

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 27 04 13 017 1

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
from
the estate of
DAVID WARMAN

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

זואם איז אייגענטום

א פארשונג פוים פרינציפ פון רעכט און רעגירונג

פון

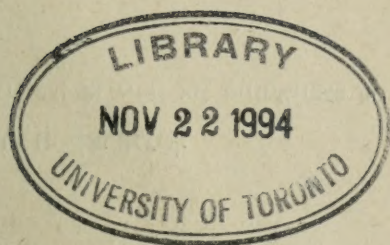
פ. זש. פרודאן

„בעגען דעם שונא מוז מען זיך אייביג וועהרען.“ —
געזען פון די 12 טאפעלען.

איבערזעצט פון פראנצויזישען אריגינאל און איינגעלויטעט פון
דר. א. קארזלניק.

ארויסגעגעבען פון דער
קראפטקין ליטעראטור געזעלשאפט.
ניו יארק, 1917.

LIBRARY

NOV 22 1994

UNIVERSITY OF TORONTO

אינדאלאָפּ.

6	פון די אַרױסגעבער	
26—7	אױנלױטונג	

קאָפּיטעל 1.

64—20	די מעטאָדע פון דעם װערק.—די אידעע פון אַ רעװאָלוציע...	
-------	--	--

קאָפּיטעל 2.

	איבער דעם אייגענטום אַלס נאַטור־רעכט.—איבער דער אַקופאַציע און בירגערליכעס רעכט אַלס הױפּט סבות. פון דער הערשאַפּט פון אייגענטום.—דעפיניציאָנען	113—65
--	---	--------

קאָפּיטעל 3.

187—114	אַרבייט אַלס אַן אורזאַך פון אייגענטום	
---------	--	--

קאָפּיטעל 4.

אייגענטום איז אונמעגליך.—בעווייז—אַקסיאָם.

ערשמער זאַץ: עס איז אונמעגליך, װײל עס פערלאַנגט עפעס פאַר גאָר נישט.

צװײטער זאַץ: עס איז אונמעגליך, װײל װאָ אייגענטום עק־זיסטירט, קאָסט די פּראָדוקציאָן מעהר װײפּעל זײ איז װערט.

דריטער זאַץ: עס איז אונמעגליך, װײל די פּראָדוקציאָן איז פּראָפּאָרציאָנעל צו דער אַרבייט, ניט צו דעם אייגענטום. פּערטער זאַץ: אייגענטום איז אונמעגליך, װײל עס איז מאָרד.

פינפטער זאַץ: עס איז אונמעגליך, װײל װאָ אייגענטום עק־זיסטירט, פּערצעהרט די געזעלשאַפּט זיך אַלײן.

זעקסטער זאַץ: אייגענטום איז אונמעגליך, װײל עס איז די מוטער פון טיראַני.

זיבעטער זאַץ: עס איז אונמעגליך, װײל פּערצעהרענדיג די הכנסות פון אייגענטום, פּערלירט עס זײ; אַנזאַמלענדיג זײ, פּערניכטעט עס זײ; און װען עס געברויכט זײ אַלס קאָפּיטאַל, שטעלט עס זײ אַנקעגען דער פּראָדוקציאָן.

אכטער זאץ : עס איז אונמעגליך, ווייל זיין כח פון אַנזאַמלונג
איז אונענדליך.

ניינטער זאץ : אויגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס איז
מאָכטלאָז אַנטקעגען זיך אַלײן.

צעהנטער זאץ : אויגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס איז די
פערנייבונג פון גלויכהיים. 188—266

קאפיטעל 5.

א פסיכאלאגישע ערקלערונג פון דער אידעע פון גערעכטיגקייט און
אונגערעכטיגקייט, און א בעשטימונג פון דעם פרינ-
ציפ פון רעגירונג און רעכט.

ערשטער טייל : וועגען דעם מאַראַליגעפיהל בױ מענשען און
חיות ; די ערשטע און צווייטע מדרגה פון געזעלשאַפטליכ-
קייט ; די דריטע מדרגה פון געזעלשאַפטליכקייט.

צווייטער טייל : די אורזאַכען פון אונזערע טעות'ן. דער
אורשפּרונג פון אויגענטום. כאַראַקטערישטריכען פון קא-
מוניזם און אויגענטום. בעשטימונג פון דער דריטער פאַרם
פון געזעלשאַפט. שלום. 267—341

פון די ארויסגעבער

מיט דער ארויסגאבע פון אַט דעם בוך, וואָס ליעגט דאָ פאַר'ן לעזער, פערענדיגען מיר דעם פינפטען און ערפאלגרייכסטען יאָהר פון אונזער מחעטיגקייט.

דער געוואָגטער שרייב, וואָס מיר האָבען געמאַכט, אַרויסצוגעבען צוויי גרויסע ביכער אַ יאָהר, העכערענדיג דעם מיטגליעדס-בייטראַג בלויז אויף 25 סענט, און דאָס אויך, ווען די בוך-קאַסטען זיינען אַזויפיל געשמוי-גען — איז צו אונזער גרויסער צופריעדענשטעלונג פאַלשמענדיג געלונג-גען, אַ דאַנק דער אונערמיטליכער אַרבייט פון די חברים און דער פריינד-ליכער שטיצע פון די גרויסע אַרבייטער אַרגאַניזאַציאָנען איבערן לאַנד.

די פּערגרעסערע צאָהל מיטגליעדער און דער היבשער פּערקויף פון די פּרייהער-אַרויסגעגעבענע ביכער האָבען סעגליך געמאַכט צו דעקען די קאַסטען פון די צוויי ביכער, אַזוי אַז מיר טרוואַרמען אַנצופאַנגען אונזער אַרבייט פאַר'ן נייעם יאָהר כּמעט אַהן אַ דעפיציט.

דער קאַפּעראַטיווער פּלאַן פון אונזער געזעלשאַפּט, וואָס ערמעגליכט צו געבען די מיטגליעדער ווערטחפולע ביכער גענוי צו קאַסט-פּרייז, האָט זיך אַרויסגעצויגט אַזוי ערפאלגרייך, אַז מיר מעגען האַפען אויף נאָך גרעסערע ערפאלגען אין דער נאָעהענטער צוקונפּט. מיט אַ מיטגליעד-שאַפּט פון פינף טויזענד וואַלטען מיר געקאַנט געבען דריי ביכער אַ יאָהר פאַר'ן זעלבען בייטראַג, און דאָס איז זיכער ניט אונמעגליך צו דערגרייכען.

מיר פּערלאַזען זיך אויף אונזערע מיטגליעדער און פריינד.

דער נעקסטער קלאַסיקער, קאַרל מאַרקס' „קאַפיטאַל“, ווערט פּערפּער-טיגט צום דרוק און וועט פּאַזיטיוו ערשיינען דעם נעקסטען אַקטאָבער.

ניו יאָרק, אַפּריל, 1917.

דער פּערוואַלטונגסראַטה.

איינגלייטונג

פון דר. א. קארעליניק.

„וואָס איז אַ לעבענס-ווערק?“ האָט אַמאָל געפרעגט געטהע, און האָט געענטפערט: „עס איז דער געדאַנק פון דער יוגענד אויסגעפיהרט אויף דער עלטער.“

און דאָס איז דער אונטערשיעד צווישען אַ גרויסען לעבען און אַ מיטעלמעסיגען, אַ דורכשניטליכען. און דאָס איז דער חלוק צווישען דעם גרויסען יחיד און דער גרויסער, ברייטער מאַסע. דער יחיד האָט אַ אידעע, זיין אידעע. אַ אידעע, וואָס איז העכער און ווייטער פון זיין פערזענליכען לעבען, וואָס נעהמט אַרום אַ גאַנצען קלאַס מענשען, אַ נאַציאָן, די גאַנצע מענשהייט, די גאַנצע וועלט.

די מאַסע, דער מענש פון דער מאַסע בלייבט תמיד אין ענגען קרייז פון זיין אייגענער פערזענליכקייט.

עס איז כמעט אַ פאַרדאָקס, און דאָך איז דאָס אַ גרויסער אמת: דער גרויסער מענש איז אונפערזענליך, ווייל זיין פערזענליכקייט איז אזוי שטאַרק ענטוויקעלט. דער מאַסענמענש איז דורכאויס פערזענליך, גראָד דערפאַר ווייל ער האָט גאָר קיין פערזענליכקייט ניט.

די פסיכאָלאָגיע אַרבייט אין קאָנטראַסטען און אין פאַרדאָקסען...

וואָס דאַרף מען האָבען דערצו, אום צו זיין אַ פערזענליכקייט? וואָס זיינען די עלעמענטען פון דער גרעסטער גאָב, וואָס אַ מענש קאָן בטיצען?

דאָס איז באַראַקטער. ווילענס-באַראַקטער אָדער אינטעלעקט-טועלער באַראַקטער — דאָס איז די קאָנצענטרירונג פון אַלע לעבענס-שטראַלונגען אין איין הויפטפונקט. אַלע ערשיינונגען און איבערלעבונגען, אַלע אויסערע איינדרוקען און די אינערע פּעראַרבייטונגען, אַלע ערפּאָהרונגען, סיי אינטעלעקטועלע, סיי עמאָציאָנעלע, ווערען ביי דעם באַראַקטער-מענשען געפאַרעט מיט אַ בעשטימטער פאַרב, איינגעפאַסט אין דעם גרויסען רינג, דער געשלאָסענער קייט פון גאַנצקייט.

און נאָר גאַנצקייט איז גרויס. און נאָר דער גאַנצמאַכער
מענטש קאָן צונויפֿברענגען די כאָאָטישע, צושטיקעלע, אָהן אַ טאָלס
צונויפֿגעוואָרפענע וועלט, וואָס איז אַרום אונז, אין וועלכער מיר
זיינען אַרײַנגעבאַרען; מאַכען פֿון שטריכען און ליניען און איינע
צעלנע פֿאַרבען — אַ בילד.

גאַנצקייט איז שאַפֿונג.

שאַפֿונג איז פֿערזענליכקייט.

און דאָס איז דער פרובירשטיין, דאָס קריטעריום פֿון דעם
גרויסען מענטש.

מיט דעם דאָזיגען קריטעריום געה איך צו צו דעם בעריהמען
פֿרעדיגער פֿון גלייכהייט און גערעכטיגקייט, צו איינעם פֿון די
גרעסטע סאָציאַלע דענקער און רעפֿאָרמאַטאָרען פֿון דעם נײַצעהר־
טען יאָהרהונדערט — פֿיער זשאָועף פֿרודאָן.

געוויס, די מאָדערנע קריטיק, און אפילו די קריטיק פֿון זיין
צײַט אליין, האָט בעווייזען אלע פֿעהלערן, די לאַגישע און די פֿראַק־
טישע, פֿון פֿרודאָן'ס עקאָנאָמישען און פֿאָליטישען דענקען. געוויס,
פֿרודאָן'ען איז ניט געלונגען צו גרינדען אַ שול, צו איבערלאָזען
תלמידים, וואָס זאָלען פֿאַרטצעצען זיין ווערק. זײַנע אידעען זיינען
ניט אויסגעפֿיהרט געוואָרן, וועלען אפשר קיינמאָל ניט אויסגע־
פֿיהרט ווערן. ער האָט אייך די וויסענשאַפֿט פֿון פֿאָליטישער
עקאָנאָמיע ניט בערייכערט. מיר וועלען געפינען ביי איהם אויף
יערען טריט גוזמאות, פֿאַרזאָקסען, לאַגישע אונפֿאַרטיגקייטען,
פֿאַנטאַזיעס, וואָס ער האָט געהאַלטען פֿאַר געדאַנקען.
אַבער ניט דאָס איז דער עיקר.

ניט דאָס ווערק — דער מענטש; ניט די שאַפֿונג — דער
שאַפֿער איז וויכטיג. מיט איין וואָרט, די פֿסיכאָלאָגישע און
היסטאָרישע פֿערזענליכקייט.

מען האָט אָפֿט געקלערט און דיסקוטירט איבער דער פֿראַגע:
איז דער דענקער אַ פֿראָדוקט פֿון זיין צײַט און זיין סביבה, אָדער
צי שטעהט ער אליין פֿאַר זיך? זײַנען זײַנע געדאַנקען נאָר אַ
מײַן עכאָ, אַ בת־קול פֿון דעם גרויסען אָבער ניט־קלאָרען געמורמעל
און דעש פֿון די בעהאַלטענע, געהיימע כחות פֿון דעם פֿאָלק, אָדער

פון דעם טייל פונ'ם פאלק צו וועלכען דער איינער אָדער דער אַנ-
דערער דענקער געהערט, אָדער צי איז דער דענקער אַ מין „נושא
את עצמו“, וואָס שטעהט פאַר זיך, שעפט פון זיך, פון זיין אייגענעם
קוואַל?

מיר האָבען פּערשיעדענע דענקער און פּערשיעדענע פּערזענ-
ליכקייטען. פּרודאָן געהערט בלי ספק צו דער קאַטעגאָריע פון
דענקער, וואָס זיינען כאַראַקטעריסטיש פאַר אַ גאַנצער עפּאָכע,
טראַגען אויף זיך דעם חותם פון אַ קלאַס, זיינען דער ווידערקול
פון אַ צייט.

פרודאָן איז געווען — ווי קאַרל מאַרקס האָט שוין לכתחילה
פּערשטאַנען און דערפיהלט — דער וואַרט־פיהרער, דער ראש
המדברים פון דעם קליין־בירגערליכען קלאַס, פון דעם קלאַס פון
בעלי־מלאכות, פון פויערן, פון דעם קלאַס וואָס שטעהט צווישען
דער בורזשאַזיע און דעם פּראָלעטאַריאַט, אָדער ריכטיגער געזאָגט,
צווישען צוויי פּאַרמירטע, אויסגעבילדעטע קלאַסען.

און דאָס איז געווען אין זיין צייט — ווי עס איז צום גרויסען
טייל אויך היינט — די גרויסע מערהייט פון דעם פּאלק, אין
פּראַנקרייך ווי אין דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט.

פרודאָן איז געבאָרן געוואָרן דעם 15טען יאַנואַר 1809, אין
דער שטאָדט בעזאנסאן, וואָס געפינט זיך ניט ווייט פון דער
שווייצאַרישער גרענעץ און שטעהט, אזוי צו זאָגען, אויף דעם
שוועל צווישען צוויי ראַסען און קולטורען, צווישען צוויי דענק-
אַרטען: צווישען דער פּראַנצויזיש־„לאַטיינישער“ און דער גער-
מאַנישער. און פון דעם איינגעבאָרענעם פּסיכאָלאָגישען גרענעץ-
דענקען, פון דער „פּערדאָפּלונג“ פון דער גייסטיגער פיזיאָנאָמיע
פון דעם דענקער פּרודאָן, שטאַמט זיין אייגענאַרטיגע, אונרוהיגע,
ווידערשפּרעכענדע, שמורמישע און אזוי אינטערעסאַנטע אַרט, די
אייגענטימליכע נאָטע, וואָס ער האָט אַריינגעבראַכט אין דער
פּאָליטישער עקאָנאָמיע און אין דער סאָציאַלער וויסענשאַפט.

מיר מוזען זיך אָבשטעלען אויף אַ רגע ביי דער פּעלקער־פּסי-
כאָלאָגישער פּראַגע פון לאַטיינישען און גערמאַנישען דענקען.
דער פּראַנצויזיש־לאַטיינישער גייסט בכלל צייכענט זיך אויס מיט
זיין האַגישער שאַרפּקייט, גענויאַנקייט. „מיין גלאַז איז קליין,

אָבער איך טרינק פון מיינ גלאָז, האָט געזאָגט דער טיפישער פראַנצויז — וואָלטער. די גאַנצע פראַנצויזישע פילאָזאָפיע איז קלאָר, מאַטעמאַטיש, כמעט געאַמעטריש. ניט אומזיסט האָט דער ערשטער גרויסער פראַנצויזישער דענקער דעקאַרט ערפונדען די מאַטעמאַטישע מעטאָדע פון פילאָזאָפיע. דאָס דייטשע דענקען איז פונקט דער היפּף. עס איז אונקלאָר, פערבאַרגען אין זיינע מאַטיווען, צושוואומען, פאַרמלאָז; דערפאַר אָבער אויך טיעפער. דער דייטשער דענקער איז בטבע אַ דיאַלעקטיקער, ד. ה. ער זעהט אלע זייטען פון דער פראַגע, נעהמט זי אַרום אזוי ברייט און ווייט, אז ער פערוויקעלט זיך אליין אין ווידערשפּרוכען און קריגט פה די ווידערשפּרוכען אַ ס י ס ט ע ס. אזוי איז דער גרעסטער דייטשער דענקער, נאָך קאַנט, דער בעגרינדער פון דער דיאַלעקטישער פילאָזאָפיע — העגעל.

דאָס גאַנצע, גרויסע סיסטעם פון העגעל בעשטעהט אויף דעם זאַץ פון ווידערשפּרוך. די גרונדלאַגע פון דער געוועהנליכער לאָגיק איז: א = א (דער אידענטיטעטס-זאַץ). דער היפּף דערפון איז: א = ניט-א (דער זאַץ פון ווידערשפּרוך). די פילאָזאָפיע איז גע-וועהנליך געבויט אויף דעם אידענטיטעטס-זאַץ, אויף דער בעיאָהונג. העגעל האָט זיך געשטעלט אויף דעם צווייטען, פערניינענדען זאַץ, אויף דעם זאַץ פון ווידערשפּרוך. ער האָט געפרעגט: איז דען טאַקי תמיד א = א און ניט א = ניט-א? ענטוויקעלט זיך ניט די וועלט פון געדאַנקען, די לאָגיק פון דעם אורשפרינגליכען „יאָ“ ביז צום „ניין“? איז דען ניט דער היפּף, זיין ווידערשפּרוך, פונקט אזא לאָגישע נויטווענדיגקייט, אזא הכרח פונ'ם גייסט, ווי די בעהויפטונג? און ער האָט געוויזען דורך זיין גאַנצען סיסטעם. אז די לאָגיק, די וועלט פון געדאַנקען און די איינציגע וועלט פון רעאַלער ווירקליכקייט שטעהט אויף דעם „יאָ“ און אויף דעם געגענזאַץ. עס איז אַן ענטוויקלונג, אַ דרייפאַכע מדרגה אין דער וועלט: פון דער בעיאָהונג, דורך דער פערניינונג, צו אַ נייער בעיאָהונג. אָדער העגעליש אויסגעדריקט: מען (א = א), אַנט-ווערן מען (א = ניט-א), סינטעז — דער סך-הכל פון ביידע זאַצען, די העכסטע מדרגה פון ענטוויקלונג.

דאָס האַזיגע דיאַלעקטישע סיסטעם האָט געהאַט אַ נואַלריגען איינפלוס אויף דעם מאַדערנעם דעקאַרט אין דייטשלאַנד, האָט גע-

איינלייטונג

געבען אן אימפולס צו דער סאָציאַלער וויסענשאַפט און צו די פאָלי-
טישע בעוועגונגען פון דעם ניינצעהנטען יאָרהונדערט, האָט גענעד-
בען דעם טעאָרעטישען יסוד צו דעם מאַרקסיזם, צו דעם וויסענ-
שאַפֿטליכען סאָציאַליזם. אין פראַנקרײך האָט עס אַרויסגערוּפֿען
דעם פֿרוּדאָניזם.

דאָס דיאַלעקטישע דענקען איז ניט קיין „תּורת אנשים
מלומדה“, אַ מעטאָדע וועלכע מען קען זיך אויסלערנען, איבער-
נעהמען אַ פּאַרטיגע. מען מוז געוויסערמאַסען זיין נוטה צו איהר,
האָבען אַן אייגענעבאַרענעם חוש פאַר דעם.

און מיר וועלען זעהן אין דער ענטוויקלונג פון פֿרוּדאָן די
נאַטירליכע דיאַלעקטישע מעטאָדע פון זיין דענקען.

פֿרוּדאָן האָט געשטאַמט פון אַ זעהר אַרעמער פּאַמיליע. זיין
פאָטער איז געווען אַ באַנדאַר, אַן עהרליכער אָבער אַרעמער בעל-
מלאכה. די מוטער האָט געוואָשען וועש פאַר פּרעמדע. פֿרוּדאָן
האָט געהאַט אַ שווערע יוגענד, געמוזט ציהעלפֿען די עלטערן, האָט
געקענט די נויט פון קינדווייז אָן. אָבער די עלטערן האָבען געהאַט
אַמביציעס און געוואָלט, אַז זייער זוהן זאָל זיך לערנען. זיי האָ-
בען איהם געשיקט, מיט דער הילף פון פֿריינד, אין דער שול, און
דער יונגער פֿרוּדאָן האָט זיך באַלד אויסגעצייכענט צווישען אלע
זיינע חברים. ער איז געווען אַ טיפּיש-פּראָבלעמאַריש קינד, מיט
פּויערשע, אַדער בעסער געזאָגט קליינכירגערליכע מאַנירען. אָבער
ער האָט אויך געהאַט אַ שטאַרקען חשק צו לערנען און אַ גוואַלדיגע
נדלות. שוין אלס אינגעל פלעגט ער פּערשלינגען אַ מאַסע
ביכער. געוויס, זיין לעזען איז געווען ניט סיסטעמאַטיש און כאַאָ-
טיש. דאָס האָט געהאַט אַן איינפֿלוס אויף זיין גאַנץ לעבען. עס
איז כאַראַקטעריסטיש, אַז זיינע אורשפּרינגליכע נייגונגען זיינען
געווען גאָר ניט נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישע אָדער סאָציאַלאָגישע, נאָר
פּילאָלאָגישע און טעאַלאָגישע. ער פלעגט הויפּטזעכליך שטודירען
אַלטע שפּראַכען, אָבער אויך דאָס אָהן אַ סיסטעם. און זיין
שטרענג-לאָגישער גייסט, אָדער בעסער זיין לאָגישע פּאַנטאַזיע,
האָט איהם זעהר גיך געפּיהרט אויף'ן וועג פון געוואַנטע קאָמבינאַ-
ציעס און השערות, טעאָריען וואָס האָבען געהאַט גייסט און שוואַנג,
אָבער וועניג וויסענשאַפֿטליכקייט און סאָליריטעט.

ער האָט אָבער באַלד געמוזט אוועק פון זיין שול. די מאַטע-
ריעלע לאַגע פון זיינע עלטערן האָט ניט ערלויבט איהם אזאַ לוק-
סוס. ער האָט זיך געמוזט נעהמען צו אַ מלאכה, און ער איז
געוואָרן אַ זעצער. דיעזע מלאכה איז געווען זיין ערשטע שול פון
פראַקטישער פּאָליטישער עקאָנאָמיע, וואו ער האָט בעקומען אַן
איינבליק אין דעם לעבען פון אַרבייטער — פון אַרבייטער אַלס
אָרגאַניזאַציאָן, אַלס קאָלעקטיוו.

ער וואַרפט זיך אויף דאָרט אויף ביכער, אויף לערנען און
הויבט אָן צליין צו שרייבען. זיין ערשטע אַרבייט (אין יאָהר 1831)
איז געווען אַ פּילאָלאָגישע: „א שטודיע איבער פּערנאָליכענדע גראַ-
מאַטיק“. עס איז די אַרבייט פון אַ דילעטאַנט, פון אַן אָנהויבער.
פרוּדאָן האָט ניט געהאַט גענוג פּילאָלאָגישעם וויסען, כדי צו אונ-
טערנעהמען אזאַ גרויסע אַרבייט; אָבער אויף דאָרט האָט ער
אַרויסגעוויזען אַריגינעלעס דענקען און אַ שטאַרקע קראַפט פון לאַג-
שען אַנאַליז. די אַרבייט האָט געצויגען אויף איהם די אויפמערק-
זאַמקייט פון די געלערנטע פון בעזאַנסאַן, און ער האָט באַלד בעקו-
מען אַ סטיפענדיום כדי פּאַרטצוועצען זיין לערנען.

ער פּאָהרט אוועק סײַן פּאַרײז, וואו ער פּערעפּענטליכט באַלד
(1839) אַן אַרבייט: „צו דער פּערטיידיגונג פון זונטאַג“, פאַר
וועלכע ער בעקומט די אָנערקענונג פון דער בעזאַנסאַנער אַקאַדע-
מיע. די אַרבייט איז געווען געפלאַנעוועט אַלס אַ ריין רעליגיעז-
דאָגמאַטישע. און פּרוּדאָן איז דעמאָלט געווען, ווען ניט רעליגיעז
אין דעם קאַטאָליש-אַרטאָדאָקסישען זין, אָבער דאָך נאָך ניט גאַנץ
ווייט פון דעם קריסטענטום. ער האָט זיך אונטערנענומען צו
פּערטיידיגען דעם זונטאַג, מיט סאָציאַליסטישע און פּסיכאָלאָגישע
אַרגומענטען. אָבער שוין דעמאָלט האָט מען געקאָנט זעהן, אַז
די טעאָלאָגיע איז פאַר איהם געווען בלוז אַ מענטשלע; דער טאָן
פון דער שריפט איז געווען אזוי ליידענשאַפטליך, די גרונדגעראַנ-
קען אזוי רעוואָלוציאָנער, אַז די אַקאַדעמיקער פון בעזאַנסאַן, די
גלחים און די קאָנסערוואַטיווע פּראָפּעסאָרען פון טעאָלאָגיע האָבען
זיך ממש דערשהאַקען. ער שטעלט דאָרט איינס אַקענען דעם
אַנדערן: דאָס געזעץ פון גאָט, דאָס מאַראַלישע געזעץ פון גלייכ-
הייט און גערעכטיגקייט און די סאָציאַלע אָרדנונג וואָס איז געשאַ-
פען פון מענשען. ער שטעלט דאָרט אויף נייע עשרת הדברות:

„קיינער האָט נישט קיין רעכט צו בעזיצען מעהר וויפּיעל דאָס געזען
ערלויבט. קיינער טאָר נישט בעזיצען סײַדען מיט דער הסכּמת פּון אַלע
מענשען. יעדער, וואָס געהט אַקעגען דעם געזעץ, איז אַ משיג גבול און
אַ מיראַן.“

„לוקסוס מוז ווערען פּערדאָמט; נאָר דער צבור מעג זיך פּיהרען
בריוּט און גרויסאַרטיג.“

„קיינער טאָר נישט מאָהנען ביי דער געזעלשאַפט פאַר זיינע סאַלאַנטען
און פּעהיגקייטען, פאַר זיין אַרבייט און געניאַליטעט אַ צו ר י ס אַ“
כ ע ן פּרײַז“. א. א. וו.

און ער פּאַלט אַרײַן אין אַ נביאַ'ישען טאָן :

„בירגער“, שרײַט ער אויס, „אויב איהר קאַנט נישט פּערטראַגען אַזאַ
רפּואַה, אויב דער רעצעפּט איז פאַר אויך צו ביטער, דאַן הערט אויף
זיך צו בעקלאַגען, בעט נישט קיין רפּואות און ווערט פּערפּוילט אין אויער
פּערדאַרבענקייט. אָבער הערט וואָס עס וועט געשעהן: די זון וועט שײַנען
ווי פּריהער איבער דער ערד, אויף וועלכער איהר וואוינט, אייערע בוימער
וועלען נישט אויפהערען צו טראַגען פירות, און אייערע וויינגערטנער וועלען
נישט זיין וועניגער פּרוכטבאַר — נישט די נאַטור וועט זיין אייער תּליון.“

אָבער דער רייכטום און דער דלות, די צוויי נישט־צושיידליכע חכּרים,
וועלען וואַקסען אַהן אַ שיעור. דער גרויסגרונד־בעזיצן וועט אַלצדינג פּער־
ניכטען. דער רואינירטער פּויער וועט מוזען פּערקויפּען זיין נחלה. און
ווען עס וועט נישט זיין מעהר ווי האַרען און קנעכט, פּריצים און פּאַכטער,
דעמאָלט וועלען די רייכע געבען די אַרימע מלבושים, דירות און ברויט,
און וועלען זיי זאָגען: זעהט ווי איהר זייט איצט גליקליך! וואָס איז
פּרייהייט און גלויכהייט? עס לעבֿע די האַרמאָניע!

„אין יענע צייטען וועלען נישטיגע סאַלאַנטען און לוקסוס־פּעהיג־
קייטען ווערן בעלוינט איבער דער מאַס. דער טאָג פּון אַ זינגערין וועט
קאָסטען מעהר ווי הונדערט בושעל ווייץ אין אַ חונגער־יאָהר. און די
אַרעמע פּרוי, די ווייב פּון דעם אַרבייטער און דעם בעל־מלאַכה, וועט
ווערן ערנידריגט.“

„די אוננויסענהייט און די פּערגרעכטהייט פּון די פּראַלעטאַריער וועט
שטייגען — דאָס פּאַלק וועט פּערלירען דעם גלויבען אין דער אַלטער
רעליגיאָן, וואָס האָט איהם געלערנט, אַז אַלע מענשען זיינען גלויך פאַר
גאָט; וועט אָנהויבען צו דענקען, אַז גאָט איז אַ ל ע ס און אַלעס איז
גאָט און וועט דורך פּאַנטעאיזם און מאַטעריאַליזם קומען צוריק צו דער
אַלטער עבודה־יורה, וועט זיך בוקען, ווי אַטאַל, פאַר שטײן און האַלץ, פאַר
הינד און קעץ. און די רייכע וועלען צולאָזען און שיצען די נייע אידעען
און וועלען זאָגען: דאָס פּאַלק מוז האַבען אַ רעליגיאָן.“

„אָבער עס וועלען זיך געפּינען דעמאָלט אויך שטאַלצע נשמות, מענ־
שען, וואָס וועלען זיך נישט בויגען פּאַר'ן עגל הזהב, און זיי וועלען

זיך אברעכענען מיט די מזל'דיגע און בעגליקטע. זיי וועלען פרעגען :
 'פארוואס זייט איהר רייך און מיר ארים?' — מען וועט זיי ענטפערן :
 מיר האָבען געארבייט, מיר האָבען געשפּאַרט, מיר האָבען ערוואָרבען...
 — 'מיר אַרבייטען אויך אזוי ווי איהר, פאָרוואָס ערווערבען מיר גאָר
 נישט?' — 'מיר האָבען גע'ירש'עט פון אונזערע עלטערן'. — 'אָה, איהר
 שטיצט זיך אויף ירושה, חזקה... גוט! מיר רופען צו הילף די קראַפט.
 אַויגענטימער, פערטידיגט זיך!' און עס וועלען זיין קאָממען און
 שחיטות. און ווען דאָס געזעץ וועט בלויבען ביי דער טאַבלע, ווען די
 ר ע ב ע ל ו וועלען פערניכטעט ווערן, וועט מען אויף זייערע קברים
 אַנשרייבען : ט ע ר ד ע ר, און זייערע קרבנות וועלען ווערן געריהמט
 אַלס ט א ר מ י ר ע ר.

„און דאָס וועט אזוי לאַנג געדויערן, ביז נאָט וועט זיך איבער אייך
 מרחם זיין...“

אַט דאָס איז געווען דער ערשטער אַרויספאָהר פון פּרוּדאָן.
 מיר האָבען שוין אין דער דאָזיגער קליינער שריפט, אויף עטליכע
 בלעטלעך די גאַנצע גרונדלאַגע פון דעם פּרוּדאָניזם, זיינע גרונד-
 אידעען.

לאַמיר זיך דערמאָנען אין אַ וואָסער צייט פּרוּדאָן האָט
 דאָס געשריבען, אונטער וועלכע איינפלוסען ער האָט אויסגעאַר-
 בייט זיין געדאַנקען־סיסטעם. עס איז געווען די צייט, ווען די
 „רעסאָרוירטע“ מאָנאַרכיע האָט זיך דערנאָהנט צו איהר סוף,
 ווען די אידעען פון 1793—1789, פון דער פראַנצויזישער רעוואָל-
 יוציאָן האָבען אָנגעהויבען ווידער אויפצולעבען.

פון 1789 ביז 1829 האָט זיך אַ סך געביטען אין פראַנקרײך.
 דער טעראָר פון די יאַקאָבינער האָט איבערגעשראַקען די בורזשואַ-
 זיע, האָט אויפגעמונטערט די קליין-בורזשואַזיע און די אַרבייטער.
 נאַפּאָלעאָן האָט דעם שטאַט רעאָרגאַניזירט, האָט „פּערענדיגט“
 די רעוואָלוציאָן. ער האָט צוהיצט די פאַנטאַזיע פון דעם פראַנ-
 צויזישען פּאָלק. די אויסערע פּאָליטיק, די רעאָרגאַניזאַציאָן פון
 אייראָפּאַ, די עראַכערונג פון דער וועלט, דער דעמאָקראַטישער
 צעזאַרזום האָט אויף אַ צייט פּערשטילט דעם רעוואָלוציאָנערען
 געדאַנק. אָבער באַלד איז געקומען די רעאַקציע. נאַפּאָלעאָן'ס
 וועלט־מלוכה איז געפאַלען. די פּיינד פון פראַנקרײך און פון דער
 רעוואָלוציאָן זיינען אַריין קיין פאַריז און „רעסאָרוירט“ דאָס
 אַלטע סיסטעם. אָבער דאָס וואָס 1789 האָט אויפגעטהאָן, האָט

1814 ניט געקאנט צושטערן. דער פעאָדאָליום, די אלטע הערשאַפט פון דער אַריסטאָקראַטיע, האָט זיך ניט געקאָנט מעהר צוריקקעהרען. עס איז אַרויפגעקומען אַ נייע אַריסטאָקראַטיע — די נייע גבירים, די גרויס-בורזשואַזיע. לואי פּיליפּ איז געווען דער טהראָן-פּרעטענ-דענט און איהם האָבען געשטיצט אלע עלעמענטען פון דער שטאָדטישער בורזשואַזיע, לאַפיט און קאָזימיר-פּעריע, ביידע באַנ-דירען און גבירים, אַן דער שפּיץ. פּראַנקרייך האָט זיך אָנגעהויבען צו אינדוסטריאַליזירען. אין פאַריז און אין די גרויסע שטעט פון פּראַנקרייך האָט זיך אָנגעהויבען צו בילדען אַ פּראָלעטאַריאַט. נאָך ניט קיין בעוואוסטזיניגער, נאָך ניט קלאַסענמעסיג אָרגאַני-זירט, אָבער דורכגעהרונגען פון די יאַקאָבינישע, רעוואָלוציאָנערע טראַדיציעס.

דאָס פּאָל ק, ד, ה. די שטאָדטישע אַרבייטער, די בעלי-מלאכות, די קליינבירגער, האָבען געקוקט מיט קנאה און מיט שנאה אויף די ניי-אויפגעקומענע גבירים. זיי האָבען געוואוסט, אַז די הערשער פון היינט זיינען די פּראָלעטאַריער פון נעכטען. זיי האָבען געפיהלט, אַז די גאַנצע גראַנדיעזע אַרבייט פון דער רע-וואָלוציאָן האָט געפיהרט צו אַזעלכע קלעגליכע רעזולטאַטען, און זיי האָבען זיך דערמאָנט אַן די טעאָריען פון די זשיראָנדיסטען, פון די יאַקאָבינער, פון באַבעף, פון מאַראַס. דעם „פּריינד פון פּאָלק“.

דער פיהרער פון די זשיראָנדיסטען, בריססאָ, האָט שוין אין יאָהר 1780 געזאָגט: „אייגענטום איז גנבה... אויסשליס-ליכעם אייגענטום איז אַ פּערברעכען אַקעגען דער נאַטור.“ ער האָט אפילו זיין ווערק איבער דער פּראַגע אַזוי אָנגערופען: אייגענ-טום און גנבה.

די יאַקאָבינער זיינען געגאַנגען נאָך ווייטער. זיי האָבען געשטעלט דאָס גאַנצע געזעלשאַפטליכע סיסטעם אויף איין אידעע: ג ל י כ ה י ט. באַבעף האָט געפּרעדיגט גלייכהייט, „עגאַלי-טאַריזם“. „די נאַטור האָט דעם מענשען געגעבען דאָס רעכט צו געניסען אַ גלייכען חלק אין דעם פּערמעגען“, האָט באַבעף ער-קלערט אין זיין בעריהמטען „אַנאַליז פון דער טעאָריע פון באַבעף, דעם פּאָלקס-טריבון“.

און דער „עגאַליטאַריזם“ האָט ווידער אויפגעלעבט. לואי-

פיליפ, דער בירגערליך-ליבעראלער קעניג־פרעמדענדנט, וועלכער האָט צוגעגרייט די רעוואָלוציע פון 1830, האָט געטרָגנען דעם נאָמען : פּיליפּ ענאָלימע, פּיליפּ-גלייכהייט.

אין אלע קלאַסען פון פראַנקרייך האָט זיך געפיהלט אַ טיעפע אונצופרידענהייט. יעדער האָט געזעהן, אז אזוי קאָן עס ווייטער ניט געהן, אז די געזעלשאַפט מוז רעפּאָרמירט ווערן. און יעדער האָט אויך פערשטאַנען, אז איצט איז דער הויפט־שונאָ ניט די מאָנאַרכי און ניט די אַריסטאָקראַטי אליין, נאָר הויפט־עכליך די ב ו ר ז ש ו א ז י , אָדער, ווי מיר וואָלטען היינט געזאָגט, די קאָפיטאַליסטישע אָרדנונג.

פון דער קאָנסערוואַטיווער זייט זיינען אויפגעשטאַנען דער מעסטראַ און קאָנאַרל, וועלכע האָבען געפרעדיגט די רעאָרנאַניזאַציע פון דעם שטאַט אויף אַ ניי־געאָדאַלען, קלעריקאַלען יסוד.

אַבער אַקענען זיי זיינען אויפגעשטאַנען סען־סימאָן און זיין שולע, וועלכע האָבען געזוכט די רעפּאָרם אין דער אומווערטונג פון דער עקאָנאָמישער גרונד־לאַגע. סען־סימאָן האָט אויפגעשטעלט דעם פּרינציפּ פון דעם שטענדיגען פּראָגרעס דורך דער „אוניווער-זאַלער פּערנעזעלשאַפטונג“, „אַ צענטראַליזאַציע פון אלע פּראָדוק-טיווע קרעפטען, צוליב דער פּראָגרעסירענדער פּערבעסערונג פון דער מענשהייט“. ער האָט אויך געפרעדיגט די אַבשאַפונג פון דעם אייגענטום. „עס איז קלאַר“, זאָגט די סען־סימאָנישע שול (אין דעם בוך : „די סען־סימאָנישע דאָקטרינ“) — „עס איז קלאַר, אז די פּערפאַסונג פון אייגענטום מוז ווערען געענדערט, ווייל איבער איהר זיינען פאַראַן מענשען, וואָס ווערן געבאָרן מיט דער פּרוויר־לעגיע נאָר נישט צו טהאַן, און דאָס בעדייט די עקספּלואַטאַציע פון איין מענשען דורך דעם צווייטען.“

שאַרל פּריע איז געגאנגען נאָך ווייטער. ער האָט ניט נאָר קריטיקירט דאָס אייגענטום, א. א. ז.ו. ; ער האָט זיך בעמיהט צו געפינען די גרונד־געזעצען פון יעדער געזעלשאַפט, די געזעצען פון דעם עקאָנאָמישען לעבען און די גרונד־לאַגע פון אַ נייער אָרדנונג. ער האָט געפונען דאָס געזעצ פון ס ע ר י ע ז און פון סאַציאַלער האַרמאָניע. ער האָט פּאַרנעשלאַגען אַ פּראָיעקט פון פ א א ל א נ ס ט ע ר י ע ז , אַ מין קאָאָפּעראַטיווע פון פּראָדוצענטען אין אַ פּאַנטאַסטישער פּאַרם.

די לעהרע פון פוריע, ווייטער געפיהרט פון זיינע תלמידים, פון ווידאל פעקער א. א., האָט געהאט אַ שטארקען איינפלוס אויף דעם סאָציאַל-עקאָנאָמישען דענקען פון דער צייט. דאָס זיינען געווען די ראשיהמדברים פון דעם אַרבייטער-קלאַס, פון די אונז צופרידענע.

אַבער די בורזשואַזיע האָט אויך ניט געשוויגען. זי האָט זיך ניט אָכגעזאָגט אין גאַנצען פון די טראַדיציעס און די לאַזונגען פון 1787. זי האָט ניט פערלייקענט לגמרי איהר רעוואָלוציאָנערן אורשפרונג. אַבער פון די דריי גרונדפרינציפען פון דער רעוואָלוציאָנער ציאָן: פרייהייט, גלייכקייט, ברידערליכקייט, האָט זי אויסגעקליבען דעם ערסטען. איהר פרינציפ איז געוואָרן: פרייהייט. פרייהייט אין פאָליטיק הייסט ליבעראַליזם, קאָנסטיטוציאָנעלע מאַנאַרכי, אָדער רעפובליק. פרייהייט אין דעם עקאָנאָמישען לעבען הייסט: פרייע קאָמערענץ, „לאַסעי פעהר“, מאַנטשעסטערטום. זיי האָבען אויך געזעהן די וואונדערן פון דער געזעלשאַפט, אַבער זיי האָבען ערקלערט, אז דאָס איז דער נויטווענדיגער פּעליצאָ פון דעם לעבען בכלל. זייער טעאָריע — די טעאָריע פון סעי, באַססיאַ, און אנדערע — איז געווען די טעאָריע פון ליבעראַלען אָפּטימיזם. לאַזט נאָר דעם מענשען פריי און אַלצדינג וועט זיך אויסגלייכען, די „האַרמאָני“ וועט מיילא קומען. . .

דאָס איז — אין קורצע שטריכען — געווען די שטימונג און די אינטעלעקטועלע סביבה פון פרודאָן.

„פרייהייט, גלייכהייט, ברידערליכקייט“ — דאָס איז געווען, ווי מיר האָבען געזעהן, דער גרונדעדאָנט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציאָן און די אידעע פון די נאָך-רעוואָלוציאָנערע דענקער. אַבער פרודאָן האָט ניט גענומען קיין איינציגען פון די ווער-טער אַלס אויסגאַנגספונקט. „מיינע לעהרער“, האָט ער אַמאָל געזאָגט, „זיינען געווען די ביבעל, אַדאַם סמיטה און העגעל.“ און אין די דאָזיגע דריי נעמען, דריי סיסטעמען, דריי מעטאָדען, איז ענטהאַלטען די גאַנצע לעהרע פון פרודאָן.

וואָס איז די גרונדלאַגע פון דער ביבעל? גלייכהייט, פרייהייט? ניין. די ביבעל פרעדיגט דאָס ניט. די נביאים האָבען קיינמאָל ניט געזאָגט, אז די מענשען זיינען גלייך. גלייכהייט איז אַ פאַקט, ניט קיין פאָדערונג. עס איז די קאָנסטאַטירונג פון אַ

פאראנענעם אָדער איינגעכילדערעטען נאטור־געזעץ, אָבער די קראפט פון דער בייבעל איז געווען א מאַראַלישע. זיי האָבען ניט קאָנסטאַט־טירט, זיי האָבען געפאָדערט. און פאָדערן קאָן מען נאָר — גערעכט־טיגקייט אַלס פרינציפ פון דער וועלט, אַלס פרינציפ פון דער געזעלשאַפט.

„וואָס איז דער יסוד־ישער, אָרנאָנישער, רעגולירענדער, סאווערענער פרינציפ פון די געזעלשאַפטען,“ פרעגט פֿרודאָן אין איינער פון זיינע שפעטערע שריפטען, „איבער גערעכטיגקייט און דער רעוואָלוציאָן אין קירכען.“ איז עס די רעליגיאָן, דער אידעאל, דער אינטערעס? דער דאָזיגער פרינציפ איז לויט מיין מיינונג די גערעכטיגקייט. וואָס איז די גערעכטיגקייט? דער תמצית פון דער מענשהייט. וואָס איז זי געווען פון זינט די וועלט שטעהט? כמעט גאָרנישט. וואָס דאַרף זי זיין? אַלעס! — מיר קאָנען שוין פון דעם לייטמאַטיוו זעהן דעם גאַנצען כאַראַקטער פון פֿרודאָן'ס דענקען. איז גערעכטיגקייט אַן עקאָנאָמישער אָדער וויסענשאַפטליכער בעגריף? אַ קאָנקרעטע ערשיי־נונג, וואָס מען קאָן מעסטען און וועגען און וויסענשאַפטליך בעשטימען?

גערעכטיגקייט איז אַ מאַראַלישער בעגריף. די גערעכטיג־קייט וואָס איז, ווי דאָס אַלטע רוימישע וואָרט זאָגט, „דער פונדאָ־מענט פון די מלוכות“, האָט אָבער צוויי עלעמענטען אין זיך: רעכט און יושר, אָדער דין און צדק. „איטליכען געבען זיינס, דאָס וואָס קומט איהם“, דאָס בעריהמטע *suum cinque dare* פון דער רוימישער רעכטליכער דעפיניציאָן, איז די גערעכט. עס איז דער „עין תחת עין“, איינס פאַר איינס. מיט אנדערע ווער־טער, דאָס איז אַ לאָגיש־מאַטעמאַטישע גלייכונג. מיר זאָגען: ש=ס, ד.ה. אַלע עלעמענטען וואָס „ס“ האָט, בעזיצט אויך „ש“. מען קאָן גאָרנישט אַראָבנעהמען און גאָרנישט צולעגען. די אייגע־נע קוואַנטיטעט, די אייגענע קוואַליטעט.

און דאָס איז — פאַר דעם ריין־לאָגישען דענקער — דער גרונדזאַץ פון דער וועלט, אָדער ווי פֿרודאָן זאָגט מיט אַ מעטאַפאָר: דער בעזמען, די וואַנשאַל פון דער וועלט.

עס איז דאָ אַ צווייטע אַרט גערעכטיגקייט, דער „צדק“, די גערעכטיגקייט פון לפנים משורת הדין, די גערעכטיגקייט פון

„אויסשטעלען די צווייטע באק“, די גערעכטיגקייט וואָס געהט אַרויס פון דעם לאַגיש־מאַטעמאַטישען קרייז און ווערט אויסשליס־ליך מאַראַליש, גאַנץ אונאַבהענגיג פון דער געזעלשאַפט, גאַנץ סוב־יעקטיוו.

דאָס איז דער טיעפסטער אונטערשייד צווישען דער אַזוי־גערופענער „אַלט־טעסאַמענמאַרישער“, ביבלישער, אידישער מאָד־ראַל און דעם „קריסטליכען“ אידעאַל פון מאַראַל און גערעכטיג־קייט.

די ערשטע איז אָביעקטיוו, סאָציאַל. ניט דער יחיד איז דער עיקר און זיין מאַראַלישער ווערט, נאָר דער כלל. דער כלל שטעהט אויף גלייכגעוויכט. ווי אַזוי מען זאָל דעם גלייכגעוויכט ניט שטערן, וואָס פאַר מאַטיווען עס זאָלען ניט מיטוירקען דערביי, שלעכטע צי גוטע, הייליגע צי עגאָאיסטישע — די געזעלשאַפט ליידיט פאַרט דערביי, פונקט אַזוי ווי עס איז דעם בעזמען קיין שום נפקא מינה ניט וואָס מען לעגט אַרויף אויף דער צוויי־טער וואַגשאַל — צו פיעל דימענטען וועגען איבער פונקט אַזוי גוט ווי צו פיעל קלייען, צי סאַרטאַפּעל־שאַלעכץ.

די קריסטליכע מאַראַל איז סוביעקטיוו; איהר אַרט ניט דער כלל, די געזעלשאַפט, נאָר דער יחיד און זיין נשמה, זיין אינערער פּראָצעס.

פרודאָן האָט גערענקט ריין־ביבליש, האָט אָנגענומען דעם ביבלישען אידעאַל פון אָביעקטיווער גערעכטיגקייט, און זי גע־מאַכט — כמעט דער ערשטער אין דער פּאָליטישער וויסענ־שאַפט — צו אַ פונדאַמענט פון אַ סאָציאַלען סיסטעם. און מיט דער ביבלישער אָנשוואַונג האָט ער איבערגענומען אויף דעם ביבלי־שען פּאַטאָס.

זיין צווייטער לעהרער איז געווען אַדאַם סמיטה, דער בעגריני־דער פון דער מאַדערנער פּאָליטישער עקאָנאָמיע בכלל. דער גרוי־סער פּערדיענסט פון אַדאַם סמיטה אין דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע איז געווען זיין מעטאָדע. פאַר איהם פלעגען די עקאָנאָמען דענקען אונגעפּעהר ווי די גריכישע פּילאָזאָפּען פון פאַר סאָקראַט־טעם. טהאַלעס פון מילעט האָט געזאָגט, אַז די וועלט איז וואַס־סער, אַנדערע האָבען געזאָגט אַז זי איז פייער, לופט, א. ז. ו. מען האָט געזוכט די גרונד־עלעמענטען און מען איז געווען כ־א־

ניסטן. ביז סאקראטעס האָט די גאנצע פראַגע געשטעלט אויף אַן אנדערן אופן: גענומען די וועלט אין איהר גאנצער, קאָמפּליצירטער, פּלוראַליסטישער ערשיינונג, און גערענט: „וואָס איז די וועלט פּאַרמיר?\" און אַרײַנגעבראַכט די דיאַלעקטישע מעטאָדע פון וועלט־פּראָנען.

די עקאָנאָמען פאַר סמיטה'ן, די פיזיקאָראַטען — קענע — די מערקאַנטיליסטען — קאַלבער, טאָרגאָ — א. א. וו., האָבען יעדער פון זיי געזוכט דעם פּאַרניציפּן פון נאַציאָנאַל־עקאָנאָמיע אין דער עקאָנאָמיע אַליין. די פיזיקאָראַטען האָבען אויפגעשטעלט אַ טעאָריע, אַז נאָר די ערד איז פּראָדוקטיוו, נאָר די ערד אַרבייט איז אַ פּראָדוקטיווע אַרבייט; די מערקאַנטיליסטען האָבען זיך געשטעלט אויף געלד און מסחר. אַלץ איינזייטיגע, ניט אויסשעפּפּענדע טעאָריען און דאָגמען. אַדאַם סמיטה האָט אָנגעווענדעט אַ נייעס, פּילאָזאָפּישען מעטאָד, גענומען די עקאָנאָמיע אין אַלע איהרע פּערזענליכע אַנגעזען, גענומען זי היסטאָריש, ענטוויקלונגס־טעאָרעטיש־און־עמפּיריש. ער האָט אָנגעוויזען דעם פּלוראַליסטישען כאַראַקטער פון דעם ווירטשאַפּטליכען לעבען, די ענטוויקלונג פון עקאָנאָמיע דורך די אַרבייטס־טײַלונג, דעם אורשפּרונג פון ווערט און פּרייז. ער האָט ניט געוואָלט, ניט געקאָנט, לײַט זיין מעטאָדע געבען קיין איינזייטיגע סכעמען און רעגעלן פאַר צוקונפּט־דעפּאָרטמענטן. דערפאַר זיין ליבער אַליזם, ד. ה. די לעהרע פון דער פּרייער ענטוויקלונג פון די ווירטשאַפּטליכע כחות. אַבער זיין ליבעראַליזם איז ניט געגאַנגען אזוי ווייט ווי דער שפּעטערער ליבעראַליזם פון די פּערטידיגער פון דער סאָציאַלער אָרדנונג אין דער קאַפיטאַליסטישער ווירטשאַפּט, ווי צ. ב. סעי אָדער באַסטיא, די לעהרער פון דער „סאָציאַלער האַרמאָניע“. די רעפּאָרטמען וואָס אַדאַם סמיטה האָט געהאַלטען פאַר נויטיג און מעגליך זיינען פּרייעס צוזאַמענאַרבייטען, קאַמבינירען פון די ווירטשאַפּטליכע קרעפטען, די קאָאָפּעראַטיווע, ד. ה. די פּעראַייניגונג פון אינדיווידוּאַליסטישער פּרייהייט מיט דעם סאָציאַלען אינטערעס.

„און מיין דריטער לעהרער איז געווען העגעל.“

די העגעלשע פּילאָזאָפּיע האָט אין זיך צוויי עלעמענטען —

דעם מעטאפיזישען, אזוי צו זאָנען, דעם אינהאַלטליכען, און דעם מעטאָדאָלאָגישען.

דער אינהאַלט איז די ענטוויקלונג פון דער קאָנטישער פילאָזאָפֿיע, אָדער ריכטיגער פון דער „אַרזיק“ אידעע ביי קאָנט. קאָנט'ס גרונדגעדאַנק, אז די וועלט איז אַ „אַרזיק-פאַרזיק“, אונטער בעשטימט, אונבעקאַנט, ניט מעגליך פּערשטאַנען צו ווערן, סיידען אין די פּאַרמען פון די אַפּריאָרישע קאָטעגאָריען פון דער ריינער פּערזאָנלעך; מיט אַנדערע ווערטער, אז די וועלט איז אַן ערקענטניס-טהעאָרעטישע אויפגאַבע, איז פון העגעל ענטוויקעלט געוואָרען נאָך דער מעטאָפּיזישער זייט. דער „אַפּריאָרי“ און דאָס „אַרזיק“, זאָגט העגעל, איז איינס און דאָסזעלבע. די וועלט אַליין איז אַ לאַגישע אידעע, איהר ענטוויקלונג, דער פּראָצעס פון איהר „ווערן“ איז אַ לאַגיש-מעטאָפּיזישער פּראָצעס, די נויטווענדיגע אינערע, דיאַלעקטישע ענטוויקלונג פון דער אידעע.

די וועלט איז ניט קיין ערקענטניס-טעאָרעטישע אויפגאַבע, זי איז אַ לאַגישע מעטאָדע.

פרודאָן האָט ניט פּערשטאַנען די טיעפע מעטאָפּיזיק פון העגעל און דעם דייטשען אידעאָליזם. ער האָט בכלל זעהר וועניג פּערשטאַנען און געקענט פילאָזאָפּיע. ער האָט נאָר אויפגעכאַפט מיט זיין גיכען, שטאַרקען, לאַגיש-שאַרפען פּערשטאַנד דאָס וואָס איז געווען וועזענטליך אין דער פילאָזאָפּיע פון העגעל — דעם דיאַלעקטישען מעטאָד, דעם מעטאָד פון לאַגישע ווידערשפּרוכען און זייער אויפלייזונג אין אַ נייעם סינטעזע.

בעוואַפּענט מיט ביבעל, סמיטה און העגעל, טרעט פּרוֹדאָן אין יאָהר 1840 אַרויס מיט זיין ערשטער גרויסער שריפט — געדאַכט אַלס פּרייזשריפט ביי דער אַקאַדעמיע פון בעזאַנסאָן: „וואָס איז אייגענטום?“

און ער האָט געגעבען דעם וועלט-בעריהמטען ענטפּער: „אייגענטום איז גנבה.“

מיר האָבען שוין אויבען געזעהן, אז די דאָזיגע פּאַרמעל איז ניט געווען אזוי ניי און אונגעהערט ווי זי דאַכט זיך. מיר האָבען געזעהן אז אפילו דער זשיראַנדיסט, ד. ה. דער ראַדיקאַלער בורזשואַ בריסקאָ האָט בפּירוש געזאָגט, אז „אייגענטום איז גנבה“. אַנדערע האָבען עס אין דער איינער אָדער אַנדערע פּאַרם אויך געזאָגט.

אָבער פון דעסטוועגען האָט פֿרודאָן'ס פּאַרמעל געווירקט ווי אַ באַמבע, געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אויף זיין צייט. ניט די פּאַרמעל — דער סיסטעם, די שאַרפע קריטיק, די אונדערבאַרמעהרציגע לאַגיק, דער גוואַלדיגער פּאַטאָס און די אויפֿ־ריכטיגקייט, דער רעוואָלוציאָנערער טאָן — דאָס האָט געמאַכט אזאָ שטאַרקען רושם אויף דעם פּובליקום.

איך וויל דאָ ניט אַרײַנגעהן אין אַן אַנאַליז פֿון דעם ווערק. ניט דער געדאַנק, נאָר דער טאָן מאַכט דאָ די מוזיק. און דער טאָן איז דער עלעמענט פֿון פֿערזענליכקייט.

פֿערשיידענע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, ווי צ. ב. ש. אין דײַטש־דײַטשלאַנד קאַרל דײַעל און אַנדערע, האָבען זיך גענומען די מײַה אויפצודעקען די שוואַכקײטען און די פּעהלער פֿון פֿרודאָן'ס טעאָריע. זיי האָבען געוווּזען, אז די היסטאָרישע אַבלייטונג פֿון אײַגענ־טום — אַלס רויב, אַקקופּאַציאָן, „אַבעררעכט“, ד. ה. דאָס אַלטע פֿראַנצויזישע רעכט, לױט וועלכעס דער שטאַאַט ווערט אַ יורש פֿון אַ פֿרעמדען, וועלכער בעזיצט גרונד אין דער מדינה און שטאַרבט, א. א. וו. — זײַנען אונריכטיג. זיי האָבען געוווּזען, אז די ווערט־טעאָריע פֿון פֿרודאָן — טױשווערט און געברויכטווערט — איז אונריכטיג, און אז זײַן טעאָריע פֿון אַרבייט־ס־צײַט־ווערט איז אונקלאָר און אונבעשטימט. (דאָס האָט קאַרל מאַרקס אזוי שאַרף בעוווּזען אין זײַן „עלענד פֿון דער פּילאָזאָפּיע“, אַ קריטיק איבער פֿרודאָן.)

מען קאָן פֿרודאָנ'ען אַנאַליזירען מיט זײַן אײַגענעם מעטאָד : אָנוויזען די אינערע ווידערשפּרוכען אין איהם. אָבער דאָס איז ניט נױטיג. ער האָט עס אַליין געטהאָן. ער אַליין איז געווען אַ צו אונרוהיגער גײַסט, תמיד פֿרעגענדיג, זוכענדיג, תמיד פֿער־ווילקענדיג זיך אַליין און אַנדערע אין ווידערשפּרוכען.

„איך וואָלט געוואָלט זײַן אין גן־עדן“ — האָט אַמאָל פֿרודאָן געזאָגט צו דעם עקאָנאָמיסט באַסטיאַ, — „אָבער איך האָב מורא, אז אַלע זײַנען דאָרט אײַנפֿערשטאַנען אײַנער מיט דעם אַנדערן און איך וועל דאָרט קײנעם ניט געפּינען, מיט וועמען איך וואָלט געקאָנט זיך שפּאַרען“...

נאָך אַ קורצער אונטערברעכונג — ער איז געווען, נאָך אַ פּראָצעס וועגען דער שריפט „וואַרונג צו קאַפיטאַליסטען“, בײַ

וועלכען ער איז פרייגעשפראכען געוואָרן, אַ פּאָר יאָהר אָנגעשטעלט אין אַ גרויסען האַנדעלס־הויז אין ליאָן — קערט ער זיך אום קיין פאַרזי און פּערפּענטליכט (1846) זיין גרונדווערק: „סיסטעם פון די עקאָנאָמישע ווידערשפּרוכען, אָדער די פּילאָזאָפּיע פון עלענד.“ דאָס איז דאָס איינציגע ריין־טעאָרעטישע ווערק פון פּרודאָן, וואָס נעמט אַרום אַלע עקאָנאָמישע פּראָגען.

דאָרט געפינען מיר דעמזעלכען דיאַלעקטישען, אָדער „אַנטי־נאָמישען“ מעטאָד, ד. ה. דעם מעטאָד פון ווידערשפּרוכען, דיזעלכע געדאַנקען ווי אין „אייגענטום“.

ער ווייזט אָן, ווי יעדער עקאָנאָמישער פּראָבלעם קאָן בעטראַכט ווערן פון צוויי ענטגעגענזעצטע שטאַנדפּונקטען, און ביי יעדען פון די דאָזיגע אַנטינאָמישע טראַכט ער צו געבען אַ סינטעטישען ענט־פּער.

ייִדיש. צ. ב. אין דער ווערט־טעאָריע: געברויכט־ווערט און טויט־ווערט זיינען די אַנטינאָמישע; קאָנסטיטואַרטער, אינטעגראַל־לער, גאַנצער ווערט און דער אַרבייטס־ווערט.

דאָס אייגענע איז אייגענטום: אייגענטום איז שלעכט, קאָ־מוניום איז נאָך ערגער; דער סינטעז איז: אַסאָציאַציאָן פון בעזיץ. דאָס אייגענע איז מיט שטאַט און רעגירונג. „שטאַט,“ זאָגט פּרודאָן, „איז דער קלאַס פון אונפּראָדוקטיווע. שטאַט איז אונגלייכהייט, אונגערעכטיגקייט. יעדע רעגירונג איז אונגע־זעצליך, יעדע הערשאַפט פון מענש איבער מענש איז פּערגוואַלטי־גונג פון דער פּרייער פּערווענליכקייט.“

אַלזאָ — אַ נ א ר כ י ע.

אַלזאָ, ווי פּרודאָן זאָגט: „מיין סאָציאַלער און פּאָליטישער 'אַנימאָווי' שטעהט אויף פּאָלגענדע דריי זאַצען: מען דאַרף ניט מעהר קיין פּאַרטייען, קיין אויטאָריטעט, און עס מוז זיין אַבסאָלוטע פּרייהייט פון מענש און בירגער.“

ער בויט אויף די טעאָריע פון דער „סאָציאַלער ליקווידאַציע“ און פּרישט ווידער אויף די אַלטע רוססאָ־פּאַרמעל פון דעם „סאָציאַלען קאָנטראַקט“.

דער אונטערשייד צווישען פּרודאָן און די אַנדערע רעפּאַראַט־מאָרען פון יענער צייט, ווי למשל די סען־סימאָניסטען (קאָנסידע־דאָן), די פּוריעריסטען, לואי בלאַן — איז דער שטאַטס־בעגריף.

זיי האָבען געוואָלט רעפּאָרמען דורך דעם שטאַט. פאַר לואי בלאַן איז דער שטאַט געווען דער „בעל־הבית“; פאַר פּרודאָן איז דער שטאַט דער דיענער. ער גלויבט אין דעם פרייען ווילען און אין דער פערזנלעכער פון דעם פּאָלק.

„איך האָב“, זאָגט ער אין איינעם פון זיינע שפּעטערע ווערק, „דעו זעלטענעם פּאַרצוג, וואָס איך בין געבאָרן געוואָרן צווישען דעם פּאָלק, האָב געלערנט וואָס האָט געמאַכט דעם פּאָלק דאָס, וואָס ער איז היינט, און בלייב איינער פון פּאָלק. אויב מיינע אידעען זיינען אפילו ניט ניי, האָבען זיי אָבער וואָרצלען אין דער ערד“.

ער איז דערפאַר וועניגער פּעראַינטערעסירט אין פּאָליטישע פּראַגען ווי אין עקאָנאָמישע. פּאָליטיש וויל ער נאָך פרייהייט, פרייהייט פון יעדער אויטאָריטעט. עקאָנאָמיש וויל ער — אַסאָציע אַציאָן און געגענזייטיגקייט, גערעכטיגקייט. וויסענשאַפּטליך אויס־געדריקט: די גאַנצע עקאָנאָמישע אידעאָלאָגיע פון פּרודאָן איז: אַנריקולטורעל־אינדוסטריעלער פּע ד ע ר א ל י ז ם; די פּאָליטישע — פּעדעראַליזם און דעצענטראַליזאַציאָן.

פּע ד ע ר א ל י ז ם, ד. ה. פרייע, כעוואוסמזיניגע, צוואַננס־לאָזע פּעראַייניגונג אין דער פּאָליטיק, הייסט אַן דער פּרודאָנישער טערמינאָלאָגיע אויך גאַר אַ נ ט י ז ם (די געזעלשאַפּט גאַר אַ נ ט י ר ט דעם איינצעלנעם די פרייהייט), און אויך — אַנאַרכיזם. אין דער עקאָנאָמיע הייסט ער: מו ט א ל י ז ם, געגענזייטיגקייט.

„פּעדעראַליזם“ איז אַ מין קאָנטראַקט, נאָך וועלכען איינע אָדער עטליכע גרופען זיינען זיך מתחייב פאַר בעשטימטע. צוועקען און געגענזייטיגע דיענסטען.

„מוטואַליזם“ שטעהט אויף דעם פּרינציפ: „מה דסני עלך להברך לא תעביר“, דיענסט פאַר דיענסט, פּראָדוקט פאַר פּראָדוקט, הלוואה פאַר הלוואה, גאַראַנטי פאַר גאַראַנטי. מוטואַליזם איז די נייע אָרדנונג, וועלכע די פּראַנציוזישע רעוואָלוציאָן האָט געוואָלט שאַפּען, די צוקונפּט־רעליגיאָן, די „רעליגיאָן פון גערעכטיגקייט“.

מיר זעהען ווידער אַמאָל דעם אייגענעם מאַטיוו: גע ר ע כ־פֿ י נ ק י ט. „עין תחת עין“ האָט בעקומען די פּאַרם „לייסטונג פאַר לייסטונג“.

אָבער פּרודאָן האָט באַלד איינגעזעהן, אז מיט טעאָריע אליין איז ניט גענוג. ער האָט זיך געוואָרפען אויפ'ן פּראַקטישען לעבען, האָט געגרינדעט צייטונגען, איז אויסגעקליבען געוואָרען אין פּאַר-לאַמענט, — וואו ער האָט איבריגענס זעהר וועניג אויפגעטהאָן — און דערנאָך גענומען זיך צו גרינדען זיין בעריהמטע „פּאָלקסבאַנק“, וואָס האָט געזאָלט רעוואָלוציאָניזירען די גאַנצע קרעדיט-אָרדנונג אין פּראַנקרייך. די באַנק האָט געהאַט אַלס פּרינציפּ דעם מוטואַ-ליום, ד. ה. פּראָדוקטען פאַר פּראָדוקטען; האָט דער איינלייגער געבראַכט פּראָדוקטען אין באַנק, האָט ער בעקומען ניט קיין געלד נאָר אַנווייזונגען, באַנוסעס אויף אנדערע פּראָדוקטען.

די באַנק איז ניט געראָטען. זי האָט געזאָלט האָבען אַלס גרונדקאָפיטאַל פינף מיליאָן פּראַנק, האָט אָבער געהאַט כּסוף-הכל עטליכע צעהנדליג טויזענדער, און נאָך אַ קורצער צייט איז די באַנק אונטערגעגאַנגען מיט אַ דעפיציט פּון עטליכע און דרייסיג טויזענד פּראַנק. די אידעע פּון אזא מוטואַליסטישער באַנק איז פונדעסטוועגען ניט לגמרי אונטערגעגאַנגען. פּערשיידענע אָנהענדער פּון פּרודאָן האָבען געפרובט איינצופיהרען אזעלכע באַנקען אין דער פּראָווינץ. אָבער אַלע זיינען זיי, פּריהער אָדער שפּעטער, אונטערגעגאַנגען.

דערווייל ברעכט אויס אין פאַריז די רעוואָלוציאָן פּון 1848. פּרודאָן דער פּאָלקסטריביון, נעמט אַ טייל אין איהר. נאָכדעם ווי די רעוואָלוציאָן האָט זיך געענדיגט אזוי טראַניקאָמיש, ווערט פּרודאָן אַרעסטירט. ער אנטלויפט קיין בריסעל. מען כאַפט און זעצט איהם ווידער איין אין געפּענגניס. ער ווערט אָבער באַלד בעפּרייט.

פּרודאָן ציהט זיך צוריק פּון דעם אַקטיווען פּאָליטישען לעבען און אַרבייט שוין כּמעט אויסשליסליך וויסענשאַפטליך. אין יאָהר 1858 פּערעפּענטליכט ער זיין גרויס ווערק: „די גערעכטיגקייט אין דער רעוואָלוציאָן און אין דער קירכע“, אַ בוך אין וועלכען ער בעמיהט זיך ווידער אַמאָל אויסצואַרבייטען אַ געשיכטס-פּילאָזאָפּיע אויפ'ן גרונד פּון דעם גערעכטיגקייטס-פּרינציפּ.

דאָס ווערק האָט דערוועקט דעם צאָרן פּון די קירכליכע און וועלטליכע מאַכטהאַבער. ער ווערט פּראָצעסירט, פּער'משפּט צו דריי יאָהר געפּענגניס און 4000 פּראַנק שטראַף.

ער אנטלויפט קיין בריסעל, און לעבט דאָרט ביז 1859, ביז צו דער אמנעסטיע פון לואי נאַפּאָלעאָן.

אין בריסעל פּערפּאָסט ער אויף זיין בעריהמטען ווערק „איבער קריעג און פּריעדען“, אין וועלכען ער בעווייזט, לויט זיין ליעבלינגס-מעטאָד, דער דיאלעקטיק, די גוטע און שלעכטע זייטען אי פון קריעג, אי פון שלום. יעדענפאלס איז ער אַקעגען דעם עקסטרעמען פּאַסיפּיזם. ער האָט ליעב קריעג, קאַמפּף, און חזר'ט איבער העראָקליד'ס ווערטער: „קריעג איז דער פּאָטער פון אלעמען“. אָבער זיין „קריעג“ איז ניט פאַר עראָבערונג און הערשאַפט, נאָר פאַר פּראָגרעס און פּערבעסערונג פון דער מענשהייט.

ער שרייבט נאָך אַ פּאַר ווערק איבער טאָג-פּראָגען — רעאליסטישע מאַלעריי, די פּרויענפּראָגע, אין וועלכער ער טרעט אויף פאַר דער עמאַנציפּאַציע פון דער פּרוי און פאַר שטרענגער געשלעכט-ליכער מאַראַל.

אין 1865 איז ער געשטאָרבען אין פּאַסי, ביי פּאַריז.

דאָס איז אין קורצע שטריכען דאָס לעבען און דאָס ווערק פון פּרודאָן. זיין שטעלונג אין דער וויסענשאַפט פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע איז ניט אזוי ערשטקלאַסיג ווי ער אליין האָט געהאַפּט און ערוואַרטעט. די שאַרפע קריטיק פון מאַרקס האָט איהם געטויט אין די אויגען פון דער סאָציאַלדעמאָקראַטי; די נאַציאָנאַל-עקאָנאָמיען זיינען זיינע געגנער, און די „ריינע וויסענשאַפט“ פון היינט, די נאַציאָנאַל-עקאָנאָמיע פון דער סוביעקטיווער און מאַטעמאַטישער שול, האַלט איהם פאַר אַ דילעטאַנט.

דער פּראַנציוזישער סאָציאַלאָג בוגלע דעפינירט די שטעלונג פּרודאָן'ס מיט פּאָלגענדע קלאַרע ווערטער: „אין דער געשיכטע פון דער פאַר-סאָציאַלאָגיע, ווי די סיסטעמען פון באַנאַל און מען-סימאָן, פּוריע און א. קאָמט, האָט פּרודאָן זיין אייגענעם פּלאַץ, וואָס איז בעזייכענט דורך זיין מוטיגען פּראָגראַם: צווינגען דעם קאָלעקטיווען פּערשטאַנד צו סאַנקציענירען דעם פּערזענליכען רעכט“.

מיט אנדערע ווערטער: פּרודאָן'ס ווערטע איז ניט זיין פּאָזיטיווע לעהרע, נאָר זיין קריטיק; ניט זיין סיסטעם, נאָר זיין אַנאַליז; און נאָך מער, דער פּאַטאָס פון זיין לאַגיק, דער פּאַסאַט פון זיין געזעלשאַפּט.

וואס איז איינענטום

קאפיטעל I

די מעטאדע פון דעם ווערק. — די אידעע פון א רעוואָלוציאָן.

ווען איך זאָל דארפֿען ענטפֿערן אויף דער פֿראַגע: „וואָס איז קנעכטשאַפֿט?“ און איך וואָלט געענטפֿערט מיט איין וואָרט, „עס איז מאָרד“, וואָלט מען מיין געדאַנק תּיכּה פֿערשטאַנען. איך וואָלט ניט בעדאַרפֿט האַלטען קיין לאַנגע דרשות, כדי צו בעווייזען, אז די מאַכט צו־צונעהמען ביי אַ מענשען זיין דענקען, זיין ווילען. זיין פֿערזענליכקייט, איז די מאַכט איבער לעבען און טויט, און אז פֿערשקלאַפֿען אַ מענשען הייסט הרג'ענען איהם. פֿאַרוואָס־זשע קאָן איך ניט ענטפֿערען אויף דער אַנדערער פֿראַגע: „וואָס הייסט אייגענטום?“ — „עס איז ג נ ב ה“, און האָבען די זיכערקייט, אז מען וועט מיך תּיכּה פֿערשטעהן, כאָטש דער צווייטער זאָץ איז דאָס אייגענע וואָס דער ערשטער נאָך אַביסעל איבערגעניצעוועט?

איך נעהם זיך דאָ אונטער צו אונטערזוכען דעם גרונד־פֿרינציפֿ פֿון אונזער רעגירונג און אונזערע אינסטיטוציעס — דאָס אייגענ־טום. איך האָב פֿאַלקאָמען רעכט דערצו. איך מעג זיך אָבנאַרען איבער די רעזולטאַטען וואָס וועלען אַרויסקומען פֿון מינע אונטער־זוכונגען, — איך האָב אַ רעכט דערצו. עס גלומט זיך מיר אַוועק־שטעלען דעם לעצטען געדאַנק פֿון מיין בוך צום אָנהויב — איך האָב אלץ אַ רעכט דערצו.

עס זיינען דאָ שריפטשמעלער וואָס זאָגען, אז אייגענטום איז אַ בירגערליכעס רעכט, אַרויסגעשפֿראַצט פֿון דעם פֿערכאַפֿען מיט גוואַלד און סאַנקציאָנירט דורכ'ן געזעץ; אַנדערע שטעהען אויפֿ'ן שטאַנדפּונקט, אז אייגענטום איז אַ נאַטירליכעס רעכט וואָס האָט איהר וואָרצעל אין דער אַרבייט. און ביידע טעאָריעס — כאָטש די ערשטע איז, דאַכט זיך, דער היפּף פֿון דער צווייטער — ווערן אויפֿגענומען מיט צושטימונג און זיינען געוואָרן אַפֿראָכירט. איך בעהויפֿט, אז ניט די אַרבייט, ניט דאָס פֿערכאַפֿען מיט גוואַלד און

ניט דאָס געזעץ קאָנען שאַפען אייגענטום; עס איז אַ פּאָלנע אָהן
אַ סיבה — קומט מיך דערפאַר צו טאָדלען?

איך הער שטימען מורמלען:

אייגענטום איז נגב ה! דאָס איז דאָך דאָס
שטורם-גלעקעל פון '93! דאָס איז דאָך דער סיגנאַל פון די רעוואָ-
לוציאָנען!

בערוהיגט אייך, לעזער. איך בין ניט קיין אגענט פון מחלקות.
איך בין ניט קיין פייער-וואַרפער פון אויפשטאַנדען. איך פער-
לויף נאָר מיט עטליכע טעג פאַר דער געשיכטע. איך זאָג אַן אמת,
וועלכען מיר וועלען סיירוויסיי ניט קאָנען אָבזעצולען פון פער-
ווירקליכט ווערן. איך שרייב די איינלייטונג צו אונזער צוקינפ-
טיגער קאָנסטיטוציע. אַט די רעפיניציע, אַז אייגענטום איז גנבה,
וואָס קלינגט אין אייערע אויערן ווי אַ חלול השם, וואָלט געקאָנט
ווערן אַ בליץ-אַבלייטער, ווען אונזערע פּאָראַרטיילען וואָלטען צו-
געלאָזט עס צו פערשטעהן. אָבער צורפיעל הינדערניסען, צורפיעל
פּאָראַרטיילען שמעהען אין וועג דערצו!... ליידער וועט די פּילאָר-
זאָפיע ניט ענדערן דעם נאָנג פון די עראייגניסע; דאָס וואָס מוז
זיין וועט קומען, אונאַבזעהנגיג פון נביאות. און דאָן, מוז דען ניט
די גערעכטיגקייט זיך פּערווירקליכען און אונזער ערציהונג פּערענ-
דיגט ווערן?

אייגענטום איז נגב ה! וואָס פאַר אַן איבערקעה-
רעניש פון די מענשליכע אידעען! אייגענטום און נגב
זיינען תמיד געווען היפכים אין אויסדרוק, פונקט ווי די מענשען
וואָס ווערען מיט דעם בעצייכענט האָבען שטענדיג אַן אַנטיפּאַטיע
איינער צום אנדערן. אין אַלע שפּראַכען איז דער געגענזאַץ פּער-
גרונטעוועט. מיט וואָס פאַר אַן אויטאָריטעט קומט איהר איצטער
און אַטאַקירט דאָס, אין וואָס די גאַנצע וועלט איז מסכים, און
ווייערשפּרעכט דער גאַנצער מענשהייט? ווער זייט איהר, וואָס
איהר נעהמט זיך דאָס רעכט אָבצולייקענען דאָס, וואָס דער שכל
פון פּעלקער און פון אַלע צייטען האָט אויפגעבויעט?

וואָס איז אייך די נפּאָמינה, לעזער, ווער איך, קלייניקער
מענשעלע, בין? איך געהער פונקט ווי איהר צו אַ יאָהרהונדערט,
וואו דער שכל בויגט זיך נאָר פאַר פּאַסטען און בעווייזען. מיין
נאָמען, פונקט ווי איינער, איז — זיכער פּוֹן-אַמַת. מיין

מיסיע איז פערצייכענט אין די ווערטער פונ'ם געבאָט: „רעד אָהן
שנאה און אָהן מורא; און זאָג וואָס דו ווייסט!“ דאָס ווערק
פון אונזער ראַסע איז אויפצובויען דעם טעמפל פון וויסענשאַפט,
פון דער וויסענשאַפט, וואָס געהמט אַרום מענש און נאַטור. און
דער אמת איז זיך מתגלה צו אַלעמען; היינט צו ניוטאָן און פאַס-
קאַל, מאָרגען צו דעם פאַסטוך אינ'ם טהאַל און צו דעם אַרבייטער
ביים וואַרשטאַט. יעדער ברענגט זיין שטיינדעל צום בנין, און
קוים האָט ער זיין אויפגאַבע ערפילט, פערשווינדט ער. פאַר אונז
אַן אייביגקייט, אַן אייביגקייט נאָך אונז. און צווישען צוויי אונז-
ענדליכקייטען — וואָס איז דען אַ מענש, און צו וואָס דאַרף עמי-
צער וויסען ווער ער איז?

לאָזט דערפאַר, לעזער, צורוח מיין טיטעל און מיין כאַראַקטער,
און בעשעפטיגט זיך נאָר מיט מינע אַרגומענטען. איך וויל דאָ
פערריכטען דעם אַלגעמיינעם טעות, טאַקי וועגען דער אַלגעמיינער
הסכמה. און איך אַפּעליר פון דער מ י י נ ו ג פון דער מענש-
הייט צו דעם ג ל ו י ב ע ז פון דער מענשהייט. האָט דעם מוטה
מיר נאָכצופאַלגען; און אויב אייער ווילען איז שטאַרק, אייער געד-
וויסען פריי, און אייער פערשטאַנד קאָן פעראייניגען צוויי הנחות
און אַרויסדרינגען פון זיי אַ דריטע — וועלען מינע אידעען מוזען
ווערען אויך אייערע. איך האָב אייך לכתחילה געזאָגט מיין לעצ-
טען וואָרט ניט אויף להכעיס, נאָר וויל איך האָב אייך געוואָלט
וואַרענען; וואָרים איך בין זיכער, אַז אויב איהר וועט מיך לעזען
וועט איהר מוזען מיר צושטימען. די פראַגען איבער וועלכע איך
וויל מיט אייך דאָ רעדען זיינען אזוי פשוט, אזוי בולט, אַז איהר
וועט זיך וואונדערן, וואָס זיי זיינען אייך נאָך פריהער ניט אויפ-
געפאַלען, און איהר וועט זיך מוזען זאָגען: „איך האָב דערפון ניט
געטראַכט.“ אַנדערע וועלען אייך ווייזען די קונסט ווי אַ זשעני
בעצוינגט די סודות פון דער נאַטור און גיט אַרויס ערהאַבענע
נבואות. דאָ אָבער וועט איהר מעהר ניט געפינען ווי אַ רייה
ערפאַהרונגען איבער ג ע ר ע כ ט י ג י ט און ר ע כ ט, אַ מיין
איבערפרובען דעם בעזמען פון אייער געוויסען. די אַרבייט וועט
געטהאָן ווערן פאַר אייערע אויגען און איהר וועט אליין קאָנען אָב-
שעצען דעם רעזולטאַט.

און אַ חוץ דעם, איך שאַף גאָר ניט קיין סיסטעם. איך פער-

לאנג בלויז דעם סוף פון דער פריוויליגיע, די אָבשאַפונג פון קנעכט־שאַפט, די גלייכהייט פון רעכט און די הערשאַפט פון געזעץ. גערעכטיגקייט — מעהר ניט ווי גערעכטיגקייט; דאָס איז דער סוף־הכל פון מיין אונטערזוכונג. אַיך לאָז איבער צו אַנדערע דעם עסק פון רעגירען די וועלט.

אַיך האָב מיר אַמאָל געשטעלט די פראַגע: פאַרוואָס איז אין דער געזעלשאַפט פאַראַן אַזויפיעל שמערץ און עלענד? מוז דער מענש זיין אייביג אונגליקליך? די רעפּאָרט־אונטערזענהמער האָבען זייערע ערקלערונגען פאַר אַלצדינג. אַיינער בעשולדיגט די אַלגעמיינע נויט, דער אַנדערער — די פייגהייט און טפשות פון דער רעגירונג. אַיינער די פערשווערער און רעוואָלוציעס, דער אַנדערער — די אַלגעמיינע אַנוויסענהייט און קאָרופּציען. אַיך האָב זיך דערביי ניט געוואָלט אָבשטעלען. אַיך בין מייער געוואָרען פון די ענדלאָזע קעמפע אין דער פרעסע און אויף דער רעדנער־טריי־בונע. אַיך האָב געוואָלט אַליין זיך פערטיעפען אין דער פראַגע. האָב אַיך אָנגעהויבען צו פרעגען ביי די מייסטער פון דער וויסענשאַפט, געלייענט אַ הונדערט בענדער איבער פילאָזאָפיע, יוריס־פרודענץ, פאָליטישע עקאָנאָמיע און געשיכטע. הלאַזי וואָלט אַיך געלעבט אין אַ צייט, ווען אַזוי פיעל תורה וואָלט ניט געבראַכט אַזוי וועניג נוצען. אַיך האָב זיך אָנגעשטרענגט מיט אַלע כחות אַרויס־צובעקומען גענויע אינפאָרמאַציע, פערגלייכען פערשיידענע טעאָרעס און שאלות ותשובות און האָב זיך אונאויפהערליך בעמיהט צוצופיהרען אַלע די דאָזיגע אַרגומענטען צו דער פשוט־סטער פאַר־מע פון מאַטעמאַטישע גלייכונגען, אָבועגען די טויזענדער סילאָ־גיומען אויף דער וואַנשאַל פון גענויסטער לאַגיק. אויף דעם שווערן וועג האָב אַיך געזאַמעלט אַ סך אינטערעסאַנטע פאַקטען, וועלכע אַיך וועל מיטטיילען מייער פריינד און דעם פובליקום, ווען עס וועט נאָר קומען דער שעת־הכושר. אַיך מוז זיך מודה זיין, אַז ס'האָט זיך לכתחילה מיר אויסגעוויזען, אַז מיר האָבען קיינמאָל נאָר ניט פערשטאַנען, וואָס די וואַלגאַר־געוואָרענע און דאָך יום־טוב־דיגע, פראַכטפולע ווערטער גערעכטיגקייט, גלייכהייט און פרייהייט בעדייטען; אַז אונזערע אירענע איר־בער יעדען פון דיזע בעגריפען זיינען טונקעל ווי אַ תהום, און אַז די אַנוויסענהייט איז דער איינציגער גרונד פון דער אַרימקייט

וואָס פּערצעהרט דעם מאַרף פון אונזערע ביינער, און פון אלע אונז-
גליקען וואָס זיינען בעפאלען דער מענשהייט.

איך האָב זיך אליין דערשראָקען פאַר דעם דאָזיגען זעלטזאַם-
מען רעזולטאַט און האָב אָנגעהויבען מורא האָבען פאַר מיין פּער-
שטאַנד, און איך האָב זיך געזאָגט: איז עס מעגליך, אז דאָס וואָס
קיין אויג האָט נאָך ניט געזעהן, קיין אויער ניט געהערט, קיין שכל
ניט פּערשטאַנען, האָסטו דאָס ענטדעקט ? אָדער אפשר נעהמסטו
אָן די פּאַנטאַזיעס פון דיין קראַנקען מוח פאַר קלאַרע אמת'ן פון
דער וויסענשאַפט ? ווייסטו דען ניט וואָס די גרויסע פּילאָזאָפּען
האָבען געזאָגט, אז אין פּראַגען פון פּראַקטישער מאָראַל איז אַן
אַלגעמיינער טעות אַ ווידערשפּרוך אין זיך זעלבסט ?

איך האָב דערפאַר בעשלאָסען צו מאַכען אַ געגען-פּראָבע. און
דאָס זיינען געווען די בעדינגונגען, וועלכע איך האָב זיך געשטעלט
אין מיין נייער אַרבייט: איז דאָס מעגליך, אז די מענשהייט זאָל
קאָנען זיך טועה זיין אזוי לאַנג און אזוי אַלגעמייין ביי דער אַנד-
ווערדונג פון די פּרינציפּען פון מאָרעל ? פּאַרוואָס און ווי אזוי
האָט זי זיך טועה געווען, און איז עס מעגליך גובר צו זיין אזאַ
אַלגעמיינעם טעות ?

די אַנאַליזע פון די פּראַגען, פון וועלכע איך האָב געמאַכט
אַבהענגענד די זיכערקייט פון מיינע בעאַבאַכטונגען, האָבען באַלד
געבראַכט צו אַ רעזולטאַט. אין'ם קאַפיטעל 5 פון דיזען ווערק
וועל איך בעווייזען, אז ביי יעדען צווייג פון וויסען, און אזוי אויך
אין דער מאָראַל, דיגענען אונז די גרעכסטע פּעהלער אלס שטופּען
פון דער וויסענשאַפט; און אפילו אין פּראַגען פון דין און משפּט
איז דער טעות אַ מעלה, וואָס פּערעדעלט דעם מענשען. מיין איי-
גענער פּילאָזאָפּישער פּערדיענסט איז דאָ זעהר אַ קליינער. אַנדרו-
פען די זאַכען ביי זייער נאָמען, אויפצעהלען זיי — איז ניט קיין
גרויסער אַנטיק. אַ וואונדער וואָלט געווען צו דערקענען זיי נאָך
איידער זיי האָבען זיך בעווייזען. מיין אַרבייט איז געווען נאָר אויס-
צודריקען אַן אידעע, וואָס האָט שוין דערגרייכט צו איהר השלמה,
אַן אידעע וואָס בעהערשט דעם שכל פון יעדען מענשען. וואָלט
איך זי היינט ניט אַרויסגעזאָגט, וואָלט דאָס מאָרגען אַן אַנדערער
געטהאָן. איך פאַרלאַנג פאַר מיר נאָר די פּראַקטישע פון דער ערש-
טער פּאַרמולירונג. קומט עמיצען אַ שבת, דערפאַר וואָס ער האָט

דער ערשטער געזעהן ווי די זון געהט אויף? אלע מענשען גלויבן
בען אין ווידערהאלונג און ווידערהאלען שטענדיג, אז גלייכהייט
פון בעדינגונגען און גלייכהייט פון רעכט זיינען אידענטישע בע-
גריפען; אז אייגענטום און גנבה איז א לשון נופל
על לשון; אז יעדע געזעלשאפטליכע פריוויליגיע וואָס ווערט גע-
געבען, אָדער בעסער געזאָגט, וואָס ווערט מיט גוואַלד גענומען,
כלומר'שט אלס א בעלוינונג פאר העכערע טאלאנטען אָדער געזעל-
שאפטליכע דיענסטע, איז אונגערעכטיגקייט און גזל; אלע מענ-
שען, זאָג איך, ווייסען ביי זיך אין האַרצען דעם אמת, מען דאַרף
נאָר מאַכען, אז זיי זאָלען איהם פערשטעהן.

איידער מיר וועלען צוגעהן צו'ם תוף, מוז איך זאָגען א פאָר
ווערטער מכת דער מעטאָדע. פאָסקאל פלעגט איטליכעס מאַל, ווען
ער איז צוגעגאנגען צו א געאָמעטרישען פראָבלעם, בעשאַפען א מע-
טאָדע פאר דער לעזונג פון דעם פראָבלעם. אזוי מוז דאָס זיין אויך
אין דער פילאָזאָפיע. זיינען דען ניט די פראָבלעמען פון דער פיר-
לאָזאָפיע, וואָס קאָנען האָבען אַזעלכע וויכטיגע קאָנסעקווענצען,
נרעסער און וויכטיגער איידער די פראָבלעמען פון דער געאָמעט-
ריע? מווען מיר דען ניט דערפאר אָנווענדען צו זיי א נאָך טיע-
פערע און שטרענגערע אנאַליזע?

די היינטיגע פסיכאָלאָגיע זאָגען — און שטעלען דאָס אוועק
אלס א פאָקט, — אז יעדער אייגנדרוק, וואָס אונזער גייסט בעקומט
פון דרויסען, ריכטעט זיך נאָך בעשטימטע אלגעמיינע געזעצען פון
דעם גייסט אליין; בעקומט דאָרט אזוי צו זאָגען א בעשטימטע
צורה, לויט געוויסע פאָרמען, וואָס עקזעסטרען שוין לכתחילה אין
אונזער פערשטאנד און בילדען די פאָרמאלע פאָרבעדינגונג פאר
זיי. זיי זאָגען, אז אפילו ווען עס איז ניטאָ אינ'ם גייסט קיין אייגענע-
בוירענע אידעען, זיינען דאָרט אָבער לכל הפחות פאראן
אייגענעבוירענע פאָרמען. אזוי מווען מיר, למשל, יעדע ער-
שיינונג אויפפאסען אין רוים און אין צייט. אַלצדינג וואָס געשעהט
צווינגט אונז צו שיליסען, אז ס'איז דאָ א סיבה איבער וועלכער עס
איז געשעהן; יעדע זאָך וואָס עקזיסטירט ענטהאלט אין זיך די
אידעען פון סובסטאַנץ (דאָס „וואָס“), פון מאָדוס (דאָס „ווי“),
צאָהל, בעציהונג, א. א. וו. מיט איין וואָרט, יעדער אונזער גע-
דאַנק מוז האָבען א בעציהונג צו דעם איינעם אָדער אנדערן אל-

נעמיינעם פרינציפ פון דעם פערשטאנד, און העכער פון די פרינציפן איז מעהר גאָרנישט ניטאָ.

די פסיכאָלאָגן זאָגען ווייטער, אז די אַקסיאָמען פון'ס פערשטאנד, די גרונד־טיפען, צו וועלכע אַלע אונזערע אורטיילען און אידעען מוזען צוריקגעפיהרט ווערן און וועלכע ווערן בלויז ארויס־גערופען און בעלויבטען דורך די עמפינדונגען, טראָגען אין דער פיר־לאָזאָפישער טערמינאָלאָגיע דעם נאָמען ק א ט ע ג א ר י ע ן . זיי זאָגען, אז ס'איז שוין אַ בעוווֹזענע זאָך, אז די קאטעגאָריען עקזיסטירען לכתחילה אין אונזער גייסט, מען דאַרף זיי נאָר אויפ־צעהלען און סיסטעמאַטיזירען. אַריסטאָטעל האָט אויפגעצעהלט צעהן קאטעגאָריען. קאַנט האָט געהעכערט זייער צאָהל ביז פּופֿ־צעהן. וויסטאָר קווען האָט די צאָהל אַרונטערגעלאָזט אויף דריי, אויף צוויי, אויף איינס. און עס איז אָהן צווייפעל דער גרעס־טער שבה פאַר דעם לעצטען דאָס, וואָס כאַטש ער האָט אויך ניט ענטדעקט די אמת'ע טעאָריע פון קאטעגאָריען, האָט ער לכל הפחות פערשטאַנען בעסער ווי יעדער אַנדערער די הויכע בע־דייטונג פון דער דאָזיגער פראַגע, דער גרעסטער און אפשר דער איינציגער פראַגע, פון דער גאַנצער מעטאָפּיזיק.

איך מוז מודה זיין, אז איך אליין נלויב, אז ניט נאָר די אידעען זיינען ניט איינגעבוירען, נאָר אפילו אז די פאָר־מען אָדער די געזעצען פון אונזער פערשטאנד זיינען ניט איינגעבוירען. און איך האַלט, אז די מעטאָפּיזיק פון ריעד און פון קאַנט איז נאָך ווייטער פון אמת ווי די אַריסטאָטעלישע. אָבער אזוי ווי איך וויל זיך דאָ ניט אַריינלאָזען אין חקירות איבער פערנונפֿט־קריטיק, אַ זאָך וואָס וואַלט פערלאַנגט אַ גרויסע אַרבייט און אינטערעסירט ניט דאָס פובליקום, וויל איך דאָ אָננעהמען די השערה, אז אונזערע אַלגעמיינסטע און נויטיג־סטע בעגריפען, ווי: סובסטאַנץ, רוים, צייט און סיבה, עקזיסט־טירען לכתחילה אינ'ם גייסט, אָדער שטאַמען צום וועניגסטען דירעקט פון זיין עצם.

עס איז אָבער אויך אַ ניט וועניגער אמת'ער פסיכאָלאָגישער פאַקט, וועלכען די פילאָזאָפֿען האָבען אַביסעל צופיעל פערנאַכ־לעסיגט, אז די געווענהייט, אונזער צווייטע נאַטור, האָט דעם כח אויפצורדינגען אויב'ן פערשטאַנד נייע קאטעגאָרישע פאַר־

מען, ארויסגענומען פון דער אַבשפּיגלונג פון ערשיינונגען, וואָס האָבען דערפאַר זעהר אָפט קיין אָביעקטיווען ווערטה נישט אין איבען פון דעסטוועגען אויס אויף אונזערע אורטיילען א נישט ווער ניגער ענטשיידענדע ווירקונג ווי די ערשטע קאָטעגאָריען. מיר טראַכטען דערפאַר אין איין צייט, אי לויט די אייביגע אַבסאָלוטע געזעצען פון אונזער פערשטאַנד, אי לויט די פון אונז אַליין גע- מאַכטע, געוועהנליך פאַלשע רעגעלען, וועלכע ווערן אינו אונ- טערגעזאָגט פון אונזער אונפאַלשטענדיגער בעאַבאַכטונג. דאָס איז דער הויפּט-קוואַל פון פאַלשע פאַראורטיילען, די שטענדיגע און אונגעהויער-מעכטיגע סיבה פון פיעלע פעהלער. מיר געפינען זיך אזוי שטאַרק אונטער דער השפעה פון די פאַראורטיילען, אז אפילו דעמאָלט ווען מיר בעקעמפּפּען א פּרינציפּ, אפילו ווען אונ- זער שכל שטויסט איהם אָב, ווען אונזער גייסט פּערנינט איהם און אונזער געוויסען פּערדאַמט איהם, אפילו דעמאָלט פּערטיידי- גען מיר איהם ניט-ווילענדיג און ניט-וויסענדיג, טראַכטען לויט דעם פּרינציפּ, פּאָלגען איהם צו דער זעלבער צייט, וואָס מיר פאַ- לען-אָן אויף איהם. אונזער גייסט איז איינגעשלאָסען אין א קרייז און ווירבעלט ווי א גלגל החוזר ארום זיך אַליין, ביז עס קומט א נייע בעאַבאַכטונג, ערוועקט אין אונז נייע אידעען, דעקט אויף פאַר אונז אַן אויסערן פּרינציפּ, וועלכער בעפרייט אונז פון דעם פאַ- טאָם וואָס בעהערשט און פּערקנעכטעט אונזער פאַנטאַזיע.

אַזוי למשל ווייסען מיר היינט, אז צוויי קערפּער, ווען צוויי- שען זיי איז ניטאָ קיין שום מחיצה, האָבען א טענדענץ, לויט די געזעצען פון'ם אוניווערסאַלען מאַנגעטיזם, פון וועלכען מיר ווייסען נישט די סיבה, זיך צו פּעראַייניגען דורך דעם כח פון גראַוויטאַציע. מחמת דער גראַוויטאַציע פאַלען צו דער ערד אלע די קערפּער, וואָס האָבען נישט קיין שטייף-פונקט, בעקומען שווערקייט; זי איז די סיבה פון דעם, וואָס מיר אַליין זיינען צוגעבונדען צו דעם באַ- דען, אויף וועלכען מיר וואוינען. די מענשען פון אַמאָל האָבען נישט געקאָנט אָננעהמען אז עס זיינען פאַראַן אַנטיפּאָדען דערפאַר, זייל זיי איז געווען אונבעקאַנט דער כח פון גראַוויטאַציע. „זעהט איהר דען נישט“, האָט געזאָגט דער הייליגער אַגוסטינוס, שטיצענדיג דיך זיך אויף לאַהנאָנאָיעס, „אז ווען עס וואַלטען געווען מענשען אונטער אונזערע פיס, וואַלטען זיי געמוזט געהן מיט'ן קאָפּ אַראָב

און וואָלטען אריינגעפאלען אין הימעל אריין? ". דער בישאָף פון היפּפּאָ האָט געמיינט, אז די ערד איז פּלאַך, ווי זי האָט אויסגע- זעהן אין זיינע אייגען, און האָט דערפאַר אָנגענומען, אז ווען מען ציהט פון דעם זענטי ביז דעם געגען־פונקט אויף דר'ערד גראַ- דע ליניען אויף פּערשיידענע ערטער, וואָלטען די ליניען געמוזט זיין פּאַראַלעל איינע צו דער צווייטער; און אין דער ריכטונג פון די ליניען האָט ער אוועקגעשטעלט יעדע בעוועגונג פון אויבען נאָך אונטען. ער האָט געמוזט דערפון ציהען דעם שלום, אז די שטערען זיינען צוגעבונדען צו'ם הימעל, ווי בעוועגליכע פּאַקעלען, און אז ווען מען לאָזט זיי אָב, וואָלטען זיי אַראָכגעפּאלען אויף דער ערד ווי אַ פּיערדיגער רעגען; אז די ערד איז אַן אונגעהייערער טיש, וועלכער בילדעט דעם אונטערשטען טייל פון דער וועלט א. אז. וו. א. אז. וו. און ווען מען וואָלט איהם געפרעגט, אויף וואָס האָלט זיך די ערד אַליין, וואָלט ער געזאָגט, אז ער ווייסט עס ניט, אָבער אז ביי גאָט איז ניטאָ קיין אונמעגליכע זאַך. דאָס זיינען געווען די אידעען פון'ם הייליגען אָגוסטינוס בנוגע צו רוים און בעווע- גונג, אידעען, צו וועלכע ער איז געווען געצוואונגען דורך אַ פּאַר- אורטייל, וועלכער איז געוואָרען פאַר איהם אַן אַלגעמיינער קאָטע- גאָרישער רעגעל פאַר זיין אורטייל. די סיבה פון'ם פּאלען פון קערפּער האָט ער ניט געוואוסט און האָט ווענען דעם גאָרנישט גע- קאָנט זאָגען אויסער דעם, אז אַ קערפּער פּאַלט ווייל ער פּאַלט.

אונזער אידעע פון דעם פּאלען פון קערפּער איז אַ קאָמפּלי- צירטערע; אויסער די אַלגעמיינע אידעען פון רוים און בעוועגונג, וועלכע זי ענטהאַלט אין זיך, לעגען מיר נאָך צו די אידעע פון כּח- המושף, אָדער די ריכטונג צו אַ צענטער, וואָס שטאַמט שוין פון דער העכסטער אידעע פון קאוואַליטעט. אָבער, כאָטש די פיזיק האָט לגמרי איבערגענדרעט דעם באַזים פון אונזער דענקען איבער דער פּראַגע — בענוצען מיר זיך אַלין נאָך מיט די אויסדריקע פון דעם הייליגען אָגוסטינוס. ווען מיר זאָגען, אז אַ זאַך איז אַראָב- געפּאלען, מיינען מיר ניט, אז דאָ האָט פּשוט דער געווען פון גראַ- וויטאַציען געהאַט זיין ווירקונג, נור מיר מיינען טאַקי ספּעציעל אַ בעוועגונג צו דער ערד פון א ו י ב ע ן נ אָ ך א ו נ ט ע ן . אונזער פּערשטאַנד מען זיין ווי אויפגעקלערט — אונזער פּאַנ- טאָזיע איז דאָך גובר, און אונזער שפּראַך כּלייבט אויף אייביג אונ-

פערבעסערט. דער אויסדרוק א ר א ב שטייגן פון דעם הימעל איז פונקט אזוי ניט־ריכטיג, ווי דער אויסדרוק א ר ו י פ־שטייגן פון דעם הימעל; און פון דעס טוועגען וועט דער אויסדרוק בלייבען אזוי לאנג ווי מענטשן וועלען זיך בענוצען מיט דער שפראך.

אלע די דאזיגע רעדענס־ארטען: אראָבשטייגן פון הימעל, אַרונטערפאלען פון די וואָלקענס א. א. וו., זיינען היינט ניט גע־פעהרליך, ווייל מיר קאָנען זיי אין דער פראַקטיק פערריכטען; אָבער בעטראַכט נאָר ווי פיעל שאַדען און שטערונג זיי האָבען גע־בראַכט דעם פראַגנרעם פון דער וויסענשאַפט. אַמת, פאַר דער סטאַטיסטיק, פאַר דער מעכאַניק, פאַר דער דינאַמיק פון וואַסער־קראַפט, פאַר דער טעאָריע פון שיסען און וואַרפען (באַליסטיק) איז גאָר אַ קליינע נפּקאַמינה צי די אַמת'ע סיבה פון דעם פּאַלען פּונ'ם קערפּער איז בעקאַנט און צי די אידעען וועגען דער אַלגע־מיינער ריכטונג פון רוים זיינען עקזאַקט; ס'איז אָבער אַ גרויסע נפּקאַמינה ווען מען געהט צו צו דער ערקלערונג פון דעם וועלט־סיסטעם, צו דער סיבה פון עבע און פלוט, צו דער געשטאַלט פון דער ערד און איהר פּאַזיציע אין דעם הימעל־סיסטעם. דאָ מוז מען שוין אַרויסגעהן פון דעם קרייז פון בלויע ערשיינונגען.

שוין אין דעם פריהסטען אַלטערטום זיינען געווען געניאַלע מעכאַניקער, אויסגעצייכענטע ארכיטעקטען, געשיקטע אַרטיילער־טען. און אויב זיי האָבען אַ טעות געהאַט בנוגע צו דער פּאַרם פון דער ערד און דעם געזעץ פון כח הכּוּשֶׁף, האָט עס פונדעסטוועגן גען זיי ניט געשטערט אין דער ענטוויקלונג פון זייער קונסט. די שטאַרקייט פון זייערע געביידען, די זיכערקייט פון דעם טרעפען אין זייער שיסען האָט דערפון ניט געליטען. אָבער סוף־כל־סוף האָבען זיי זיך אָנגעשטויסען אויף ערשיינונגען, וועלכע זיי האָבען מעהר ניט געקאָנט ערקלערן מיט זייער טעאָריע, אַז אַלע פּער־פענדיקולאַרע ליניען אויף דער ערד־פּלעכע זיינען פאַרזאַלעל איינע צו דער אנדערער. דעמאָלט האָט זיך געמוזט אָנהויבען אַ קאַמף צווישען די פּאַראַרטיילע וואָס האָבען זיי מספיק געווען ביי דער טעגליכער אַרבייט אינ'ם משך פון אזוי פיעל יאָההונדערטען און די נייע איבערראַשענדע מיינונגען, וואָס זיינען געשטאַנען אין ווי־דערשפּרוך צו דער אויגענשיינליכקייט.

אַפילו אונזערע פּאַלשסטע פּאַראַרטיילען, אבי זיי האָבען נאָר

אלס גרונדלאגע איינצעלנע, איזאָלירטע פאקטען, אָדער נור טיינ-
 באַרע פאקטען, — נעהמען תמיד אַרום, ברייטער אָדער שמעלער,
 אַ געוויסע גרופע פון רעאָליטעטען, פון וועלכער מיר קאָנען ציהען
 געוויסע שלוסען. מרעטען מיר אָבער אַרויס פון דעם בעשטימטען
 קרייז, דערגעהן מיר ביו צום אַכסורד. אַזוי איז למשל געווען אַ
 קצת אמת אין די אידעען פון דעם הייליגען אָגוסטינוס, אַז די
 קערפער פאָלען צו דער ערד, און דוסא אין אַ גראַדער ליניע, אַז
 די זון און די ערד דרעהען זיך, בעוועגען זיך א. א. א. ו. די אַלע
 פאקטען האָט אונזער וויסענשאַפט ניט געענדערט און אויך צו
 זיי גאָרנישט צוגעגעבען. אָבער די נויטווענדיגקייט זיך אָכצוגע-
 בען דין והשבון איבער אַלעס צווינגט אונז צו זוכען אַלץ ווייטערע
 און ברייטערע, מעהר אומפאַסענדע פרינציפען. דערפאַר האָט מען
 געמוזט לאָזען פאָלען איינע נאָך דער אנדערער די טעאָריען, אַז
 די ערד איז פלאַך, אַז זי שטעהט אונבעוועגליך אינ'ם צענטער פון
 דער וועלט, א. א. א. ו.

ווען מיר געהען איצטער אַריבער פון דער פיזיקאלישער וועלט
 צו דער מאָראַלישער געבינען מיר, אַז מיר זיינען אויך
 דאָ שקלאַפען פון די אייגענע טוישונגען פון דער אויגענשיינליכ-
 קייט, פון דעם איינפלוס פון דעם צופעליגען דענקען און פון דער
 געווענהייט. דער חילוק איז נאָר דער, אַז דאָ הענגט אָב פון אונ-
 זערע מיינונגען אונזער גליק און אונזער אומגליק. און מיר
 עקסנ'ען זיך איין צו פערטידיגען די פאָראַרטיילען וואָס פייני-
 גען אונז און הרג'ענען אונז אַוועק.

וואָס מיר זאָלען ניט טראַכטען פון דער סיבה פון דער שווער-
 קייט און פון דעם געשטאַלט פון דער ערד, דער ערד-קוגעל וועט
 דערפון ניט געענדערט ווערן; און אויך אונזער סאָציאַלע אָרדנונג
 קאָן עס ניט שאַדען און ניט נוצען. אָבער אונזערע מאָראַלישע
 געזעצען ווערן געמאַכט פון אונז און פאַר אונז און קאָנען ניט אויס-
 געפיהרט ווערן אָהן אונזער בעוואוסטזיניגער טיילנעהמונג.
 אויב אונזער וויסענשאַפט פון די מאָראַלישע געזעצען איז פאַלש,
 איז בהכרח, אַז וועלענדיג טאָהן גוטעס טהוען מיר אונז אליין
 שלעכטעס; אויב זי איז אונפאַלשטענדיג קאָנען מיר זיך מיט איהר
 בענעהן אַ קורצע צייט, אָבער וואָס ווייטער וועט זי אונז אַלץ מעהר

אראָכפיהרען פון וועג, ביז זי וועט אונז צום סוף אראָכשטויסען אין תהום פון אונגליק.

דעמאָלט מוזען מיר שוין אָנקומען צו אַ העכערן וויסען; מיר מוזען — און צו אונזער לויב זאָל דאָ געזאָגט ווערען — עס איז נאָך קיינמאָל ניט פאָרגעקומען אז דאָס העכערע וויסען זאָל אונז פעהלען אינ'ם נויטיגען מאָמענט. דעמאָלט אָבער הויבט זיך אויך אָן אַ פערביטערטער קאָמף צווישען די אַלטע פאָראַרטליע און די נייע אידעען; שווערע, פיינליכע טעג פון קאָמף. די געגנער ווייזען אָן אויף די צייטען ווען די גאַנצע וועלט האָט געלעבט גליקליך אין זייער אַלטען גלויבען, אין זייער אַלטער אָרדנונג; באַרוואַס־זשע זאָל מען, טענה'ען זיי, אָנגרייפֿען אָט דעם גלויבען און פערדאַמען די אַלטע אָרדנונג? זיי ווילען ניט פערשטעהן, אז גראַד דער גליקליכער צייט איז בעשערט געווען קלאַר אַרויסצו־ברענגען דעם פרינציפֿ פון דער קראַנקהייט, וועלכע די געזעלשאַפט האָט אין זיך טיעף פערבאַרגען. זיי בעשולדיגען די מענשען און די געטער, די מעכטיגע פון דער וועלט און די כחות פון דער נאַטור. אַנשטאַט צו זוכען די סיבה פון שלעכטס אין זיין אייגענעם שכל. אין זיין אייגענעם האַרצען, האָט דער מענש טענות צו זיינע מייכ־טער, צו זיינע חברים, צו זיינע שכנים, צו זיך אַליין; די פעלקער בעוואַפענען זיך, הרג'ענען זיך, קוילען זיך אויס, ביז עס ענט־שטעהט — נאָך אַ גרויסער בלוט־אַבזאַפּונג — אַ נייער גלייכגעוויכט און אויף די קברים פון די געפאַלענע וואַקסט אויס אַ נייער שלום. אַזוי שווער קומט אָן דער מענשהייט אָנצוריהרען די מנהגים פון די עלטערע דורות, איבערצואַנדערשען די געזעצען וואָס זיינען גע־געבען פון די גוינדער פון דער געזעלשאַפט, וואָס גאַנצע יאָהר־הונדערטער האָבען מיט טרייהייט איינגעפונדעוועט.

Nihil motum et antiquo probabile est — „היט זיך פאַר יעדע בענייאונג“ — אַזוי האָט מיטום ליוויים געזאָגט. עס וואָלט אַודאי געווען בעסער פאַר'ן מענשען, ער זאָל קיינמאָל ניט דאַרפֿען מאַכען קיין ענדערונגען; אָבער אז ער איז פאַרט געבאַרען אונוויסענער, מוז זיך פאַרט ביסלעכווייז צולערנען, זאָל ער אפשר זיך אָכזאָגען פון יעדען ליכטיגען שטראַהל פון זיין פערשטאַנד און זיך איבערנע־בען אין די הענד פונ'ם צופאַל? אַודאי איז בעסער פאַלשטענדיג געזונד צו זיין איידער געזונד צו ווערן; אָבער איז דאָס דען אַ גרונד,

א' דערפאר זאל דער קראַנקער זיך ניט לאָזען היילען? „רעפּאָרם, רעפּאָרם!“ — האָבען אמאָל יוחנן המטבֿל און יעזוס קריסטום גערופּען. „רעפּאָרם, רעפּאָרם!“ — האָבען אונזערע עלטערען מיט פּופּציג יאָהר צוריק געשריען; און אויך מיר וועלען נאָך לאנג, לאנג שרייען: „רעפּאָרם, רעפּאָרם!“

אויך, וואָס בין געווען אן עדות פון די שמערצען פון א יאָהר-הונדערט, האָב זיך געזאָגט: צווישען די פּרינציפּען, אויף וועל-כע די געזעלשאַפט שטעהט איז דאָ איינער, וועלכען זי פּערשטעהט ניט, וועלכען זי האָט פּערדאָרבען דורך איהר אנוויסענהייט און וועלכער איז די סיבה פון אַלדעם ביזען. דער דאָזיגער פּרינציפּ איז דער עלטסטער פון אַלע; ווייל עס ליגט אין דער נאַטור פון רעוואָלוציעס צו וואַרפּען זיך אויף די נייעסטע פּרינציפּען און רעפּ-פּעקטירען די אַלטע. די קראַנקהייט אָבער, פון וועלכער מיר ליי-דען, איז עלטער פון אַלע רעוואָלוציעס. אַט דער פּרינציפּ, אזוי ווי ער איז אויסגעאַרבייט פון אונזער אנוויסענהייט, ווערט גע-האַלטען אין כבוד; מען וויל איהם האָבען, וואָרים ווען מען וואָלט איהם ניט געוואָלט, וואָלט ער קיינעם ניט געשאַרט און ניט געהאַט אויף קיינעם קיין איינפלוס.

וואָס איז דאָס פאַר אַ פּרינציפּ וואָס איז אמת פאַר זיך אַליין און פאַר אַלע אין אונזער פּערטייטשונג, — אַ פּרינציפּ וואָס איז אזוי אַלט ווי די מענשהייט? איז דאָס די רעליגיאָן?

אַלע מענשען גלויבען אין גאָט: דאָס איז אַן עיקר פון זייער געוויסען און פון זייער פּערשטאַנד. גאָט איז פאַר דער מענש-הייט פונקט אזא אורשפּרינגליכער פּאַקט, אזא אונפּערמיידליכע אידעע, אזא נויטווענדיגער פּרינציפּ, ווי די קאטעגאָרישע אידעען פון סיבה, כובסטאַנץ, צייט און רוים זיינען פאַר אונזער פּער-שטאַנד. דאָס געוויסען זאָגט אונז, נאָך פאַר אונזער לאַגישען דענ-קען, אז ס'איז דאָ אַ גאָט; פונקט אזוי ווי אונזערע חושיט בע-ווייזען אונז, אז עס איז דאָ אַ זון, נאָך איידער מיר הויבען עס אָן פיזיקאַליש צו אונטערזוכען. די בעאַבאַכטונג און ערפאַהרונג דע-קען פאַר אונז אויף די ערשיינונגען און די געזעצען; אָבער נאָר דער אינערער הוש ענטפּלעקט פאַר אונז דעם „יש“, דאָס ז י י . די מענשהייט גלויבט, אז ס'איז דאָ אַ גאָט; אָבער אין וואָס

גלויבט זי, גלויבענדיג אין גאָט? מיט איין וואָרט — וואָס איז גאָט?

דער מענשליכער שכל איז דאָך ניט ביכולת צו געבען אַ גענויע בעשטימונג פון דעם בעגריף פון גאָטהייט; דער בעגריף וואָס לעבט פון אייביגע יאָהרען, איז אָנגענומען פון אַלע בפה אחת, איז ניט געבאָרען מיט אונז. אויף יעדען טריט וואָס מיר מאַכען אויפ'ן וועג פון דערמענען די נאטור און איהרע סבות, שטעהט אויף און שפרייט זיך אויס די אידעע פון גאָט. וואָס ווייטער אונזער ווייטענסשאפט פראָגרעסירט, ווערט גאָט אַלין גרעסער און פערבאָרגער נער. די הגשמה פון גאָט (אַנטראָפּאָמאָרפּיזם) און די עבודה זרה זיינען געווען די נויטווענדיגע פאַרמען פון דער יוגענד פון דעם מענשליכען דענקען; אַ טעאָלאָגיע פון קינדער און פּאָעטען. עס וואָלט געווען אַן אונשולדיגער טעות, ווען מען וואָלט ניט געוואָלט מאַכען דערפון אַ פרינציפ פון לעבענס־אויפֿפיהרונג, און מען וואָלט דעספּעקטירט די פרייהייט פון מיינונגען. אָבער דער מענש האָט געוואָלט ניט נאָר מאַכען זיך אַ גאָט נאָך זיין אייגען בילד, נאָר מאַכען איהם אויך פאַר זיין אייגענטום; עס איז איהם קאַרג געווען וואָס ער האָט געמאַכט פון דער גרויסער אידעע אַ פאַלש בילד, האָט ער זי נאָך בעהאַנדעלט ווי זיין נחלה, זיין אייגענטום, זיין ז אַ ד, זיך פאַרגעשטעלט גאָט אין די משונה'דיגסטע פאַרמען. דאָס איז געווען דער אורשפרונג פון דעם פערדאָרבען־ווערען פון די זיטען דורך דער רעליגיאָן, דער קוואַל פון פרומע שנאות און היי־ליגע מלחמות. נאָר, גאָט צו דאַנקען, מיר האָבען זיך שוין אויס־געלערנט לאָזען יעדען מענשען גלויבען אין וואָס ער וויל; מיר זוכען די רענעל פון לעבענס־אויפֿפיהרונג אויסערהאַלב פון דעם רעליגיאָנס קולט. מיר וואַרטען און קלערען־איבער, איידער מיר געהמען זיך דאָס רעכט צו בעשטימען איבער דער נאטור און די אטריבוטען פון גאָט, איבער די עיקרים פון דער טעאָלאָגיע און דער פראגע פון השארת הנפש, ביז די וויסענשאפט וועט אונז וויי־זען אין וואָס מיר מוזען גלויבען און וואָס מיר מוזען פערשטויסען. גאָט, נשמה, אמונה זיינען די אייביגע אָביעקטען פון אונזער אונזער ערמיערליכען נאָכדענקען און אונזער טראַגישען בלאַנדזשען, — שרעקליכע פראַבלעמען וואָס קאָנען קיינמאָל ניט פאַלשמענדיג גע־

לעזט ווערן. איבער די אלע זאכען קאָנען מיר זיך טועה זיין, אָבער לכל הפחות האָט אונזער טעות ניט קיין בעזאָנדרער גרויסען איינפלוס. מיט דער פרייהייט פון רעליגיאָן, מיט דער פונאָנדערטיי־לונג פון גייסטליכער און וועלטליכער מאַכט, איז דער איינפלוס פון די רעליגיעזע אידעען אויפ'ן גאַנג פון דעם געזעלשאַפטליכען פראָגרעס געוואָרן אַ ריין נעגאַטיווער; ווייל קיין שום געזעץ און קיין שום בירגערליכע און פאָליטישע אינסטיטוציע הענגט מעהר ניט אָב פון רעליגיאָן. עס קאָן זיין, אז די פערנאכלעסיגונג פון די פליכטען, וואָס די רעליגיאָן לענט אַרויף אויף אונז, האָט אַ געוויסען איינפלוס אויף דער אלגעמיינער פערדראַבענקייט, אָבער ניט מעהר אַלס די הויפט סיבה, נאָר אַלס איינע פון די סיבות אָדער נאָר אינגאַנצען אַ פאַלגע. דאָס האָט, מעהר ווי אומעטום, אַן ענטשיידענען איינפלוס אין דער פראַגע וואָס בעשעפטיגט אונז דאָ. די אונגלייכהייט פון די לעבענס־בעדינגונגען צווישען מענש און מענש, די אַרימקייט, דאָס אלגעמיינע ליידען, די שוויריגקייטען מיט וועלכע די רעגירונגען האָבען צו קעמפּען, — האָבען ניט מעהר קיין שייכות מיט רעליגיאָן. מען מוז זוכען די סיבות ערגעץ הערער, מען מוז גראַבען טיעפער.

אָבער וואָס איז אין דעם מענשען עלטער און טיעפער ווי דאָס רעליגיעזע געפיהל?

דאָס איז דער מענש אַליין, ד. ה., זיין ווילען און זיין געוויסען, זיין פרייער רצון און דאָס געזעץ, וואָס שטעהען אין אייביגען קאמף איינער אנטקעגען דעם אנדערן. דער מענש האַלט מלחמה מיט זיך אַליין, — פאַרוואָס?

די טעאָלאָגען זאָגען: „דער מענש האָט געזינדיגט מקדמות דנא; אונזער מין האָט בענאַנגען אין די אוראַלטע צייטען אַן עבירה; פאַר דעם הטא איז די מענשהייט בעשטראַפּט געוואָרען מיט נפילה; אונגוויסענהייט און לעבען אין טעות איז געוואָרען זיין גורל. לעזט די געשיכטע און איהר וועט געפינען אַ ראַיה, אז דאָס שלעכטס איז אַ נויטווענדיגקייט; איהר וועט זי געפינען אין דעם אייביגען עלענר פון די פעלקער. דער מענש ליידעט און וועט תמיד ליידען; עס איז אַ גע'ירש'ענטע און אַרגאַנישע קראַנק־הייט. אַלע תרופות און רפואות דערצו זיינען נאָר פאַלאַטיווען — אַ היילונג איז אונמעגליך.“

אזוי רעדען ניט נאך טעאלאגען; מען געפינט די אייגענע הישרות און כמעט די אייגענע אויסדרוקען אין די שריפטען פון די מאטעריאליסטישע פילאזאפען, פון די וואס פערטרעטען די טעאריע, אז די וועלט האט אין זיך מעגליכקייטען זיך אונטערליך ייטער צו פערפאלקאמענען. דעסטוט דע טראסי זאגט אויסדריק'דיג, אז אַרטימקייט, פערברעכען, מלחמה זיינען אונפערמיידליכע האנדעווענצען פון אונזער סאציאלער לאגע און א נויטווענדיגער איבעל, געגען וועלכען ס'איז א וואהנזין צו רעוואָלטירען. דאָס הייסט, דער סוד פון דער פילאזאפיע איז, די נויטווענדיגקייט פון דעם איבעל, דער אורשפרינגליכער חטא.

„דער ערשטער מענש האָט געזינדיגט“. ווען די אָנהענגער פון דער ביבעל וואָלטען טריי אויסגעטייטשט די ווערטער, וואָלטען זיי בעדארפט זאָגען: „דער מענש זינדיגט לבתחילה“, ד. ה., ער איז „זיך טועה“, וואָרום זינדיגען, זיך טועה זיין, מאַכען פעהלער זיינען פערשיידענע ווערטער פאַר איין בעגריף.

„די פאָלגען פון אדם הראשון'ס חטא זיינען איבערגעגאנגען בירושה צו דער גאַנצער ראַסע, און די ערשטע פאָלגע איז אנוויר סענהייט“. אמת, די אנווירסענהייט איז סיי ביי דעם מין האנושי, סיי ביים איינצעלנעם מענשען פון אייביגע יאָהרען אָן; אָבער די מענשהייט איז דאָך געהיילט געוואָרן פון דער אנווירסענהייט אין א סך פראגען, אפילו מאַראַלישע און פאָליטישע: ווער קאָן דען זאָגען, אז די אנווירסענהייט וועט אינגאנצען ניט אויפהערען? די מענשהייט פראַגרעסירט אָהן אן אויפהער צו'ם אמת, און דאָס ליכט טרואומפירט סוף כל סוף איבער דער פינסטערניש. אונזער איבעל איז ניט אַכסאָלוט אנהיילבאַר, און די ערקלערונג פון די טעאלאָגען איז נאָך ערגער ווי ניט־געניגענד; זי איז פשוט לע־כערליך, ווייל מען קאָן זי צוריקפיהרען צו דעם זאָץ „דער מענש נארט זיך, ווייל ער נארט זיך“, בשעת מען וואָלט בעדארפט זאָגן: „דער מענש נארט זיך, ווייל ער לערנט“. און מען מעג גלויבען, אז ווען דער מענש וועט דערגרייכען צו דער מדרגה ווען ער וועט וויסען אַלץ וואָס ער דארף וויסען, וועט ער זיך אויפ־הערען צו נארען און אויפהערען צו ליידען.

די געלערנטע רעדען פון א געזעץ, וואָס איז איינגעגראָכען אין דעם האַרצען פונ'ם מענשען. אָבער אז מיר פרעגען זיי: וואָס

איז דאָס פאַר אַ געזעץ? — דערקענען מיר באַלד, אז זיי ווייסען אַליין ניט וואָס דאָס איז; אז בכלל איבער פראַגען פון לעבען האָט איטליכער געלערנטער זיין אייגענע מיינונג; אז ס'איז ניט פאַראַן קיין צוויי דענקער, וואָס זאָלען זיין איינשטימיג איבער דער בעסטער פאַרם פון רעגירונג, איבער דעם פרינציפ פון אויטאָריטעט און איבער דער נאַטור פון רעכט; אז אַלע שווימען זיי אַרום אָהן אַ ציעל אויף אַ ים, וואָס האָט ניט קיין גרונד און ניט קיין ברעך גען; אז זיי געפינען זיך אונטער דעם איינפלוס פון זייער אייגענעם פערשטאַנד און גלויבען בעשיידען, אז זיי פאָלגען דעם שכל הישר. און אז מיר שטעהען פאַר אזא פלאַנטער פון מיינונגען. וואָס זיינען איינע דער היפּף פון דער צווייטע, דאָן זאָגען מיר: „דער געגענטשאַנד פון אונזערע אונטערזוכונגען איז דאָס געזעץ, די בעשטימונג פון סאָציאַלען פרינציפ. די פאָליטיקער, ד. ה., די מענשען פון סאָציאַלער וויסענשאַפט, פערשטעהען ניט איינער דעם אַנדערן, בכּן ליגט דער טעות אין זיי; און אזוי ווי יעדער טעות בעלאַנגט צו אירגענד אַ רעאַליטעט, מוז מען זוכען דעם אמת אין זייערע ביכער, וועלכען זיי האָבען אַהין אַריינגעשטעלט בלאַ יודעים“.

איבער וואָס רעדען אייגענטליך די יודיסטען און די פּובלי-ציסטען? איבער גערעכטיגקייט, יושר, פרייז הייט, נאַטירליכען געזעץ, בירגערליכען געזעץ א. א. א. ו. אָבער וואָס איז גערעכטיגקייט? וואָס איז איחר פרינציפ, איהר כאַראַקטער, איהר פאַרמע? אויף דער שאלה קענען די פראַפעסאָרען ניט געבען קיין ענטפער; ווייל אז ניט וואָלט דאָך זייער וויסענשאַפט, אַרויסגעהענדיג פון אַ קלאַרן און זיכערן פרינציפ, בעדאַרפט אויפהערן צו זיין אַן אייביגע השערה און אַלע מחלוקות וואָלטען בעדאַרפט זיך ענדיגען. וואָס איז גערעכטיגקייט? די טעאָלאָגען ענטפערן: „גע-רעכטיגקייט קומט פון גאָט“.

דאָס קאָן זיך זיין אמת, אָבער עס זאָגט גאָרנישט.

די פּילאָזאָפּען וואָלטען שוין בעדאַרפט עפעס מעהר ווייסען דעריבער; זיי האָבען זיך דאָך אזוי לאַנג געאַמפּערט איבער דער פראַגע פון רעכט און אונרעכט! אָבער אז איהר קומט אַיך צו נעהענטער זעהט איהר, אז זיי ווייסען לידער אויך גאָרנישט. עס

איז מיט זיי ווי מיט יענע ווילדע, וועלכע פלענען בעמען צו דער זון מיט א תפילה וואָס איז בעשטאָנען פון נאָר איין „אָ! אָ!“ — אַן אויסרוף פון התפעלות, פון ליעבע, פון ענטווייאָם; אָבער ווער עס וואָלט געוואָלט זיך דערוויסען וואָס די זון איז, וואָלט ער פון דעם „אָ“ זעהר וועניג געוואָר געוואָרן. פונקט אזוי איז די מעשה מיט די פילאָזאָפֿען בנוגע צו דער פראַגע פון גערעכטיגקייט. גערעכטיגקייט, זאָגען זיי, איז א „בת השמים, אַ ליכט וואָס בעלייכט דעם מענשען נלייך ביי זיין קומען אויף דער וועלט; די שעהנסטע מעלה פון אונזער נאָטור; דאָס וואָס איז דער יתרון צווישען אונז און דער בהמה און מאַכט אונז עהנליך צו גאָט“ — און נאָך טויזענד אזעלכע זאָכען. צו וואָס־זשע אָבער פיהרט, פּרעג איד, אָט דער פרומער פּזמון? — צו דער תפילה פון די ווילדע: „אָ!“

דאָס קליגסטע, וואָס די חכמים פון דער מענשהייט האָבען אינו געלערנט איבער דעם וואָס איז אזוינס גערעכטיגקייט, איז ענטהאַלטען אין דער בעריהמטער מימרא: „טהו צו אַנדערע דאָס, וואָס דו וואָלסט געוואָלט, אַז זיי זאָלען טהאָן צו דיר“; „טהו יענעם ניט דאָס, וואָס דו וואָלסט ניט וועלען, אַז יענער זאָל דיר טהאָן“. אָבער די דאָזיגע רענעלען פון פראַקטישער מאָראַל האָבען קיין שום ווערט ניט פאַר דער וויסענשאַפט; וואָס פאַר אַ רעכט האָב איד צו פערלאַנגען, אַז מען זאָל מיר עפעס יאָ טהאָן אָדער ניט טהאָן? דאָס וויל דאָך אייגענטליך מעהר ניט זאָגען, אַז מיין הוב איז גלייך צו מיין רעכט; מוז מען דאָך פריהער ערקלערן וואָס איז מיין רעכט. מיר מוזען זוכען צו דערגעהן צו אַ קלאַרער רער און פּאָזיטיווער פּאַרמולע.

די גערעכטיגקייט איז דער צענטראַלער פּלאַנעט וואָס רער גירט די געזעלשאַפטען, דער פּאָליום אַרום וועלכען עס דרעהט זיך די פּאָליטישע וועלט, דער פּרינציפּ, און די גרונד־רענעל פון אלע געזעלשאַפטליכע אָבמאַכונגען. אַלצדינג וואָס מענשען טהוען, טהוען זיי אויפ'ן גרונד פון רעכט און אינ'ם נאָמען פון גערעכטיגקייט. גערעכטיגקייט איז ניט דער פּועל יוצא פון געזעץ, נאָר פּערקעהרט, דאָס געזעץ איז תמיד, אונטער אַלע אומשטענדען וואו מענשליכע אינטערעסען בענגענען זיך, די פּראַקלאַמירונג און די אָנווענדונג פון דעם פּרינציפּ פון גערעכטיגקייט. בכּן, ווען די אידעע פון צדק און יושר, רעכט און גערעכטיגקייט וואָלט גע-

ווען שלעכט דעפינירט, וואָלט בהכרח אויך די פראַקטישע גע-
זעצגעבונג געווען שלעכט, אונזערע אינסטיטוציעס — פעהלער-
האפט, אונזער פאָליטיק — פאלש; עס וואָלט געווען אין דער
געזעלשאַפט אַן אייביגע אונאַרדנונג און אַ שטענדיגער איבעל.

מיר וואָלטען געקאָנט זאָגען, אז די היפּאָטעזע פון דער פער-
קעהרטקייט פון דעם גערעכטיגקייט־פרינציפ אין אונזער שכל, און
אַלס פאָלגע דערפון די פערקעהרטקייט אין אונזערע האַנדלונגען,
איז אַ בעווויזענער פאַקט, ווען מיר וואָלטען געקאָנט בעווויזען, אז
די אָנשוואונגען פון דעם מענשען איבער גערעכטיגקייט און איהר
אָנווענדונג בייטען זיך, פערענדערן זיך אין פערשיידענע עפּאָך-
כען, מיט איין וואָרט, אז ס'איז פאַראַן אַ פראָגראַם פון די אי-
דעען. און אָט דעם בעווויז ליפערט אונז די געשיכטע מיט מעכ-
טיגע ביישפיעלען.

אַכצעהן הונדערט יאָהר צוריק, אונטער דעם שוין פון די
צעזאַרען, האָט די וועלט געצאָנקט ווי אַ ליכט אין שקלאַפּעריי,
אַבערגלויבען און אויסגעלאַסענקייט. דאָס פאָלק איז געווען פער-
שיכור'ט און פערטומעלט, און האָט פערלאָרען אפילו דעם בענדיק
פון רעכט און פון פליכט; מלחמה פון איין זייט, די אָרגיען פון
דער אַנדערער זייט האָבען אויסגעשעפט זיינע כחות און איהם
פערניכטעט. די וואוכעריי, עיסקא און די אַרבייט פון די מאַשין
נען (דאָס הייסט פון די שקלאַפּען) האָבען ביי איהם צוגענומען די
מיטלען צו עקזיסטירען און איהם ניט געלאָזט זיך פערמעהרען. אַ
נייע, אַ העסליכע באַרבאַריי איז ענטשטאַנען פון דער אונבעגרע-
נעצטער פערדאָרבענקייט און האָט זיך פערשפּרייט ווי אַ צרעת,
ווי אַ מאַרד־אויסצעהרונג איבער די אויסגעלעדיגטע פראָווינצען
פון דער רוימישער אימפּעריע. די חכמים האָבען פאַראויס גע-
זעהען אז די אימפּעריע נייגט זיך צום סוף, אָבער זיי האָבען ניט
געוואוסט קיין תרופה געגען דעם. וואָס האָבען זיי דען געקאָנט
אויסטראַכטען? מען האָט ניט געקאָנט אַנדערש ראַטעווען די
אַלט־געוואָרענע געזעלשאַפט, סיידען מען וואָלט איבערגעאַנדערשט
די אָביעקטען וואָס דער עולם פערעהרט און אַכטעט, אָבעגעשאַפט
רעכטען, וואָס אַ צעהן־יאָהרהונדערטידיגע גערעכטיגקייט האָט פער-
הייליגט. מען האָט גע'טענה'ט: „רוים איז געוואָרען אַ זיעגערין
דורך איהר פאָליטיק און דורך איהרע געטער; יעדע רעפּאָרם אין

דער רעליגיאָן און אין דער עפענטליכער מיינונג וואָלט געווען אַ וואַהנזין און אַ חילול־השם. רוים איז גרויסמוטיג צו די בעזיענטע פעלקער; אמת, זי גיט זיי קייטען, אָבער זי שענקט זיי דאָס לע־ כען; די שקלאַפּען זיינען דער איינברענגענדסטער קוואַל פון רייכ־ טום; די בעפרייאַונג פון די פעלקער וואָלט געווען די פערלייקענונג פון רוים'ס רעכט און דער רואין פון איהרע פינאַנסען. איינגעד־ טונקט אין תאווה, אָנגעשטאַפּט מיט אַלע איצרות פון דער וועלט, געניסט רוים דעם פרייז פון איהר זיעג און הערשאַפט; איהר לוקסוס און אויסגעלאַסענקייט איז די פרוכט פון איהרע ערָאָבע־ רוננען... רוים קאָן זיך ניט איינשרענקען און קען ניט רעזיגנירען. צוויי האָט רוים פערענטפערט פאַר זיך אי דעם פאַקט, אי דאָס רעכט. איהרע פּרעטענזיעס זיינען געווען גערעכטפערטיגט פון די מנהגים און פון דעם רעכט־סיסטעם פון די פעלקער. עבודה־ זרה אַלס רעליגיאָן, שקלאַפּעריי אַלס פונדאַמענט פון שטאַאַט, גענוס אַלס מאָטיוו פון דעם פּריוואַט־לעבען — דאָס זיינען גע־ ווען די גרונדלאַגען פון די רוימישע אינסטיטוציעס. אַנריהרען זיי וואָלט געהייסען ערשיטערן די געזעלשאַפּט ביז איהרע גרונד־ פונדאַמענטען, אָדער ווי מיר וואָלטען היינט געזאָגט, עפענען דעם תהום פון רעוואָלוציאָנען. די מענשהייט איז אויסגענאַנגען אין בלוט און אין תאווה, און די אַ י ד ע ע האָט זיך קיינמאָל ניט בעוויזען.

פּלוצלונג איז אויפגעקומען אַ מענש, וואָס האָט זיך אָנגערופען „גאָט'ס וואָרט“. מען ווייס נאָך עד היום ניט ווער ער איז געווען, פון וואיען ער איז געקומען און ווער עס האָט איהם די אידעע אַריינגעגעבען. און ער איז אַרומגענאַנגען אומעטום און האָט פּראָקלאַמירט, אז די געזעלשאַפּט האָט זיך אויסגעלעבט און מוז פּערנייערט ווערען; אז די נייסטליכע זיינען שלאַנגען, די אַרוואַ־ קאַטען — אינגאַראַטען, די פּילאָזאָפּען — צבוע'קעס און ליגנער; אז האַרר און קנעכט זיינען גלייך; אז עיסקא און אַלעס וואָס האָט אַ שייכות צו איהר איז גנבה; אז די בעזיענדרע און פּערגניגענס־ מענשען וועלען ברענען אויפ'ן פייער און די בעשיידענע און ריינע וועלען קומען צו אַ מקום־מנוחה. און ער האָט צוגעלעגט נאָך אַ סך אנדערע אויסערגעווענהליכע זאַכען.

די פּריסטער און די מענשען פון געזעץ האָבען גע'מסר'ט און

אױעסמירט דעם מענשען, וואָס האָט זיך גערופען „גאָט'ס וואָרט“ — אַלס עפענטליכען פיינד. עס איז זיי אפילו געראַמען צו בעאיינ- פלוסען דאָס פּאָלק, און עס זאָל פּערלאַנגען זיין טויט; אָבער דער יורדישער מאָרד, וואָס האָט דערפילט די מאָס פון זייערע עבירות, האָט ניט געקאָנט פּערשטיקען די תורה, וואָס „גאָט'ס וואָרט“ האָט פּערזעט. נאָך איהם זיינען געקומען זיינע ערשטע פּראָזעליטען און האָבען זיך צושפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט, גע'דרש'עט דאָס, וואָס זיי האָבען אָנגערופען „די גוטע בשורה“, געבילדעט אויפ'ס ניי מיליאָנען מיסיאָנערען און געשטאַרבען פּונ'ם שווערר פון דער רוימישער יוסטיץ. אָט די פּער'עקשנ'טן פּראָפּאָגאַנדאַ, די מלחמה פון תּלנים און מאַרטירער, האָט געדויערט אַן ערך פון דריי הונדערט יאָהר, ביז די וועלט האָט אָנגענומען די אמונה. מען האָט צושטערט דעם געצענדיענסט, אָבגעשאַפט די שקלאַ פּעריי; א שטרענגע זיטליכקייט האָט פּערנומען דעם אָרט פון אויסגעלאַסענקייט, און די פּעראַכטונג צו רייכטום איז געגאַנגען אַזוי ווייט, און מענשען האָבען דאָס לעצטע פון זיך אַוועקגעגעבען. די געזעלשאַפט איז געראַטעוועט געוואָרען דערמיט, וואָס זי האָט פּערלייקענט איהרע פּרינציפען, רעוואָלוציאָנירט איהר רעליגיאָן, פּערגוואַלדיגט איהר הייליגסטעס רעכט. די דאָזיגע רעוואָלוציע האָט געגעבען דער אידעע פון גערעכטיגקייט אַזאַ גרויסע אויס- ברייטונג, פון וועלכער מען האָט פּריהער אפילו ניט גע'חלומ'ט, און צו וועלכער מען איז מעהר ניט צוריקגעקומען. ביז אהין האָט די גערעכטיגקייט עקזיסטירט נאָר פאַר די האַררען, פון דעמאָלט אָן האָט זיך אָנגעפאַנגען די גערעכטיגקייט פאַר די קנעכט. (*)

אָבער די נייע רעליגיאָן האָט ניט פּיעל נושאַפּרי געווען. די עפענטליכע זיטען האָבען זיך אַביסעל פּערבעסערט, די אונטער-

(*) די רעליגיאָן, די געזעצען, די הייראַט זיינען געווען די פּר און לעגיען פון פּרייע מענשען און אין די גאָר ערשטע צייטען — נאָר פון אַריסטאָקראַטען. די געשער זיינען געווען די געשער פון פּאַטרונישע געשעלעכטער, דאָס רעכט איז געווען דאָס „רעכט פון משפּחות“, ד. ה. פון די אַרעליגע. דער פּלעבער און דער שקלאַ האָט ניט געקאָנט בילדען קיין פּאַמיליע. זייערע קינדער זיינען געווען ווי די פּרובט פון די חיות השדה. חיות זיינען זיי געבאָרען געוואָרען, און אַלס חיות האָבען זיי געזוט לעבען.

דריקונג האָט אַביסעל נאָכגעלאָזט; אָבער בכלל האָט פון דעם קער-
רענדל וואָס דער מענשען-זוהן האָט פּערזעט אין די הערצער פון
די געצענדירענער אַרויסגעשפּראַצט אַ כמעט פּאַעטישע מיטהאַלאַ-
גיע אין מחלוקת'ען אָהן אַ שיעור; אַנטשטאָט צו האַלטען זיך ביי
די פּראַקטישע קאָנסעקווענצען פון די פּרינציפּען פון מאָראַל און
דעגירונג, וואָס „גאָט'ס וואָרט“ האָט אַוועקגעשטעלט, האָט מען
זיך אַרײַנגעלאָזט אין הקירות איבער זיין געבורט און אָבשטאַמונג,
זיין פּערזאָן און זיינע מעשים. מען האָט גע'דרש'עט איבער זיינע
משלים און פון דעם קאָנפּליקט פון די משונה'דיגסטע מיינונגע,
איבער פּראַגען וואָס מען קאָן נאָר ניט ענטשיידען און איבער טעק-
סטען וואָס מען האָט ניט פּערשטאַנען, איז אויסגעוואַקסען די טהער-
אַלאָגיע, וועלכע מען קאָן דעפינירען אַלס „די וויסענשאַפט פון אונ-
ענדליכער אַבסורדיטעט“.

דער קריסטליכער אמת האָט ניט איבערגעלעבט דעם
צייטאַלטער פון די אַפּאָסטאָלען. דאָס עוואַנגעליום מיט די
פירושים און סימבאָלען, וואָס די גריכען און לאַטיינער האָבען אין
איהם אַרײַנגעבראַכט, מיט זיין אויספּוץ פון געצענדירענישע פּאַבע-
לען, איז בוכשטעבליך געוואָרן די פּערקערפּערונג פון ווידערשפּרוך;
און ביי צום היינטיגען טאָג איז די הערשאַפט פון דער „אונ-
פּעהלכאַרער קירכע“ אַ לאַנגע פּעריאָדע פון פינסטערניס. מען
זאָגט, אז „די טויערן פון דעם גיהנום וועלען קיין אייביגע
שליטה ניט האָבען“, אז „גאָט'ס וואָרט“ וועט צוריקקומען, און
אַז די מענשען וועלען סוף-כל-סוף דערקענען דעם אמת און די
גערעכטיגקייט; אָבער דעמאָלט וועט אויך זיין דער סוף פון דעם
גריכישען און רוימישען קאטויליציזם, פונקט אזוי ווי דאָס קלאַרע
וואָרט פון דער וויסענשאַפט פּערטרייבט די געשפּענסטער פון דעם
אַבערגלויבען.

די אַפּאָסטאָלען און זייערע נאָכפּאָלגער איז געראַטען אויף אַ
קורצער צייט צוריקצושרעקען און צוריקצושטויסען די געשפּענסט-
טער פון דער אַלטער צייט; אָבער דער נאַרישער פּאַנאַטיזם, און
אַפט אויך די בעוואוסטזיניגע אונטערשטיצונג פון די גלחים און די
טעאָלאָגען, האָבען זיי ביסלעכווייז צוריקגעבראַכט. די געשיכטע
פון דער בעפּרייאונג פון די געמיינדען אין פּראַנקרייך ווייזט שטענ-
דיג אויף, ווי דאָס פּאָלס אַליין האָט אַרויסגעאַרבייט פון זיך די

בעגריפען פון פרייהייט און גערעכטיגקייט אָקענען דער פערשוואָך־דענער פּעראַייניגונג פון די קעניגע, פון דער אַריסטאָקראַטיע און פון 4 גלחים. אין יאָהר 1789 נ. ק. איז די פּראַנצויזישע נאַציע צוטיילט געווען אויף קאַסטען; אַרים, אונטערדריקט, האָט זי זיך געראַנגעלט אין דעם דרייפאַכען נעץ פון דעם אַבסאָלוטיזם פון די קעניגע, פון דער טיראַניע פון די פּעאַדאַלען אין די פּאַרלאַמענטען און פון דער גלח'שער אינטאַלעראַנץ. עס זיינען געווען פּערשייד־דענע רעכטען; דאָס רעכט פון קעניג און פון גלח, פון דעם אַריסט־טאָקראַט און פשוט'ן עולם; עס זיינען געווען פּריווילעגיען פון געבורט, — יעדע פּראָווינץ, יעדע געמיינדע, יעדע קערפּערשאַפּט, יעדער צעך האָט געהאַט בעזונדערע פּריווילעגיען; און הינטער דעם אַלעמען איז געווען דריקענדע מאַכט, אונמאַראַל, עלענד. אַ לאַנגע צייט האָט מען גערעדט פון רעפּאַרמען; אָבער די וואָס האָבן בען אַכטערהאַרטען דערפון גערעדט האָבען דערביי אין זיגן געהאַט זייער אייגענעם נוצען, און דאָס פּאָלק, וואָס האָט געזאָלט אַלעם געווינען דערפון, האָט פון די רעפּאַרמען גאַרנישט דערוואַרט און האָט געשוויגען. דאָס אַרימע פּאָלק האָט אויס מיסטרויען, אויס צווייפּעל, אויס יאוש לאַנג ניט געפּאָדערט זיינע רעכטען; ס'האָט זיך כמעט אויסגעוויזען, אז די אַלטע געמיינדען, וואָס זיינען אין דעם מיטעלאַטער געווען אזוי שטאַלץ און פּריי, האָבען זיך אזוי איינגעוועהנט אין דער קנעכט־דאָלע, אז זיי האָבען פּערלאָרען דעם כּוּטאַ.

פּאַצלאַנג איז אַ בוך ערשיענען, וואָס האָט דעם כּוּלל פון די אַלע פּראַזען צוזאַמענגעפאַסט אין פּאָלגענדע צוויי זעצע: וואָס איז דער דריטער שטאַנד? גאַרנישט. — וואָס דאַרף ער צו זיין? אַלעס. און עמיצער האָט צוגעלענט דערצו אַ פּירוש: וואָס איז דער קעניג? — דער שליח פּונ'ם פּאָלק.

עס איז געווען אַ פּלעצליכע אָפּענבאַרונג. דער אונגעהייערער שלייער איז צוריסען געוואָרען, דער געדיכטער באַנד פון די אויגען איז אַרונטערגעפּאַלען. דאָס פּאָלק האָט אָנגעהויבען צו קלערען: אויב דער קעניג איז אונזער שליח, מוז ער אונז אָבגעבען חשבון; אויב ער דאַרף אָבגעבען חשבון, מוז ער ווערן קאָנטראָלירט; אויב ער קאָן ווערן קאָנטראָלירט, טראָגט ער פּעראַנטוואָרטליכקייט;

אויב ער איז פּראָנטוואָרטליך, קאָן ער ווערן בעשטרעפּט; אויב ער קאָן ווערן בעשטרעפּט, קומט איהם דער שטרעף לויט זיינע מעשים; און אויב ער מוז ווערן בעשטרעפּט נאָך זיינע מעשים, קאָן ער ווערן בעשטרעפּט מיט טוידט.

פינף יאָהר נאָכדעם ווי די בראַשורע פון סיעיעס איז ערשיען, איז דער דריטער שטאַנד געווען אלעס; און דער קעניג, דער אדעל און די גלחים'שאַפט זיינען פּערשוואַנדען. אין יאָהר 1793 האָט דאָס פּאָלק, ניט קוקענדיג אויף די פּיקטיווע קאָנסטיטוציאַל-נעלע טעאָריע, אז די פּערזאָן פון דעם קעניג איז אונבעריהרבראַ, אַרויסגעפיהרט לואיס דעם 16-טען אויפ'ן עשאַפּט; אין 1830 האָט עס אַרויסגעלייט שאַרל דעם 10-טען קיין שערכורג. עס איז מעגליך אז דאָס פּאָלק האָט אין דעם אָדער יענעם פּאַל זיך טועה געווען אין דער אָבשאַצונג פון דעם פּערברעכען; אָבער אפילו אין אזא פּאַל איז דאָס געווען אַ טעות נאָר בנוגע צום פּאַקט, וירדיש איז די לאַגיק, וואָס האָט געצוואונגען דעם פּאָלק אזוי צו האַנדלען, געווען פּאָלשטענדיג פריי פון פּעהלער. בעשטרעפּענדיג דעם הער שער האָט דאָס פּאָלק געטהאָן פונקט דאָס זעלבע, פאַר וועלכען די יולירעגירונג איז געמאָדעלט געוואָרן, ווייל זי האָט עס ניט גע-טהאָן, ד. ה. דערפאַר וואָס זי האָט פּערפעהלט צו בעשטרעפּען די פּערזאָן פון לואי באַנאַפּאַרט, נאָך דער שטראַסבורגער אויפפלאַץ קערונג: עס האָט בעשטרעפּט דעם אמת'ן שולדיגען. דאָס איז געווען אַן אַנווענדונג פון אַלגעמיינעם רעכט, אַ פּיערליכע בעשטי-מונג פון גערעכטיגקייט אין פּראַגען פון דיני גפּשיות.*

דער נייסט וואָס האָט בעשאַפען די בעוועגונג פון '89 איז גע-ווען דער נייסט פון וויעדערשפרוך; דאָס אַליין איז שוין גענוג צו בעוווּזען, אז די נייע אָרדנונג, מיט וועלכער מען האָט פּערברע-טען די אַלטע, האָט ניט געהאַט אין זיך קיין מעטאָדע און קיין

אויב דער יענע פון דער עקזעקוטיווע איז פּראָנטוואָרטליך, מוזען די דעפּוטירטע אויך זיין פּראָנטוואָרטליך. עס איז אַ וואונדער, וואָס קיינעם איז דאָס ניט געקומען אויפ'ן געדאַנק, דאָס וואָלט געווען אַ טעמא פאַר אַן אינטערעסאַנטען שטודיום. אָבער איך ערקלער, אז איך וואָלט בשום אופן ניט געוואָלט אינטערשטיצען די טעאָריע. דאָס פּאָלק אַליין האָט אזא שטאַרקע לאַגיק, אז איך בין ניט מחויב צו געבען קיין שטאַף פאַר געוויסע שליסע.

איבערלעגונג. זי איז געווען די פרוכט פון כעס און פון שנאה און האָט ניט געקאָנט ברענגען די רעוולטאטען פון אַ ווינסענשאַפט, וואָס איז געגרינדעט אויף בעאַבאַכטונג און שטודיום; קורע, איהר יסוד איז ניט געווען די פערטיעפטע קענטנים פון די געזעצען פון דער נאַטור און פון דער געזעלשאַפט. אַזוי געפינט מען אָפט אין די אזוי גערופענע נייע אינסטיטוציעס, וואָס די רעפובליק האָט פאַר זיך די זעלבע פרינציפען געגען וועלכע זי האָט אליין געקעמפט און דעם איינפלוס פון אלע פאַראורטיילען, וואָס זי האָט אליין גע- האָט בדעה צו פערניכטען. מען רעדט מיט אַ סך ענטוויאָזם נאָר וועניג געדאַנקען וועגען דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, פון דער וויערעדגעבורט פון 1789, פון די גרויסע רעפאָרמען וואָס מען האָט דורכגעפיהרט, פון דער אומענדערונג פון אלע אינסטיטור- ציעס: ס'איז אָבער אַ ליגען, אַ ליגען!

איך רופֿ אָן רעוואָלוציע נור יענע גייסטיגע בעוועגונגען, וועל- כע ענדערן לגמרי אויפ'ן גרונד פון די בעאַבאַכטונגען וואָס מיר האָבען געמאַכט, אונזערע אידעען איבער אַ פיזיקאלישען, אינטע- לעקטועלען אָדער געזעלשאַפטליכען פאַקט. דאָרט אָבער וואו אונ- זערע אינסטיטוציעס וואַקסען אָדער פערענדערן זיך בלויז, איז נאָר פאַראַן אַ פראַגמענט. אַזוי איז, למשל, דער סיסטעם פון פּאַטאַנט- מעאוס געווען אַ פראַגמענט אין דער אַסטראָנאָמיע; דער סיסטעם פון קאַפּערהעקס — אַ רעוואָלוציאָן. אַזוי איז אויך אין 1789 געווען אַ קאַמף און אַ פראַגמענט אָבער ניט קיין רעוואָלוציע. די אונטער- זוכונג פון די רעפאָרמען, וואָס מען האָט דעמאָלט פאַרגענומען, איז אַ גוטער בעווייז דערפאַר.

דאָס פּאָל, וואָס איז אזוי לאַנג געווען דער קרבן פונ'ם מאַר- נאַרכישען ענאָאָזיס, האָט געמיינט אז עס האָט זיך שוין אויף שטענדיג בעפרייט, אין דעם מאָמענט וואָס ער האָט ערקלערט, אז ער איז זיין אייגענער האַרר, און אז אין איהם אליין ליגט די סאווער- רעניטעט. אָבער וואָס איז דען אייגענטליך געווען די מאַנאַרכיע? די סאווערעניטעט פון איין מענשען. און וואָס איז דעמאָקראַטיע? די סאווערעניטעט פון אַ פּאָל, אָדער בעסער געזאָגט, פון אַ פּאָלס-מערהעייט. אָבער עס איז פאַרט נאָך די סאווערעניטעט פון דעם מענשען אַנשטאַט פון דעם געזעץ; פון דעם ווילען אָנ-

שטאָט פון דעם פערשטאָנד; מיט איין וואָרט, פון די ליידענשאַפֿט
טען אָנשטאָט פון רעכט.

געוויס, דער איבערגאנג פו'ם מאָנאָרכישען צושטאָנד צו דעם
דעמאָקראַטישען איז אַ פראָגרעס, ווייל די פערפיעלפאָכונג פונ'ם
סאָווערען גיט דעם פערשטאָנד מעהר שאַנסען גוכר צו זיין דעם
ווילען; אָבער קיין ווירקליכע רעוואָלוציע אין דער רעגירונג איז
דאָס בשום אופן ניט, ווייל דער פרינציפ בלייבט דער אייגענער.
מיר האָבען היינט דעם כעווייז, אז מען קען זיין ניט־פריי אויך
אונטער דער פאָלקאָמינעסטער דעמאָקראַטיע*).

דאָס איז אָבער נאָך ניט אלץ. דאָס פאָלק, בעקלידט מיט
קעניגליכער מאַכט, קאָן ניט אלץ אויסאיבען די סאָווערעניטעט;
ער מוז זי איבערגעבען צו די בעפאָלמעכטיגטע, — אזוי זוכען דעם
פאָלק איינצורעדען די, וואָס ווילען זיך צו איהם צו'חנפ'ענען. וואָס
איז די נפקא־מינה די גרויס פון דער צאָהל פון די בעפאָלמעכטיגטע
און וואָס פאר אַ נאָמען זיי טראָגען? עס איז דאָך נאָך אלץ די
הערשאַפט פון מענטשען, די רעגירונג פון דעם ווילען און קאָפּריו.
און איך פרעג נאָך אַמאָל: וואָס אזוינס האָט דען די זאָגענאָמע
רעוואָלוציע רעוואָלוציאַניזירט?

מען ווייסט איבעריגענס גאנץ גוט, ווי אזוי מען האָט אויס־
געאיבט די סאָווערעניטעט, צוערשט פון דעם קאָנווענט, דערנאָך
פון דעם דירעקטאָריום, ביז ט'איז שפעטער געקומען דער קאָנסול
און האָט עס אינגאנצען קאָנפּיסקירט. דער קיסר, וועמען דאָס
פאָלק האָט אזוי ליעב געהאט, אזוי פערעהרט און נאָך וועמען עס
האָט אזוי געבענקט, האָט פונ'ם פאָלק גאָרנישט געוואָלט וויסען;
דער קיסר האָט כמעט מיט כונה תּוֹזק געמאַכט פון דער סאָווערע־
ניטעט פונ'ם פאָלק דערמיט, וואָס ער האָט פערלאַנגט פון איהם
זיין שטימע, ד. ה. ער זאָל זיך אָבזאָגען פון זיין סאָווערעניטעט.
און דאָס פאָלק האָט דעם קיסר'ס פערלאַנג ערפילט.

(* פּערגלויך דע טאַקווייל: „די דעמאָקראַטיע און די פּעראַיווינגס
שפּאַטען“ אין מיטעל שטאַליע: „בריעף איבער נאָרד אַמעריקאַ“. פּלור
טאַרד דערצעהלט אין זיין „לעבען פון פּעריקלעס“, אז אין אַטען האָבען
די אַכטענדיגע מענטשען געמוזט שטודירען פּערבאַרגענערהייט, כדי מען
זאָל זיי ניט חושד זיין, אז זיי שטרעבען צו טיראַניי.

און סוף כל סוף, וואָס איז סוואווערעניטעט ? מען זאָגט, דאָס איז די מאַכט צו שאַפּען געזעצן (*). דאָס איז אַן אַכסורד, אַ מין נייע אויפלאַגע פון דעספּאָטיזם. פריהער פלעגען די קעניגע בעגרינדען זייערע בעפעהלען מיט דער פּאַרמולע: „אַזוי גלויבט זיך אונז“; איצטער וויל דאָס פּאָלק פּערזוכען דעם טעם פון מאַכען געזעצען. און די לעצטע פּופציג יאָהר קינדעלט עס מיט צעהנדליגע טויזענדע געזעצען, פּערשטעהט זיך, אַלץ מיט דער הילף פון זיינע פּערטרעטער, און די קאָמעדיע האַלט נאָך אָן.

אײַבריגענס שטאַמט דער בעגריף פון סוואווערעניטעט פון דעם געזעץ-בעגריף אַליין. דאָס געזעץ, האָט מען געזאָגט, איז דער אויסדרוק פון דעם ווילען פון דעם סוואווערען. פון דאָנען איז געדרונגען, אַז דאָרט, וואו עס איז דאָ אַ מאַנאַרכיע, איז דאָס געזעץ דער אויסדרוק פונ'ם ווילען פון דעם קעניג; אין אַ רעפּובליק אָבער איז עס דער אויסדרוק פונ'ם פּאָלק. עס איז נאָך אַ חילוק אין דער צאָהל; אין פּרינציפּ אָבער זיינען ביידע סיסטע-מען גלייך: זיי געהען ביידע אַרויס פון דער זעלבער פּעהלער-האַפּטער הנחה, אַז דאָס געזעץ איז דער אויסדרוק פון אַ ווילען און ניט ווי עס איז אין אַמת'ן — דער אויסדרוק פון אַ פּאַקט. און דאָך האָט מען דערביי אויך גוטע בריסמכא'ס: מען האָט זיך געמאַכט דעם בירגער פון גענאָ (רוססאָ) פאַר אַ נביא און דעם „סאַציאַלען קאָנטראַקט“ — פאַר'ן קאָראָן.

די פּראַזעאָלאָגיע פון די היינטיגע געזעצגעבער איז בעאיינ-פלוסט אויף שריט און טריט פון פּאַרגעפּאַסטע מיינונגען און פּאַראורטיילען. דאָס פּאָלק האָט לאַנג געליטען פון בעשרענקונגען און פּריווילעגיען; זיינען געקומען זיינע פּערטרעטער און האָבען אָבגעגעבען פאַר איהם אַזאָ ערקלערונג: „אַלע מענשען זיינען גלייך אין זייער נאַטור און פאַר דעם געזעץ.“ אַ קלינגענדע צוויידיי-טיגע פּראַזע. „די מענשען זיינען גלייך אין זייער נאַטור“, — הייסט עס, אַז זיי האָבען אַלע דיזעלבע שעהנקייט, דיזעלבע טוגענד,

(* „סוואווערעניטעט — זאָגט טולליע — איז די מענשליכע אַלמעכ-טיגקייט.“ דאָס איז אַ ריין מאַטעריאַליסטישע ערקלערונג. אויב סוואווערעניטעט איז עפעס, — איז דאָס אַ רעכט, ניט קיין פּעהיגקייט און ניט קיין מאַכט. און וואָס הייסט עס „מענשליכע אַלמעכטיגקייט“ ?

דיועלבע געניאליטעט? ניין; מען האָט געוואָלט דערמיט נאָך זאָגען, אז אַלע מענשען זיינען גלייך בירגערליך און פּאָליטיש. איז דאָך געווען גענוג צו זאָגען פשוט: „אַלע מענשען זיינען גלייך פאַר דעם געזעץ“.

אַבער וואָס איז אזוינס „גלייכהייט פאַר'ן געזעץ“? עס איז אין ערגעץ ניט דעפינירט געוואָרן, ניט אין דער קאָנסטיטוציע פון 1790, ניט אין דער פון 1793, ניט אין דער אויפגעצוואונגענער נער כאַרטע, ניט אין דער אָנגענומענער כאַרטע. אַלע נעהמען זיי אָן פאַר אַ גרונד די אונגלייכהייט פון בעזיצן און ראַנג און עס איז כמעט אונמעגליך צו געפינען דאָרט כאַטש אַ שאַטען פון רעכטליכער גלייכהייט. מען קאָן דאָ ווירקליך זאָגען, אז אַלע אונזערע קאָנסטיטוציעס זיינען דער פרייער אויסדרוק פונ'ם פּאָלק'ס ווילען, און איך וועל עס בעווייזען.

אַכאָל איז דאָס פּאָלק געווען אויסגעשלאָסען פון אַלע ציווילע און מיליטערישע עמטער; האָט מען געמיינט, אז מען האָט אויפֿגעטראָגן גרויסע חידושים אַריינשטעלענדיג אין דער „דעקלאַראַציע פון רעכטע“ דעם אויפגעבלאָזענעם פאַראַגראַף: „יעדער בירגער האָט אַ גלייכעם רעכט צוגעלאָזען צו ווערן צו שטאַטסעמטער. פרייע פעלקער קאָנען ניט קיין אַנדערע מאַטיווען ביי זייערע וואַהלען ווי נאָך טונגענד און טאַלאַנט.“

געוויס, אזאָ שעהנע זאָך איז ווערטה געווען צו בעוואַנדערן, — און מען האָט בעוואַנדערט אַ שטות. בעקלערט נאָר: דאָס סוואַוערענע פּאָלק, דאָס געזעצגעבענדע און רעפּאָרמירענדע פּאָלק, זעהט אין עפענטליכע עמטער נאָך בעלוינונגען, אַ מין סאָרט מתנות; דאָס גאַנצע געזעץ וועגען דער צולאָזונג פון דעם פּאָלק צו עמטער נעהמט זיך דערפון, וואָס מען קוקט אויף זיי נאָר, ווי אויף קוואַלען פון פּרנסה. וואָרים צו וואָס די גאַנצע פּאָרזיכטיג־קייט, ווען עס וואָלט דערביי ניט געווען וואָס צו פּערדיענען? עס וואָלט דאָך קיינעם ניט איינפּאלען אַרויסצוגעבען אַ געזעץ, אז ווער עס קען ניט קיין אַסטראָנאָמיע און געאָגראַפיע זאָל ניט מאַרען פיהרען קיין שיה, אָדער אז אַ שטאַמלער טאָר ניט שפיעלען אין אַ דראַמאַ אָדער אָפּעראַ. דאָס פּאָלק איז אויך דאָ געווען די מאַלפע פון די קעניגע. עס טהוט זיי נאָך אויך מיט דעם, וואָס עס פּערטיילט די בעסטע עמטער צו די פריינד און חונפים. ליידער,

און אויך אין דעם פונקט זיינען פאָלק און קעניג עהנליך, וואָס די ליסטע פון די בעלוינונגען ליגט גאָר ניט אין די הענט פונ'ם פאָלק, נאָר אין די הענד פון זיינע שלוחים און פערטרעטער. דערפאר האָבען זיי אויך מורא געהאט צו געהן דערווידער דעם ווילען פון זייער גוטמוטיגען הערשער.

אָט דער מחיה'דיגער פארזאָרדער אין דער דעקלאַראַציע פון רעכטען, וואָס איז פערבליבען אויך אין די קאָנסטיטוציאָנעלע כאַרטעס פון 1814 און 1830, זעצט פאָראַויס עטליכע מינים פון בירגערליכער אונגלייכהייט, ד. ה. פשוט פון אונגלייכהייט פאר דעם געזעץ: אונגלייכהייט אין ראַנג, ווייל די עפענטליכע עמטער ווערן געזוכט נאָר דערפאר, וואָס זיי ברענגען מיט זיך אַ העכערע טאַציאָנעלע שטעלונג און אַ גרעסערע הכנסה; אונגלייכהייט אין געזיץ, ווייל ווען מען וואָלט געוואָלט אז אלע מענשען זאָלען זיין טאַטערעל גלייכגעשטעלט, וואָלט דאָס האַלטען אַן עפענטליכע אַנט געווען אַ חוב — ניט קיין בעלוינונג; אונגלייכהייט אין בעזיהונג צו מענטשען, ווייל דאָס געזעץ בעשטימט ניט וואָס הייסט טאַלאַנט און וואָס הייסט טונגער. אונטער דעם קייזעררייך פון נאַפאָלעאָן איז טאַלאַנט און טונגער געווען ניט מעהר ווי מיליטער רייטער מיטה און איבערגעבענהייט צום קיסר; דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזען דעמאָלט, ווען נאַפאָלעאָן האָט בעשאַפען זיין אייגענע אַריסטאָקראַטיע און האָט פערזוכט זי צו צונויפפאַרען מיט דער אַלטער אַריסטאָקראַטיע. ביי היינטיגער צייט הייסט אַ טונגענד האַפטער מענש דער, וואָס צאָהלט צוויי הונדערט פראַנק שטייער. דער געשיקטער מענש איז אַן עהרליכער בייטעל־שניידער, — נאָר דאָס זיינען שוין היינט באַנאַלע אמת'ען.

דאָס פאָלק האָט שליסליך סאַנקציאָנירט דאָס אייגענטום; זאָל איהם דאָס גאָט מוחל זיין — עס האָט ניט געוואוסט וואָס עס האָט געטהאָן! שוין פופציג יאָהר, אז האָס פאָלק קומט־אָב פאר דער אונגליקליכער מיספערשטענדרים. אָבער ווי אזוי איז דאָס מעגליך געווען, אז דאָס פאָלק, וועמענס שטימע איז — ווי מען זאָגט — די שטימע פון גאָט, דאָס פאָלק וואָס איז אינסטינקטיוו אונטערהאַבאר, ווי אזוי האָט עס געקאָנט זיך אזוי בענאַרזישען? ווי קומט דאָס, אז זוכענדיג פרייהייט און גלייכהייט, איז עס צוריקגעקומען צו פרווילעגיעס און קנעכטשאַפט? דער טעם

דערפון איז אלץ דער אייגענער, — עם האָט נאָכגעטהאָן דעם אַלטען רעזשים.

אַמאָליגע יאָהרען פֿלעגט די אַריסטאָקראַטיע, ווי דער גלחיהבֿ שטאַנד, געבען דעם שטאַט צושטייער נאָר אין דער פּאַרם פּון פּרייוויליגער ביישטייערונג און מיתנות; מען האָט ניט געמאָרט אַנרויהרען זייערע גיטער אפילו פאַר חובות, — בעת דער געמיינער מאַן, דער המון, איז געווען ממש דערקוועטשט פון צינזען און שטייערען, — עם האָבען געריסען פון איהם פּאַסען אי די קרוין, אי די קירכע, אי די פּריצים. די מענשען, וואָס זיינען געוועסען אויף דער „קרקע־מונח“ (דאָס וואָס איז אין דער יוריספרודענץ בעקאַנט אלס די טיודטע האַנט), זיינען געווען ווי אַ טויטער געגענט־שטאַנד, האָבען ניט געהאַט קיין רעכט איבערצולאָזען בצואה אָדער ירש'ענען אַ נחלה; זיי זיינען בעהאַנדעלט געוואָרן אזוי ווי בהמות, און זייער אַרבייט און צוואוואקס האָבען געהערט דעם בעל־הבית. דאָס פּאָלק האָט געוואָלט, אז אַלע בעזיצער זאָלען זיך געפיר גען אונטער גלייכע בעדינגונגען, אז איטליכער מענש זאָל האָבען די מעגליכקייט פריי צו געניסען און צו געוועלטיגען איבער זיינע גיטער, איבער זיינע אייניקנשאַפטע, איבער די פּרוכט פון זיין אַרבייט און זיין פּלייס. דאָס פּאָלק האָט ניט ערפונדען דאָס אייגענטום; נאָר, אזוי ווי עם האָט ניט עקזיסטירט אויף די זעלבע בעדינגונגען ווי די אַריסטאָקראַטען און געגאָלטע מאָנאַכען, האָט עם בעשלאַסען, אז דאָס אייגענטום־רעכט מוז זיין גלייך פאַר אַלעמען. די האַרבע פּאַרמען פון אייגענטום, — די פּאַנשטינע, די „טויטע האַנד“, דאָס ניט צולאָזען צו עפענטליכע עמיטער א. א. וו. — זיינען פּערשוואַנדען געוואָרן; עם האָט זיך איבערגעאַנדערשט די אַרט פון געניסען, — אָבער אין גרונד איז אַלעס געבליבען ביים אַלטען. עם איז געווען אַ פּהאַגרעם אין דער פּערטיילונג פון רעכט, אָבער ניט קיין רעוואָלוציע.

אַט דאָס זיינען די דריי גרונד־פּרינציפען פון דער נייער געוועל־שאַפט, וואָס זיינען סאַנקציאָנירט געוואָרען פּריהער פון דער רעוואָלוציע פון 1793 און נאָכדעם פון דער פון 1830: 1. די סוואווערעניטעט ליגט אין דעם ווילען פון מענשען; מיט אַנדערע ווערטער — דעס פּאַ־סיוס. 2. אונגלייכהייט פון בעזיצן און

ר א נ ג 3. אייגענטום. און איבער דעם אלעם — די גערעכטיגקייט, צו וועלכער אלע ווענדען זיך תמיד, ווי צו דעם שר פון די מלכים, אריסמאָקראַטען און בעזיצער; די גערעכטיגקייט, דער אלגעמיינער אייביגער קאטעגאָרישער געזעץ פון יעדער געזעלשאַפט.

מיר מוזען איצטער דערגעהן, צי די בעגריפען דעס פאָ - טייזם, בירגערליכע אונטערלייכייט און אייגענטום פאסען צו דעם אורשפרינגליכען בעגריף פון גערעכטיגקייט אָדער ניט, צי זיינען זיי זיינע נויטווענדיגע לאַגישע פאָרמען, וואָס בעווייזען זיך אויף פערשיידענע אופנים לויט יעדען בעזונדערן פאל, לויט דעם אָרט און דער בעציהונג צווישען מענ - שען; אָדער זיי זיינען נאָרנישט מעהר ווי אַן אוננאטירליכער פראָדוקט פון אַ צונויפמישונג פון פערשיידענע זאָכען, פון אַ פאטאלער צונויפמישונג פון אידעען. און באַשר דער פרוכטיגייט פון גערעכטיגקייט איז די פאָרם פון דער רעגירונג, דער צושטאנד פון די מענשען און פאָרם פון בעזיצ - מוז מען נאָך דער אייני - שטימיגער מיינונג פון אלע מענשען און דעם פאָרטשריט פון דעם מענשליכען גייסט אונטערזוכען, אונטער וועלכע בעדינגונגען קאָן מען אָנרופען אַ רעגירונג גערעכט, ווען ענטשפּרעכען דער בירגער - ליכער צושטאנד און די פאָרם פון בעזיצ דער אידעע פון גערעכטיג - קייט. און אז מיר וועלען אויסשטרייכען אלצדינג, וואָס פאסט ניט צו די בעדינגונגען, וועט דער רעזולטאַט תיכף בעווייזען, וואָס הייסט אַ לעגיטימע רעגירונג, ווען זיינען דער בירגערליכער צו - שטאנד און די בעזיצ - פאָרם לעגיטיים, און צום סוף וועט אלץ דער לעצטער רעזולטאַט פון אונזער אנאליזע ארויסקומען דער אמת'ער בעגריף פון גערעכטיגקייט.

איז די אויטאָריטעט, די געוועלטיגונג פון מענשען איבער מענשען גערעכט?

אלע ענטפערן: ניין. די אויטאָריטעט פון מענשען איז מעהר ניט ווי די אויטאָריטעט פון געזעץ, וואָס מוז זיין אמת אין צדק. דער ווילען פון דעם איינצעלנעם מענשען האָט ניט קיין שום בעדייטונג אין דער רעגירונג, וואָס האָט ניט קיין אנדער אויפגאַבע, ווי נור אויסצוגעפינען אלץ וואָס איז גערעכט און אמת און עס אריינברענגען אין אַ פאָרם פון געזעץ, און דאָן אַכטונג געבען אויף

דער אויספיהרונג פון געזעץ. איך וויל דאָ ניט אונטערזיכען, צי אינזער היינטיגע קאָנסטיטוציאָנעלע רעגירונג איז מקום אלעם דאָס וואָס זי האָט געזאָלט; צי אינזערע מיניסטערען, למשל, מישען טאָקע כלל ניט אַרײַן זייערע פריוואַט־נייגונגען אין דער ערקלערונג און אויסטייטשונג פון די געזעצען; צי אינזערע אָבגע־אָרדענטע זיינען אויסען אין זייערע דעבאַטען צו זיענען נאָר מיט זייערע אַרגומענטען און ניט מיט דער מאַכט פון דער צאָהל. איך וועל זיך דאָ בענגונגענען מיט דעם וואָס איך נעהם אָן, אַז די אידעע פון אַ גוטער רעגירונג, ווי איך האָב זי דאָ דעפינירט, איז אמת עם דאָכט זיך אַ פשוטע און קלאַרע אידעע; פונדעסטוועגען זעהען מיר, אַז די אָרײַענטאַלישע פעלקער זעהען ניט קיין שום אונגע־רעכ־טיגקייט אין דעם דעספּאָטיזם פון זייערע הערשער; אַז די אלטע פעלקער — אפילו זייערע פּילאָזאָפּען — האָבען געהאַלטען די שקלאַפּעריי פאַר אַ גערעכטע אינסטיטוציע; אַז אין מיטעלאַלטער האָבען די אַריסטאָקראַטען, די אַכאַטען און די בישאָפּען געהאַלטען די פּאַנטישניע פאַר אַ גערעכטע זאַך; אַז לואי דער פּערצע־הנטער האָט געגלויבט אין דעם אמת פון זיינע ווערטער: „דער שטאַאַט — דאָס בין איך“; אַז נאַפּאָלעאָן האָט בעטראַכט יעדע ווידערשפּעניג־הייט אַקעגען זיין ווילען ווי אַ שטאַאַטספּערברעכען. די אידעע פון גערעכטיגקייט, אין איהר אָנווענדונג אויף הערשער און רעגירונג, איז ניט געווען תמיד דאָס וואָס זי איז היינט. זי האָט זיך אונאַויפ־הערליך ענטוויקעלט, אַלץ מעהר און מעהר אַרויסגעאַרבייט, ביז זי האָט זיך אָבגעשטעלט ביי דעם פונקט, וואו מיר זעהען זי היינט. אָבער איז זי שוין געקומען צו איהר לעצטער מדרגה? איך גלויב, אַז ניין; נאָר אַזוי ווי דאָס לעצטע הינדערניס, וואָס זי מוז גוכר זיין, קומט אויסשליסליך פון דער אינסטיטוציע פון אייגענטום, וועלכע מיר האָבען געלאָזט שטעהן און אַזוי ווי נאָר מיט איהר פּאַלען קאָן די רעפּאָרם פון דער רעגירונג דורכגעפיהרט ווערן אין די רעוואָלוציאָן פּערענדיגט ווערען, — מוזען מיר ריכטען אונזער אַטאַקע נור קעגען דער דאָזיגער אינסטיטוציע.

איז די פּאָליטישע און בירגערליכע אונגלייכהייט גערעכט?
 אייניגע זאָגען: יאָ, אַנדערע זאָגען: ניין. די יאָזאָגער וויל איך דערמאָנען, אַז זיי אַליין האָבען צוגעשטימט דערצו, וואָס דאָס פּאַלק האָט אָבגעשפּאַט אַלע פריווילעגיעס פון געבורט און פון

קאסטע, הפנים אז דאָס האָט זיך זיי געלוינט; פארוואָס זשע ווילען זיי ניט, אז די פריווילעניעס פון בעזיץ זאָלען אויך אָבער שאַפט ווערן, פונקט ווי די פריווילעניעס פון ראַנג און אָבשטאַמונג? זייער תירוץ איז, אז די פאָליטישע אונגלייכהייט איז פערוואַקסען מיט דעם אייגענטום, און אז אָהן אייגענטום איז אַ געזעלשאַפט אונמעגליך; בכּן זעהען מיר, אז די פראַגע, וואָס מיר האָבען דאָ אוועקגעשטעלט, ווערט צוגעפיהרט צו דער פראַגע פון אייגענטום. צו די ניין-זאָנער וויל איך נאָר אָט וואָס בעמערקען: ווילט איהר האָבען פאָליטישע גלייכהייט, שאַפט-אָב דאָס אייגענטום; אלאַ ניט — וואָס קלאַנגט איהר זיך?

איז דאָס אייגענטום גערעכט?

דער אלגעמיינער ענטפער איז אויפ'ן אָרט: „יא, אייגענטום איז גערעכט.“ קיינער האָט נאָך עד היום ניט געזעבען דערויף מיט פולען בעוואוסטזיין דעם ענטפער: ניין. עס איז אויך שווער געווען צו געבען דערויף אַ מאַטיווירטען ענטפער. נאָר די צייט אליין און די ערפאָהרונג האָבען געקאָנט ברענגען די לעזונג. איצט איז שוין די לעזונג געגעבען געוואָרן. מען מוז זי נאָר פערשטעהן און פרובירען זי צו בעווייזען.

די מעטאָדע, מיט וועלכער מיר וועלען זיך בענוצען פאר דעם בעווייז, וועט זיין פאָלגענדע:

(1) מיר וועלען זיך ניט אַרײַנלאָזען אין וכוחים, קיינעם ניט ווידערלענען און נאָרנישט אָבלייקענען; מיר וועלען אָננעהמען אלע אַרגומענטען צו נונסטען פון אייגענטום און וועלען זיך נאָר בעשרענקען צו זוכען זייער פרינציפ, כדי אויסצוגעפינען נאָכדעם, צי דער פרינציפ איז טריי אויסגעדריקט אין דעם אייגענטום. און אזוי ווי מען קאָן ניט פערטיידיגען דאָס אייגענטום, סײַדען אין דעם געזיכטס-ווײַנקעל פון גערעכטיגקייט — מוז דער יסוד פון אלע אַרגומענטען, וואָס מען שטעלט-אויף צו פערטיידיגען דאָס אייגענטום, זיין די אידעע פון גערעכטיגקייט, אָדער לכל הפחות איהר כונה. און אזוי ווי אייגענטום האָט אַ קראַפט נאָר איבער זאָכען וועלכע מען קאָן מאַטעריעל אָבשעצען, מוז די זיך-אָביעקטיווי-רענדע — אזוי צו זאָגען ממשות'דיגע גערעכטיגקייט — אַרויס-קומען קלאַר און בולט, כמעט ווי אַן אלגעברעאישע פאָרמולע. די דאָזיגע אינטערווונגס-מעטאָדע וועט אונז באַלד ברענגען דערצו,

אז מיר וועלען איינזעהן, אז אלע בעווייזען וואָס ווערען אָנגע-
פיהרט פאר אייגענטום, ווי אזוי זיי זאָלען ניט זיין, פיהרען בהכרח
שטענדיג צו דעם פרינציפ פון גלייכהייט, ד. ה. צו לייקענען דאָס
אייגענטום.

דער ערשטער טייל וועט האָבען צוויי קאפיטלען: דער ערשט-
טער איבער די געוואלדזאמע בעזיינערנדייפונג, אלס באַזיס פון
אונזער רעכט; דער צווייטער — איבער אַרבייט און טאלאַנט,
אלס סיבות פון אייגענטום און סאָציאַלע אונגלייכהייט.
דער רעזולטאַט פון די ביידע קאפיטלען וועט זיין: ערשט-
טענס, אז דאָס רעכט פון בעזיינערנדייפונג (אַקופאַציען) פער-
הינדערט דאָס אייגענטום; און צווייטענס, אז דאָס רעכט פון
אַרבייט צושטערט עס.

(2) מיר וועלען ווייטער מוזען ערקלערען, ווי עס קומט אז
די גלייכהייט, וואָס איז די לאַגיש-ניטווענדיגע באַראַויסזעצונג
פון אייגענטום, איז דאָך ניט פאַראַן. אָט די נייע אונטערזוכונג
ענטהאַלט אויך צוויי קאפיטלען: אין דעם ערשטען וועלען מיר
בעטראַכטען דעם פאַקט פון אייגענטום אלס פאַקט, און וועלען
אונטערזוכען צי ער איז טאַקע אַ רעאַלער פאַקט, צי אזא פאַקט עק-
זיסטירט און צי ער איז מעגליך; ווייל עס וואָלט דאָך געווען
אַן אינערליכע סתירה, אז צוויי סאָציאַלע פאַרמען ווי גלייכהייט
און אונגלייכהייט, צוויי היפכים, זאָלען קאָנען עקזיסטירען גלייכ-
צייטיג צוזאַמען. מיר וועלען ווייטער ענטדעקען אַ מערקווירדיגע
זאַך, אז אין אמת'ן קאָן דאָס אייגענטום אָננעהמען די פאַרם
פון אַ נעבענערשיינונג, אָבער אלס אַן אינסטיטוציע און אַ פרינ-
ציפ איז דאָס מאַטעמאַטיש אונמעגליך. דער אַקסיאָם פון דער
סכאָלאַסטישער פילאָזאָפיע: *ab actu ad posse valet Consecutio*
ד. ה. מען מעג שליסען פון דאָס זיינן אויף דאָס
מעגליכע, האָט קיין ווערט אין דער פראַגע פון אייגענטום.

צום סוף, איז דעם לעצטען קאפיטלע, וועלען מיר מיט דער
הילף פון פסיכאָלאָגיע, אַריינדריינגענדיג טיעפער אין דער מענש-
ליכער נאַטור, ערקלערען דעם פרינציפ פון נערעכטיגקייט, איהר
פאַרמולע, איהר אייגענאַרט, גענוי בעשטימען דעם אָרנאַנישען גע-
זעץ פון געזעלשאַפט, מסביר זיין דעם אורשפּרונג פון אייגענטום,

די סיבות פון איהר איינפיהרונג, פארוואס עס האלט אן אזוי לאנג, און פארוואס עס מוז באַלד פערשווירען; מיר וועלען ענד-גילטיג פעסטשטעלען, אז אייגענטום און גנבה זיינען סינאָנימען. מיר וועלען בעווויזען, אז אלע דריי פאָראַרטיילע: די הערשאַפט פון מענשען, די אונגלייכהייט פון לעבענסבעדינגונגען און אייגענטום — זיינען איינע און דיזעלבע זאך און קאָנען פערטרעטען איינס דאָס צווייטע; און דעמאָלט וועלען מיר קאָנען גאָר מיה אַרויסברענגען, נאָכ'ן פרינציפ פון ווידערשפרוך, די גרונדזאַגע פון רעגירונג און רעכט. דערביי וועלען זיך אַבשטעלען אונזערע אונטערזוכונגען, און מיר לאָזען זיך איבער דאָס רעכט צו בעהאַנדלען די פראַגע ווייטער אין נייע אָבהאַנדלונגען.

די וויכטיגקייט פון דעם גענענשטאנד וואָס בעשעפטיגט אונז, שטעהט אלעמען פאַר די אויגען.

„דאָס אייגענטום“ — זאָגט הענגעקען — „איז דער שעפער'ישער און דער אויפהאַלטער פרינציפ פון דער בירגערליכער געזעלשאַפֿט... דאָס אייגענטום איז איינע פון יענע פונדאַמענטאַלע פראַגען, וועלכע מען טאָר קוינמאָל ניט פּערגעסען; און עס איז וויכטיג פאַר יעדען פובליציסט אין שטאַטסמאַן גאַנץ גענוי צו וויסען, צי איז דאָס אייגענטום דער פרינציפ אָדער דער רעזולטאַט פון דער געזעלשאַפֿטליכער אָרדנונג, אַ סיבה אָדער אַ פאַלגע, ווייל אין דעם הענגט אַב די מאָראַל, און דערפאַר אויך די אויטאָריטעט פון די מענשליכע אינסטיטוציעס.“

די דאָזיגע ווערטער זיינען אַן אויפפאָדערונג צו אלע מענ-שען פון האַפנונג און גלויבען; אָבער כאָטש די גלויכהייט איז אַ שעהנע זאך, האָט נאָך קיינער ניט אָנגענומען די אויפפאָדערונג פון די פערטיידיגער פון אייגענטום, האָט נאָך קיינער ביי זיך ניט געפונען דעם מוטה אויפצונעהמען דעם קאַמף. דאָס פאַלשע וויסען פון דער גאָר'דיגער יוריספרודענץ, די אַכסורדע אפאָריוז מען פון דער פאָליטישער עקאָנאָמיע, וואָס ווערן קאָנטראָלירט פון דעם אייגענטום, האָבען צורודערט די איידעלסטע מוחות; די בעסטע פריינד פון פרייהייט און פאָלקס-אינטערעסען האָבען עס אָנגענומען ווי אַ מין תורה מן השמים, אַז גלויכהייט איז אַן אילוזיע. אַזוי שטאַרק איז די מאַכט פון די פאַלשע מעאָריעס און אינהאַלטסלאָזע אַנאַלאָגיעס אויף די בעסטע גייסטער, אַז זיי גיבען זיך אונטער אַהן זייער וויסען צו דעם פאַפולערען פאָראַר-טייל. די גלויכהייט קומט נעהנטער צו אונז אלע טאָג, וועלען

מיר, די סאלדאטען פון דער פרייהייט, פערלאזען אונזער פאָהן
 אויפ'ן שוועל פון דעם טריאומף?
 איך, דער בערטייריגער פון גלייכהייט, וועל רעדען אָהן שנאה
 און אָהן כעס; מיט דער אונאָכגעניגקייט וואָס פאסט פאר אַ
 פילאָזאָף, מיט דער געלאַסענקייט און פעסטקייט פון אַ פרייען
 מענשען. הלואי וואָלט איך געקאָנט אין אונזער הערליכען קאָמף
 אריינבריינגען אין די הערצער דאָס ליכט וואָס דרינגט מיך דורך,
 און בעווייזען מיט דעם ערפאָלג פון מיין רעדען, אַז דאָס וואָס
 די גערעכטיגקייט האָט ניט געקאָנט דערנרייכען מיט דעם שווערר
 האָט זי דערנרייכט מיט דעם האַרט.

II קאפיטעל

איבער דעם אייגענטום אלס נאטור־רעכט. — איבער דער אקופאציע און בירגערליכעס רעכט אלס הויפט־סיבות פון דער הערשאפט פון אייגענ־טום.

דעפיניציאָנען.

דאָס רוימישע רעכט דעפינירט דאָס אייגענטום אלס „דאָס רעכט צו געברויכען און מיסברויכען א זאך, אזוי ווייט ווי דער זין פון געזעץ לאָזט עס צו.“ מען האָט פערזוכט צו רעכטפערטיגען דאָס וואָרט מיסברויכען און עס אויסגעטייטשט אזוי, אז עס מיינט ניט א זינלאָזען און אונטאַרזאָלשען מיסברויך, נאָר דעם אַבסאָלוטען בעזיצ. עס איז אַ גאַנץ אינהאַלטסלאָזע, אויסגעטראַכטע אונטאַרשיידונג, כדי צו מאַכען הייליג דאָס אייגענטום; און זי איז גאַנץ ווירקונגסלאָז אַקעגען די עקסטרעמע פאַרמען פון גענוס, וועלכע זי איז ניט ריכט ניט צו פּערהאַלטען און ניט צו אונטערדריקען. דער אייגענטימער האָט ביר צו לאָזען פּוילען די פּרוכט אויף זיין פּעלד, צו פּערווען זאָלץ אויף זיין אַקער, צו מעלקען זיינע קיח אויפן זאַמד, צו מאַכען פון זיין וויינגאַרטען אַ וויסטעניס און פון זיין אויבסט־גאַרטען אַ פאַרק. איז דאָס אַלעס מיסברויך, צי ניין? אין דער פּראַגע פון אייגענטום מישען זיך געברויך און מיסברויך נויטווענדיגערווייזע צוזאַמען.

לויט דער דעקלאַראַציע פון רעכטען, וואָס איז פּערעפּענט־ליכט אלס איינלייטונג צו דער קאָנסטיטוציע פון 93, איז אייגענ־טום „דאָס רעכט צו געניסען און צו פּערווענדען לויט דעם פּרייען ווילען די גיטער, דעם איינקופּט, די פּרוכט פון דער אַרבייט און פּלייס“.

אין קאָדעקס נאַפּאָלעאָן, פאַראַגראַף 544, הייסט עס אזוי: „אייגענטום איז דאָס רעכט צו געניסען און צו בענוצען די זאַכען אין דער אַבסאָלוטסטער ווייזע, בתנאי אז מען זאָל פון דעם ניט

מאכען קיין געברויך וואָס איז פּערבאָטען לויט די געזעצען און פּאַרשריפטען.

די ביידע דעפיניציעס שטאַמען פון דער, וואָס איז ענטהאַל-טען אין דעם רוימישען רעכט: זיי אַנערקענען אַלע, אז דער אַייגענטימער האָט אַן אַבסאָלוטעס רעכט אויף דער זאַך; און אויב די אַיינשרענקונג וואָס איז געמאַכט געוואָרען פּוּ'ס קאָדעקס, — „בתנאי אז מען זאָל פון דעם ניט מאַכען קיין געברויך וואָס איז פּערבאָטען לויט די געזעצען און פּאַרשריפטען“ — האָט ניט דעם צוועק צו בעשרענקען דאָס אַייגענטום, נאָר בלוזי ניט צוצולאָזען, אז די בעזיצער פּערע פון איין אַייגענטימער זאָל אַרבער אין די גרעניצען פון דעם אַנדערן אַייגענטימער. עס איז אַ בעשטעטי-גונג פּוּ'ס פּרינציפּ, ניט קיין בעשרענקונג.

מען אונטערשיידט אין דעם אַייגענטום: ערשטענס, דאָס אַיינפאַכע אַייגענטום, דאָס רעכט פּוּ'ס בעזיצער, פון דעם האַרד אַיבער דער זאַך, דאָס אזוי גערופּענע, נאַקעטע אַייגענטום; און צווייטענס, דעם בעזיצ. „דער בעזיצ — זאָגט דיוראַנטאָן — איז אַ פאַקט ניט קיין רעכט.“ טולליע זאָגט: „דאָס אַייגענטום איז אַ רעכט, אַ לעגאַלע מעגליכקייט; בעזיצ, אָבער, איז אַ פאַקט.“ דער פּעכטער, דער אַרענדאַטאָר, דער בעזיצער פון אַקציעס, דער וואָס איז בערעכטיגט צום גענוס פון דעם צואוואקס אויף קאַפּי-טאַל — די זיינען בעזיצער. דער בעל-הבית אָבער, וואָס פּער-דינגט און פּערלייט, דער יורש וואָס וואַרט אויף דעם טויט פון דעם רעכטליכען היטער פון זיין צוקינפטיגער ירושה — זיינען אַייגענטימער. און אויב איך וואָלט געוואָנט צו געברויכען דעם פּערגלייך, וואָלט איך געזאָגט: דער געליעבטער איז אַ בעזיצער, דער מאַן איז אַן אַייגענטימער.

אַט די דאָפּעלטע דעפיניציע פון אַייגענטום — אַלס הערשאַפּט און אַלס בעזיצ — איז פון העכסטער בעדייטונג. מען מוז זיך שטאַרק אַרײַנטראַכטען אין דעם, ווען מען וויל פּערשטעהן דאָס וואָס מיר ווילען דאָ זאָגען.

פון דער אונטערשיידונג צווישען בעזיצ און אַייגענטום זיינען אַרויסגעקומען צווייערליי מינים רעכט: דאָס, „Jus in re“ דאָס רעכט אין דער זאַך, דאָס רעכט צו פּערלאַנגען דאָס אַייגענטום וואָס איך האָב ערוואָרבען, וואו איך זאָל עס ניט געפיר-

נען; און דאָס רעכט אױף דער זאך, "Jus ad rem" דורך װעלכען אױך פּערלאַנג צו װערן אן אױגענטימער. אַזױ איז דאָס רעכט פון מאַן און װײב אײנער אײבער'ן אַנדערען אַ „רעכט אױף דער זאך“; דאָס רעכט פון חתן און כלה נאָר אַ רעכט אױף דער זאך. אײן דעם ערשטען רעכט זײנען פּעראײניגט בעױף און אײגענטום; דאָס צװײטע ענטהאַלט אײן זײך בלױז דאָס נאַקעטע אײגענטום. אױך, װעלכער האָב אַלס אַרבייטער דאָס רעכט אױפ'ן בעױף פון גיטער פון דער נאַטור און אײנדוסטרײע, און װעלכער קאָן אָבער אַלס פּראָלעטאַרער נאָרנישט געניסען, פּערלאַנג, שטיצענדיג זײך אױף דעם „רעכט אױף דער זאך“, אַרײנצוטערעטען אײן דער קאַטעגאָריע פון „רעכט אױף דער זאך“.

די אונטערשידונג צװישען די צװײ רעכטען איז די גרונד־לאַגע פון דער בעדיהמטער יודישער צוטיילונג אױף בעזײ - רעכט און פאָדערונגס־רעכט — װירקליכע קאַטעגאָריעס פון דער יודיס־פּרודענץ, װעלכע געהמט זײ אַרײן אײנגאַנצען אײן אײהרע אונענדליכע גרעניצען. אַלצדינג װאָס האָט צו טהאָן מיט אײגענטום געהערט צום פּאָדערונגס־רעכט; אַלץ װאָס האָט צו טהאָן מיט בעױף געהערט צום בעזײ־רעכט. שרײבענדיג דאָ די אַנקלאַגע געגען דעם אײגענטום, מאַך אױך דער נאַנצער געװעל־שאַפט אַ פּאָדערונגס־פּראָצעס און בעװײז, אַז די װאָס בעױצען הײנט נאָרנישט זײנען מיט דעם אײגענעם רעכט אײגענטימער גלײך װי די בעזיצער; אָבער אַנשטאַט צו קומען צום שלום, אַז מען מוז דאָס אײגענטום פּערטיילען צװישען אַלעמען — פּערלאַנג אױך, אײן די אײנטערעסען פון זיכערקײט, אַז אײגענטום זאָל אָבער־שאַפט װערען פאַר אַלעמען. אױב אױך װעל פּערלירען דעם פּראָצעס, בלײבט מיר און אױך אַלע פּראָלעטאַרער אײבער נאָר זײך אײבערצושניידען דעם האַלז. מיר האָבען דעמאָלט נאָרנישט מעהר צו ערוואַרטען פון דער גערעכטיגקײט פון די פּעלקער. װען אױך געװײן אָבער דעם פּראָצעס, װעלען מיר מוזען אָנהױכען אױפ'ס־נײ אַ בעזײ־פּראָצעס, כּדי צו צװײנען, אַז מען זאָל אונז צוריק־געבען די גיטער װאָס דאָס אײגענטום האָט בײ אונז צוגענומען. אױך האָב אַז עס װעט ניט דאַרפען קומען אַזױ װײט; אָבער די בײדע פּראָצעסען קאָנען ניט געפיהרט װערען אײנאַיינעם, װײל,

ווי אונזער קאָדעקס זאָגט, דאָס בעזיירעכט און פאָדערונגס־רעכט
טאָרען ניט זיין אין איין האַנד.
איידער מיר געהען אַרײַן אין דעם תּוֹך פֿון דער פּראָגע, וועט
ניט זיין איבריג פּאַרצוברענגען דאָ עטליכע פּאַרלויפֿיגע בעאַכט־
טונגען.

§ 1. — דאָס אייגענטום אַלס נאַטור־רעכט.

די דעקלאַראַציע פֿון רעכטען האָט אַוועקגעשטעלט דאָס
אייגענטום צווישען די נאַטירליכע און ניט אויסמעקבאַרע רעכטען
בוני'ס מענשען, וואָס זיינען פיער אין צאָהל: פּרייהייט, גלייכהייט,
אייגענטום און זיכערקייט. וואָס פאַר אַ מעטאָדע האָבען אָנגעד
נימען די געזעצגעבער פֿון '93 ביי דער דאָזיגער אויפֿזעהלונג?
גאָר קיין מעטאָדע ניט. זיי האָבען גלאַט אַוועקגעשטעלט פּרינציפּ
פֿען, פּונקט ווי זיי האָבען געשמועסט איבער סאָווערעניטעט און
געזעצען, פֿון אַ נאַנץ אַלגעמיינעם געזיכטס־פּונקט און נאָך זייערע
אייגענע השׂערות. זיי האָבען אַלצדינג געטהאָן בלאַהריר און גע
טאַפט אין דער פּינסטער. פּראָפּעסאָר טולליע, דער מחבר פֿון דעם
פּירוש אויף דעם בירגערליכען רעכט, זאָגט: „די אַבסאָלוטע רעכטען
קאָנען צוריקגעפּיהרט ווערן צו דער צאָהל פֿון דריי: זיכערקייט,
פּרייהייט און אייגענטום.“ די גלייכהייט האָט אַלזאָ דער פּראָפּע
סאָר אינגאַנצען אויסגעלאָזען. פאַרוואָס? אַפּשר דערפאַר ווייל
זי איז שוין ענטהאַלטען אינ'ס בעגריף פֿון פּרייהייט, אָדער דערפאַר
ווייל דער בעגריף פֿון אייגענטום שליסט זי אויס? דער פּראָפּע
כאָר ניט אויף דער פּראָגע ניט קיין תּשובּה. עס קומט איהם
גאָרנישט אויפֿ'ן געדאַנק, אז דאָ איז עפעס קשה.

און דאָך, ווען מען פּערגלייכט צווישען זיך אָט די דריי אָדער
פיער רעכטען געפּינט מען, אז דאָס אייגענטום איז לגמרי פּערשיי
דען פֿון די אַנדערע; אז פאַר דעם רוב פֿון די בירגער עקזיסטירט
זי נאָר פּאַטענציעל, אַלס אַ מעגליכקייט וואָס איז איינגעשלאָפּען
און ווערט ניט אויסגעאיבט; אז אפילו ביי די וואָס געניסען דאָס
רעכט, ענדערט עס זיך און בייט זיך און דאָס אַליין איז דאָך שוין
אַ ווידערשפּרוך צו דער אידעע פֿון נאַטור־רעכט; אז אין דעה

פראקטיק ווערט זי ניט רעספעקטירט, ניט פון די רעגירונגען, ניט פון די געריכטען און ניט פון די געזעצען; און שליסליך, אז די נאנצע וועלט אין איין קול ערקלערט זי פאר אן איינבילדונג.

די פרייהייט איז אונפערלעצלליך. איך קאן ניט פערקויפען מיין פרייהייט, איך קאן זי ניט אוועקגעבען; יעדער קאנטראקט, יעדע בעדינגונג מיט דעם כח פון א קאנטראקט, וואס ענטהאלט אין זיך די אוועקשענקונג אָדער אונטערברעכונג פון פרייהייט, איז אונגילטיג; יעדער שקלאף וואס שטעלט אזעק זיין פוס אויפ'ן באַדען פון פרייהייט, ווערט אין דעם מאַמענט א פרייער מענש. ווען די געזעלשאפט פאנגט א פערברעכער אין בערויבט איהם פון זיין פרייהייט, געפינט זי זיך אין צושטאנד פון געזעצליכען זעלבסט שוין; דער וואס ברעכט דעם סאָציאלען קאנטראקט דורך א פערברעכען, ערקלערט זיך דערמיט אַלס עפענטליכער פיינד; ווער עס גרייפט אן די פרייהייט פון אנדערע, צווינגט זיי צוצונעהמען ביי איהם זיין אייגענע פרייהייט. פרייהייט איז די גרונדיבעדיג גונג פון דעם מענשען; זיך אַבזאָגען פון איהר הייסט זיך אַבזאָגען פון מענשליכער אייגענשאפט, פון מענשליכע האַנדלונגען.

דאָס אייגענע איז מיט דער גלייכהייט. פאַר דעם געזעץ גילט ניט קיין שום בעשרענקונג און קיין שום אויסנאָהם פאַר איהר. יעדער פראנצויז האָט דאָס גלייכע רעכט צוגעלאָזען צו ווערען צו עפענטליכע עמטער; דער אַרימסטער בירגער קאן רופען צו אַ משפּט די העכסטע פּערזאָן און בעקומען זיין רעכט. זאָל, למשל, דער מיליאָנער אַהאַב אויפבויען אַ שלאָס אויפ'ן וויינגאַרטען פון נבות, וועט דער בית־דין בעפוילען מען זאָל אַראַבנעהמען דעם שלאָס, ווען דאָס זאָל אפילו קאָסטען מיליאָנען; צוריקברענגען דעם ווייניגאַרטען צו זיין פריהערדיגען צושטאַנד, און נאָך דערצו פּעראור טיילען דעם אוורפאַטאַר, ער זאָל בעצאָהלען דעם הויז אין ריבות. דאָס געזעץ פּערלאַנגט, אז יעדעס געזעצליך־ערוואָרבענעס אייגענטום זאָל זיין געאַכט, אָהן אונטערשייד וויפיעל עס איז ווערט און וועמען עס געהערט.

אמת, די קאנסטיטוציאָנעלע כאַרטע פּערלאַנגט, אז געוויסע פּאָליטישע רעכטען מוזען האָבען אַלס גרונדלאַגע אַ געוויסע סומע פון בעזיצ און פּעהיגקייט; אָבער אַלע וואָס זיינען בעקאַנט מיט דער פּראַגע ווייסען, אז די כּונה פון די געזעצעכער איז געווען

ניט אויפצובויען פרווילעגניס, נאָר צו שאַפֿען געוויסע גאָראַנטיען. אין דעם מאָמענט וואָס די געזעצליך־פּאַרנעשל־אַגענע בעדינגונגען זיינען ערפילט, מעג איטליכער בירגער וועהלען און געוועהלט ווערן. דאָס געזעץ איז גלייך פאַר אַלעמען, ער מאַכט ניט קיין אונטער־שייד צווישען פּערזאָנען און צווישען שטימצעמלען. אַיך וויל זיך דאָ ניט אַריינלאָזען אין חקירה ודרושה, צי דאָס איז דאָס בעסטע סיסטעם; אַיך בעגנגען זיך דערמיט אָנצואווייזען, אז דורך דעם גייסט פון דער כאַרטע און אין די אויגען פון דער גאַנצער וועלט איז די גלייכהייט פאַר'ן געזעץ אַן אַכסאָלוטע און אונפֿער־ענדערבאַרע זאַך.

דאָסוועלבע איז מיט דעם רעכט אויף זיכערקייט. די געזעל־שאַפט פּערשפּרעכט ניט איהרע מיטגליעדער אַ האַלבען שוין, אַ כ מ ע ט פֿערטהיידונג; זי שטעלט זיך איין פאַר זיי אינגאַנצען, פונקט ווי זיי שטעלען זיך איין פאַר איהר. זי זאָגט ניט צו זיי: „אַיך וועל אַיך גאַראַנטירען אויב עס וועט מיך נאָרנישט קאָסטען; אַיך וועל אַיך שיצען, אויב אַיך וועל דערביי נאָרנישט ריזיקירען.“ זי זאָגט: „אַיך וועל אַיך פּערטיידיגען געגען אַלעמען; אַיך וועל אַיך ראַטעווען און אַיך וועל זיך נוקם זיין פאַר אַיך, אָדער אַיך וועל אַליין אונטערגעהן.“ דער שטאַט ניט אוועק אַלע זיינע כחות צום דיענסט פון זיינע בירגער, און זיי זיינען צוגעבונדען איינס צום אַנדערען מיט דער אַכסאָלוטער פּערפליכטונג.

ווי אַנדערש איז עס אָבער ביי אייגענטום! אַלע פּערנעמע־רען זי און קיינער אַנערקענט זי ניט; געזעצען, מנהגים, זיטען, דאָס עפּענטליכע און פּרוואַטע בעוואוסטזיין, אַלע בילדען אַ פּער־שווערונג זי צו טויטען און רואינירען.

די רענירונג מוז האַבען שטייערן, כדי אויסצוהאַלטען אַרמעען, אויספיהרען איהרע אַרבייטען און בעצאָהלען איהרע בעאַמ־טע. מהיכיתית, זאָלען אַלע בעצאָהלען שטייערן. אָבער פאַר וואָס זאָל דער רייכער בעצאָהלען מעהר פון דעם אַרימען? מען זאָגט, עס איז גערעכט דערפאַר, ווייל דער רייכער בעזיצט מעהר. אַיך מוז מודה זיין, אז אַיך פּערשטעה ניט אזא מין גערעכטיגקייט. צוליב וואָס צאָהלט מען שטייערן? כדי צו זיכערן יעדען מענשען זיינע נאַטירליכע רעכטען: פּרייהייט, גלייכהייט, זיכער־

קייט און אייגענטום; צו ערהאלטען די אָרדנונג אין שטאַט; צו בעזאָרגען אַלע ניצליכע עפענטליכע נויטווענדיגקייטען.

קאָסט עס דען מעהר צו פערטיידיגען דאָס לעבען, אייגענטום און פרייהייט פון רייכען איידער פון דעם אָרימען? ווער פער- אורזאָכט דען דער רעגיערונג מעהר דאָגות בשעת אַן אָנפאַל פון אַ שונא, אָדער אין פאַל פון אַ הונגער אָדער מנפּה — דער גרויסער נגיד אָדער פּריץ, וואָס ענטלויפט פון דער סכנה ניט ווארטענדיג אויף דער שטיצע פונ'ם שטאַט, אָדער דער ערד-אַרבייטער וואָס בלייבט אין זיין הייזעל אונבעשיצט פון אַלע פּלאַגען און פּורעניות'ן?

איז דען דער בעל-הבית'שער בירגער אַ גרעסערע געפאָהר פאַר דער רעגיערונג ווי דער בעל-מלאכה און דער אַרבייטער? די פּאָליציי האָט דאָך מעהר אַרבייט מיט אַ פּאָר הונדערט בעשעפטי- גונגסלאָזע אַרבייטער, איידער מיט צוויי הונדערט טויזענד וועהר- לער!

געניסט אפשר דער גביר מעהר איידער דער אָרימאָן פון די נאַציאָנאַלע ימים-טובים, פון די ריינע גאַסען, פון די שעהנע מאָנר- מענטען? דער רייכער וואוינט דאָך ליבערשט אויף זיין לאַנד-גוט איידער זיך צו בעטייליגען אין די אַלע פּאָלקסטימליכע בעלוסטי- גונגען און דאַרף ניט האָבען קיין קאַרנאַוואַל-פּערוויילונגען כדי זיך צו אַמוזירען.

איינס פון די צוויי, — אָדער דער פּראָפּאַרציאָנעלער שטייער גאַראַנטירט דעם גרעסערן שטייער-צאָהלער גרעסערע פּרווילעניעס, אָדער ער איז אינגאַנצען אַן אינגערעכטיגקייט. וואָרים, אויב דאָס אייגענטום איז אַ נאַטירליכעס רעכט, ווי עס איז בפּירוש געזאָגט אין דער דעקלאַראַציע פון '93, דאַן איז אַלצדינג וואָס איך בעוּיץ מיינס מיט דעם כח פון דעם רעכט, — מיין בלוט, מיין לעבען, איך אליין, — ווער עס בעריהרט מיין אייגענטום בעריהרט דאָס שוואַרצעפּעל פון מיין אויג. מיינע הונדערט-טויזענד פּראַנק יעהר- ליכע איינגאַהמען זיינען פונקט אזוי הייליג און אונבעריהרבאַר, ווי די 75 סענט וואָס די נעהטאָרין פּערדיענט אַ טאַג; מיינע פּאַלאַצען — פונקט אזוי ווי איהר קאַמער'ל אויפ'ן בוידעם. מען פּערטיילט דאָך ניט די שטייערן לויט קראַפט, וואוסס און

טאלאנט; דערפאר טאָר אויך די פּראָפּאַרציע פון אייגענטום ניט זיין קיין מאַסשטאַב דערפון.

אויב דער שטאַט נעהמט ביי מיר מעהר, מוז ער מיר אויך מעהר געבען, אָדער ער מוז אויפהערען צו רעדען פון רעכטס-גלייכ-הייט. די געזעלשאַפט איז אָרגאַניזירט כדי צו פּערטיידיגען דאָס אייגענטום, צום סוף קומט אויס, אז זי צושטערט איהם. אין דעם מאָמענט וואָס דער שטאַט פיהרט-אין די פּראָפּאַרציע-אַנעלע שטייער-סיסטעם ווערט ער ווי אַ מין שעף פון אַ גולניס-באַנדע, וואָס ווייזט אַ ביישפּיעל פון רעגעלמעסיגע רויבערייען. מען מוז איהם שלעפען פאַר'ן געריכט פריהער איידער די אַלע העסליכע באַגריטען פון דעם כת-דרשעים, וואָס ער אַליין הייסט הרג'נען, אויס פּראָפּע-סיאָנעלער אייפּערזוכט.

אָבער, טענה'ט מען, די געריכטען און די סאָלדאַטען זיינען נויטיג טאַקע דערפאַר, כדי צו האַלטען אין צוים די קאַנאַליע; די רעגירונג איז ניט קיין פּערזיכערונגס-געזעלשאַפט, ווייל זי פּערזיכערט גאַרנישט, אָבער זי איז אַ געזעלשאַפט פאַר נקמה און בעשטראַפונג. דער פּרייז וואָס זי לאָזט זיך דערפאַר בעצאָהלען — די שטייערן — איז פּראָפּאַרציע-אַנעל צו דעם אייגענטום, ד. ה. פּראָפּאַרציע-אַנעל צו דער טרחה וואָס די רעגירונג האָט מיט איהם ביי דער בעשטראַפונג און נקמה-נעהמען.

מיר האַלטען שוין, הייסט עס, זעהר ווייט פון דעם אַבסאָלוטען און אינבעריהרבאַרען אייגענטום-סירעכט. עס קומט אויס, אז אַרימע און רייכע געפינען זיך שטענדיג אין אַ געגנערשאַפט און מלחמה איינע מיט די אנדערע. אָבער פאַרוואָס געפינען זיי זיך אין אזא צושטאַנד? איבער דעם אייגענטום. דאָס מיינט, אז דאָס אייגענטום איז תמיד בהכרח פּערבונדען מיט דעם קאַמף גענען זיך אַליין. די פּרייהייט און די זיכערקייט פונ'ם רייכען ליידען ניט פון דער פּרייהייט און זיכערקייט פון דעם אַרימען; אייגענטליך וואַלטען זיי בעדאַרפט שטיצען און פּערשטאַרקען איינס דאָס אנדערע; און פונדעס-טוועגען מוז דאָס אייגענטום-סירעכט פון דעם רייכען תמיד זיך שטיצען פון דעם אייגענטום-אינסטינקט פון דעם אַרימען. איז דאָס ניט אַ ווידערשפּרוך?

אין ענגלאַנד עקזיסטירט אַן אַרעמען-שטייער, און מען פּער-לאַנגט פון מיר, אז איך זאָל זי בעצאָהלען. אָבער וואָס פאַר אַ

שייכות האָט מיין נאטירליכעס און ניט אויסמעקבארעס רעכט אויף אייגענטום מיט דעם הונגער, וואָס פלאַגט צעהן מיליאָן עלענדע מענשען? די רעליגיאָן הייסט העלפען אונזערע ברודער; אָבער דאָס איז אַ פרינציפ פון צדקה און ניט קיין דין. די התחייבות פון צדקה, וואָס די קריסטליכע מאָראַל לעגט אויף מיר אַרויף, קאָן ניט ווערן דער יסוד פון אַ פאָליטישען רעכט, צו מיין שאַדען און צום נוצען פון אַן אנדערן, און נאָך וועניגער — פון אַן אינסטיטוציע פון נדבות. אויף קאָן געבען נדבות אויב איך וויל, אויב אויף האָב דאָס מיטגעפיהל מיט פרעמדע שמערצען, פון וועלכען די פילאָזאָפֿיען רעדען אזוי פיעל, און אין וועלכען איך גלויב ניט; אָבער אויף וויל ניט, אז מען זאָל מיר דערצו צווינגען. קיינער איז ניט מחויב צו זיין אַ צדיק לפנים משורת הדין, ווייטער פון דעם גרונד־זאַץ: געניס דיין רעכט אין אַזאַ מאָס, אַז עס זאָל ניט שאַדען דעם אַנדערן. וואָס איז אייגענטליך די גרונד־פאַרם פון פרייהייט. מיין בעזיצ געהערט צו מיר און אויף האָב איהם קיינעם ניט צו פערדראַנקען; דעריבער בין איך אַ געגנער דערפון, אז די דריטע טעאָלאָגישע טוגענד (צדקה) זאָל שטעהן אויף דער טאָגס־אַרדנונג. אין פראַנקרייך פערלאַנגען אלע די קאָנווערטירונג פון די פינף־פראָצענטגע אינערע אנלייהען; מען פערלאַנגט, הייסט עס, אז מען זאָל מקריב זיין אַ גאַנצע אייגענטום־אַרדנונג. געוויס, מען האָט אַ רעכט דאָס צו טהאָן, אויב עס איז דאָ אַן עפעטליכע נויטווענדיגקייט דערפאַר; אָבער וואו איז דאָ די גערעכטע בע־צאָהלונג, וואָס די כאַרטע האָט צוגעזאָגט? ניט נאָר זי איז ניט פאַראַן, נאָר זי איז נאָר ניט מעגליך; ווייל ווען די רעגירונג זאָל וועלען בעצאָהלען גענוי דעמזעלכען פרייז, וואָס דאָס פערלאַנגטע אייגענטום איז ווערט אַ — וואָס־זשע דאַרף זי האָבען די גאַנצע אָפּעראַציע?

דער שטאַט געפינט זיך היינט, בנוגע צו די רענטיע'ס (באָנד האַלטערס), אין דערוועלבער לאַגע ווי אמאָל די שטאַרט קאַלע בנוגע צו איהרע טובי־העיר, בשעת זי איז געווען בעלאַגערט פון עדוואַרד דעם 3טען. דער ענגלישער זיעגער איז געווען מרוצה צו שאַנעווען די איינוואוינער, בתנאי אז מען זאָל איהם אַרויסגעבען די אָנזעעהנסטע בירגער, מיט וועלכע ער זאָל מענען טהאָן וואָס

ער וועט וועלען. עסטאש און עטליכע אנדערע האבען זיך מקריב געווען; עס איז געווען זעהר שעהן פון זייער זייט, און אונזערע מיניסטארען וואָלטען געדארפט רעקאָמענדירען דעם ביישפּיעל אונזערע רענטיע'ס. האָט אָבער די שטאַרט געהאַט דאָס רעכט אַרויסצוגעבען די עטליכע אָנגעזעהענע בירגער? לחלוטין ניין. דאָס רעכט פון פּערזענליכער זיכערקייט איז אַבסאָלוט און דער שטאַט טאָר עס ניט צוריק פּערלאַנגען פון וועמען עס ניט איז. אַפילו דער סאָלדאַט וואָס שטעהט אויף דער וואַך אין דער נאָהענט פונ'ם שונא איז ניט קיין אויסנאַהם פון דעם פּרינציפּ. דאָרט, וואו אַ בירגער שטעלט זיך מחוץ הכלל, איז דאָס גאַנצע פּאָטער לאַנד אין געפּאָהר; היינט דער מאָרגען אַן אַ נ ד ע ר ר. דאָרט וואו די סכּנה און איבערגעבענקייט זיינען געמיינזאַם פאַר'ן גאַנצען כלל, איז דאָס אַנטלויפּען אַ פּאָטער־מאָרד. קיינער האָט ניט דאָס רעכט זיך אַליין אַרויסנעהמען פון דער אַלגעמיינער סכּנה; און קיינער טאָר אויך ניט זיין דער שער לעזאַול. דער כלל פון קייפּאָס: „עס איז בעסער אז איינער זאָל שטאַרבּען פאַר'ן גאַנצען פּאָלק“ — איז דער פּרינציפּ פון דעם המון אָדער פון טיראַ-נען; פון די ביידע עקסטרעמען פון סאָציאַלער פּערדאָרבענקייט. מען זאָגט, אז יעדע אייביגע רענטע איז פּרינציפּעל צוריקד קויפּבאַר. אָט דער גרונדזאַץ פון בירגערליכען רעכט קאָן ווערן אָנגעווענדט אויף דעם שטאַט'ס־לעבען נאָר פון אַזעלכע מענשען, וואָס ווילען צוריקקומען צו דער נאַטירליכער גלייכהייט פון בעזיין און אַרבייט; אָבער פון שטאַנדפונקט פון דעם אייגענטימער און פון די וואָס ווילען קאָנווערטירען די רענטען, איז דאָס פּשוט די שפּראַך פון אַן אָנוועזער. דער שטאַט איז ניט נאָר אַ באַרגער, ער איז אויך אַ שומר, אַ בעשיצער פון אייגענטום; אַלס אַזעלכער גיט ער די מעגליכסט העכסטע זיכערקייטען. מען גלויבט, אז ער ניט די סאָלידסטע גאַראַנטיע פאַר אונגעשטערטען גענוס פון גיטער; טאָ ווי אַזויזשע קאָן ער צווינגען זיינע בעלי־הלאָה, וואָס האָבען אימער צו איהם צוטרויען, און דערצו רעדען צו זיי פון עפענטליכער אָרדנונג און גאַראַנטיע פון אייגענטום? דער שטאַט איז אונטער אַזעלכע אופנים ניט קיין בעל־חוב וואָס בעפרייט זיך פון זיינע שולדען, נאָר דער דירעקטאָר פון אַן אַקציע־געזעלשאַפּט, וועלכער פּערנאַרט זיינע אַקציע־אַנערען אין אַ זאַק און צווינגט זיי,

געגען זיין אייגענעם פערשפרעכען, אָנצואוועהרען צוואנציג, דריי-
סיג אָדער פערציג פּראָצענט פון זייער קאָפיטאַל.
דאָס איז אָבער נאָך ניט אלעס. דער שטאַט איז אויך אַ
געמיינשאַפט פון בירגער, פּערבונדען דורך אַ סאָציאַלען קאָנטראַקט
אינטער אַ געמיינזאַמען געזעץ. ער גאַראַנטירט דורך דעם
קאָנטראַקט איטליכען בעזונדער זיין אייגענטום; איינעם זיין
פּעלד, דער אַנדערן זיין וויינגאַרטען, דעם דריטען זיינע פּערמען,
אין דעם קאָפיטאַליסט, וועלכער וואָלט אויך געקאָנט אָבקיפּען
ביים שטאַט די קרקעות, אָבער האָט פּאַרגעצויגען צו קומען צו
הילף דער שטאַטס־קאַסע, — זיינע רענטען. דער שטאַט קאָן
ניט פּערלאַנגען, אז מען זאָל צוליעב איהם מקריב זיין, אָהן אַ
גערעכטער בעליוונג, אַפילו איין אַקער פּעלד, איין ווינקעלע וויינג-
גאַרטען; נאָך ווייניגער האָט ער דאָס רעכט אַרונטערצוועצען דעם
פּרייז פון אַרענדע. ווי אזויזשע נעהמט ער זיך דאָס רעכט אַראָב-
צוועצען דעם פּראָצענט פון דער רענטע? דער בעזיצער פון
שטאַטס־פּאַפּירען קאָן ניט פּערטהאָן זיין קאָפיטאַל ערגעץ אַנדערש
מיט די זעלבע גינסטיגע בעדינגונגען; ער קען דאָך ניט אַרויס-
געהן פון'ס שטאַט, און די סיבה פון קאָנווערטירונג, ד. ה. די
מעגליכקייט צו באַרגען געלד אויף אַ ביליגערן פּראָצענט, ליגט דאָך
אין דעם שטאַט. דערפאַר טאָר אַ רעגירונג, וואָס איז געגרינדעט
אויף די פּרינציפּען פון אייגענטום, ניט צוריק־קויפּען די רענטען-
פאַפּירען געגען דעם ווילען פון זייער בעזיצער. די קאָפיטאַלען
וואָס מען האָט איינגעלייגט ביי דער רעפּובליק, טאָר מען ניט
אָנריהרען, כל זמן מען ריהרט ניט אָן קיין אַנדערע גיטער;
צווינגען די בעזיצער פון די רענטען־פאַפּירען, אז זיי זאָלען די
פאַפּירען צוריקגעבען דעם שטאַט, הייסט צורייסען דעם סאָציאַל-
לען קאָנטראַקט און אוועקשטעלען דעם רענטייער אויסערהאַלב פון
געזעץ.

אַלע די דאָזיגע מחלוקות איבער דער רענטען־פּראָצע קאָנען
צוגעפיהרט ווערען צו דער פּאָלגענדער שאלה־זות־שובה:
ש א ל ה: איז דאָס יושר'דיג צו מאַכען פאַר אַרימע־לייט
פינדהאָן־פּערציג טויזענד פאַמיליען, וואָס האָבען הונדערט-
פּראָנטיגע רענטען־פאַפּירען?

ת ש ו ב ה: איז דאָס אַ יושר, אז זיבען אָדער אכט מיליאָן

שטייער־צאָהלער זאָלען מווען צאָהלען פינף פראַנס שטייער, בשעת זיי וואָלטען געקאָנט צאָהלען נאָר דריי ?

עס איז קלאָר, אז די דאָזיגע תשובה ענטפערט ניט אויף דער פראַגע. און כדי נאָך מעהר אַרויסצואווייזען איהר פעהל־רהאָפֿ טינקייט, קאָן מען זי אזוי אוועקשטעלען: איז דאָס אַ יושר אויסצור־זעצען דער געפאָהר הונדערט־טויזענד מענשען בשעת מען וואָלט זיי געקאָנט ראַטעווען דורך דעם, וואָס מען וועט אַרויסגעבען דעם שונא נור הונדערט קעפּ ? לעזער, ענטשיידעט אַליין.

די פערטיידיגער פון דעם „סטאַטוס קוואַ“ פערשטעהען דאָס אַליין גאַנץ גוט. און פונדעסטוועגען וועט מען פריהער אָדער שפּע־טער קאָלעקטירען די רענטען, פּערגוואַלדיגען דאָס אייגענטום, ווייל אַנדערש קאָן עס ניט זיין; ווייל דאָס אייגענטום, וואָס ווערט בעטראַכט אַלס רעכט און איז נאָר ניט קיין רעכט, מוז געהן צור־גונד דורך דעם רעכט; ווייל דער כח פון דער אַביעקטיווער וועלט, די געזעצען פון'ם געוויסען, די פיזיש־מאַטעמאַטישע גויסווענד־דיגקייט מווען סוף־כל־סוף צושטערען די דאָזיגע אילוזיע פון אונזער אורטייל־קראַפט.

איך ציה אונטער דעם סך הכל: פרייהייט איז אַן אַבסאָלוטעס רעכט, ווייל זי איז פאַר דעם מענשען דאָס אייגענע ווי די אונדורפ־דינגליכקייט פאַר דער מאַטעריע, א *Conditio sine qua non* (אַ גויסווענדיגע בעדינגונג) פון דער עקזיסטענץ; גלייכהייט איז אַן אַבסאָלוטעס רעכט, ווייל אָהן איהר איז ניט מעג־ליך קיין געזעלשאַפט; זיכערקייט איז אַן אַבסאָלוטעס רעכט, ווייל פאַר יעדען מענשען האָט זיין פרייהייט און זיין לע־בען פונקט דעמאָלבען ווערטה, ווי די פרייהייט פון אַן אַנדערן. די דריי רעכטען זיינען אַבסאָלוטע, מען קאָן זיי ניט פּערגרעסערן און ניט פּערקלענערן, ווייל יעדער וואָס ווערט אַ שותף צו דער געזעלשאַפט גיט פונקט אזוי פיעל, וויפיעל ער נעהמט, — פרייהייט פאַר פרייהייט, גלייכהייט פאַר גלייכהייט, זיכערקייט פאַר זיכער־קייט, גוף פאַר גוף, נשמה פאַר נשמה, אין דעם לעבען און אויך אין דעם טויט.

דאָס אייגענטום אָבער, לויט איהר עטימאָלאָגישער בעדייטונג און לויט די בעשטימונגען פון דער יודיספרודענץ, איז אַ רעכט וואָס שמעהט אויסערהאַלב פון דער געזעלשאַפט; ווייל עס איז

קלאָר, אז ווען דער בעזיץ פון דעם אייגענעם וואָלט געווען אין דערזעלבער צייט אַ סאָציאלער בעזיץ, וואָלטען די בעדינגונגען געווען גלייך פאַר אַלעמען, און עס וואָלט געווען אַ ווידערשפרוך אין זיך אַליין צו זאָגען: „דאָס אייגענטום איז דאָס רעכט פון דעם מענשען צו געוועלטיגען אַבסאָלוט איבער אַ סאָציאלען אייגענז-טום“. דעריבער זיינען מיר געוויס שותפים אין פרייהייט, גלייכ-הייט און זיכערקייט, אָבער ניט אין אייגענטום; און דערפאַר, אויב אַפילו דאָס אייגענטום איז אַ נאַטירליכעס רעכט, איז עס אָבער ניט קיין סאָציאלעס, נאָר אַן אַנטי־סאָציאלעס רעכט. אייגענטום און געזעלשאַפט זיינען צוויי היפכים, וואָס שליסען אויס איינס דאָס אַנדערע. עס איז פונקט אזוי אונטערגלייך צו פּעראַיי-ניגען צוויי אייגענטימער ווי עס איז אונטערגלייך צו פּערינידען צוויי מאַנגעמען דורך זייערע גלייכע פּאַליסען. איינס פון די צוויי, — אָדער די געזעלשאַפט מוז אונטערגעהן, אָדער זי מוז טויטען דאָס אייגענטום.

אָבער אויב דאָס אייגענטום איז כאַפּט אַ נאַטירליכעס, אַבסאָ-לוטעס, אייביגעס רעכט, פאַרוואָס זשע האָט מען זיך תמיד בעשעפּ-טיגט מיט דער פּראַגע פון זיין מקור? דער מקור פון אַ נאַטיר-ליכען רעכט! גרויסער גאָט! ווער האָט דען אַכאַל נאָכגעפּרעגט וועגען דעם מקור פון גערעכטיגקייט, פרייהייט, זיכערקייט און גלייכהייט? זיי זיינען פּשיט פאַרהאָן, ווייל מיר זיינען פאַרהאָן; מיט אונז ווערען זיי, לעבען און שטאַרבען צוזאַמען מיט אינז. מיט דעם אייגענטום אָבער איז אַ גאַנץ אַנדער זאַך. לויט דעם געזעץ עקזיסטירט דאָס אייגענטום אַפילו אַהן אַן אייגענטימער, ווי אַ פּעהיגקייט אַהן אַ נושאַ פון דער פּעהיגקייט. זי עקזיסטירט פאַר דעם מענשליכען וועגען נאָך איידער ער איז בעשאַפּען, און פאַר דעם אַכציגיאָהריגען זקן וואָס איז שוין אין קבר. וואונדער-באַרע אייגענשאַפּטען, וואָס האָבען אין זיך אַ שטריך פון אייביג-קייט און אונטערלייבקייט, און פונדעסטוועגען האָט נאָך קיינער ניט געקאָנט זאָגען פון וואַנען דאָס אייגענטום שטאַמט; און די געלעהרמע קאָנען זיך נאָך אַלץ ניט אייניגען וועגען דעם. אין איין פונקט נאָר זיינען זיי אַלע מסכים, אז די זיכערקייט פון דעם אייגענטום־רעכט הענגט אָב פון דעם בעווייז פון דער ריכטיג-קייט פון זיין מקור. אָבער טאַקע דורך דער הסכמה פּעראורטיי-

לען זיי זיך אליין; וואָרים ווי אזוי האָבען זיי געקאָנט אָננעהמען דאָס רעכט, איידער זיי האָבען געלעזט די פראַגע פונ'ם מקור? געוויסע מענשען ווילען ניט אפילו אז מען זאָל אויפֿרודערן די פראַגע פון דעם אייגענטומס־רעכט און אויספֿאַרשען איהר לעגענד־דאָרשע, און אפשר גאָר סקאַנדאַלעזע געשיכטע. זיי וואָלטען געוואָלט, אז מען זאָל זיך אָבשטעלען דערביי, אז אייגענטום איז „א פֿאַקט וואָס איז תמיד געווען און וועט אויף תמיד פֿערבלייבען“. אזוי הויבט אָן דער געלעהרטער פֿרודאָן און זיין „טראַקטאַט איבער די רעכטען פון בעזידבענוצונג“, וואו ער שטעלט אַוועק די פראַגע וועגען אורשפרונג פון אייגענטום צווישען די סכאַלאַס־טישע אונניצליכע קשיות. איך וואָלט זיך אפשר אליין אויך אונטערגעשריבען אונטער דער טעאָריע, וועלכע שטאַמט, ווי איך גלויב, פון אַ וואויל־מיינענדער לעבע צו שלום, ווען איך וואָלט געזעהן אז אַלע מיינע מיטבירגער זיינען פֿערוואָרנט מיט גענוב אייגענטום; אָבער... ניין! איך וואָלט זיך דעמאָלט אויך ניט אונטערגעשריבען.

מען וויל בעגרינדען דאָס רעכט פון אייגענטום אויף צוויי יסודות: אַ קוּפּאַ צי אָן און אַרבייט. איך וועל די צוויי יסודות אונטערוועקן איינעם נאָכ'ן אנדערן אין אַלע זייערע ערשיי־נונגען, אין אַלע זייערע דעטאַלען; און איך וועל דערמאָנען דעם לעזער, אז איך וועל שטענדיג אַרויסבריינגען דעם בעזוייז, אז דאָס אייגענטום, כדי צו זיין גערעכט און מעגליך, מוז האָבען אַלס נויט־ווענדיגע פֿאַרבעדינגונג די גלויבן.

§ 2. די אַקופאַציע אַלס יסוד פון אייגענטום.

עס איז אַ מערקווירדיגע זאַך, אז אויף די בעראַטונגען וואָס זיינען געהאַלטען געוואָרען אין דעם שטאַטס־טראַטה, בשעת מען האָט דיסקוטירט דעם קאָדעקס, איז ניט געווען קיין שום חילוקי־דעות איבער דעם אורשפרונג און דעם פֿרינציפֿ פון אייגענטום.

(* דער דאָזיגער פרודהאָן איז דזש. ב. א. פרודהאָן, אַ בעריהמטער פֿראַנצויזישער יוריסט, אַ ווייטער קרוב פון דעם פֿערפֿאַסער. — איב.)

אלע פאראגראפן אין דער אָבטיילונג 2, בוך 2, וועלכע בעשעפֿ-
טיגען זיך מיט אייגענטום-און-ירושעהרעכט, זיינען דורכגעגאנגען
אָהן ווידערשטאנד און אָהן הערות. באַנאָפארט, וועלכער האָט
אין אנדערע פראַגען אָנגעמאַכט אזוי פיעל אַרבייט די געזעצגעבער,
האָט גאָרנישט געהאַט וואָס צו זאָגען איבער דעם אייגענטום. עס
איז אויך קיין וואונדער ניט; פאַר איהם, דעם פערזענליכסטען און
ווילענשטאַרקסטען פון אלע מענשען וואָס האָבען ווען-עס-איז גע-
לעבט, האָט דאָס אייגענטום געמוזט זיין דאָס ערשטע פון אלע
רעכטען, פונקט אזוי ווי אונטערטעניגקייט צו אויטאָריטעט איז
געווען פאַר איהם די הייליגסטע פון אלע פליכטען.

דאָס רעכט פון אָקופאַציע, אָדער פון דעם ערשטען בעזיצ-
נעהמען, שטאַמט פון דעם פאַקטישען, פיזישען, ווירקליכען בעזיצ
פון אַ זאַך. איך אָקופיר אַ שטיק ערד און מען האַלט מיך פאַר
דעם אייגענטימער, כל זמן מען האָט ניט בעוויזען דאָס געגענטייל.
מען פיהלט, אז אורשפרינגליך האָט אזא רעכט ניט געקאָנט זיין
געזעצליך, כל זמן עס איז ניט געווען געגענווייטיג; אין דעם זיינען
מסכים אלע יוריסטען.

ציעעראַ פּערגלייכט די ערד צו אַן אונגעהויער-גרױסען טעאַ-
טער. ער זאָגט: „וואָס עס זאָל ניט זיין די שייכות פון טעאַטער
צום עולם, דאָך קאָן מען זאָגען מיט רעכט, אז עס איז דאָס פּלאַץ,
וואָס יעדער איינער בעזיצט.“

אַט דער מאַמר איז דאָס איינציגע וואָס די אַלטע פּילאָזאָפּיע
האָט אונז איבערגעלאָזט בנוגע צו דעם מקור פון אייגענטום.

דאָס טעאַטער, זאָגט ציעעראַ, איז געמיינזאַם פאַר אלעמען;
און פונדעסטוועגען ווערט דער פּלאַץ, וואָס יעדער איינציגער
פּערנעהמט דאָרט, בעזייכענט אַלס ז י י פּלאַץ; דאָס הייסט
הפנים, אז דאָס איז אַ פּלאַץ וואָס מען בע ז י צ ט און ניט וואָס
מען פּערנעהמט בלויז. דורך דעם פּערגלייך ווערט דאָס
אייגענטום פּערגריכטעט; נאָך מעהר, ער ענטהאַלט אין זיך דעם
פּרינציפּ פון גלייכהייט. קאָן איך אין אַ טעאַטער גלייכצייטיג
פּערנעהמען דריי פּלעצער, איינעם אין פּאַרקעט, דעם צווייטען אין
אַ לאָזשע און דעם דריטען אויף דער גאַלערעע? ניין, סײַדען איך
האָב דריי גופים ווי געריאָן, אָדער די פּעהיגקייט צו זיין אין איין

צייט אין דריי בערשיידענע פלעצער, ווי מען דערצעהלט עס פון דעם מכשף אַפּאָלאָניוס.

לויט ציצעראָן האָט קיינער ניט מעהר רעכט ווי נאָר אויף דעם, וואָס ער בענויטיגט; דאָס איז די געטרייע אויסטייטשונג פון זיין בעריהמטען אַקסיאָם — "Sum quidque cujusque sit", "יעדער זאָל האָבען דאָס, וואָס איהם קומט", — אַן אַקסיאָם, וואָס מען האָט אזוי משונה'דיג אָנגעווענדעט. "וואָס איטליכען קומט" מיינט ניט, דאָס וואָס איטליכער קאָן בעזיצען, נאָר דאָס, אויף וואָס יעדער האָט דאָס רעכט. אָבער וואָס האָט ער דען דאָס רעכט צו בעזיצען? אַלעס וואָס מיר בענויטיגען צו דער אַרבייט און צום געברויך. דער פּערגלייך וואָס ציצעראָ מאַכט צווישען דער ערד און דעם טעאָטער איז דער בעסטער בעווייז דערפאַר. איטליכער מעג זיך אויף זיין פּלאַץ טהאָן וואָס ער וויל, פּערשעהנערן, פּערבעסערן איהם, דאָס איז איהם ערלויבט; אָבער ער טאָר קיינמאָל ניט איבערגעהן דעם גרענעץ וואָס שייַרט איהם אָב פון דעם אַנדערן. די לעהרע פון ציצעראָן פיהרט צו דער טעאָריע פון גלייכהייט; ווייל אזוי ווי יעדער אָקופאַציאָן איז געגרינדעט נאָר אויף געעגנזייטיגער דולדונג, איז יעדער בעזיצ גלייך. הונד גראַד צי וס וואַרפט זיך צו דער געשיכטע. איינעמט ליך איז דאָס אַ מערקווירדיגע מעטאָדע צו זוכען דעם אורשפּרונג פון אַ זאָגענאַנטען נאַטירליכען רעכט ערגיץ אַנדערש, אומעטום, נאָר ניט אין דער נאַטור גופא. דאָס איז די מעטאָדע פּונ'ם אַלטער טום: אַ פּאַקט עקזיסטירט, דערפאַר איז ער נויטווענדיג, דערפאַר איז ער גערעכט, און דערפאַר זיינען אַלע זיינע פאַראויסעצונגען אויך גערעכט.

"אורשפּרינגליך זיינען אַלע זאַכען געווען געמיינשאַפטליך און אונטיילבאַר; זיי זיינען געווען דער בעזיצ פון אַלע מענשען." מיר וועלען ווייטער ניט געהן. גראַציוס דערצעהלט אונז דאָ ווי אזוי די דאָזיגע פּרימיטיווע געמיינשאַפט האָט זיך געענדערט איבער עהרגייען און געלדרייען; ווי אזוי עס איז נאָך דעם נאָלדענעם צייטאַלטער געקומען אַן אייזערנער צייטאַלטער א. א. וו. עס קומט אַזאָ אַויס, אַז דאָס איינענטום האָט געהאַט זיין שורש צוערשט אין מלחמה, אין עראָבערונג, און דערנאָך — אין פּערטראַ-

גען און קאָנטראַקטען. אָבער דאָס איז אַ קנאַפּע תּשׁוּבָה. וואָרים
 איינס פון די צוויי: אָדער די פּערטראַגען און קאָנטראַקטען האָבען
 צוטיילט אַלצדינג אויף גלייכע חלקים, לויט דער אורשפּרינגליכער
 געמיינשאַפט (דער איינציגער רענעל פון פּערטיילונג וואָס די ערש-
 טע מענשען האָבען געקענט, די איינציגע פּאַרם פון גערעכטיגקייט,
 וועלכע זיי האָבען געקאָנט בעגרייפּען, אָבער דאָן הויבט זיך אויף
 די פּראַגע: ווי אזוי איז די גלייכהייט פּערשוואַונדען?) — אָדער
 פּערקעהרט, די פּערטראַגען און די קאָנטראַקטען זיינען געווען
 אַרויפגעצוואַונגען דורך דער מאַכט און אָנגענומען דורך דער שוואַכ-
 קייט, און דאָן האָבען זיי קיין שום ווערט, זיי ווערען ניט
 פּערשטאַרקט דורך דער שטילער הסכּמה פון די שפּעטערע צייטען,
 און מיר לעבען אין אַ פּערמאַנענטען צושטאַנד פון אונטערעכטיג-
 קייט און בעטרוג.

מען וועט קיינמאָל ניט קאָנען פּערשטעהן פּאַרוואָס די גלייכ-
 הייט פון לעבענס־בעדינגונגען, וועלכע איז געווען לכתּחילה בעגריי-
 דעט אין דער נאַטור, איז געוואָרען מיט דער צייט אַ צושטאַנד
 אויסערהאַלב דער נאַטור. וואָס האָט אַרויסגעבראַכט אזא פּער-
 שלעכטערונג? די אינסטינקטען פון די חיות ענדערען זיך אזוי
 וועניג ווי די אונטערשיידונגען פון די מינים. ווער עס ועצט
 פּאַראַויס, אז די מענשליכע געזעלשאַפט איז געווען אורשפּרינגליך
 בעגרינדעט אויף אַ נאַטירליכער גלייכהייט, איז דערמיט אַליין מודה,
 אז די איצטיגע אונגלייכהייט איז די אַבליקענונג פון דער נאַטור
 פון דער געזעלשאַפט, — און דאָס קאָנען די פּערטיידיגער פון
 אייגענטום ניט ערקלערען. אײַך אָבער ציה דערפון דעם שלום,
 אז ווען די השגחה האָט אַוועקגעשטעלט די ערשטע מענשען אונטער
 די בעדינגונגען פון גלייכהייט, איז דאָס געווען אַן אַנדייט וואָס
 זי האָט זיי געגעבען, אַ ביישפּיעל וואָס זי האָט זיי געוווּזען, כדי
 זיי זאָלען עס אויספיהרען אויך אין אנדערע פּאַרמען; פונקט אזוי
 ווי זיי האָבען ענטוויקעלט און אויסגעדריקט אין אַלע געשטאַלטען
 דאָס רעליגיעזע געפיהל, וואָס זי האָט איינגעפלאַנצט אין זייער
 נשמה. דער מענש האָט נאָר איין נאַטור, אַ בעשטענדיגע אין
 ניט־פּערענדערבאַרע. ער פּאָלגט איהר אויס אינסטינקטיוו, ער
 דערווייטערט זיך פון איהר דורך נאָכדענקען, ער קעהרט זיך אום
 צו איהר דורך פּערנונפט. אין ווער וועט עס וואַגען צו זאָנען,

אז מיר האלטען שוין ניט ביי דעם אומקעהרען זיך? גראַציום זאָגט, אז דער מענש איז אַרויסגעגאַנגען פון דער גלייכהייט; איך אָבער זאָג: דער מענש וועט וויעדער אַריינגעהן אין דער גלייכהייט. ווי אזוי ער איז אַרויסגעגאַנגען, ווי אזוי ער וועט וויעדער אַריינגעהן — דאָס וועלען מיר אויספאַרשען שפעטער.

ר י ד, באַנד 6, זייט 366, זאָגט:

„דאָס אייגענטומס־רעכט איז ניט קיין נאַטירליכעס, נאָר אַן ערוואַר־כענעס. עס שטאַמט ניט פון דער אורשפּרינגליכער פּערפּאַסונג פּונ'ם מענש־שען, נאָר פון זיינע אַקטען. די יוריסטען האָבען דערקלערט דעם אור־שפּרונג פּונ'ם רעכט אויף אַזאַ אופן, וואָס קאָן אַם בעסטען בעשפּרידיגען יעדען מענשען וואָס האָט אַ געוונדען פּערשטאַנד. די ערד איז אַן אַלגע־מיינעס גוט, וואָס דער חסד פון הימעל האָט געגעבען די מענשען כדי זיי זאָלען זיך בענוצען אין לעבען פון איהר. אָבער די פּערטיילונג פון דער ערד און איהרע פּראָדוקטען — דאָס האָט אַ שייכות צו די מענשען אליין. יעדער מענש האָט בעקומען פּונ'ם הימעל גענוג קראַפט און אינטעליגענץ אויף צו קאָנען זיך נעהמען זיין טייל פון דער ערד, ניט שאַדענדיג דעם אַנדערן. די אַלטע מאַראַליסטען האָבען מיט פולען רעכט פּערגליכען דאָס אַלגעמיינע רעכט פון יעדען מענשען אויף די פּראָדוקטען פון דער ערד, איידער אַן אַנדערער האָט זי פּער־נומען און זי געמאַכט פאַר זיין אייגענטום, מיט דעם רעכט וואָס דער מענש האָט אין אַ טעאָטער: יעדער וואָס קומט אַרױן אין טעאָטער מעג פּערבאַפען אַ לידיגען פּלאַץ און בעקומען דאָס רעכט צו זיצען אויף איהם ביז צום סוף פון דער פּאַרשטעלונג; אָבער קיינער האָט ניט דאָס רעכט אַוועקצושטויסען די מענשען וואָס זיצען שוין אויף זייערע פּלעצער. די ערד איז אַן אונגעהויערער טעאָטער, וואָס דער אַלמעכטיגער האָט מיט זיין אונגענדליכער חכמה און גוטסקייט געמאַכט צוריעב דעם פּערגניגען און געברויך פון דער גאַנצער מענשהייט. יעדער מענש האָט אַ רעכט אויף אַ פּלאַץ אַלס צושויער און אויף אַ ראַלע אַלס שווישפּיעלער; אָבער ער טאָר די אַנדערע ניט בעאונרוהיגען.“

איצט די קאָנסעקווענצען פון ריד'ס טעאָריע.

1. כדי דער חלק וואָס יעדער מעג נעהמען פאַר זיך זאָל ניט קרויודען דעם אַנדערן, מוז די גאַנצע סומע פון גיטער ווערען נלייך פונאַנדערגעטיילט צווישען אַלע מיט־טיילנעהמער.
2. אזוי ווי די צאָהל פון די פּלעצער מוז תמיד זיין גלייך צו דער צאָהל פון די צושויער, טאָר קיינער ניט פּערנעהמען קיין צוויי פּלעצער און ניט שפּיעלען קיין צוויי ראַלען.
3. דאָס צוקומען אָדער אַוועקגעהן פון אַ צושויער מאַכט

ענגער אָדער געראַמער פאַר אַלעמען אין אַ גלייכער מאָס, ווייל, ווי ריד זאָגט: „דאָס אייגענטום ס'רעכט איז נייט קיין נאַטירליכעס, נאָר אַן ערוואָרבענעס רעכט, ד.ה. עס איז נייט אַבסאָלוט, און דאָס בעדייט טאַקע ווידער, אַז דער פאַקט פון בעזיי-ערגריי פונג איז נאָר אַ צופעליגער און קאָן נייט געבען דעם רעכט די אונבערענדערליכקייט וואָס ער האָט אליין נייט. דער עדינבורגער פילאָזאָף האָט עס הפנים אליין פערשטאַנען, ווייל ער זאָגט:

„דאָס רעכט אויף לעבען ענטהאַלט אין זיך דאָס רעכט אויף שאַפּען די מיטל צום לעבען; און די אייגענע נאָרמע פון גערעכטיגקייט וואָס פערלאַנגט, אַז דאָס לעבען פון אַן אונשולדיגען מוז ווערן רעספּעקטירט, פערלאַנגט אויך, אַז מען זאָל ביי איהם נייט צונעהמען די מיטלען צו דער האַלטען דאָס לעבען. די צוויי זאַכען זיינען ביידע גלייך הייליג. נייט צולאַזען אַ צווייטען צו אַרבייטען אָדער אַוועקנעהמען פון איהם די פּרוכט פון זיין אַרבייט, איז פונקט אַזאַ אונגערעכטיגקייט, ווי איהם אַנטהאַן אין קייטען אָדער אַיינוואַרפען איהם אין געפּענגניס. דער רעזולטאַט איז דער אייגענער, און אויך די פּערבוטערונג איז די אייגענע.“

דער ראש פון דער שאַטלענדישער שולע פּערגעסט גאָר איינ-גאַנצען די אונגלייכקייטען פון טאַלאַנט און פלייס און שטעלט אַוועק אַלס פּריאָרישע רעגעל די גלייכהייט פון די אַרבייטס-מיטלע, לאָזט אָבער נאָכדעם איבער יעדען אַרבייטער די זאָרג פאַר זיין אינדיווידועלען ערפּאָלג, לויט דער אַלטער מימרא: „נאָט העלפט דעם גרעסערען בריה.“

וואָס דעם פילאָזאָף ריד האָט געפּעהלט, איז נייט געווען דאָס פּערשטעהן פון'ם פּרינציפּ, נאָר דער מוטא דורכצופיהרען קאָנסעק-ווענצען דערפון. איז דאָס רעכט אויף לעבען גלייך, איז אויך דאָס רעכט אויף אַרבייט גלייך, און אויך דאָס רעכט אויף אַקופּאַציע. וואָלט דען נייט געווען קיין פּערברעכען ווען אינזעל-בעוואוינער וואָלטען, אונטער דעם אויסרעד פון אייגענטום, אַוועקגעשטויסען מיט שפּיזען די אונגליקליכע שיפּברינגע וואָס וואָלטען געוואָלט זיך ראַטעווען ביי זייער ברעג? שוין דער געדאַנק אליין פון אַזאַ באַרבאַרישער האַנדלונג פילט אונז אָן מיט עמפּערונג. דער אייגענ-טימער, ווי ראַכינזאָן קרוואַ אויף זיין אינזעל, טרייבט אַוועק מיט שפּיז און ביקס דעם פּראַלעטאַריער, וועלכער טרינקט זיך אין דעם ים פון דער ציוויליזאַציע און וויל זיך אַנהענגען אויף די פּעלזען

פון אייגענטום. „גיט מיר ארבייט!“ — שרייט דער פראָלעטאַר־
 ריער מיט אלע כחות צו דעם אייגענטימער. „שטויסט מיך ניט
 אוועק, איך וועל ארבייטען פאר יעדען פרייז וואָס איהר ווילט.“ —
 „מען דארף ניט דיינע דיענסטען“ — ענטפערט איהם דער אייגענ־
 טימער און ווייזט איהם אַ שפיץ פון זיין שווערד אָדער ביקס.
 „לאָזט כאַטש עפעס אַראָב פון מיין דיר-הגעלד.“ — „איך דארף
 האָבען מיינע הכנסות אויף צו לעבען.“ — „ווי אזויזשע וועל איך
 אייך קאָנען צאָהלען, אז איך ארבייט ניט?“ — „דאָס איז דיין
 עסק.“ און דער אָרימער פראָלעטאַריער לאָזט זיך אוועקטראָגען
 פון דער כוואַליע, אָדער ער פרובט אַריינדרינגען מיט גוואַלד אין
 דעם אייגענטום און פאַלט פון אַ קויל.

מיר האָבען נאָר-וואָס געהערט די מיינונג פון אַ ספיריטואַל־
 ליסט; מיר וועלען זיך איצטער ווענדען צו אַ מאַטעריאַליסט און
 נאָכדעם צו אַן עקלעקטיקער. אַז מיר וועלען דורכגעהען דעם גאַנצן
 צען קרייז פון דער פילאָזאָפיע, וועלען מיר זיך ווענדען צו דער
 מיינונג פון דער יוריספרודענץ.

לויט דעסטוט דע טראַסי, איז דאָס אייגענטום אַ נויטווענדיג־
 קייט פון אונזער נאַטור. מען מוז זיין אַ בלינדער צו ליימענען,
 אז די נויטווענדיגקייט האָט זעהר אונאַנגענעהמע פאַלגען; אָבער
 דאָס איז נאָר אַן אונפערמיידליכער איבעל, וואָס ענדערט גאָרניט
 דעם פרינציפ. רעוואָלטירען געגען דעם אייגענטום דערפאַר וואָס
 עס ווערט מיסברויכט, האָט פונקט אזא זין, ווי צו רעוואָלטירען
 געגען דעם לעבען, דערפאַר וואָס מען מוז שטאַרבען. די דאָזיגע
 ברוטאַלע און אונ'רחמנות'דיגע פילאָזאָפיע זעצט לכל הפחות
 פאָראויס אַן אַפענהערציגע און שטרענגע לאַגיק. לאַמיר זעהן צי
 זי האַלט עס אויס.

„מען האָט מיט גרויס פאַראַד פערפיהרט אַ פראַצעס געגען דעם אייגענ־
 טום, פונקט ווי עס וואַלט געווען געווענדט אין אונז, צי עס זאל זיין אויב־
 גענטום אָדער ניט. ווען מען הערט זיך צו צו די פערשיידענע פילאָזאָפ־
 פען און געזעצגעכער ווייזט זיך אויס, אז די מענשען האָבען אין אַ בעד
 שטימטען מאַמענט אויסגעטראַכט די ווערטער מ י י נ ס און ד י י נ ס;
 אין אמת'ן אָבער האָט זיי קיינער ניט אויסגעטראַכט.“

פילאָזאָף, דו ביזט צופיעל רעאַליסטיש! מ י י נ ס און
 ד י י נ ס — הייסט ניט בהכרח דאָס אידענטיפיצירען פון דעם
 מענשען מיט דער זאך, ווי צום ביישפיעל ווען איך זאָג: ד י י נ

פילאָזאָפיע און מיינ גלייכהייט. ווען איך זאָג דיין פילאָזאָפיע מיין איך, דו, וועלכער פילאָזאָפירט, און מיינ גלייכהייט מיין איך איך, וואָס פרעדיג גלייכהייט. מיינס און דייןס בעדייטען אָפּט מעהר ווי אַ פּערהעלטניס: דיין לאַנד, דיין קהל, דיין שניידער, דיין מילך־הענדל לערן; מיינ חדר אין האָטעל, מיינ פּלאַץ אין טעאָטער, מיינ באַטאָליאָן אין דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. אין דער ערשטער בעדייטונג קאָן מען אַמאָל זאָגען מיינ אַרבייט, מיינ טאַלאַנט און מיינ טוגענד; אָבער קיינמאָל ניט מיינ גרויסקייט אָדער מיינ מאַיעסטעט. אין דער צווייטער, און נאָר אין דער צווייטער בעדייטונג, זאָגט מען, מיינ פעלד, מיינ זוינגאַרטען, מיינ הויז, מיינע קאַפּיטאַלען, אָדער ווי אַ קאַסיר אין אַ באַנק זאָגט, מיינ קאַסע.

מיט איין וואָרט, מיינ און דיין זיינען בעזייכער־נונגען און אויסדרוקען פאַר פּערזענליכע אָבער גלייכע רעכטען; ווען מיר ווענדען זיי אָן אויף זאַכען, וואָס געפינען זיך אויסערהאַלב פון אונז, בעדייטען זיי אַ בעזיץ, אַ געברויך, אַ פונקציאָן, אָבער קיינמאָל ניט קיין אייגענטום.

מען וואָלט דאָס ניט געגלויבט, ווען איך וואָלט דאָס ניט בעווייזען מיט ציטאַטען פון זיינע ווערק, אַז די גאַנצע טעאָריע פון אונזער מחבר איז געגרינדעט אויף דער פּשוט'ער גראַבער מיספּער־שטענדניס.

„אידער די מענשען האָבען זיך צונויפגעקערט, זיינען זיי געשטאַנען איינער צום אַנדערן, ווען ניט אַפילו ווי האַבבס זאָגט, אין אַ פּער־העלטניס פון ש נ א ה, אָבער דאָך — אין אַ פּערהעלטניס פון פ ר ע מ ד ק י מ. אין אַזאַ צושטאַנד איז אייגענטליך ניטאָ קיין גערעכט און אונ־גערעכט; קיינעם געהען ניט אָן די רעכטען פון דעם אַנדערן. יעדער האָט אַזוי פּיעל רעכטען וויפּיעל בעדערפּעניסען, און די אַלגעמיינע פּליכט און צו בעפריעדיגען די בעדערפּעניסען אַחזן שום זייטיגע ריקזיכטען.“

לאָמיר אָננערמען דעם דאָזיגען סיסטעם, ניט קוקענדיג צו ער איז אמת אָדער פאַלש. דעסטוט דע טראַסי וועט זיך ניט אויסדרעהען פון דער גלייכהייט. לויט זיין היפּאָטעזע האָבען די מענשען קיין שום התחייבות ניט איינער צום אַנדערען כל זמן זיי געפינען זיך אין אַ פּערהעלטניס פון פ ר ע מ ד ק י מ איינער צום צווייטען; יעדער פון זיי האָט דאָס רעכט צו טהאָן

אלצדינג וואָס ער וויל אין זיך ניט אינטערעסירען מיט דעם צווייטן טען, ד. ה. דאָס רעכט אויסצונוצען זייער מאַכט אויף דער נאַטור, יעדער לויט זיין יוכלת אין לויט זיינע פעהיגקייטען. די נויטווענד דיגע קאָנסעקווענז דערפון איז — די גרעסטע אונגלייכהייט אין דער פערטיילונג פון די גיטער. די אונגלייכהייט אין די לעבענס- בעדינגונגען געהערט לויט דער טעאָריע צו דער נאַטור פון פרעמד- קייט אָדער ווילדקייט: ס'איז פונקט דער היפּף פון דעם סיסטעם פון רוּסאָ. נאָר לאָמיר געהן ווייטער:

„די איינשרענקונג פון די רעכטען אָדער פון דער פליכט הויבט זיך אָן ערשט דעמאָלט, ווען עס ווערט בעשאַפּען אַ שטילער אָדער אויס- דריקליכער אָברעד. ערשט דעמאָלט ווערט געבאָרען גערעכטיגקייט און אונגערעכטיגקייט, ד. ה. דאָס אָבוועגען פון די רעכטען פון איינעם אָקער גען די רעכטען פונ'ם אַנדערן, וואָס זיינען געווען ביז צו דעם אוי- גענבליק גלויך.“

לאָמיר זיך אַריינטראַכטען אין די ווערטער: **ד י ר ע כ**
ט ע ז י נ ע ז ג ו ו ע ז ג ל י י ד; דאָס מיינט, אַז יעדער האָט געהאַט דאָס רעכט צו זאָרגען פאַר זיינע אייגענע אינטער- רעסען און זיך ניט קימערן פאַר די אינטערעסען פונ'ם אַנדערן. מיט אַנדערע ווערטער: יעדער האָט געהאַט דאָס רעכט צו שאַדען דעם צווייטען; און עס איז איבערהויפּט ניט געווען קיין אַנדער רעכט, ווי נאָר דאָס רעכט פון דעם שטאַרקען אָדער דעם רמאי. איבעריגענס קאָן מען זיך געגענזייטיג שערדיגען ניט נאָר דורך מלחמה אָדער גולח, נאָר אויף דורך דעם פריהער-פּערכאַפּען און פּערנעהמען. מען האָט בכן אָנגעהויבען צו שאַפּען די שטיי-ע אָדער אויס דריקליכע אָבמאַכונגען און איינ- געפיהרט אַ באַלאַנס כּדי צו בעקעמפּען און אָבצושאַפּען דאָס גלייכע רעכט צו סהאָן שאַדען איינער דעם אַנדערן. דאָס איז דער איינציגער סקור פון דער אונגלייכהייט אין גוטס און שלעכטס. דער ציעל פון די אָבמאַכונגען איז געווען, הייסט עס, צו זיכערן יעדען די גלייכהייט פון וואוילשטאַנד. פּאָלגליך איז, נאָך דעם געזעץ פון געגענזאַי, דער נויטווענדיגער רעזולטאַט פון דער געזעל- שאַפט — די גלייכהייט, פונקט ווי דער פּרינציפּ פון פרעמדקייט איז אונגלייכהייט. דער סאָציאַלער גלייכגעוויכט איז די אויס- גלייכונג צווישען דעם שטאַרקען און דעם שוואַכען; ווייל כל זמן

זיי זיינען ניט גלייך ווערן זיי פרעמד איינער צום אנדערן, בילדען ניט קיין בונד, זיינען שונאים. געזעלשאפט און אונגלייכהייט זיינען היפכים, ווייל דער מענש איז בעשאפען געוואָרען צו לעבען אין געזעלשאפט, הייסט עס, ער איז בעשאפען געוואָרען צו גלייכר הייט. די לאַגיק פון דעם שלום קאָן מען ניט צוברעכען.

אויב דאָס איז אזוי, ווי קומט עס, וואָס די אונגלייכהייט ווערט וואָס מעהר אלץ גרעסער? און פאָרוואָס איז די הערשאַפט פון גערעכטיגקייט נאָך אלץ די הערשאַפט פון פרעמדקייט? דערויף ענטפערט דעסטוט דע מראַסי:

„בעדערפעניסען און מיטלען, רעכטען און פליכטען, שטאַמען פון דעם ווילענס־ב. ווען דער מענש וואָלט גאָר ניט געוואָלט, וואָלט ער דאָס אַלעס ניט געהאַט. אָבער האָבען בעדערפעניסען און מיטלען, רעכטען און פליכטען הייסט עפעס האָבען, עפעס בעזיצען. דאָס איז אייגענטליך שוין פאַר זיך אַליון אַן אייגענטום, ווען מען נעהמט דאָס וואָרט אין זיין ווייטסטען זין: דאָס זיינען זאָכען וואָס געהערן צו אונז.“

דאָס איז אַן אַנווירדיגער סאָפּיזם, אויף וועלכען אַפילו דאָס בעדערפנים צו גענעראַליזירען קאָן ניט געבען קיין בערעכטיגונג. צו זאָגען צו אַן אונגליקליכען, אַז ער פערמאָגט אייגענטום, ווייל ער פערמאָגט הענד און פיס; אַז דער הונגער וואָס פלאַגט איהם און די נויט וואָס ברענגט איהם צו שלאָפען אָהן אַ דאָך איבער'ן קאָפּ איז אַן אייגענטום, — הייסט שפּילען זיך מיט ווערטער און גרויזען חוק־מאַכען.

„דער יסוד פון דער אידעע פון אייגענטום קאָן זיין גאָר די אידעע פון פערזענליכקייט. אין דעם אייגענעם מאַמענט וואָס עס ווערט גער באַרען די אידעע פון אייגענטום קומט זי נויטווענדיג און אונפערר מיידליך אין איהר פול־ענטוויקעלטער פאָרם. ווי באלד דער אינדיווידואל דערקענט זיין אידעע, — זיין מאַראַלישע פערזענליכקייט, זיין פעהיגקייט צו געניסען, צו לידען, טהעטיג צו זיין, — מוז ער תיבה אויך איינזעהן, אַז דאָס דאָזיגע אידעע איז דער אויסשליסליכער און דער איינציגער בעזיצער פון דעם קערפער, וועלכען ער גיט די נשמה, פון די אַרגאָנען, זייערע כחות, פעהיגקייטען א. א. וו. עס איז מן ההכרח אַז עס זאל זיין אַ נאַטירליכעס און נויטווענדיגעס אייגענטום, ווייל עס זיינען פאַראַן אַזויפיעל קינסטליכע און קאָנווענציאָנעלע פאַרן מען פון אייגענטום, און קיין שום זאך קאָן ניט זיין אין דער קונסט, וואָס האָט ניט איהר פרינציפ אין דער נאַטור.“

עס וואָלט אייגענטליך ניט כדאי געווען זיך אָבצושטעלען אויף

אזעלכע קינדערייען, ווען עס זאל נאך זיין די פראגע פון דעסטוט דע טראסי און ניט פון קיין אלגעמיינער פערפלאַנטערונג פון אידעען ביי אלע מענשען פון דעם מאַמענט אָן, ווען אינאיינעם מיט די ערשטע אידעען און ווערטער איז געבאָרען געוואָרן די מעטאָפּיזיק און די ריאַלעקטיק. אַלצרינג וואָס דער מענש האָט געקאָנט אַנרופּען מיינט ער אין זיין גייסט אידענטיפי־ צירט מיט זיין פּערזאָן. ער האָט עס בעטראַכט ווי זיין אייגענטום, ווי זיין גוטס, ווי אַ טייל פון זיך אליין, אַן אבר פון זיין גוף, אַ כח פון זיין נשמה. דער בעזיצ פון זאכען איז פּערוועקסעלט געוואָר־ רען מיט דעם בעזיצ פון פיזישע און גייסטיגע אייגענשאַפטען; און אויף דער דאָזיגער פּאַלשער אַנאַלאָגיע האָט מען געגרינדעט דאָס רעכט פון אייגענטום, די נאָכאָהמונג פון דער נאַטור אין דער קונסט, ווי דעסטוט דע טראַסי דריקט זיך אזוי עלעגאַנט אויס.

אַבער ווי אזוי האָט דער דאָזיגער פּיינער דענקער ניט בע־ מערקט, אַז דער מענש איז אַפּילו ניט דער אייגענטימער פון זיינע פּעהיגקייטען? דער מענש האָט כּחות, אייגענשאַפטען, פּעהיג־ קייטען; די נאַטור האָט עס איהם געגעבען, כדי ער זאל קאָנען לעבען, פּערשטעהן און ליבען: ער איז אָבער ניט קיין פּולער בעל־הבית איבער זיי, ער קאָן זיי נאָך געברויכען, און אַפּילו אין דעם מוז ער זיך אויף אונטערוואַרפען די פּאַרשריפטען פון דער נאַטור. ווען ער זאל זיין דער אונבעשרענקטער הערשער איבער זיינע קרעפטען וואָלט ער פּערשפּאַרט צו זיין הונגעריג און דורשטיג; ער וואָלט געקאָנט עסען אָהן אַ מאָס און שפּאַנען איבער פּייער; ער וואָלט געקאָנט איבערקעהרען בערג, געהן הונדערט מייל אין אַ מינוט, זיך קורירען אָהן רפּואות, נאָך מיט דער קראַפט פון זיין ווילען און ער וואָלט זיך געמאַכט אונשטערבליך. עס וואָלט געווען גענוג ער זאל זאָגען: „איך וויל עפעס בעשאַפען“, — און עס וואָלטען אַרויסגעקומען פון אונטער זיינע הענד פּאַלקאָמע ווערק, וואָס וואָלטען זיין גלייך צו זיין אידעאַל; ער וואָלט געזאָגט: „איך וויל וויסען“ — און דאָס וויסען וואָלט צו איהם געקומען; ער וואָלט געזאָגט: „איך ליבע“, — און ער וואָלט געהאַט גענוס. אָבער דער מענש איז ניט קיין בעל־הבית איבער זיך אליין, ווי אזוי־זשע קאָן ער געוועלטיגען איבער זאכען, וואָס געהערן ניט צו איהם? זאל ער נעברויכען דאָס וואָס די נאַטור ניט איהם,

זאך געהערט א מענשען". מיט אנדערע ווערטער: דאָס אייגענטום איז דאָס רעכט פון אייגענטום.

זשאָועף דיוטאָן פּלפּול'ט זיך איבער ווילען. פרייהייט, פּער זענליכקייט; ער מאַכט אונטערשיידען צווישען ניט־מאטעריעל־נאַטירליכען אייגענטום און מאטעריעל־נאַטירליכען אייגענטום. ער חזר'ט איבער מיט אנדערע ווערטער די טעאָריע פון דעס טוט דע טראַסי און קומט צו פּאָלגענדען שלום: ערשטענס, אז דאָס אייגענטום איז פאַר יעדען מענשען אַ נאַטירליכעם און ניט־אַכטערט באַרעם רעכט; און צווייטענס, די אונגלייכהייט פון אייגענטום איז אַ נויטווענדיגער רעזולטאַט פון דער נאַטור. פשוט'ער געזאָגט הייסט עס, אז אלע מענשען האָבען אַ גלייכעם רעכט אויף אונגליי־כעם אייגענטום.

ער טענה'ט אַקעגען סיסמאָנדי'ן, פאַרוואָס ער האָט געשריבען, אז גרונד־בעזיץ האָט ניט קיין אנדער יסוד ווי געזעץ און אָבשאַד כּונג; און אליין זאָגט ער, רעדענדיג איבער'ן רעספּעקט וואָס דאָס פּאָלק האָט פאַר'ן אייגענטום, אז דער געזונטער פּערשטאַנד פונ'ם פּאָלק דעקט אויף פאַר איהם די נאַטור פונ'ם א ו ר ש פ ר י נ ג ל י כ ע ז ק א נ ט ר א ק ט, וואָס די געזעלשאַפט האָט געמאַכט מיט די אייגענטימער".

ער פּערבייט אייגענטום מיט בעזיץ, געמיינשאַפט מיט גלייכ־הייט, גערעכטיגקייט מיט נאַטירליכקייט, און נאַטירליכקייט מיט מעגליכקייט. איינמאָל זיינען זיי ביי איהם גלייכע בעגריפען, אַן אנדערס מאָל — פּערשיידענע בעגריפען. עס איז פּיעל שווערער צו פּערשטעהן זיינע אידעען ווי צו צושלאָגען זיי. זיין בוך, וועלכער טראַגט אַזא שעהנעם נאָמען, איז אַי אונקלאָר, אַי ער ענטהאַלט וואַלגאַרע אידעען, און ס'איז ניט כּדאַי זיך מעהר אָבצושטעלען אויף איהם.

וויקטאָר קווען אין זיין „מאָראַל פּילאָזאָפּיע“, זייטע 15, לערנט אונז, אז מאָראַל, געזעץ און רעכט זיינען ענטהאַלטען אין דער פּאַרמולע: פ ר י י ב י ז ט ו פ ון ד ע ר נ א ט ו ר — פ ר י י ז אָ ל ס ט ו ב ל י י ב ע ז. בראַוואָ, מייסטער! איך וויל בלייבען פריי, ווען איך וואָלט נאָר געקאָנט! און ער זעצט פאַרט:

„אונזער פרינציפ איז אמת, גוט און סאָציאל. מיר דארפֿען קיין מורא נישט האָבען צו ציהען פון איהם אַלע שליסען.
 1. „אויב די מענשליכע פֿערזאָן איז הייליג, איז זי הייליג אין איהר גאַנצקייט און בפרט אין איהרע זעעלישע האַנדלונגען, געפיהלען, העדאַנקען און אין איהרע ווילענס־בעשליסען. פֿון דאַנען קומט דער רעספעקט, וואָס מען איז שולדיג דער פּילאָזאָפּיע, דער רעליגיאָן, די קונסט, דער אינדוסטריע, דעם האַנדעל און אַלע פּראָדוקטען פון פּרויהייט. אַיך זאָג רעספעקט, נישט דולדונג, ווייל אַ רעכט ווערט רעספעקטירט נישט געדולדעט.“

אַיך פֿערבויג זיך פֿאַר דער דאָזיגער פּילאָזאָפּיע.
 2. „מיון פּרויהייט, וועלכע איז הייליג, קאָן נישט ווירקען אין דער אויסער־וועלט אַנדערש ווי דורך דעם אינסטרומענט וואָס מיר רופֿען קער־פֿער; פּאָלגליך, נעהמט דער קערפֿער אַ חלק אין דער הייליגקייט פון דער פּרויהייט, און איז אַליין שוין אונבעריהרבאַר. פֿון דאַנען פּאָלגט דער פּרינציפ פון אינדווידועלער פּרויהייט.“

3. „די פּרויהייט קאָן אַנדערש נישט האָבען קיין ווירקונג, סידען זי האָט אַ פּלאַץ פֿאַר איהר טהעטיגקייט, אַ חומר אויף וועלכען זי ווירקט; מיט אַנדערע ווערטער, אַ זאַך, אָן אייגענטום, — פּאָלגליך האָט די זאַך אָדער דאָס אייגענטום אַ נאַטירליכען אַנטייל אין דער אונפֿערלעכ־צליכ־קייט פון מיון פֿערזאָן. למשל, איך נעהם מיר אַ זאַך, וואָס ווערט אַ נויטווענדיגער אינסטרומענט פֿאַר דער אויסערער ענטוויקלונג פון מיון פּרויהייט און איך זאָג: „דער געגענשאַטאַנד געהערט מיר, ווייל ער געהערט נישט קיין אַנדערן, און פון דעם מאָמענט אָן בעזיץ איך די זאַך געענז־ליך.“ די געזעצליכקייט פון בעזיץ שטיצט זיך דערפֿאַר אויף צוויי בע־דינגונגען: ערשטענס, בעזיץ זיך, נאָר ווייל איך בין פּריו; נעהמט ביי כּויר צו די פּריוע טהעטיגקייט, און איהר צושטערט דאָן דעם פּרינציפ פון אַרבייט. עס איז דאָך נאָר די אַרבייט אַליין וואָס גיט מיר די מעגליכקייט צו אַסומילירען אָן אייגענטום אָדער אַ זאַך, און איך בעזיץ עס נאָר דעמאָלט ווען איך אַ ס י מ י ר די זאַך. פּריוע טהעטיגקייט איז דערפֿאַר דער פּרינציפ פונ'ם רעכט פון אייגענטום. אָבער דאָס איז נאָך נישט גענוג, אַז דער בעזיץ זאָל דערפֿאַר ווערען געזעצליך. אַלע מענשען זיינען פּריו, אַלע קאָנען אַסומילירען אָן אייגענטום דורך אַרבייט; אָבער הייבט עס דען, אַז יעדער מענש האָט דאָס רעכט אויף יעדעס אייגענטום? בשום אופן ניין. כּדי מיון בעזיץ זאָל זיין געזעצליך, מוז איך נישט נאָר אַלס פּריוער מענש אַרבייטען און שאַפען, נאָר איך מוז נאָך דערצו זיין דער ערשטער, וואָס האָט פֿערנומען דאָס אייגענטום. און דער רעזולטאַט איז, אַז ווען אַפּילו אַרבייט און שאַפען זיינען דער פּרינציפ פון אייגענטום־רעכט, איז דאָך די ערשטע בעדינגונג, אַהן וועלכער מען קען זיך נישט בע־געהן — די אורשפּרינגליכע בעזיץ־ערגריפונג (אַקופּאַציאָן).“

4. „איך בעזיץ געזעצליך; דאָס הייסט, איך האָב דאָס רעכט צו טהאָן מיט מיון אייגענטום וואָס איך וויל. איך האָב אויך דאָס רעכט עס אַוועק־

עוגעכען און איבערגעבען בירושה, ווייל אין דעם מאַטענט ווען אַ פרויער אַקט האָט סאַנקציעאַנירט מיין מתנה, בלויבט מיין בעשלוס אַזוי תיולוג נאָך מיין טויט, פונקט אַזוי ווי ביי מיין לעבען.

דער סף־הכל פון דעם איו, אַז לויט דער מיינונג פון וויקטאָר קווען קאָן מען ווערן אַן אייגענטימער נאָר דורך בעזיינ־ערגרייפונג און אַרבייט. אויסער דעם מוז מען נאָך קומען בעצייטענס; ווייל אויב די ערשטע בעלנים האָבען פערנומען אין גאַנצען, וואָס־זישע בלויבט פאַר די, וואָס קומען שפעטער? וואָס ווערט פון די פרייהייטען פון יענע, וואָס האָבען אַן אינסטרומענט צו ווירקען. האָבען אָבער ניט קיין חומר אויף וועלכען צו ווירקען? זאָלען זיי זיך אויפפערסען איינער דעם אַנדערן? אַ שרעהליכע קאַנסעק־ווענץ, צו וועלכער דער פאַרזיכטיגער פילאָזאָף האָט ניט געפונען פאַר נויטיג זיך צו דערטראַכטען, ווייל ווי געוועהנליך, זיינען גרויסע זשעניען ניט מקפיד אויף קליינע זאַכען.

לויט העררן קווען איז אָקופאַציאָן און אַרבייט, יעדע פאַר זיך בעזונדער, ניט קיין לעגיטימע קוועלע פון אייגענטומס־רעכט; און ערשט דער פראָדוקט פון דער פּעראַייניגונג פון זיי ביידען שאַפט דאָס אייגענטום. דאָס איז איינער פון די עקלעקטישע קונצען פון וויקטאָר קווען. אַנשטאָט צו אַרבייטען נאָך דער מעטאָדע פון אַנאַליז, פּערגלייכען, בעזייטיגען און איינשרענקען (וואָס איז דער איינציגער מיטעל צו ענטדעקען דעם אמת, צווישען פּערשיידענע פאַרמען פון געדאַנקען און פאַנטאַזיע), מאַכט ער פון אַלע סיסטע־מען אַ געמישעכץ, ערקלערט יעדען סיסטעם פאַר ריכטיג און פאַלש, און זאָגט טייטענדיג מיט'ן פינגער: „דאָס איז דער אמת“.

אָבער איך האָב אייך לכתחילה מזהיר געווען, אַז איך וועל ניט פאַלעמיוירען, אַז איך וועל, פּערקעהרט, זוכען אַרויסצוברענגען פון אַלע היפּאָטעזען. וואָס מען האָט אויסגעטראַכט צוגונסטען פון דעם אייגענטום, דעם פּרינציפּ פון גלייכהייט, וואָס דער'הרג'עט איהם. אין דעם אַליין בעשטעהט מיין אַרגומענטאַציע: וויזען, אַז דער יסוד פון אַלע חקירות איז די אונפערמידליכע הנחה, — גלייכהייט; און איך האָף אויך צו בעווייזען, ווי דער פּרינציפּ פון אייגענטום פּערגיפּטעט אין זייערע גרונדלאַגען די וויסענשאַפֿ־טען פון עקאָנאָמיע, רעכט און רעגירונג און פיהרט זיי אַרונטער פון דעם גלייכען וועג.

איז עס דען ניט אמת, אז פון קווען'ס שטאנדפונקט מוז די פרייהייט פון דעם מענשען זיין הייליג, אָהן אונטערשייד פון וועל-
 כען מענשען; און אז אויב זי מוז האָבען אַן אייגענטום כדי זיך
 אויסצרווירקען, ד. ה. צו לעבען, איז אזאָ אָנאייגענונג פון שטאָף
 אַ גלייכע נויטווענדיגקייט פאַר אַלעמען; אז אויב איך וויל מען
 זאָל רעספעקטירען מיין אייגענטום, מוז איך רעספעקטירען יעדן
 נעמען? דער סך-הכל פון דעם אַלעמען איז, אז אויב אפילו אין
 דער אונענדליכער אידעע האָט די פרייהייט איהרע גרענעצען נאָר
 אין זיך אליין, איז זי אָבער אין דער ענדליכער ווירקליכקייט
 בעשרענקט לויט דער מאַטעמאטישער פּערהעלטניס צווישען דער
 צאָהל פון די פרייהייטען און דעם רוים וועלכען זיי פּערנעהמען.
 פּאָלגט ניט פון דעם, אז אויב איין פרייהייט קאָן ניט פּערהינדערן
 אַן אנדער פרייהייט, וואָס איז מיט איהר אין איין צייט, פון צו
 נעהמען זיך פונקט אזא גלייכען טייל — טאָר זי על אחת כמה
 וכמה ניט אוועקנעהמען די דאָזיגע מעגליכקייט ביי די פרייהייטען
 פון דער צוקונפט, ווייל דאָס אינדיווידועלע פּערהעהט אָבער דאָס
 אַלגעמיינע בלייבט? קאָן דאָך אַ געזעץ פון אַ אייביגקייט ניט
 אָבהענגען פון אַ טייל פון איהם, וואָס מאַניפעסטירט זיך! און
 מוז מען דען ניט פון דעם אַלעמען ציהען דעם שלום, אז יעדעס
 מאָל ווען עס ווערט געבאָרן אַ מענש, בעשאַנקען מיט פרייהייט,
 מוזען אַלע אנדערע זיך צונויפּדריקען; און אז פּערקעהרט, אויב
 דער ניי-אָנגעקומענער ווערט בעטיילט מיט אַ ירושה, טאָר פאַר
 איהם דאָס רעכט פון ירש'נען ניט ווערען אַ רעכט פון אָנצוזאַמלען
 נישטער, נאָר אויסקלייבען צווישען דעם וואָס איהם קומט און דעם
 וואָס מען האָט איהם איבערגעלאָזט?

איך האָב נאָכגעפּאָלגט וויקטאָר קווען אפילו אין זיין סטיל
 און איך שעם זיך דערמיט. דאַרף מען דען האָבען אַזעלכע גרויס-
 אַרטיגע אויסדרוקען און אַזעלכע קלינגענדע פּראָזען, כדי אַרויסצו-
 זאָגען אַזעלכע פּשוט'ע זאַכען? דער מענש מוז אַרבייטען כדי צו
 לעבען, — פּאָלגליך מוז ער אויך האָבען די אינסטרומענטען און
 מאַטעריאַלען צו דער פּראָדוקציע. די נויטווענדיגקייט צו פּראָ-
 דוצירען איז זיין רעכט, וואָס ווערט איהם נאַראַנטירט פון די
 אנדערע מענשען, פונקט ווי ער נאַראַנטירט האָסזעלכע רעכט צו
 די אנדערע. הונדערט-טויזענד מענשען בעזעצען זיך למשל אין

א לאנד, וואָס איז אזוי גרויס ווי פראַנקרייך און האָט ניט קיין איינוואוינער. דער געזעצמעסיגער אַנטייל פון איטליען איז אַ הונדערטטויזענטעל טייל פון דעם לאַנד. וואָס נרעסער די צאָהל פון די בעוויצער, אַלץ קלענער דער טייל פון דעם יחיד; אזוי אז ווען, למשל, די צאָהל פון די איינוואוינער ווערט פיעראַון־דרייסיג מיליאָנען, האָט איטליענער איינוואוינער אַ רעכט נאָר אַ פיעראַון־דרייסיג מיליאָנטעל. ווען מען וואָלט איינריכטען פּאָליציי און רעגירונג, די בעדינגונגען פון אַרבייט, אויסטויש, ירושה א. א. ו. אויף אזא אופן, אז די אַרבייט־סמיטעל זאָלען בלייבען תמיד גלייך און יעדער זאָל זיין פריי — וואָלט די געזעל־שאַפט געווען פּאָלקאָמען.

פון אַלע פערטיידיגער פון אייגענטום איז וויקטאָר קווען גע־ווען דער איינציגער, וואָס האָט זיך אַם מייסטען פערטיעפט אין דער פראַגע. ער האָט בעהויפטעט אַקעגען די עקאָנאָמיסטען, אז אַרבייט קאָן נאָר דעמאָלט געבען אַ רעכט אויף אייגענטום, ווען זי קאָן זיך שטיצען אויף דער קראַפט פון אַקופאַציען. און ווייטער האָט ער בעהויפטעט אַקעגען די יוריסטען, אז דאָס בירגערליכע געזעץ קאָן בעשטימען און אָנווענדען אַ נאַטירליכעס רעכט, אָבער ניט עס בעשאַפען. ס'איז נאָך ניט גענוג צו זאָגען: „דאָס רעכט אויף אייגענטום איז שוין בעוויזען מיט דעם פאַקט אַליין, וואָס עס עקזיסטירט; דאָס בירגערליכע געזעץ איז אין דער בעציהונג אַ ריין ערקלערעדעס.“ יעדעס רעכט מוז פערענטפערט ווערן אָדער דורך זיך אַליין, אָדער דורך אַ פריהערדיגען רעכט; און אויך דאָס רעכט אויף אייגענטום קאָן זיך ניט אויסדרעהען פון דעם דאָזיגען ענטוועדער־אָדער. דאָס איז דער טעם פאַר וואָס קווען זוכט דעם יסוד פון דעם אייגענטום אין דער הייליגקייט פון דער מענשליכער פערזאָן און אין דעם אַקט דורך וועלכען דער ווילען אַסימילירט פאַר זיך אַ זאָך. איינער פון קווענ'ס תלמידים זאָגט: „אזוי באַלד ווי אַ מענש וויל טהאָן אַ זאָך, פערוואַנדעלט ער איהר וועזען און פערמענשליכט זי.“ אויך מוז מודה זיין, אז אויך גלויב ניט אין דעם כּשור, און אז אין מיינע אויגען זיינען דאָ וועניג זאַכען, וואָס זיינען אזוי וועניג הייליג ווי דער ווילען פון אַ מענש'שען. די גאַנצע טעאָריע האַלט זיך יעצט אויף אַ האָר, סיי פּסיכאָ־לאָגיש, סיי יורדיש; אָבער מונדעסטוועגען איז זי פּילאָזאָפּישער

און טיעפער פון אלע אנדערע טעאָריעס, וואָס שטיצען זיך נאָר אויף דער אַרבייט און אויף דער אויטאָריטעט פון געזעץ. און מיר זעהען, אז די דאָזיגע טעאָריע קומט אין איהרע לעצטע קאָנ- סעקווענצען צו גלייכהייט.

אָבער אפשר קוקט די פּילאָזאָפּיע אויף אלעס פון אַ צו-הויכען פונקט און איז ניט גענוג פּראַקטיש; אפשר ווייזען זיך דעם מע- טאָפּיזיקער, וואָס שטעהט אויפ'ן הויכען באַרג פון פּילאָזאָפּיע, די מענשען אויס אזוי קליין, אז ער בעמערקט ניט זייערע פּערשיידענ- קייטען; אפשר איז די גלייכהייט פון בעדינגונגען איינער פון יענע פּרינציפען, וואָס זיינען אמת אין זייער ערהאַבענער אַלגעמיינ- הייט, נאָר כמעט לעכערליך און געפעהרליך ביים אָנווענדען זיי אין געוועהנליכען לעבען און אויף דעם סאָציאלען משאָומתן. עס איז נאָר קיין ספק ניט, אז מיר מוזען דאָ פּאָלגען די קלוגע פּאָר- זיכטיגקייט פון די מאָראַליסטען און יוריסטען, וועלכע וואַרנען אונז, אז מען טאָר נאָרנישט צופיהרען ביז דעם לעצטען עקסטרעם, און אז מען מוז זיך זעהר היטען פאַר יעדער דעפיניציאָן, ווייל, זאָגען זיי, ס'איז נאָר ניטאָ אזא דעפיניציאָן, וועלכע מען זאָל ניט קאָנען איבערקעהרען מיט'ן קאָפּ אַראָב און מיט די פּיס אַרויף, צופיהרענדיג זי צו די שעדליכסטע קאָנסעקווענצען. די רוימישע יוריסטען פלעגען זאָגען: יעדעדעפיניציאָן איז דעם בירגערליכען געזעץ איז געפעהר- ליך, ווייל עס זיינען דאָ נאָר וועניג דעפיניציאָנען, וועלכע מען זאָל ניט קאָנען איבעררעהען. די גלייכהייט פון בעדינגונג- גען, — אָט די דאָגמאַ, וואָס קלינגט אזוי שרעקליך אין די אויערען פון דעם אייגענטימער; דער אמת וואָס טרייסט דעם אַרימען מענשען, וואָס ליגט אין גסיסה, די ווירקליכקייט, וואָס איז שוידערליך אונטער דעם מעסער פונ'ם אַנאַטאָם, — אָט די גלייכהייט פון בעדינגונגען, פּרוכט זיי איבערטראָגען אויף דעם פּאָליטישען, בירגערליכען און אינדוסטריעלען לעבענס-סדר, און זי ווערט אַן אָבנאַרענדע אונגעגלייכקייט, אַ טויטענדע אילוזיע, אַ טייפּעלשער ליגען.

איך וויל ניט איבעראַשען מיין לעזער. איך האָב פּיינט ווי דעם טוירט די קונצענמאַכער פונ'ם וואָרט אין לעבען. פונ'ם

ערשטען זאץ אָן האָב איך זיך אויסגעדריקט זעהר קלאָר און זעהר ענטשיידען, כדי אלע זאָלען וויסען וואָס איך דענק און וואָס איך האָב; און מען וועט מיר מווען מודה זיין, אז ס'איז שווער צו געפינען מעהר אָפּענהערציגקייט און מוסה, ווי אין מיין שריפט. איך האָב דאָרום קיין מורא ניט, אז איך וועל געהן צו ווייט, ווען איך וועל בעהויפטען, אז עס וועט באַלד קומען אַ צייט, ווען די צוריקהאַלטונג און פּאַרויכטיגקייט, וואָס די פּילאָזאָפּען בעוואונדערען אזוי שטאַרק, — דער גאַלדענער מיטעלוועג, וועלכען די דאָקטוירים פון מאָראַל און סאָציאַל־וויסענשאַפטען רעקאָמענדירען אזוי שטאַרק, — וועט בעטראַכט ווערן אַלס אַ סימן פון פרינד־ציענלאָזיגקייט און אַ שאַנד־פּלעק. די אַקסיאָמען פון דער געזעצ־געבונג און פון דער מאָראַל זיינען פונקט אזוי אַבסאָלוט ווי די געאָמעטרישע; די דעפיניציאָנען זיינען זיכער, די אויסערסטע קאָנסעקווענצען, — אַבי זיי זיינען נאָר שטרענג און לאָגיש דורכ־געפיהרט — האָבען די קראַפט און דעם כאַראַקטער פון דעם געזעץ. מיר ליידען פון אַ בערויערענסווערטען שטאַלץ. מיר ווייסען נאָר־נישט איבער אונזער נאַטור, און מיר בעלאָדען זי מיט אונזערע ווידערשפּרוכען; מיר ווערען אַליין בעגייסטערט פון אונזער נאַאי־ווער אונטוויסענהייט און נעהמען זיך די העזה צו זאָגען, אז „דער אמת אַליין איז אין ספּק, און אז די בעסטע דעפיניציע איז נאָר אינגאַנצען ניט צו דעפינירען“. מיר וועלען געוואָהר ווערען אַמאָל, אז אויב די אונזיכערקייט פון דער יוריספרודענץ שטאַמט פון איהר געגענשטאַנד אַליין אָדער פון אונזערע פּאַראָרטיילען, איז נאָך ניט גענוג בלוזי איבערצובייטען אונזער היפּאָטעזע, אזוי ווי קאָפּערניקוס האָט געהאָן אין דעם פּטאַלאָמעישען סיסטעם, און אז מען מוז די סאָציאַלע פּאַקטען נאָר אַנדערש ערקלערען.

אַבער וואָס וועט מען זאָגען, ווען איך וועל בעווייזען, אז טאַקע דיזעלבע יוריספרודענץ אַרגומענטירט אונאויפהערליך מיט דעם פּרינציפּ פון גלייכהייט, כדי צו פּערענטפּערן דאָס אייגענטום? וואָס וועט מען דעמאָלס ענטפּערן?

§ 3. דער בירגערליכער געזעץ אלס גרונדלאַגע און סאַנקציע פון'ם אייגענטום.

פאָטיע גלויבט הפנים, אז דאָס אייגענטום, אזוי ווי דאָס קעניגטום, איז אַ געמליכעס רעכט און ער פיהרט צוריק איהר אורשפרונג ממש ביז מעשי בראשית, ביז גאָט אליין. ער הויבט אָן אזוי:

„גאָט בעזיצט די סוואווערענע הערשאַפט איבער דער וועלט און איר בער אלעס וואָס זי ענטהאַלט אין זיך, אזוי ווי אין פסוק שטעהט. ער האָט בעשאַפּען די ערד און אַלע בעשעפענישען צוליעב דעם מענשען און האָט איהם געגעבען אַ מאַכט, וואָס איז אונטערגעאָרדענט נאָר צו איהם — צו גאָט אליין. „דו האָסט איהם אַרויפגעשטעלט איבער די ווערק פון דינע הענד און געלעגט די נאַטור אונטער זיינע פיס“ — זאָגט דער תהלים. גאָט האָט געגעבען דעם מענשען די מתנה מיט די ווערטער, וואָס ער האָט געזאָגט צו אָדם און הוה נאָך זיין בעשאַפונג פון דער וועלט: פרו ורבו ומלאו את הארץ, — פרוכפערט זיך און מעהרט זיך און פילט אָן די ערד.“

נאָך אזא גרויסאַרטיגער איינלייטונג האָט מען געזאָלט מיינען, אז דאָס מענשליכע געשלעכט איז איין גרויסע פאָמיליע, וואָס לעכט אין ברידערליכער אהדות אונטער דעם שוץ פון אַן עהרווירדיגען באַטער; אָבער, מיין גאָט, וואָס פאַר אַ שונאים עס זיינען זיך די ברידער, וואָס פאַר אכזר'ישע טאַטעס און וואָס פאַר אַ ווידער-שפּעניגע קינדער!

„גאָט האָט געגעבען די ערד צו די מענשען פאַר אַ מתנה!“ — פאַרוואָס אָבער האָב איך גאָרנישט בעקומען? „ער האָט געלעגט די נאַטור אונטער דעם מענשען'ס פיס“ — און איך האָב ניט וואו מיין קאָפּ אוועקצולעגען! „פערמעהרט זיך“ — חזר'ט איבער פאָטיע דאָס וואָרט פון גאָט. געוויס, מיין ליעבער געלעהרטער פאָטיע! דאָס איז אזוי גרינג צו טהאָן, ווי צו זאָגען; אָבער גיט כאַטש דעם פויגעלע אביסלעלע גראָז פאַר זיין נעסט.

„און אז דאָס מענשליכע געשלעכט האָט זיך פערמעהרט, האָבען די מענשען צוטוילט צווישען זיך די ערד און דאָס מעהרסטע, וואָס האָט זיך אויף איהר געפונען; און דאָס וואָס אימליכען איז געפאַלען אויף זיין גורל האָט אָנגעהוובען צו געהערען צו איהם אליין. פון דעם נעהמט זיך דאָס רעכט אויף אייגענטום.“

עס איז פאַלש! מען קאָן דאָ נאָר רעדען פון דעם רעכט

אויף בעזיין. די מענשען האָבען געלעבט אין אַ נעמיינשאַפֿט; ס'איז דאָרט קיין אייגענטום ניט געווען, ווייל עס איז דאָרט ניט געווען קיין פריוואַט־בעזיין. דאָס פערמעהרען זיך פון דער בעפער־קערונג האָט געצוואונגען די מענשען אלץ מעהר און מעהר צו אַרבייטען, כדי צו פערגרעסערן די מיטלען צום לעבען. און דעמאָלט איז ענטשטאנען אַ שטילער אָדער פאָרמעלער אָבמאָך, אז דער אַרבייטער איז דער איינציגער אייגענטימער פון דעם פראָדוקט פון זיין אַרבייט; מיט אַנדערע ווערטער: דער אָבמאָך איז געווען אַ פשוט'ע אָנקינדיגונג פון דעם פאָקט, אז קיינער קאָן ניט לעבען אָהן אַרבייט. די נויטווענדיגע קאָנסעקווענץ דערפון איז געווען, אז די גלייכהייט פון מיטעל צום לעבען האָט פערלאַנגט די גלייכהייט פון אַרבייט, און די גלייכהייט פון אַרבייט האָט געפאָדערט גלייכע אַרבייט־מיטעל. יעדער, וואָס האָט אָהן אַרבייט, נאָר בלויז דורך כח אָדער געשיקטקייט, פערכאַפֿט דאָס וואָס געהערט אַן אַנדערן, האָט דערמיט צושטערט די גלייכהייט און האָט זיך אליין געשטעלט איבער און אויסערהאַלב דעם געזעץ. יעדער וואָס האָט פערנומען די פראָדוקציע־אַנס־מיטלען, פּרעטענדירענדיג, אז זיי קומען איהם ווייל זיין טהעטיגקייט איז גרעסער, האָט ווידער אַמאָל צושטערט די גלייכהייט. און אזוי ווי די גלייכהייט איז געווען דעמאָלט דער אויסדרוק פון רעכט, איז אימליכער, וואָס האָט אָנגענריפען די גלייכהייט, געווען אַן אונרעכט־טהוער, אַ רשע.

אזוי זעהען מיר, אז מיט דער אַרבייט איז אויסגעוואַקסען דער פריוואַט־בעזיין; דאָס רעכט וואָס ליגט אין דער זאַך, — *Jus in re* אָבער אין וועלכער זאַך? עס איז קלאָר, אז ניט אין דעם באַדען, נאָר אין דער פרוכט פונ'ם באַדען. אזוי האָבען עס תמיד פערשטאנען די אַראַבער; און, לויט צעזאַר און שאַציטוס, אויך די אלטע גערמאַנען. „די אַראַבער, — זאָגט סיסמאָנד, — אַנערקענען דאָס אייגענטום־רעכט אויף אַ משערעדע כהמות פון דעם וואָס האָט זי אויפגעצויגען, ווי אויך דאָס רעכט אויף דער ערנטע — פון דעם וואָס האָט פערזעעט דאָס פעלד; אָבער זיי ווילען ניט צוגעבען, אז אַ צווייטער זאָל ניט האָבען דאָס רעכט צו פערזעען דאָסזעלבע פעלד אַן אַנדערס מאָל. די אונגלייכהייט, וואָס קומט ארויס פון דער רעכט־פּרעטענזיע פון דעם בעזיין־ערגרייפער, האָט אין זייערע אויגען ניט קיין שום גרונד און איז

ניט קיין גערעכטיגקייטס־פרינציפ. און ווען עס קומט אויס, אז דאָס לאַנד איז פּערטיילט אינגאַנצען צווישען אַ געוויסער צאָהל איינוואוינער, איז דער רעזולטאַט דערפון אַ מאָנאָפּאָל פון דער בעשטימטער צאָהל מענשען אויף דעם חשבון פון דער גאַנצער נאַציאָן. און אונטער דעם ווילען זיי זיך ניט אונטערגעבען."

מען האָט שוין צוטיילט צווישען זיך די ערד. לאָמיר אפילו צוגעבען, אז עס איז דערפון אַרויסגעקומען אַ שטאַרקער אָרנאַני-זאַציע צווישען די אַרבייטער און אז אַזאַ פּערטיילונגס־אופן, פּעסט און דויערהאַפט, איז זעהר בעקוועם; אָבער ווי אַזוי איז דאָס געוואָרען דער יסוד פון אַן איבערטראָגבאַרען אייגענטום־רעכט אויף אַ זאַך, אויף וועלכער אַלע האָבען ביז אַהער געהאַט נאָר אַן אונאיבערטראָגבאַרען בעזיצ־רעכט? אַזאַ מעטאַמאָרפּאָזאַ איז יורדיש אונטעגליך. איך גיב צו, אז די ערשטע אַקעריבויער, וואָס זיינען געווען אויך די ערשטע פּערפאַסער פון געזעצען, זיינען ניט געווען אַזוי געלערענט ווי די היינטיגע יוריסטען; און ווען אפילו זיי וואָלטען דאָס יאָ געווען, וואָלטען זיי עס ערגער ניט געקאַנט מאַכען. זיי האָבען ניט געקאַנט פאַראויסזעהן די קאָנסעקווענצען, וואָס קומען אַרויס פון דעם איבערגעהן פון פּריוואַט־בעזיצ־רעכט אין אַבסאָלוטען אייגענטום־רעכט. אָבער פאַרוואָס האָבען די שפּעטערע יוריסטען, וועלכע האָבען יאָ פּערשטאַנען דעם חילוק צווישען דעם רעכט און אַ זאַך און דעם רעכט און אַ זאַך, איהם ניט אָנגעווענדעט אויפ'ן גרונד־פרינציפ פונ'ם אייגענטום אַליין?

איך וויל דערמאָנען די יוריסטען זייערע אייגענע טהעאָריען. דאָס רעכט אויף אייגענטום, אויב עס האָט איבערהויפּט אַן אור-זאַך, קאָן עס האָבען בלויז אַ יין אורזאַך. בעזיצען קאָן איך אויפ'ן גרונד פון פּערשיעדענע רעכטען, אָבער אַן אייגענטימער קאָן איך זיין נאָר אויפ'ן גרונד פון איין רעכט. איך קאָן בעזיצען דאָס פּעלד, וואָס איך האָב פּעראַקערט, בעאַרבייט, וואָס האָדעוועט מיך, מיין הויזגעזינד און מיין פיה. דאָס פּעלד, אויף וועלכען איך האָב אויפגעבויט מיין הויז, קאָן איך בעזיצען: ערשטענס, לויט דעם רעכט פון דעם ערשטען בעזיצער; צוויי-טענס, אַלס דער וואָס בעאַרבייט עס; אין דריטענס, אין קראַפט

פון דעם סאָציאלען קאָנטראַקט, וואָס האָט מיר עס צוגעטיילט אלס
 מיין חלק. אָבער קיין איינער פון די אלע רעכטען גיט מיר נאָך
 נישט דאָס רעכט אויף אייגענטום. וואָרים אויב איך זאָל זיך
 שטיצען אויף דעם רעכט פון אָקופאַציע — ענטפערט מיר די
 געזעלשאַפט: „איך האָב עס אָקופירט פאַר דיר.“ טענה איך,
 אז איך בעאַרבייט די ערד, — ענטפערט מיר די געזעלשאַפט:
 „דאָס איז דאָך דער איינציגער תנאי אויף וועלכען דו מעגסט נעם
 בעזיצען.“ און רעד איך פון אָבמאַכונגען, זאָגט זי: „אַט טאַקע
 די אָבמאַכונגען האָבען בעשטימט, אז דו האָסט דאָס רעכט נאָר
 צו בענוצען די פרוכט פון דער ערד.“ און דאָס זיינען דאָך די
 איינציגע רעכט־גרינדע, אויף וועלכע די אייגענטימער שטיצען זיך.
 זיי האָבען קיינמאָל נישט געקאָנט ענטדעקען קיין אנדערע. יעדעס
 רעכט זעצט פאַראַויס, — ווי פאָטיע האָט אונז געלערנט, — אן
 אָנשפּרוך, וואָס בעשאַפט איהם ביי דער פּערזאָן, וואָס געניסט
 דאָס רעכט; אָבער דער מענש, וואָס ווערט געבוירען און שטאַרבעט,
 אָט דאָס קינד פון דער ערד, וואָס געהט פּערביי ווי אַ שאַטען, האָט
 אויף די זאַכען פון דער אויסערער וועלט נאָר אַן אָנשפּרוך, וואָס
 שאַפט אַ בעזיז־רעכט, אָבער נישט קיין אייגענטום־רעכט. פאַר
 וואָס־זשע זאָל די געזעלשאַפט אָנערקענען אַ רעכט, וואָס איז געגען
 איהרע אייגענע אינטערעסען, און דערצו נאָך אַ רעכט, וואָס האָט
 נאָר קיין סיבה נישט? ווי אזוי האָט זי געקאָנט צולאָזען דאָס
 אייגענטום און סאַנקציאַנירען דעם מיסברויך פון מאַכט? דער

דייטשער פּילאָזאָף אַנסיליאָן ענטפערט אויף דעם:

„אַ טייל פּילאָזאָפּען בעהויפטען, אז די אָנווענדונג פונ'ם מענשליכען
 כח אויף אַ געגענשאַטאַנד פון דער נאַטור, — אַ פעלד, אַ וואַלד, — גיט
 איהם, דעם מענשען, נאָר אַ רעכט אויף די איבערענדערונגען וואָס ער
 ברענגט אַרױן אין דעם געגענשאַטאַנד, אויף דער פאַרם וואָס ער גיט איהם,
 אָבער נישט אויף דעם געגענשאַטאַנד אַלױן. אָבער דאָס איז דאָך גערעדט
 גלאַט אין דער וועלט אַרױן. ווען מען זאָל קאָנען די פאַרם אַבטיילען
 פונ'ם געגענשאַטאַנד, וואַלט די אויבערמאַכטע מיינונג פון די פּילאָז
 זאַפּען נאָך אפשר געהאַט אַ גרונד; אָבער אזוי ווי עס איז כמעט תמיד
 אַן אונמעגליכקייט, איז די אָנווענדונג פון די קרעפטען פון דעם מענש
 שיען אויף דער אויסען־וועלט דער ערשטער יסוד פון דעם אויגענטום־רעכט,
 דער ערשטער אורשאַרנג פון גיטער.“

אַ פּוסטער אויסברױד! אויב די פאַרם קאָן נישט אָבגעטיילט
 ווערן פונ'ם אָביעקט און דאָס אייגענטום פונ'ם בעזיז, מוז מען

דעם בעזויץ פערטיילען; אויף יעדען פאל בעהאלט פאר זיך די געזעלשאפט דאָס רעכט אַרױפצולעגען איהרע בעדינגונגען פון אייגענטום. אױך זעױפּאַראױס, אַז אַ גוט, װאָס אײנער אײגענט זיך אָן ברענגט צעהן טױזענד פּראַנקס הכנסה אַ יאָהר און קאָן ניט װערען פּונאַנדער געמײלט; װײטער נעהם אױך אָן, אַז נאָך די עקאָנאָמישע חשבונות פּערברױכט יעדע פּאַמיליע אַ יאָהר דורכ־שניטליך דריי טױזענד פּראַנקס: דאַן מוז דער בעזיצער פון דעם גוט אָבצאַהלען דער געזעלשאפט די צעהן טױזענד פּראַנקס, — מינדער אַלע הוצאות פון דער בעאַרבייטונג און די דריי טױזענד פּראַנקס, װאָס ער בענויטיגט פּאַר זײן פּאַמיליע. דאָס איז נישט קײן אַרענדע־געלד, עס איז אַן ענטשעדיגונג.

וואָס איז דאָס אָבער פּאַר אַ גערעכטיגקײט, װאָס גיט אַרױס

אזעלכע גור־דינים: —

„אַזױ װי דער געגענשטאַנד האָט אָנגענומען דורך דער אַרבייט אַן אַנדער פּאַרם און מען קאָן ניט צושיידען שטאַף און פּאַרם סױדען מען צושטערט דעם געגענשטאַנד, מוז געשעהן אײנס פון די צװױ: אָדער די געזעלשאפט זאָל פּערלירען איהר נחלה, אָדער דער אַרבייטער זאָל פּער־לירען די פּרכט פון זײן אַרבייט; אַזױ װי אײן יעדען אַנדער פּאַל. איז דער אײגענטימער פון דעם שטאַף שױן דערמיט אַלײן אױך דער אױ־גענטימער פון אַלצײג װאָס קומט צו צום שטאַף; דאָ, אָבער, אײן אױב זער פּאַל, גוט דאָס אײגענטום פון דעם צופּעליג־צוגעקומענעם אַ רעכט אױף דעם שטאַף, װאָס איז דער עיקר; איז דער פּועל יוצא דערפּון, אַז דאָס רעכט אױף אײגענטום דורך דער אַרבייט װערט ניט צוגעלאָזען געגען די אינטערעסען פון דעם אײנצעלנעם, װערט אָבער יאָ צוגעלאָזען װען עס איז געגען די אינטערעסען פון דער גאַנצער געזעלשאפט.“

אַזױ רעזאָנירען געװעהנליך די יוריסטען איבער דעם אײגענ־טום. דאָס געזעץ איז אױפגעשטעלט כּדי פּעסטצושטעלען די רעכ־טען פון די מענשען צװישען זיך, ד. ה., פון יעדען געגען יעדען און פון יעדען געגען אַלע; אָבער אײן דער פּראָפּאַרציע פּעהלט בײ די יוריסטען תּמיד דער פּערטער חלק. אַזױ לאַנג װי דער מענש שטעלט זיך געגען דעם מענשען, שטעלט זיך אױך דאָס אײגענ־טום געגען דעם אײגענטום, און בײדע כּחות געפיענן זיך אײן גלײכ־געװײכט; אָבער אַזױ באַלד װי דער מענש װערט אײזאָלירט, ד. ה. ער שטעהט אַקעגען דער געזעלשאפט װעלכע ער אַלײן פּערטרעט. דעמאָלט הײנט די יוריספרודענץ און די גערעכטיגקײט האָט פּער־לאָרען אײרד װאָגשאַץ.

לאָמיר הערען וואָס פראָפעסאָר טוליע זאָגט:

„וואָס האָט געפיהרט דערצו, אז פון דער אָקופאַציע איז אַרויסגעקור
מען אַ פעסטע, פערמאַנענטע אייגענטום־אינסטיטוציע, וואָס עקזיסטירט
אפילו דאָן ווען דער ערשטער בעזיצער האָט שוין פון לאַנג פערלוירען
זיין רעכט? דער אַקערבוֹ איז געווען אַ נאַטירליכע פּאַלגע פון דער
פערמעהרונג פון דעם מענשליכען געשלעכט און האָט פון זיין צד גיב
האַלפּען צו דער פּערגרעסערונג פון דער בעפעלקערונג און האָט דערמיט
געמאַכט די אוינריכטונג פון אייגענטום פאַר אַ נויטווענדיגקייט; ווייל
ווער וואָלט זיך גענומען די מיה צו אַקערען און צו זעען, ווען ער וואָלט
ניט געהאַט די זיכערקייט, אז ער וועט עס קענען שניידען?“

עס וואָלט געווען גענוג פאַר דער בערוהיגונג פון דעם אַרביי-
טער, ווען מען זאָל איהם גאַראַנטירען דעם בעזיץ פון דער ערנטע;
לאָמיר אויף צוגעבען, אז מען וואָלט געמעגט איהם לאָזען זיצען
אויף זיין ערד כל זמן ער בעאַרבייט זי. דאָס איז געווען אַלין,
וואָס ער האָט געהאַט אַ רעכט צו ערוואַרטען און וואָס דער פראָגראַם
פון דער ציוויליזאַציע האָט פערלאַנגט. אָבער, דאָס אייגענטום!
דאָס אייגענטום! דאָס רעכט צו ציהען יניקה פון ערד, וואָס
מען בעאַרבייט ניט און מען בעוואוינט ניט, — ווער האָט געהאַט
די אויטאָריטעט אַרויפצוצווינגען אזא רעכט?

„דער אַקערבוֹ אַליין איז נאָך ניט געווען קיין גענוג שטאַרקע סיבה,
כדי איינצופיהערן כעשמענדיגען אייגענטום; מען האָט נאָך דערצו בע-
דאַרפט פּאַזיטיווע געזעצען און בעאַמטע זיי דורכצופיהרען; מיט איין
וואָרט, דעם בירגערליכען שטאַט. די פערמעהרונג פון דעם מענשליכען
געשלעכט האָט געמאַכט נויטווענדיג איינצופיהרען דעם אַקערבוֹ; די
נויטווענדיגקייט צו גאַראַנטירען דעם אַקערבוֹיער די פרוכט פון זיין
אַרבייט האָט געפיהרט צו דער אַנערקענונג פון דעם פרינציפּ פון שמענ-
דיגען אייגענטום און פון געזעצען וואָס זאָלען עס בעשיצען. אַזוי איז
פון דעם אייגענטום אַרויסגעוואַקסען דער בירגערליכער שטאַט.“

יאָ, געוויס, דער בירגערליכער שטאַט, ווי איהר האָט איהם
געמאַכט; דער שטאַט וואָס איז געווען לכתחילה דעספּאָטיע,
דערנאָך מאַנאַרכיש, שפּעטער אַריסטאָקראַטיש, היינט דעמאָקראַ-
טיש, אָבער תמיד טיראַניש.

„אַהן דעם באַנד פון אייגענטום וואָלט עס קיינמאָל ניט געווען מעג-
ליך אונטערצוואַרפען די מענשען אונטער דעם ניצליכען און גוטעס
ברענגענדען יאָך פון די געזעצען; אַהן דער אינסטיטוציע פון שמענ-
דיגען אייגענטום וואָלט די ערד נאָך געווען עד היום אן אונגעהויער-
ט וואָלד. מיר מוזען דערפאַר זאָגען, — און אין דעם זיינען מיט אונז
מסכים אַלע גענויעסטע און פּאַזיטיוו דענקענדע געלעחרטע, — אז אויב

דאס פערבייגע הענדע אייגענטום, אָדער דאָס פאַרצוגסרעכט וואָס די אַקור פאַציאָן ברענגט מיט זיך, איז אַ פּריהערדיגער שטאַדיום פון דער געזעל־שאַפּט, פּריהער אידער די בירגערליכע געזעלשאַפּט, — איז דאָס שטענדיגע אייגענטום אין דער הויכטיגער פאַרם, דער אויסטוהו פון דעם בירגערליכען געזעץ. עס איז דאָס בירגערליכע געזעץ, וואָס האָט אויסגע־שמעלט אַלס גרונדרעגעל, אַז דאָס אייגענטום, אַבי נאָר איינמאַל ער־וואָרבען, געהט קיינמאַל נישט פּערלאָרען אונאַבהענגיג פּונ'ם אייגענטימער, און אַז עס בלויבט אַפילו דעמאָלט, ווען דער אייגענטימער האָט אויסגע־געבען דאָס רעכט צו בעזיצען אָדער צו האַלטען די זאַך, אַפילו דער מאָלט ווען זי געפינט זיך אין דער האַנד פון אַ דריטען.

„דאָס בירגערליכע געזעץ האָט צושיידט אייגענטום פון בע־זיין, וועלכע זיינען אורשפּרינגליך איינע און דיזעלבע זאַך; האָט זיי געמאַכט אונאַבהענגיג איינס פון דעם אַנדערן, אָדער ווי די יורדישע מערמינאָלאָגיע זאָגט, — געמאַכט זיי פאַר צוויי זאַכען, וואָס האָבען גאַר־נישט געמיינשאַפּטליכעס איינע מיט דער אַנדערער. מען קאָן דערפון זעהן, וואָס פאַר אַן אונגעהויערע ענדערונג דאָס אייגענטום האָט דורכ־געמאַכט, און אויף וויפּיעל די בירגערליכע געזעצען האָבען בייגעטראָגען צו איבעראַנדערשען די נאַטור.“

גרינדענדיג דאָס אייגענטום, איז דאָס געזעץ געווען נישט דער אויסדרוק פון אַ פּסיכאָלאָגישען פאַקט, נישט די ענטוויקלונג פון אַ נאַטור־געזעץ, אָדער די אָנווענדונג פון אַ מאָראַל־פּרינציפּ; ער האָט, אין דער פּולער קראַפט פּונ'ם וואָרט, בעשעפּען אַ רעכט, איבערטערטענדיג זיין פאַלמאַכט. ער האָט געמאַכט אַן אַבסטראַקציע פאַר אַ ווירקליכקייט, געמאַכט פאַר אַ ישאַן אַ ין, אַ מעטאַפּאָר, אַ פּיקציע; און האָט דערביי זיך אַפילו נישט געגעבען די מיה פאַראויסצוזעהן וואָס עס וועט פאַלגען דערפון, פּערטראַכ־טען זיך איבער די חסרונות וואָס קאָנען דערפון אַרויסקומען, אונ־טערזוכען צי עס האָט געטהאָן גוטס אָדער שלעכטס. ער האָט געגעבען זיין הסכּמה צום עגאָאיזם, געשמעלט זיין חתימה אונטער די ווילדעסטע פּרעטענציעס, פּערנומען די גאָטלאָזיגסטע תּפּילות, פּונקט ווי עס וואָלט געווען אין זיין מאַכט אויסצופּילען אַ תּהום אָהן אַ גרונט און זעטיגען דעם גיהנם. אַ בלינד געזעץ, דאָס געזעץ פּונ'ם אונוויסענדיגן מענשען, אַ געזעץ וואָס איז נאָר קיין געזעץ נישט; דאָס וואָרט פון שנאה, פון ליגען און פון בלוט. און האָט דאָס געזעץ, וואָס שטעהט־אויף תּמיד אויפ'ם ניי תּחית־המתים, תּמיד אויפ'ם ניי בעקליידט מיט מאַכט, פּעריונגט, רעסטאָורירט, פּערשטאַרקט, ווי אַ מין איריס ותּומים פון דער געזעלשאַפּט, —

אָט דאָס געוועזן האָט פּערווירט דאָס געוויסען פון די פּעלַקער, פּערטונקעלט דעם גייסט פון די הערשער, און געפיהרט צו אַלע קאטאסטראָפּען פון נאַציאָנען. דאָס קריסטענטום האָט איהם פּער־אורטיילט, אָבער די אונגוויסענדע גלחים, וואָס זיינען פונקט אזוי וועניג אינטערעסירט צו שטודירען די נאַטור און די מענשען, ווי זיי זיינען אונטערהיג צו לעזען זייערע אייגענע שריפטען, פּערגע־טערען איהם.

אָבער סוף־כל־סוף, וואָס איז געווען דער מורה־דרך פּונ'ם געוועזן ווען ער האָט בעשאַפּען די מאַכט פּונ'ם אייגענטום ? נאָך וועלכען פּרינציפּ האָט ער זיך געריכטעט ? וועלכע רעגעלען איז ער נאָכגעגאַנגען ?

און דאָ קומען מיר צו דעם גרעסטען חידוש, צו דעם אונ־גלויבליכען, — עס איז געווען די גלייכהייט.

דער אַקערבוי איז געווען די גרונדלאַגע פּונ'ם באַדען־בעזויץ און די נעבען־סיבה פון אייגענטום. עס איז געווען אונטענליך צו גאַראַנטירען דעם פּעלד־אַרבייטער די פּרוכט פון זיין אַרבייט, כל זמן מען האָט איהם אין דערזעלכער צייט ניט גאַראַנטירט די מיטלען צום פּראָדוצירען. כדי צו שיצען דעם שוואַכען געגען די אָנפאַלען פון דעם שטאַרקען, צו אונטערדריקען רויב און בעטרוג, האָט מען געמוזט אויפשטעלען צווישען די בעזיצער שטענדיגע אָב־שיידונגס־ליניען, גרעניצען, וואָס מען מאַך ניט איבערטרעמען. מיט יעדען יאָהר איז געוואַקסען די צאָהל פון דער בעפעלקערונג און די ערד־אַרבייטער האָבען בעקומען אַלץ גרעסערע אויגען און שטאַרקערע השגות; און מען האָט געמיינט, אז מען וועט קאָנען איינצויםען די אַמביציע, ווען מען וועט אויפשטעלען ראַגאַטקעס, אָן וועלכע די אַמביציע וועט זיך אָנשלאַגען און צובראָכען ווערן. דערפאַר האָט מען פּונאַנדערגעטיילט דעם באַדען אין אייגענטומס־חלקים, אויס דעם פּרינציפּ פון גלייכהייט, וואָס איז געווען נויט־ווענדיג פאַר דער עפענטליכער זיכערקייט און פאַר דעם פּריעד־ליכען גענוס פון דער אַרבייט פאַר יעדען איינעם. געוויס, די צוטיילונג איז ניט געווען אַלע מאָל געאָגראַפיש גלייך; אַ נאַנצע מאַסע פון רעכטען, אַ טייל פון זיי געגרינדעט אין דער נאַטור, אָבער שלעכט אויסגעטייטשט און נאָך ערנער אָנגעווענדעט, — ירושה, געשענק, אויסטויש; אַנדערע, ווי די פּריווילעגיען פון

געבורט און פון ראַנג, — די ניט־לעגטימע בעשעפעניסען פון דער אונטערענהייט און גראָבער קראַפט, — זיינען געווען די סיבות וואָס האָבען געשטערט די דורכפיהרונג פון אַבסאָלוטער גלייכהייט. אָבער דער פרינציפ איז פאָרט געבליבען: די גלייכהייט האָט סאַנקציאָנירט דעם בעזיץ, די גלייכהייט האָט סאַנקציאָנירט דאָס אייגענטום.

דער פויער האָט יעדען יאָהר בעדאַרפט האָבען אַ פעלד, כדי ער זאָל האָבען וואו צו פערזעען; וואָס פאָר אַ בעקוועמערען און איינפאַכערן מיטעל האָבען געקאָנט אויסגעפינען די באַראַרען, ווי צוצומיילען יעדען בעזונדער אַ שטענדיגען און ניט־פערקויפֿ־ליכען אייגענטום, אָנשטאט אויסצושטעהן יעדען יאָהר פון דאָס ניי די מחלוקות און געשלענגערייען, אָנשטאָט אָהן אַן אויפהער זיך אַרומטראָגען פון געגענד צו געגענד מיט'ן הויז, מיט דער בעל־הבית'שקייט און מיט'ן הויזגעזינד?

מען האָט געמוזט אזוי איינריכטען, אז דער איש־מלחמה, צוריקקומענדיג פון אַ מיליטערישער עקספעדיציע, זאָל ניט גע־פינען אז מען האָט ביי איהם צוגענומען זיין האָב און גוטס, אַלס לויפן פאָר די דיענסטען וואָס ער האָט געלייסטעט דעם פאָטערלאַנד, און זאָל קאָנען צוריקקריגען זיין נחלה. עס איז דעריבער געוואָרען אַ מנהג, אז דאָס אייגענטום בלייבט ביים אייגענטימער, צי ער בענוצט עס צי ניט, אבי ער האָט די אַבזיכט עס צו האַלטען; און אז מען קאָן ניט אָנווערן דאָס אייגענטום, סיידען מיט דער הסכמה פון דעם אייגענטימער, אָדער דורך זיין טוידט.

עס איז געווען נויטיג, אז די גלייכהייט פון פערטיילונג זאָל איבערגעהן בירושה פון דור צו דור, כדי מען זאָל ניט דאַרפען אויפ'ס ניי פערטיילען דאָס לאַנד נאָך דעם אויסשטאַרבען פון אַ פאַמיליע; עס האָט דערפאַר אויסגעזעהן נאַטירליך און גערעכט, צו קינדער און קרובים זאָלען ירשנ'ען דעם פערשטאַרבענעם לויט דער מדרגה פון בלוט־פערוואַנדשאַפט און קרובה'שאַפט, וואָס דער יורש האָט צו דעם פערשטאַרבענעם. דערפון איז געקומען צוערשט דער פעאָדאַלער און פאַטריאַרכאַלער מנהג ניט צו אנערקענען מעהר ווי איין יורש; דערנאָך, שטיצענדיג זיך אויף אַ גאַנץ פערקעהרטע אָנווענדונג פונ'ס גלייכהייט־פרינציפ, האָט מען צוגעלאָזט אַלע קינדער צו דער ירושה פונ'ס פאָטער, ביז מען האָט, אין דער

נאנץ לעצטער צייט ביי אונז אינגאנצען אָבערשאפט האָס רעכט פון בכורה.

אָבער וואָס פאַר אַ געמיינשאַפט איז פאַראַן צווישען די האָזיגע גראָבע אָנהויבען, די ערשטע שטריכען פון אַן אָרגאַניזאַציע, דיקטירט פונ'ם אינסטינקט, און אַן אַמת'ער סאָציאַלער וויסענט-שאַפט? ווי איז דאָס מעגליך, אז די מענטשען, וואָס האָבען ניט געהאַט די מינדסטע אידעע פון סטאַטיסטיק, צענווס און פּאָליטישער עקאָנאָמיע, זאָלען אונז געבען די פּרינציפּען פון געזעצ-געבונג?

דאָס געזעץ, — זאָגט אַ סאָציאַל-דענקענדער יוריסט, — איז דער אויסדרוק פון אַ סאָציאַלער נויטווענדניגקייט, די ערקלערונג פון אַ פּאַקט; דער געזעצגעבער בעשאַפט ניט דאָס געזעץ, ער בעשרייבט איהם נאָר. דאָס איז אַ ניט-גענויע דעפיניציע. דאָס געזעץ איז אַ רעגל נאָך וועלכען עס מוזען בעפריעדיגט ווערן די סאָציאַלע בעדערפענישען; ניט דאָס פּאָלק שטימט פאַר איהם, ניט דער געזעצגעבער דריקט איהם אויס, עס איז דער געלעהרטער, וואָס ענטדעקט און פּאַרמולירט איהם. שליסליך אָבער איז דאָס געזעץ, ווי שאַרל קאָמט האָט עס געזוכט צו דעפינירען אין אַ האַלבען באַנד פון זיינע שריפטען, לכתחילה גאָרניט געווען עטוואָס אַנדערש, ווי נאָר דער אַויסדרוק פון אַ נויט-ווענדניגקייט און די אָנווייזונג פון מיטלען ווי אזוי זי צו בעפריעדיגען; און ער הויט איז דאָס געזעץ ניט מעהר ווי עס איז געווען. די יוריסטען, — מיט זייער מאַשינעלען דענקען, מיט זייער עקשנות, מיט זייער שנאה צו יעדער פּילאָזאָפּיע, פּעריניגעלט ווי זיי זיינען, — האָבען תמיד אַ טעות געהאַט און אָנגענומען פאַר דעם לעצטען וואָרט פון וויסענשאַפט, דאָס וואָס איז געווען בלויז דער אונבעטראַכטער וואונש פון נוט-מיינענדע אָבער וועניג-פאַראַויסעהענדע מענטשען.

זיי האָבען ניט פאַראַויסגעזעהן, אָט די האָזיגע אַלטע בעגרייפ-דער פון דער הערשאַפט פון אייגענטום, אז דאָס לדרות'דיגע אַב-סאָלוטע רעכט אויף דער נחלה, — אַ רעכט, וואָס האָט זיי אויס-געזעהן אזוי יושר'דיג, ווייל עס איז געווען אַלגעמיינ, — שליסט אין זיך איין דאָס רעכט אָבצוטערעטען, פּערקויפּען, אוועקגעבען, געווינען און אָנווערען; מיט אַנדערע ווערטער, אז עס ברענגט

מיט זיך ניט מעהר און ניט וועניגער ווי די צושטערונג פון דער גלייכהייט, צוליעב וועלכער זיי האָבען דאָס רעכט בעשאַפּען. און אפילו ווען זיי וואָלטען עס פאַראויסגעזעהן, וואָלטען זיי זיך דער- מיט ניט גערעכענט; די נויטווענדיגקייט פון דער מינוט האָט אויף זיי געוועלטיגט, און, ווי עס טרעפט זיך תמיד אין אַזעלכע פעלע, האָבען זיך אויך דאָ די חסרונות אויסגעוויזען אַזוי שוואַך, אַז מען האָט זיי קוים בעמערקט.

זיי האָבען ניט פאַראויסגעזעהן, די דאָזיגע נאַאיווע געזעצגעבער, אַז אויב דאָס רעכט פון אייגענטום איז בעגרינדעט בלויז אויף דער כונה, אויף דעם נאָקעמען ווילען צו בעהאַלטען דאָס אייגענטום, איז דער פּועלייזא דערפון דאָס רעכט צו פּערדינגען, פּעראַרענ- דעווען, פּערליייען אויף פּראָצענט, מאַכען אַן אויסטויש מיט ריוח, זיך לאָזען צאָהלען רענטע, אַרויפּלעגען אַ שטייער אויף אַ פעלד, וואָס געהערט דעם אייגענטימער נאָר אין דער כונה, אָבער איז אין דער ווירקליכקייט בעזעצט פון אַן אַנדערן.

זיי האָבען ניט פאַראויסגעזעהן, די דאָזיגע פּאַטריאַרעכען פון אונזער יוריספּרודענץ, אַז אויב דאָס ירושה־רעכט איז עפעס אַנדערש ווי אַ פון דער נאַטור־געגעבענער דרך איינצוהאַלטען די גלייכ- הייט פון די פּערטיילונגען, וועלען די פּאַמיליען באַלד ווערן די קרבנות פון די שערליכסטע אויסשליסונגען און פון די פּערשיידענ- סטע פּאַרמען פון מעביר־נחלה זיין; און אַז די געזעלשאַפּט, פּער- וואַנדעלט אין סאַמע האַרצען דוקא דורך איינעם פון איהרע גע- הייליגסטע פּרינציפּען, וועט זיך אַליין צושטערען דורך דעם איבער- מעסיגען לוקסוס אויף איין זייט און דורך דער גרויסער נויט אויף דער אַנדערער זייט. *

(* גאַנץ ספּעציעל אין דעם ירושה־רעכט ווייזט זיך אַרויס די איינ- פּאַכקייט פון די פּריהערדיגע דורות אין זייער גאַנצער אונגעלומפּערטקייט. נאָכ'ן געזעץ מעגען לייבליכע געשוועסטער־קינדער איבערנעמען די ירושה, אויב עס פּעהלען געזעצליכע קינדער. אָבער דאָס געזעץ איז ניט גע- גאַנגען אַזוי ווייט, אַז עס זאָל פּערטוילען די ירושה צווישען די שוועסט- טער־קינדער אין אַזאָ סאַס, אַז עס זאָל זיין אַ גלייכגעוויכט צווישען די צוויי פּערשיידענע צווייגען פון דער פּאַמיליע. מיר קאָנען דערפאַר אָפט בעקבאַכטען אין איין פּאַמיליע ביידע עקסטרעמען, עשירות און דחקות. אָט נעחמען מיר למשל אַזאָ פּאַל: יעקב לאָזט איבער נאָכ'ן טוידט צוויי זיהן, ראובן און שמעון, אַלס יורשים פון זיין פּערמעגען. יעקב'ס

זיי האָבען ניט פאַראויסגעזעהן... אָבער איז עס דען נויטיג, אז איך זאָל אויספיהרען דאָס ווייטערדיגע? מען זעהט קלאַר גענוג די קאָנסעקווענצען דערפון, און עס איז איצט ניט די צייט אריינצולאָזען זיך אין אַ קריטיק פון דעם גאַנצען בירגערליכען געזעץ.

גיטער ווערען פערטוילט צווישען די צוויי ברודער אין גלויכע חלקים. ראובן אָבער האָט נאָר איין טאָכטער און שטעןן האָט זעקס זיהן. עס איז קלאַר, אז ווען מען זאָל וועלען זיין געטריי סיי דעם פרינציפ פון גלויכהייט, סיי דעם פרינציפ פון ירושה, וואָלט מען בעדאַרפט צוטיילן לען די ביידע נחלות צווישען די קינדער פון ראובן און שטעןן אויף 7 חלקים; ווייל ראובן'ס טאָכטער קאָן התונה האָבען פאַר אַ פּרעמדער, און אַ גאַנצע העלפט פון דער נחלה פונ'ם זיידען יעקב קאָן איבערגעהן דורך דעם שידוך צו אַ גאַנץ פּרעמדער פאַמיליע, און דאָס איז געגען דעם פרינציפ פון ירושה. נאָכטעהר, די קינדער פון שטעןן וועלען בלויבען אַרום איבער זייער גרויסער צאָהל, בעת די טאָכטער פון ראובן וועט בלויבען רייך, ווייל זי איז דער איינציגער יורש, און דאָס איז געגען דער גלויכהייט. זאָל מען ברויטער אויפפאַסען די אָנווענדונג פון די צוויי פרינציפען, וואָס ווייזען זיך נאָר אויס ווי געגענוועזען, און מען וועט זיך באלד איבערצייגען, אז דאָס רעכט פון ירושה, אַקעגען וועלכען מען האָט אין דער לעצטער צייט אַזוי שטאַרק מיט אַזוי וועניג שכל געקעמפּט, קאָן זיך זעהר גוט פּעראייניגען מיט דעם פרינציפ פון גלויכהייט.

אונטער וואָס פאַר אַ רעגירונגס־פאַרם מיר זאָלען ניט לעבען, עס וועט אַלץ בלייבען אמת, אז דער טו י ט ע ר ג ע ו ו ע ל ט י ג מ א י ב ע ר ד י ל ע ב ע ד י ג ע, ד. ה., עס וועט תמיד זיין ירושה און דער איבערגאַנג פון דער נחלה פון איינעם צו דעם אַנדערן, ווער עס זאָל ניט זיין דער אַנערקענטער יורש. אָבער די מען סימאָניסטען וואָלטען געוואָלט, אז די רעגירונג זאָל בעשטימען דעם יורש; אַנדערע ווילען, אז דער בעל־צואה אַליון זאָל אויסקלויבען זיין יורש, אָדער אז דאָס גער זעץ זאָל איהם בעשטימען; דער עיקר איז, אז דער וואונש פון דער נאָר טור זאָל זיין בעפרידיגט, ניט אַכטענדיג דאָס געזעץ פון גלויכהייט. אין די היינטיגע צייטען שפיעלט דער צופאַל אָדער דער קאַפּריז די איינ־ציגע ראַלע אין ירושה־פּראָגען; אָבער דאָרט, וואו עס איז נוגע צו גער זעגעבענג קאָנען קאַפּריז און צופאַל ניט זיין קיין מאַסשאַטב. די נאַטור, וואָס האָט אונז געמאַכט אַלעמען גלויך, ווייזט אונז אָן אויף דעם פרינציפ פון ירושה גראַדע צוליעב דעם, ווייל דער צופאַל קאָן מיט זיך ברענגען אונקנדליכע פּערווירונגען, און דער פרינציפ פון ירושה איז אַ מין שטימע פון דער געזעלשאַפט, וואָס פּרעגט ביי אונז אונזער מיינונג און אונזער אורטייל, וועמען פון אונזערע ברידער האַלטען מיר פאַר דעם פּעהיגסטען אויסצופיהרען נאָך אונז אונזער אויפגאַבע.

די געשיכטע פון אייגענטום ביי די אלטע פעלקער איז פאַר אונז ניט מעהר ווי אַ געגענשטאַנד, וואָס קאָן אינטערעסירען בלויז געלעהרטע און פּאַרשער. עס איז אַ כלל אין דער יודיספרודענץ, אז דער פּאַסט בעשאַפט נאָך ניט דאָס רעכט. אַזוי ווי דאָס אייגענטום קאָן זיך ניט אַרויסנעהמען פון דעם כלל, דערפאַר איז דאָס רעכט פון אייגענטום ניט געזעצליך, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס די גאַנצע וועלט אַנערקענט עס. דער מענש האָט זיך גענאַרט אין די גרונד־פּרינציפּען פון דער געזעלשאַפט, אין דער נאַטור פון רעכט און אין דער אָנווענדונג פון גערעכטיגקייט, פונקט אַזוי ווי ער האָט זיך גענאַרט אין די סיבות פון מעטעאָרען און אין דער בעווע-גונג פון די פּלאַנעטען און קאָמעטען. זיינע אלטע מיינונגען קאָנען ניט אָנגענומען ווערן פאַר אַני־מאַמינ'ס. וואָס מאַכט עס אונז אויס, אז די אינדישע ראַסע איז געטיילט אין פיער קאַסטען; אז ביים ניל אָדער ביים גאַנגעס האָט מען אַמאָל פּערטיילט דעם באָדען לויט דעם יחוס פון אָבשטאַמונג אָדער פון אַמט; אז די גריכען און רוימער האָבען געשטעלט דאָס אייגענטום אונטער דעם שוין פון די געטער; אז דער פּראָצעס פון באָדען־פּערטיילונג און דאָס אָבגערענעצען איין פּעלד פונ'ם אַנדערען האָט ביי זיי געטראָגען אַ רעליגיעזען כאַראַקטער? אַ פּריווילעגיע מעג זיין נאָך ווי אַזוי פּערשידען אין איהרע פּאַרמען, זי בלייבט דאָך אונגערעכט. דער קולט פון יופּיטער אַלס אייגענטום־בעשיצער, בעווייזט פונקט אַזוי וועניג אַקעגען דער גלייכהייט פון די בידגער, ווי למשל די מיסטער־רען פון דער חצופה'דיגער ווענוס זיינען קיין ראַיה ניט אַקעגען דער ריינקייט און צניעות פון דעם פּאַמיליען־לעבען.

די אויטאָריטעט פון דער גאַנצער מענשהייט, אויף וועלכער עס שטיצט זיך דאָס אייגענטום־רעכט, האָט קיין שום ווערטע ניט, ווען דאָס דאָזיגע רעכט שטערט אין ווידערשפרוך צו דעם פּרינציפּ פון גלייכהייט, פון וועלכען עס שטאַמט; די ענטשיידונג גען פון רעליגיאָנען, וואָס האָבען איהם סאַנקציאָנירט, האָבען קיין שום ווערטע ניט, ווייל אין אַלע צייטען זיינען די גלחים געשטאַנען אין דענסט פון די מלכים, און די געטער האָבען תמיד גערעדט ווי די פּאָליטיקער האָבען געוואָלט; די סאָציאַלע פּאַרטיילען, וואָס מען שרייבט צו צו דעם אייגענטום קאָנען עס נאַנץ וועניג פּער-זענפערן, ווייל אָט די אַלע פּאַרטיילען קומען אַרויס פון דעם פּרינ-

צײַפ פון נלײכחייט אין בעזײן, װאָס מען האָט קײנמאָל נײַט אָבנע-
שײרט פון דעם אײגענמום־פּרײנצײפ.

װאָס־זשע בעדײטען נאָך דעם אַלעמען די רײטראַמבען, די
שבחים, װאָס מען זײגט דעם אײגענמום ?

„די אײנרײכטונג פון דעם אײגענמום־רעכט איז די װײכטײגסטע פון
אַלע מענשליכע אײנסטײמוצעס...“

אָרדאָ, פונקט אזױ װי די מאָנאַרכיע איז די שעהנסטע פון
אַלע אײנסטײמוצעס.

„זי איז די ערשטע סיבה פון װאָוילשאַנד פון מענשען אויף דער
ערד.“

דערפאַר װאָס מען האָט איהר אונטערגעשטעלט די גערעכט-
טײנקײט פאַר אַ פּרײנצײפ.

„דאָס אײגענמום איז געװאָרן דאָס געזעצליכע ציעל פון זײן עהר-
גײן, די האַפנונג פון זײן עקזיסטענץ, דער עיר־מקלם פאַר זײן סאַמיליע;
מײט אײנעם װאָרט, דער גרונדשײן פאַר זײן הײם, פאַר זײן שטאַדט, פאַר
זײן שטאַט.“

דאָס אַלעס שטאַמט אויסשליסליך פונ'ם בעזײן.

„אַ אײביגער פּרײנצײפ.“

דאָס אײגענמום איז אײביג װי יעדע פּערנײונג.

„דער פּרײנצײפ פון יעדער סאַציאַלער און כירגערליכער אײנסטײמו-
צײאן.“

אַט טאַקע דערפאַר װעט יעדעס געזעץ, יעדע אײנסטײמוציע,
װאָס איז געגרינדעט אויף אײגענמום, מוזען אונטערגעהן.

„עס איז אזאַ טהײערע מתנה װי די פּרײהײט.“

פאַר דעם רײך־געװאָרענעם אײגענטימער.

„עס איז די בעאַרביטונג פון דער בעװאָוינבאַרער ערד.“

און װען דער ערד־אַרבייטער זאָל נײַט זײן מעהר קײן אַרענט-
דאַטאַר, װאָלט דען די ערד געװען ערגער בעאַרבייט ?

„די גאַראַנטיע און מאַראַלישע גרונדלאַגע פון אַרבייט.“

דאָס אײגענמום מאכט די אַרבייט פון אַ נאַרמאַלען צושטאַנד
פאַר אַ פּרײוילעגירטען.

„די אַנווענדונג פון דער גערעכטיגקייט.“
וואָס איז גערעכטיגקייט אָהן גלייכהייט פון בעזיצ? אַ וואָג-
שאַל מיט פאַלשע געוויכטען.

„יעדע מאָראַל.“

אַ הונדערטיגער מאָגען ווייס ניט פון מאָראַל.

„יעדע עפענטליכע אָרדנונג.“

יא, געוויס, די ערהאַלטונג פון אייגענטום.

„בערוהט אויף דעם רעכט פון אייגענטום.“*

דער ווינקעלשטיין פון אַלצדינג, וואָס עקזיסטירט, דער אבן-
גנף פון אַלצדינג וואָס וואַלט בעדאַרפט זיין — דאָס איז דאָס
אייגענטום.

איך רעזומיר און שליס:

די אָקופאַציאָן פיהרט ניט נאָר צו גלייכהייט, זי לאָזט אויך
ניט צו און פּערהינדערט דאָס אייגענטום. ווייל, אזוי ווי יעדער
מענש האָט, דורך דעם פאַקט אַליין וואָס ער עקזיסטירט, דאָס רעכט
צו אָקופירען, און קאָן זיך ניט בענעהן אָהן עפעס וואָס, וועלכעס
ער זאָל קאָנען אויסנוצען און בעאַרבייטען; און אזוי ווי פון דער
אַנדער זייט ענדערט זיך תמיד די צאָהל פון די אָקופיר-
רענדע לויט דער צאָהל פון געבורטען און טויטענפעלע,
איז די פּאָלגע דערפון, אז דער חלק פון שטאָף, אויף וועלכען
יעדער אַרבייטער האָט אַ פרעטענזיע, בייט זיך פּראָפּאַרציאָנעל
צו דער צאָהל פון די אָקופירענדע; פּאָלגליך איז די אָקופאַציאָן
אונטערגעאָרדענט דער צאָהל פון דער בעפעלקערונג; שליעסליך
מוזען מיר קומען צו דער ערקענטניס, אז אזוי ווי יעדער בעזיצ
קאָן ניט בלייבען תמיד אין אַ פעסטער בעשטימטער מאָס, קאָן
ער דערפאַר אויך קיינמאָל ניט ווערן קיין אייגענטום.

יעדער אָקופירענדער איז מן ההכרח אַ בעזיצער און אַ געניסער
פון דער פּרוכט פּונ'ם בעזיצ, — אַן אייגענשאַפט וואָס שליסט
אויס דאָס אייגענטום. ווייל, דאָס רעכט פון דעם נויזגעניסער
איז פּאָלגענדעס: ער איז פּעראַנטוואָרטליך פאַר דער זאַך, וואָס

* זשיראַ, — „אונטערזוכונגען אין דאָס אייגענטומס־רעכט בוי די
רייטער.“

איז איהם אָנפערטרויט געוואָרען; ער מוז זיך מיט איהר בענוצען נאָר לויט דער אַלגעמיינער ניצליכקייט און מוז אויך האָבען אין זינען די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער זאך; ער האָט ניט דאָס רעכט זי צו אומבילדען, פערקלענערען, ענטשטעלען; ער טאָר ניט צוטיילען זיין געברויך־רעכט אויף אַזאַ אופן, אז אַן אַנדער־רעד זאָל אַרבייטען און ער זאָל די אַרבייט געניסען; מיט איין וואָרט, ער איז געשטעלט אונטער דער השגחה פון דער געזעלשאַפֿט, ער איז אונטערוואָרפען אונטער די בעדינגונגען פון אַרבייט און דעם געזעץ פון גלייכהייט.

דורך דעם איז פּערניכטעט די רוימישע דעפיניציאָן פון איי־גענטום — דאָס רעכט צו געברויכען און מיט־ברויכען, — אַ אונמאָראַליטעט וואָס איז אַרויסגעוואַקסען פון נואַלדטהאַט, די אונגעהייערסטע פרעטענזיע, וואָס די בירגערליכע געזעצען האָבען ווען עס איז סאַנקציאָנירט. דער מענש בעהומט זיין רעכט צו געניסען פון דער האַנד פון דער געזעלשאַפֿט, וועל־כע אַליין האָט דעם בעזיץ אויף שטענדיג; דער איינצעלנער פּער־נעהט, די געזעלשאַפֿט איז אונשטערבליך.

וואָס פאַר אַ טיעפּער עקעל נעהמט מיך אַרום, אז איך מוז ערשט דיסקוטירען אַזעלכע באַנאַלע אמת'ן! זיינען דען דאָס זאָר־כען, אין וועלכע מיר קאָנען נאָך צווייפֿלען? מוזען מיר דען נאָכ־אַמאָל נעהמען דאָס געוועהר אין האַנד, כדי אָט די אמת'ן זאָלען זיענען? מוזען זיי דען איינגעפיהרט ווערן אין אונזערע געזעצען נאָר דורך מאַכט און ניט דורך פּערשטאַנד?

דאָס רעכט צו אַקופירען איז גלייך פאַר אַלעמען.

אַזוי ווי די מאָס פון דער אַקופאַציאָן לינט ניט אין דעם ווילען פון דעם מענש־שען, נאָר אין די פּערענדערליכע בעדינג־ונגען פון רוים און צאָהל, קאָן זיך קיין איינגענטום ניט בילדען.

אַט דאָס זיינען אמת'ן, וואָס קיין געזעץ־בוך האָט נאָך קיינ־מאָל ניט אויסגעדריקט, וואָס קיין פּערפאַסער וויל ניט צולאָזען! אַט דאָס זיינען די אַקסיאָמען, וואָס דאָס בירגערליכע רעכט און דאָס פּעלקער־רעכט שמויסען פון זיך אוועק!

אַבער איך הער די טענות פון די אָנהענגער פון אן אנדער
 סיסטעם: „די אַרבייט! די אַרבייט שאַפט דאָס אייגענטום!“
 לשוער, לאָזט זיך דערמיט ניט פערנאַרען. די דאָזיגע נייע
 בעגרינדונג פון אייגענטום איז נאָך ערגער פון דער פריהערדיגער,
 און איך מוז זיך ענטשולדיגען, וואָס איך וועל זיין געצוואונגען צו
 בעווייזען זאכען, וועלכע זיינען נאָך קלאָרער און וויעדערלעגען פּרע-
 טענזיעס, וואָס זיינען נאָך אונגערעכטער פון אַלע די וואָס מיר האָ-
 בען ביז אהער בעטראַכט.

קאפיטעל III.

ארבייט אלס אן ארוואך פון אייגענטום.

די מאָדערנע יוריסטען, נאָכפּאָלגענדיג באַמונה שלמה די עקאָר נאָמיסטען, האָבען כמעט אלע פּערלאָזען די צו שווערע און שערר ליכע טעאָריע פון דער אורשפּרינגליכער אָקופּאַציאָן, און האַלטען זיך כמעט אויסשליסליך ביי דער טעאָריע, וואָס בעצייכענט די אַר-בייט אלס די סיבה פון אייגענטום. ערשטענס, הייסט עס אַרבייט פּאַלען אין אַן אילוזיע און דרעהען זיך אין א קרייז. כדי צו אַר-בייטען מוז מען צוערשט אָקופּירען, זאָגט קווען. דערפאַר, וואָלט אייך געזאָגט, אזוי ווי דאָס רעכט פון אָקופּירען איז גלייך פאַר אלעמען, מוז מען זיך אונטערוואַרפען דער גלייכהייט כדי צו אַר-בייטען. „די רייכע — שרייט זשאַן זשאַק רוסאָ — מעגען טענה'ן: אייך האָב געבויט די וואַנד, אייך האָב פּערדיענט דיזען באַדען דורך מיין אַרבייט. — דערויף קאָנען מיר זיי ענטפּערן: ווער האָט אייך געהייסען טהאָן די אַרבייט, און וואָס פאַר אַ רעכט האָט איהר פון אונז צו פאַרערן, אז מיר זאָלען אייך בעצאָהלען פאַר אַן אַרבייט, וואָס מיר האָבען פון אייך ניט פּערלאַנגט?“ אַסעגען דעם אַר-נומענט ווערען אלע סאָפּיזמען צובראַכען.

אַבער די אָנהענגער פון דער אַרבייט-טעאָריע בעמערקען ניט, אז זייער סיסטעם געפינט זיך אין אַן אבסאָלוטען ווידערשפּרוך צום קאָדעקס, וואו אלע פונדאמענטאלע געזעץ-פאַראַגראַפּען און בעשטימונגען באַזירען דערויף, אז דאָס אייגענטום קומט פון דער אורשפּרינגליכער אָקופּאַציאָן. אַויב עס איז אמת, אז די אַרבייט אַליין דורך דעם כח פון דער אָנאייגענונג וואָס קומט אַרויס פון איהר, בעשאַפט דאָס אייגענטום, דאַן איז דאָס בירגערליכע גע-זעצבוך אַ ליגען, די קאָנסטיטוציאָן אַ היפּך פון אמת, און אונזער גאַנצער סאָציאַלער סיסטעם — אַ פּערגוואַלטיגונג פון רעכט. דאָס וועט זיין דער רעזולטאַט, וואָס וועט זיך בעקומען מיט דער גרעס-טער קלאַרקייט פון דער דיסקוסיאָן, מיט וועלכער מיר וועלען זיך בעשעפּטיגען אין דעם און אין דעם נעקסטען קאפיטעל, — די דיס-קוסיאָן איבער'ן רעכט פון אַרבייט און איבער דעם פאַקט פון

אייגענטום אליין. מיר וועלען דאָרט זעהן, פון איין זייט, אז אונזער גאנצע געזעצגעבונג איז א ווידערשפרוך אין זיך אליין, און, פון דער אנדערער זייט, אז אונזער נייע יוריספרודענץ שטעהט אין געגענזאץ צו איהר אייגענעם פרינציפ און צו דער בעשטעהענדער געזעצגעבונג.

איך האָב פריהער געזאָגט, אז דער סיסטעם, וואָס בעגרינדעט דאָס אייגענטום אויף ארבייט, ענטמאלט אין זיך, פונקט אזוי ווי דער סיסטעם וואָס בעגרינדעט אייגענטום אויף אַקופאַציאָן, די גלייכ-הייט פון ניטער; און דער לעזער מוז זיין אונגעדולדיג צו זעהן ווי אזוי וועל איך ארויסברענגען פון דער אונגלייכהייט פון טאָ-לאַנט און פעהינקייט, דעם געזעץ פון גלייכהייט; ער וועט באַלד זיין בעפרידיגט. אָבער איך מוז צוערשט פעהראַלטען זיין אויפֿ-טערקזאמקייט פאַר אַ מאַמענט אויף אַ מערקווירדיגען הויפּט-צוג אין דעם פּראָצעס, ההינן, די ערוועזונג פון אַקופאַציאָן דורך ארבייט אַלס אייגענטומס־פּרינציפּ; און ווייטער מוז איך וואַרפען אַ גי-פען איבערבליק אויף עטליכע פּאַראַרטיקלען, אויף וועלכע די איי-גענטימער שטיצען זיך אָפּט, וועלכע זיינען סאַנקציאָנירט פון דער געזעצגעבונג און ווערן צושטערט פון אָנהויב ביז סוף דורך דעם כּיסטעם פון ארבייט.

האָט איהר, לעזער, אַמאָל בייגעוואוינט אַ פעהרער פון אַ אָני-געקלאָגען? האָט איהר אַמאָל בעמערקט ווי דער אָנגעקלאָגטער דעהט זיך און קרימט זיך, בעהאַלט זיך, בריה'ט זיך, כיטרעוועס זיך? צוגעדריקט צו דער וואַנט, בעזיענט, צושלאָגען אין אַלע זיינע בעהויפטונגען, פעהרפּאָלנט ווי אַ ווילדע חיה פון דעם אָהר־רחמנות־דיגען ריכטער, געיאָגט פון איין היפּאָמעזע צו דער אנדערער, — בעהויפטעט ער עפעס און האָט תּיכּף חרטה, לייקענט זיך אליין אָב, ווידערשפּרעכט זיך, נוצט אויס אַלע קונצען פון דער דיאַלעק־טיק, טויווענד מאָל גייסטרייכער, פּלפּל־דיגער פון דעם, וואָס האָט אויסגעטראַכט די צוויי־און־זיעבציג פּאַרמען פון סיל־אָניזם. אַזוי האַנדעלט אויך דער אייגענטימער, ווען מען רופּט איהם צום בית־דין, ער זאָל בעווייזען זיין רעכט. תּחילת ענטזאָגט ער זיך גאָר צו ענטפּערן, ער צושרייט זיך, בייזערט זיך, דראַהט; דערנאָך, אז מען צווינגט איהם פּאַרט אָנצונעהמען די דעבאַטע, פעהרפּאַנצערט ער זיך מיט שיקאַנען (סאָפּיומען), רינגעלט זיך אַרום מיט אַ שרעק־

ליכער ארטילעריע, שיסט מיט זיינען גראנאטען, שטעלט אויף איי-
 נעם נאך דעם אנדערן זיינע ארגומענטען: אָקופאַציען, בעזיון,
 פּאַרשריפט, פּערטראַגען, אורדאַלטע מנהגים, אלגעמיינע צושטיי-
 מונג. ווערט ער בעזיענט אויף דעם דאָזיגען באַדען, דרעהט זיך
 אום דער אייגענטימער ווי אַ פּערוואַונדעטע ווילדע היה אין שרייט
 מיט אַ שרעקליכען קול: „איך האָב געטהאָן מעהר ווי אָקופירט,
 איך האָב געאַרבייט, פּראָדוצירט, פּערבעסערט, אומגעבילדעט, גע-
 שאַפּען. אַט די פּעלדער, די בוימער, די הייזער זיינען די ווערק
 פון מיינע הענד; איך האָב דעם דערנערפלאַן פּערוואַונדעלט אין
 אַ וויינגאַרטען און געמאַכט פון דעם ווילדקרויט — פייגענבויםער;
 און איך שנייד היינט דאָרט, וואו עס איז אַמאָל געווען די ערד פון
 הוננער; מיט מיין שווייס האָב איך פּעט געמאַכט דעם באַדען
 און איך האָב געהאַדעוועט מענשען, וואָס וואָלטען אָהן זייער טעג-
 ליכען לוי, וואָס איך האָב זיי געצאָהלט, געשטאַרבען פון הוננער.
 קיינער האָט זיך מיט מיר ניט געטיילט אין מיין פּיין, אין מיינע
 הוצאות; קיינער וועט זיך מיט מיר ניט טיילען אין מיינע
 הכנסות.“

דו האָסט געאַרבייט, אייגענטימער! וואָס-זשע האָסטו גע-
 רעדט פון אורשפּרינגליכער אָקופאַציען? ביזטו געווען אזוי אונ-
 זיכער אין דיין רעכט, אָדער האָסטו געהאַפּט אָבצונאַרען די מענ-
 שען און פיהרען ביי דער נאָז די יוסטיץ? אייל זיך אַנצואווייזען
 דייע פּערטיידינגנס-מיטעל, וואָרום דער אורטייל וועט זיין ניט
 אפּעלירבאַר, און דו ווייסט וואָס דאָ שטעהט אין קאָן: אַלצדינג
 צוריקצוגעבען.

דו האָסט געאַרבייט! אָבער וואָס האָט צו טהאָן די אַרבייט,
 צו וועלכער דיין פליכט צווינגט דיך, מיט דער אָנאייגענונג פון אַל-
 געמיינע גיטער? האָסטו דען ניט געוואוסט, אז מען קאָן ניט פּער-
 געהען פאַר זיך די הערשאַפט איבער'ן באַדען, פונסט ווי מען קאָן
 ניט פּערנעהמען די הערשאַפט איבער ליכט און לופט?
 דו האָסט געאַרבייט! און האָסטו נאָר קיינמאָל ניט געלאָזט
 אנדרערע אַרבייטען פאַר דיר? ווי-זשע קומט עס, וואָס די וואָס
 האָבען געאַרבייט פאַר דיר האָבען פּערלאָרען דאָס, וואָס דו האָסט
 ערוואָרבען ניט אַרבייטענדיג פאַר זיי?

דו האָסט געאַרבייט! מהיכי תיתי; לאָמיר זעהן דיין ווערפּ.

לאָמיר צעהלען, וועגען, מעסטען. דאָס זועט זיין דער מנא תּסיל ופרסין פון בלשאצז; ווייל איך שווער ביי דער וואָנשאַל, ביי דער מאָס און ביי דער צאָהל, אז אויב דו האָסט אויף אַ וועלכען עס איז אופן פערנומען פאר זיך די אַרבייט וואָס האָט געהערט צו אַן אנדערן, וועסטו עס מווען אָבעכען אינגאנצען ביז צום לעצטן קערענדעל.

בכן, דער פּרינציפ פון אָקופאַציען איז בעזייטיגט; מען זאָגט שוין ניט מעהר: „די ערד געהערט צו דעם וואָס האָט זי דער ערשטער פּערכאַפּט“. דאָס אייגענטום, געשטורמט און בעזיעגט אויף איהרע ערשטע בעפעסטיגונגס-ליניען, זאָגט זיך אָב פון איהר אַלטען מאמר; די גערעכטיגקייט ווערט פּערשעהמט, האָט חרטה אויף איהרע כללים און לאָזט פאַר שמערץ אַראָב איהר אויגען-טיכעל. זויף דעם רויט-געוואָרענעם פּנים. און דער דאָזיגער פּראָגראַם פון ציוויליזאַציען שטאַמט אייגענטליך ערשט פון נעכטען; פּופּציג יאָהרהונדערטען האָט עס גענומען אויסצואוואַרצלען אַ ליט-גען. און אין דער דאָזיגער בעדויערונגסווערטטהער פּעריאָדע — וויפּיעל אַנאַקציאָנירטע רויבערייען, פּערהערליכטע אינוואַזיען, גע-בענשטע עראָבערונגען! וויפּיעל מענשען האָבען פּערלאָרען זייער אייגענטום נאָך צוליעב דעם, וואָס זיי זיינען געווען אָבוועזענד; וויפּיעל אַרימע מענשען זיינען געווען פּערטריבען, וויפּיעל הונגעריגע זיינען געווען אויסגעשלאָסען דורך דעם שנעלען און פּרעכען רייכ-טום! וויפּיעל קנאות און מלחמות! וויפּיעל שרפות און אויס-שלאַכטונגען צווישען די פּעלקער! און ענדליך, אַ דאַנק און לויב דער צייט און פּערשטאַנד, האָט מען מודה געווען, אז די ערד איז ניט אַ פּרייז וואָס מען קאָן געווינען אין אַ וועט-לויף; און אז אויף דער וועלט איז דאָ פאַר יעדען אַ פּלאַץ אונטער דער זון. יעדער קאָן צובינדען זיין ציעג צום פּאַרקאָ, אַרויספיהרען זיין קוה אויפ'ן פּעלד צו פּאַסען, פּערזעען אַ שטיקעל ערד און באַקען זיין ברויט ביים פּייער פון זיין אייגענעם אויווען.

אַבער ניין; ס'איז ניט אמת, ניט יעדער קאָן עס טהאָן. איך הער פון אַלע זייטען שרייען: „האָך די אַרבייט און די אינדוסטריע! יעדען קומט נאָך זיין פּעהיגקייט, און יעדער פּעהיגקייט נאָך איהר ליסטונג!“ און דאָך זעה איך, אז דריי-פּערטעל פון דער מענש-

הייט איז בערויבט, און די ארבייט פון אייניגע איז צו זיין א בייטש איבער דער ארבייט פון די איבעריגע.

„דאָס פראָבלעם איז געלעזט — זאָגט העננעקען. — דאָס אייגענ־טום, די טאַכטער פון אַרבייט, קאָן ניט געניסען די געגענוואַרט אָדער די צוקונפֿט, סײַדען אונטער'ן שוין פון דעם געזעץ. זי שפאַמט אורשפּרונג־ליך פון דעם נאַטור־רעכט, און בעקומט איהר טאַכט פון דעם בירגער־ליכען־געזעץ; און פון דער קאָמבינאַציע פון די ביידע אידעען, אַרבייט און שוין, זיינען אַרויסגעקומען די פּאַזיטיווע געזעצעבונגען.“

אַזוי! דאָס פראָבלעם איז געלעזט! דאָס אייגענטום איז די טאַכטער פון אַרבייט! וואָס־זשע זיינען די רעכטען פון איבערנעהמען א נחלה, פון ירשנ'ען, פון פערשענקען א. ז. וו., אויב ניט דאָס רעכט צו ווערן אן אייגענ־טימער בלויו נאָך דעם איינפאַכען פאַקט פון אָקופאַציען? וואָס זיינען אייערע געזעצען איבער דעם אַלטער פון פּוליעהריגקייט, פון אפּטרופּסות, פון דעם אַרויסגעהן פון דעם רשות פון די על־טערען, פון דעם אוועקנעהמען דאָס רעכט אויף אייגענטום, אויב ניט פערשיידענע בעדינגונגען, דורך וועלכע די אַרבייטענדע פּער־זאָן געווינט אָדער פּערלירט דאָס רעכט צו אָקופירען; דאָס הייסט, צו אייגענטום?

אַזוי ווי איך קאָן ניט אין דעם אויגענבליק זיך אַריינלאָזען אין אַ דעמאָלירטער דיסקוסיען פון דעם קאָדעקס, וועל איך זיך בענר־גענען מיט דעם אונטערווען די דריי פּאַראורטיילען, וואָס ווערן אָס געוועהנליכסטען פּאַרגעבראַכט צו דער פּערטהידיגונג פון דעם אייגענטום: (1) די אַנאייגענונג, אָדער די בילדונג פון אייגענטום דורך דעם בעזיצ; (2) די צושטימונג פון דעם מענשען; (און 3) די בעשרענקונג. איך וועל שפּעטער אונטערווען וואָס עס זיינען די ווירקונגען פון אַרבייט, סיי אין פּערהעלטניס צו די בעדינגונגען פון דעם אַרבייטער, סיי אין פּערהעלטניס צום אייגענטימער.

18. די ערד קען ניט ווערען אַנגעאייגענט.

„די בעאַרבייטונגס־פּעחוגע ערד וואָלט בעדאַרפֿט זיין מעררעכענט אַלס אַ נאַטור־ליכער ריכטום, ווייל זי ווערט ניט בעשאַפען פּונ'ם מענשען, דער מענש קריגט זי פון דער נאַטור אומזיסט. אָבער אַזוי ווי דאָס דאָר־

זיגט רויכטום איז נישט אַזאַ צערפליסענדער ווי לופט און וואַסער; אַזוי ווי דאָס פעלד איז אַ בעשמיטטער און בעשרענקטער רוים, וועלכען גיט וויסע מענשען האָבען אָנגעאייגענט פאַר זיך, אויסשליסענדיג אלע אַנדערע, וועלכע האָבען דערצו ססכים געווען. — איז די ערד, וואָס איז געווען לכתחילה אַ נאַטירליכער און אומזיסטיגער געשענק, געוואָרען אַ געזעלשאַפֿטליכער רויכטום, דער געברויד פֿון וועלכען עס סוף ווערען בעד גאַהלט.

(סעי': „פּאַליטישע עקאָנאָמיע“).

בין איך נישט געווען גערעכט, אז איך האָב געזאָגט, אין אַן הויב פֿון דעם קאַפיטעל, אז די עקאָנאָמיסטען זיינען די ערגסטע אויטאָריטעטען אין די פּראַגען פֿון געזעצגעבונג און פּילאָזאָפּיע? אַט האָט איהר פאַר אייך דעם אַבי־אָבות פֿון דער כתה, וואָס שטעלט קלאָר די פּראַגע: ווי אזוי קאָנען נאַטור־גיסער, רייכטימער וואָס זיך נען בעשאַפען געוואָרן פֿון דער השגחה, ווערן פּרוּוואַט־אייגענטום? און ער ענטפּערט דערויף מיט אַזאַ גראַבער צוויי־דייטיגקייט, אז מען ווייסט נישט וואָס אייגענטליך צו גלויבען, צי דער פּערפּאַסער האָט אַזוי וועניג פּערשטאַנד, צי האָט ער עס געמאַהן מיט אַ ביי־זער כּונה. איך פרעג, וואָס פאַר אַ שייכות האָט די פּעסטיקייט און בעשטימטקייט פֿונ'ם באַדען מיט דעם אָנאייגענונגס־רעכט? איך פּערשמעה גאַנץ גוט, אז אַ בעגרעניצטע און נישט צערפליסענדע זאַך ווי די ערד, גיט מעהר שאַנסען עס צו פּערקאַפען און אָנאיי־נענען איידער וואַסער אָדער לופט; אז עס פּיעל גרינגער צו בעקומען די הערשאַפט איבער'ן באַדען איידער איבער דער אַט־מאַספּערע; אָבער דאָ האַנדעלט זיך גאָר נישט וועגען דעם וואָס איז גרינגער אָדער שווערער, און סעי מאַכט פֿון אַ מעגליכקייט אַ היינט. די פּראַגע איז נישט: פאַרוואָס מען האָט זיך אָנגעאייגענט די ערד און נישט דעם ים אָדער די לופט; די פּראַגע איז: מיט וואָס פאַר אַ רעכט האָט דער מענש פאַר זיך אָנגעאייגענט אַ רייכטום, וואָס ער האָט נישט בעשאַפען און וואָס די נאַטור האָט איהם געגעבען אומ־זיסט.

סעי ענטשיידעט גאָר נישט די פּראַגע, וואָס ער האָט זיך אַליין געשטעלט. אָבער ווען אַפּילו ער וואָלט זי יאָ ענטשידען, ווען אַפּילו זיין ערקלערונג וואָלט געווען פֿונקט אַזוי בעפּרידיגענד, ווי זי איז אַרים אין לאַגיק, וואָלט גאָר אַלין געבליבען די פּראַגע: ווער האָט דאָס רעכט צו לאָזען זיך בעצאָהלען פאַר דער בענוצונג פֿון דעם

באָדען, פון דעם רייכטום, וואס איז ניט געשאפען געוואָרען פון מענשליכע הענט? וועמען קומט די אַרענדע פאַר דער ערד? אָהן אַ ספק דעם, וואָס האָט די ערד בעשאַפֿען. ווער האָט די ערד בעשאַפֿען? גאָט. דאָן, טראָג זיך אָב, אייגענטימער!

אָבער דער בעשעפער פון דער ערד פערקויפט זי ניט, ער גיט זי אוועק; און אוועקגעבענדיג זי, מאַכט ער ניט קיין אונטערשייד צווישען מענטש און מענטש. וויזשע קומט עס, אז איין טייל פון זיינע קינדער ווערן בעהאַנדעלט ווי בכורים און דער אַנדערער — ווי ממזרים? ווי קומט עס, אז פון אורשפּרינגליכען רעכט אויף גלייכע חלקים האָט זיך ענטוויקעלט דאָס שפּעטערע רעכט אויף אונט־גלייכע בעדינגונגען?

סעי גיט אַנצוהערען, אז ווען וואַסער און לופט וואַלטען ניט געווען צערפליסענד וואַלט מען אויך זיי אָנגעאייגענט. איך מוז דאָ פערבייגעהענדיג בעמערקען, אז דאָס איז מעהר ווי אַ השערה — עס איז אַ פאַקט. מען האָט זעהר אָפט אָנגעאייגענט וואַסער און לופט. אויב ניט אזוי אָפט ווי מען האָט עס געקאָנט, איז אָבער אזוי אָפט ווי מען האָט די ערלויבניס דערצו געהאַט.

ווען די פּאַרטוגעזען האָבען ענטרעקט דעם צוגאַנג צו אינ־דיען דורך דעם קאַפּ פון „גוטער האַפּנונג“, האָבען זיי גע'טענה'ט, אז זיי אַליין זיינען די אויסשליסליכע אייגענטימער פון דעם דורכ־נאַנג; און גראַציוס, וועמען די האַלענדער, וואָס האָבען ניט גער־וואַלט אָנערקענען דאָס רעכט פון די פּאַרטוגעזען, האָבען ביי דער געלעגנהייט קאָנסולטירט, האָט ספּעציעל געשריבען זיין טראַקטאַט איבער דעם „פרייען ים“, כדי צו בעווייזען, אז דער ים איז ניט קיין זאך פאַר אָנאייגענונג.

דאָס רעכט אויף יאַגד און אויף פּיש־פאַנג איז תמיד געווען די אויסשליסליכע פריווילעגיע פון די אַדעליגע און גרונדבעזיצער; היינט גיבען די רעגירונג און געמיינדען דאָס רעכט אימליכען, וואָס צעהלט וואַפּען־שטייער און פּישעריי־שטייער. עס איז געוויס אַ נוטע זאך צו רעגולירען די יאַגד און די פּישעריי; אָבער זיך לאָזען בעצעהלען דערפאַר, הייסט בעשאַפֿען אַ מאָנאָפּאָל אויף לופט און וואַסער.

וואָס איז אַ פאַספּאַרט? אַן אַלגעמיינע עמפּעהלונג, וואָס ווערט געגעבען דעם רייזענדען; אַ צייגנים פאַר זיכערקייט פאַר

איהם און פאר זיין האָב־און־גוטס. אָבער דער שטאַט, וואָס האָט א טבע צו פּערדאַרבען די בעסטע זאַכען, האָט געמאַכט פּונ'ם פּאַס־פּאַרט אַ מיטעל צו שפּאַנירען און פּאַר געלד־אייננאַהמע. הייסט דאָס ניט פּערקויפּען דאָס רעכט אויף געהן און זיך בעוועגען ?

עס איז, למשל, אויך ניט ערלויבט צו שעפען וואַסער אין אַ ברונעם, וואָס געפינט זיך אויף אַ געוויסער טעריטאָריע, אָהן דער ערלויבניס פון דעם אייגענטימער, ווייל אויפ'ן גרונד פון דעם רעכט פון ערווערבונג, געהערט דער קוואַל צום בעזיצער פּונ'ם באַדען, אויב עס איז ניטאָ קיין געגען־בעזיץ; מען טאָר ניט מאַכען קיין פענד־טער אין אַ וואַוינונג, ניט בעצאָהלענדיג דערפּאַר אַ טאַקסע; מען טאָר ניט מאַכען קיין עפענונג וואָס זאָל אַרויסקוקען אויף אַ הויז, אַ גאַרטען, אַ וויינגאַרטען, אָהן דער הסכמה פון דעם אייגענטימער; מען טאָר ניט שפּאַצירען אין אַ פּאַרק אָדער אין אַן אַרומגעצוימטען פּעלד, אויב דער בעל־הבית וויל ניט; יעדער האָט דאָס רעכט זיך איינצושליסען און צו פּערשפּאַרען. אַלע די פּערבאַטען, זיינען כמעט אזוי ווי רעליגיעזע חרמים, און ניט נאָר אויף דער ערד, נאָר אַפילו אויף דעם וואַסער און אין דער לופט. אזוי לאַנג מיר זיינען פּראָד־לעטאַריע, לעגט אונז דאָס אייגענטום אַריין אין חרם. „מען האָט אויף אונז גוזר חרם געווען אויף ערד, וואַסער, לופט און פייער“.

די אַנאייגענונג פון דעם פּעסטסטען פון די עלעמענטען האָט ניט געקאָנט געשעהן, סיידען מען זאָל זיך אַנאייגענען אויך די דריי אַנדערע עלעמענטען; ווייל לויט דעם רוימישען און פּראַנ־צויזישען רעכט, ברענגט מיט זיך דאָס אייגענטום פון דער איי־בערפּלעך אויך דאָס אייגענטום פון אַלעס וואָס איז אונטער איהם און איבער איהם. „וועמען דער גרונד געהערט, דעם געהערט ער ביז צום הימעל“.

אויב אָבער די בענוצונג פון וואַסער, לופט און פייער קאָן ניט ווערן קיין אייגענטום, פאַרוואָס־זישע זאָל ניט זיין דאָס אייגענע מיט דעם באַדען? שאַרל קאָמט האָט הפנים פאַר־אויסגעזעהן די פּערקניפונג פון די דאָזיגע לאַגישע שלוסען, ווייל ער שרייבט אין זיין „טראַקטאַט איבער אייגענטום“, קאפ. 5, פּאָלגענדעס:

„אַ מענטש, וועלכען מען וואַלט בערויבט פון דער אַטמאָספּערישער לופט, וואַלט אין פּערלויף פון אויבגיגע מינומען אויפּגעהערט צו עקזיס־

טירען, און ווען מען זאל איהם בערויבען אפילו בלויז טיילווייז פון דער לופט, וואָלט ער געלעבט אין שרעקליכע שטערצען; די אייגענע פאלגען, ווען אפילו ניט אזוי גיך, וואָלט מען איינגעטראָטען אויך ווען מען זאל בוים מענשען צונעהמען, טיילווייז אָדער אין גאַנצען, די נויטיגע שפייז; דאָס הייגענע וואָלט אויך פאַסירט, וועניגסטענס אין געוויסע קלימאַטען, ווען מען וואָלט בוים מענשען צוגענומען זיין קליידונג אָדער דעם דאָך פון איבער זיין קאַפּ... דער מענש מוז, כדי צו דעהאַלטען זיין חיות, אונט אויפהערליך אָנאייגענען זיך פערשיידענע מינים זאַכען. אָבער די דאָזיגע זאַכען זיינען ניט תמיד פאַראַן אין דערזעלבער פראָפּארציע. געוויסע זאַכען, ווי למשל דאָס ליכט פון די שטערען, די אַטמאָספּערישע לופט, דאָס וואַסער פון די ימים, זיינען פאַראַן אין אַזאַ גרויסער מאָס, אַז די מענשען קאָנען ניט פּיחלען די ווירקונג פון זייער פערמינדערונג אָדער פערמעהרונג; יעדער מענש קאָן געניסען פון די זאַכען וויפיעל ער כער נויטיגט, אַהן שום שאַדען פאַר אַנדערע מענשען, אַהן אַ שום נאַכטייל פאַר זיי. די זאַכען פון דער קאַטעגאָריע זיינען אין אַ געוויסער מאָס דאָס געמיינשאַפּטליכע אייגענטום פון דער מענשאַהייט; דער איינציגער הויב, וואָס דער מענש האָט אין דיעזען הינזיכט, איז מיט זיין גענוס ניט עו שאַדען דעם אַנדערען."

לאָמיר ענדיגען דעם אַרגומענט וואָס שאַרל קאַמט האָט אָנגעדע הויבען. ווען מען זאל פערוועהרען אַ מענשען צו געהן אויף די גרויסע שליאַכען, זיך אָכשטעלען אויף די פּעלדער, בעהאַלטען זיך אין הייהלען, אָנצינדען פייער, אויפּקלייבען ווילדע גראַזען, קאָכען די דאָזיגע גראַזען אין אַ שטיק געברענטען ליים, — דאָן וואָלט דער מענש ניט געקאָנט לעבען. הייסט עס, אַז די ערד, פּונקט אזוי ווי וואַסער, לופט און ליכט, איז אַ גענענשטאַנד פון ערשטער נויטווענדיגקייט, וועלכען יעדער מוז קאָנען פריי אויסנוצען, אַבי ער שטערט ניט דעם אַנדערן. פאַרוואָס־זשע האָט מען זיך אָנגעדע אייגענט די ערד? ש. קאַנט'ס ענטפּער איז אַ משונה'דיגער. סעי האָט נאָרוואָס גע'טענה'ט, אַז ס'איז דערפאַר, ווייל זי, די ערד, איז ניט קיין צערפליסענדיגע זאַך; קומט שאַרל קאַמט און זאָגט, אַז דער טעם איז, ווייל זי איז ניט קיין אונטערפליסענדיגע זאַך. די ערד איז אַ בעגרענעצטע זאַך, דערפאַר, זאָגט קאַנט, מוז זי ווערען אָנגעאייגענט. ע'ל פי שכל וואָלט ער בעדראַפט זאָגען פּונקט פערקעהרט. דערפאַר טאָר זי ניט ווערן אָנגעאייגענט. וואָרים וויפיעל לופט אָדער ליכט איינער זאל זיך ניט אָנאייגענען, קאָן ער היינעם דערמיט ניט שאַדען; עס בלייבט נאָך אַלץ גענוג איבער פאַר אַלעמען. אָבער מיט דעם באַדען איז

נאָנץ אנדערש. זאָל ווער עס וויל פּערזאָנען, אויב ער וועט נאָר וועלען און קאָנען, די שטראַהלען פון דער זון, דעם ווינד וואָס בלאָזט פּערביי, און די כוואַליעס פון דעם ים; איך ערלויב עס איהם און בין אפילו מוחל זיין שלעכטע כונה. זאָל אָבער אַ לעבע-דיגער מענש אַרויסקומען מיט אַ פּרעטענויע צו פּערוואַנדלען זיין רעכט אויף באַדען-בעזיצ אין אַ רעכט פון באַדען-אייגענטום, דעמאָלט ערקלער איך איהם קריעג אויף מעסער, און וועל מיט איהם קעמפּען ביז צום אויסערסטען.

די אַרגומענטאַציע פון שאַרל קאָמט בעווייזט דעם הויפּך פון זיין אייגענעם טעזיס. ער זאָגט: „צווישען די זאַכען, וואָס זיינען נויטווענדיג פאַר אונזער ערהאַלטונג, זיינען דאָ אַזעלכע, וואָס זיינען פאַראַן אין אַזאַ גרויסער צאָהל, אַז זיי זיינען אונערשעפּליך; אנדערע זיינען פאַראַן אין אַ קלענערער צאָהל, און קאָנען בעפּריע-דיגען די בעדערפענישען נאָר פון אַ בעשרענקטער צאָהל מענשען די ערשטע רופּען מיר אָן געמיינשאַפּטליכע, זאַכען פאַר אַן אַלל, די אנדערע — זאַכען פאַר אַן אַלל.“

דאָס איז אַ ניט זעהר לאַגישע חקירה. וואָסער, ליכט און לופט געהערען צום אַלל ניט דערפאַר, וואָס זיי זיינען אונערשעפּליך, נאָר ווייל מען קאָן זיך אָהן זיי ניט בעגעהן; און אויף אַזאַ אופן, אַז די נאַטור האָט זיי דערפאַר בעשאַפּען אין אַ כּמעט אונבעגריע-נעצטער מאָס, כּדי זייער אונענדליכקייט זאָל זיי בעוואַרענען געגען אָנאייגענונג. אָבער די ערד איז דאָך אויך אַ זאַך אָהן וועלכער מען קאָן זיך ניט בעגעהן, דערפאַר איז זי אַ כּלל-זאַך און קען דעריבער ניט ווערען אָנגעאייגענט; נאָר אַזוי ווי די ערד איז פּיעל בעגרענעצטער ווי די אנדערע עלעמענטען, דערפאַר מוז מען די בענוצונג פון דער ערד רעגולירען אויף אַזאַ אופן, אַז ניט נאָר געוויסע מענשען זאָלען האָבען פון איהם אַ נויץ, נאָר אַז די אינטע-רעסען און די זיכערקייט פון אַלעמען זאָל זיין געשיצט. מיט איין וואָרט, די גלייכהייט פון רעכט איז בעוויזען דורך דער גלייכ-הייט פון בעדערפעניש. איז אָבער דער אָביעקט אַ בעגרענעצטער, דאָן קאָן די גלייכהייט פון רעכט פּערווירקליכט ווערען נאָר דורך דער גלייכהייט פון בעזיצ. דאָס איז אַן אנראַישער געזעץ וואָס איז דער יסוד פון דער גאַנצער חקירה פון שאַרל קאָמט. פון וועלכער זייט מען זאָל ניט בעטראַכטען די דאָזיגע אייגענ-

טומס־פראגע, קוים קוקט מען זיך אין איהר אביסעל טיעפער אריין, מוז מען קומען צו דער גלייכהייט. איך וועל זיך ניט אָבשטעלען לענגער אויף די זאכען, וועלכע קאָנען ווערן אָנגע־ אייגענט און אויף די, וועלכע קאָנען ניט; אין דעם פונקט רעדען אלע יודיסטען און עקאָנאָמיסטען שטותים. דאָס בירגערליכע געזעץ־בוך גיט אַ דעפיניציע פון אייגענטום, אָבער זאָגט ניט אַ וואָרט וועגען דעם, וועלכע זאָכען עס מעגען ווערן אָנגע־אייגענט און וועלכע ניט; און ווען אפילו עס רעדט זיך דאָרט וועגען זאָכען פון משא ומתן, פעהלט אָבער יעדע נעהענטערע און גענויע דעפיניציע. אָבער פונדעסטוועגען זיינען דאָרט פאָראַן געוויסע אָנדייטונגען, און דאָס זיינען גראַדע אזעלכע באַזאלע זעצע, ווי די מלכים האָבען די מאַכט איבער אלע זאָכען; צו די איינצעלנע געהערט דאָס אייגענטום; דער מלך בעזיצט אלעס דורך דער חוקה. די סאָציאלע סאָווערעניטעט ווערט דערמיט אַנטקעגענגע־ שטעלט דעם אינדיווידועלען אייגענטום — איז דאָס ניט אַ מין גלייכהייט־נביאות, אַ רעפובליקאנישער אָראַקעל? עס זיינען אויך פריהער געווען ביישפיעלען אָהן אַ שיעור: למשל, די גיטער פון דער קירכע, פון דער קרוין, פון דעם אַדעל האָבען ניט געטאָרט פערקויפט ווערן און זיינען געווען אויסגעשלאָסען פון חוקה. ווען די קאָנסטיטואַרענדע פערזאָמלונג פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, אָנשטאַט צו פערניכטען די פרווילעגיע אינגאַנצען, וואָלט זי אויסגעברייטעט און געגעבען צו יעדען בירגער; ווען די קאָנסטיטואַנטע וואָלט געווען ערקלערט, אז דאָס רעכט אויף אַרבייט קאָן מען ניט אָנווערן פונקט ווי דאָס רעכט אויף פרייהייט, — דעמאָלט וואָלט די רעוואָלוציע געווען אויסגעפיהרט אינגאַנצען און מיר וואָלטען היינט ניט געהאַט מעהר צו טהאָן, ווי בלויז צו פערפאָלקאָמען דאָס געשאַפענע ווערק.

§ 2. די אלגעמיינע הסכמה בערעכטיגט ניט דאָס אייגענטום

פון דעם אויבער־ציטירטען טעקסט פון סעי זעהט מען ניט קלאָר, צו דער מחבר מאַכט אָבהענגיג דאָס אייגענטום פון דער גיט־ צופליסערדער, בלייבענדער אייגענשאַפט פון דעם באַדען, אָדער פון

דער הסכמה, וועלכע אַרע מענשען, לויט זיין השערה, האָבען געגעבען צו דער אָנאייגענונג. זיין פראגע איז אזוי געבויט, אז זי קאָן אויסגעט טייטש ווערן אויף ביידע אופנים און קאָן האָבען ביידע בעדייטונגען מיט אַ מאָל. מען וואָלט געקאָנט זאָגען, אז דער מחבר האָט געמיינט: דאָס אייגענטומס־רעכט שטאַמט אורשפרינגליך פון דער אויסאיבונג פון אַ ווילענס־מאָטיוו; דערנאָך האָט די פעסטקייט פון דעם באַדען געגעבען דאָס דאָזיגע רעכט אַ געלעגענהייט אָנגע־ווענדט צו ווערן ספּעציעל ביי ערד; און צום שלום איז געקומען די אַלגעמיינע הסכמה און האָט סאַנקציאָנירט די דאָזיגע אָנווענדונג. אזוי אָדער אזוי, האָבען דען די מענשען געקאָנט געזעצליך־מאַכען דאָס אייגענטום דורך זייער געגענזייטיגער צושטימונג? איך זאָג, אז ניין. אַזאַ מין קאָנטראַקט, ווען ער וואָלט געווען פּערפאַסט אפילו פון גראַציום, מאָנטעסקיע און זשאַן זשאַק רוסאָ; ווען ער וואָלט אפילו געטראָגען די חתימות פון דער גאַנצער מענש־הייט, וואָלט ער אויך דעמאָלט רעכטליך געווען אָהן שום ווערט, און דער אַקט פון שליסען דעם קאָנטראַקט וואָלט געווען אַן אַנד־געזעצליכער. דער מענש קאָן אזוי וועניג אַבזאָגען זיך פון דער אַרבייט, ווי פון דער פרייהייט. און וואָס איז דען די אַנערקענונג פון דעם רעכט אויף באַדען־אייגענטום אויב ניט אַן אַבזאָגען זיך פון דער אַרבייט? מען זאָגט זיך דאָך דערמיט אָב פון די מיטלען צו אַרבייטען, מען האַנדעלט מיט אַ נאַטירליכען רעכט און מען וואַרפט אַראָב פון זיך די אייגענשאַפט פון מענש־זיין.

אָבער לאַמיר אפילו צוגעבען, אז די דאָזיגע שטילע אָדער פאַרמעלע הסכמה, אויף וועלכער מען שטיצט זיך אזוי פיעל, האָט עקזיסטירט; וואָס־זשע וואָלט דערפון גערונגען געווען? עס איז דאָך קלאַר, אז ביידע צדדים האָבען זיך פון עפעס אָבגעזאָגט, האָבען אויף עפעס געמוזט מוחל זיין; מען גיט ניט אוועק קיין רעכט אָהן אַן עקזיוואַלענט פאַר איהם. הייסט עס, אז מיר פאַלען וויעדער אַריין אין גלייכהייט, — דער *Sin qua non* פון יעדער אָנאייגענונג, און דעריבער, מוז מען, נאָכדעם ווי מען האָט בערעכטיגט דאָס אייגענטום און עס פּערענטפּערט מיט דער אַלגעמיינער הסכמה, דאָס הייסט מיט דער גלייכהייט, וויעדער פּערענטפּערען די אונגלייכהייט פון די לעבענס־בעדינגונגען מיט דעם אייגענטום. ס'איז אונטערליך אַרויסצופאַלנעמען זיך פון דעם דאָזיגען לאַגישען קרייז, אָיב, לויט די בעדינגונגען פון דעם

סאָציאלען קאָנטראַקט, איז די גלייכהייט דער תנאי פון אייגענטום, קומט אויס, אז אין דעם מאָמענט ווען די גלייכהייט האָט אויפֿ- געהערט צו עקזיסטירען, איז דער קאָנטראַקט געבראָכען, און יעדע אַרט אייגענטום ווערט גולה, אוזורפּאַציאָן. מען געווינט דער- פאַר גאַרנישט פון דער טעאָריע פון דער אזוי גערופענער אַלגעמיי- נער הסכמה פון אַלע מענשען.

§ 3. חזקה גיט ניט קיין רעכט אויף אייגענטום.

דאָס רעכט אויף אייגענטום איז געווען דער אָנהויב פון ביזעס אויף דער ערד, דאָס ערשטע רינגעלע אין דער לאַנגער קייט פון פערברעכען און עלענד, וואָס די מענשהייט האָט דורכגעמאַכט זינט זי לעבט. דער ליגען פון חזקה איז דער פערדערבליכער כּשוף, וואָס איז אַרויפגעוואָרפען געוואָרען אויף דעם דענקען, דער טויט־ אורטייל וואָס איז איינגערוימט געוואָרען אין אויער פון דעם געווי- סען, כדי צו פּערהאַלטען דעם פּאַרטשריט פון דעם מענשען צום אמת און אויפצוהאַלטען די עבודה־זרה פון דעם טעות.

דער קאָדעקס דעפינירט חזקה אזוי: „א מיטעל צו ערווערבען אָדער פּערלירען אין לויף פון „צייט“. ווען מיר זאָלען אָנווענדען די דעפיניציאָן אויף אידעען און אמונות, וואָלטען מיר זיך געקאָנט בענוצען מיט דעם וואָרט ח ז ק ה , כדי צו בעצייכענען די שטאַרקע ליעבע וואָס מענשען האָבען צו יעדען אַלטען אכערנלוויבען אויף יעדען געביט און די אָפט בלוטיגע און ווילדע געגנערשאַפט, וואָס יעדע נייע ענטדעקונג, יעדער נייער אמת בעגעגענט צו אַלע צייטען; די געגנערשאַפט וואָס מאַכט דעם פּאַרשער און דענקער צו אַ מאַרטירער. עס איז ניטאָ קיין איין פּרינציפּ, קיין איין ענטדעקונג, קיין איין איידעלער געדאַנק, וואָס זאָל זיך ניט האָבען אָנגעשטוימען ביי זיין ערשטען אַריינפּאַהר אין דער וועלט אָן אַ שרעקליכער כאַריקאָדע פון פּאַראַויס־געפּאַסטע מיינונגען, אַ פּער- שווערונג פון אַלטע פּאַראַורטיילען. חזקה אַקעגען דעם שכל, חזקה אַקעגען די פּאַקטען, חזקה אַקעגען יעדען אמת, וואָס איז פּריהער ניט געווען בעקאַנט, — דאָס איז דער סך הכל פון דער פּילאָזאָפּיע פון „סטאַטוס קוואָ“, דער סימבאָל פון די קאָנסערוואַטאָרען אין אַלע יאָהרהונדערטען.

ווען די עוואַנגעלישע רעפּאָרם איז געבראַכט געוואָרען צו דער וועלט, איז דאָרט געווען אַ חזקה פאַר גוואַלדטהאַט, אויסגעלאַסענדיק קייט און ענאָאָיזם; ווען גאַלילעאַ, דעקאַרט, פּאַסקאַל און זייערע תּלמידים האָבען מחדש געווען די פּילאָזאָפּיע און די וויסענשאַפטען, — האָט די פּילאָזאָפּיע פּון אַריסטאָטעל געהאַט אַ חזקה; ווען אונזערע עלטערן פּון 89 האָבען פּערלאַנגט פּרייהייט און גלייכהייט, איז געווען אַ חזקה פאַר טיראַניי און פּריווילעגיעס. „תּמיד זיינען געווען אייגענטימער און זיי וועלען תּמיד זיין“ — אָט מיט דעם טיעפען מאַמר, מיט די לעצטע אָנשטרענגונג פּון אַ ווילדען ענאָאָיזם, ווילען די פּראָפּעסאָרען פּון אונגלייכהייט ענטפּערן אויף די אָננדיקע פּען פּון זייערע גענער; און זיי גלויבען הפּנים, אַז מען קען האָבען אַ חזקה אויף אידעען פּינקט ווי אויף אייגענטום.

מיר, היינטיגע מענשען, וואָס זיינען אויפגעקלערט דורך דעם טריאומף־גאַנג פּון די וויסענשאַפטען, האָבענדיג געלערנט פּון די גלענצענדרסטע ערפּאָלגען, ניט צו געטרויען אונזערע אייגענע מיינונגען, — מיר געהמען אויף מיט נחת־רוח, מיט אַפּלאָוז דעם גאַטורבעקאַכטער, וועלכער זוכט אַ נייעם פּרינציפּ, אַ נייעם ניט־ענטדעקטען געזעץ, שטיצענדיג זיך אויף דער טיעפסטער אַנאַליזע, בענזענדיג זיך מיט טויענדער עקספּערימענטען. מיר שטויסען היינט ניט אַוועק קיין שום אידעע, קיין שום פּאַקט אויף דעם גרונד, ווייל עס האָבען אַמאָל געלעבט מענשען וואָס זענען גשווען פּעהיגער פאַר אונז און האָבען דאָך ניט בעמערקט די זעלבע ערשיינונגען, ניט פּערשטאַנען די זעלבע אַנאַלאָגיעס. פאַרוואָס זאָלען מיר ניט אַריינטראָגען אין פּאָליטישע און פּילאָזאָפּישע פּראַגען די זעלבע אָביעקטיוויטעט? פּון וואַנען קומט די לעכערליכע מאַניע צו בעהויפטען, אַז אַלצדינג איז שוין געזאָגט געוואָרען, דאָס הייסט, אַז אַלצדינג איז שוין בעקאַנט אין פּראַגען פּון פּערשטאַנד און מאַראַל? פאַרוואָס דיענט דער שפּרוך פּון „אין כל חדש תּחת השּׁמשׁ“ אויסשליסליך פאַר כּעמאַפיזישע חקירות?

מען מוז מודה זיין, אַז מיר האַלטען נאָך דערביי, אַז מיר פּילאָזאָפּירען נאָך אַלץ מיט אונזער פּאַנטאַזיע און ניט מיט מעטאָ־דע און אויף גרונד פּון בעקאַכטונג; די פּאַנטאַזיע און דער ווילען זיינען איבערטום די ריכטער אויף דעם אָרט פּון שכל און

פון פאסטען. און דערפאר איז עד היום אונטערגליף צו דערמענען צווישען דעם שארלאטאן און דעם פילאָזאָף, דעם געלעהרטען און דעם שווינדלער. פון שלמה המלך'ס און פיטאגאָראַס' צייטען אָן האָט די פאנטאזיע זיך ממש ערשעפט מיט דעם אויסטראַכטען און טרעפּען די סאָציאַלע און פּסיכאָלאָגישע געזעצען; אלע מינים סיסטעמען זיינען פאַרגעשלאָגען געוואָרן. און אָט פון דעם שטאַנדפּונקט איז פּילייכט ריכטיג, אז „אַל צ די נג איז געזאָגט געוואָרען“. עס איז אָבער אויך נאָך מעהר ריכטיג, אז „אַל צ די נג איז נאָך געבליבן נישט ערפּאָרשט“. אין דער פּאָליטיק (אום צו רעדען אַויס זיין פּאַרטיי לויט זיין ליידענשאַפט און זיין אינטערעס; דער פּערשטאַנד אונטערוואַרפט זיך דעם געבאָט פון דעם ווילען; עס איז נישט פאַראַן קיין וויסען, אפילו נישט קיין אָנהויב פון זיכערהייט. די אַלגעמיינע אונטערנעהייט ברענגט מיט זיך די אַלגעמיינע טיראַניי; און אין דערזעלבער צייט וואָס די כאַרטע גאַראַנטירט די פּרויהייט פון דענקען, בעשליסט די כאַרטע — אונטער דעם נאָמען פון אחרי רבים להטות, — די שקלאַפּעריי פון דעם דענקען.

אויך וויל מיך האַלטען ביי דער פּראַגע פון דער חזקה בנוגע צו דיני ממונות, פון וועלכע דאָס בירגערליכע געזעצבוך רעדט, און האָב נישט די אבזיכט אַריינצולאָזען זיך אין אַ דיסקוסיע איבער די נאַטור פון אָט דעם רעכט, פון וועלכען די אייגענטימער רעדען. עס וואָלט געווען צו לאַנגווייליג און מליצה'דיג. יעדער איינער ווייסט, אז עס זיינען פאַראַן רעכט, וואָס קאָנען נישט איבערגעהן אין חזקה; און אפילו ביי די זאַכען, וועלכע מען קאָן יאָ קונה זיין דורך דעם פּערלויף פון צייט, איז אויך, ווי יעדער ווייסט, די חזקה געבונדען צו געוויסע תנאים, וואָס אויב עס פּעהלט נאָר איינער פון זיי, פּערלירט די חזקה איהר ווערטה. אויב עס איז אפילו אמת, למשל, אז דער בעזיץ פון דעם אייגענטימער איז געווען כּי ר - גערליך, עפּענסליך, פּרידליך און נישט - אונטערבראָכען, איז פון דער אַנדער זייט נישט וועגינער אמת, אז ער האָט נישט דעם ריכטיגען רעכטס - טיטעל, וווייל די איינציגע רעכטסטיטלען, אויף וועלכע ער

קאָן זיך בערופען, — דהינו, די אַקופאַציאָן און די אַרבייט, — קאָנען גילטען פונקט אזוי נוט פאַר דעם מאָהנענדען פּראָלע-טאַריער ווי פאַר דעם בעל-דין דעם אייגענטימער. נאָך מעהר, דער דאָזיגער בעזיץ האָט אַפילו ניט דעם פאַרצוג פון גוטע גלויביגע, פון באַנאָ פירעם, ווייל ער שטיצט זיך אויף אַ רעכטס-פּעהלער, און א פּעהלער לאָזט ניט צו קיין חזקה, לויט דעם גרונדזאַץ פון פּאַול: „ביי בעזיץ-און געברויכס-פּראָגען קאָן קיין פּעהלער ניט דיענען לטובה פון דעם בעזיצער.“ דאָ איז פאַראַן אַ רעכטס-פּעהלער, סיי אין דעם וואָס דער בעזיצער בענוצט זיך מיט דעם רעכטס-טיטעל אייגענטימער בשעת ער האָט ניט קיין אַנדער רעכטס-טיטעל ווי אַלס שומר שכיר, וואָס ציהט נוצען פון דער צו איהם אָנפּערטרויטער זאָך; סיי שוין אין דעם אַליין וואָס ער האָט געקויפט אַ זאָך וואָס קיינער האָט ניט געטאָרט, ניט אַבטרעטען, ניט פּערקויפען.

אַן אַנדער גרונד פאַרוואָס די חזקה קאָן ניט ווערן קיין אַרגר-מענט פאַר דעם אייגענטום, — אַ גרונד וואָס איז גענומען פון די פיינסטע יוריסטישע חקירות, — איז דער, וואָס דאָס רעכט אויף בעזיץ פון אונבעוועגליכע גיטער איז א טייל פון אַן אַלגעמיינעם רעכט, וועלכער איז קיינמאָל ניט אונטערגעגאַנגען, אַפילו ניט אין די שווערסטע און אונגליקליכסטע צייטען פון דער מענשהייט; און עס איז גענוג פאַר די פּראָלעטאַריער צו בעווייזען, אַז זיי האָבען המיד, לכל הפחות צום טייל בענוצט זיך מיט דעם דאָזיגען רעכט, כדי זיי זאָלען צוריק בעקומען דאָס פולע רעכט. דער מענש, למשל, וואָס האָט דאָס אַלגעמיינע רעכט צו בעזיצען, געבען, אויסטוישען, לייהען, פּערדינגען, פּערקויפען, אומבילדען אָדער צושטערען אַ חפץ, האַלט פאַר זיך דאָס רעכט שטענדיג שוין דורך דעם פּאַקט אַליין, וואָס ער קאָן זי פּערליהען, אַפילו ווען ער האָט ניט אַרויסגעוויזען אויף אַן אַנדער אופן אין בעזיץ-רעכט. מיר זעלען ווייטער זעהן, אַז גלייכהייט פון גיטער, גלייכהייט פון רעכט, פרייהייט, ווילען, פּערזענליכ-קייט זיינען סיגנאַמען, פּערשיידענע אויסדרוקען פאַר דעם אייגענעם בענריף, — דהינו, דאָס רעכט פון ערהאַל-טען און ענטוויקלען; מיט איין וואָרט, פון דעם רעכט צו לעבען, אַפענען וועלכען די חזקה קאָן האָבען אַ ממשות נאָר דעמאָלט, ווען די מענשען הערן אויף צו עקזיסטירען.

וואָס איז שייך צו דער צייט, וואָס איז נויטיג פאר דער ענטשטעהונג פון דעם חוקה־רעכט, איז דאָך איבעריג צו בעווייזן זען, אז דאָס אייגענטום־רעכט בכלל קאָן ניט ווערן ערוואָרבען דורך דעם בעזיץ אין דעם משך פון צעהן, צוואַנציג, הונדערט, טויזענד, הונדערט טויזענד יאָהר; און אזוי לאַנג ווי עס וועט נאָך בלייבען אַ מענשליכער קאָפּ וואָס איז פעהיג צו פערשטעהן און צו בעקעמ־פען דעם אייגענטום־רעכט, וועט דאָס דאָזיגע רעכט קיינמאָל ניט אַרײַנגעהן אין חזקה. וואָרים אַ יורדישער פרינציפ אָדער אַן אַקסיאָם פון דער פערזנלעכער קאָן ניט ווערן אוועקגעשטעלט אויף דער זעלבער שטופע ווי אַ ציפּעליגער און גרונדלאָזער פאַקט. דער בעזיץ פון איין מענשען קען זיך פערשליסען אַקעגען דעם בעזיץ פון אַ צווייטען מענשען; אָבער פונקט אזוי ווי דער בעזיצער קאָן זיך ניט אָבשליסען פאַרויף אַליין, אזוי האָט אויך דער פערשטאַנד די פעהיגקייט תמיד אויפ'ס ניי זיך צו ענדערען און פערבע־סערן. דער פעהלער פון דער פערגאַנגענהייט בינדט איהם ניט אויף דער צוקונפֿט. דער פערשטאַנד איז תמיד און אייביג דער אייגענער; אָבער די אינטטיטוציע פון אייגענטום, דאָס ווערק פון דעם אונוויסענדען פערשטאַנד, קאָן אָבגעשאַפט ווערען פון דעם פערשטאַנד, ווען ער ווערט אויפגעקלערט. דערפאַר קאָן אויך דאָס אייגענטום זיך ניט שטיצען אין גאַנצען אויף חזקה. דאָס אַלעס איז אזוי פעסט און אמת, אז דערפון איז אויסגעוואַקסען דער יורדישער כלל, אז כּנוגע צו חזקה העלפט קיין שום רעכטס־פעהלער ניט.

אָבער איך וואָלט געוואָרען אונטריי צו מײַן מעטאָדע, און דער לעזער וואָלט געהאַט אַ פולען רעכט מיך צו בעשולדיגען אין שאַרלאַטאַניזם און ליגען, ווען איך וואָלט ניט געהאַט צו זאָגען עפעס מעהר כּנוגע צו דער חזקה. איך האָב פריהער בעוויזען, אז די אָנאייגנונג פון באַדען איז אונגעזעצליך; און אפילו ווען דאָס וואָלט געווען געזעצליך, וואָלט אויך דערפון לאַגניש געדאַרפט פאַלגען די גלייכהייט פון אייגענטום. ווייטער האָב איך בעוויזען, אז די אַלגעמיינע הסכמה איז נאָר קיין ראייה ניט פאַר דעם אייגענ־טום; און ווען זי קאָן יאָ עפעס בעווייזען, בעווייזט זי די גלייכהייט פון אייגענטום. איצט בלייבט מיר נאָך איבער צו בעווייזן

זען, אז אפילו די חזקה, ווען מען וואָלט זי געקאָנט צולאָזען, זעצט אויך פאַראויס די גלייכהייט פון אייגענטום.
דער דאָזיגער בעווייז וועט זיין ניט לאַנג און ניט שווער.
עס וועט זיין גענוג בלוז צו דערמאָנען די מאַטיווען, וואָס האָבען געבראַכט צו דער איינפיהרונג פון חזקה.

„די חזקה“, זאָגט דיונאָ, „איז אויף דעם ערשטען בליק ניט צו פּעראייניגען מיט דעם פּרינציפּ פון דער נאַטירליכער גלייכהייט, וועלכע ערלויבט ניט, אז מען זאָל ביי אוינעם צונעהמען זיין פּערמעגען קער גען זיין ווילען און אָהן זיין וויסען, און מאַכען דערמיט רייך אַ צווייטען. אָבער ווען די חזקה וואָלט ניט עקזיסטירט, ווי אָפט וואָלט עס פאַרגעקומען, אז איינער וואָס ערווערבט זיך אַ נחלה מיט גוטען גלויבען, וואָלט אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון זיין נחלה, ניט קוקענדיג אויף דעם לאַנגיאַהריגען בעזיצן; און אפילו דער, וואָס האָט ערוואָרבען די נחלה פון דעם אמת'ן בעזיצער, אָדער דער וואָס האָט זיך פּרוי געמאַכט מיט געזעצליכע מיטלען פון אַלע פּערפליכטונגען און פּערשולדיגונגען, וואָלט געקאָנט, פּערלירענדיג זיין בעזיצדאָקומענט, ווערן אַרויסגעשטעלט אָדער אויפ'ס ניי פּערשקלאַפט אין חובות און פּערפליכטונגען! דער פאַר האָט דאָס עפענטליכע רעכט געפאַדערט, אז מען זאָל פּעסמזעיען אַ טערמין, נאָך וועלכען עס זאָל מעהר ניט ערלויבט ווערן צו בעאונרוי היגען די בעזיצער אָדער נאָכצופאַרשען נאָך לאַנג פּערנאַבלעסיגטע רעכט. . . דאָס בירגערליכע רעכט, דורך דער איינפיהרונג פון חזקה־רעכט, האָט בלוז פּערפאַלקאָמט דאָס נאַטירליכע רעכט, און מוסיף געווען צו דעם טעלקער־רעכט. אָון אַזוי ווי די חזקה איז בעגרינדעט אויף דעם אַל־געמיינעם וואוילזיין, וואָס דאַרף תמיד שטעהן פריהער פון יעדען פריוואַט־אינטערעס, — די חזקה איז איינגעפיהרט געוואָרען צוליב דעם עפענט־ליכען אינטערעס, — מוז זי געהאַלטען ווערן אין כבוד, כל זמן זי ערפילט די בעדינגונגען וואָס דאָס געזעץ פּערלאַנגט.“

מוליע, אין זיין „בירגערליכעם רעכט“, זאָגט:

„כדי דער בעזיצן פון זאַכען זאָל זיך ניט געפינען שטענדיג אין אַ צושטאַנד פון אַ צוילאַנגער אונזיכערקייט, וועלכע קען שאַדען דעם עפענט־ליכען אינטערעס און אַרויברענגען פּערווירונג אין דעם פּאַמיליען־לעבען און צושטערען די דויערהאַפטיגקייט און ממשות'דיגקייט פון סאַציאַלע פּערהאַנדלונגען, האָט דאָס געזעץ בעשטימט אַ צייט, נאָך וועלכער ער לאָזט מעהר ניט צו, אז מען זאָל צוריקפּערלאַנגען די נחלה, און גיט צוריק דעם בעזיצן זיין אַלטע פּריווילעגיע דורך דעם, וואָס ער פּעראוי־ניגט איהם מיט דאָס אייגענטום.“

ק א ס י א ד א ר האָט געזאָגט ווענען אייגענטום, אז עס איז

דער איינציגער זיכערער האפען אין דעם שטורם פון אינטריגען
און דעם קאכעניש פון דער גיריגקייט.

די חזקה, הייסט עס, איז לויט אלע אויטאָריטעטען א מיטעל
אויפצוהאלטען די עפענטליכע אָרדנונג; אין געוויסע פאלען אן
אומקעהר צו דעם פרימיטיווען שטייגער פון ערווערבען אייגענטום;
א פיקציע פון דעם בירגערליכען געזעץ, וואָס שעפט זיין גאנצען
כה פון דער נויטווענדיגקייט צו רעגולירען סכסוכים, וועלכע מען
וואָלט ניט געקאָנט אויסמיידען אויף אן אנדער אופן. ווייל, ווי
גראַציום זאָגט, די צייט אליין האָט ניט קיין שום ווירקענדע סיבה;
אלצרינג קומט מיט דער צייט, אָבער גאָר נישט געשעהט דורך
דער צייט. די חזקה, אָדער דאָס רעכט אויף א נחלה נאָך דעם
פערלוף פון א בעשטימטער צייט, איז דערפאר א פיקציע פון דעם
געזעץ, וועלכע איז אָנגענומען געוואָרן קאָטווענציאָנעל.

אָבער יעדעס אייגענטום האָט בהכרח אָנגעהויבען מיט דער
חזקה, אָדער ווי דער לאטיינישער טערמין זאָגט, מיט דער Juscapion
ד"ה מיט דעם דויערהאפטען בעזיץ. איצט פרעג איך: ערשט
טענס, ווי אזוי קאָן דער בעזיץ ווערן אייגענטום דורך דער צייט?
איהר מעגט פערלענגערן די צייט פון בעזיץ אזוי לאַנג ווי איהר
ווילט, עס בלייבט פאָרט בלויז א צייט, און צייט קען ניט מאַ-
כען דעם געברויכער צום אייגענטימער. ווען דאָס געזעץ ערקלערט,
אז די צייט קאָן מאַכען דעם בעזיצער פאר אן אייגענטימער, ועצט
עס דערמיט פאָראויס, אז א רעכט קאָן בעשאַפען ווערן אָהן א סבה,
אָהן א מאַטיוו; דאָס געזעץ טרעט אריבער זיינע גרענעצען. די
עפענטליכע אָרדנונג און די זיכערקייט פון די בירגער האָבען געפאָר-
דערט בלויז, אז דער בעזיץ זאָל ווערן גאראַנטירט; פאָרוואָס האָט
דאָס געזעץ געדאַרפט שאַפען אייגענטום? די חזקה איז געווען א
מיין צוקונפטיגער זיכערונג; פאר וואָס האָט דאָס געזעץ געמאַכט
דערפון א פרינציפ פון פריווילעגיע?

לכן, איז דער אורשפרונג פון דער חזקה דער אייגענער ווי
דער אורשפרונג פון אייגענטום אליין; און אזוי ווי דאָס איי-
גענטום האָט זיך ניט געקאָנט לעגיטימירען אונטער אן אנדער בע-
דינגונג ווי אונטער א פאָרמעלער גלייכהייט, איז די חזקה בלויז
איינע פון די טויזענד געשטאַלמען אין וועלכע עס טרעט ארויס די
נײַטווענדיגקייט צו בעזיצען די דאָזיגע קאָסטבאַרע גלייכהייט. איי-

דאָס איז ניט סתם אַ השערה אין דער וועלט אַרײַן ; איהר קענט
געפינען דעם בעווייז דערפאַר אין אַלע געזעצביכער.

אַבער, אין דער אייגענער צײַט וואָס מען האָט איינגעפיהרט
די חוקה און די קאָדעקסען, האָט מען אויפגעשטעלט דעם גרונד-
זאַץ, אז דאָס אייגענטום קאָן ווערן ערהאַלטען דורך דעם בלויען
ווילען. אויב דאָס איז אַזוי, אויב דער אייגענטימער קאָן ניט
פערלירען זײַן רעכט אַנדערש ווי דורך זײַן אייגענע הסכמה, ווי
אַזוי קאָן דאָן זײַן ניצליך די חוקה ? וואָס האָט דען די צײַט צו
טהאָן מיט דעם ווילען פון דעם אייגענטימער ? מיט וואָס פאַר
אַ רעכט בעשטראַפט מען דעם אייגענטימער, וואָס איז אַ לאַנגע
צײַט געווען ווײַט פון זײַן נחלה, און מען געהט זי אַוועק פון
איהם ? מיט אַנדערע ווערטער, פריהער האָבען מיר געזעהען, אז
חוקה און אייגענטום זײַנען צוויי בעגריפען פאַר אײַן זאַך, איצט
אַבער געפינען מיר, אז זײ זײַנען הפכים !

גראַציוס האָט פערשטאַנען די האַרבקײט פון דעם ווידער-
שפרוך און האָט עס פערענטפערט אויף אַ מערקווירדיגען אופן :
„וואו איז דער מענש — זאָגט ער — מיט אַזאַ ניט-קריסטליכער
נשמה, וואָס וואָלט געוואָלט פאַר אַ קלײַניגקײט פעראייביגען די
זינד פון דעם בעזיצער, וואָס וויל זיך ניט אַבזאָגען פון זײַן רעכט ?“
וואו ? מײַן גאָט — אײַך בין אַזאַ מענש ! מעגען אַ מוליאָן
אייגענטימער זיך בראַטען אין גיהנום, אײַך לעג אויף זײער געוויסען
די שולד פאַר דעם וואָס זײ האָבען בײַ מיר אַוועקגעראַבעוועט מײַן
חלק אין דער וועלט. גראַציוס האָט נאָך אַן אַרגומענט. ער זאָגט,
אז עס איז גלײַכער אַבצוזאָגען זיך פון אַ רעכט, ווי צו פיהרען
פראַצעסען איבער איהם, ברענגען מחלוקות, צושטערען דעם שלום,
אַנצײנדען דעם פײַער פון בירגער-קרײַעג. מהיכרתי ; אַבער מען
מוז מײַך ענטשעדיגען פאַר דעם דאָזיגען אַבזאָגען-זיך פון מײַן רעכט.
ווען מען טהוט עס ניט, וואָס אַרט מײַך, פראַלעטאַריער, די רוח
און די זיכערקײט פון די גבירים ? מײַך אַרט די ע פ ע נ ט ל י כ ע
אַ ר ד ו נ ג פונקט אַזוי פיעל ווי דער וואוילטאַג פון די אייגענ-
טימער. אײַך פערלאַנג צו לעבען פון דער אַרבייט ; און אויב ניט,
וועל אײַך שטאַרבען אין קאַמף.

אין וואָס פאַר פּאָפּוליס מען זאָל זיך ניט אַרײַנלאָזען, די חוקה
בלייבט פאַרט דער היפוך פון אייגענטום ; אַרער, בעסער געזאָגט,

אייגענטום און חוקה זיינען צוויי פארמען פון דעמזעלבען פרינציפ, אבער אזעלכע צוויי פארמען, וואָס קאָרענירען זיך איינע די אנדערע; און דער פערזוך פון דער אלטער און מאָדערנער יוריספרודענץ זיי צו פּעראַייניגען אין געווען איינער פון איהרע גרעסטע שפּותים.

די מיסיאָן פון די געזעץ־מענשען האָט געדאַרפט זיין צו רעפּאַרמירען דאָס, וואָס איז געווען שלעכט אין דער געזעצגעבונג; אָנשטאט אָבער צו רעפּאַרמירען, גוט־מאַכען דאָס פּעהלערהאַפּטע, אויסגלייכען די ווידערשפּרוכען, האָבען זיי זיך אָבגעשטעלט ביי דעם כּוכשטאַב פון דעם געזעץ און זיך בענגענעט מיט דער ראָלע פון מפרשים און הנהגות־שרייבער. זיי האָבען, ווי די טעאָלאָגען, געמאַכט זיך פאַר אַ חוק, אז דאָס וואָס איז אָנגענומען געוואָרן פון אלעמען, אומעטום און שטענדיג — איז אַן אונטערהאַבאָרער אמת; פונקט אזוי ווי אַן אלגעמיין אָנגענומענע אמונה, וואָס האָט קיין שום גרונדלאָגע ניט אין דעם פּערשטאַנד, וואָלט בעוויזען עפעס אנדערש ווי אַן אלגעמיינע פּערבלענדעניש. לאָמיר זיך ניט נאָרען: די הסכמה פון אלע פּעלקער קאָן דיענען דערצו, אז מען זאָל אויפ־מערקזאַם ווערן אויף אַ פּאַקט, דערפיהלען די פּערשוואָומענע סענטימענטען פון אַ געזעץ; אָבער זי קאָן אונז גאָרנישט זאָגען ממשות'דיגעס, ניט איבער דעם פּאַקט און ניט איבער דעם געזעץ. די הסכמה פון דעם גאַנצען מין האנושי איז אַן אָנדייטונג פון דער נאַטור, און ניט ווי ציצעראָ האָט געזאָגט, אַ געזעץ פון דער נאַטור.

דער אמת בלייבט פּערבאָרגען אונטער דעם שיין, וואָס די אמונה מעג זיך גלויבען אין איהם; אָבער נאָר דער שכל אַליין קאָן איהם דערקענען און פּערשטעהן. אַזוי איז געווען דער גאַנג פון דעם פּראָגרעס פון דעם מענשליכען נייסט אין אליז וואָס האָט אַ שייכות צו פיזיקאַלישע ערשיינונגען אין צו די שאַפּונגען פון זשעניען. פאַרוואָס זאָל עס זיין אנדערש מיט די פּאַקטען פון געוויסען און די רעגעלען פון אונזערע האַנדלונגען?

§ 4. איבער ארבייט. — די ארבייט אן און פאר זיך האט ניט קיין שום אנאייגנונגס־קראפט איבער די זאכען פון דער נאטור.

מיר וועלען בעווייזען דורך די אפאָרזומען פון דער פאָליטישער עקאָנאָמיע און רעכט, ד. ה. דורך די וויכטיגסטע אַרגומענטען וואָס דאָס אייגענטום האָט אויפצואווייזען:

(1) אַז די ארבייט אן און פאר זיך האָט ניט קיין שום אנאייגענונגס־קראפט איבער די זאכען פון דער נאטור;

(2) אַז אפילו ווען מען אַנערקענט די דאָזיגע קראַפט, איז מען לאָגישער־ווייזע געצוואונגען אָנצוּערקענען די גלייכהייט פון אייגענטום, — ווי פּעישידען עס זאָל ניט זיין די אַרט פון דער אַרבייט, די זעלסטענקייט פון דעם פּראָדוקט, די אונגלייכקייט פון די פּראָדוצירענדע קרעפטען;

(3) אַז אין דעם געביט פון גערעכטיגקייט ווערט דאָס אייגענטום צו ש ט ע ר ט דורך די ארבייט.

נאָכפאָלגענדיג דעם ביישפּיעל פון אונזערע נענער, און כדי ניט איבערצולאָזען אויף אונזער וועג קיין דערנער און שטרויכ־לונגען, וועלען מיר די פראגע בעהאנדלען פון אָנהויב, אזוי ווייט ווי ס'איז מעגליך.

ש. קאָמט („טראַקטאט איבער אייגענטום“) זאָגט: „פראַנק־רייך, בעטראַכט אַלס נאַציאָן, האָט איהר אייגענע טעריטאָריע.“

פראַנקרייך בעזיצט, ווי אַ יחיד, אַ טעריטאָריע, וועלכע זי נוצט אויס, אָבער זי איז ניט איהר אייגענטימער. נאַציאָנען צווישן שען זיך זיינען פונקט ווי יחידים צווישען זיך: זיי ארבייטען און זיי ציהען נוצען פון דער ארבייט. עס איז כלוין אַ מיסברויך פון דער שפראך ווען מען זאָגט, אַז אַ נאַציאָן האָט אַ הערשאַפט איבער דעם באַדען. דאָס רעכט צו געברויכען און מיסברויכען געהערט צו אַ פאָלק פונקט אזוי וועניג, ווי צו דעם איינצעלנעם מענשען; און עס וועט קומען אַ צייט, ווען אַ מלחמה וואָס וועט ווערן אונטערנומען צו בעשטראָפען דעם מיסברויך פון דער ערד דורך אַ נאַציאָן, וועט זיין אַ הייליגע מלחמה.

ש. קאָמט, — וועלכער נעהמט זיך אונטער צו ערקלערן ווי אזוי אייגענטום ווערט געבילדעט, אין פאנגט לבתהילה אָן מיט

דער בעהויפטונג, אז א נאציאן איז אן אייגענטימער, — פאלט אויף אזא אופן אריין אין א סאפיזם, וואָס ווערט גערופען *Petitio Principii*, (א פאלשער סילאָגיסם, וועלכער נעהמט אַן אַלס אַן אמת דאָס, וואָס ער דאַרף ערשט בעווייזען) און פון דעם מאַמענט אָן איז זיין גאַנצע אַרגומענטאַציע פּערניכטעט.

אויב דער לעזער דענקט, אז צו שטעלען אונטער פראַגע דאָס אייגענטום־רעכט פון א נאציאן איבער איהר טעריטאָריע, הייסט אביסעל צו ווייט טרייבען די לאַגישע חריפות, וועל איך איהם בלויז דערמאָנען, אז פון דעם פיקטיווען נאציאָנאַלען רעכט אויף אייגענטום זיינען ענטשטאַנען אין אלע צייטען די פרעטענזיעס אויף הערשאַפט און שטייערן־צינוען, צוואַנגס־אַרבייט, אָבצאַהלונג־גען פון מענשען און געלדער, ליפּערונגען פון סחורות א. א. וו. און אז דאָס אָבזאָגען זיך פון די דאָזיגע שטייער־צאַהלונגען האָט אַרויס־גערופען אויפּשטאַנדען, מלחמות און פעלקער־פּערניכטונגען.

„עס עקזיסטירען, אין מיטען פון דער דאָזיגער טעריטאָריע, גרויסע שטרעקען לאַנד, וועלכע זיינען נישט פּערוואַנדעלט געוואָרען אין פּרי־וואַטע אייגענטימער. דוּזע שטרעקען, וועלכע בעשטעהען מיטטענס פון וועלדער, געהערן צו דער גאַנצער בעפעלקערונג, און די רעגירונג וועל־בע נעהמט די שטייערן פון זיי, נוצט זיי אויס, אָדער וואַלט געדאַרפט זיי אויסנוצען, אין די אינטערעסען פון כלל.“

„וּו אַ ל ט ז י י ג ע ד א ר פ ט א ו י ס נ ו צ ע ן“, איז גיט געזאָגט; עס ווערט דורך דעם אויסנעמיטען צו זאָגען אַ ליגען.

„זאָל מען זיי שטעלען צום פּערקויף...“

פאַרוואָס שטעלען צום פּערקויף? ווער האָט דאָס רעכט זיי צו פּערקויפען? אפילו ווען א נאציאן זאָל זיין דער אייגענטימער, האָט דען דער היינטיגער דור אַ רעכט עס צוצונעהמען ביי דעם קינפטיגען? דאָס פאַלק בעזיצט נאָר דאָס געברויך־רעכט; די רעגירונג רעגירט, גיט אַכטונג, בעשיצט, און פּערטיידיגט עס. אויב זי גיט אויך קאָנצעסיאָנען אויף לאַנד, קען זי עס נאָר געבען פאַר'ן געברויך; זי האָט נישט קיין רעכט צו פּערקויפען אָדער אוועקצושענקען די מינדסטע זאָך. גיט האָבענדיג קיין אייגענטום־רעכט, זוי אזוי וואַלט זי געקאָנט איבערגעבען אייגענטום?

„ווען אַ פּלייסיגער מענטש וואַלט, למשל, געקויפט אַ טייל פון אַ גרויסען זומפ, וואַלט עס גיט געווען קיין אויזרפאַציאָן. ווייל דער

עולם וואָלט געקראָגען דערפאר פון דער רעגירונג פונקט אזויפיל ווי פילע עס איז ווערטה, און וואָלט געבליבען פונקט אזוי רייך נאָכ'ן פער-קויף, ווי ער איז געווען פריהער."

דאָס ווערט שוין לעכערליך. וואָס! ווייל אַ פערשווענדער רישער מיניסטער, אונפאַרזיכטיג אָדער אונפעהיג, פערקויפט די גיטער פון דעם שטאַט, בעת איך קאָן אַפילו ניט פערביטען דעם פערקויף; בעת איך, — דאָס אויג אין קאָפּ פון דעם שטאַט, — איך האָב ניט קיין דעה און ניט קיין שטימע, סיי צו בעראַטען סיי צו בעשליסען אין דעם שטאַטס־ראטה, — זאָל דער פערקויף דערפאר זיין גוט און געזעצליך! די אַפטרופּסים פון דעם פּאָלק פערשווענדען זיין נחלה און דאָס פּאָלק קאָן זיך נישט העלפען! איך האָב ערהאַלטען, זאָגט איהר, פון מיין רעגירונג, מיין טייל פון דעם וואָס דער האַנדעל האָט איינגעבראַכט. אָבער קודם כל האָב איך גאָר ניט געוואָלט פערקויפען; און ווען איך וואָלט עס געוואָלט, וואָלט איך עס ניט געקאָנט. איך האָב דערצו קיין רעכט ניט געהאַט. און נאָך אַלעמען זעה איך גאַרנישט וואָס איך האָב פון דעם געשעפט פּראָפּיטירט. מייע אַפטרופּסים האָבען בעקליידט עטליכע סאָלדאַטען, פערריכט אַן אַלמע פּעסטונג, אויפגעשטעלט פאר זייער אייגענער גאווה ווענען עפעס אַ טהייערן אָבער ווערטה לאַזען מאָנומענט, — נאָכדעם האָבען זיי אויסגעשאָסען מיט ראַקע־טען און אויפגעהויבען אַ שטעקען מיט אַ פּאָהן: וואָס איז דאָס אַלעס אין פּערנלייך מיט דעם וואָס איך האָב פּערלאָרען?

דער קויפּער שטעלט אַוועק אַ פּלאַנקען, שליסט זיך אָב און זאָגט: „דאָס איז מינס; יעדער ביי זיך, יעדער פאר זיך.“ אָט האָט מען אַ שטיק פון אונזער טעריטאָריע, אויף וועלכער פון איצט אָן וועט קיינער ניט האָבען דאָס רעכט צו שטעלען אַ פּוס, אַ חוין דער אייגענטימער און די פריינד זיינע; עס ברענגט קיינעם מעהר קיין נוצען ניט, אַ הויז דעם אייגענטימער און זיינע דיענער. זאָל מען גאָר אַזעלכע מכירות זיך לאַזען פּערמעהרען, און באַלד וועט דאָס פּאָלק, וואָס האָט ניט געוואָלט און ניט געקאָנט פערקויפען, און האָט פון דעם פערקויף גאַרניט געקראָגען, — ניט האָבען קיין פּלאַץ וואו זיך אויסצורוהען, וואו זיך צו בעשיצען, און וואָס צו בעאַרבייטען. עס וועט שטאַרבען פון הונגער ביי די טויערן פון אייגענטימער, אויף דער שוועל פון יענעם אייגענטום וואָס איז

געווען זיין ירושה; און דער אייגענטימער, זעהנדיג איהם אויס-
געהן, וועט זאָגען: „כן יאָבדו; זאָלען אלע טויגעניכטסען און
לעדיגניגעהער שטאַרבען אזוי“.

כדי אונז מסביר צו זיין די גזלה, די אוורפאַציאָן פון דעם
אייגענטימער, מאַכט זי. קאָמט דעם אָנשטעל, אז כלומרשט דער
פרייז פון דעם באַדען פאַלט אין דעם מאַמענט ווען מען געהט
איהם פערקויפּען.

„מען טוז זיך היטען פאַר דעם איבערטרײַבען פון דער וויכטיגקייט
פון די דאָזיגע אוורפאַציאָנען. מען האָרף זיי אָבשעצען לויט דער
צאָהל מענשען, וואָס די פעלדער האָבען גענהערט און לויט דעם וואָס זיי
האָבען דערפון גענאָסען. עס איז זעלבסטפערשטענדליך, צום ביישפּיעל,
אז אויב דאָס שטיק ערד וועלכעס איז הײַנט ווערטה טויזענד פּראַנק
איז נאָר ווערטה געווען פינף סאַכטים ווען מען האָט עס אונגערעכטער-
ווײַזע פערקויפּט, איז דער גערױכטער ווערטה ניס גרעסער פון פינף
סאַכטים. אַ קוואַרטאַט טײַל איז קױם גענוג גרויס צו ערהאַלטען אין
לעבען אַ ווילדען אין דער גױס; הײַנט פערזױכערט עס די עקזיסטענץ
פון טױזענד מענשען. נײַן הונדערט נײַן און נײַנציג טײַלען דערפון
זײַנען דאָס לעגאַלע אײַגענטום פון דעם בעזיצער. דאָס אונגערעכטע
בעזיצטום איז נאָר אַ 10-טױזענדטעל פון דעם ווערטה.“

אַ פּויער האָט זיך מודה געווען פאַר'ן גלח, אז ער האָט פער-
ניכטעט אַ דאָקומענט אין וועלכען ער האָט זיך פערפליכטעט
אַבצוצאָהלען אַ חוב פון דריי הונדערט פּראַנק. דער נײַסטליכער
האָט געזאָגט: „דו מוזט צוריקגעבען די דריי הונדערט פּראַנק.“
— „נײַן, — ענטפערט דער פּויער, — אײך וועל איהם צוריק-
געבען צױי פרוטות פאַר דעם בלעטעל פאַפּיער.“

זי. קאָמט'ס דענקען דערמאָנט אָן דער תּמימות פון פּויער.
דער ווערטה פון דער ערד איז ניט נאָר דער וואָס איז איצט, ער
האָט אויך אַ מעגליכקייטס- און צוקונפּטס-ווערטה, זעלכער הענגט
אַב פון אונזער געשיקליכקייט עס צו ערווערבען און שטעלען אין
דער אַרבייט. פערניכטעט אַ טױש-שײַן, אַ וועקסעל, אַן אײַנ-
קונפּטס-אַקט, אַלס פאַפּיר פערניכטעט איהר כמעט גאַרנישט;
אַבער מיט'ן פאַפּיר פערניכטעט איהר אײער רעכטס-דאָקומענט און
דערמיט בערױכט איהר זיך פון אײער פערמעגען. פערניכטעט
אײער ערד, אָדער, וואָס איז פאַר אײך די אײגענע זאַך, פערקויפּט
עס, — און ניט נאָר זאָגט איהר זיך אַב פון אײנע, צױי אָדער

מעהרערע ערנטען, זאָגערן איהר פערניכטעט יעדען פראָפּיט, וואָס איהר קאָנט דערפון האָבען, איהר, אייערע קינדער און אייערע קינדס־קינדער.

ווען ש. קאָמט, דער אַפּאָסטאָל פון אייגענטום און דער לויב־זינגער פון אַרבייט, נעהמט אָן אַ טעאָריע־רעכט זייטענס דער רעגירונג, דאָרף מען ניט גלויבען, אז ער טהוט עס אָהן אַ מאַטיוו און אָהן אַ כּונה; עס איז אַ נויטיגער טייל פון זיין פּאָזיציע. אַזוי ווי ער האָט צוריקגעוויזען די טעאָריע פון אַקופּאציע, און וויסענדיג, אז אַרבייט שאַפט ניט דאָס רעכט אָהן אַ פריהערדיגער ערלויבניס צו אַקופּירען, איז ער געווען געצוואונגען צו געבען דאָס ערלויבניס־רעכט צו דער רעגירונג. דאָס וויל מיינען, אז אייגענטום האָט אַלס פרינציפּ די סאָווערעניטעט פון פּאָלק, די אַוניווערסאַלע הסכּמה. מיר האָבען דווען פּאָראַרטייל שוין אַרומגערעדט.

צו זאָגען, אז דאָס אייגענטום איז די טאָכטער פון אַרבייט, און נאָכדעם געבען דער אַרבייט אַ קאָנצעסיע עס אויסצופיהרען, איז, אויב איך האָב ניט קיין טעות, אַ לאַגישער פעהלער־קרייז. די ווידערשפּרוכען וועלען באַלד זיך אַרויסווייזען.

„אַ געוויסע שטיק ערד קאָן געבען גענוג נאָהרונגס־שטאָף פאַר איין טענשען נור פאַר איין טאָג. אויב אַבער דער בעזיצער געפינט אַ וועג, אַרויסצוברענגען דורך זיין אַרבייט פון איהר נאָהרונג אויף צוויי טעג, האָט ער דערמיט פּערדאָפּעלט דעם ווערט פון דער ערד. דער דאָזיגער נייער ווערט איז זיין ווערק, זיין שאַפונג, ער איז פון קיינעם נישט גע־רױבט: ער איז זיין אייגענטום.“

איך בעהויפט, אז דער בעזיצער איז בעל־זינט פאַר זיין אַרבייט און זיין פלייס־קייט שוין דורך דער פּערדאָפּעלונג פון זיין ערנטע, אַבער ער געווינט דערמיט ניט קיין רעכט אויפ'ן לאַנד. „זאָל דער אַרבייטער נעהמען פאַר זיך די פּרוכט פון זיין אַרבייט“, דאָס גיב איך צו; אַבער איך פּערשטעה ניט, פאַרוואָס אייגענטום אין די פּראָדוקטען זאָל אויך איינשליסען דאָס אייגענטום־רעכט אויפ'ן לאַנד. ווערט דען דער פּישערמאַן, וועלכער ווייסט ווי צו כאַפען אויף דעם אייגענעם ברעג ים מעהר פּיש ווי זיינע ברידער, דורך זיין געשיקטקייט אויך דער אייגענטימער פון די וואַסערען וואו ער פּישט? און איז דען די בעסערע שיס־קונסט פון אַ יעגער ווען עס איז גערעכענט געוואָרען פאַר אַ גרונד צו אַ בעזיץ רעכט

אויף אלע חיות פון דער אומגעבונג? דער נמושל איז קלאָר: דער פלייסגער ערד־ארבייטער געפינט זיין לויין אין דער גרעסערער און בעסערער ערנטע. אויב ער האָט זיין באָדען פערבעסערט, האָט ער אַ פאַרצוגס־רעכט אלס בעזיצער; אָבער קיינמאָל און אונטער קיינע אומשטענדען, קאָן מען ערלויבען אַז ער זאָל זיך בענוצען מיט דער פלייס און פעהיגקייט צו בעארבייטען דאָס לאַנד אלס אַ מין שמר אויף אייגענטום פון דער ערד וואָס ער בעארבייט.

דער פראָצעס פון פערוואַנדלען בעזיץ אין אייגענטום, נויטיגט זיך אין עפעס אנדערש אַ הויז אַרבייט, זאָנסט וואָלט דאָך דער מענש אויפגעהערט צו זיין אַן אייגענטימער אזוי גיך ווי ער הערט אויף צו זיין אַן אַרבייטער. אָבער דאָס געזעץ באַזירט דאָס אייגענ־טום אויף דעם לאַנג־יאָהריגען אונבעשטרייטכארען בעזיץ, דאָס הייסט אויף דער חוקה. די אַרבייט איז נאָר דער זיכטכאַרער צייכען, די מאַטעריעלע טהאַט, דורך וועלכער די אָקופאַציאָן בעווייזט זיך. דאָן, אויב דער ערד־ארבייטער פערבלייבט דער אייגענטימער נאָכדעם, ווי ער האָט אויפגעהערט אַרבייטען און פראָדוצירען; אויב זיין בעזיץ, וואָס איז איהם צוערשט געגעבען געוואָרן אלס קאָנצעסיע און איז שפעטער גערולדעט געוואָרען, ווערט סוף כל סוף פערפעסטיגט צו זיין גונסטען, — איז עס נאָר אַ דאַנק דעם בירגערליכען געזעץ און דער קראַפט פון דעם פרינציפ פון אָקופאַציאָן. דאָס איז אזוי אמת, אַז עס איז ניטאָ קיין איין פערקויפס־קאָנטראַקט, קיין איין פאַכט־אָדער פערמיטונגס־קאָנטראַקט, וואָס זאָל איהם ניט ענטהאַלטען. איך וועל דאָ נאָר געבען איין ביישפיעל.

ווי אזוי שאַצט מען אָב אַן אייגענטום? דורך דעם וואָס עס פראָדוצירט. אויב אַ שטיק לאַנד ברענגט 1000 פראַנק, זאָגט מען, אַז אויף פינף פראָצ. איז עס ווערט 20,000 פראַנק, אויף 4% 25,000 און אַז וו.; דאָס מיינט, מיט אנדערע ווערטער, אַז נאָך 20 אָדער 25 יאָהר וועט זיך די ערד אָבצאָהלען צום קויפער. אויב אָבער נאָך אַ געוויסער צייט איז דער פרייז פון אַן אייגענטום גענצליך אויסגעצאָהלט געוואָרן, פאַרוואָס איז דער קויפער נאָך אלץ דער אייגענטימער? דורך דעם רעכט פון בעזיץ, אָהן וועלכען יעדער פערקויף וואָלט געווען נאָר אַ היפּאָטעקע, וועלכען דער פערקויפער וואָלט געקאָנט צוריק־קויפּען, אומקעהרענדיג דאָס געלד

צום קויפער. די טעאָריע פון אָנאייגענונג דורך אַרבייט איז פּאָלג' ליך אין ווידערשפרוך מיט'ן בירגערליכען געזעץ; און ווען די פער-טיידיגער פון דער דאָזיגער טעאָריע ווילען זיך דערמיט בענוצען כדי צו ערקלעהרען זייערע געזעצען, זיינען זיי אין ווידערשפרוך מיט זיך אליין.

„אויב עס געלונגט מענשען צו מאַכען אַ באַדען פּרוכטבאַר, וועל'כער האָט פּריהער גאַרנישט אַרויסגעבראַכט, אָדער וועלכער איז געווען שעדליך, ווי געוויסע זומפען זיינען, בעשאַפּען זיי דערמיט פּאַלשמענדיגעס אייגענטום.“

צו וואָס זיך שפּיעלען מיט ווערטער? **ב ע ש א פ ע נ ד ע ר** מיט פּאַלשמענדיגעס אַייגענטום; איהר ווילט זאָגען, אז זיי שאַפען אַ פּראָדוקטיווע מעגליכקייט, וואָס האָט פרי'הער ניט עקזיסטירט; אָבער די מעגליכקייט קאָן נאָר בעשאַפּען ווערן דורך דער מאַטעריע וועלכע עקזיסטירט. דער סובסטאַנץ פון דער ערד בלייבט דערזעלבער. בלויז די אייגענשאַפטען און פּאַרמען האָבען זיך געבימען. דער מענש האָט אלעס בעשאַפּען, — אלעס, אַ הויך דעם שטאָף גופּא. אָבער אויף דער מאַטעריע, דעם שטאָף, בעהויפט איך, האָט ער נאָר דאָס רעכט פון בעזיצן און געברויך מיט דעם תּנאי פון שטענדיגער אַרבייט, אפילו ווען מיר לאָזען איהם איבער דערווילע דאָס רעכט פון אייגענטום אויף דעם, וואָס ער האָט פּראָדוצירט.

הייסט עס, אז דער ערשטער פונקט איז ערלעדיגט: אייגענ-טום אויף דעם פּראָדוקט, אפילו ווען מיר נעהמען עס אָן אין פּרינ-ציפּ, שליסט ניט איין דאָס אייגענטום פון ווערקצייג. איך דענק ניט אז עס איז נויטיג נאָך ווייטערע בעווייזע. דער סאָלדאַט וואָס בעזיצט זיין געוועהר, דער מויעדער וואָס בעזיצט זיין מאַטע-ריאַל וואָס מען פּערטרויט איהם, דער פּישערמאַן וואָס בעזיצט די וואַסערן, דער יעגער וואָס בעזיצט די פּעלדער און וועלדער, און דער ערדאַרבייטער וואָס בעזיצט די ערד, — אלע וועלען זיין, אויב מען וויל, בעזיצער פון זייערע פּראָדוקטען; קיינער איז ניט קיין אייגענטימער פון זיינע ווערקצייג. דאָס רעכט אויף דעם פּראָדוקט איז פּערזענליך — *Jus in re*. דאָס רעכט אויף ווערקצייג איז געמיינשאַפטליך — *Jus ad rem*.

§ 5. די ארבייט פיהרט צו דער גלייכהייט פון אייגענטום.

לאָמיר דערווייל אָננעהמען, אז די ארבייט גיט אן אייגענ-
טום־רעכט אויפ'ן שטאָף. פאַרוואָס איז דער געווינס פון דעם אזויגערופענעם
געזעץ געגעבען נאָר צו אַ קליינער צאָהל מענשען און פאַר וואָס
איז ער צוגענומען ביי דער מאַסע פון ארבייטער? אַ פּילאָזאָף
האָט אַמאָל בעהויפטעט, אז אַלע חיות זיינען געבאָרען געוואָרען
פון דער ערד, וועלכע איז געווען צוהיצט פון די שטראַהלען פון
דער זון, כמעט אזוי ווי די שוועמלעך; ווען מען האָט איהם גע-
פרעגט וואָרום פּראָדוצירט די ערד איצט ניט אויף דעם זעלבען
אופן, האָט ער געענטפערט: „ווייל זי איז אַלט און האָט איהר
פּרוכטבאַרקייט פּערלאָרען.“ די ארבייט, וואָס איז אַמאָל געווען
אזוי פּרוכטבאַר, — איז זי אפּשר אויף געוואָרן אונפּרוכטבאַר?
פאַרוואָס קאָן דער ערד־אַרבייטער היינט ניט בעקומען דורך אַר-
בייט יענע ערד, וועלכע דער אייגענטימער האָט זיך ערוואָרבען
דורך ארבייט?

„עס איז דערפאַר“ — זאָגט מען — „ווייל זי איז שוין אין
בעזיץ פון אַנדערע.“ דאָס איז ניט קיין תשובה. אַ שטיק לאַנד
דאַרף על פי חשבון געבען 50 מאָס אויפ'ן העקטאַר; די פּעהיג-
קייט און ארבייט פון אַן אַקערבויער קאָנען פּערדאָפּלען דעם פּראָ-
דוקט: די פּערגרעסערונג פון ווערטא איז די שאַפונג פון דעם
פּאכטער. לאָמיר אפילו אָננעהמען, אז דער בעל־הבית פון דעם
באָדען, דורך אַ זעלטענע בעשיידענהייט, וועט נישט צונעהמען
דעם פּראָדוקט פון דער ארבייט דורך דעם, וואָס ער וועט הע-
כערען דעם יעהרליכען פרייז פון דער אַרענדע, און וועט לאָזען
דעם אַקערבויער געניסען די פּרוכטען פון זיין פלייס, — אויף
דעמאָלט איז די גערעכטיגקייט דורך דעם נאָך אַלץ נישט בע-
פרידיגט געוואָרן. דער פּאכטער האָט פּערבעסערט דעם באָדען
און האָט כּעשאַפּען אַ נייעם ווערטא פאַר דעם אייגענטום, —
פּאָלגליך האָט ער אַ רעכט אויף אַ טייל פון דעם אייגענטום. אויב
דאָס גוט האָט פריהער געהאַט אַ ווערטא פון 100,000 פּראַנק און
די ארבייט פון דעם פּאכטער האָט געהעכערט דעם ווערטא פון
דעם באָדען אויף 150,000 פּראַנק, איז דער פּאכטער, דער שאַפּער

פון דעם דאָזיגען מעהר-ווערט, דער געזעצליכער אייגענטימער פון אַ דריטעל פון דעם גוט. ש. קאָמט וואָלט נישט געקאָנט סותר זיין די דאָזיגע טעאָריע; ווייל ער האָט אליין געזאָגט:

„די מענשען, וואָס מאַכען די ערד מעהר פרוכטבאַר, זיינען ניט וועניגער ניצליך פאַר זייערע ברידער, ווי ווען זיי וואַלטען געשאַפען אַ נייע שטרעקע לאַנד.“

פאַרוואָס ווערט דיזעלכע רעגעל ניט אָנגעווענדט אויף דעם וואָס פערבעסערט דאָס לאַנד, פונקט אזוי גוט ווי אויף דעם וואָס בעאַרבייט אַ פרישען באָדען, אַ קרקע בתולה? דורך דער אַרבייט פון דעם ערשטען בעקומט די ערד דעם ווערט אַיינס, דורך דער אַרבייט פון צווייטען — צוויי: ביידע בעשאַפען גלייכע ווערטען. פאַרוואָס זאָל מען האָן ניט אַנערקענען פאַר ביידען גלייכהייט פון אייגענטום? אויב מען זאָל נאָר ניט ווידער זיך שטיצען אויף דעם רעכט פון דעם ערשטען בעזיינער-גרייפער, — בין איך זיכער. אַז מען האָן ניט געפינען קיין שום שטאַרקען אַרגומענט אַסענען דעם.

אַבער, וועט מען זאָגען, אויב מען זאָל נאָכגעבען דאָס וואָס איהר פערלאַנגט, וועט דען דערפון אַרויסקומען אַ פיעל גלייכ-מעסיגערע פערטיילונג פון גיטער? דער באָדען שטייגט ניט אין ווערט אָהן אויפהער; נאָך צוויי אָדער דריי גערעטעניסן דער-גרייכט דער באָדען זיין מאַקסימום פון פרוכטבאַרקייט. דאָס וואָס די אַגראַנאָמישע קונסט העלפט צו קומט מעהר פון דעם פראָגרעס פון דער וויסענשאַפט און פון דער פערשפרייטונג פון אויפקלערונג, ווי פון דער פעהיגקייט פון דעם אַקערבויער. דאָס הייסט, אַז אויב נאָך עטליכע אַרבייטער וואַלטען געוואָרען אייגענטימער, וואָלט דאָס נאָר ניט געווען קיין אַרגומענט אַסענען אייגענטום.

דער רעזולטאַט פון דיזער דעבאַטע וואַלט געהאַט אַ קליינעם ווערט, ווען מיר וואַלטען מעהר ניט געווען אויפגעטאָן, ווי צו פערברייטערן די פּרויווילעגיע אויף לאַנד און דעם מאַנאַפּאָל פון אינדוסטריע, בעפרייענדיג בלויז עטליכע הונדערט אַרבייטער אויפ'ן חשבון פון די מיליאָנען פראָלעטאַריער; אָבער דאָס וואַלט אויף געהייסען שלעכט פערשטעהן אונזער געדאַנק, און געגעבען אַ בעווייז פון וועניג אינטעליגענץ און לאַגיק. אויב דער אַרבייטער, וועלכער פּערגרעסערט דעם ווערט פון

א זאך, האָט אַ רעכט אויף אייגענטום, איז די לאַגיישע פּאָלנע דערפון, אַז דער וואָס האַלט־אויף דעם ווערט געווינט דעמאָלט; רעכט. וואָרים וואָס הייסט אויפהאַלטען דעם ווערט? עס הייסט צוגעבען אָהן אויפהער, ס'איז אַ מין שטענדיגער שאַפּען. וואָס הייסט בעאַרבייטען? געבען דער ערד איהר ווערט יעדעס יאָהר; ניט צולאָזען, דורך שאַפּען יאָהר־איינ יאָהראַויס, אַז דער ווערט פון דער ערד זאָל פּערמינדרט אָדער פּערניכטעט ווערן. צוגעבענדיג, אַז האָס אייגענטום איז ראַציאָנאַל און לענאַל, — צוגעבענדיג, אַז דאָס פּערפאַכטען איז עהרליך און גערעכט, — זאָג איך פאַרט, אַז דער וואָס בעאַרבייט האָט דאָסזעלבע אייגענטום־רעכט ווי דער וואָס ברעכט אויף דעם באַדען אָדער פּערבעסערט איהם; און אַז יעדעס מאָל ווען אַן ארענדאַר צאָהלט זיין פאַכט, קריגט ער אַן אייגענטום רעכט אויף אַ טייל פון דער ערד וועלכע ער האָט בעאַרבייט, לויט דער פּראָפּאָרציאָן פון דעם רענט וואָס ער האָט בעצאָהלט. פּרובט אוועקגעהן פון דעם דאָזיגען פּרינציפּ און איהר פאַלט אַרײַן אין געזעצלאָזיגקייט און טיראַניי; איהר אַנערקענט קלאַסען פּרוויליע־ניעס; איהר סאַנקציאָנירט די שקלאַפּעריי.

ווער עס אַרבייט ווערט אַן אייגענטימער, — אָט דער פאַסט קאָן ניט אָבגעלייקענט ווערן לויט די איצטיגע פּרינציפּען פון פּאָליטישער עקאָנאָמיע און דער יוריס־פּרודענץ. און ווען איך זאָג אייגענטימער, מײַן איך ניט נאָר ווי אונזערע היפּאָקריטישע עקאָ־נאָמיסטען מײַנען, אייגענטימער פון זיין לױן, זיין געהאַלט, זיין שכירות; איך מײַן דערמיט אייגענטימער פון דעם ווערט, וואָס ער האָט געשאַפּען, און פון וועלכען עס פּראָפּיטירט בלױז דער בעל־הבית.

אָזוי ווי דאָס אַלעס בערוהרט די טעאָריע פון געהאַלט און פון פּערטיילונג פון פּראָדוקטען, — און אָזוי ווי די דאָזיגע פּראָגע איז נאָך קיינמאָל ניט געמאַכט געוואָרען קלאָר, — בעט איך ערלױבניס זיך אָבצושטעלען ביי דעם ענין; דאָס וועט ניט זיין אָהן נוצען פאַר אונזער זאך. אַ סך מענשען רעדען פון ארייננעהמען די אַרביי־טער אין דער פּערטיילונג פון דער פּראָדוקציאָן און פּראָפּיטען; די דאָזיגע בעטיילונג וואָס מען פּערלאַנגט פאַר זיי, איז בלױז אַן אַקט פון נדיבות. מען האָט קיינמאָל ניט געוויזען, — אפילו ניט געהאַנט, — אַז דאָס איז אַ נאַטירליכעס און נויטווענ־

דינעם רעכט, וואָס איז אייגענבאָרען אין דער אַרבייט, אז מען קאָן
עס ניט אוועקנעמען פון קיינעם פון די פּראָדוצירער, אפילו ניט
ביים לעצטען טאָגלוינער.

איך בעהויפט פאָלגענדעס: דער אַרבייטער
האָט אפילו נאָכדעם ווי ער האָט שוין
בעקומען זיין לויין, א נאָטירליכעס
אייגענטום-רעכט אויף דער זאך וואָס
ער האָט פּראָדוצירט.

איך וועל ווידער ציטירען יש. קאָמט:

„אַרבייטער זיינען בעשעפטיגט אויסצושטריקענען זומפען, אַרונט
טערצושניידען בויסער און בוריאַכעס, — מיט איין וואָרט, אַבערווייניגען
דעם באַדען. זיי פּערגרעסערען זיין ווערט, זיי מאַכען פון איהם אַ פיעל
גרעסערע נחלה; מען בעצאָהלט זיי פאַר דעם ווערט וואָס זיי האָבען
צוגעגעבען מיט דעם עסען וואָס זיי קריגען און דעם טאָגלויין וואָס מען
גיט זיי. דער באַדען בלויבט דאָס אייגענטום פון דעם קאָפיטאַליסט.“

אַזא פרייז איז ניט נענוג. די אַרבייט פון די אַרבייטער האָט
געשאַפען אַ ווערט; דער דאָזיגער ווערט איז זייער אייגענטום.
אַבער זיי האָבען איהם ניט פּערקויפט, ניט אויסגעביטען; און
איהר, קאפיטאַליסט, איהר האָט איהם ניט ערוואָרבען. איהר האָט
אַ טיילווייזעס רעכט דורך דעם, וואָס איהר האָט זיי געגעבען די
אַרבייטס-מיטעל — דאָס איז אמת און גערעכט. איהר האָט
מיטגעווירקט ביי דער פּראָדוקצאַן, דערפאַר קומט אייך אַ טייל פון
די פרוכטען. אַבער אייער רעכט פּערניכטעט ניט דאָס רעכט פון
די אַרבייטער, וועלכע זיינען, צי איהר ווילט צי ניט, געווען אייערע
חברים ביי דער שאַפונגס-אַרבייט. וואָס רעדט איהר פון געהאַלט?
דאָס געלד וואָס איהר בעצאָהלט פאַר דער אַרבייט, וואָלט קוים
געדעקט עטליכע יאָהר בעוויזן פון דעם אייגענטום וואָס זיי לאָזען
אייך איבער. דער געהאַלט איז נאָר די אויסגאַבע וואָס איז נויטיג
צו דערהאַלטען און אויפפרישען די טעגליכע פּערלוסטען פון דער
ענערגיע פון די אַרבייטער; איהר האָט אַ טעות, אויב איהר בע-
טראַכט איהם פאַר אַ פּערקויפּס-פרייז. דער אַרבייטער האָט גאָר-
נישט ניט פּערקויפט; ער ווייס ניט, ניט זיין רעכט, ניט די
בעדייטונג פון דעם וואָס ער טרעט אייך אָב, און אויך ניט דעם
זין פון דעם קאָנטראַקט, וואָס ווי איהר בעהויפטעט ער האָט מיט

איידך געשלאָסען. פון זיין זייט — אַכסאַלומע אונוויסענהייט; פון אייער זייט — אַ פעהלער און אַן איבערראַשונג, אויב ניט קיין בייזע אַבזיכט און שווינדלעל.

לאַמיר עס מאַכען קלאָרער דורך אַ צווייטען, מעהר טרעפענדען ביישפּיעל.

יעדער איינער איז בעקענט מיט די שוועריגקייטען, וואָס מען בעגעגענט, בעת מען וויל פּערוואַנדלען אַ ניט-בעאַרבייטען באַדען אין אַן אַקערבאַרען און פּראָדוקטיווען לאַנד; די שוועריגקייטען זיינען אַזעלכע, אַז אַן אינאָלירטער מענש וואָלט פּריהער אומגע-קומען איידער ער וואָלט געקאָנט פון דעם באַדען אַרויסקריגען די אַרימסטע נאַהרונג. דערצו דאַרף מען האָבען די געמיינשאַפּטליכע און קאָמבינירטע אַרבייט פון דער געזעלשאַפּט און אַלע ערפאַהרונג-גען פון דער אינדוסטריע. ש. קאָמט ציטירט ביי דער אָנגעלע-גענהייט פּיעלע און אונצווייפּעלהאַפּטע פּאַקטען, כאָטש איהם פאַלט נאָר ניט איין, אַז ער זאַמעלט דערמיט זואפּען גענען זיין אייגענעם סיסטעם.

לאַמיר אָננעהמען, אַז אַ קאָלאָניע פון צוואַנציג אָדער דרייסיג פּאַמיליעס בעזעצט זיך אין אַ ווילדער געגענד, בעדעקט מיט בוריאַ-נעס און וועלדער, פון וועלכער די פּריהעריגע איינוואוינער זיינען מסכים, לויט אַן אָבמאַך, זיך צוריקצוציהען. יעדע פון די דאָזיגע פּאַמיליען האָט אַ קליינעם קאַפיטאַל, וואָס איז גענוג פאַר דעם וואָס דער קאָלאָניסט דאַרף: בהמות, זריעה, אביסעל ווערקצייג אביסעל געלד און עסענוואַרג. נאָך דער פּונאַנדערטיילונג פון דעם באַדען בעזעצט זיך יעדערער ווי ער קאָן און הויבט אָן אויפצוברעכען דאָס שטיק ערד, וואָס ער האָט געקראָגען. אָבער נאָך עטליכע וואָכען פון אונגעהייערע שוועריגקייטען, אונגלויבליכע אַרבייט און פּלאַגען זיך אָהן רעזולטאַטען, הויבען אָן די קאָלאָניסטען זיך צו בעקלאָגען; די לאַגע שיינט זיי צו זיין אַן אונערטרעגליכע און זיי פּערשילטען זייער טרויעריג לעבען.

פּלוצלים אָבער נעהמט דער קליגסטער פון זיי און קוילעט אַ חזיר, זאַלצט איין אַ טייל דערפון און, בעשלאָסען צו אָפּפּערן דאָס איבעריגע פון זיין עסענוואַרג, זוכט ער אויף זיינע ליידענס-גענאָסען. „פּריינד“, — זאָגט ער צו זיי, מיט אַ טאן פון גרויסער גוטסקייט, — „ווי שווער איהר אַרבייט כּדי אויפצוטהאַן אַזוי

ווינציג און צו לעבען אזוי שלעכט ! פופצעהן טעג ארבייט האָבען אייך ברלות געשטעלט ! איך מאך מיט אייך א געשעפט, פון וועל-
כען איהר וועט בלויז פראָפּיטירען ; איך גיב אייך עסען און טרינק
קען און צאָהל אייך אזוי פיעל און אזוי פינף. מיר וועלען ארבייט
טען צוזאמען, און ווי ס'איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט, מינע
פריינד, מיר וועלען זיין פרעהליך און צופריעדען."

וואָלט עס געווען מעגליך, אז לעדיגע מאָגענס זאָלען קאָנען
ווידערשטעהן אזא מיין רעדע ? די וואָס זיינען אַם מייסטען הונגע-
ריג פאָלגען דער פאלשער איינלאָדונג. מען נעהמט זיך צו דער
ארבייט ; דער רייז פון געזעלשאפטליכקייט, נאָכאָמונג, פרעה-
ליכקייט, די געגענווייטיגע הילף, פערטאָפעלט די כחות ; די ארבייט
וואקסט כהרף עין ; מען צוימט די נאָטור זינגענדיג און לאַכענדיג ;
אין אַ קורצער צייט איז די ערד פערוואַנדעלט ; די בעאַרבייטע
ערד וואַרט שוין אויף דער זריעה. נאָך דער ארבייט בעצאָהאַלט
דער אייגענטימער זיינע ארבייטער, וועלכע ציחען זיך צוריק, בעדאַנ-
קענדיג איהם, און עס טהוט זיי באנג נאָך די גליקליכע טעג וואָס
זיי האָבען מיט איהם פערבראַכט.

אַנדערע טהוען-נאָך זיין ביישפיעל, שטענדיג מיט'ן זעלבען
ערפאָלג. נאכהער ווי די האָבען זיך בעזעצט, צוגעהען זיך די איבע-
ריגע, יעדער צוריק אויף זיין אָרט. אָבער מען דאַרף דאָך לעבען.
כשעת מען צואַקערט דעם שכנ'ס לאַנד, ברעכט מען ניט אויף דאָס
אייגענע. איין יאָהר איז שוין פערלאָרען פאר'ן זעען און פאַר
דער ערנטע. זיי האָבען גערעכענט, אז דאָס פערדינגען פון דער
ארבייטס־קראַפט ברענגט אַ געווינס, ווייל מען שפאַרט דאָס
אייגענע עסענוואַרג, מען לעבט בעסער און מען שפאַרט נאָך אַב
נעלד. אַ פאלשער חשבון ! מען האָט געשאפען פאַר אַן אנדערן
אַ פראָדוצירער ווערקצייג און גאַרנישט געשאפען פאַר זיך ; די
שוועריגקייטען פון אויפברעכען דאָס לאַנד זיינען געבליבען דיזעלבע ;
די קליידער טראָגען זיך אַב, דאָס עסענוואַרג ווערט וועניגער, באלד
לעדיגט זיך אויך אויס דער טייסטער צו גונסטען פון דעם, פאַר
וועלכען זיי האָבען געאַרבייט און וועלכער איז דער איינציגער.
וועלכער האָט דאָס, וואָס זיי פעחלט, ווייל נאָר ער האָט אַ בעאַר-
בייטען באַדען. נאכהער, ווען די אָרימע אַקערבויער האָבען ניט
בעהר קיין מיטלען, קומט דער מאַן מיט'ן בייטעל, דער פּרנכהר-

געבער (פונקט ווי דער וואָלף, וועלכער דערשמעקט פון ווייטען זיין קרבן). ער געהמט איינעם צו דער ארבייט און פון צווייטען קויפט ער אָב, כמעט פאר גאַרנישט, א שטיק פון דער שלעכטער ערה, פון וועלכער דער בעטרעפענדער האָט גאַרנישט און וועלכע וועט קיינמאָל צו גאַרנישט ניט טויגען; דאָס הייסט, ער עקספּלאַדירט די ארבייט פון איינעם אויף דעם פעלד פון צווייטען, און אזוי ווערן, נאָך א מיטף פון צוואַנציג יאָהר, פון די דרייסיג קאָלאָניסטען פינף אָדער זעקס די אייגענטימער פון דעם גאַנצען לאַנד, און די איבעריגע בלייבען אויף א פּילאַנטראָפּישען אופן ביי גאַרנישט.

אין דעם יאָהרהונדערט פון ברוזשואַזער מאָראַל, אין וועלכען איך האָב געהאַט דאָס גליק געבאָרען צו ווערען, איז דער מאָראַל־לישער הייז אזוי אָבגעשוואַכט, אז איך וואָלט זיך גאַרנישט געוואונדערט, ווען גרויסע עהרליכע אייגענטימער וואָלטען מיך געברענגט: וואָס אזוינס אונגערעכטעס און אונגעזעצליכעס זעה איך דען? נידעריגע בעשעפעניסען! גאַלואַנזיורטע מתים! קאָן איך האָפען אויף צו איבערצייגען, אויב איהר זעהט ניט די גנבה מיט אייערע אויגען? ווען א מענש געפינט א מיטעל ווי צו מאַכען דורך זיסע און שמייכלענדע רייד, אז אנדערע זאָלען ארבייטען אויף איהם, און דאן, נאָכדעם ווי ער איז רייך געוואָרען דורך דער אַלגעמיינער אַנטטרענגונג, ענטזאָגט ער זיך צו העלפען, אויף דעם זעל־בען אופן, די יעניגע וואָס האָבען איהם רייך געמאַכט — פרעגט איהר נאָך וואָס איז דאָ ניט עהרליך אין דעם געשעפט! ער טענה'ט, אז ער האָט זיינע ארבייטער בעצאָהלט, אז ער איז זיי מעהר גאַרנישט ניט שולדיג, אז ער דאַרף זיך נישט שמעלען אין דיענסט פון אנדערע, ווען זיינע אייגענע אינטערעסען זיינען איהם אין קאָפּ; און ער ענטזאָגט זיך, זאָג איך, צו העלפען אנדערע זיך בעזעצען, אזוי ווי זיי האָבען עס איהם געהאָלפען טהאָן; און ווען די ארבייטער געפינען זיך דורך דער אָבגעזונדערטקייט אין דער נויט אויסצובייטען אויף געלד זייער נחלה, קומט דער אונדאַנק־באַרער אייגענטימער, דער געמיינער אויפגעקומענער גביר און קויפט פֿין זיי אַלעס אָב און רואינירט זיי. און איהר געפינט דאָס פאַר גערעכט! ניט אַכטונג, איך לעז אין אייערע פּערוואַונדערטע אויגען

דעם פאָרוואָרף פון אַ שולדיגען געוויסען, וואָס איז מעהר ווי אַ נאַטורלעכע פערואַונדערונג פון ניט־ווילענדיגער אוניווערסעלעזשאַפּט!

„דער קאָפיטאַליסט, — זאָגט מען, — האָט דעם אַרבייטער בעזאַהלט זיין טעגליכען לויִן.“ אָבער גענויער גערעדט, מוז מען זאָגען, אז דער קאָפיטאַליסט האָט בעזאַהלט אזוי פיעל מאָל פאַר דער טעגליכער אַרבייט, וויפיעל אַרבייטער ער האָט טעגליך בעשעפֿטיגט, — און דאָס איז גאָר ניט דאָסזעלבע. ווייל פאַר די געוואָלטיגע טיגע קראַפט וואָס ענטשטעהט פון דער פּעראַייניגונג און דעם צוזאַמענאַרבייטען פון די אַרבייטער, פון דעם צוזאַמענטרעפּען, צוזאַמענפּאַסען און גלייכצייטיגקייט פון זייער אַרבייט, — פאַר דעם האָט ער ניט בעזאַהלט. ציווי הונדערט גרענאַדירען האָבען אין אייניגע שטונדען אַרויפגעשטעלט דעם אָבעליסק פון לוקסאַר אויף זיין פּעדעסטאַל; דענקט איהר אז איין מענש אַליין וואָלט דאָס געקאָנט טהאָן אין ציווי הונדערט טעג? אָבער לויט קאָפיטאַליסטישען חשבון וואָלט די סומע פון דעם לויִן געווען דיזעלבע. נון, מאַכען פון אַ מדבר אַן אַקער־לאַנד, בויען אַ הויז, אַיינריכטען אַן אינדוסטריע, — איז דאָס אייגענע ווי אויפצושטעלען אַן אָבעליסק, איבערצוטראַגען אַ באַרג. דאָס קלענסטע פּערמענען, דער קלענסטער שטאַנד, דאָס זעצען אין בעווענונג די קלענסטע פּאַבריק, נויטיגט זיך אין אַלגעמיינער אַרבייט און פּערשיידענע פּעהיגקייטען, אזוי אז איין מענש וואָלט דאָס ניט געקאָנט אויספיהרען. עס איז אַ וואַונדער וואָס די עקאָנאָמיסטען האָבען דאָס קיינמאָל ניט בעמערקט. לאָמיר איצט מאַכען אַ באַלאַנס פון דעם וואָס דער קאָפיטאַליסט האָט אַריינגעקראָגען און וואָס ער האָט אויסגעזאַהלט. דער אַרבייטער נויטיגט זיך אין אַ לויִן, פון וועלכען ער זאָל קאָנען לעבען בשעת ער אַרבייט; וואָרים ווען ער האָט ניט וואָס צו פּערזעהרען קאָן ער ניט פּראָדוצירען. ווער עס בעשעפּטיגט אַ מענשען איז איהם שולדיג נאָהרונג און קליידונג, אָדער אַ געהאַלט, פאַר וועלכען ער קאָן דאָס קריגען. דאָס איז די ערשטע זאַך, וואָס מען רעכענט אין יעדער פּראָדוקציע. אַיך גיב דערווייל צו, אז אין דער הינזיכט האָט דער קאָפיטאַליסט געטהאָן וואָס זיין חוב איז געווען.

עס איז נויטיג, אז דער אַרבייטער, אחוץ זיינע דערווייליגע בעדערפענישען, זאָל געפינען אין זיין אַרבייט אַן ערבות פאַר זיין

קינפטיגער ערנעהרונג; אנדערש וועט זיך זיין ארבייטס־קוואַל אויסלאָזען און זיין פּראָדוקטיווע פּעהיגקייט וועט ווערן פּערניכ־טעט. מיט אנדערע ווערטער: עס איז נויטיג, אז די קינפטיגע ארבייט זאָל ווידער שטענדיג געבוירען ווערן פון דער געענדיגטער ארבייט. אזוי לויטעט דער אוניווערסאַלער געזעץ פון רעפּראָדוק־ציאָן. אזוי געפינט דער גוטס־בעזיצער: (1) אין די ערנטען, ניט נאָר אַ מיטעל צו לעבען פאַר זיך און זיין פּאַמיליע, נאָר אויך אויס־צוהאַלטען און פּערגרעסערן זיין קאַפיטאַל, אויסצוהאַרווען כּהמות; מיט איין וואָרט, ווייטער צו ארבייטען און שטענדיג צו רעפּראָדוצירען; (2) זיין בעזיצ פון אַ פּראָדוקטיווען ווערקצייג, אַ שטענדיג גאַראַנטירטען פּונדאַמענט פון עקספּלאַטאַציע און ארבייט.

וואָס איז אָבער דער יסוד פון עקספּלאַטאַציע פון דעם וואָס פּערדינגט זיין ארבייטס־קראַפט? דאָס וואָס מען נעהמט־אָן, אז דער אייגענטימער נויטיגט זיך אין זיינע לייסטונגען, און וואָס מען שרייבט־צו דעם אייגענטימער די בערייטוויליגקייט איהם צו כּעשעפּטיגען. פּונקט אזוי ווי אין די אַלטע צייטען האָבען די פּאַכטער געהאַלטען די ארענדע דורך דער נדיבות און דעם גוטען ווילען פון פּריי, אזוי האָט היינט דער ארבייטער זיינע ארבייטס־פּריווילעגיען פון דער וואוילהאַרציגקייט און דעם בעדאַרף פון בעל־הבית און אייגענטימער. דאָס איז וואָס מען רופּט, אַ לאַגע פון זיין אָנגעוויזען אויף חסד. אָבער אָט די חסד־בעדינגונג איז אַן אונגערעכטיגקייט, ווייל זי ענטהאַלט אין זיך אַן אונגלייכהייט פון תּנאים. דער לוי פון ארבייטער איז ניט כּעהר ווי זיינע טעגליכע כּעדערפּענישען, און פּערזיכערט איהם ניט אויף מאָרנען; דער קאַפיטאַליסט אָבער געפינט אין דעם פּראָדוצירטען ווערקצייג פון ארבייטער אַ זיכערע זעלבסטשטענדיגקייט און צוקונפּטס־פּערזוי־כּערונג.

אָט די דאָזיגע רעפּראָדוצירערע קראַפט, — דיזער אייביגער לעבענס־קערן, די צוגרייטונג פון דעם לאַנד און דאָס שאַפּען די ווערקצייג פאַר פּראָדוקציאָן, — דאָס איז וואָס דער קאַפיטאַליסט איז שולדיג דעם ארבייטער און צאָהלט עס איהם קיינמאָל ניט; און עס איז דער דאָזיגער שווינדל־ערישער אָנזעץ, וואָס שאַפט די אַרימקייט פון די ארבייטער, דעם לוקסוס פון די ליידיג־געהער און

די אונגלייכהייט פון לעבענסבעדינגונגען. אין דעם בעשטעהט דאָס, וואָס מען האָט אזוי גוט אָנגערופען, די עקספּלואַטאַציע פון איין מענשען דורך דעם אַנדערן.

פון דריי זאַכען איינע: אָדער דער אַרבייטער האָט אַ חלק אין דעם וואָס ער האָט פּראָדוצירט אונטער אַ מייסטער, אַ חוץ דעם לוינ־געלד וואָס ער האָט געקראָגען; אָדער דער מייסטער גיט דעם אַרבייטער אַן ענטשעדיגונג פאַר דעם וואָס ער האָט פּראָדוצירט; אָדער ער מוז זיך פּערפליכטען איהם שטענדיג צו בעשעפטיגען. צוטיילען זיך מיט דעם פּראָדוקט, געגענווייטיגע הילף, אָדער פּער־פליכטונג פון שטענדיגער אַרבייט, — פון איינער פון די דריי זאַכען קאָן זיך דער קאַפיטאַליסט גיט אַרויסדרעהען. אָבער עס איז זעלבסטפּערשטענדיק, אז ער קאָן גיט ערפילען די צווייטע אָדער דריטע בעדינגונג: ער קאָן זיך גיט שטעלען אין דיענסט פון די טויזענדער אַרבייטער, וועלכע האָבען דירעקט אָדער אינדירעקט מיטגעוויקט צו זיין פּערמעגען און ער קאָן זיי אויך גיט געבען קיין שטענדיגע בעשעפטיגונג. בלייבט איהם איבער די גלייכע צוטיילונג פון אייגענטום. אָבער ווען דאָס אייגענטום איז צו־טיילט, זיינען אַלע בעדינגונגען גלייך; עס וועלען גיט זיין מעהר קיין גרויס־קאַפיטאַליסטען און קיין גרויס־אייגענטימער.

ווען ש. קאַמט, ענטוויקלענדיג זיין טעאָריע, ווייזט אונז איצט זוי דער קאַפיטאַליסט אייגענט זיך אָן ביסלעכווייז די פּראָדוקטען פון זיינע אַרבייטער, פאַר וועלכע ער האָט בעצאָהלט, פּערפלאַג־טערט ער זיך אין זיינע אייגענע נעצען; און אזוי ווי זיין אַרגו־מענט בייט זיך גיט, בלייבט אויך אונזער תשובה שטענדיג דיזעלבע.

„אַנדערע אַרבייטער זיינען בעשעפטיגט ביים אויפבויען הייזער, אייניגע האַקען אויס די שטיינער פון דער שטיין־גרוב, אַנדערע פיהרען זיי צו, אַנדערע בעאַרבייטען זיי און אַנדערע שטעלען זיי אויף'ן פלאַץ. יעדער פון זיי לעגט עפעס צו צום ווערטה פון דער זאַך וואָס געהט דורך דורך זיינע הענד; און דער דאָזיגער ווערטה, דער פּראָדוקט פון זייז אַרבייט, איז זיין אייגענטום. ער פּערקויפט עס, בשעת ער שאַפט עס, צו דעם אייגענטימער פון קאַפיטאַל, וועלכער בעצאָהלט איהם דעם פרייז אין עסענוואַרג און אין געלד.“

Divide et impera
צושייד און דו וועסט רעגירען; צושייד און דו וועסט רירן
און דו וועסט רירן ווערען; צושייד און דו וועסט די מענשען
אַבנאַרען, דו וועסט פּערבלענדען זייער פּערשטאַנד און וועסט דיר

אויסלאכען פון גערעכטיגקייט! זונדערט אָב די ארבייטער איינעם פון אנדערן, — עס איז מעגליך דאן, אז דער לויין וואָס ווערט בער צאָהלט יעדען איינעם פון זיי וועט זיין גרעסער פון דעם ווערטה פון דער אינדיווידועלער ערצייגניס; אָבער ניט דאָס איז די פראַגע. די קראַפט פון טויזענד מענשען, וואָס אַרבייטען צוואַנציג טעג, איז בעצאָהלט געוואָרען ווי פאר דער קראַפט פון אַן איינציגען פאר פינף און צוואַנציג יאָהר; אָבער די קראַפט פון טויזענד האָט אין צוואַנציג טעג אויפגעטהאָן דאָס, וואָס אַן איינצעלנער וואָלט ניט געקאָנט אויפטהאָן אין הונדערט מיליאָן יאָהר. איז דאָס עהרליך געהאנדעלט? ניין, און נאָך אַמאָל ניין; איהר האָט בעצאָהלט פאר יעדער אינדיווידועלער קראַפט, איהר האָט אָבער ניט בעצאָהלט פאר דער קאָלעקטיווער; פאָלגליך, בלייבט שטענדיג איבער אַ רעכט פון קאָלעקטיווען אייגענטום, וואָס איהר האָט ניט ערוואָרבען און איהר בעזיצט עס אויף אַן אונגערעכטען אופן.

איך גיב־צו, אז דער לויין פאר צוואַנציג טעג איז גענוג פאר דעם הויפּען מענשען זיך צו ערנעהרען און צו קליידען די צוואַנציג טעג; אָבער שפעטער, ווען די אַרבייט האָט זיך געענדיגט נאָך אַ בעשטימטער צייט, וואָס בלייבט זיי? זיי האָבען דאָך בשעת דער אַרבייט־צייט געשאַפען בלוז פאר דעם אייגענטימער, וועלכען זיי מווען באַלד פּערלאָזען. דער אייגענטימער, פעסט פּערמונדעוועט דורך דער געמיינשאַפטליכער אַרבייט פון אלע, לעבט אין זיכער־קייט און האָט ניט קיין מורא אז עס וועט איהם אויספעהלען אַרבייט און ברויט, אָבער דער אַרבייטער האָט אין דערזעלבער צייט קיין אנדערע האָפּנונג ניט ווי אויף דעם חסד פון דעם זעלבען אייגענ־טימער, צו וועלכען ער האָט פּערשקלאַפט און פּערקויפט זיין פריי־הייט. נו, און ווען דער אייגענטימער ציהט זיך צוריק אין זיין וואויטאג, דעקט זיך צו מיט זיין רעכט און וויל ניט מעהר בעשעפ־טיגען דעם אַרבייטער, ווי אזוי קאָן דער אַרבייטער לעבען? ער האָט בעאַרבייט אַ וואונדערבאַר שטיק לאַנד, און קאָן עס ניט פּער־זען; ער האָט אויפגעשטעלט אַן אויסגעצייכענט און בעקוועם הויז, און קאָן אין איהר ניט וואוינען; ער האָט אלעס פּראָדוצירט און קאָן קיין זאך ניט געניסען.

אַרבייט פיהרט אונז צו גלייכהייט. יעדער שריט וואָס מיר מאַכען דערנעהעמערט אינו דערצו; און אויב די קראַפט, דער

פלייס און די פעהיגקייט פון די ארבייטער וואָלטען געווען גלייך, וואָלטען די פערמעגענס זיכער אויך געווען גלייך. דערריבער, אויב דער ארבייטער, ווי מען בעהויפטעט און ווי מיר האָבען צוגעגעבען, איז דער אייגענטימער פון דעם ווערטה וואָס ער האָט געשאַפען, מוז מען ציהען פאָלגענדע שלוסען :

(1) אז דער ארבייטער ערווערנט אויפ'ן חשבון פון לעדיג-
געהערען אייגענטימער ;

(2) אזוי ווי יעדע פראָדוקצאָן איז אבסאָלוט קאָלעקטיוו, האָט דער ארבייטער אַ רעכט, אין פעהעלטניס צו זיין ארבייט, אויף דעם גענוס פון די פראָדוקטען און פראָפיטען ;

(3) אזוי ווי יעדער אָנגעזאמעלטער קאָפיטאל איז אַ סאָציאַל-
לעס אייגענטום, קאָן קיינער ניט האָבען קיין רעכט אויף אויסשליס-
ליכען בעזיץ.

דאָס זיינען אייזערנע קאָנסעקווענצען. דאָס אַליין וואָלט געדארפט זיין גענוג איבערצוקעהרען אונזער גאַנצע עקאָנאָמיע און איבעראַנדערשען אונזערע אינסטיטוציעס און אונזערע געזעצען. פאַרוואָס זושע האָבען דיזעלבע מענשען, וואָס האָבען אויפגעשטעלט די פרינציפען, זיך ענטזאָגט פון די קאָנסעקווענצען ? פאַרוואָס האָבען די סעים און די קאָמטס און די הענקענס און די אַנדערע — נאָכדעם ווי זיי האָבען אַליין געזאָגט, אז דער קאָפיטאַל ענטשטעהט דורך ארבייט — געזוכט איהם צו פערפעסטיגען דורך אַקאָפּאָציע און חזקה ?

אַבער לאָמיר איבערלאָזען די סאָפיסטען ביי זייער פערבלענ-
דונג און זייערע ווידערשפּרוכען ; דער געזונטער פערשטאַנד פון דעם פאָלק וועט אויסגעפינען זייערע דריידלעך. לאָמיר זיך איילען איהם אויפצוקלעהרען און בעלייכטען זיין וועג. די גלייכהייט קומט זיין געהנטער ; אַפילו איצט זיינען מיר נאָר אָבגעשיידט פון איהר דורך אַ קורצע שטרעקע : מאָרנען וועלען מיר די שטרעקע אויך אריבערשפּאַנען ...

§ 6. אין דער געזעלשאפט איז יעדער לויג גלייך.

ווען די סען־סימאניסטען, די פורייעריסטען און בכלל אלע די וואָס מישען זיך היינט צוטאָג אין סאָציאַל־עקאָנאָמישע פראַגען און רעפארמען, שרייבען אָן אויף זייער פּאָהן:

„יעדען לויג זיינע פּעהיגקייטען, יעדער פּעהיגקייט לויג איהר אַר־בייט.“ (סען סימאן);

„יעדען לויג זיין קאפיטאַל, זיין אַרבייט און זיין סאַלאַנט“ (פוריער) מיינען זיי, — כאָטש זיי זאָגען עס ניט אזוי פאַרמעל אַרויס, — אז אלע פראָדוקטען פון דער נאַטור, וואָס ווערען אַרויסגעבראַכט דורך פלייס און אַרבייט, זיינען אַ בעלוינונג, אַ מעדאַל, אַ קרוין פאַר אלע מינים טאַלאַנטען און גרויסע פּעהיגקייטען. זיי קוקען אויף דער ערד ווי אויף אַן אונגעהייערע אַרענאַ, אין וועלכער מען קעמפט פאַר וועט־פרייזען, — אמת, ניט מעהר מיט שפיעען און שווערען, דורך מאַכט און פּערראַט, נאָר דורך אָנגעאייגענטען רייכטום, דורך וויסענשאַפט, טאַלאַנט און אפילו דורך טוגענד. מיט איין וואָרט, זיי מיינען, — און די גאַנצע וועלט מיינט מיט זיי, — אז דער גרעסטער פּעהיגקייט געהערט דער גרעסטער לויג; אַדער, אום צו רעדען אויף דעם סוחרישען סטיל, — וועלכער האָט די מעלה וואָס ער איז גענוי, — אז די שכירות מוזען זיין פראָד פאַרציאָנעל צו דער אַרבייט און פּעהיגקייט.

די אָנהענגער פון די צוויי כלומרשט רעפארמאַטאָרען קאָנען ניט אַבלייקענען, אז דאָס איז זייער געדאַנק; וואָרים ווען זיי זאָלען עס טהאָן וואָלטען זיי זיך געשטעלט אין ווידערשפּרוך מיט דער אַפּיזיעלער אויסטייטשונג און צערבראָכען די איינהייט פון זייערע סיסטעמען. איבעריגענס איז אזא מין אַבלייקונג גאָר ניט צו ערוואַרטען. ביידע סעקטען זיינען שטאַלץ דערויף, וואָס זייער אויסגאַנגס־פונקט איז די אונגלייכהייט פון בעדינונגען, — שטיי־צענדריג זיך אויף דעם ביישפּיעל פון דער נאַטור, וועלכע, ווי זיי זאָגען, האָט געוואָלט די אונגלייכהייט פון פּעהיגקייטען; זיי געהמען זיך נאָר איבער מיט איין זאַך, און דאָס איז, אז זייער פּאָליטישער סיסטעם איז אזוי פאַלקאָם, אז די סאָציאַלע אונגלייכהייטען וועלען שטענדיג איינשטימען מיט דער נאַטירליכער אונגלייכהייט. ווען עס קומט צו אונטערזוכען אויב די אונגלייכהייט פון בעדינונגען. — איך וויל זאָגען שכירות, — איז מעגליך, זיינען זיי ניטאָ אין

דער היים, עס געהט זיי גארנישט אָן, אחוץ פעסטצושטעלען דעם מאַס־סיסטעם פון פעהיגקייטען*).

„יעדען לויט זיינען פעהיגקייטען, און יעדער פעהיגקייט לויט איהר ארבייט.“

„יעדען לויט זיין קאפיטאל, זיין ארבייט און זיין טאלאַנט.“

זינט סען סימאָן און פּוריער זיינען געשטאַרבען, האָט קיינער פון זייערע צאָהלרייכע נאָכפאלגער ניט פּרוּכירט צו געבען דער וועלט אַ וויסענשאַפּטליכען בעווייז פון דעם דאָזיגען גרויסען כלל; און איך קאָן וועטען הונדערט געגען איינס, אַז קיין איינציגער פּוריעריסט צווייפעלט אפילו ניט, אַז דער דאָזיגער צווייגעשטאַל־טיגער אפּאָריום קאָן אויסגעמייטשט ווערן אויף צוויי פּערשיידענע אופנים.

„יעדען לויט זיינע פעהיגקייטען, און יעדער פעהיגקייט לויט איהר

ארבייט.“

„יעדען לויט זיין קאפיטאל, זיין ארבייט און זיין טאלאַנט.“

געהט מען די דאָזיגע בעהויפטונג בוכשטעבליך זוי מען זאָגט זי, איז זי וואולגאַר, פאַלש, אבסורד, אונגערעכט, ווידערשפרעכענדיג, פרייהייטס־פיינדליך, פיהרט צו אַנטי־סאָציאַלער טיראַניי, שטאַמט און האָט איהר יניקה פון דעם פּאָראַרטייל פון אייגענטום.

קודם כל וואָלט מען געדאַרפט אויסמעקען דעם ק א פ י ט א ל פון די עלעמענטען פון בעלוינונג. די פּוריעריסטען, אויף וויפיעל איך האָב געקאָנט לערנען פון זייערע בראַשורען, — לייקענען דאָס רעכט פון בעזיצ און אנערקענען נישט קיין אנדער באַזיס פאַר אייגענטום, ווי די ארבייט. מיט אַזאַ גרונד־כלל וואָלטען זיי געדאַרפט פּערשטעהען, — ווען זיי וואָלטען זיך נאָר פּערטראַכט, אַז קאפיטאַל פּראָדוצירט פאַר זיין אייגענטימער נאָר דורך דעם כח פון אַקופאַציאָן,

(* לונט מען סימאָן'ס סיסטעם, האָט דער מען סימאָניטישער גייסליכער געדאַרפט בעשטימען די פעהיגקייט פון יעדען איינעם, זיין ענדיג זיכער אַז זיין תּוּלוגקייט קאָן קיין מעות ניט האַבען, וואָס איז אַ נאַכאָהמונג פון דער קאטוּלישער קירכע; לויט פּוריער, וואָלט דער ראַנג און פעהיגקייט ענטשידען געוואָרען דורך אַבשטימען. — אַ נאָכ־אָהמונג פון דעם קאָנסטימוציאָנעלען רעזשים. עס זעהט אויס, אַז דער גרויסער מאָן האָט חוּק געמאַכט פון לעזער; ער האָט איהם ניט גע־וואָלט זאָגען זיין פּוּד.

אין דערפאר איז אזא פראדוקצאן אונגעזעצליך. און באמת, אויב די ארבייט איז דער איינציגער באזיס פון אייגענטום, הער איך אויף צו זיין דער אייגענטימער פון א נחלה אזוי גיך ווי איך קריג בעצאָהלט די אַרענדע פון א צווייטען. מיר האָבען דאָס אונבע־שטרייטבאר בעוויווען. און דאָס אייגענע איז מיט יעדען קאפיטאַל; דאָס הייסט, אז אריינלעגען קאפיטאַל אין אַן אונטערנעהמונג איז, לויט דער גענויער גערעכטיגקייט, אויסבייטען דעם קאפיטאַל אויף א צאָהל פראָדוקטען פון רעמוועלבען ווערטה. איך וועל זיך מעהר ניט אריינלאָזען אין דער נוצלאָזער דיסקוסיע, ווייל איך וועל דעם ענין גרינדליך אונטערזוכען אין נעקסטען קאפיטעל, ווען איך וועל בעהאַנדלען דאָס וואָס מען רופט: פראָדוקציען דורך קאפיטאַל.

בכו, קאפיטאַל קאָן ווערן אויסגעביטען; עס קאָן אָבער ניט זיין קיין מקור פון איינקונפט.

בלייבט אונז נאָך אַרבייט און טאַלאַנט; אָדער, ווי מען סימאָן זאָגט, רעזולטאַטען און פּעריג קייטען. איך וועל זיי אונטערזוכען איינע נאָך דער אנדערער. דאַרפען די שכירות זיין פראָפּאָרציאָנעל צו דער אַרבייט? מיט אנדערע ווערטער, איז עס גערעכט אז ווער עס שאַפט מעהר, זאָל קריגען מעהר? איך בעט דעם לעזער צו פערשטאַרקען זיין אויפמערקזאַמקייט אויף דעם דאָזיגען פונקט.

כדי צו לעזען דאָס פראָבלעם מיט איין שטריק, איז גענוג זיך צו שטעלען די פּאָלגענדע פראַגע: איז אַרבייט אַ צושטאַנד אָדער אַ קאַכּ? איך צווייפעל ניט אין דעם ענטפער. גאָט האָט געזאָגט צו דעם מענשען: „מיט'ן שווייס פון דיין אַנגעזיכט וועכטו דו דיין ברויט עסען“ — דאָס הייסט, דו וועסט אליין פראָדוצירען דיין ברויט; דו וועסט אַרבייטען מיט מעהר אָדער וועניגער פּערגניגען, לויט נאָך דיין וויסען ווי אזוי צו קאָמבינירען און פיהרען דיין קראַפט. גאָט האָט ניט געזאָגט: „דו וועסט אַרויסרייסען דיין ברויט פון דיין שכן“; נאָר „דו וועסט אַרבייטען נעבען דיין שכן און ביידע וועט איהר לעבען בשלום“. לאָמיר ענטוויקלען דעם זין פון דעם דאָזיגען געזעץ, וועלכער קאָן פאַלש אויסגעמיטשט ווערען צוליעב זיין אויסערסטער פשוט'קייט.

אין דער ארבייט מוז מען אונטערשיידן צוויי זאכען: פערד אייניגונג און ארבייטס-שטאף. אויף אזוי פיעל וויפיעל ארבייטער זיינען פערראייניגט, זיינען זיי גלייך; און עס וואָלט געווען א ווידערשפרוך ווען איינער זאָל קריגען א גרעסערן לויין פון דעם אנדערן. ווייל אזוי ווי דער פראָדוקט פון איין ארבייטער קאָן ניט ווערן בעצאָהלט סיידען מיט דעם פראָדוקט פון אן אנדער ארבייטער, איז אויב ביידע פראָדוקטען האָבען א ניטגלייכען ווערט, וועט דער רעשט, דאָס הייסט דער אונטערשייד פון קלענערן ביז צום גרעסערן, ניט ווערן ערוואָר-בען פון דער געזעלשאַפט; פאָלגליך, ניט האָבענדיג עס אויסגע-ביטען, וועט עס ניט ווירקען אויף דער גלייכהייט פון דעם לויין. דערפון וועט, אמת, ארויסקומען א טובה פאר דעם שטארקערן ארבייטער. א נאטירליכע אונגלייכהייט, אָבער ניט קיין סאָציאַלע אונגלייכהייט; ווייל קיינער וועט ניט האָבען געליטען פון זיין קראַפט און זיין פראָדוקטיווער ענערגיע. מיט איין וואָרט, די געזעלשאַפט בייט נאָר אויס גלייכע פראָדוקטען, דאָס הייסט, זי צאָהלט נאָר פאר דער ארבייט וואָס איז געמאַכט פאר איהר; פאָלגליך, צאָהלט זי אויס גלייך צו אלע ארבייטער; וועגען דעם, וואָס זיי פראָדוצירען אויסערהאַלב איהר ספערע, געהט איהר פונקט אזוי וועניג אָן, ווי דער אונטערשייד פון זייערע שטימען און זייערע האר.

עס מאַכט כמעט דעם איינדרוק, אז איך אליין שטעל אוועק דעם פרינציפ פון אונגלייכהייט; עס איז אָבער פונקט פערקערט. אזוי ווי די צאָהל פון ארבייטען וואָס קאָנען געמאַכט ווערן פאר דער געזעלשאַפט (דאָס הייסט ארבייטען, פאר וועלכע עס איז דאָ אן אויסבייט) אויף א בעשטימטען פלאַץ, איז אָבהענגיג אָן דעם סאָרט ארבייט וואָס יעדער איינער האָט צו פערריכטען, — פאָלגט דער פון, אז די נאטירליכע אונגלייכהייט ווערט קלענער וואָס מעהר די פערראייניגונג ווערט גרעסער, און וואָס מעהר פערברויכבארע ווערטען עס ווערען דערביי פראָדוצירט. דאָס הייסט, אז די איינציגע זאך, וואָס קאָן צוריקברענגען די אונגלייכהייט פון דער ארבייט אין דער געזעלשאַפט, איז דאָס רעכט פון אָמפּאָצירן, דאָס רעכט פון אייגענטום.

לאַמיר אָננעהמען, אז די טעגליכע געזעלשאַפטליכע ארבייט

בעשטעהט אין בעאקערן, בראָנעווען אָדער שניידען צוויי קוואַר-
 ראַט דעקאָמעטער, און אז די דורכשניטליכע צייט וואָס איז גוטיג
 דערצו איז זיבען שטונדען: איין אַרבייטער וועט עס אָבטהאַן אין
 זעקס שטונדען און ביי אַ צווייטען וועט עס נעהמען אַכט שטונדען;
 ביי די מיסטע אַרבייטער וועט עס נעהמען זיבען שעה; אָבער
 אזוי לאַנג ווי יערער איינער טהוט דעם טייל אַרבייט וואָס מען
 פּאָדערט פון איהם, ווי לאַנג דאָס זאָל איהם ניט נעהמען, זיינען
 זיי אלע בערעכטיגט צו אַ גלייכען לווין.

וואָלט דער אַרבייטער, וועלכער קען ענדיגען זיין אַרבייט אין
 זעקס שטונדען, דערפאַר וואָס ער האָט מעהר כח און איז געשווינד-
 טער, געהאַט דאָס רעכט, אוועקצונעהמען ביי דעם וועניגער פעהיגען
 אַרבייטער זיין אַרבייט און זיין ברויט? ווער וועט האָבען דעם
 מוטע עס צו בעהויפטען? זאָל דער, וואָס ענדיגט זיין אַרבייט
 פריהער ווי די איבעריגע, זיך אויסרוהען, אויב ער וויל; אָדער זאָל
 ער טהאָן אַנדערע ניצליכע אַרבייטען: מאַכען איבונגען, כדי צו
 שטאַרקען זיין קראַפט און זיין גייסט, און אָנטהאָן זיך פערנניגען;
 ער קאָן דאָס טהאָן אָהן עמיצען צו שאַרען; אָבער זאָל ער זיך
 האַלטען ביי אזעלכע לייסטונגען, וואָס בעריהרען איהם אַליין.
 קראַפט, טאַלאַנט, פלייס, און די פערזענליכע פּאַרזיגע, וואָס זיי
 ברענגען מיט זיך, זיינען אַ נאַטורזאַך און ביז אַ געוויסען גראַד
 קאָן מען זיי פעררעכענען אויף דעם חשבון פונ'ם יחיד; די געזעל-
 שאַפט שאַצט זיי אָב לויט זייער פערדיענסט; אָבער דער לווין,
 וואָס זי צאָהלט, איז פּראָפּאַרציאָנעל צו דעם וואָס איינער פּראָדור-
 צירט און ניט נאָך זיין כח. דער פערדיענסט פון יעדען איינעם
 איז בעשרענקט דורך דעם רעכט פון אלע אַגדערע.

אָפילו ווען די ערד וואָלט געווען אונגענדליך, און די קוואַנטיר-
 טעט פון געברויכט-מאַטעריאַל אונערשעפליך, וואָלט מען אויף ניט
 געקאָנט אָננעהמען דעם כלל: יעדען לויט זיין
 אַרבייט. און פאַרוואָס? אויף ווידערהאַל עס, ווייל די געזעל-
 שאַפט, ווי גרויס עס זאָל ניט זיין די צאָהל פון איהרע מיטגליע-
 דער, מוז זיי אַלעמען צאָלען דעמועלביגען געהאַלט, ווייל זי בעד
 צאָהלט זיי נאָר מיט זייערע אייגענע פּראָדוקטען. בלויז אויף אזוי
 פיעל, וויפיעל מען קאָן ניט שטערען די שטאַרקע פון בענוצען זיך
 מיט זייערע פּאַרזיגע, לויט דער היפּאָטעזע וואָס מיר האָבען פרי-

הער געמאכט, וואָלט זיך די אונבעקוועמליכקייט פון דער נאַטירלי-
כער אונגלייכהייט פון דאָס ניי בעוויווען אין דעם שוים פון דער
געזעלשאַפטיכער גלייכהייט. אָבער די ערד, אין פּערהעלטניס
צו דער פּראָדוקטיווער קראַפט פון איהרע בעוואוינער און זייער
פּעהינגקייט זיך צו פּערמעהרען, איז זעהר בעגרענעצט; נאָך מעהר,
דורך דער אונגעהייערער פּערשיידענהייט פון פּראָדוקטען און דורך
דער אויסערסטער ארבייטס-פּערטיילונג, איז די געמיינשאַפטיכע
ארבייט זעהר לייכט צו מאַכען. איז אָט דורך דער בעשרענקונג
פון דער פּראָדוקציע-אַנס-מעגליכקייט און די לייכטיגקייט פון פּראָדוק-
ציע-אַנס-פּראָצעס טרעט אַריין אין קראַפט דער געזעץ פון אַבסאָלר
טער גלייכהייט.

יא, דאָס לעבען איז אַ קאַמף. אָבער דער דאָזיגער קאַמף
איז ניט צווישען מענש און מענש, — נאָר פון דעם מענש געגען
דער נאַטור; און עס איז די פליכט פון יעדען מענשען אָנטייל צו
נעהמען אין איהם. אויב אין דעם קאַמף קומען די שטאַרקע צו
הילף די שוואַכע, פּערדיענען זיי פאַר זייער נוטהערציגקייט און
מען זאָל זיי לויבען און לייעבען; אָבער זייער הילף מוז מען אָננעה-
מען אַלס אַ פּרייע מתנה — ניט אַרויפגעצוואונגען דורך גוואַלד, און
ניט געקויפט פאַר געצאָהלט. יעדער האָט פאַר זיך דעמועלכען
לעבענס-זוועג, ניט צוילאַנג און ניט צירקורץ; וועמען עס געהאָט
איהם דורכצוגעהן, בעקומט סוף כל סוף זיין שכר; עס איז ניט
נויטיג אָנצוקומען דער ערשטער.

אין דער דרוקעריי, וואו די ארבייטער ארבייטען געוועהנליך
פון שטיק, בעקומט דער זעצער א געוויסע סומע פאַר אויפזעצען
טויזענד בוכשטאַבען; דער דרוקער א געוויסע סומע פאַר אַברודקען
טויזענד בויגען. דאָרט, ווי איבעראַל, טרעפט מען אונגלייכקייטען
אין טאַלאַנט און פּעהינגקייטען. ווען עס זיינען ניטאָ קיין אויס-
זיכטען אז עס וועט ווערען וועניג ארבייט (ווייל אין דער דרוקעריי,
ווי אין אַלע אַנדערע פאַכען, טרעט אַפּט אַריין אַ שטילשטאַנד), איז
יעדער פריי צו ארבייטען אזוי שנעל ווי ער קאָן און אויסאיבען
זיינע פּעהינגקייטען; דער וואָס פּראָדוצירט מעהר, פּערדינט מעהר
און דער וואָס פּראָדוצירט וועניגער קרינט וועניגער. ווערט אָבער
די ארבייט וועניגער, צוטיילען זיך די זעצער און די דרוקער מיט

דער ארבייט צווישען זיך; דער וואָס זוכט צו פּעראַכאַפּען די אַרבייט פאַר זיך, ווערט פּעראַכט ניט וועניגער ווי אַ גנב אָדער אַ פּעררעטער. די דאָזיגע הנהגה פון די דרוקער ענטהאַלט אין זיך אַ פּילאָר-זאָפּיע, צו וועלכער עס האָבען זיך קיינמאָל ניט דערהויבען ניט די עקאָנאָמיסטען און ניט די געזעצ־מענשען. ווען אונזערע געזעצ־געבער וואָלטען אין זייערע קאָדעקסען אַרײַנגעפּיהרט דעם פּרינציפּ פון גערעכטער פּערטיילונג, ווי ער עקזיסטירט ביי די דרוקער; ווען זיי וואָלטען זיך צוגעקוקט צו די פּאַלקסטימליכע אינסטיטוטען, — ניט זיי בלינד נאָכצופּאַלגען, נאָר אום זיי רעפּאַרמירען און גענע־ראַליזירען, — וואָלט שוין פון לאַנג פּרייהייט און גערעכטיגקייט געווען אוועקגעשטעלט אויף אַ סאָלידען פונדאַמענט און מיר וואָל־טען שוין ניט געדאַרפט דיסקוטירען איבער דעם רעכט פון אייגענ־טום און דער נויטווענדיגקייט פון סאָציאַלע אונטערשיידען.

מען האָט אויסגערעכענט, אז ווען די אַרבייט זאָל פּערטיילט ווערן גלייך צווישען אַלע אַרבייטס־פּעהיגע מענשען, וואָלט דער אַרבייטס־טאָג אין פּראַקטרייך געווען ניט לענגער פון פינף שטונדען. אויב דאָס איז אזוי, טאָ מיט וואָס פאַר אַ רעכט וואַנט מען צו רעדען פון דער אונגלייכהייט פון די אַרבייטער? עס איז די אַרבייט פון ראָבערט מאַקער וואָס שאַפט די אונגלייכהייט.

דער פּרינציפּ פון „יעדען לויט זיין אַרבייט“, אויסגעטייטשט אין זין פון „ווער עס אַרבייט מעהר, קריגט מעהר“, זעצט פּאַראַויס צוויי גאַנץ דייטליכע טעות'ן: איינער איז אַ טעות אין דער עקאָנאָמיע, נעמליך, אז אין געזעלשאַפטליכער אַרבייט מוזען די אויפגאַבען זיין ניט גלייך; דער צווייטער, איז אַ טעות אין דער פיזיק, אז די סומע פון זאַכען וואָס מען קאָן פּראָדוצירען איז אונבערנענצעט.

„אָבער“, וועט מען זאָגען, „לאָמיר זיך פּאַרשטעלען, אז עס געפינען זיך מענשען וואָס ווילען ניט טהאָן מעהר ווי די העלפט פון זייער אַרבייט?“ ... איז וואָס איז דאָ די פּערלעגענהייט? מן הסתם בענגונגען זיי זיך מיט אַ העלפט פון זייער לוי. אויב מען בעצאָהלט זיי לויט דער אַרבייט וואָס זיי האָבען אויפגעטהאָן, וואָס־זשע האָבען זיי זיך צו קלאָגען? און וואָס פאַר אַ בייז וואָלטען זיי אימיצען געטהאָן דערמיט? נאָר אין אזא זין קאָן מען אויס־

מייטשען דעם מאמר: „יערען נאָך זיינע מעשים“. עס איז דאָס געזעץ פון גלייכהייט אליין.

איבריגענס, קאָן מען דאָ פאַרברענגען אַ מאַסע קלאַזיקשיות בנוגע צו דער אָרדנונג און דער אָרגאַניזאַציע פון דער אינדוסטריע. איך וועל אויף זיי ענטפערן מיט איין זאץ, — אז זיי מוזען אלע פערענטפערט ווערן לויט דעם פרינציפ פון גלייכהייט. אַזוי קאָן מען צ. ב. בעמערקען: „האָט האָט איהר אַן אַרבייט, וואָס קאָן בשום אופן ניט אָבעלעגט ווערן אָהן אַ שטערונג פאַר דער גאַנצער פּראָ-דוקציע. זאָל די געזעלשאַפט ליידען פון דער נאַכלעסיגקייט פון אייניגע מענשען? און וועט זי ניט וואַגען, אויס רעספּעקט צו דעם רעכט פון אַרבייט, זיך צו בעזאָרגען דורך איהרע אייגענע כחות, מיט די פּראָדוקטען, וואָס מען וויל איהר ניט געבען? איז אין אזא פאַל, וועמען וועט געהערען דער לוי? ?

צו דער געזעלשאַפט, וועלכע וועט טהאָן די פערנאַכלעסיגטע אַרבייט אליין, אָדער דורך איהרע פערטרעטער, אָבער שטענדיג אויף אזא אופן, אז די אַלגעמיינע גלייכהייט זאָל ניט פערגוואַלטיגט ווערן און אז נאָר די פּוילע זאָלען ליידען פון זייער פּוילקייט. און וואָס נאָך מעהר, אויב די געזעלשאַפט קאָן ניט זיין צושטרענג צו די וואָס אַרבייטען צו-לאַנגזאַם, האָט זי אָבער אַ רעכט, אין די אינטערעסען פון איהר אייגענער עקזיסטענץ, זיך צו בעוואַרענען נעגען מיסברויכונגען.

עס איז אָבער נויטיג, וועט מען ווייטער זאָגען, אז יעדע אינדוסטריע זאָל האָבען פיהרער, לעהרער, אויפזעהער א. א. ו. וועלען זיי אויך דאַרפען זיין בעשעפטיגט אין דער אַלגעמיינער אַרבייט? ניין; ווייל זייער אַרבייט איז אַכטונג צו געבען, צו ווייזען און צו לערנען. זיי מוזען אָבער אויסגעקליבען ווערען פון צווישען די אַרבייטער און פון די אַרבייטער אליין, און זיי מוזען ערפילען די וואהל-בעדינגונגען. אַזוי איז אויך מיט אלע עפענט-ליכע עמטער, סיי פון פערוואַלטונג, סיי פון אונטערריכט.

דער ערשטער פאַראַגראַף פון דער אוניווערסאַלער קאָנסטיטור ציאָן וועט דערפאַר זיין:

„די בעשרענקטקייט אין געברויכט-מאַטעריאַל בעווייזט די נויטווענדיגקייט צו צוטיילען די אַרבייט לויט דער צאָהל אַרבייטער. די פּעהיגקייט, וואָס יעדער איינער האָט, אויסצופילען אַ געזעל-

שאפטליכע ארבייט, — דאָס הייסט אַ גלייכע ארבייט, — און דאָס וואָס איז ניט מעגליך צו בעצאָהלען איין ארבייטער מיט קיין אנדער זאך, סײַדען מיט די פּראָדוקטען פון אַ צווייטען ארבייטער, רעכט-פּערטינט די גלייכהייט פון לוינ פאַר אַלע.

§ 7. די אונגלייכהייט פון פּעהיגקייטען איז די נויטיגע בעדינגונג פון דער גלייכהייט פון פּערמעגענעס.

עס ווערט אויסגעזעצט, — און די דאָזיגע אויסזעצונג שטעלט צונויף דעם צווייטען טייל פון סען סימאָן'ס און דעם דריטען טייל פון פּוריער'ס פּרינציפען: „אז אַלע ארבייטען קאָנען ניט דורכ-געפיהט ווערן מיט דערזעלכער גרינגקייט. עס זיינען פאַראַן אַזעלכע, וואָס פאַרערען אַ הויכע שטופּע פון געניטקייט און אינטע-ליגענץ; און לויט דער הויכקייט פון דער דאָזיגער שטופּע ווערט בע-שטימט די בעלוינונג. דער קינסטלער, דער געלעהרטער, דער ריכ-טער, דער שטאַטס־מאַן ווערן געשעצט בלויז צוליב דעם וואָס זיי צייכענען זיך אויס; און די דאָזיגע אויסצייכענונגען צושטערט יעדע גלייכהייט צווישען זיי און אנדערע מענשען. פאַר דעם זשעני, פאַר דער קונסט און וויסענשאַפט האָט דאָס געזעץ פון גלייכהייט קיין ממשות ניט. היינט. אויב די גלייכהייט איז ניט פאַר אַלעמען, איז עס ניט קיין גלייכהייט. פון דעם דיכטער וועלען מיר אַרונטער-געהן צום ראָמאַנען־שרייבער, פון דעם סקולפּטאָר צום שטיין-ארבייטער; פון דעם אַרכיטעקט צום מויערער; פון דעם כעמיקער צום קאָכיקנסטלער א. א. ו. די פּעהיגקייטען ווערן קלאַסיפּיצירט און ווידער צוטיילט אין אַרטען, אָבצווייגונגען און מינים; די עקסטערמען פון טאַלענט פּעראַייניגען זיך דורך די צווישען־טאַלענט-טען; די מענשהייט איז ווי אַן אונגעהייערע היראַרכיע, אין וועל-כער דער איינציגער ווערט אָבגעשאַצט אין פּערגלייך צו די אנדערע, און זיין לוינ ווערט בעשטימט דורך דעם ווערטה וואָס דער עולם לענט אויף דעם וואָס ער שאַפט.“

די דאָזיגע אויסזעצונג האָט תמיד געהאַט אַ געוואַלדיגע קראַפט. זי איז דער שטיין, אָן וועלכען עס זיינען געשטרויכעלט

געוואָרען די עקאָנאָמיסטען, ווי אויך די פערטיידיגער פון גלייכהייט. זי האָט נעפיהרט די ערשטע צו אונגעהייערע פעהלערן, און האָט געבראכט די לעצטע צו גרויסע נאַרישקייטען. גראַפֿיכע באַכעף האָט געוואָלט, אז יעדע העכערקייט (סופּעריאָריטעט) זאָל שטרענג אונטערדריקט און זאָגאַר פּערפֿאַלגט ווערן ווי אַ געזעלשאַפֿטליכע פּלאַן. כדי אויפצו- בויען זיין קאָמוניסטישען בנין, האָט ער אַרונטערגעצויגען אַלע בירגער ביז צו דער הויף פון דעם קלענסטען. אַנווייסענדע עקלעק- טיקער זיינען בעקאַנט מיט דעם וואָס זיי זעצען-אויס געגען דער אונגלייכהייט פון וויסען און איד וועל גאַרנישט זיין איבערראַשט, ווען אימיצער וועט נאָך אַרויסטרעטען געגען דער אונגלייכהייט פון טוגענד. אַריסטאָטעל'ן האָט מען פּערטריבען, סאָקראַטעס האָט געמוזט טרינקען גיפֿט, עפֿאַמינאַנדאַס'ן האָט מען גערופּען פּאַר'ן געריכט, דערפֿאַר וואָס זיי האָבען זיך אַרויסגעצייגט צו שטעהן פּיעל העכער אין אינטעליגענץ און אין טוגענד ווי מאַנכע אונמאַראַלישע און אידיאָטישע דעמאַגאָגען. אַזעלכע משוגע'תן וועלען זיך ווידער- האַלען, אזוי לאַנג ווי אַ פּאַלק, פּערבלענדט און געדריקט פון רייכטום און אונגלייכהייט פון פּערמעגען, וועט מורא האָבען, אז עס וועלען אויפשטעהען נייע טיראַנען.

קיין זאך איז ניט אזוי איננאַטירליך, ווי דאָס וואָס מען בעטראַכט צורנאָהענט; און אָפֿטמאָל איז קיין זאך ניט אזוי וועניג וואַהרשיינליך, ווי דער אמת אליין. לויט זש. זש. רוסאָ, ווידער, „כוּז מען זיין אַ גרויסער פּילאָזאָף צו קענען אַמאָל בעאַבאַכטען דאָס וואָס מען זעהט יעדען טאָג“; און לויט ד'אַלאַמבער, „מאַכען די געווענהליכע אמת'ן אַ קנאַפען איינדרוק אויף די מענשען, סיי דען מען מאַכט זיי שטאַרק אויפּמערקזאַם דערויף“. דער פּאָטער פון די עקאָנאָמיסטען, — סעי, — פון וועמען איד האָב געבאַרגט די ציטאַטען, וואָלט דערפון געקאַנט אליין ציהען נוצען; אָבער אָפֿט- מאָל דאַרף דער, וואָס לאַכט פון אַ בלינדען, אליין טראַגען ברילען;

און דער וואָס בעמערקט עס, איז אליין אויף אַ קורצזיכטיגער. ס'איז אַ מערקווירדיגע זאך! דאָס וואָס האָט דערשראָקען אזוי פּיעל דענקער איז ניט די אויסזעצונג געגען דער אונגלייכהייט, — עס איז די בעדינגונג גופאַ, אויף וועלכער די גלייכהייט עקזיסט-

טירט!...

די אונגלייכהייט פון דער נאטור פיהרט צו דער גלייכהייט פון פערמענען!... וואָס פאַר אַ פאַראַדאָקס!... איך ווידערהאַק מיין בעהויפטונג, כדי מען זאָל ניט מיינען, אז איך האָב זיך פער-פלאַנטערט: די אונגלייכהייט פון פעהיגקייטען פיהרט צו דער גלייכהייט פון פערמענען.

עס זיינען דאָ צוויי זאַכען וואָס מוזען בעטראַכט ווערען אין אַ געזעלשאַפט: פּוּנְקְצִיאַנען און פּעֶרֶהֶלְטֵנִים ע.נ. (1) פּוּנְקְצִיאַנען. יעדער אַרבייטער דאַרף זיין ביכולת צו טהאָן די אַרבייט, צו וועלכער ער ווערט בעשטימט; אָדער, צו געברויכען אַ געווענהליכען אויסדרוק, „יעדער אַרבייטער דאַרף קאָנען זיין פּאַך“. דער אַרבייטער איז גלייך צו זיין אַרבייט, — עס איז דאָ אַ פּערגלייך צווישען דער פּונקציאָן און דעם וואָס פּונק-ציאָנירט.

אין אַ געזעלשאַפט פון מענשען זיינען די פּונקציאָנען ניט גלייך; דערפאַר מוז מען האָבען פּערשיעדענע פעהיגקייטען. נאָך מעהר, — געוויסע פּונקציאָנען פּאַדערען אַ העכערע אינטעליגענץ און גרעסערע פעהיגקייטען; הייסט עס, עס זיינען דאָ מענשען מיט העכערן שכל און טאַלאַנט. פאַר דער דורכפיהרונג פון אַן אַרבייט מוז מען נויטווענדיגעווייזע האָבען אַן אַרבייטער: פון דער נויט קומט די אידעע, און די אידעע שאַפט דעם פּראָדוצירער. מיר ווייסען נאָך דאָס וואָס אונזערע חושים ווינשען און וואָס אונזער שכל פּאַדערט. פאַר די זאַכען וואָס מיר קאָנען ניט בעגרייפּען, האָבען מיר ניט קיין שטאַרקען וואונש, און וואָס גרעסער עס ווערט אונזער קראַפט צו בעגרייפּען, דעסטאָ גרעסער ווערן אונזערע פעהיגקייטען צו פּראָדוצירען.

דאָס הייסט, די פּונקציאָנען ענטשטעהען פון די נויטען, די נויטען פון די פּערלאַנגען, און דער פּערלאַנג פון דעם ספּאַנטאַנעם בעגרייף און דער פּאַרשטעלונג, דער שכל וואָס דערדענקט זיך צו אַ זאַך קאָן איהר אויך פּראָדוצירען; פּאַלגלייך, איז ניטאָ קיין אַרבייט וואָס זאָל שטעהן העכער ווי דער אַרבייטער. מיט איין וואָרט, אייב אַ פּונקציאָן רופט אַרויס דעם וואָס פּונקציאָנירט, איז עס דערפאַר, ווייל דער וואָס פּונקציאָנירט האָט שוין עקזיסטירט פריהער ווי די פּונקציאָן.

מיר מוזען בעוואונדערן די עקאָנאָמיע פון דער נאטור. צוואַ-

מען מיט די פערשיידענע פערלאנגען וואָס זי האָט אונז געגעבען, און וועלכע דער אָבערזונדערטער מענש וואָלט אליין ניט געזאָגט בעפרידיגען, האָט זי געגעבען דער ראסע די קראפט, וואָס זי האָט ניט געגעבען דעם יחיד. פון דאנען שטאמט דער פרינציפ פון דער ארכייטס־פערטיילונג, א פרינציפ וואָס איז געגרינדעט אויף דער ספעציאליזירונג פון פעהיגקייטען.

די צופרידענשמעלונג פון געוויסע נויטען פאָדערט, אז דער מענש זאָל שטענדיג שאַפען; בעת אנדערע קאָנען צופרידענ־געשטעלט ווערן, פאַר מיליאָנען מענשען אויף טויזענדער יאָהר־הונדערטען, דורך דער ארכייט פון איין איינציגען מענשען. צום ביישפיעל, דאָס בעדערפעניש פון קליידער און שפייז פאָדערט אַ שטענדיגען ווידער־שאַפען; בעת די וויסענשאַפט פון'ס וועלט־סיסטעם קאָן בעזאָרגט ווערן פון צוויי אָדער דריי בענאכטע מענ־שען פאַר דער אייביגקייט. דער אונאויפהערליכער שטראַמען פון די טייכען האַלט־אויף אונזער קאָמערץ און טרייבט די רעדער פון די מאַשינען; אָבער די זון, איינע אליין אין מיטען פון רוים, גיט ליכט פאַר דער גאַנצער וועלט. די נאַטור, וועלכע וואָלט געקאָנט בעשאַפען פלאַטאָנס, ווירגילס, ניוטאָנס, קאווערס, ווי זי בעשאַפט ערד־ארכייטער און פאַסטוכער, געפינט עס ניט פאַר נויטיג; איהר געפעלט בעסער צוצוטילען די זשעניען אזוי זעלטען, לויט דעם דויער פון זייער שאַפען, און אויסצוגלייכען די צאָהל פון פעהיגקיי־טען דורך דער קאָמפּעטענטקייט פון יעדען איינעם פון זיי.

איך אונטערזוך דאָ ניט צי די ווייטקייט וואָס טיילט אָב איין מענשען פון צווייטען, כּנוגע צו טאַלאַנט און אינטעליגענץ, ענט־שטעהט פון דעם קלעגליכען צושטאַנד פון דער ציוויליזאַציע, אָדער צי דאָס וואָס מען רופט היינט אונגלייכקייט פון צווייטען און צווייטען וועט אין אַן אירעאַלען געזעלשאַפט זיין עטוואָס אנדערש ווי אַ פּערשיידענע קייט פון כּחות. איך נעהם אָן דאָס ערגסטע; און כדי מען זאָל מיך ניט בעשולדיגען, אז איך זוך אויסצומיידען אָדער זוך זיך אַרויסדרעהען פון שוועריגקייטען, גיב איך צו די אלע אונגלייכהייטען, וואָס קאָנען יועמען עס איז

אוינפאלען*). געוויסע פילאזאפיען, פערליעבט אין דער אידעע פון פערפלאכונג, בעהויפטען, אז דער שכל איז ביי אלעמען גלייך, אין יעדער אונטערשייד איז דער רעזולטאט פון בילדונג. איך בין זיך מודה, אז איך גלויב ניט אין דער דאזיגער לעהרע, וועלכע, ווען זי זאל אפילו זיין אמת, וואלט געפיהרט צו א שילום, וואס איז פונקט דער היפוך פון דעם וואס זיי ווילען. וואָריום, אויב פעהיגקייטען זיינען גלייך, וואָס עס זאל ניט זיין דער גראד פון זייער קראפט, אין אזוי ווי מען קאָן קיינעם ניט צווינגען, וואָלטען די פונקציאָנען יואָס ווערן בעטראַכט אלס גראָב און נידעריג, געדאַרפט בעסער ווערן בעצאָהלט, — א רעזולטאט וואָס איז ניט וועניגער אין ווידערשפּרוך צו דער גלייכהייט, ווי צום פּרינציפּ: צו יעדער פעהיגקייט לויט איהרע אויפטוואַנגען. פערקעהרט, גיט מיר א געזעלשאַפט, אין וועלכער יעדער סאָרט טאַלאַנט איז נומערירט לויט זיין שייכות צו די נויטען פון דער געזעלשאַפט, און וועלכע פערלאַנגט פון יעדען פּראָדוצירער בלוז דאָס וואָס זיין ספעציעלע פונקציאָן פאָדערט פון איהם צו פּראָדוצירען; און מיט אלער רעספעקט פאר דער היראַרכיע פון פונקציען, וועל איך פון דעם ארויסברענגען די גלייכהייט פון פערמעגען. דאָס איז מיין צווייטער פונקט:

(2) פּער העלטהייטען. ווען איך האָב בעהאנדעלט דעם עלעמענט פון אַרבייט האָב איך בעוויזען, אז אזוי ווי אלע בעזיצען די פעהיגקייט דורכצופיהרען א געזעלשאַפטליכע אַרבייט, קאָן די אונגלייכהייט אין לויז ביי איין און דעמזעלכען קלאַס פון פּראָדוקטיווער אַרבייט ניט בעגרינדעט ווערען אויף דער אונגלייכהייט פון די אינדיווידועלע קרעפטען. פונדעסטוועגען איז עס ניט מעהר ווי רעכט צו זאָגען, אז געוויסע פעהיגקייטען זיינען אבסאָלוט

(*) איך קאָן ניט פערשטעהן ווי אזוי מען וואָגט צו בערעכטיגען די אונגלייכהייט פון בעדינגונגען, בערופענדיג זיך אויף די שלעכטע און נידעריגע אויגענשאַפטען פון געוויסע מענשען. פון וואָגען קומט דען אָט די שענדליכע ערנידעריגונג פון האַרץ און נשמה, צו וועלכער אזוי פיעל פאלען אלס קרבנות, אויב ניט פון דער אַרימקייט און עלענד, אין וועלכע דאָס אויגענטום שלידערט זיי אַרײַן? דאָס אויגענטום מאַכט פון דעם מענשען אַ סרויס, און דערנאָך וואַרפט זי איהם אויף, אז ער איז אַ שטיק האַליק, אַן אַבשטאַרבענדער בוים.

ניט צוגעפאָסט פאַר געוויסע אַרבייטען; אזוי אז ווען די מענשליכע אינדוסטריע זאָל אינגאנצען בעשרענקט ווערן צו איין קלאַס פּראָ-דוקטען, וואָלטען אויפגעקומען א גרויסע צאָהל אונפעהיגע און עס וואָלט אויך ענטשטאנען א גרויסע סאָציאַלע אונגלייכהייט. אַלע זעהען אָבער, אָהן מײן אָנדייטונג דערויף, אז די פּערשידענעקייט פון די אינדוסטריען פּערמיירט די דאָזיגע שוועריגקייט; דאָס איז אזוי קלאָר, אז איך וועל זיך דערויף ניט אָבשטעלען. עס בלייבט אונז נאָך צו בעווייזען, אז די פונקציאָנען זיינען גלייך איינע צו די אנדערע, פוקט ווי עס זיינען גלייך די אַרבייטער, וועלכע ערפיר לען איין און דיזעלכע פונקציאָן.

וואונדערט עס איך וואָס איך ענטזאג דער געניאַליטעט, דער וויסענשאַפטליכקייט, דער טאַפּפּערקייט, — מיט איין וואָרט, די אַלע אויסצייכענונגען וואָס די וועלט בעוואונדערט, — דעם כבוד פון ווירדיגקייט, די אויסצייכנונג פון מאַכט און רייכטום? ניט איך ענטזאג זיי עס: עס איז די עקאָנאָמיע, די גערעכטיגקייט און די פרייהייט וואָס פּערבאָטען עס. די פרייהייט! עס איז דאָס ערשטע מאָל וואָס איך געכרויף איהר נאָמען אין דער דעבאַטע. זאָל זי זיך אליין אויפהויבען צו פּערטהיידווען זיך און דערגרייכען איהר זיענ.

יעדע פּערהאַנדלונג, וואָס ענדיגט זיך מיט דעם אויסטויש פון פּראָדוקטען אָדער דינסטען, קאָן בעצייכענט ווערן אַלס אַ
 ק א מ ע ר צ י ע ל ע א פ ע ר א צ י ע .

דער וואָס רעדט פון קאָמערץ, רעדט פון אַן אויסטויש פון גלייכע ווערטען; וואָרים אויב די ווערטען זאָלען ניט זיין גלייך, און דער אָבגענאַרטער זאָל עס בעמערקען, וועט ער ניט איינגעהן אויף דעם אויסטויש און עס וועט ניט זיין קיין קאָמערץ.

קאָמערץ קאָן נאָר עקזיסטירען צווישען פרייע מענשען. מען קאָן פּערהאַנדלען מיט אַנדערע מענשען דורך געוואָלט אָדער שווינדל, דעל, דאָס איז אָבער ניט קיין קאָמערץ.

אַ פרייער מענש איז דער, וועלכער קאָן זיך בענוצען מיט זיין שכל און זיינע פּעהיגקייטען; דער וואָס איז ניט פּערבלענדט פון ליידענשאַפט, ניט געשטערט און ניט געטריבען דורך אונטער-ריקונג און ניט אָבגענאַרט דורך פאַלשע מיינונגען.

הייסט עס, אז ביי יעדען אויסטויש איז פאַראַן אַ מאָראַלישע

פערפליכטונג, אז איינער פון די צדדים זאל ניט מאכען קיין פראך פֿיט אויף דעם חשבון פון דעם צווייטען; דאָס הייסט, אז אַ מסחר, אום צו זיין ריכטיג און געזעצליך, מוז ער זיין פריי פון יעדער אונגלייכהייט. דאָס איז די ערשטע בעדינגונג פון קאָמערץ. איהר צווייטע בעדינגונג איז: זיין פרייוויליג, ד. ה. אז די צדדים זאלען האַנדלען פריי און אָפּען.

איך שטעל אַלזאָ אוועק דעם האַנדעל אָדער אויסטויש אַלס אַ געזעלשאַפּטליכען אַקט.

דער נעגער, וועלכער פערקויפט זיין פרוי פאַר אַ מעסער, זיינע קינדער פאַר שטיקלעך גלאָז, און זיך אליין פאַר אַ פלאַש בראַנפּען, איז ניט פריי. דער סוחר פון מענשען-פלייש, איז ניט קיין חבר פון דעם מיט וועמען ער האַנדעלט, ער איז זיין שונא.

דער ציוויליזירטער אַרבייטער, וועלכער באַקט אַ לאַבען ברויט, כדי צו קריגען דערפון אַ ביסען; וועלכער בויט אַ פּאַלאַץ, כדי צו קאָנען שלאָפּען אין אַ שטאַל; וועלכער וועבט רייכע שטאָפּען, כדי צו קאָנען טראָגען שמאַטעס; וועלכער פּראָדוצירט אַלעס כדי אויסצוקומען אָהן אַלעס, — איז ניט פריי. זיין אַרבייטס-געבער, וועלכער ווערט ניט זיין חבר אין דעם אויסטויש פון לויין און אַרבייט וואָס קומט פאַר צווישען זיי, איז זיין שונא.

דער סאָלדאַט, וועלכער דיענט זיין פאטערלאַנד אויס מורא, אָנשטאַט עס צו טהאָן אויס ליעבע, — איז ניט פריי; זיינע חברים און זיינע עלטסטע, די מיניסטאַרען אָדער די בעאַמטע פון מיליטערי־וסטיץ, — זיינען אַלע זיינע שונאים.

דער פּויער וואָס דינט די ערד, דער פאַבריקאַנט וואָס באַרגט זיינע קאַפיטאַלען, דער טעקסעס-צאָהלער, וועלכער צאָהלט איינ-פיהר־און אַרויספיהר־שטייערן, פאַר פאַטענטען און ערלויבניסען, קאַפּשטייערן און נחלה־שטייערן און אַז. וו.; ווי אויך דער רעפּורטאַט וואָס שטימט פאַר זיי, — אַלע האַנדלען זיי ניט על פי שכל, און ניט פריי. די אייגענטימער, די קאַפיטאַליסטען און די רעגירונגען זיינען זייערע שונאים.

גיט די מענשען פרייהייט, קלערט אויף זייערע מוחות, אַז זיי זאָלען פערשטעהן דעם זין פון זייערע קאָנטראַקטען, און איהר וועט זעהן די גרעסטע גלייכהייט אין זייער אויסטויש, אָהן דער מינדסטער ריקזיכט פאַר דער העכערקייט פון טאַלענט און וויסען;

און איהר וועט איינזעהן, אז אין קאָמערציעלען זין, דאָס הייסט, אין דער ספּערע פון געוועלשאַפט, האָט דאָס וואָרט „העכערקייט“ קיין שום אינהאַלט ניט.

זאָל האָמער זינגען זיינע פּערזען. אַיך וועל זיך צוהערען צו דעם ערהאַבענעם זשעני, אין פּערגלייך צו וועלכען, אַיך, איינפאַכער פאַסטוך, פּראָסטער ערד־אַרבייטער, בין גאַרנישט. אין דער ווירק־ליכקייט, — ווען מען זאָל פּערגלייכען אַרבייט מיט אַרבייט, — וואָס פאַר אַ בעטרעף האָבען מיינע קעז און מיינע בעבלעך אין פּער־גלייך מיט זיין „איליאַדע“? ווען האָמער זאָל אָבער וועלן אַוועקנעהד מען ביי מיר, פאַר זיין אונפּערגלייכליכער פּאָעמע, אַלצדינג וואָס אַיך פּערמאַנג און נאָך מאַכען מיר פאַר זיין שקלאַף, בין אַיך איהם מוחל, און אַיך ענטזאג זיך פון דעם פּערגינגען פון זיינע ליערער. אַיך קאָן זיך בעגעהן אָהן דער „איליאַדע“ און זיך צוהערען, אויב עס איז נויטהיג, צו דער „ענעאידע“; האָמער קאָן זיך ניט בעגעהן ביער און צוואַנציג שטונדען אָהן מיינע פּראָדוקטען. זאָל ער דער פאַר אָננעהמען דאָס, וואָס אַיך קאָן איהם געבען, און זאָלען זיינע שירים מיר לערנען, מיר געבען מוטא און מיך טרייסטען.

„וואָס? איהר ווילט זאָגען, אז דאָס זאָל זיין די לאַגע פון דעם וואָס בעזינגט די מענשען און די געטער? בעטלען, מיט אַלע איהרע ערנידערונגען און ליידען! — וואָס פאַר אַ באַרבאַרישע גרויסמוטיגקייט!“... בייזערט זיך ניט, אַיך בעט אַיך. אייגענ־טום מאַכט פון דיכטער אַ קרעזוס אָדער אַ בעטלער; נאָר די גלייכהייט ווייס ווי איהם צו שעצען און צו עהרען. פון וואָס האַנדעלט זיך דאָ? וועגען רעגולירען דאָס רעכט פון דעם וואָס זינגט און די פליכט פון דעם וואָס הערט. טאָ בעטראַכט זשע אָט דעם פונקט, וואָס איז זעהר וויכטיג אין דער לעזונג פון דער דאָזיגער פּראָגע: ביידע זיינען פריי, איינער צו פּערקויפּען, דער אַנדערער צו קויפּען; פון דעם מאָמענט אָן האָבען זייערע בעזונ־דערע פּרעטענזיעס קיין ווערטה ניט; און די גערעכטע אָדער איבערשעצטע מיינונג וואָס דער ערשטער קען האָבען וועגען זיינע שירים און דער צווייטער וועגען זיין מילדקייט, קאָנען ניט האָבען קיין איינפלוס אויף די תנאים פון זייער אָבמאַך. ניט דעם טאַלאַנט דאַרפּען מיר וועגען, ווען מיר געהען עפעס קויפּען, נאָר דאָס וואָס ער האָט עשאַפּען.

כדי דער דיכטער און בעזינגער פון אַבילעס זאָל קריגען זיין בעלזינג, מוז ער אָנפאַנגען דערמיט, אז מיר זאָלען איהם וועלען הערען: אויסגעהענדיג פון דער דאָזיגער הנחה, איז דער בייט פון זיינע פערזען אויף אַ געוויסען לויין אַ פרייער אַקט, וועלכער דאַרף אין דערזעלבער צייט אויף זיין אַ גערעכטער; דאָס הייסט, דער לויין פון דיכטער דאַרף זיין גלייך צו זיין ווערס. אָבער וואָס איז דער ווערטה פון אזאָ זוערק?

לאָמיר ראַשית אָננעהמען אז די „איליאַדע“, — דאָס טייט־טערווערק וואָס מען דאַרף עהרליך בעלזינגען, — שטעהט ווידקליך העכער פון יעדען פרייז, אז מיר ווייסען ניט ווי אזוי עס אָכצושאַ צען. אויב דער עולם, וועלכער איז פריי צו האַנדלען, וויל עס ניט קויפען, איז עס קלאָהר אז די פּאָעמע, וועלכע קאָן ניט אויס־געביטען ווערן, פּערליערט טאַקע ניט איהר אינערליכען ווערטה; אָבער איהר טוישווערטה, אָדער איהר פּראָדוקטיווע ניצלעכקייט, איז רעדוצירט צו גול־פונקט, צו גאַר־נישט. עס שטעהען דעמאָלט אונטערליכקייט פון איין זייט און גאַרנישט פון דער אנדער זייט, און מיר, זייענדיג אויף אַ גלייכע שטרעקע פון בידע, וויל אַלע רעכטע און אַלע פרייהייטען מוזען זיין גלייך דעספּעקטירט, דאָר פּען זוכען אָבצומעסטען דעם געהעריגען לויין; מיט אנדערע ווער־טער, עס איז ניט דער ווערטה אַן־און־פיר־זיך, נאָר דער פּעהעלט־ניסמעסיגער ווערטה פון דער זאך וואָס ווערט פּערקויפט, וואָס מיר דאַרפען בעשטימען. די פּראַגע הויבט אָן ווערען איינפאַכער: וואָס איז דער פּעהעלט־ניסמעסיגער ווערטה? וואָס איז דער לויין פאַר אזאָ פּאָעמע ווי די „איליאַדע“, צו וועלכען דער מחבר איז בערעכטיגט?

דאָס איז געווען דאָס פּראָבלעם, וואָס די פּאָליטישע עקאָנאָמיע האָט צוערשט געדאַרפט ענטשיידען, באַלד נאָך די ערשטע כללים און דעפיניציאָנען; אָבער זי האָט עס ניט נאָר ניט ענטשיידען, זי האָט עס נאָר ערקלערט פאַר אונמעגליך צו ענטשיידען. לויט די עקאָנאָמיסטען, קאָן דער רעלאַטיווער ווערטה אָדער טוישווערטה פון אַ גענשטאַנד אַבסאָלוט ניט בעשטימט ווערן: ער איז אונבע־שטענדיג.

..דער ווערט פון אַ זאך, — זאָגט סעי, — איז אַ בעשטימטע קוואַנט־מעס, אָבער בלויז פאַר אַ געוויסער צייט. ער האָט די טבע זיך שטענדיג

צו בייטען פון סדרגה צו סדרגה. ער קאָן ניט פעסטגעשטעלט ווערן אויף שטענדיג, ווייל ער איז געגרינדעט אויף די בעדערפענישען און פראָדוקט ציאָנס-מימלען וועלכע בייטען זיך יעדע מינוט. די דאָזיגע אונבעשטענדיגקייט מאַכט די עקאָנאָמישע ערשוינונגען קאָמפּליצירט, און עס איז זעהר אָפט שווער זיי צו בעאָבאַכטען און ערקלערען. איך האָב דערצו קיין הרופּה ניט; עס איז ניט אין אונזער קראַפּט צו בייטען די נאַטור פון זאַכען."

אויף אַן אנדער אָרט ווידערהאַלט סעי און זאָגט, אַז אַזוי ווי דער ווערט איז באַזירט אויף ניצליכקייט, און ניצליכקייט הענגט אָב פון אונזערע בעדערפענישען, אונזערע קאָפּריווען, מאָדעס א. א. וו., בייט ער זיך אַזוי שנעל זוי די מיינונג. היינט, אַזוי ווי די פּאָליטישע עקאָנאָמיע איז די וויסענשאַפּט פון ווערטעהען, זייער פּראָדוקציע, פּערטהיילונג, אויסטויש און געברויך, — טאָ פּרעגט זיך: אויב דער ווערט איז אַזוי אונבעשטענדיג און ניט בעשטימט באַר, ווי אַזוי איז גאָר די פּאָליטישע עקאָנאָמיע מעגליך? ווי אַזוי קאָן זי זיין אַ וויסענשאַפּט? ווי אַזוי קאָנען זיך צוויי עקאָנאָמיס-טען אָנקוקען און ניט לאַכען? ווי וואָגען זיי צו מאַכען חוּק פון די מעטאָפּיזיקער און פּסיכאָלאָגען? וואָס! יענער נאַרישער דעקאַרט האָט זיך איינגערערט, אַז די פּילאָזאָפּיע נויטיגט זיך אין אַ פעסטען באַזיס, אויף וועלכער מען זאָל קאָנען אויפבויען דעם בנין פון דער וויסענשאַפּט און ער איז געווען דום גענוג איהם צו זוכען! און דער מכשף פון דער עקאָנאָמיע, דער דריי מאָל גרויסער מאַגיקער סעי ניט אוועק אַ גאַנצען האַלבען באַנד צו ערקלערען דעם גרויסען אמת, אַז די פּאָליטישע עקאָנאָמיע איז אַ וויסענשאַפּט, און האָט דעם מוטה שפּעטער צו ערקלערען, אַז די דאָזיגע וויסענשאַפּט קאָן איהר געגענשאַפּט ניט פעסטשטעלען, וואָס איז דאָס אייגענע ווי צו זאָגען, אַז זי איז אָהן אַ פּרינציפּ און אָהן אַ יסוד! האָט ער, דער בעריהמטער סעי, ניט געוואוסט וואָס עס הייסט וויסענשאַפּט; אָדער האָט ער איינגעזען ניט געוואוסט וואָס ער רערט?

סעי'ס ביישפּיעל האָט געבראַכט זיינע פּרוכטען. די פּאָליטישע עקאָנאָמיע, ווי זי איז היינט, קאָן פּערגליכען ווערן צו דער אַנטאָלאָגיע; זי רערט איבער ווירקונג און אורזאַכען און ווייס גאָר-נישט, ערקלערט גאָרנישט, בעשטימט גאָרנישט. די אידעען וואָס מען בעעהרט מיט דעם נאָמען עקאָנאָמישע געזעצען, זיינען ניט

מעהר ווי עטליכע אלגעמיינהייטען אָהן א שום ווערט, וועלכע די עקאָנאָמיסטען האָבען געמיינט צו געבען א שוין פון טיעפֿקייט, דערמיט וואָס זיי וועלען זיי אויספּוצען אין הויך־געפּליגעלטע ווער־טער. וואָס איז שייך די פּראָבען וואָס די עקאָנאָמיסטען האָבען געמאַכט צו לעזען סאָציאלע פּראָבלעמען, איז אַלץ וואָס מען קאָן פון זיי זאָגען, אז אויב זייערע בויך־סברות הויכען זיך יאָ אַמאָל אַרויס פון דעם שטות, פּאלען זיי תיכּף צוריק אַרײַן אין אַבסורד. שוין פינף און צוואַנציג יאָהר הענגט די פּאָליטישע עקאָנאָמיע איבער פּראַנקרייך ווי א שווערער נעבעל, וועלכער שטערט די אַנשטערנ־גונגען פון דעם גייסט, און שטעלט אַוועק גרענעצען פאַר דער פּרייהייט.

האָט יעדע אינדוסטריעלע שאַפונג א פּערקויפּליכען, אַבסאָל־טען, אונפּערענדערליכען, און פּאָלגליך אויך א לעגיטימען און אַמת'ן ווערט? — יאָ.

קאָן יעדער מענשליכער פּראָדוקט אויסגעטוישט ווערן פאַר דעם פּראָדוקט פון א צווייטען מענשען? — ווידער יאָ.
וויפּיעל טשוועקעס זיינען ווערט א פּאַר שטיוועל?

אויב מיר וועלען קאָנען לעזען דעם דאָזיגען מורא'דיגען פּראַבלעם, וועלען מיר האָבען דעם שליסעל צו דעם סאָציאלען סיסטעם, וואָס די מענשהייט זוכט שוין זינט זעקס טויזענד יאָהר. פאַר דעם דאָזיגען פּראָבלעם בלייבט יעדער עקאָנאָמיסט שטעהן א צוטומעלטער; דער פּויער, וועלכער קאָן ניט לעזען און ניט ישרייבען, קלערט גאָר ניט און ענטפּערט: „אזוי פּיעל, וויפּיעל מען קאָן מאַכען אין דערזעלבער צייט און מיט דיוועלכע קאָסטען“.

דער אַבסאָלוצער ווערט פון א זאך איז דעריבער, דאָס וואָס זי קאָסט אונז אין צייט און מאַטעריאַל. וויפּיעל איז ווערט א דימענט, וועלכער האָט נאָר געקאָסט די טרהה איהם אויפצוהויבען פון זאַמד? — גאָרנישט; ווייל ער איז ניט געשאַפּען פון מענשען. וויפּיעל וועט ער ווערט זיין נאָכדעם ווי מען האָט איהם געשליפּען און איינגעפּאַסט? — די צייט און די אויסגאַבען וואָס ער האָט געקאָסט דעם אַרבייטער. פאַרוואָס־זשע נעהמט מען פאַר איהם אַזא הויכען פּרייז? — דערפאַר וואָס די מענשען זיינען ניט פּריי. די געזעלשאַפט דאַרף רעגולירען דעם אויסטויש און די פּערטיילונג פון זעלטענע זאַכען, ווי זי טהוט דאָס מיט די גאַנץ געוועהנליכע,

אויף אזא אופן, אז יעדער איינער זאָל קאָנען האָבען אַ חלק זיי צו געניסען. וואָס איז דאָן דער אָנגענומענער ווערט? — אַ ליגען, אַן אונגערעכטיגקייט און אַ גנבה.

אויף דעם שטייגער איז גרינג זיך אויסצוגלייכען מיט יעדען איינעם. אויב דער צווישען־אויסדרוק, וועלכען מיר ווילען בעשטיי מען, צווישען אַן אונבעצאָהלאַרען געגענשטאַנד און אַ ווערט־לאָזען, ווערט אויסגעדריקט פאר יעדען פראָדוקט אין דעם סכום פון צייט און אויסגאַבען, וואָס עס האָט געקאָסט איהם צו פראָדור צירען, איז למשל, ווען אַ פּאַעמאַ האָט געדויערט דעם מחבר דריי־סיג יאָהר צו פערפאַסען און ער האָט אויסגעגעבען 10,000 פראַנק אויף רייזען, ביכער א. א. ז. וו., דאָן מוז מען איהם בעצאָהלען מיט דעם געווענהליכען לויץ פון דרייסיג יאָהר אַרבייט און די צעהן טויזענד פראַנק, וואָס ער האָט אויסגעגעבען. אָנגענומען, אז די גאַנצע סומע איז פופציג טויזענד פראַנק; איז אויב די געוועלשאַפט וואָס ערווערט דאָס מייסטער־ווערק בעשטעהט פון אַ מיליאָן מענ־שען, קומט אויס אויף מיין חלק צו בעצאָהלען פינף סאַנטים.

דאָס פיהרט אונז צו אייניגע בעמערקונגען:

1) דערזעלבער פראָדוקט קאָן אין פערשיידענע צייטען און אין פערשיידענע געגענדען קאָסטען מעהר אָדער וועניגער אין צייט און אויסגאַבען; אין דער הינזיכט איז עס אמת, אז די גרויס פון ווערט איז אונבעשטענדיג. אָבער דאָס איז ניט די אונבעשטענדיגקייט פון די עקאָנאָמיסטען, וועלכע רעכענען אַריין אין די אורזאַכען פון דער אונבעשטענדיגקייט פון ווערטען ניט נאָר די פראָדוקציאָנס־מיטעל, נאָר אויך געשמאַק, קאַפּריו, מאָדע און אורטייל. מיט איין וואָרט, דער אמת'ער ווערט פון אַ געגענשטאַנד אין זיין מאַטע־מאַטישען אויסדרוק איז אַ בעשטענדיגער, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס די סומע געלד וואָס מען צאָהלט פאר איהם איז ניט שמענדיג דויעלבע.

2) דער פרייז פאר יעדען פראָדוקט, אויף וועלכען עס איז דאָ אַ פאָדערונג, דאַרף זיין אזוי פיעל, וויפיעל ער האָט געקאָסט אין צייט און אין אויסגאַבען, — ניט מעהר און ניט וועניגער, יעדער פראָדוקט, וואָס האָט ניט קיין נאָכפראַגע, איז אַ פערלוסט פאר דעם פראָדוצירער, איז קאָמערציעל ווערטלאָז.

3) דאָס ניט פערשטעהען פון דעם אַבשאַצונס־פרינציפ, און

אין א סך פעלע די שוועריגקייט איהם אָנצואווענדען, איז דער קוואַל פון קאָמערציאלע שווינדלען, און איז איינע פון די שטארקסטע אורזאָכען פאַר דער אונגלייכהייט פון פערמעגען.

4) צו בעלוינען פאַר געוויסע אינדוסטריען און צו בעצאָהלען פאַר געוויסע פראָדוקטען, מוז מען האָבען א געזעלשאַפט, וואָס זאָל שטימען אין איהר גרויס מיט דער זעלטענהייט פון טאלענטען, מיט דער קאָסטבאַרקייט פון די פראָדוקטען און מיט דער פערשיידענ־אַרטיגקייט פון די קונסטען און וויסענשאַפטען. אויב, למשל, א געזעלשאַפט פון פופציג פערמער קאָנען אויסהאַלטען א שול־לעהרער, איז נויטיג הונדערט אויסצוהאַלטען א שוסטער, הונדערט און פופ־ציג פאַר א שמיד, צוויי הונדערט פאַר א שניידער א. א. וו. אויב די צאָהל פערמער שטייגט צו טויענד, צעהן טויענד, הונדערט טוי־זענד א. א. וו., איז וואָס שנעלער זייער צאָהל וואַקסט, מוז אויך פראָפּאָרציאָנעל וואַקסען די צאָהל פון די אָנגעשטעלטע, וואָס זיינען פריהער געווען נויטיג; אַזוי אַז די העכסטע עמטער זיינען מעגליך נאָר אין די שטאַרקסטע געזעלשאַפטען*.) אַט דאָס איז דער אייגענ־טימליכער שטריק פון פעהיגקייטען; די אייגענשאַפט פון א זשע־ניע, דער חותם פון זיין רוהם און גרויסקייט קאָן ניט געבאָרען ווערן אין זיך ענטוויקלען, סיידען אין דעם שוים פון א גרויסער נאַציאָן. אָבער די דאָזיגע פיזיאָלאָגישע בעדינגונג, וואָס איז נויטיג פאַר דער עקזיסטענץ פון דעם זשעניע, פערגרעסערט נאָרנישט זיינע סאָציאלע רעכטען: ווייט דערפון, — דאָס וואָס ער בעווייזט זיך ערשט שפעטער איז א בעווייז, אַז אין עקאָנאָמישע און ציווילע ענינים מוז זיך די העכסטע אינטעליגענץ אונטערוואַרפען צו דער גלייכ־הייט פון פערמעגען, א גלייכהייט וואָס איז עלטער פון איהר, און פון וועלכער זי איז די קרוין.

דאָס איז אַ שווערער ביסען פאַר אונזער שטאַלץ, ער איז אָבער אַן אונ'רחמנות'דיגער אמת. דאָ קומט די פסיכאָלאָגיע צו־הילף דער סאָציאלער עקאָנאָמיע, און ניט אונז צו פערשטעהן, אַז טאַלאַנט און

(* וויסעל בירגער זיינען נויטיג אויסצוהאַלטען אַ פראָפעסאָר פון פילאָזאָפיע? — פינף און דרויסג מיליאָן. וויסעל פאַר אַן עקאָנאָמיסט? — צוויי ביליאָן. און פאַר אַ ליטעראַרישען מענשען, וואָס איז ניט קיין געלעהרטער, ניט קיין קינסטלער, ניט קיין פילאָזאָף, ניט קיין עקאָנאָם, און זעלכער שרייבט צייטונגס־ראַמאַנען? — נאָרנישט.

פאטערעלע בעלוינונג האָבען ניט קיין נעמיינשאפטליכע מאָס ; אז אין דער הינזיכט זיינען די בעדינגונגען פון אלע פראָדוצירער גלייך : פאָלגליך, אז יעדער פערגלייך צווישען זיי, און יעדער אונ-טערשיעד פון פערמעגען, איז אונמעגליך.

יעדע ארבייט וואָס קומט ארום פון א מענשענ'ס הענט, — ווען מען פערגלייכט עס מיט דעם רויהען מאטעריאל פון וועלכען עס איז געשאפען געוואָרען, — איז גאָר ניט אַבזושאָצען. אין דער הינזיכט איז דער חילוק צווישען א פאָר הילצערנע שיק און דעם שטאם פון א נוס-בוים, פונקט אזוי גרויס, ווי צווישען א סטאטוע פון סקאָפּאס און א שטיק מאַרמאָר. דער גייסט פון דעם איינפאכען ארבייטער בעהערשט דעם שטאָף וואָס ער בעארבייט, פונקט אזוי ווי דער גייסט פון ניוטאָן בעהערשט די אונטעוועגליכע ספערען, וועמעס זייטקייטען, גרויסקייטען און בעוועגונגען ער רעכענט-אויס. איהר פערלאנגט פאר'ן טאלאנט און פאר'ן זשעני א געהעריגען גראד כבוד און בעלוינונג. בעשטימט מיר דעם ווערט פון א האַלץ-העקער'ס טאלאנט און איך וועל אייך בעשטימען וויפיעל האַמער'ס טאלאנט איז ווערט. אויב עפעס קאָן בעלוינען פאַר אינטעליגענץ, איז עס די אינטעליגענץ גופא. אַט דאָס איז וואָס קומט פאַר, ווען פראָדוצירער פון פערשיידענע זאכען צאָהלען זיך איינע די אנדערע מיט בעוואונדערונג און לייב. אָבער ווען עס האַנדעלט זיך אום אויסצוטיילען פראָדוקטען, מיט דעם אַבזיכט צו בעפרידיגען געגענ-זייטיגע בעדערפענישען, מוז דער אויסטויש געמאכט ווערן אין איינ-קלאנג מיט דעם עקאָנאָמישען סיסטעם, וועמען עס געהערן ניט די אויסרעכענונגען פון טאלאנט און געניאליטעט, און וועמעס געזעצען עס זיינען א פועל-יוצא, ניט פון אונטעשטימטער און ווערטלאָזער בעוואונדערונג, נאָר פון א גערעכטען בילאנץ צווישען דעביט און קרעדיט ; מיט איין וואָרט, פון דער סוחרישער אריפמעטיק.

אָבער כּדי מען זאָל זיך ניט פאַרשטעלען, אז די פרייהייט פון קויפען און פערקויפען איז דער איינציגער באַזיס פון דער גלייכ-הייט פון לוינ, און אז דער געזעלשאַפּט'ס איינציגע בעוואָרעניס קעגען דער אויבערמאַכט פון טאלאנט ליגט אין א געוויסער טויטער קראַפט, וועלכע האָט ניט קיין נעמיינשאפטליכעס מיט רעכט, וועל איך ערקלערן פארוואָס אלע פעהיגקייטען זיינען בערעכטיגט צו דער-זעלבער בעלוינונג און פארוואָס א ניט-גלייכע בעלוינונג וואָלט גע-

ווען אן אונגערעכטיגקייט. איך וועל כעוויווען, אז דער טאלאנט
 מוז זיך בויגען צו דער מדרגה פון דער סאָציאלער לאַגע; און אויף
 דער העכערקייט פון טאלאנט גופא, וועל איך בעגרינדען די גלייכ-
 הייט פון פערמעגען. איך האָב פריהער געגעבען דעם נענאטיווען
 גרונד פאר דער גלייכהייט פון לויין פאר אלע פעהיגקייטען; איצט
 וועל איך געבען דעם דירעקטען און פאָזיטיווען גרונד.

לאָמיר צוערשט אויסהערען דעם עקאָנאָמיסט: עס איז שטענ-
 דיג אַ פּערגניגען צו הערען ווי ער אַרנומענטירט און ווי אזוי ער
 פּערשטעהט נערעכטיגקייט. אָהן איהם, אָהן זיינע נאַרישע, לעכער-
 ליכע אַרנומענטען וועלען מיר גאַרנישט ניט לערנען. די גלייכהייט,
 וואָס איז אזוי שטאַרק פּערהאַסט ביי דעם עקאָנאָמיסט, איז פאַר
 אלעם פּערפליכטעט צו דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע.

„ווען די עלטערן פון אַ דאָקטאָר (אין טעקסט זאָגט זיך אַן אַ ד-
 ו אַ ק אַ ט, וואָס דאָס איז ניט אזאָ גוטער ביישפּיעל) האָבען אויסגעגעבען
 אויף זיין ערציהונג פּערציג טויזענד פּראַנק, קאָן מען די דאָזיגע סומע
 בעטראַכטען אַלס קאַפיטאַל וואָס איז אַריינגעטהאַן געוואָרען אין זיין קאַפּ.
 מען האָט דערביכער אַ רעכט צו ערוואַרטען אַז די סומע זאָל ברענגען אַ
 יעהרליכע הכנסת פון פיער טויזענד פּראַנק. ווען דער דאָקטאָר פּערדיענט
 דרויסן טויזענד, בלויבען דערפון זעקס און צוואַנציג טויזענד פּראַנק,
 וואָס געהערען זיין פּערזענליכען טאַלאַנט, וואָס די נאַטור האָט איהם
 געגעבען. דיזער נאַטירליכער קאַפיטאַל, אויב מיר נעהמען אַן צעהן פּראַצ.
 אַלס די פּראַצענטראַטע, בעטרעפט דאָן צוויי הונדערט און זעכציג טויזענד
 פּראַנק; און דער קאַפיטאַל וואָס זיינע עלטערן האָבען איהם געגעבען, צו
 בעצאָהלען די אויסגאַבען פון זיין בילדונג, פּערציג טויזענד פּראַנק. די
 דאָזיגע ביידע סומען צוזאַמענגענומען זיינען זיין פּערמעגען.“ (סעי, פּאַל-
 שטענדיגער קורס און ז. וו.)

סעי צוטיילט דעם דאָקטאָר'ס פּערמעגען אין צוויי טייל: איין
 טייל איז דער קאַפיטאַל וואָס איז בעצאָהלט געוואָרען פאַר זיין
 ערציהונג, דער צווייטער טייל שטעלט מיט זיך פאַר זיין פּערזענ-
 ליכען טאַלאַנט. די דאָזיגע איינטיילונג איז אַ גערעכטע; זי איז
 אין איינקלאַנג מיט דער נאַטור; זי איז אַנערקענט פון דער נאַט-
 צער וועלט; זי דיענט אַלס די הויפּט-פאַראַוויסועצונג פאַר יענעם
 פאַרטערפליכען אַרנומענט פאַר דער אונגלייכהייט פון פעהיגקייטען.
 איך נעהם אַן די דאָזיגע פאַראַוויסועצונג אָהן בעדינגונגען; לאָמיר
 זעהן די פּאַלגען.

(1) סײַ שטעלט אױעק צום ק ר ע ד י ט פון דאָקטאָר די פּערציג טױזענד פּראַנק, וואָס זײן ערצױהונג האָט געקאָסט; די דאָזיגע סומע דאַרף געשטעלט ווערן צו זײן ד ע ב י ט. וואָרים אױב די אױסגאַבע איז געמאַכט געוואָרען פ א ר אױהם, איז זי נײַט געמאַכט געוואָרען פון אױהם; אַזױ אַז אַנשטאָט וואָס די פּערציג טױזענד פּראַנק זאָלען ווערן זײן אײגענס, דאַרף גאָר דער דאָקטאָר די קאָסטען פון זײן פּראָדוקט צוריקצאַהלען צו די וואָס זײנען צו דעם בערעכטיגט. מיר מוזען ווייטער בעמערקען, אַז סײַ רעדט פון אױ נ ק ו נ פ ט אַנשטאָט פון אױ ס צ אַ ה ל ו נ ג ען; ווייל ער דענקט לױט דעם פּאַלשען פּרינציפּ, אַז קאַפיטאַל איז פּראָדוקטיוו. די אױסגאַבען אױף דער אױסבילדונג פון אַ טאַלאַנט זײנען אַ חוב, וואָס דער טאַלאַנט האָט זיך פּערשולדיגט. דורך דעם פאַקט אַלײן, וואָס דער טאַלאַנט איז דאָ, ווערט ער שױן אַ בעל חוב אױף פּונקט אַזאַ סומע, וויפּיעל עס האָט געקאָסט אַז ער זאָל עס ווערען. דאָס איז אַזױ אמת, אַז אױב די ערצױהונג פון אײן קינד אין אַ פּאַמיליע האָט געקאָסט צױי אָדער דריי מאָל אַזױ פּיעל ווי די ערצױהונג פון די אַנדערע ברודער, האָבען זײ אַ רעכט עס אַרונטערצורעכענען פון דער אַלגעמײנער ירושה, אײדער זײ צו-טײלען עס צױישען זיך. אין פּאַל אַן אפּטרופּוס פּערוואַלטעט דאָס פּערמעגען פון מינדעריערהױגע, איז גאָר קײן שױעריגקײט וועגען דעם נײַטאָ.

(2) דאָס וואָס אױך האָב גאָר וואָס געזאָגט וועגען דער התחייבות פון אַ טאַלאַנט צוריקצוצאַהלען די קאָסטען פון זײן אױס-בילדונג, קימערט נײַט דעם עקאָנאָמיסט. דער טאַלאַנטפּאַלער מענש, — זאָגט ער, — וואָס ירשׁה'ט פון זײן פּאַמיליע, ירשׁה'ט אױך צױישען די איבעריגע זאַכען דעם אַנשפּרוך אױף דעם חוב פון פּערציג טױזענד פּראַנק, וואָס זײן אױסבילדונג האָט געקאָסט; און פּאַלגליך ווערט ער אױך דער אײגענטימער פון דעם. אָבער דאָס הײסט דאָך אױפגעבען דאָס רעכט פון טאַלאַנט און צוריקפּאַלען אױף דעם רעכט פון אַקּוּפּאַציען; וואָס דאָס ברענגט צוריק די אַלע פּראַגען וואָס מיר האָבען געשטעלט אין קאַפיטעל צױי. וואָס איז דאָס רעכט פון אַקּוּפּאַציען? וואָס איז ירושה? איז דאָס רעכט אױף ירושה אַן אַנזאַמלונגס-רעכט, אָדער נײַט מעהר ווי אַ ברירה-רעכט? ווי אַזױ איז דעם דאָקטאָר'ס פּאַטער געקומען צו זײן

פערמעגען? איז ער געווען אן אייגענטימער, אָדער האָט ער בלויז געהאט א רעכט אויף די הכנסות? אויב ער איז געווען רייך, טאָ זאָל ער געבען חשבון פאר זיין עשירות; אויב ער איז געווען אַרעם, ווי אזוי האָט ער געקאָנט מאַכען אַזעלכע גרויסע הוצאות? אויב עס האָט איהם ווער געשטיצט, וואָס פאַר אַ רעכט האָט ער געהאַט צו פּערווענדען די שטיצע אַזוי, אַז עס זאָל אַרויסקומען אַ רעה פאַר זיין בעל-טובהּ? א. א. וו.

(3) „עס בלייבען זעקס און צוואַנציג טויזענד פראַנק, וואָס געהערען דעם פּערזענליכען טאַלאַנט, וואָס די נאַטור האָט איהם געגעבען“ (זאָגט סעי, ווי מיר האָבען פריהער ציטירט). אויס-געהענדיג פון דער דאָזיגער פאַראַויסזעצונג קומט סעי צום שלום, אַז דעם דאָקטאָר'ס טאַלאַנט האָט פונקט דעמוזעלבען ווערט ווי אַ קאַפיטאַל פון צוויי הונדערט זעכציג טויזענד פראַנק. דער געשיק-טער בעל-חשבון פּערבייט דאָ אַ פאַלגע אויף אַ פּרינציפּ. דער טאַלאַנט דאַרף ניט געמאַסטען ווערן לויט דעם פּערדיענסט, נאָר דער פּערדיענסט דאַרף גיכער געמאַסטען ווערען לויט דעם טאַלאַנט; וואָרים עס קאָן גאָר פאַסירען, אַז דער דאָקטאָר, פון וועמען מיר רעדען דאָ, ניט קוקענדיג אויף זיינע פּעהיגקייטען, זאָל גאַרנישט ניט פּערדינען, וואָלט מען דען אין אַזאַ פאַל געמוזט קומען צום שלום, אַז זיין טאַלאַנט און זיין פּערמעגען זיינען לחלוטין ווערט-ה-לָאָן? צו אַזאַ רעזולטאַט אָבער וואָלט אונז געפיהרט סעי'ס טענות; אַ רעזולטאַט וואָס איז בעשיינפּערליך נגד השכל.

אָבער אזוי ווי טאַלאַנט אין געלד האָבען ניט קיין געמיינ-שאַפטליכע מאָס, איז נאָר ניט מעגליך אַרויפצולעגען אירגענד וועלכען געלד-ווערט אויף טאַלאַנט. אויף וואָס פאַר אַ זיכל'דיגען גרונד קאָן מען בעהויפטען, אַז אַ דאָקטאָר קומט צו בעצאָהלען צוויי, דריי, אָדער הונדערט מאָל אזוי פיעל ווי אַ פויער? דאָס איז אַ שוועריגקייט וואָס מען קאָן ניט אויסמיידען, וועלכע איז קיינמאָל ניט געלעזט געוואָרען, סיידען דורך קאַרגקייט, נויט און אונטער-דריקונג. ניט אזוי דאַרף מען בעשטימען דאָס רעכט פון טאַלאַנט. אָבער ווי זשע דען זאָל מען עס בעשטימען?

(4) קודם זאָג איך, אַז דער דאָקטאָר מוז בעהאנדעלט ווערן מיט דערוועלכער פּריינדליכקייט ווי יעדער אַנדער פּראָדוצירער, אַז ער טאָר ניט געשטעלט ווערן נידעריגער ווי אין איין רייה מיט די

אנדערע. איך וועל זיך ניט אָבשטעלען עס צו בעווייזן. איך וועל אָבער צוועצען, אז מען טאָר איהם ניט שטעלען העכער ווי דעם דורכשניט; ווייל זיין טאלאנט איז אַ קאָלעקטיווער אייגענטום, פאַר וועלכען ער האָט ניט בעצאָהלט, און פאַר וועלכען ער בלייבט תמיד אַ בעל־חוב.

פונקט אזוי ווי די שאפונג פון יעדען פראָדוקצאַנס־מיטעל איז דער רעזולטאַט פון קאָלעקטיווע כחות, אזוי איז אויך דעם מענשענ'ס טאלאנט און וויסען דער פראָדוקט פון אַלגעמיינער אינטעליגענץ און אַלגעמיינעם וויסען, וואָס איז לאַנגזאַם געזאַמעלט געוואָרען פון אַ סך קינסטלער און דורך דער הילף פון אַ מאַסע וועניגער וויכטיגע טהעטיגקייטען. ווען דער דאָקטאָר האָט בעצאָהלט פאַר זיינע לעהרער, פאַר זיינע ביכער, פאַר זיינע דיפּלאָמען און פאַר די איבעריגע זאַכען פון זיינע בילדונגס־אויסגאַבען, האָט ער דערמיט ניט מעהר בעצאָהלט פאַר זיין טאלאנט, ווי דער קאַפּיטאַליסט פאַר זיין הויז און זיין לאַנד, בעת ער צאָהלט זיינע אַרבייטער זייערע שכירות. דער מענש מיט טאלאנט האָט בייגעטראַגען צו דער פראָדוקצאַן, דערמיט וואָס ער האָט פון זיך אַליין געמאַכט אַ ניצליכען ווערקצייג; ער האָט דעריבער אַ חלק אין דעם בעזיץ; ער איז אָבער ניט קיין אייגענטימער. ער האָט אין זיך אַ פרייען אַרבייטער און אַן אָנגעזאַמעלטען געזעלשאַפטליכען קאַפיטאַל. אַלס אַן אַרבייטער ווערט איהם אָנגעטרויט דער געברויך פון אַ ווערק־צייג, די אויפפאַטונג פון אַ מאַשין; דאָס הייסט, זיין פעהיגקייט. אַלס קאַפיטאַל איז ער ניט זיין אייגענער בעל־הבית; ער מאַכט פון זיך געברויך, ניט פאַר זיין אייגענער טובה, נאָר פאַר דער טובה פון אַלע אנדערע.

אָפּילו ווען דער טאלאנט זאָל ניט געפינען אין זיין אייגענער אויסצייכענינג אַ בעל־יונג פאַר די קרבנות וואָס איהם האָט געדאַמט, וואָלט עס אויך געווען גרינגער פאַר איהם צו געפינען אַ גרונד צו פערקלענערן זיין בעל־יונג, איידער איהר צו שטעלען העכער פון דעם אַלגעמיינעם דורכשניט. יעדער וואָס שאַפט קריגט אַן ערציהונג; יעדער אַרבייטער איז אַ טאלאנט, אַ פעהיגקייט, — דאָס הייסט אַ שטיק קאָלעקטיוועס אייגענטום. אָבער ניט אַלע טאלאַנטען זיינען גלייך קאָסטבאַר. צו מאַכען איינעם פאַר אַ לאַנד־אַרבייטער אָדער אַ מעכאַניקער, פאַדערט זיך וועניג לעהרער, עס

נעהמט וועניגער צייט, און מען דארף ניט פיעל לערנען. די שאפענדע אַנשטרענגונג און — אויב איך מעג זיך בענוצען מיט אזא שפראך — די פעריאָדע פון סאָציאַלער שוואַנגערשאפט זיינען פראָפאַרציאָנעל לויט דער הויכקייט פון די פעהיגקייטען. אָבער בעת דער דאָקטאָר, דער דיכטער, דער קינסטלער, דער געלעהרטער שאפען וועניג, און דערצו נאָך לאַנגזאַם, זיינען די שאַפונגען פון דעם ערד־אַרבייטער וועניגער אָבהענגיג אָן צופאַל און פאָדערן ניט אזוי פיעל צייט. צו וואָס אַ מענש זאָל ניט פעהיג זיין, — ווען די פעהיגקייט איז שוין איינמאָל געשאַפען, — געהערט זי ניט צו איהם. אַזוי ווי דער שטאָף וואָס ווערט אויסגעאַרבייט אין אַ פלייסנער האַנד, האָט ער געהאַט די קראַפט צו ווערן, און די געזעלשאַפט האָט איהם געגעבען דאָס זיינן. וואָלט דער מאַס געזאָגט צום טעפער: „איך בין דאָס וואָס איך בין, און איך בין דיר נאָרנישט שולדיג“?

דער קינסטלער, דער געלעהרטער, דער דיכטער, קריגען זייער גערעכטע בעלוינונג אין דעם, וואָס די געזעלשאַפט ערלויבט זיי זיך אָבצוגעבען אויסשליסליך מיט דער קונסט, מיט דער וויסענער־שאַפט: אזוי אז אין דער ווירקליכקייט אַרבייטען זיי ניט פאַר זיך, זאָנדערן פאַר דער געזעלשאַפט, וועלכע האָט זיי געשאַפען און פאָדערט ניט פון זיי קיין אַנדער פליכט. אין אַ נויט קאָן די געזעל־שאַפט זיך בעגעהן אָהן פראָזא און אָהן געדיכטע, אָהן מוזיק און מאַלעריי, אָהן דער וויסענשאַפט פון די בעוועגונגען פון דער לבנה און שטערן; זי קאָן זיך אָבער קיין איין טאַג ניט בעגעהן אָהן שפייז און אָהן אַ דירה.

ס'איז גאָר קיין ספק ניט, אז דער מענש לעבט ניט מיט כרויט אַליין; ער מוז אפילו אויך (לויט דעם עוואַנגעליום) לעבען דאָס גאָט'ס וואָרט; דאָס הייסט, ער מוז ליעב האָבען דאָס גוטע, און טהאָן גוטס, קענען און בעוואַנדערען דאָס שעהנע און שטודירען די וואַנדער פון דער נאַטור. אָבער כדי צו קולטיר־ווירען זיין גייסט, מוז ער צוערשט אויפפאַסען אויף זיין גוף, — די לעצטע פליכט איז פונקט אזוי נויטיג, ווי נאָבעל עס איז די ערשטע. אויב עס איז לויבענסווירדיג צו דערהויבען און בעלערנען די מענשען, איז עס אויך עהרענווירדיג זיי צו דערנעהרען. אַזוי ווי די געזעלשאַפט, — טריי צו דעם פרינציפ פון דער אַרבייטס־

פערטיילונג, — פערטרויט א וויסענשאפטליך אָדער קונסט־אַרבייט צו איינעם פון איהרע מיטגלידער, ערלויבענדיג איהם אויפצונעמען די געווענהליכע אַרבייט, און זי מחויב איהם צו בעצאָהלען פאַר אלעם דעם, וואָס זי שטערט איהם פון פּראָדוצירען, אויף אַן אינ־דזשטריעלער אַרט; אָבער מעהר ווי דאָס איז זי איהם ניט שולדיג. אויב ער זאָל פּאָדערען מעהר, וואָלט די געזעלשאפט זיך געקאָנט אַבזאָגען פון זיינע לייסטונגען, און אוועקנעהמען פון איהם זיינע פּרעטענזיעס. זייענדיג דעמאָלט געצוואונגען זיך אַבצוגעבען מיט אַרבייטען וואָס זיינען איהם כּטבע ניט צום האַרצען, כדי ער זאָל קאָנען עקזיסטירען, וואָלט דער זשעניאַלער מענש געפיהלט זיין שוואַכקייט, און ער וואָלט געפיהרט א זעהר מיזעראַבלען לעבען.

מען דערזעהלט פון א בעריהמטען זינגער, וועלכער האָט פּער־לאַנגט פון דער רוסישער קיווערינע (קאַטערינע די צווייטע) צוואַנד ציג טויזענד רובעל פאַר זיין זינגען. „דאָס איז מעהר וויפּיעל אײַך צאָהל מינע פּעלדמאַרשאַלען“ — האָט קאַטערינע געזאָגט. — „טאָ זאָל אייער מאַיעסטעט“, — האָט דער זינגער געענטפּערט, — „הייסען די פּעלדמאַרשאַלען זיי זאָלען זינגען“.

אויב פּראַנקרייך (וואָס איז מעכטיגער פון קאַטערינע די צווייטע) וואָלט געזאָגט צו דער גרויסער ראַשעל: „איהר וועט שפּיעלען פאַר הונדערט לואי אָדער איהר וועט שפּיען באַוועל“; צו הערן דיפּרע: „איהר וועט זינגען פאַר צוויי טויזענד פּיער הונדערט פּראַנק, אָדער איהר וועט געהן אַרבייטען אין וויינגאַרטען“, — דענקט איהר אז די טראַגיקערין ראַשעל און דער זינגער דיפּרע וואָלטען אויפגעגעבען די ביהנע? אויב זיי וואָלטען עס געטהאָן, וואָלטען זיי געווען די ערשטע וואָס וואָלטען חרטה געהאַט.

ראַשעל קריגט, זאָגט מען, פון דער קאָמעדי פּראַנסען, זעכציג טויזענד פּראַנק א יאָהר. פאַר אזא טאַלאַנט ווי איהרער, איז דאָס א קליינער געהאַלט. פאַרוואָס ניט הונדערט טויזענד? פאַרוואָס ניט מעהר? וואָס פאַר א קליינליכקייט! דינגט מען זיך עפעס מיט א קינסטלערין, ווי פּרייליין ראַשעל?

מען ענטפּערט דערויף, אז די פּערוואַלטער פון טעאַטער קאָנען מעהר ניט געבען, סיידען זיי זאָלען פּערלירען געלד; אז זיי זיינען מודה, אז די יונגע קינסטלערין האָט אַן אויסערגעווענהליכען טאַלאַנט; אָבער ווען עס קומט צו בעשטימען איהר געהאַלט, מוז

די קאמפאניע זיך אויך רעכענען מיט די ביכער, וואָס ווייזען די איינ-
נאָהמען און אויסגאבען פון דעם טעאָטער.

גערעכט איז עס, אָבער דאָס בעשטעטיגט בלויז וואָס איך האָב
געזאָגט; נעמליך, אז דער טאַלאַנט פון אַ קינסטלער מעג זיך זיין
אונענדליך, אָבער די קאָמערציעלע פרעטענזיעס זיינען מוזען האָבען
אַ גרענעץ, — פון איין זייט, דורך דעם נוצען וואָס ער ברענגט דער
געזעלשאַפט, וועלכע בעלוינט איהם; און פון דער אנדער זייט,
דורך די געלד־קוועלען פון דערזעלבער געזעלשאַפט. מיט אנדערע
ווערטער, אז די פאָדערונגען פון פערקויפער ווערן אויסגעגלייכען
דורך דעם רעכט פון קויפער.

פרייליין ראַשעל, זאָגט מען, ברענגט אַריין אין דער קאסע פון
דעם „טעאָטער פראַנסעז“ מעהר ווי די זעכציג טויזענד פראַנקס.
איך גיב עס צו; אָבער דאָן בעשולדיג איך דעם טעאָטער. פון
וועמען קריגט דאָס טעאָטער דאָס גאַנצע געלד? פון נייגעריגע
און אַבסאָלוט פרייע מענשען. — יא, אָבער די אַרבייטער, די אַרענד-
דאַטאָרס, די שכנים, יענע וואָס באַרגען אויף משכנות, פון וועמען
די דאָזיגע נייגעריגע קריגען צוריק אַלעס, וואָס זיי בעצאָהלען דעם
טעאָטער, — זיינען זיי פרייע מענשען? און ווען דער בעסטער טייל
פון זייערע פראָדוקטען ווערט פערצעהרט פון אנדערע אין טעאָטער,
פערזיכערט איהר מיר, אז זייערע פאַמיליען געפינען זיך ניט אין
נייט? אַזוי לאַנג ווי דאָס פראַנצויזישע פאָלק וועט ניט האָבען
נאָכגעדענקט מכה די געהאַלטען וואָס ווערן אויסגעצאָהלט צו די
אַלע קינסטלער, געלעהרטע און עפענטליכע בעאַמטע, און וועט ניט
האָבען אַרויסגעזאָגט קלאָר זיין וואונש און זיין אורטייל ווענען דעם,
— וועלען די געהאַלטען פון פרייליין ראַשעל און די איבעריגע אַלע
קינסטלער בלייבען אַ געצוואונגענער שטייער, אויסגעריסען מיט
געוואָלד, צו בעלוינען דעם שטאַלץ און אויפצוהאַלטען די אויסגע-
לאַסענקייט.

ווייל מיר זיינען ניט פריי און ניט גענוג אויפגעקלערט, דעריבער
לאָזען מיר זיך בעשווינדלען אין אונזערע אָבמאַכונגען; דעריבער
צאָהלט דער אַרבייטער די שטייערן וואָס ווערן אַרויפגעלעגט דורך
דעם פרעסטיזש פון מאַכט און דער אייגענליעבע פון טאַלאַנט אויף
דער נייגעריקייט פון די לעריגעהער; און דעריבער ווערן מיר
תמיד בעליידיגט פון יענע עקעלאַפּטע אונגלייכהייטען, וואָס ווערן

ערמוטיגט און אפלאָדירט פון דער עפענטליכער מיינונג. די נאציאָן אלס גאנצעס, און נאָר ווי גאציאָן אליין בעצאָהלט איהרע מחברים, איהרע געלעהרטע, איהרע סינסטלער, איהרע בעאמטע, קיין אונטערשייד ניט דורך וועלכע הענד זייערע שכירות געהען דורך. אויף וועלכען באזים זאָל די געזעלשאַפט זיי צאָהלען ? אויפ'ן באזים פון גלייכהייט. איך האָב דאָס בעוויווען, אָבשאַצענדיג דעם ווערט פון טאלאנטען. איך וועל עס נאָך בעפעסטיווען אינ'ם נעקסטען קאפיטעל, בעוויווענדיג די אונמעגליכקייט פון יעדער סאָציאלער אונגלייכהייט.

וואָס האָבען מיר בעוויווען דורך אונזערע פריהערדיגע בעהויפֿ-טונגען ? אַזוינע פשוטע זאכען, אז זיי זעהען ווירקליך אויס נאַריש : אז פונקט ווי דער רייזענדער נעהמט ניט צו אלס זיין אייגענטום דעם ברייטען וועג וועלכען ער געהט דורך, אזוי מאַכט ניט דער אַקערבויער די ערד, וואָס ער פערזעט, פאַר זיין אייגענ-טום.

אז אויב נאָך אלעם דעם אן אַרבייטער קאָן דורך זיין פלייסני-קייט מאַכען פאַר זיין אייגענטום דעם מאַטעריאַל, וואָס ער בעאַר-בייט, ווערט יעדער בעאַרבייטער פון מאַטעריאַל, שוין דורך דעם אליין אן אייגענטימער.

אז יעדער קאפיטאַל, סיי אַ מאַטעריעלער, סיי אַ גייסטיגער, ווי באלד עס איז אַ קאָלעקטיווע שאַפונג, איז עס כמילא קאָלעק-טיוועס אייגענטום.

אז דער שטאַרקער האָט ניט קיין רעכט צו פערנעהמען די אַרבייט פון שוואַכען, און דער כיטרער האָט ניט קיין רעכט צו ציהען נוצען פון דער לייכטגלויביגקייט פון דעם פראַסטען.

און שליעסליך, אז קיינער קאָן ניט געצוואונגען ווערן צו קויפֿען דאָס, וואָס ער וויל ניט, און נאָך וועניגער — צו צאָהלען פאַר דאָס, וואָס ער האָט ניט געקויפט. און פאָלגליך, אזוי ווי דער אויסטויש-ווערט פון אַ פראָדוקט מעסט זיך ניט לויט דער מיינונג פון קויפֿער און ניט לויט דער מיינונג פון פערקויפֿער, נור לויט דער צייט און די אויסגאַבען, וואָס עס האָט געקאָסט די זאַך צו פראָדוצירען, בלייבט יעדערנס אייגענטום שטענדיג גלייך.

זיינען דאָס ניט זעהר איינפאַכע אמת'ן ? יאָ, ווי נאַריש זיי זאָלען זיך אייך ניט אויסדראַכטען, לעזער, וועט אייך נאָך אויס-

קימטן צו הערן אנדערע אמת'ן, וועלכע זיינען נאָך פלאַכער און נאַרישער. וואָרים אונזער וועג איז דער היפּף פון דעם וועג פון די בעלי געאָמעטריע: זיי וואָס ווייטער זיי געהען, אַלץ שווערער יוערן זייערע פּראָבלעמען; מיר, פּערקעהרט, האָבען אָנגעפּאָנגען מיט די שווערסטע זאָצען און וועלען ענדיגען מיט די אַקסיאָמען. איך מוז אָבער ענדיגען דעם קאַפיטעל, קלאַרשטעלענדיג איינעם פון יענע אויפּפאלענדע אמת'ן, פון וועלכע אונזערע אַדוואָקאַטען און עקאָנאָמיסטען האָבען נאָך קיינמאַל ניט גע'חלומ'ט.

§ 8. פון שטאַנדפונקט פון גערעכטיגקייט ווערט דאָס אייגענטום פּערניכטעט פון דער אַרבייט.

אַט די בעהויפטונג איז די לאַגישע פּאָלגע פון די צוויי פּרי-הערדיגע פּאַראַגראַפּען, וועלכע מיר האָבען אָקאַרשט רעזומירט. דער אָבערזונדערטער מענש קאָן אויסאַרבייטען בלוז אַ קליי-נעם טייל פון זיינע כּעדערפּנישען; זיין גאַנצע קראַפט ליגעט אין פּעראַייניגונג און אין דער אינטעליגענטער אויסאַיבונג פון די אַלגעמיינע קרעפטען. די אַרבייטסטיילונג און די מיטוויקונג פון דער אַרבייט פּערמעהרט די צאָהל און די פּערשיידענהייט פון די פּראָדוקטען; די ספּעציאַליזירונג פון פּאַכען פּערגרעסערט, פּערבעסערט זייער קוואַליטעט. פּאַלגליך איז ניט פּאַראַן קיין איין מענש, וואָס לעבט ניט פון די פּראָדוקטען פון טויענד פּער-שיידענע אינדוסטריען; קיין איין אַרבייטער, וועלכער קריגט ניט פון דער גאַנצער געזעלשאַפט די זאַכען, וואָס ער פּערברויכט און דערמיט אויף די קראַפט צו רעפּראָדוצירען. ווער, אין דער אמת'ן, וואָלט געקאָנט זאָגען: איך פּראָדוציר אַלץ אַלץ וואָס איך פּער-ברויך און דאַרף ניט האָבען קיינעמס הילף? דער ערד-אַרבייטער, וועלכען די אַלטע עקאָנאָמיסטען האָבען כּעטראַכט אַלס דעם איינ-ציגען אמת'ן פּראָדוצירער; דער ערד-אַרבייטער, וועלכער בעקומט זיין וואוינונג, זיינע מעבעל, קליידער און עסען מיט דער הילף פון מויערער, סטאָליער, שניידער, מילנער, בעקער, קצב, שמייער און א.ו.וו. — דער דאָזיגער ערד-אַרבייטער, פּרעג איך, קען ער זיך בעריהמען אַז ער פּראָדוצירט אַלץ אַלץ? וואָס יעדער מענש

פערברויכט, האָט ער גענומען ביי דער גאנצער וועלט. איינעם פראָדוקצאָן שליסט איין אלעמענס פראָדוקצאָן. איין פראָדוקט קאָן ניט עקזיסטרירן אָהן דעם אנדערנ'ס פראָדוקט. אַן אָבגע- זונדערטע אינדוסטריע איז אַן אונמעגליכע זאָך. וואָס פאַר אַ בעטרעף וואָלט געהאַט דעם פּויער'ס גערעטעניש, ווען אנדערע מענשען וואָלטען פאַר איהם ניט געמאַכט שפייכלערס, וואָגענס, סאַכעס, קליידער און דעדגלייכען ? וואָס וואָלט געהאַן דער געלעהרטער אָהן דעם בוכדוקער, דער דרוקער אָהן דעם גיסער און מאַשיניסט ; און זיי אַלע וויעדער אָהן אַ מענגע אנדערע אינדוס- טריען ? מיר וועלען ניט אויסציהען לענגער אָט דעם צעטעל — וואָס איז אזוי לייכט צו טהאָן —, מען זאָל אונז ניט בעשולדיגען אַז מיר דערצעהלען זאַכען, וואָס אַלע ווייסען. אַלע אינדוסטריען זיינען פּעראייניגט דורך געגענזייטיגע בעציהונגען אין איין איינ- ציגער גרופע. אַלע פראָדוקצאָנען דינען איינע דער אנדערער אַלס מיטעל און צוועק ; אַלע פּערשיידענהייטען און טאַלאַנטען זיינען ניט מעהר ווי אַ סעריע ענדערונגען פון דעם מינדערווערטטיגען צו דעם העכערן.

דער דאָזיגער פאַקט פון אַלגעמיינער טיילנאָהמע אין יעדען מין פראָדוקט, וועלכען קיינער בעשטרייט ניט און קאָן ניט בע- שטרייטען, מאַכט אַלע אינדיווידועלע שאַפונגען פאַר אַלגעמיינע שאַפונגען, אזוי, אַז יעדער פראָדוקט, וואָס גערט אַרויס פון די הענד פונ'ם פראָדוצירער, איז שוין לכתחילה פּער'משכונ'ט צו דער געזעלשאַפט. דער פראָדוצירער גופא איז בערעכטיגט בלויז צו אַזאַ טייל פון זיין פראָדוקט, וואָס קאָן זיך אויסדריקען דורך אַ ברוך-צאָהל, וועמעס דענאָמינאַטאָר איז גלייך צו דער צאָהל אינ- דיווידומען, פון וועלכע די געזעלשאַפט בעשטעהט. עס איז אמת, אַז דער זעלבער פראָדוצירער האָט דערפאַר אַ רעכט אויף אַלע אנדערע מענשענ'ס פראָדוקטען, אזוי אַז ער האָט אַן אָנשפרוך אויף אַלעמען, פונקט ווי אַלע האָבען אַן אָנשפרוך אויף איהם ; צי זעהט מען אָבער דערפון ניט אַרויס, אַז אָט די געגענזייטיגע תביעות קאָנען ניט נאָר ניט אויטאָריזירען אייגענטום, נאָר אַז זיי פּערניכטען אפילו דאָס רעכט פון בעזיץ ? דער אַרבייטער איז אפילו ניט קיין בעזיצער פון זיין פראָדוקט ; קוים האָט ער עס נאָר געענדיגט, האָט שוין די געזעלשאַפט אויף דעם אַ תביעה.

„אָבער,“ וועט מען זאָגען, „ווען דאָס זאָל שוין אַפילו זיין אזוי, ווען אַפילו דער פּראָדוקט געהערט ניט צום פּראָדוצירער, — ניט דאָך אָבער די געזעלשאַפט יעדען אַרבייטער אַן עקוויװאַלענט פאַר זיין פּראָדוקט, ווערט דאָך אָט דער עקוויװאַלענט, אָט די שכירות, די בעלוינונג, דער חלק, — זיין אייגענטום. וועט איהר לייקענען אז דאָס דאָזיגע אייגענטום איז אַ געזעצליך אייגענטום? און אויב דער אַרבייטער, אַנשטאָט צו פּערזעהרען זיינע גאַנצע שכירות, וויל בעסער שפּאַרען, עקאָנאָמיזירען, — ווער קען איהם דאָס פּערוועהרען?“

דער אַרבייטער איז ניט קיין אייגענטימער אַפילו פון דעם פּרייז פון זיין אַרבייט און האָט ניט קיין רעכט צו טהאָן דערמיט וואָס ער וויל. לאָמיר זיך ניט לאָזען פּערבלענדען פון אַ פּאַלשער גערעכטיגקייט. דאָס וואָס דער אַרבייטער קריגט פאַר זיין פּראָדוקט, ווערט איהם געגעבען ניט ווי אַ בעלוינונג פאַר געטאַנענע אַרבייט, נאָר אַלס לעבענסמיטעל כדי צו פּערזיכערן די אַרבייט וואָס ער וועט טהאָן. מיר פּערברויכען איידער מיר פּראָדוצירען. דער אַרבייטער קאָן צום סוף פון יעדען טאָג זאָגען: איך האָב אָנגע-צאָהלט מיינע געכטיגע הוצאות, מאָרגען וועל איך בעצאָהלען פאַר מיינע היינטיגע הוצאות. אַ מיטגליעד פון דער געזעלשאַפט איז יעדע מינוט פון זיין לעבען אַ בעל-חוב; ער שטאַרבט און דער חוב איז ניט אָנגעצאָהלט — ווי אזוי קאָן ער שפּאַרען?

מען רעדט פון שפּאַרזאַמקייט: דאָס איז דעם אייגענטי-מער'ס ווערטיל. אונטער אַ רעזשים פון גלייכהייט, איז יעדע שפּאַרזאַמקייט, וועלכע האָט ניט צום צוועק אַ שפּעטערע רעפּראָד-דוקציע אָדער אַ גענוס, און אונמעגליכקייט. פאַרוואָס? ווייל וויבאַלד דאָס אָנגעשפּאַרטע זאָך קאָן ניט פּערוואַנדעלט ווערן אין קאַפיטאַל, האָט זי ניט קיין צוועק און איז אָהן אַן ענדראָר-זאָך. דאָס וועט דייטליכער דערקלערט ווערן אין דעם נעכסטען קאַפיטעל.

מיר וועלען אונטערציהען דעם סך-הכל.

דער אַרבייטער איז בנוגע צו דער געזעלשאַפט אַ בעל-חוב, וועלכער שטאַרבט ניט קאָנענדיג אָבצאָהלען דעם חוב. דער אייגענטימער איז אַן אונגעהרליכער אַפּוטרופּוס, וועלכער פּערלוי-קענט אז מען האָט ביי איהם עפעס איינגעלענט, און וויל אז מען

זאל איהם בעצאָהלען פאר זיין אפטרופסות ביז דעם לעצטען טאָג
פון זיין לעבען.

טאָמער וועלען די פרינציפען, וואָס מיר האָבען דאָ ערקלערט,
זיך אויסווייזען פאר אייניגע לעזער ווי אביסעל צו מעטאָפיזיש,
וועל איך זיי ארויסברענגען נאָך אמאָל אין אַ מעהר קאָנקרעטער
פאָרם, וואָס אפילו די גרעבסטע קעפּ וועלען זיי קאָנען פערשטעהן,
אין וועלען זיין רייך אין העכסט וויכטיגע פאָלגען.

ביז אהער האָב איך בעטראַכט דאָס אייגענטום אלס אַ מאַכט
פון א ו י ס ל י ס ו נ ג ; פון איצט אָן וועל איך עס אונ-
טערוכען אלס אַ מאַכט פון אָ נ ג ר י י פ ו נ ג .

האפיטעל IV

דאָס אייגענטום איז אונמעגליך.

די לעצטע פעסטונג פון די אייגענטימער, דער שטארקסטער אַרנומענט אויף וועלכען זיי שטיצען זיך איז, וואָס, אין זייער מיינונג, איז גלייכהייט פון בעדינגונגען אָן אונמעגליכקייט. "די גלייכהייט פון בעדינגונגען איז אַ חלום", שרייען זיי מיט אַ קול פון בעוואוסטזינגקייט. "צעטיילט היינט אַלע גיטער אין גלייכע פּראָפּאָרציעס, און מאָרגען וועט אָט די גלייכהייט פּערשווינדען". צו אָט דער באַנאַלער טענה, וועלכע זיי ווידערהאַלען ביי יעדער געלעגענהייט מיט אַזאַ מאָדנער זיכערקייט, פּערפּעהלען זיי קיינמאָל ניט צוצוועצען דעם צושפּיעל, ווי ביים דאוונען דעם הללויה:

"אויב אַלע מענשען וואָלטען געווען גלייך, וואָלט קיינער ניט געוואָלט אַרבייטען".

אָט דער נגון זינגט זיך אויף פּערשוידענע וואַריאַציעס. "ווען אַלע וואָלטען געווען בעלי בתים, וואָלט קיינער ניט געוואָלט פּאַלעסן".

"ווען עס וואָלטען ניט געווען קיין רייכע, ווער וואָלט געגע-
בען אַרבייט די אַרעמע?"

און "ווען עס וואָלטען ניט געווען קיין אַרעמע, ווער וואָלט
דאָן געאַרבייט פאַר די רייכע?"

אָבער מיר וועלען ניט מאַכען קיין פאַרוואַרפען: מיר האָבען
בעסערע אַרנומענטען.

אויב איד וועל בעווייזען, אז דאָס אייגענטום אַליין איז
אונמעגליך; אז אייגענטום איז אַ ווידערשפּרוך, אַ חלום, אָן אימאָ-
פּיע; און אויב איד וועל עס בעווייזען, ניט מיט מעטאָפיזישע
און יורדישע אַרנומענטען, זאָנדערן אויפ'ן גרונד פון ציפּער,
גלייכונגען און רעכענונגען, — שטעלט זיך פאַר דעם שרעק פון
דעם ערשטוינטען אייגענטימער! און איהר, לעזער, וואָס דענקט
איהר פון אַזאַ מין געבען אַ נאָב?

צײַפער רעגירערען די וועלט : *Mundum regunt numeri*

אָט דער שפרוך איז פונקט אזוי אמת אין דער מאַראַלער און פאָליטישער וועלט, ווי אין דער שטערען און מאַלעקולען-וועלט. די עלעמענטען פון רעכט זיינען דיזעלביגע ווי פון אַלגעבראַ; געזעצגעבונג און רעגירונג זיינען פשוט ניט מעהר ווי די קונסט פון קלאַסיפֿיצירען און באַלאַנסירען די קרעפטען; די גאַנצע יוריספרודענץ איז ענטהאלטען אין די רעגעלען פון דער אריפמע-טיק. דער איצטיגער קאפיטעל און דער פאָלגענדער וועלען אויפ-שטעלען דעם פונדאמענט פון דער דאָזיגער אויסרעגועוועהנליכער טעאָריע. עס וועט זיך דאן עפענען פאַר די אויגען פון לעזער אן אונגעהייערער און נייער וועג: מיר וועלען דאן אָנהייבען צו זעהן אין ציפער-פראָפאָרציעס די סינטעטישע איינהייט פון דער פּילאָזאָפֿיע און דער וויסענשאַפט, און, פול מיט בעוואונדערונג און בעגייסטערונג פאַר דער מאיעסטעטישער איינפאַכקייט פון דער נאַטור, וועלען מיר אויסשריייען צוזאַמען מיט'ן אפאָסטעל: „יאָ, גאָט האָט אַלצדינג געמאַכט מיט א צאָהל, א געוויכט און מיט אַ מאָס!“ מיר וועלען דאן פערשטעהן, אז די גלייכהייט פון בעדינגונגען איז ניט נאָר מעגליך, נאָר אז זי איז די איינציגע מעגליכע; און אז די שיינבאַרע אונמעגליכקייט, וואָס מיר וואַרפען איהר פאַר, קומט דערפון, וואָס מיר דענקען פון איהר שטענדיג אין פערבינדונג אָדער מיט אייגענטום אָדער מיט דעם קאָמוניס-טישען רעזשים — פאָליטישע פאַרמען וואָס זיינען ביידע גלייך אין ווידערשפרוך מיט דער נאַטור פון מענשען. מיר וועלען ענדליך איינזעהן, אז די גלייכהייט ווערט שטענדיג מקוים גאָר אָהן אונזער וויסען, אפילו אין דערזעלבער רגע, וואָס מיר בעהויפֿטען אז זי איז אונאויספיהרבאַר; אז די צייט איז נאָהענט ווען זי וועט ווערן איינגעריכטעט אויף אָהן אונזער מיה און פער-לאַנג; אז מיט איהר, אין איהר און פון איהר כּוונ זיך בעווייזען די פאָליטישע אָרדנונג לויט דער נאַטור און דעם אמת.

מען האָט געזאָגט, רעדענדיג פון דער בלינדקייט און איינגע-שפאַרטקייט פון ליידענשאַפטען, אז ווען דער מענש וואָלט געהאַט אן אינטערעס אָבצולייקענען די אמת'ען פון דער אריפמעטיק. וואָלט ער געפונען אַ מיטעל ווי אזוי צו שטעלען אין ספק זייער זיכערקייט; איצט איז די געלענענהייט צו מאַכען אָט דעם מערק-

ווירדינען עקספערימענט. איך גרייף אן דאָס אייגענטום, ניט מעהר מיט זיינע אייגענע געזעצען, נאָר מיט אַריפמעטיק. זאָלען זיך די אייגענטימער האַלטען גרייט נאָכצורעכענען מיינע צישער: ווייל אויב מיינע אויסרעכענונגען וועלען זיך צו זייער אומגליק בעווייזען ריכטיג, זיינען זיי פּערלאָרען.

דורך דעם, וואָס איך ווייז נאָך די אונמעגליכקייט פון אייגענטי-
טום, בעווייז איך איהר אונגערעכטיגקייט.

דאָס וואָס איז ג ע ר ע כ ט, איז אויך מן ההכרח נ ו צ-
ל י ד ;

דאָס וואָס איז נ ו צ ל י ד, איז אויך מן ההכרח א מ ת.
דאָס וואָס איז א מ ת, איז אויך מן ההכרח מ ג ל י ד ;
פּאָלגליך איז אַלץ, וואָס איז אונמעגליך, ניטאמת, נוצלאָן,
אימנערעכט. פּאָלגליך קאָן מען, אפּריאָרי, ארטויילען וועגען דער
גערעכטיגקייט פון אַ זאך לויט איהר מעגליכקייט ; אזוי, אז אויב
א זאך איז אַכסאָלוט אונמעגליך, איז עס אויך אַכסאָליט אונגע-
רעכט.

אייגענטום איז פיזיש אין מאטעמאטיש אונמעגליך.

בעווייז.

אַקסיאָם. — אייגענטום איז דאָס רעכט פון הוספה, וואָס דער אייגענטום-
מער נעהמט זיך בנוגע יעדער זאך, וועלכע ער רופט אן זיינס.

די דאָזיגע בעהויפטונג איז אן אמת'ער אַקסיאָם. ווייל : —
1) עס איז ניט קיין דעפיניציע פון אייגענטום, ווייל עס
דיקט ניט אויס אַלץ וואָס דאָס אייגענטום-רעכט ענטהאַלט —
רעכט צו פּערקויפען, אויסצוטוישען, צו שענקען, צו ענדערן, איבער-
מאַכען, אויסנוצען, פּערניכטען, געברויכען און מיסברויכען און
אז. וו. אָט די אַלע רעכטען זיינען פּערשיידענע טיילען פון דער
מאַכט פון אייגענטום, וועלכע מען קאָן ניט בעטראַכטען בעזונד-
דער ; אָבער מיר וועלען זיי דערווייל אוועקשטעלען אן אַ זייט,
כדי צו שענקען אונזער נאַנצע אויפּמערקזאַמקייט אויף אָט דעם
איין-איינציגען רעכט — דאָס רעכט פון הוספה.

(2) די גאַנצע וועלט איז דעריין מודה. קיינער קאָן זי ניט אָבלייקענען, ניט אָבלייקענענדיג די פּאַקטען, ניט אַרײַנפאַלענדיג היכה אין א ווידערשפרוך צו דעם פּראַקטישען טהאַן, צו די מנהגים פון דער גאַנצער וועלט.

(3) זי איז זעלבסטפּערשטענדליך, ווייל אייגענטום איז שטענדיג בעגלייט (בפועל אָדער בכח) פון דעם פּאַקט, וואָס דער אַקסיאָם דריקט אויס, און דורך דעם פּאַקט הויפּטזעכליך ווערט דאָס אייגענטום ענטפּלעקט, עטאבלירט זיך און מאַכט זיך גילטיג.

(4) ענדליך, די אָבלייקענונג פון דער בעהויפטונג פיהרט צו א ווידערשפרוך. דאָס רעכט פון הוספה איז ווידעליך און אייגענוואַקסען רעכט און אַזא גרינדליכער טייל פון אייגענטום, אַז דאָרט וואו עס עקזיסטירט ניט, איז דאָס אייגענטום בטל ומבוטל.

בעמערקונגען. — די הוספה טראָגט פּערשיידענע נעמען לויט דער זאַך, פון וועלכער זי בעקומט זיך: אויב פון לאַנד, הייסט עס פּאַכט - רענט; אויב פון הייזער און מעבעל, רענט; אויב פון פּעסטע איינלעגונגען, אַרײַנקײַנסטע; אויב פון געלד, צײַנזען; אויב פון אויסטויש, נוצען, געווינסען, פּראָפּיטען (רדוי זאַכען, וועלכע מען מוז ניט פּערוועקסלען מיט געהאַלט אָדער לעגאַלען פּרייז פאַר אַרבייט).

די הוספה — אַ מין קעניגליכער פּרעראַגאַטיוו, אַ ממשות' דיגע און פּערצעהרבאַרע שעצונג — קומט דעם אייגענטימער צוליב זיין נאָמינעלען און מעטאָפּיזישען בעזיץ. ער האָט אַרויפ־געלעגט זיין שטעמפּעל, איז שוין גענוג, אַז קיינער זאָל עס ניט קאַנען בענוצען אָהן זײַן ערלויבניש.

דער אייגענטימער, אויב ער וויל, קאָן פּרײַ געבען די ערלויב־ניש צו בענוצען זיינע זאַכען. געוועהנליך פּערקויפט ער די ערלויבניש. דער פּערקויף איז אין אַמת'ן אַ שווינדעל, אַ גולג; אָבער דורך אַ לעגאַלע פּיקציע פּונ'ם רעכט פון אייגענטום איז אָט דערזעלבער פּערקויף, וואָס ווערט שווער בעשטראָפּט, מיר ווייסען ניט וואָרום, אין אַנדערע פעלען, אַ קוואַל פון פּראָפּיט און ווערט פאַר דעם אייגענטימער.

די סומע, וואָס דער אייגענטימער פּערלאַנגט פון דער דאָזיגער

ערלויבניש, דריקט זיך אויס אין געלד אָדער אין אַ טייל פון די
 פראָדוקטען פון דעם געגענשטאַנד. אַזוי, אז דורך דעם רעכט פון
 הוכפה שניידט דער אייגענטימער כאָטש ער אַקערט ניט, געהימט
 אַראָב פון פּעלד, כאָטש ער זעעט ניט, ער קאָנסומירט און פראָדוצירט
 ניט, ער געניסט און אַרבייט ניט. זעהר פּערשיידען פון די געזען
 פון דעם תּהלים־זינגער זיינען די געטער פון אייגענטום: יענע האָבען
 געהאַט הענד און האָבען ניט אָנגעריהרט; די האָבען הענד און
 געהמען. (Manus habent et palpabunt)

אַלעס איז מיכטערעו און איבערנאַטירליך אין דעם געזען־
 בוך פון הוכפה־רעכט. געוואַלטיגע צערעמאָניעס בעגלייטען די איינ־
 ווייהונג פון אַ נייעם אייגענטימער, ווי אין די אַלטע צייטען די איינ־
 ווייהונג אין אַ געהיימער געזעלשאַפט. צוערשט קומט די פּע ר־
 ה י י ל י ג ו נ ג פון דער זאך — אַ פּערהייליגונג דורך וועלכער
 מען לאָזט אַלעמען וויסען, אז זיי מווען ברענגען אַ פּאַסיגען קרבן
 צום אייגענטימער, יעדעס מאָל, וואָס זיי וועלען פון איהם קריגען
 אַן אונטערגעשריבענע ערלויבניש צו געברויכען דאָס וואָס געהערט
 איהם.

צווייטענס, קומט די אַנאַטעמאַ, דער פּלוק, וועלכער פּערבאָט
 יעדען, אויסער אויף די פּריהער דערמאָנטע תּנאים, אָנצוריהרן
 דעם געגענשטאַנד, אפילו ווען דער בעל־הבית איז ניטאָ, און ערקלערט
 יעדען וואָס פּערלעצט דאָס אייגענטום, פאַר אַ מחלל השם, אַ רשע
 מרושע, וועלכער איז אונטערוואָרפען דערפאַר צו דער וועלטליכער
 מאכט און פּערדיענט בעשטראַפט צו ווערן פון איהר.

ענדליך קומט די א י י נ ו י י ה ו נ ג, דורך וועלכער דער
 אייגענטימער אָדער דער בעשיצענדער הייליגער, — דער גאָט, וואָס
 איז ערוועהלט געוואָרען צו וואַכען איבער דעם געגענשטאַנד, —
 וואוינט דערניען (גייסטיג) ווי אין אַ הייליגען קלויסטער. דורך
 אַט דער איינווייהונג ווערט די סובסטאַנץ פון דער זאך, אַזוי צו
 זאָגען, אומגעוואַנדעלט אין דער פּערזאָן פון אייגענטימער, וועלכער
 געפינט זיך שטענדיג אין דער פאַרם פון דעם בעשטימטען געגענ־
 שטאַנד.

דאָס איז גענוי די לעהרע פון אונזערע יוריסטען. „דאָס אייגענ־
 טום — זאָנט טוליע — איז אַ מאָראַלישע קוואַלי־
 טעט, אייגענבאָרען אין דעם געגענשטאַנד; אַ ווירקליכער

ב א נ ד, וואָס בינדט איהם צו צום אייגענטימער און וועלכער קאָן
 ניט צוריסען ווערן, סיידען דורך דעם אייגענטימער'ס ווילען". לאָקע
 האָט עניווח'דיג געצווייפעלט, צי גאָט וואָלט געקאָנט מאַכען, אז
 שטאָף זאָל דענקען; טוליע בעהויפטעט, אז דער אייגענטימער
 מאַכט אז דער שטאָף זאָל זיין מ א ר א ל י ש. וויפיעל פעהלט
 איהם נאָך צו ווערן פערגעמערט? ווירקליך, ער ווערט עס ניט,
 נאָר דערפאר וויל עס זיינען ניטאָ קיין אָנבעמער...

אייגענטום איז דאָס רעכט פון הוספה;
 דאָס הייסט די מאַכט צו פראָדוצירען ניט אַרבייטענדיג. אַבער
 פראָדוצירען ניט אַרבייטענדיג מיינט מאַכען עפעס פון גאָרנישט,
 אין איין וואָרט, בעשאַפֿען. געוויס, דאָס איז זיכער ניט שווערער
 איידער צו מאַכען דעם שטאָף מאָראַליש. האָבען דאָך די יוריסטען
 רעכט אָנצואווענדען אויף די אייגענטימער די ווערטער פון עוואַנג־
 געליום: אַיך האָב געזאָגט: Dii estis et filii Excelsi omnes;
 „איהר זייט געמער; און איהר אלע זייט קינדער פונ'ם אויבער-
 שטען“.

אייגענטום איז דאָס רעכט פון הוספה.
 אַט דער אַקסיאָם וועט פאר אונז זיין ווי דער נאָמען פון דער חיה
 פון דער אַפאָקאליפּס, אַ נאָמען אין וועלכען עס ליגט איינגעשלאָסען
 די גאַנצע מיסטעריע פון דער דאָזיגער חיה. עס איז בעקאַנט, אז
 דער, וואָס דערגרונטעוועט די מיסטעריע פון דעם נאָמען, בעגרייפט
 די גאַנצע נביאות און קומט־ביי די חיה. אַלזאָ, גוט!
 דורך אַ ריכטיגער אויסטייטשונג פון אונזער אַקסיאָם וועלען
 מיר טויטען דעם ספינקס פון אייגענטום. אַרויסגעהענדיג פון אַט
 דעם העכסט כאַראַקטעריסטישען פאַקט, — דאָס רעכט פון הוספה,
 — וועלען מיר פאַריאָגען די אַלטע שלאַנג מיט אַלע איהרע קנוילען.
 מיר וועלען איבערצעהלען יעדען מערדערליכען פאַלב פון אַט דער
 שרעקליכער חיה, וואָס איהר קאַפּ מיט זיינע טויזענד זויגערס האָט
 זיך שטענדיג אויסגערדעהט פון שווערד פון איהרע בימערסטע
 שונאים, הנם זי האָט איבערגעלאָזט פאַר זיי גרויסע שטיקער פון
 איהר קערפער. עס פאַרערט זיך עפעס מעהר איידער מוטה, בייצור
 קומען אַט דעם מאַנסטער. הדאָ הוא דכתיב, וועגען דעם שטעהט
 געשריבען, אז ער וועט ניט קראַפיערען, ביז וואַנען אַ פראָלעטאַריער,

ביוואפענט מיט א צויבער שטעקעלע, וועט זיך ניט האַבען מיט
איהם געראנגעלט.

שלוסען היוצאים מזה: — 1. די סומע פון
דער הוספה איז פראָפּאָרציאָנעל צו
דער זאָך וואָס ווערט פערמעהרט. עס מאַכט
ניט אויס, וואָס פאַר אַ צינזען־ראַטע עס זאָל ניט זיין — צי עס
שטייגט ביז 3, 5, אָדער 10 פראָצענט, צי עס פאַלט צו אַ האַלבן,
אַ פערטעל אָדער אַ צעהענטעל פראָצענט — דאָס געזעץ פון פער-
מעהרונג בלייבט דאָס זעלבע. דאָס געזעץ איז ווי פּאָלגט:

יעדער קאפיטאַל, וואָס זיין ווערט האָט געשאַצט ווערן, קאָן
בעטראַכט ווערן ווי אַ צאָהל־טייל אין אַן אַריפמעטישע שורה, וואָס
געהט גרעסער אויף אַ הונדערט, און די הכנסה וואָס דער קאפיטאַל
ברענגט, אַלס דער צאָהל־טייל פון אַן אנדער אַריפמעטישער שורה,
וועלכע געהט גרעסער אין דעם ערך פון דער צינזען־ראַטע. אַזוי
למשל, אַ קאפיטאַל פון 500 פראַנק, אַלס דער פינפטער צאָהל־טייל
פון אַן אַריפמעטישער פראָגרעסיוון, פון וועלכער די באַזע איז 100.
וועט זיין הכנסה פון דריי פראָצענט אָנגעוווּזען ווערן דורך דעם
פינאַטען צאָהל־טייל פון דער אנדערער אַריפמעטישער פראָגרעסיוון,
פון וועלכער די באַזע איז 3: —

100	200	300	400	500
3	6	9	12	15

אַ בעקאנטשאַפט מיט דעם סאָרט לאַגאָריטמען, — די אייגענ-
טימער האַבען ביי זיך פערטיגע טאבעלען, אויסגערעכענט ביז אַ
זעהר הויכען גראַד, — וועט אונז געבען דעם שליסעל צו די העכסט
פערפלאַנטערטע פראַבלעמען, און וועט אונז ברענגען אַ נאַצע רייה
איבעראַשונגען.

לויט דיזער לאַגאָריטמישער טעאָריע פונ'ם
רעכט פון הוכפה, קאָן אַ שטיק אייגענטום, צוזאַמען מיט זיין הכנסה,
דעפינירט ווערן אַלס: אַ צאָהל וואָס איהר לאַגאָ-
ריטם איז גלייך מיט דער סומע פון
איהרע איינהייטען, געטיילט אויף 100
און נע'כפּל'ט מיט דער צינזען־ראַטע.

צום ביישפּיעל, אַ הויז, וואָס איז געשאַצט אין 100,000 פּראַנק און איז פּערדונען אויף 5 פּראַצענט, ברענגט אַ הכנסה פון 5,000 פּראַנק לויט דער פּאַרמולע $5,000 = \frac{100,000 \times 5}{100}$. דאָס אייגענע אומ-געקעהרט: אַ שטיק לאַנד, וואָס ברענגט אַרײַן אויף 2½% דריי טויזענד פּראַנק הכנסה, איז ווערט 120,000 פּראַנק, לויט דער אַנ-דער פּאַרמולע: $120,000 = \frac{3,000 \times 100}{2\frac{1}{2}}$.

אין ערשטען פּאַל איז די פּראָגרעסיבן, וועלכע בעצייכענט די פּערמעהרונג דורך צינזען, די ציפּער 5, אין צווייטען פּאַל — די ציפּער 2½.

בעמערקונג. — די פּאַרמען פון הוספה, וואָס זיינען בעקאנט אונטער'ן נאָמען פּאַכט־דענט, איינקונפט און צינזען, ווערן געצאָהלט יעהרליך; דיר-הגעלד ווערט געצאָהלט פון וואָך, אויפ'ן מאָנאַט, אָדער יעהרליך; געווינסען ווערען אָכגעצאָהלט בעת מען מאַכט דעם אויסטויש. אויף דעם אופן איז די סומע פון דער הוספה פּראָפּאָרציאָנעל, אי לויט דער זאך וואָס קריגט די הוספה, אי לויט דער צייט, אין וועלכער די הוספה וואַקסט אָן. מיט אַנדערע ווער-טער: וואַכער וואַקסט ווי אַ קרעכס.

2. די הוספה, וואָס דער בעזיצער צאָהלט דעם אייגענטימער, איז אַ טאַטאָל לער פּער לוסט פּאַר'ן בעזיצער. ווען דער אייגענטימער וואַלט געמוזט געבען פאַר דער הוספה, וואָס ער בעקומט, נאָך עפעס אַ חוץ די ערלויבניש, וואָס ער גיט, וואַלט זיין אייגענטום־דעכט ניט געווען פּאַלקאָם, ער וואַלט ניט געהאַט קיין „יודע אָפּטימאָ, יודע פּערפעקטאָ“; ד. ה. ער וואַלט אין דער ווירק-ליכקייט ניט געווען קיין אייגענטימער. בכּן, איז אַלץ וואָס דער בעזיצער גיט אַוועק דעם אייגענטימער אין דעם נאָמען פון הוספה און אַלס דעם פּרייז פאַר דער ערלויבניש צו בעזיצען, אַ פּעסטער געווינס פּאַר'ן אייגענטימער און אַ טאַטאָלער פּערלוסט, אַ פּער-ניכטונג, פאַר דעם בעזיצער, ווייל איהם וועט דערפון גאַרניט אָנקור מען, סיידען אין דער פּאַרם פון אַ געשענק, אַ נדבה, שכירות פאַר זיין אַרבייט, אָדע אַלס פּרייז פאַר סחורה, וואָס ער וועט צושטעלען. קורץ, די הוספה געהט לאיבור, אויף וויפּיעל עס איז נוגע דעם לוח, אָדער צו געברויכען די שטאַרקערע לאַטיינישע פּראַזע — רעפּעריט סאַלוענטי.

3. דאָס רעכט פון הוספה דריקט אויף דעם אייגענטימער, אזוי גוט ווי אויפ'ן פּרעמדען. דער בעלהבית פון א זאך, אלס איהר אייגענטימער, לעגט ארויף רעמזעלבען שטייער אויף זיך אליין פאר דעם געברויך פון זיין אייגענטום אלס בעזיצער, ווי ער וואָלט בעקור מען פון א דריטער פערזאָן; אזוי אז קאפיטאַל טראָגט צינזען אין די הענד פונ'ם קאפיטאליסט, אזוי גוט ווי אין די הענד פונ'ם אויס-באָרגער. וואָרים ווירקליך, אויב אנשטאָט צו קריגען 500 פראַנט אלס דירהגעלד פאר מיין וואוינונג, ציה איך פאַר אליין צו בעוואוי-נען די דירה, איז דאָך קלאָר, אז איך בלייב זיך אליין שולדיג די זעלבע סומע, וואָס איך ענטזאָג זיך צו נעהמען. אָט דער פרינציפ ווערט איבעראַל פראַקטיצירט אין געשעפט־פיהרונג, און ווערט בעטראַכט אלס אן אַקסיאָם ביי די עקאָנאָמיסטען. אויך פאַבריקאַנט מען, וועלכע האָבען דעם פאַרטייל קיינעם ניט צאָהלען קיין צינזען, פּינרעסטוועגען בעת זיי רעכענען צוזאַמען זייערע פראַפיטען, ציהען זיי אַרונטער ניט נאָר די לויפענדע הוצאות און די שכירות פון זייערע אַרבייטער, נאָר אויך די צינזען אויף זייער קאפיטאַל. מחמת דעמד זעלבען טעם האַלטען די געלד־לייחער פאַר זיך אזוי וועניג געלד ווי מעגליך; ווייל אזוי ווי יעדער קאפיטאַל ברענגט צינזען, איז אויב קיינער טראָגט די דאָזיגע צינזען ניט אריין, קומט עס אַראָב פון דעם קאפיטאַל, וועלכער ווערט אין דעם ערך וועניגער. דער קאפיטאַל בעשרענקט זיך אָט אזוי אליין דורך דער רעכט פון הוספה. דאָס איז בלי ספק דער געדאַנק וואָס פאַפיניוס האָט געמיינט. אויס-צודריקען מיט דער פראַזע, וועלכע איז אזוי עלעגאַנט ווי קרעפטיג — *Foenus mordet Solidum* איך מוז זיך ענטשולדיגען וואָס איך געברויך אזוי אָבט לאַטיין, רעדענדיג וועגען דעם ענין. דאָס גיב איך אזוי אָב כבוד דעם פאָלק פון די גרעסטע וואוכערער, וואָס האָט ווען עס איז געלעבט.

ערשמער זאץ.

אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס פערלאנגט עפעס פאר גארנישט.

די אונטערזוכונג פון אָט דעם זאץ איז פונקט דיזעלביגע ווי פון דעם אורשפרונג פון פאכט, איבער וועלכער די עקאָנאָמיס־טען האָבען געפיהרט אזא מחלוקה. ווען איך לעו דאָס, וואָס דאָס רוב פון זיי האָט געשריבען, ווען איך קוק זיך צו דער אָנהויפונג פון שטות, צו דעם וועט־געלאַף פון העסליכקייט און לעכערליכקייט, קאָן איך ניט צוריקהאַלטען אין זיך דאָס געפיהל פון עקעל און צאָרן. עס וואָלט געווען אזוי קאָמיש, ווי למשל די געשיכטע פון דעם העלפאָנד אין דער לבנה, ווען די קאָנזע־ווענצען וואָלטען ניט געווען אזוי גרויזאָם. זוכען דעם געזעצלי־כען און פערנינפטיגען אורשפרונג פון דאָס, וואָס איז און מוז אימער זיין ניט מעהר ווי גנבה, ערפרעסונג און גולה — דאָס איז די העכסטע שטופע פון מיטגעט, וואָס די אייגענטימער האָבען געקאָנט דערגרייכען, די העכסטע מדרגה פון פערבלענדונג, אין וועלכער זאָנסט גאָנץ אויפגעקלערטע קעפ האָבען זיך געלאָזט פער־פיהרען דורך דער פערדאָרבענדיקייט פון עגאָאיזם.

„אָן ערד־ארבייטער, זאָגט סעי, איז אַ פאָבריקאַנט פון ווייץ, וועלכער געברויכט זעבען אַנדערע ווערקצייג, וואָס דינענן איהם צו בעארבייטען דעם מאַטעריאַל, פון וועלכען ער ברענגט אַרויס ווייץ, אויך אַ גרויס ווערק־צייג, וואָס מיר האָבען אָנגערופען אַ פעלד. אַזויכ ער איז ניט דער אייגענ־טימער פון'ס פעלד, אויב ער איז נאָר דער פאָכטער, זאָהלט ער דעם אייגענ־טימער פאר דער פראָדוקטיווער בענוצונג פון דעם דאָזיגען ווערקצייג. דער פאָכטער לאָזט זיך בעזאָהלען דערפאַר פון דעם קויפער, דער ערשמער קויפער פון דעם צווייטען, ביז דער פראָדוקט גרויכט דעם פערברויכער, וועלכער בעזאָהלט אלע אויסלאָגען פון דעם ערשטען ביז צום לעצטען, דורך וועלכע דער פראָדוקט איז אָנגעקומען צו איהם.“

לאָמיר לאָזען אן אַ זייט די שפעטערע אויסלאָגען, דורך וועלכע דער פראָדוקט קומט אָן צום פערברויכער, און לאָמיר זיך דערוויילע בעשעפטיגען מיט דעם גאָנץ ערשטען — מיט דער

רענטע וואָס דער פּאכטער בעצאָהלט דעם אייגענטימער. די פּראָ-
גע איז איצט, אויף וואָס פאַר אַ רעכט שטיצט זיך דער אָנשפּרוך
פּון דעם אייגענטימער אויף אַט דער רענטע?

לויט ריקארדאָ, מאַקולאַך און מילל איז דער פּאכט ניט
מעהר ווי דער בעטרעף פּון דעם איבער-
פּלוס אין פּראָדוקטען, וואָס אַ פּרוכט-
באַרע ערד גיט. אַרויס, אין פּערגלייך
מיט די פּראָדוקטען פּון וועניגער פּרוכט-
באַרע שטיקער לאַנד; אזוי אז די פּאכט פאַר די
פּרוכטבאַרע שטיקער לאַנד הויבט זיך ערשט אָן, ווען מען מוז,
צוליב דער פּערמעהרונג פּון דער בעפעלקערונג, אָנהויבען בעאַר-
בייטען די וועניגער פּרוכטבאַרע פעלדער.

עס איז זעהר שווער צו געפינען דערין עפעס אַ זין. ווי אזוי
קאָן פּון דעם אונטערשייד צווישען דער קוואַליטעט פּון
צוויי פעלדער ענטשטעהן אַ רעכט אויף אַ שטיק ערד? ווי אזוי
קאָן די דאָזיגע פּערשידענהייט בעשאַפּען אַ יורדישען און פּאָליטי-
שען פּרינציפּ? די דאָזיגע מעטאָפּיזיק איז פאַר מיר אזוי פיין
אַדער אזוי געדריכט, אז וואָס מעהר איך דענק וועגען איהר, אלץ
מעהר פּערליר איך זיך אין איהר. לאַמיר אָננעהמען אז דאָס
פעלד א' קען ערנעהרען 10,000 איינוואָיהנער, און דאָס פעלד ב'
קאָן ערנעהרען נאָר 9,000, און ביידע פעלדער האָבען אַ גלייכען
שטח. ווען די פּערמעהרונג פּון די בעוואוינער פּון דעם באַדען א'
וועט זיי צווינגען צו בעאַרבייטען אויך דעם באַדען ב', וועלען זיך
די גרונדאייגענטימער פּון א' הייסען בעצאָהלען פּון די פּאכטערס
רענטע, לויט דער פּערהעלטניס פּון 10 צו 9. דאָס איז, ווי איך
גלויב אלץ וואָס ריקארדאָ, מאַקולאַך און מילל מיינען צו זאָגען.
אַבער אויב באַדען א' קאָן נאָר ערנעהרען אזוי פיעל איינוואוינער
וויפיעל ער קאָן ענטהאַלטען, דאָס הייסט, ווען די בעוואוינער פּון
א' האָבען לויט זייער צאָהל פּונקט אזוי פיעל וויפיעל זיי מוזען
האַבען צו לעבען, ווי אזוי קאָנען זיי נאָך בעצאָהלען די פּאכט?

ווען זיי וואַלטען זיך בעשרענקט און בלויז געזאָגט, אז דער
אונטערשייד צווישען די צוויי פעלדער איז געווען אַן אַנלאָס
פּון פּאכט, אָבער ניט איהר סבב, וואַלטען מיר פּון דער דאָזי-
גער איינפאַכער בעאַבאַכטונג געקאָנט עפעס לערנען, דהינו, אז די

ענטשטעהונג פון פאכט האָט געהאַט אַלס פּרינציפּ דעם וואונט נאָך גלייכהייט. אין דער אמת'ן, אויב אַלע מענשען האָבען אַ גלייך רעכט אויף גוטע פעלדער, קאָן קיינער ניט געצוואונגען ווערן צו בעאַרבייטען די שלעכטע פעלדער אָהן אַן ענטשפרעכענדע בעלוי-נונג. לויט ריקארדאָ, מאַקולאָך און מילל איז לכן געווען אַ מיין ענטשעדיגונג, וואָס האָט געזאָלט אויסגלייכען די פּערדינסטען מיט די טרחות. מען מוז צוגעבען, אַז דאָס איז אַ שלעכטער סיסטעם פון פּראַקטישער גלייכהייט; אָבער דאָס וואָלט לכול הפּחות געווען אַ גוטע כּונה. וואָס פאַר שליסע האָבען געקאָנט ציהען דערפון ריקארדאָ, מאַקולאָך און מילל צו גונסטען פון אייגענטום? זייער טעאָריע איז אַ וואַפע געגען זיך אליין. מאַלטום גלויבט, אַז דער שורש פון פּאָכט איז די פּעהיגקייט פון דער ערד צו געבען מעהר נאהרונג ווי עס איז נויטיג פאַר די וואָס בעאַרבייטען זי. איף וואָלט פּרעגען מאַלטום'ן, פאַרוואָס זאָל דער ערפּאָלג פון אַרבייט בעגרינדען צו גונסטען פון פּוילענצער אַ רעכט אויף אַ חלק אין די פּראָדוקטען?

אָבער דער הערר מאַלטום פּערשטעהט ניט דעם פּאָכט, פון וועלכען ער רעדט. יאָ, די ערד האָט די מעגליכקייט צו ערנעהרען מעהר מענשען וויפּעל עס בעאַרבייטען זי, אויב מען פּערשטעהט אונטער בעאַרבייטען בלויז די פּערמערס. אָבער דער שניידער מאַכט אויף מעהר קליידער ווי ער פּערנוצט, און דער טישלער מעהר מעבעל ווי ער ברויכט. און אזוי ווי די אַלע פּראָ-פּעסיאָנען בעשטעהען און שטיצען זיך געגענווייטיג, מוז מען דערפון דרינגען, אַז ניט נאָר דער ערד-אַרבייטער, נאָר אויף אַלע געווערבען און מלאכות, ביז צום לעהרער און דאָקטאָר, מווען ווערען בעציי-כענט אַלס ערד-אַרבייטער. דער פּרינציפּ וואָס מאַלטום בעשטימט פאַר פּערמערס, איז דער פּרינציפּ פון האַנדעל; אָבער אזוי ווי דער גרונדגעזעץ פון האַנדעל איז די גלייכווערטהיגקייט פון די אויסגעטוישטע פּראָדוקטען, איז אַלצדניג וואָס צושטערט די דאָזיגע גלייכווערטהיגקייט אַ פּערלעצונג געגען דעם געזעץ; עס איז אַ רעכנונגספּעהלער, וואָס מען מוז אויסבעסערן.

ביוקאנאן, אַ קאָמענטאַטאָר פון סמיטה, האָט אין דער פּאָכט געזעהן דעם רעזולטאַט פון אַ מאָנאָפּאָל און בעהויפטעט, אַז נאָר אַרבייט אליין איז פּראָדוקטיוו. ער האָט דערפון געצויגען דעם

שלוס, אז אהן דעם מאַנאַפּאָל וואָלטען די פּראָדוקטען געווען טהייערער, און ער האָט ניט געפונען קיין בעגרינדונג פון פאכט ווי נאָר אינ'ם בירגערליכען געזעץ. די דאָזיגע מיינונג איז אַ נעבענפּאָלגע פון דער פּאַראַויסזעצונג, וועלכע מאַכט פונ'ם בירגערליכען געזעץ דעם גרונד פון אייגענטום. אָבער פאַרוואָס האָט דאָס בירגערליכע געזעץ, וועלכעס דאַרף זיין די געשריבענע פערנונפט, סאַנקציאָנירט דעם דאָזיגען מאַנאַפּאָל? ווער עס זאָגט מאַנאַפּאָל שליעסט אויס גערעכטיגקייט; אזוי אז ווען מען זאָגט אז פאכט איז אַ מאַנאַפּאָל, געהייליגט פון געזעץ, זאָגט מען דערמיט, אז אונגערעכטיגקייט האָט די גערעכטיגקייט צום פרינציפ, און דאָס איז אַ ווידערשפּרוך. סעי ענטפערט ביוקאנאַנ'ען, אז דער אייגענטימער איז ניט קיין מאַנאַפּאָל פּאָליסט, ווייל דער אמת'ער מאַנאַפּאָליסט איז דער „וועלכער גיט ניט צו קיין שום גראַד פון נוצליכקייט צו דער סחורה“.

וואָס פאַר אַ גראַד פון ניצליכקייט גיט צו דער אייגענטימער צו די פּראָדוקטען פון דעם פערמער? האָט ער געאַקערט, געזעעט, גערייניגט, געשניטען? און דאָס זיינען דאָך די פּראָצעסען, דורך וועלכע דער פערמער און זיינע מענשען פערגרעסערן די נוצען פון דעם מאַטעריאַל, וואָס זיי פערברויכען מיט דעם צוועק צו רעפּראָדוּ צירען.

„דער לאַנד-אייגענטימער פערגרעסערט די נוצען פון דער סחורה דורך זיין ווערקצייג, די ערד. דער דאָזיגער אינסטרומענט נעהט אַרױן די מאַטעריאַלען, פון וועלכע דער ווױץ בעשטעהט, אין איין צושטאַנד און גיט זיי אַרויס אין אַנאַנדערן. די ווירקונג פון דער ערד איז אַ כעמישער פּראָצעס, וועלכער ענדערט דעם יטאַף אויף אַזאַ אופן, אז עס פערגרעסערט איהם דורכדעם וואָס עס צערשטערט איהם. דער באַדען איז אַזאַ אַ פּראָדוּ צירער פון אַ נוצליכער זאַך; און ווען ער (ווער, דער באַדען?) לאָזט זיך בעצאָהלען דערפאַר אין דער פאַרם פון פּראָפּיט אָדער פאכט פאַר זיין אייגענטימער, גיט ער אויך עפעס דעם פערברויכער פאַר דער סומע, וואָס דער פערברויכער צאָהלט איהם. ער גיט איהם אַ פּראָדוצירטע געברױך זאַך; און טאַקע מהמת דער פּראָדוקציאָן פון דער דאָזיגער געברױך-זאַך רופען מיר אָן די ערד פּראָדוקטיוו, פונקט אזוי ווי די אַרביים.“

לאָמיר דאָס אַביסעל מסביר זיין.

דער שמיד, וואָס פאַבריצירט פאַר דעם אַקער-בויער די אַקער געצייג, דער וועגען-מאַכער, וואָס מאַכט איהם אַ וואָגען, דער מויר ערער, וואָס בויט זיין שפייכלער, דער טישלער, דער בלעכער א. א. ו.

ווי, וועלכע ווירקען אלע מיט ביי דער אגריקולטור דורך די ווערק-צייג, וואָס זיי פערפערטיגען, זיינען פראָדוצירער פון ניצליכקייטען; פאָלגליך האָבען זיי אַ רעכט אויף אַ טייל פון די פראָדוקטען.

„אָהן צווייטעל“, זאָגט סעי; „אָבער די ערד איז אויך אַ ווערקצייג און איהרע דיענסט-לויסטונגען מוזען אויך בעצאָהלט ווערן, פאָלגליך...“

איך שטים איין, אַז די ערד איז אַ ווערקצייג, אָבער ווער האָט געמאַכט דעם דאָזיגען ווערקצייג? האָט דער אייגענטימער עס גע-מאַכט? האָט ער אַריינגעגעבען אין איהר קראַפט און פרוכטבאַר-קייט דורך דעם ווירקענדען כח פון אייגענטומס-רעכט, דורך אַט דער „מאָראַלער אייגענשאַפט“, וואָס ער האָט אַריינגעגאַסען אין דעם באַדען? גענוי אין דעם בעשטעהט דעם אייגענטימער'ס מאַנאָ-פאָל, וואָס כאַטש ער האָט ניט געמאַכט דעם אינסטרומענט, הייסט ער זיך בעצאָהלען פאַר געברויכען איהם. ווען דער בורא עולם וואַלט געקומען און זיך געהייסען בעצאָהלען פאַכט-רענט פאַר דער ערד, וואַלטען מיר זיך מיט איהם גערעכענט; אָבער דער אייגענטימער, אונטערשטיצט פון דער רעגירונג, מוז אונז צייגען זיין שטר נאמנות פון גאָט?

„דעם אייגענטימער'ס אַרבייט“, זאָגט סעי, „איז אַ גאַנץ כעקוועטע, דאָס גיב איך צו.“

די הודאה איז אמת נאָאיוו.

„אָבער מיר קאָנען זיך ניט בעגעהן אַחן איהם. אָהן אייגענטום וואַלט זיך אויך פויער געשלאָגען מיט'ן צווייטען כדי צו בעאַרבייטען אַ פעלד, וואָס האָט ניט קיין אייגענטימער, און דאָס פעלד וואַלט געבליבען אונטעאַרבייט...“

אַלואָ, די דאָלע פון אייגענטימער איז צו מאַכען שלום צוויי-שען אלע ערד-אַרבייטער דורך דעם וואָס ער בערויבט זיי אַלע-מען גלייך... אָה, פערנונפט! אָה, גערעכטיגקייט! אָה וואונדער-באַרע חכמה פון עקאָנאָמיסטען! דער אייגענטימער, לויט זיי, טהוט ווי פעררען-צאָנדען, וועלכען צוויי ריזענדע, וואָס האָבען זיך געקריענט איבער אַן אויסטער, האָבען גענומען פאַר אַ בורר. ער האָט אויפגעפענט די שאַלען, האָט איינגעשלונגען דעם אויס-טער און געזאָגט צו ביידע צדדים: — „דאָס געריכט פסקנ'ט, יעדערער פון אייך זאָל קריגען אַ שאַל.“

קאָן מען נאָך זאָנען ערנערס וועגען אייגענטום? וועט סעי

אונז ערקלערן, ווארום די ארבייטער, וועלכע וואָלטען זיך אָן דעם אייגענטימער געשלאָגען פאר'ן בעזיז פון באָדע, שלאָגען זיך ניט מיט די אייגענטימער פאר'ן בעזיז פון דעמזעלבען באָדען? עס איז מן הסתם דערפאר, ווייל זיי האָלטען זיי פאר געזעצליכע בעזיצער און ווייל זייער רעספעקט פאר אן אייגענבילדעטען רעכט איז שטארקער איידער זייער גייציגקייט.

איך האָב בעוווּזען אין צווייטען קאפיטעל, אז דער בעזיז אָהן אייגענטום האָט ככח אויפצוהאַלטען די סאָציאַלע אָרדנונג. איז עס דען שווערער צו מאַכען שלום צווישען בעזיצער אָהן בעלי בתים, איידער צווישען פערמערס, וועלכע האָבען איבער זיך אייגענטימער? וואָלטען דען ארבייטענדע מענשען, וועלכע רעספעקטירען, צו זייער אייגענעם שאָדען, די פּרעטענדירטע רעכט פון פּוילענצער, אַרויס-געטראָמען אַנטקעגען דעם נאַטירליכען רעכט פון פּראָדוצירער און בעלי מלאכות? וואָס! אַויב דער פּויער וואָלט פּערלווירן זיין רעכט אויף דער ערד אַזוי שנעל ווי ער זיצט ניט מעהר אויף איהר, וואָלט ער דעריבער געוואָרן גייציגער? און צי דען וואָלט די אונט-מעגליכקייט צו פּאָדערן הוספה, צו לעגען אַ קאָנטריבוציע אויף פּרעמדע ארבייט, געוואָרן אַ קוואַל פון מחלוקות און געריכט מיטשפּים? די עקאָנאָמיסטען האָבען אַ מערסווירדיגע לאַגיק. אָבער מיר זיינען נאָך ניט פּאַרטיג. נעהמט אָן, אז דער אייגענ-טימער איז דער לענאלער האַרר פון דעם גרונד און באָדען. „די ערד“, זאָגען זיי, „איז אַן אינסטרומענט פון פּראָדוקציע“. דאָס איז אמת. אָבער ווען זיי בייטען איבער אין זאָן די שטעלונג פון די יוערטער און זאָגען, אז „די ערד איז אַ פּראָדוצירענדער אינסטרומענט“, בעהויפטען זיי אַ פּערפּלובטען ליגען.

לויט קענען און די אַלטע עקאָנאָמיסטען, קומט יעדע פּראָ-דוקציע פון דער ערד. סמיטה, ריקארדאָ, טראַסי, דאגענען, ער-קלערן, אז יעדע פּראָדוקציע איז נאָר ארבייט. סעי און אלע די, וואָס זיינען געקומען נאָך איהם, בעהויפטען, אז ביידע, די ערד און די ארבייט זיינען פּראָדוקטיוו און אז די קאפיטאַלען זיינען אויך פּראָדוקטיוו. די לעצטע זיינען די עקלעקטישע שולע אין דער פּאָ-ליטישער עקאָנאָמיע. דער אמת איז, אז ניט די ערד און ניט די ארבייט און ניט די קאפיטאַלען זיינען פּראָדוקטיוו; די פּראָדוק-ציען ענטשטעהט פון דער מיטווירקונג פון די אַלע דריי גלייכנוי-

טיגע עלעמענטען, וועלכע זיינען אָבער, יעדער בעזונדער, גלייך אונ-
פֿרוכטבאר.

די פּאָליטישע עקאָנאָמיע, אמת, בעשעפטיגט זיך מיט דער
פּראָדוקציע, מיט דעם קאָנסום פון רייכטימער און פון ווערטהען;
אָבער פון וואָס פאַר ווערטהען? פון ווערטהען וואָס זיינען בע-
שאַפֿען פון מענשליכען פֿלייס; דאָס הייסט פון ענדערונגען, וואָס
דער מענש מאַכט אין דער מאַטעריע כדי צו מאַכען זי געאייגענט
פאַר זיינע בעדערפנישען, אָבער ניט פון פאַרטיגע נאַטור פּראָדוק-
טען. אַפילו ווען די אַרבייט פון מענשען זאָל בעשטעהן בלויז אין
דעם אָנפאַסען מיט דער האַנד, וואָלט פאַר איהם ניט עקזיסטירט
קיין פּראָדוצירטער ווערטה, ביז ער וואָלט זיך ניט גענעבען די דאָ-
זיגע מיה. ביז דעמאָלט האָט פאַר איהם דאָס זאַלץ אין ים, דאָס
וואַסער פון קוואַל, דאָס גראַז פון פעלד, דאָס האָלץ פון וואַלד, אַזוי
גיט ווי קיין שום עקזיסטענצווערטה. אָהן דעם נעץ פון דעם פישער
גיט דער ים ניט קיין פיש; אָהן דער האַק און דעם האָלץ האַקער
גיט ניט דער וואַלד קיין האָלץ, ניט קיין האָלץ צום הייצען אין ניט
קיין בויהאָלץ; אָהן דעם אַקער גיט דאָס פעלד ניט קיין היי און ניט
קיין ווייץ. די נאַטור איז אַ מין גרויסע שטאַף־מאַסע צום אויס-
נוצען און בעאַרבייטען; אָבער די נאַטור פּראָדוצירט נאָר פאַר
דער נאַטור; אין זין פון פּאָליטישער עקאָנאָמיע, ד"ה בנוגע צום
מענשען, זיינען די פּראָדוקטען נאָך ניט קיין פּראָדוקטען.

די קאפיטאַלען, די ווערקצייג און די מאשינען זיינען דאָס-
גלייכען אונפּראָדוקטיוו. דער האַמער און דער אַמבוס שמידען
ניט אָהן דעם שמיד און אָהן אייזען; די מיהל אָהן דעם מילנער
און אָהן די קערנער מאָהלען ניט א. אַז. וו. ברענגט צוזאַמען די
ווערקצייג און די רויע מאַטעריאַלען; לעגט אוועק אויף אַ פּרוכט-
באַרער ערד אַן אַקעראייזען און זריעה; שטעלט אויף אַ בלאָזאַק,
צינדט אָן דאָס פייער און פערמאַכט די קוזנע, — איהר וועט דער-
מיט נאָר ניט פּראָדוצירען. די דאָזיגע בעמערקונג איז געמאַכט
געוואָרען פון אַן עקאָנאָמיסט, וועלכער האָט געהאַט מעהר געזונטען
פערשטאַנד איידער זיינע קאָלעגען. „סעי לֵאָזט דעם קאפיטאַל
שפיעלען אַ ראַלע וואָס ליגט ניט אין זיין נאַטור; אַן און פאַר זיך
איז דער קאפיטאַל אַ אונבעוועגליכער אינסטרומענט.“ (זש. דראָז:
פּאָליטישע עקאָנאָמיע.)

און אפילו דאן, ווען קאפיטאל און ארבייט זיינען פעראייניגט, נאָר זיי זיינען שלעכט פעראייניגט, פראָדוצירען זיי אויף גאָר נישט. אַקערט אַ זאַמדיגע וויטטע, דרעשט דאָס וואַסער פון טייַך כען, וואַרפט דורך אַ זיפּ בוכשטאַבען פון אַ זעקאַסטען — עס וועט אויף ניט ברענגען, ניט קיין ווייץ, ניט קיין פיש און ניט קיין ביכער. אַזאַ אַרבייט וועט זיין פונקט אזוי אונפראָדוקטיוו ווי די גרויסע אַרבייט פון קסערקסעס' אַרמעע, וועלכער האָט, ווי הערצאָ דאָס דערזעהלט, געהייסען דריי מיליאָן סאָלאַטען שמיסען דעם ים אַלס שטראָף, פאַר וואָס ער האָט צובראָכען און צוטראָגען די שוויס־בּריק, וואָס דער גרויסער קעניג האָט אַריבערגעוואָרפען איבער איהם.

אינסטרומענטען און קאפיטאלען, ווי ערד און ארבייט, ווען זיי זיינען אָבגעזונדערט און ריין אַבסטראַקט גענומען, זיינען ניט, אויסדריקליך געזאָגט, פּראָדוקטיוו. דער אייגענטימער וועלכער פער־לאַנגט אַ צינז פאַר דער בענוצונג פון אַ אינסטרומענט, אָדער פאַר דער פּראָדוקטיווער קראַפט פון זיין ערד, נעהמט אָן פאַר אַן אמת אַ גרונדפּאַלשען פאַקט: נעמליך, אַז די קאפיטאַלען פּראָדוצירען עטוואַס דורך זיך אליין; און ווען ער לאָזט זיך בעצאָהלען פאַר דיזען כלומרשט'דיגען פּראָדוקט, קריגט ער, בוכשטעבליך, עטוואַס פאַר גאָרנישט.

א ק ש י ה: — אויב אָבער דער שמיר, דער וואָגענ־מאַכער, מיט איין וואָרט, יעדער פאַבריקאַנט, האָט אַ רעכט אויף דעם פּראָדוקט, אַלס שכר פאַר די אינסטרומענטען וואָס ער שטעלט צו; און אויב די ערד איז אַן אינסטרומענט פון פּראָדוקציע, — פאַר וואָס זאָל דער אינסטרומענט ניט איינברענגען זיין אייגענטימער, דעם ווירקליכען צי דעם פיקטיווען, אַ חלק פון דעם פּראָדוקט, פונקט אזוי ווי דעם בעל־מלאכה, וואָס מאַכט די סאַכעס אָדער וואָגענס? ת ש ו ב ה: — דאָ ריהרען מיר אָן דעם תּוֹף פון דער פּראַגע, דעם סוד פון אייגענטום, וועלכען מיר מוזען קלאָר מאַכען, אויב מיר ווילען זויפיעל ניט איז פערשטעהן די משונה'דיגע פּאַלגען פון דעם צינז אָדער הוספּה־רעכט.

דער אַרבייטער וואָס פאַבריצירט אָדער פּעריכט די אינסטרומענטען פון דעם אַקערבויער קריגט זיין פּרייז א י י ז מ א ל, — אָדער ווען ער האָט געענדיגט זיין אַרבייט, אָדער אין עטליכע אַכ־

צאָהלונגען; און ווען דער אַרבייטער האָט געקראָגען זיין גע-
צאָהלט, זיינען די ווערקצייג ניט מעהר זיינע. ער פערלאָנגט
ניט מען זאָל איהם צאָהלען צוויי מאָל פאַר'ן זעלבען ווערקצייג,
פאַר דערזעלבער רעפּאַראַטור. אויב ער קריגט יעדען יאָהר אַ חלק
פון דעם אַקערבויער'ס פּראָדוקטען, איז עס דערפאַר וואָס ער טהוט
עפעס פאַר איהם יעדען יאָהר.

דער אייגענטימער, פערקעהרט, גיט גאָרנישט אַוועק פון זיין
ווערקצייג; לאָזט זיך אייביג פאַר איהם בעצאָהלען און איז זיין
אייביגער בעל־הבית.

די רענטע וואָס דער אייגענטימער פערלאָנגט, איז ניט פאַר
די קאָסטען פונ'ם האַלטען און רעפּאַרירען פון דעם אינסטרומענט;
די דאָזיגע קאָסטען מוז טראָגען דער, וואָס דינגט עס און קעהרען
זיך מיט דעם אייגענטימער אָן גור אַזוי ווייט, ווי ער איז פער-
אינטערעסירט אין דער ערהאַלטונג פון זיין אייגענטום. אויב ער
נעהמט די דאָזיגע אויסגאַבען אויף זיך, גיט ער שוין גוט אַכטונג,
מען זאָל זיי איהם אָכצאָהלען דערפאַר.

די רענטע איז אויך ניט דער פּראָדוקט פון אינסטרומענט,
ווייל דער אינסטרומענט אַליין פּראָדוצירט גאָרנישט; מיר האָבן
בען דאָס שוין פריהער בעוווּזען אין וועלען עס נאָך ווייטער זעהען
פון די קאָנסעקווענצען.

ענדליך, די רענטע איז אויך ניט דעם אייגענטימער'ס חלק
אין דער פּראָדוקצאָן, ווייל דאָן וואָלט ער דאָך געדאַרפט אַוועק-
געבען אין גאַנצען אָדער אַ טהייל פון זיין אינסטרומענט, אַזוי ווי
עס טהוט דער שמיד און דער וואָגענמאַכער, און דאָן וואָלט ער
אויפגעהערט צו זיין אייגענטימער, און דאָס וואָלט דאָך געווען אַ
ווידערשפּרוך צו דער אידעע פון אייגענטום.

כּבן, צווישען אייגענטימער און פּאַכטער איז ניטאָ קיין אויט-
טויש פון ווערטען און דיענסטען; דערפאַר איז, ווי מיר האָבען
שוין געזאָגט אין דעם אַקסיאָם, דער פּאַכט אָן אמת'ער צינז, אַ
נזלח, געגרינדעט אויסשליסליך אויף שווינדעל און געוואַלט פון
אייז זייט און שוואַכקייט און אונוויסענהייט פון דער אַנדערער
זייט. די פּראָדוקטען, זאָגען די עקאָנאָמיסטען, ווע-
רען געקויפט נאָר פאַר פּראָדוקטען. דער
דאָזיגער אַפּאָריום איז די פּעראַרטיילונג פון אייגענטום. אַזוי ווי

דער אייגענטימער פראדוצירט גארנישט, ניט אליין און ניט מיט זיין אינסטרומענט, און קריגט פראדוקטען פאר גארנישט, איז ער אָדער א פאראזיט אָדער א גנב. פאָלגליך, אזוי ווי אייגענטום קען נאָר עקזיסטירען אלס א רעכט, איז דאָס אייגענטום אונז מעגליך.

ש ל ו ס ע ן : — 1) די רעפובליקאנישע קאנסטיטוציע פון 1793, וועלכע האָט דעפינירט אייגענטום אלס „דאָס רעכט צו געניסען די פרוכטען פון אייגענער ארבייט“, האָט געמאכט א גרויז סען טעות; זי האָט געדארפט זאָגען: אייגענטום איז דאָס רעכט צו געניסען און פערברויכען אנדערע מענשענ'ס גיטער — די פרוכטען פון פּרעמדער ארבייט.

2) יעדער בעזיצער פון פעלדער, הייזער, מעבעל, מאַשינען, ווערקצייג, מוזיק-געלד, א. א. וו., וואָס פּערדינגט אירגענד וועלכע זאך, פאר א העכערן פרייז איידער די קאסטען פון רעפאראטור בעטרעפּען (די אויסגאבען רעכענען זיך על השבון פון דעם באַרגער און שטעלען פאָר פראָדוקטען, וועלכע ער טוישט אויס אויף אנדערע פראָדוקטען), איז א שווינדלער, א בעטריגער. מיט איין וואָרט, יעדע רענטע, וואָס איינער בעקומט, ניט אלס לויין פאר ענטשעדיגונג, נאָר אלס געצאָהלט פאר א הלואה, איז אן אייגענטומס-אָקט, א גנבה.

ה י ס ט אָ ר י ש ע ר ק אָ מ ע נ ט א ר . — די קאָנטריבוט ציע וואָס א זיעגענדע נאַציאָן לעגט ארויף אויף א בעזיעגטער איז אן אמת'ער פאָכטירענט. די באַראַנישע רעכטע, דער מעשר, די „טויטע האַנד“, די פאַנשיציזנע ארבייט, וועלכע די רעוואָלוציאָן פון 1789 האָט אָבגעשאַכט, זיינען נאָר געווען פּערשיידענע פאַרמען פון אייגענטומסרעכט; און אלע די וואָס האָבען אונטער דעם נאָמען פון אַדעליגע, פּריצים, גייסטליכע א. א. וו., גענאָסען די דאָזיגע רעכט זיינען ניט געווען עפעס אנדערש ווי אייגענטימער. ווען מען פּערטיידיגט היינט אייגענטום, פּעראַורטהיילט מען דער מיט די רעוואָלוציאָן.

צווייטער זאץ

אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל דארט וואו עס עקזיסטירט, קאסט די פראדוקציען מעהר וויפיעל זי איז ווערטה.

דער פאָריגער זאץ האָט בעהאַנדעלט געזעצגעבענרע פראָ- גען, דער איצטיגער וועט זיך בעשעבטיגען מיט עקאָנאָמישע פראָב- לעמען. ער וועט זוכען צו בעווייזען, אז אייגענטום, וואָס האָט זיין מקור אין געוואלט, פיהרט צו אויסברענגעריי.

„די פראָדוקציען“, זאָגט סעי, „איז אַ גרויסער אויסטויש. כדי דער אויסטויש זאל זיין פראָדוקטיוו, מוז דער ווערטה פון אלע דיענסט-לייסטונג- גען שטעהן אין גלויבגעוויכט מיט דעם ווערטה פון דעם פראָדוצירטען געגענשטאַנד. איז די דאָזיגע בעדינגונג ניט ערפולט געוואָרען, איז דער אויסטויש ניט געווען קיין גלויבער, דער פראָדוצירענדער האָט געגעבען מעהר וויפיעל ער האָט בעקומען.“

אַבער, אזוי ווי ווערטה האָט אלס יסוד ניצליכקייט, פאָלגט דערפון, אז יעדער נוצלאָזער פראָדוקט איז בהכרח ווערטהלאָז, אז ער קאָן ניט אויסגעטוישט זוערן; דאָס הייסט, אז מען קאָן ניט בעצאָהלען מיט איהם פאר פראָדוקטיווע דיענסט-לייסטונגען.

פאָלגליך, אויב די פראָדוקציען קאָן זיין גלייך מיט דעם קאָנסום, קאָן זי אָבער קיין מאָל ניט זיין גרעסער; ווייל עס איז נור דאָרט פאָראַן אַ אמת'ע פראָדוקציען וואו עס איז דאָ אַ פראָ- דוקציען פון אַ ניצליכער זאָך און עס איז ניטאָ קיין ניצליכקייט וואו עס איז ניטאָ קיין מעגליכקייט פון קאָנסום. פאָלגליך, יעד דער פראָדוקט וואָס ווערט דורך דעם איבערפלוס ניט קאָנסומיר- באַר, ווערט ער בנוגע צו דער דאָזיגער קוואַנטיטעט, נוצלאָז, ווערטהלאָז, אָהן אויסטויש-ווערטה, דאָס הייסט מען קען דערמיט גאָרניט בעצאָהלען; עס איז גאָר קיין פראָדוקט ניט.

און וויעדערגערערט, כדי דער קאָנסום זאל זיין לעגטיים, אַ ווירקליכער קאָנסום, מוז ער האָבען אַ רעפראָדוקציעאָנסווערטה; ווייל אויב ער איז ניט פראָדוקטיוו, זיינען די פראָדוקטען, וואָס ער פערצעהרט, פערניכטעטע ווערטהען, זאכען פראָדוצירט אויף לאַכוד, און דורכדעם ווערט דער פרייז פון פראָדוקטען אַראַבנעזעצט

אונטער זייער ווערט. דער מענש האָט די קראַפט צו פּערניכ-טען, ער קאָנזומירט אָבער נאָר דאָס, וואָס ער רעפּראָדוצירט. אין אַ גערעכטער עקאָנאָמיע איז פּאָלגליך דאָ אַן אויסגלייכונג צווישען דער פּראָדוקציע און דעם קאָנסום.

אויסגעהענדיג פון די דאָזיגע הנחות, שטעל איך זיך פאַר אַ שבט פון טויזענד פּאַמיליעס פּערשפּאַרט צווישען די מויערן פון אַ בעשטימטער טעריטאָריע און אָבגעזונדערט פון יעדען אויסערען האַנדעל. דער דאָזיגער שבט וועט פאַר אונז רעפּרעזענטירען די מענשהייט, וועלכע איז צושפּרייט איבער דער גאַנצער ערד און באַמת אינאָלירט. אַזוי ווי דער הילוף צווישען אַ שבט און די גאַנצע מענשהייט איז בלויז אין צאָהל, וועלען די עקאָנאָמישע רעזול-טאַטען זיין דיזעלכע.

איך נעהם אָן, אַז די דאָזיגע טויזענד פּאַמיליען, וועלכע ני-בען זיך אויסשליסליך אָב מיט געטריידע-קולטור, מוזען צאָהלען יעדעס יאָהר, אַ סכום פון צעהן פּראָצענט פון זייערע פּראָדוקטען צו הונדערט מענשען, וואָס זיי האָבען אויסגעקליבען. ס'איז קלאָר, אַז אין דעם דאָזיגען פּאַל וועט דאָס צינז רעכט זיין אַ מין שטייער אויף דער געזעלשאַפּטליכער פּראָדוקציע. צו וואָס וועט דער שטייער דינען? עס קאָן ניט זיין כּדי צו פּערזאָרגען דעם שבט מיט לעבענס-מיטלען, ווייל דאָס האָט גאַרנישט צו טהאָן מיט פּאַכט-רענט; עס קאָן אויך ניט זיין צו צאָהלען פאַר די עננס-לייסטונגען און פּראָדוקטען, ווייל די אייגענטימער, וועלכע האָ-בען געאַרבייט פונקט ווי די אַנדערע, האָבען געאַרבייט נאָר פאַר זיך. און ענדליך, וועט דער דאָזיגער שטייער אויך זיין נוצלאָז פאַר די וואָס בעקומען די רענטע. זיי האָבען אַריינגענומען גענוג תּבואה פאַר זייער געברויך, און קאָנען ניט, אין אַ געזעלשאַפּט אָהן האַנדעל און אָהן אינדוסטריע, זיך פּערשאַפען קיין שום אַנדער זאך דורך אויסטויש, זיי קאָנען דעריבער קיין נוצען ניט האָ-בען פון זייער הכנסה.

אין אזאַ געזעלשאַפּט, וואו אַ צעהנט-חלק פון די פּראָדוקטען קאָן ניט פּערצעהרט ווערן, איז אַ צעהנטעל פון דער אַרבייט ניט בעצאָהלט, הייסט עס אַז די פּראָדוקציע קאָסט מעהר ווי זי איז ווערט.

לאָמיר איצט פּערוואַנדלען דריי הונדערט פון אונזערע תּבואה-

פּראָדוצירער אויף בעלי מלאכות פון אלערליי סאָרטען: 100 נערטנער און וויין־מאַכער, 60 שוסטער און שניידער, 50 טישלער און שמידען, 80 געלערנטע אין פערשיידענע פּראָפּעסיעס און כדי עס זאָל גאָר ניט פעהלען, 7 שוהל־לעהרער, 1 מעיאָר, 1 ריכטער, 1 גלח: יעדער איינער פון זיי פּראָדוצירט אויף דעם גאַנצען שבט. אזוי אז ווען די אלגעמיינע פּראָדוקציע איז 1000, איז דער קאָנסום פאר יעדען ארבייטער 1, נעמליך: תבואה, פלייש, 0.7; וויין און גרינסען, 0.1; שיד און קליידער, 0.06; אייזענווארג און מע־בעל, 0.05; פערשיידענעס, 0.08; אונטערריכט, 0.007; פער־וואַלטונג, 0.002; דאווענען, 0.001. סך־הכל, 1. אָבער די גע־מיינדע מוז געבען אַ רענטע פון 10 פּראָצענט; און מיר וועלען זעהן אז ס'איז גאָר קיין חלוק ניט, צי נאָר די אַקערבויער צאָהלען די רענטע, צי אלע ארבייטער זיינען פּעראַנטוואָרטליך פאר דעם: דער רעזולטאַט איז דערועלכער. דער פּערמער העכערט דעם פרייז פון זיינע פּראָדוקטען פּראָפּאָרציעאַנעל צו דעם וואָס ער מוז צאָהלען אויף זיין חלק; די אינדוסטריעלע ארבייטער פּאָלגען נאָך זיין ביי־שפיעל. נאָך געוויסע שוואַנקונגען, שטעלט זיך איין אַ גלייכגע־וויכט און יעדער צאָהלט כמעט אַ גלייכע סומע. עס וואַלט געווען אַ גרויסער טעות צו מיינען, אז נאָר די פּערמער צאָהלען דעם פּאכט פון דער פּערמע; ניין, די גאַנצע נאַציע צאָהלט זי.

אַלזאָ, זאָגן אידן, די אַבצאָהלונג פון 10 פּראָצענט האָט פּער־קלענערט דעם קאָנסום פון יעדען ארבייטער אויף פּאָלגענדען אופן: תבואה 0.63, וויין און גרינסען 0.09, קליידער און שיד 0.054, מעבעל און אייזענווארג 0.045, פערשיידענע פּראָדוקטען 0.072, אונטערריכט 0.0063, פּערוואַלטונג 0.0018, דאווענען 0.0009. סך־הכל 0.9.

דער ארבייטער האָט געשאַפּען 1, און ער פּערצעהרט נאָר 0.9. פּאָלגליך פּערלירט ער אַ צעהנטעל פון דעם פרייז פון זיין ארבייט, זיין פּראָדוקציע קאָסט אלץ מעהר וויפיעל זי איז ווערטת. פון דער אַנדערער זייט איז דאָס צעהנטעל, וואָס די אייגענטימער נעהן מען צו, אויך ווערט־האַלף; ווייל, זייענדיג אליין ארבייטער, האָר בען זיי גענוג צום לעבען פון די ניין־צעהנטעל פון זייערע פּראָדוק־טען, און עס פעהלט זיי נאָרנישט. צו וואָס דאַרפּען זיי האָבען אַ דאָפּעלטע פּאַרציען ברויט, וויין, פלייש, קליידער, גרינס, וואוי־

נונג א. אז. וו., ווען זיי קאָנען עס ניט פּערברויכען און ניט אויס-
טוישען? דער פּרייז פון פּאַכט בלייבט פּאַר זיי, ווי פּאַר אַלע
איבריגע אַרבייטער, אַ ווערטהלפּאָזיט, און געהט לאיבד אין
זייערע הענד. דערווייטערט די הויפּטעזע, מולטיפּליצירט די צאָהל
און די מינים פון פּראָדוקטען, עס וועט ניט ענדערן דעם רעזול-
טאַט אויף אַ האָר.

ביז אַהער האָב איך בעטראַכט דעם אייגענטימער אַלס אַנ-
טיילענעמער אין דער פּראָדוקצאַן — ניט נאָר, ווי סײַ זאָגט,
דורך דעם געברויך פון זיין אינסטרומענט, נאָר אויף אַ גאַנץ ווירק-
זאַמען אופן און דורך דער אַרבייט פון זיינע הענד. עס איז לייכט
צו זעהן, אז אונטער אַזעלכע אומשטענדען וועט אייגענטום קיין
מאָל ניט עקזיסטירען. וואָס געשעהט אָבער?

דער אייגענטימער, אַ הייה פול מיט תּאוה, אָהן בושע און
אָהן טוגענד, קאָן זיך ניט צופאַסען צו אַ לעבען פון אָרדנונג און
דיסציפּלין; אויב ער לייעבט אייגענטום, איז עס כּדי ער זאָל קאָר-
נען לעבען ווי אזוי ער וויל אַליין און פון וואָס ער וויל אַליין. זיין
ענדיג זיכער אז ער וועט האָבען פון וואַנען צו לעבען, גיט ער זיך
אַב מיט פּוסטע זאַכען, מיט וואוילטאָג; ער שפּיעלט, פּוילענצט
און זוכט אויף זאַכען, וואָס זאָלען רייצען זיין נייגער, זיינע תּאוות.
כּדי צו געניסען פון זיך אַליין, מוז דאָס אייגענטום זיך אַרויסנעהמען
פון דעם כּלל און זיך אָבגעבען מיט לוקסוס און אונמאָראַלע פּער-
גניגונגען.

אַנשטאַט אָבערזאָגען זיך פון דעם פּאַכט-צינו, וואָס געהט
לאיבד אין זייערע הענד, און אויף דעם אופן פּערלייכטערן די
אַרבייט פון דער געמיינדע, ווילען בעסער אונזערע הונדערט אייגענ-
טימער אַרומגעהן לעדיג. אַלס רעזולטאַט פון זייער צוריקציהען זיך
— די אכסאָלוטע פּראָדוקצאַן איז פּערקלענערט געוואָרן אויף הונד-
דערט און דער קאַנום איז געבליבען דערעלביגער — זעהט עס
אויס, אז די פּראָדוקצאַן און דער קאַנום כּאַלאַנסירען זיך. אָבער
ערשטענס, ווי באַלד אז די אייגענטימער אַרבייטען שוין מעהר ניט
איז דאָך זייער קאַנום, לויט די עקאָנאָמישע פּרינציפּען, ניט-פּראָ-
דוקטיוו; פּאָגליף איז אַנשטאַט דעם פּריהערדיגען צושטאַנד פון
דער געמיינדע — ווען די אַרבייט פון אַ הונדערט מענשען האָט זיך
ניט בעצאָהלט דורך קיינע פּראָדוקטען — איצט איינגעטראַטען אַ

צוישטאנד, אין וועלכען די פראָדוקטען פון אַ הונדערט מענשען ווערן קאָנזומירט אָהן אַרבייט. דער דעפיציט בלייבט שטענדיג דער-זעלביגער, אויף וועלכער זייט פון קאָנטראָבויך ער זאָל ניט שטעהן. ענטוועדער די כללים פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע זיינען פּאַלש, אָדער אַז ניט, איז דאָס אייגענטום, וואָס ווידערשפּרעכט זיי, אונז מעגליך.

די עקאָנאָמיסטען, בעטראַכטענדיג יעדען אונפּראָדוקטיווען קאָנזום, ווי אַ שלעכטע זאַך, ווי אַ בערויבונג פון דער מענשליכער ראַסע, הערן ניט אויף צו מוסר'ן די אייגענטימער, זיי זאָלען זיין בעשיידען, זיי זאָלען אַרבייטען און זיין שפּאַרזאָם. זיי פּרעדיגען די נייטווענדיגקייט זיך צו מאַכען ניצליך, און צוריקצוגעבען דער פּראָדוקציע דאָס, וואָס זיי בעקומען פון איהר. זיי שיטען פּעך און שוועבעל אויף לוקסוס און פּוילענצען. עס איז אודאי זעהר אַ שענהע מאָראַל: עס איז נאָר אַ שאַד, וואָס זי האָט קיין זין ניט. דער אייגענטימער וואָס אַרבייט אָדער, ווי די עקאָנאָמיסטען זאָגען, וואָס מ א כ ט ז י ק נ ו צ ל י ק, לאַזט זיך בעצאָהלען פאַר דער דאָזיגער אַרבייט און פאַר דעם ניצליך מאַכען זיך; איז ער דען צוליב דעם וועניגער אַ פּוילענצער בנוגע דאָס אייגענטום וואָס ער בעאַרבייט ניט און קריגט פון איהם אַ הכנסה? זיין לאַגע, וואָס ער זאָל ניט טהאָן, איז אַן אונפּראָדוקטיווע און אַ פּערברע-כערישע; ער קאָן ניט אויפהערן פּערשווענדען און פּערניכטען, ביידען נאָר דאָן, ווען ער הערט אויף צו זיין אייגענטימער.

אַבער דאָס איז נאָך דאָס ווינציגסטע פון די אומגליקען וואָס אייגענטום ברענגט ארויס. מען קאָן זיך פּאַרשטעלען, אַז די געזעל-שאַפט מוז אויסהאַלטען אַ געוויסע צאָהל לעדינגעהר, צי זי וויל, צי זי וויל ניט. עס וועלען שטענדיג זיין בלינדע, קאַליקעס, אידראָטען, מיטגעיס; זי קען לייכט אויסהאַלטען אייניגע פּוילענצער. אַבער דאָ ווערען די אונמעגליכקייטען קאָמפּליצירטער אין הויכען זיך איינע אויף דער אַנדערער.

דריטער זאץ

דאס אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל ביי א בעשטימטען קאפיטאל איז די פראדוקציע פראפארציאנעל צו דער אר-
בייט און ניט צו דעם אייגענטום.

כדי צו זיין ביכולת צו בעצאָהלען א פאכטרענטע פון 100, לויט'ן ערך פון 10 פראצענט פון דעם פראדוקט, מוז דער פראדוקט זיין 1,000; כדי דער פראדוקט זאל זיין 1,000, דארף מען האָבען 1,000 ארבייטער. פון דערפון איז גערונגען, אז ווען מיר האָבען נאָר וואָס אַבגעזאָגט אונזערע 100 ארבייטער-אייגענטימער, וועלכע האָבען אלע געהאַט א רעכט צו לעבען פון רענטע, האָבען מיר אליין עס געמאַכט אונמעגליך פאַר אונז אויסצוצאָהלען זיי זייער איינ-קונפט. די פראדוקטיווע קראפט, וועלכע איז פריהער געווען 1,000 איז געוואָרן 900, פאָלגליך איז אויף די פראדוקציע נאָר 900, און א צעהנטעל דערפון איז 90. איינס פון די צוויי מוז אַלזאָ געשעהען, אָדער 10 אייגענטימער זאָלען ניט קריגען בעצאָהלט, אויב די אנדערע 90 וועלען בעקומען די גאַנצע פאכטרענטע; אָדער אלע זאָלען איינוויליגען אויף די פערמינדערונג פון 10 פראצענט. וואָרים עס איז ניט די שולד פון דעם ארבייטער, וועלכער האָט קיין זאך ניט פערפעהלט, וועלכער פראדוצירט פונקט ווי פריהער, אז ער זאל דארפן ליידען דערפון, וואָס דער אייגענטימער האָט זיך צוריקגעצויגען; דער אייגענטימער אליין מוז טראָגען די פאָלגען פון זיין פוילענצען. אָבער אין דעם פאַל וועט דער אייגענטימער ווערן אָרימער צוליב דעם וואָס ער וויל געניסען. בעת ער וויל אויסאיבען זיין רעכט, פערלירט ער עס; עס קומט אויס, אז דאָס אייגענטום ווערט קלענער און פערשווינדט, אין דעם ערך וואָס מיר ווילען עס אָנפאַסען: וואָס מעהר מיר יאָגען זיך נאָך דעם, אלץ מעהר אַנטלויפט עס פון אונז. וואָס איז דאָס פאַר אַ מיין רעכט. וואָס בייט זיך לויט די פערהעלטנים פון די ציפער און קאָן פערניכט טעט ווערן פון אַן אַריפמעטישער קאָמבינאַציע?

דער ארבייטענדער אייגענטימער האָט געקראָגען: ערשטענס,

אלס ארבייטער, 0,9 אין ארבייטס־לוינ; צווייטענס, אלס אייגענ־טימער, 1 אין פאכט־רענטע. האָט ער זיך געזאָגט: מיין פאכט־רענטע איז מיר די והותר אָהן מיין ארבייט. תיכף אָבער איז זיין חכנסה, אויף וועלכער ער האָט גערעכענט, פערמינערט געוואָרען אויף אַ צעהנטעל, ניט וויסענדיג אפילו, ווי אזוי דאָס איז נעשעהן. ווען ער האָט מיטגעהאַלפּען אין דער פּראָדוק־ציאָן, האָט ער אליין געשאפּען דאָס צעהנטעל, וואָס איז איצט פּערשוואונדען. ער האָט געמיינט, אז ער ארבייט נאָר פאר זיך, און האָט, ניט בעמערקענדיג, געהאַט אַ פּערלומט ביים אויסטויש פון זיינע פּראָדוקטען, ער האָט זיך אליין בעצאָהלט אַ צעהנט חלק פון זיין אייגענער פאכט־רענטע. ווי אלע אנדערע, האָט ער פּראָדוצירט 1. און געקראָגען בלויז 0.9.

אויב אנשטאָט 900 ארבייטער, וואָלטען נאָר געווען 500, וואָלט די נאַנצע סומע פאכט־רענטע געווען נאָר 50; אויב עס וואָלטען געווען נאָר 100, וואָלט עס אַרונטערגעפאַלען צו 10. מיר קאָנען אוועקשטעלען אלס אַ געזעץ פון אייגענטומס־עקאָנאָמיע דעם פּאַל־גענדען אַקסיאָם: דער צינז פּער מינדערט זיך אין דער מאָס, וואָס די צאָהל פון לעדיג־געהר פּער מעהרט זיך.

אָט דער ערשטער רעוולטאַט וועט אונז פיהרען צו אַן אנדערן, נאָך אַ מעהר איבערראשענדען. זיין ווירקונג איז צו בעפרייען אונז מיט איין קלאַפּ פון אלע צרות פון אייגענטום, ניט אָבשאפּענדיג איהם, ניט טהוענדיג קיין עולה דעם אייגענטימער און בענוצענדיג זיך מיט אַ זעהר קאָנסערוואַטיווען מיטעל.

מיר האָבען געזעהן, אז אויב די פאכט־רענטע פון 1,000 ארבייטער איז 100, וואָלט פון 900 געווען 90, פון 800 — 80, פון 100 — 10 א. א. וו. אַזוי אז אויב די געזעלשאַפט וואָלט בעשטאַנען נאָר פון איין ארבייטער, וואָלט די פאכט־רענטע געווען 0.1, ווי גרויס עס זאָל ניט זיין דער שטח און דער ווערט פון דעם באָדען, וואָס מען האָט זיך אָנגעאייגענט. בכּוּ, ווען דער לאַנד־קאַפיטאַל איז בעשטימט, איז די פּראָדוקציאָן פּראָפּאָרציאָנעל צו דער ארבייט און ניט צום אייגענטום.

לויט אָט דעם פּרינציפּ, וועלען מיר אונטערוועקען, וועלכע סומע

וואָלט געדארפט זיין דער ציניזשאַקסימוס פון יעדען אייגענטום. וואָס איז אין עצם א פאכט־ארענדע? עס איז א קאָנטראַקט, דורך וועלכען דער אייגענטימער גיט אָפּ צו א פּעכטער דעם בעזיז פון זיין לאַנד פאַר א געוויסען חלק, וואָס ער, דער אייגענטימער, קרינט דערפון. ווען דער פאכטער ווערט דורך דער פּערמעהרונג פון זיין פאמיליע צעהן כאָף שטאַרקער איידער דער אייגענטימער, וועט ער פּראָדוצירען צעהן מאָל אזוי פיעל: וואָלט דער אייגענטימער געווען בערעכטיגט אין אזא פאל צו לאָזען זיך בעצאָהלען צעהן מאָל אזוי פיעל פאכט־רענט? זיין רעכט זאָגט ניט: וואָס מעהר דו פּראָדוצירסט, אַלץ מעהר צאָהלסט דו; עס לויטעט: וואָס מעהר איך טרעט דיר אָב, אַלץ מעהר פּערלאַנג איך. די פּערגרעסערונג פון דעם פּערמער'ס פאמיליע, די צאָהל הענד וואָס ער האָט צו זיין פּערפיגונג, זיין ארבייטסזאַמקייט — דאָס אלעס זיינען אורזאַכען פון דער פּער מעהרונג פון פּראָדוקציען, האָט אָבער ניט קיין שייכות צו דעם אייגענטימער. זיינע תבואות, דארפן ווערן געמאַסטען לויט זיין אייגענער פּראָדוקטיוו קראַפט, ניט לויט דער פּראָדוקטיוו קראַפט פון אנדערע. דאָס אייגענטום איז דאָס רעכט פון היספה, פון צינז, עס איז אָבער ניט קיין קאָפּיטייער. ווי אזוי קאָן אין מענש, וועלכער איז קוים פעהיג צו קולטיווירען אייניגע העקטאר מיט זיינע אייגענע כחות, פּערלאַנגען פון א געזעלשאַפט, אויפ'ן גרונד, וואָס זי בעארבייט צעהן טויזענד העקטאר פון זיין אייגענטום, 10,000 מאָל אזוי פיעל, וויפיעל ער קאָן ניט פּראָדוצירען אפילו פון איין העקטאר? פאַרוואָס זאָל דער פרייז פון א הלואה פּערגרעסערט ווערן לויט דעם ערך פון דעם טאַלאַנט און דער קראַפט פון'ם בעל־חוב, אָנשטאָט לויט דעם ערך פון דער נוצליכקייט, וואָס דער אייגענטימער האָט דערפון געקאָנט האָבען? מיר מוזען פּאָלגליך אַנער־קענען דעם צווייטען עקאָנאָמישען געזעץ: דער צינז האָט אַלס מאָס אַ ברוך־טייל פון דעם אייגענטימער'ס פּראָדוקציען. אָבער וואָס איז אייגענטליך די דאָזיגע פּראָדוקציען? מיט אנדערע ווערטער, וואָס האָט דער פרייז און בעזיצער פון באַדען אוועקגעגעבען פון זיין אייגענטום, בשעת ער לייט איהם אויס צום פאכטער?

ווען די פּראָדוקטיווע קראַפט פון אייגענטימער, פונקט ווי פון יעדען ארבייטער, איז 1, איז דער פּראָדוקט וואָס ער אָפּפערט,

אָבערענדיג זיין לאַנד, אויך 1. ווען די צינדראַטע איז, אַלזאָ, 10 פּראָצענט, וועט דער מאַקסימום פון יעדען צינו זיין 0.1. מיר האָבען אָבער געזעהן, אז יעדעס מאָל וואָס אַן אייגענטימער ציהט זיך צוריק פון דער פּראָדוקצאַן, פּערמינדערט זיך די צאָהל פּראָדוקטען מיט 1; אַלזאָ, וועט דער צינו, וואָס קומט איהם, פּערמינדערט ווערן פון 0,1, וואָס איז איהם געקומען כל זמן ער איז געבליבען צווישען די אַרבייטער צו 0.09, וואָס איהם קומט איצט בעת ער אַרבייט ניט, לויט דעם געזעץ פון פּערמינדערונג פון פּאַכט־רענט. דאָס פיהרט אונז צו דער לעצטער פּאַרמולע: די מאַקסימום איינקונפט פון אייגענטימער איז גלייך צום קוואַדראַט וואַרצל פון דעם פּראָדוקט פון איין אַרבייטער (אַנגענומען אַ וועלכע עס איז צאָהל אויסצוריקען אָט דעם פּראָדוקט). די פּערמינדערונג פון דער דאָזיגער הכנסה, אויב דער אייגענטימער אַרבייט ניט, איז גלייך צו דעם ברוך־טייל וואָס זיין צעהלער איז 1 און זיין אָנרופער איז די צאָהל וואָס דריקט אויס דעם פּראָדוקט.

דער מאַקסימום איינקונפט פון אַ ניט־אַרבייטענדען־אייגענטימער, אָדער פון איינעם וואָס אַרבייט פאַר זיך אַליין אויסערהאַלב דער געמיינדע, רעכענענדיג 10 פּראָצענט אויף אַ דורכשניט־פּראָדוקצאַן פון 1,000 פּראַנק פּער אַרבייטער, וואָלט אויף דעם אופן געווען 90 פּראַנק. אויב פּראַנקרייך האָט 1 מיליאָן אייגענטימער, פון וועלכע יעדער איינער ציהט אַ הכנסה פון 1,000 פּראַנק און פּער־צעהרט עס אויף אַן אונפּראָדוקטיווען אופן, איז אַנשטאַט דעם מיליאַרד וואָס זיי לאָזען זיך צאָהלען יעדעס יאָהר, קומט זיי נאָך דעם שטרענגען רעכט און נאָך דעם גענויען חשבון בלויז 90 מיליאָן. דאָס הייסט אַרונטערנעהמען נישקשה פון אַ סומע, 910 מיליאָן, פון די לאַסטען, וואָס דריקען אַזוי שווער אויף דעם אַרבייטער קלאַס. דער חשבון איז נאָך אָבער ניט געענדיגט, און דער אַרבייטער איז נאָך אַלץ אַנוויסענד וועגען אַלע זיינע רעכט. וואָס איז דאָס רעכט פון הוספה פון אַ גערעכטען שטאַנד־פונקט? אַן אַנערקענונג פון דעם רעכט אויף בעזיץ. אָבער

וויבאלד אז דאָס רעכט אויף בעזיין איז גלייך פאר אלעמען, איז דאָך יעדער מענש מיט דעמוזעלבען רעכט אן אייגענטימער. יעדער מענש האָט דאָס רעכט צו אַ הכנסה וואָס איז גלייך צו אַ ברוכטייל פון זיין פראָדוקט. אויב דער אַרבייטער איז געצוואונגען, על פי רעכט פון אייגענטום, צו צאָהלען דעם אייגענטימער אַ רענטע, איז דער אייגענטימער פערפליכטעט, דורכ'ן זעלבען רעכט, צו צאָהלען דיזעלבע רענטע צום אַרבייטער; און אזוי ווי זייערע רעכטע גלייכען זיך אויס, איז דער אונטערשייד צווישען ביידען גלייך נול.

ה ע ר ה : אויב די פאכט־רענט קאָן געזעצליך ניט זיין מעהר ווי אַ ברוכטייל פון'ם אָנגענומענעם פראָדוקט פון אייגענטימער, ווי גרויס און ווערטפול זיין אייגענטום זאָל ניט זיין, איז דאָס אויף ריכטיג פאר אַ גרויסער צאָהל קליינע אָבעזונדערטע אייגענטימער: ווייל אָבוואָהל איין מענש קאָן בעארבייטען דאָס איי־גענטום פון יעדען איינעם בעזונדער, קאָן ער אָבער ניט בעאר־בייטען זייער אלעמענס אייגענטום אין דערזעלבער צייט.

לאַמיר ציהען דעם סך־הכל: דאָס רעכט פון הוספה, וואָס קאָן עקזיסטירען נאָר אין זעהר בעשרענקטע גרענעצען, וועלכע דאָס געזעץ פון פראָדוקציאָן צייכענט אָן, ווערט פערניכטעט דורך דעם רעכט פון בעזיין (אַקופאַציאָן). אַהן דעם צינדרעכט איז ניטאָ קיין רעכט פון אייגענטום; פאַלגליך, איז אייגענטום אונ־מעגליך.

פערטער זאץ

אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס איז מערדעריש.

ווען דאָס צינדערעכט וואָלט געפּאָלגט די געזעצען פון פּער-
נוכט און גערעכטיגקייט, וואָלט עס אינגאַנצען געווען ניט מעהר
ווי אַ סאָרט ענטשעדיגונג אָדער בעלוינונג, וועלכע זואָלט אפּילי-
אין מאַסקימוס קיינמאָל ניט אַריבערגעשטיגען פאַר אַן איינציגען
אַרבייטער העכער איידער אַ געוויסער ברוכטייל פון דאָס וואָס ער
קאָן פּראָדוצירען. מיר האָבען דאָס שוין בעוויזען. אָבער פאַר-
וואָס זאָל אייגענטליך דאָס רעכט פון הוספה — אָדער, לאָמיר ניט
מורא האָבען אָנצורופען עס ביים אמת'ן נאָמען, דאָס רעכט פון
ננכה, — געהן אין די דרכים פון פּערנוכט, מיט וועלכען עס
האָט קיין שייכות ניט? דער אייגענטימער שטעלט זיך נישט צו-
פריעדען מיט דער הוספה, וואָס דער מענשען-פּערשטאַנד און די
נאַטור טיילען איהם צו; ער לאָזט זיך בעצאָהלען צעהן מאָל,
דינדערט מאָל, טוויזענד מאָל, אַ מיליאָן מאָל אויפּעל. אַליין
וואָלט ער פון זיין אייגענטום ניט געהאַט קיין גרעסערן פּערדינסט
ווי 1, און ער פּערלאַנגט אַז די געזעלשאַפט, וועלכע ער האָט ניט
געשאַפען, זאָל איהם צאָהלען צינן ניט נאָר פּראָפּאָרציאָנעל מיט
זיין אייגענער פּראָדוקטיווער קראַפט נור אויף אַ קאָפּשטייער. ער
בעשטייערט זיינע ברידער לויט זייערע כחות, זייער צאָהל און
זייער פּלייסיגקייט. אַ זעהן ווערט געבוירען ביי דעם בויער:
„גוט!“ זאָגט דער אייגענטימער; „אַ געלעגענהייט צו קריגען מעהר
צינען!“ ווי אזוי האָט זיך דאָס געענדערט די פאַכט-רענטע
אויף אַ קאָפּשטייער? ווי אזוי האָבען דאָס אונזערע יוריסטען
און אונזערע מעאַלאָגען, די גרויסע פּקחים וואָס זיי זיינען, דער-
לאָזט אזאָ אויסברייטערונג פון דעם צינדערעכט?

דער אייגענטימער, נאָכדעם ווי ער האָט אויסגערעכענט, לויט
זיין אייגענער פּראָדוקטיווער קראַפט, וויפּעל אַרבייטער זיין נחלח
וועט קאָנען אויסהאַלטען, צוטיילט ער זי אין פונקט אזוי פּיעל
הלקים, און זאָגט: יעדער איינער זאָל מיר איינברענגען אַ צינן.

כדי צו פערמעהרען זיין הכנסה דארף ער בלויז צוטיילען זיין איי-גענטום. אָנשטאַט אויסצורעכענען דעם פּראָצענט, וואָס קומט איהם פאַר זיין אייגענער אַרבייט, רעכענט ער נאָר דעם פּראָצענט פאַר זיין קאַפיטאַל; און דורך דעם דאָזיגען אומבייט איז דאָס זעלבע אייגענטום, וואָס וואָלט אין די הענד פון דעם אייגענטימער נאָר פּראָדוצירט 1, ווערטה געוואָרען 10, 100, 1000, א מיליאָן. אַלעס וואָס ער האָט צו טהאָן איז נאָר צו פּערשרייבען די נעמען פון די אַרבייטער וועלכע קומען צו איהם; זיין אַרבייט איז בע-שרענקט אויף שרייבען קאָנטראַקטען און געבען קוויטאַנציעס.

אַבער נאָך קאַרג, וואָס ער האָט אזא אָנגענעהמע אַרבייט, וויל דער אייגענטימער ניט טראָגען אפילו דעם דעפיציט, וואָס ענטשטעהט פון זיין אונטהעטיגקייט; ער וואַרפט דאָס אַרויף אויף דעם פּראָדוצירער, פון וועמען ער פּערלאַנגט שטענדיג דיזעלבע אַבצאַהלונג. און ווען די פאַכט־רענטע איז אַרויפגעטריבען ביז צו דעם העכסטען פונקט, לאָזט זי דער אייגענטימער קיינמאָל ניט נאָך; הויכע פּרייזען פון נאַהרונסמיטעל, מאַננעל אין אַרבייטער־הענד, שלעכטע צייטען, געפעהרליכע מנפות אפילו, מאַכען אויף איהם קיין שום איינדרוק ניט: פאַרוואָס זאָל ער ליידען פון שלעכ-טע צייטען, ווען ער אליין אַרבייט ניט?

דאָ פּאָנגט זיך אָן אַ נייע סעריע ערשיינונגען. סעי, וועלכער אַרגומענטירט אזוי פּיין, ווען ער אַטאַקירט די שטייערן, וויל קיין מאָל ניט פּערשטעהן, אז דער אייגענטימער איז פונקט אזא רויבער ווי דער שטייערבעאַמטער; ער זאָגט אין זיין צווייטען ברעף צו מאַלטום: —

„אויב דער קאַלעקטאָר פון שטייערן, און די וואָס בעשעפטיגען איהם, פּערברויכען אַ זעקסטעל פון די פּראָדוקטען, צווינגען זיי דער-מיט די פּראָדוצירער, צו דערנעהרען זיך, קליידען און לעבען אויף בלויז פינף זעקסטעל פון דאָס, וואָס זיי פּראָדוצירען. זיי גיבען דאָס צו, זיי זאָגען אַבער, אז עס איז מעגליך פאַר יעדען איינעם צו לעבען אויף פינף זעקסטעל פון דאָס וואָס ער פּראָדוצירט. איך גיב עס איך צו, אויב זיי בעשטעהען דערויף; אַבער איך פּרעג, צי זיי מיינען, אז דער פּראָדוצענט וואָלט פונקט אזוי גוט געלעבט, ווען מען וואָלט פון איהם פּערלאַנגט אָנשטאַט אַ זעקסטעל, צוויי זעקסטעל, אָדער גאַר אַ דריטעל פון זיינע פּראָדוקטען? — ניין, אַבער ער וואָלט נאָך אליי געלעבט. — פּרעג איך ווייטער, צי וואָלט ער נאָך אליי געלעבט ווען

מען וואָלט בוי איהם צוגענומען צוויי דריטעל... דערנאָך היינט פער- מער ? איך הער אָבער מעהר ניט קיין ענטפער."

ווען דער רבי פון די פראנצויזישע עקאָנאָמיסטען וואָלט גע- ווען וועניגער פערבלענדעט פון די אייגענטום־פאַראורטיילען וואָלט ער איינגעזעהן, אז פאכט־רענטע האָט פונקט דיוועלבע וויר- קונג. לאָקיר זיך משער זיין, אז א בויערן־פאַמיליע פון זעקס פער- זאָן, פאָטער, מוטער און פיער קינדער, לעבט אויפ'ן דאָרף פון א קליינער נחלה, וואָס זיי בעארבייטען. איך נעהם אָן, אז שווער ארבייטענדיג, האָבען זיי, ווי מען זאָגט, ברויט מיט קאשע; זיי מאַכען ווי עס איז א לעבען, אָבער האָבען גאָרניט אָבגעשפאָרט. אַמאָל א נוט יאָהר, אַמאָל א שלעכט יאָהר, זיי שלאָגען זיך דורך. ווען עס איז א געבענשט יאָהר, טרינקט דער פאָטער אביסעל מעהר וויין, די טעכטער קויפען זיך א קלייד, די בחורים א היטעל; זיי עסען א שטיקעל קעז און אַמאָל אויך א שטיקעל פלייש. איך זאָג, אז אָט די מענשען שטעהט פאָר זעהר א טרויעריגע צוקונפט. וואָרים, לויט דעם שלום פון אונזער אַקסיאָם, זיינען זיי זיך אליין שולדיג די צינוען אויף זייער אייגענעם קאפיטאַל. ווען מיר זאָ- לען אָבשאַצען דעם קאפיטאַל נאָר אין 8,000 פראַנט, אויף % 2½, מאַכט עס אויס א יעהרליכער צינז פון 200 פראַנט. ווען, אלזאָ, די דאָזיגע 200 פראַנט ווערען פערצעהרט, אָנשטאָט זיי זאָלען ווערען אָבגעשפאָרט און קאפיטאַליזירט, ווערט א דעפיציט פון 200 פראַנט אויף'ן אַקטיוו, און אין פערציג יאָהר אַרום וועלען די דאָזיגע נאָאיווע מענשען, גאָר ניט טראַכטענדיג וועגען דעם, האָבען אויפגעגעסען זייער קאפיטאַל און ווערען באַנקראַט.

אַזא רעזולטאַט קלינגט ווי א שפּאַס: עס איז אָבער א טרוי- עריגע ווירקליכקייט.

עס קומט דער מיליטעריענסט... וואָס איז דער מיליטער- דיענסט ? דאָס איז אַן אַקט פון אייגענטום־רעכט וואָס די רע- גירונג איבט אויס אויף די פאַמיליען אָהן א התראה אפילו — א גולה פון מענשען און געלד. די פויערים האָבען ניט ליעב צו לאָזען אוועקגעהן זייערע זיהן: איך געפין אז זיי זיינען דעריין גאָר- ניט אומגערעכט. א צוואַנציג יאָהריגער יונגער מאַן קאָן ניט ציהען קיין נוצען פון א לעבען אין די קאזאַרמעס; אויב ער איז ניט קיין פערדאָרבענער יונג, פעהאַסט ער עס. מען קאָן אורטיילען

ווענען דעם סאָלאַט'ס מאָראַל פון דעם ווי ער האַסט זיין מאַנריה. אומגליקליכע בעשעפעניסען אָדער ניכטסווירדיגע לייזאַקעס — פון אזוינע בעשטעהט די גאַנצע פראַנצויזישע אַרמעע.

עס וואָלט ניט געדאַרפט אזוי זיין, אָבער עס איז אזוי. כ'ענט זיך נאָך ביי הונדערט טויזענד מענשען און איהר מענט זיין זי כער, אז קיינער וועט מיר ניט ווידערשפרעכען.

אונזער פויער בעצאָהלט 4000 פראַנק, כרי אויסצוקויפּען זיי נע צוויי רעקרוטען; ער לייט דאָס געלד צו 5 פראַצענט. און דאָס זיינען די 200 פראַנק פון וועלכע מיר האָבען נאָר וואָס גע- רעדט. אויב די פראַדוקציע פון דער פאַמיליע, וואָס האָט זיך אויסגעגליכען רענעלמעסיג מיט דעם קאַנסום, איז ביז אַהער געווען 1,200 פראַנק, ד"ה 200 אויף אַ פּערוואָן, וועלען איצט די זעקס אַרבייטער מוזען אַרבייטען פאַר זיכען, כדי צו זיין ביכולת צו בע- צאָהלען די פראַצענט, אָדער זיי וועלען מוזען קאַנסומירען בלויז פאַר פינף. זיי קאָנען ניט פּערקלענערן דעם קאַנסום: ווי אזוי אַברייטען פון דאָס נויטיגסטע? מעהר פראַדוצירען איז אונטער- לייך; מען קאָן ניט אַרבייטען ניט מעהר און ניט שווערער ווי זיי האָבען ביז אַהער געאַרבייט. זאָלען זיי אפשר זוכען אַ מיטל- וועג: פראַדוצירען ווי זעקס און אַ האַלב און קאַנסומירען ווי פינף און אַ האַלב מענשען? וועלען זיי אָבער באלד אויסגעפינען, אז מיט'ן מאַגען קען מען ניט מאַכען קיין פּשרות; אז ווייטער פון אַ געוויסען גרעניץ קאָן מען ניט קמצי'ען; אז מען קאָן נאָר זעהר וועניג אַראַבנעהמען פון דעם אַבסאָלוט נויטיגען אָהן אַ שאַרען פאַר'ן געזונד; און וואָס איז שייך פּערמעהרען די פראַדוקטען, קומט אַ פראַסט, אַ טרוקען יאָהר, אַ תּבּואַה־קראַנקהייט און די גאַנצע האַפּנונג פון דעם פויער איז צערוגען. קורץ, די רענטע וועט ניט בעצאָהלט ווערן, די פראַצענטען וועלען אָנוואַקסען, די קליינע פאַסעסיע וועט צוגענומען ווערן פאַר חובות און דעם אַלמען פאַ- סעסאָר וועט מען אַרויסוואַרפען.

אַ פאַמיליע, וואָס האָט געלעבט גליקליך כל זמן זי האָט זיך ניט בענוצט מיט דעם רעכט פון אייגענטום, פאלט דערנאָך אַרין אין אַרעמקייט, ווען זי ווערט געצוואונגען אויסצונוצען דאָס דאָזיגע רעכט. כדי דאָס אייגענטום זאָל געהן כּשורה, וואָלט דער אַקערבויער בעדאַרפט האָבען בכח צו פּערגרעסערן זיין נחלה און

מאָכען זי פרוכטבאר דורך אַן איינפאַכען בעפעהל. כל זמן אַ מענש איז אַן איינפאַכער בעוויזער פון דער ערד, געפינט ער אין איהר זיינע לעבענסמיטלען; בעקומט ער אָבער פרעמענויעס צו האָבען דאָס רעכט פון אייגענטימער, איז עס איהם שוין ניט גענוג. אַזוי ווי ער קאָן ניט פראָדוצירען מעהר וויפיעל ער פערצעהרט, איז די פרוכט פון זיין אַרבייט דער לויין פאַר זיין מיה: עס בלייבט גאַרניט פאַר'ן אינסטרומענט.

צאָהלען פאַר דאָס, וואָס ער קאָן ניט פראָדוצירען, — דאָס איז די לאַגע פון פערמער, נאָכדעם ווי דער אייגענטימער האָט זיך צוריקגעצויגען פון דער סאָציאַלער פראָדוקצאַן, כדי צו עקס-פלאַטירען דעם אַרבייטער אויף אַ נייעם אופן. לאַמיר איצטער זיך אומקעהרען צו אונזער ערשטער היפּאָ-טעזע.

די ניין הונדערט אַרבייטער, וועלכע זיינען זיכער, אַז זיי ווער-לען פראָדוצירען אין דער צוקונפט אַזויפיעל ווי זיי האָבען פראָדו-צירט אין דער פערגאַנגענהייט, ווערן זעהר ערשטוינט, ווען זיי זעהען, אַז נאָכדעם ווי זיי האָבען בעצאָהלט זייער פאַכט־רענט, זיינען זיי אַרעמער מיט אַ צעהנט־חלק, ווי זיי זיינען געווען דעם פאַריגען יאָהר. אַט דאָס צעהנטעל וואָס איז פריהער געווען פראָדוצירט און בעצאָהלט פון דעם אַרבייטענדען אייגענטימער, בשעת ער האָט נאָך גענומען אַן אַנטייל אין דער פראָדוקצאַן און די סאָציאַלע פליכטען, איז איצט ניט פראָדוצירט אָבער דאָך בע-צאָהלט געוואָרן. פאַלגליך האָט דאָס געמוזט אָבגעריסען ווערן פון דעם פראָדוצירער'ס פערברויך. כדי צו דעקען אַט דעם אונפער-שטענדליכען דעפיציט, מאַכט דער אַרבייטער אַ הלאַוה מיט דער זיכערקייט צו קאָנען אָבצאָהלען — אַ זיכערקייט, וועלכע ענדיגט זיך געקסטען יאָהר מיט אַ נייעם חוב, פּלוס די פראָצענטען פון זייער ערשטען חוב. ביי וועמען באַרגט ער? ביי דעם אייגענטי-מער. דער אייגענטימער לייט דעם אַרבייטער דעם מותר וואָס ער האָט געקראָגען; און דער דאָזיגער מותר, וועלכען ער וואָלט בעדאַרפט צוריקגעבען, ברענגט איהם נייע פראָפיטען אין דער פאַרם פון פראָצענט אויף אַ הלאַוה. אַזוי פערמעהרען זיך די חובות אָהן אַ סוף: דער אייגענטימער ווערט מיעד צו לייהען איינעם, וועלכער צאָהלט קיינמאָל ניט, און דער בעל־חוב, וואָס

ווערט שטענדיג בע'ננבעט און מוז שטענדיג באַרנען ביי זיינע רויבער, ענדיגט מיט א באַנקראַט און פערלירט אלצייננ וואָס ער האָט געהאַט.

לאַמיר זיך אויסמאַלען, אז דער אייגענטימער, וועלכער גייר טיגט זיך אין פערמער, כדי צו ציהען פון איהם ווייטערע הכנסה, איז איהם מוחל זיין חוב. דאָס איז א גרויסע וואוילטהאַט, פאַר וועלכער ער וועט קריגען א ספעציעלע רעקאָמענדאַציע אין דעם גלח'ס תפלה; און דער אַרימער פערמער, איבערראַשט פון אזא אונערשעפליכער צדקה און אָנגעלערנט פון זיין קאטעכיזם צו בע-טען פאַר זיינע וואָהלטעטער, וועט זיך פאַרנעהמען צו אַרבייטען צוויי מאָל אזוי פיעל, צו שפאַרען און ליידען דחקות, ביז ער וועט אזא גוטען בעל-הבית אָבצאָהלען זיין חוב.

דאָס מאָל ווערט ער פאַרזיכטיג. ער העכערט דעם פרייז פון זיינע תבואה. דער בעל מלאכה טהוט דאָס זעלבע מיט זיינע פראָדוקטען. עס טרעט אריין א רעאַקציע, און נאָך אייניגע שוואַנ-קונגען, גלייבט זיך וויערער אויס די פאַכטרענטע, וועלכע דער פערמער האָט געמיינט, אז ער וועט זי קאָנען אַרויפּוואַרפען אויפ'ן בעל מלאכה. אַזוי, אז בעת ער טרייסט זיך מיט זיין ערפאַלג, ווערט ער דערוויילע וויעדער אַרימער, הגם אין עפעס א קלענערער מאָס ווי פריהער. ווייל אזוי ווי די פרייז-העכערונג איז געווען אן אל-געמיינע, האָט עס אָנגעגריפען דעם אייגענטימער גלייך מיט אלעמען, איז אָנשטאָט וואָס די אַרבייטער זיינען פריהער געווען אַרעמער מיט א צעהנטעל, פערלירן זיי איצט בלויז ניין הונדערטלעך. אָבער עס זיינען שטענדיג די חובות וואָס טרייבען צו הלואות, צו צאָהלען פראָצענט, שפאַרען און פאַסטען. פאַסטען פאַר די ניין הונדערטעל, וואָס מען וואַלט ניט געדאַרפט צאָהלען, און מען צאָהלט; פאַסטען כדי צו סלוק'ן דעם חוב; פאַסטען כדי אָכצו-צאָהלען די צינוען. זאָל קומען א שלעכט יאָהר און דאָס פאַסטען מיינט הונגערן. מען זאָגט: מען מוז מעהר אַרבייטען. אָבער צופיעל אַרבייט איז אזוי מערדעריש ווי פאַסטען; וואָס וואַלט געשעהען, ווען מען וואַלט געטהאָן בירע זאַכען צוזאַמען? מ ע ז מ ו ז מ ע ה ר א ר ב י י ט ע ז. דאָס הייסט אייגענטליך, אז מ ע ז מ ו ז מ ע ה ר פ ר א ר ו צ י ר ע ז. אונטער וועלכע אימישטענדען קומט פאַר די פראָדוקציען? דורך דער פערזייניג

טער ווירקונג פון ארבייט, קאפיטאל און ערד. וואָס איז שייך דער ארבייט, וועט דער פערמער זי שוין בעזאָרגען: אָבער קאָפיטאל קומט נאָר פון שפּאַרוואַמקייט; אָבער ווען דער פערמער וואָלט עפעס געקאָנט שפּאַרען, וואָלט ער דאָך בעזאָהלט זיינע חובות. אָבער אָנגענומען אפילו, אז ער האָט גענוג קאפיטאל: וואָס וועט עס איהם נוצען אויב די גרויס פון דעם באָדען, וואָס ער בעארבייט, בלייבט שטענדיג דיזעלבע? ער מוז קאָנען פערגרעסערען זיין פּאַרם.

וועט מען אפשר זאָגען, אז ער מוז ארבייטען שווערער און פרוכטבארער? אָבער אָבשאַצענדיג די פּאַכט־רענט האָבען מיר משער געווען לויט אַ דורכשניטס פּראָדוקציע, וואָס קאָן שוין מעהר ניט פערגרעסערט ווערן. אויב זי וואָלט ניט געווען די העכסטע, וואָלט דער אייגענטימער געהעכערט די רענטע. איז עס דען ניט געשעהען אויף אזא אופן, אז די אייגענטימער האָבען געהעכערט דעם פרייז פון דער רענטע, לויט דער פערמעהרונג פון דער בעפעל־קערונג און די ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע, פון וועלכער זיי האָבען געלערנט וויפיעל די געזעלשאַפט קאָן ארויסבעקומען פון זייער לאַנד־אייגענטום? דער אייגענטימער בלייבט אַ פּרעמדער אין דער געזעלשאַפט; נאָר ער קוקט אויס, ווי אַ רויב־פּויגעל אויף זיין קרבן, גרייט אַרויפצופאַלען אויף איהם און איהם פערשלינגען. די פּאַקטען, אויף וועלכע מיר האָבען אויפּמערקזאַם געמאַכט אין אַ געזעלשאַפט פון טויענד מענשען, קומען פאַר אין אַ גרעסערער מאָס, אין יעדער נאַציע, אין דער גאַנצער מענשהייט, נאָר מיט אונענדליכע וואַריאַציען און אויף פערשיידענע אַרטען, וועל־כע ליגען ניט אין מיין אַבזיכט דאָ צו בעשרייבען.

קורץ, נאָכדעם ווי דאָס אייגענטום האָט בערויבט דעם ארבייט־טער דורך צינזען, מערדערט עס איהם לאַנגזאַם דורך אויסהונגערן. אָהן גולה און מאָרד קאָן דאָס אייגענטום ניט עקזיסטירען; מיט גולה און מאָרד, מוז עס אונטערגעהן אויס מאַנגעל אין שטיצע: באַגליך איז עס אונמעגליך.

פינפטער זאץ

אייגענטום איז אונטעגליך, ווייל אויב עס עקזיסטירט,
פערשלינגט די געזעלשאפט זיך אליין.

ווען דער עוועל איז איבערגעלאָדען, פאלט ער, — דער מענטש
געהט שטענדיג ווייטער. דער דאָזיגער אונברעכבארער מוטה איז
נוט בעקאנט דעם אייגענטימער און דיענט איהם אלס גרונד פאר
זיינע ספעקולאציעס. דער פרייער ארבייטער פראָדוצירט 10 ;
פאר מיר, דענקט דער אייגענטימער, וועט ער פראָדוצירען 12.
און ווירקליך, איידער צו דערלאָזען, מען זאָל איהם קאָנסיס-
קירען זיין פעלר, איידער זיך צו זעגענען מיט זיין היים, פרובירט
דער פויער, וועמעס געשיכטע מיר האָבען אָקאָרשט דערזעהלט.
מאכען א פערצווייפעלטע אַנשטרענגונג. ער נעהמט אין פאכט נייע
גרונדשטיקער. ער וועט פערזויען מיט א דריטעל מעהר, און אזוי
ווי עס בלייבט איהם די העלפט פון די נייע פראָדוקטען, וועט ער
האָבען א זעקסטעל מעהר און וועט בעצאָהלען זיין דענטע. ווי
שערליך דאָס איז! כדי צו געווינען נאָך א זעקסטעל אין פראָדוק-
ציאָן, מוז דער פויער צולעגען ניט א זעקסטעל פון זיין ארבייט,
נאָר צוויי זעקסטעלעך. מיט אזא בלוטיגען פרייז צאָהלט ער א
פאכט־רענט, וועלכע, נאָט ווייסט דעם אמת, אז ער איז ניט שולדיג.
דאָס וואָס דער פעכטער טהוט, טהוט־נאָך דער בעל מלאכה
פון זיין זייט. דער ערשטער דינגט אָב מעהר ערד אויף צו בעאַר-
בייטען און זעצט אַרויס זיינע שכנים; דער צווייטער לאָזט אַרונ-
טער פון פרייז פון זיין סחורה, כדי צו מאַנאָפאָליזירען די פאבריק-
קאציע און דעם פערקויף און צו דערשטיקען זיינע קאָנקורענטען.
כדי צו זעמינען דעם אייגענטום מוז דער ארבייטער צוערשט פראָ-
דוצירען מעהר וויפיעל ער האָט נויטיג; דערנאָך מוז ער פראָדו-
צירען איבער זיינע כחות; ווייל, דורך דעם אוועקגעהן פון די
פריהערדיגע ארבייטער, וועלכע זיינען געוואָרן אייגענטימער, מוז
איין זאך פאָלגען פון דאָס אנדערע. אָבער כדי צו פראָדוצירען אַי-
בער זיינע כחות און מעהר וויפיעל ער בעראַרף, מוז ער פערקאָפּען

די פראדוקציע פון אנדערע און פאליגליך פערקלענערן די צאָהל פון די פראדוקציע; דער אייגענטימער האָט, אלזאָ, לכתחילה פערקלענערט די פראדוקציע, דערמיט וואָס ער האָט זיך געשטעלט אָן אַ זייט, און דערנאָך זי נאָך ווייטער בעשרענקט דערמיט, וואָס ער ערמוטיגט די מאַנאָפאָליזירונג פון אַרבייט. לאָמיר עס בערעכענען: דער דעפיציט, וואָס דער אַרבייטער האָט, נאָכדעם ווי ער בעצאָהלט די רענטע, איז ווי מיר האָבען געזעהן, איין צעהנטעל. אויף אַט דער סומע זוכט ער צו פערגרעסערן זיין פראדוקציע. ער זעהט דערצו קיין אנדערן מיטעל ניט, ווי צו פערמעהרען זיין אַרבייט; און דאָס טהוט ער. די אונצופרידענהייט פון די אייגענטימער, וועלכע האָבען ניט בעקומען זייער צינו אינגאנצען; די בעסערע אַנבאָטונגען און צוואַנגען, וואָס אנדערע פערמערס מאַכען זיי, וועמען זיי רעכענען פאַר פלייסיגער, אַרבייטזאַמער און זיכערער; די געהימע אינטריגעס וואָס קומען פאַר דערביי — דאָס אַלעס רופט אַרויס אַ בעוועגונג פאַר אַן איבערטיילונג פון דער אַרבייט און אַן אַבשאַפונג פון אַ געוויסער צאָהל פראדוקציע. פון 900 וועלען 90 ווערן אויסגעשלאָסען, כדי די פראדוקציע פון די איבעריגע זאָל קאָנען פערגרעסערט ווערן אויף איין צעהנטעל. אָבער וועט דער טאַלאַנט ווערן פאַרגרעסערט דורך דעם? ניין: עס וועלען זיין 810 אַרבייטער, וועלכע וועלען פראדוצירען ווי 900, בעת אייגענט-ליך, כדי צו פערווירקליכען זייער צוועק, וועלען זיי מוזען פראדוצירען ווי 1,000. אַזוי ווי אָבער עס איז בעוויזען געוואָרען, אַז די פאַכטערענטע איז פראַפאַרציעיאַנעל צו דעם באַדען-קאַפיטאַל, אַנשטאַט צו דער אַרבייט, און אַז די דאָזיגע רענטע ווערט קיינמאַל ניט קלענער, וועלען די חובות בלייבען ווי פריהער, נאָך די אַרבייט וועט ווערן גרעסער. אַט אַזוי האָבען מיר אַ געזעלשאַפט, וועלכע קוילעט נאָכ-אַנאַנד אויס אַ צעהנטעל פון זיך און וואָלט זיך אינגאנצען פער-ניכטעט, ווען די באַנקראַטען, פאָליטישע און עקאָנאָמישע קאַטאַס-טראַגעדיען, וואָס קומען פעריאָדיש, וואָלטען ניט וויעדער איינגעשטעלט אַ גלייכגעוויכט און אַנגעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון די אַמט'ע אורזאַכען פון דער אַלגעמיינער נוט.

נאָך דעם מאַנאָפאָל פון ערד און קאַפיטאַל קומען די עקאָנאָ-מישע פראַצעסען, וועלכע ברענגען אויף מיט עס זאָלען אַרויסגע-וואַרפען ווערן נאָך אַרבייטער פון דער פראדוקציע. אַזוי ווי יעדער-

דער זאָרגט פאַר זיין אייגענעם אינטערעס, זאָגט זיך יעדער איינער בעזונדער: „איך וואָלט געהאַט פון וואַנען צו צאָהלען מיין פּאַכט־רענטע און די צינען, אויב איך וואָלט ניט געדאַרפט צאָהלען אזוי פיעל אַרבייטער־הענד“. דעמאָלט ווערן יענע וואונדערבארע ערפינדונגען, וועלכע האָבען בעצוועקט צו ערלייכערן די אַרבייט, אַ מיין העללישע מאַשינען, וואָס הרג'ענען אויס די אַרבייטער אין די טויענדער.

„מיט עמליכע יאָהר צוריק האָט די גרעפּין סטראַפּאָרד אַרויסגע־טריבען 15,000 מענשען פון איהרע נחלות, וואָס האָבען אַלס פּאַכטער פּערגרעסערט דעם ווערט פון איהר לאַנד. דער דאָזיגער אַקט פון פרי־וואַסער פּערוואַלטונג איז ווידער־האַלט געוואָרען אין 1820 פון אַן אַנדער גרויסען שאַטישען לאַנד־אויגענטומער אויף 600 פּאַכטער מיט זייערע פּאַמיליען.“ — ט י ס א . „זעלבסטמאָרד און אויפשטאַנד“.

דער פּערפּאַסער, וועלכען איך ציטיר און וועלכער האָט געשרי־בען זעהר שעהנע ווערטער וועגען דעם רעוואָלוציאָנערען נייסט, וואָס הערשט אין דער מאָדערנער געזעלשאַפט, זאָגט ניט צי ער וואָלט געווען גענען אַן אויפשטאַנד פון די דאָזיגע אַרויסגעטריבענע. איך אָבער ערקלער גאַנץ הויך, אַז אזאָ אויפשטאַנד וואָלט אין מיינע אויגען געווען דאָס העכסטע רעכט און די הייליגסטע פליכט; און אַלץ וואָס איך ווינש היינטיגען טאָג איז, אַז אָט דער אַני מאַמין מיינער זאָל פּערשטאַנען ווערן פון אַלעמען.

די געזעלשאַפט פּערזעהרט זיך אַליין, — (1) דורך דער געוואַל־טיגער פּעריאָדישער אויפּאַפּערונג פון אַרבייטער: מיר האָבען דאָס שוין געזעהן און וועלען נאָך ווייטער זעהן; (2) דורך דעם, וואָס דאָס אייגענטום איז מקצר דעם קאָנום פון דעם פּראָדוצירער. אָט די ביידע סאָרטען זעלבסטמאָרד קומען צוערשט גלייכצייטיג; די צווייטע מעטאָדע פּערשטאַרקט אָבער באַלד די ערשטע: דער הונדערט פּעראַייניגט זיך מיט דעם וואַכער און רופט אַרויס אַי מעהר נויט, אַי אַ גרעסערן רוּח אין אַרבייט.

לויט די פּרינציפען פון האַנדעל און פון פּאָליטישער עקאָנאָמיע קאָן אַ אונטערנעהמונג נאָר דאָן זיין ערפּאָלגרייך, ווען איהר פּראָדוקט דעקט, (1) די פּראָצענטען אויפ'ן קאַפיטאַל; (2) די ער־האַלטונגס־קאָסטען פון דעם קאַפיטאַל; (3) די שכירות וואָס די

ארבייטער און אונטערנעהמער בעקומען, און דערצו ווען עס בלייבט נאָך דעם אלעמען אזא גרויסער פראָפּיט ווי מעגליך.

מיר מוזען בשוואַנדערן דעם פינאַנציעלען עקספּלאַטאַציאָנס זשעניע פון קאָפיטאַל: יעדער נייער נאָמען, מיט וועלכען דער ציגו רופט זיך אָן, גיט דעם אייגענטימער אַ געלעגענהייט דאָס אַריינצוקריגען: (1) אַלס פראָצענט פון קאָפיטאַל; (2) אַלס פראָפּיט. אַ טייל פון דער הַכנסה, זאָגט ער, וואָס מען בעקומט פון דער פאַבריק, בעשטעהט פון די פראָצענטען אויפ'ן קאָפיטאַל, וואָס איז אַריינגעלעגט אין דער פראָדוקציאָן. אויב מען האָט אַריינגעלעגט 100,000 פראַנק אין אַ פאַבריק און מען קריגט דערפון 5,000 אַ יאהר, איז דאָס נישט קיין פראָפּיט, עס איז נאָר פראָצענטען אויפ'ן קאָפיטאַל. דער אייגענטימער אָבער איז ניט דער מענש צו אַרבייטען פאַר אומזיסט; פונקט ווי דער לייב פון דער פאַבעל, לאָזט ער זיך בעצאָהלען פאַר יעדען פון זיינע רעכטע, אזוי אז צום סוף בלייבט גאָרניט איבער פאַר זיינע שותפים.

- „איך בין דער אונטערנעהמער, איך נעהם דעם ערשטען חלק;
- איך בין אַן אַרבייטער, איך נעהם דעם צווייטען;
- איך בין קאָפיטאַליסט, איך נעהם דעם דריטען;
- איך בין אייגענטימער, איך נעהם דאָס גאַנצע“.

אין פיער שורות, האָט פּעררוס גענעבען אַ סך הכל פון אַלע פאַרמען פון אייגענטום.

איך זאָג, אז די דאָזיגע פראָצענטען, און בפרט דער דאָזיגער פראָפּיט, איז אונמעגליך.

אין וואָס פאַר אַ שייכות שטעהען די אַרבייטער איינער צום צווייטען? זיי זיינען גליעדער פון אַ גרויסער אינדוסטריעלער געזעלשאַפט, אין וועלכער יעדען איינעם איז געגעבען צו טהאָן אַ געוויסע טייל פון דער אַלגעמיינער פראָדוקציאָן, לויט דעם פרייַ-צייַט פון דער אַרבייטסטיילונג. לאָמיר צוערשט אָננעהמען, אז די געזעלשאַפט בעשטעהט פון בלויז דריי מענשען: אַ פיה ציכטער, אַ גאַרבער און אַ שוסטער. די סאָציאַלע אינדוסטריע בעשטעהט דאָן אין מאַכען שיד. ווען איך וואָלט געפרעגט, וואָס פאַר אַ חלק דאַרף יעדער פראָדוצענט האָבען אין דעם סאָציאַלען פראָדוקט, וואָלט מיר יעדער דער-איינעל געענטפערט, אז זיין חלק דאַרף זיין אַ דריטעל פון דעם פראָדוקט. אָבער עס האַנדעלט זיך דאָ ניט

אויסצוגלייכען די רעכטע פון ארבייטער, וואָס זיינען שותפים לויט אן אָבגעמאכטען קאָנטראַקט; מיר מוזען בעווייזען, אז יאָ פער אייניגט, צי ניט פּעראייניגט, מוזען אונזערע דריי ארבייטער האַנדל לען גלייך ווי זיי וואָלטען עס געווען; ווייל צי זיי ווילען אָדער ניט, זיי זיינען דערצו געצוואונגען פון דער זאכלאנגע אליין, פון דער מאַטעמאטישער נויטווענדיגקייט. דריי אָפּעראַציעס זיינען נויטיג צו פּראָדוצירען שיק: אויסהאַדעווען בהמות, אויסארבייטען לעדער, צושניידען און שמעפען. אויב די פעל, ווען זי קומט ארויס פון דעם פּויער'ס שטאַל, איז ווערט 1, איז עס ווערט 2, ווען עס קומט ארויס פון דעם גערבער'ס קאַסטענס, און 3, ווען עס קומט ארויס פון דעם שוסטער'ס ווארשטאט. יעדער ארבייטער האָט פּראָדוצירט איין טייל פון דער געברויךזאך, און ערשט ווען מען העכענט צוזאַמען אלע טיילען, בעקומט מען דעם ווערט פון דעם געגענשטאַנד. כדי צו בעקומען וויפיעל עס איז פון דעם דאָזיגען ארטיקעל, מוז יעדער פּראָדוצירער צאָהלען, ערשמענס — פאַר זיין אייגענער ארבייט, צווייטענס, פאַר די ארבייט פון די אַנדערע פּראָדוצענטען. אַלואָ, כדי צו בעקומען אזוי פיעל שיק וויפיעל מען קאָן מאַכען פון צעהן פעל, מוז דער פּויער געבען 30 רויהע פעל און דער גארבער 20 שטיק פאַרטיגע לעדער. וואָרים די שיק, וואָס מען מאַכט פון 10 פעל, זיינען ווערט 30 רויהע פעל, צוליב די עקסטרא ארבייט, וואָס מען האָט אויף זיי פּערווענדט; דאָס זעלבע ווי 20 אויסגעגארבטע פעל זיינען ווערט 30 רויהע פעל, צוליב דעם גארבער'ס ארבייט. ווען אָבער דער שוסטער וואָלט פּערלאַנגט 33 פון דעם פּויער'ס פּראָדוקט אָדער 22 פון דעם גארבער'ס פאַר 10 פון זיין אייגענעם פּראָדוקט, וואָלט עס ניט געווען קיין אויס- מייש; ווייל דאָס וואָלט געמיינט, אז דער פּויער און דער גארבער וואָלטען דאַרפן בעצאָהלען 11 פאַר דאָס, וואָס זיי האָבען אליין פּערקויפט פאַר 10, און דאָס איז אונמעגליך.

אָבער דאָס איז פונקט, וואָס עס קומט פאַר, ווען מען קריגט עפעס אַ געווינס, מעג עס הייסען הכנסה, פאַכטערענטע, פּראָצענט אָדער פּראָפּיט.

ווען דער שוסטער, אין דער קליינער געזעלשאַפט פון וועלכער מיר רעדען, מוז לייזען נעלד אויף פּראָצענט כדי זיך צו פּערשאַפען נויטיגע ווערטייג, קויפען דעם לעדער אין לעבען די גאַנצע צייט,

ביז ער בעקומט געלד פאר זיין ארבייט, איז עס קלאָר, — אז אום צו צאָהלען דעם פּראָצענט פאר דעם געלד, וועט ער זיין געצוואונגען צו מאַכען אַ פּראָפּיט אויף'ן חשבון פון'ם פּויער און פון גארבער; אָבער אזוי ווי אזא פּראָפּיט איז אונמעגליך צו שווינדלען, וועט דער פּראָצענט צוריקפאלען אויפ'ן אומגליקליכען שוסטער און וועט איהם אויפּעסען.

איך האָב גענומען אלס ביישפּיעל אַ פּאַנטאַסטישען פּאַל פון אַן אוננאַטירליכער איינפאַכקייט. עס איז ניטאָ קיין מענשליכע געזעלשאַפט וואָס האַלט אויס בלויז דריי פּאַכען. אַפּילו די אונ-ציוויליזירטעסטע געזעלשאַפט האָט אַ גרויסע צאָהל אינדוסטריען; היינטיגע צייטען איז די צאָהל פון אינדוסטריעלע פּונקציאָנען (איך פּערשטעה אונטער אינדוסטריעלע פּונקציאָן יעדע נ י צ ל י כ ע פּונקציאָן) מעהר ווי טויזענד. אָבער ווי צאָהלרייך עס זאָל ניט זיין די בעשעפטיגונגען, בלייבט דאָס עקאָנאָמישע געזעץ דאָסזעלבע: כדי דער פּראָדוצענט זאָל קאָנען עקזיסטירען, מוז זיין געהאַלט קאָנען צוריק-קויפּען זיין פּראָ-דוקט.

די עקאָנאָמיסטען קאָנען ניט ניט-וויסען אָט דעם עלעמאַנטארען פּרינציפּ פון זייער זאָגענאַנטער וויסענשאַפט; איז פאַרוואָס-זשע פּערטיידיגען זיי מיט אזא עקשנות דאָס אייגענטום און די אונגלייכ-הייט פון די געהאַלטען, און די געזעצליכקייט פון וואוכער, און די עהרליכקייט פון פּראָפּיט-מאַכעריי — ווען אָט די אלע זאַכין שטעהען אין ווידערשפּרוך צו דעם עקאָנאָמישען געזעץ און מאַכען יעדען אויסטויש אונמעגליך? אַן אונטערנעהמער קויפט רויהע מאַטעריאַלען פאר 100,000 פּראַנק; צאָהלט 50,000 אין ארבייטס-לויזן, און דערוואַרט צו קריגען דערפאַר 200,000 פּראַנק. ד. ה., ער דערוואַרט צו מאַכען פּראָפּיט אי פון דעם מאַטעריאַל, אי פון די ארבייטער; אויב אָבער די וואָס האָבען געליפּערט די רויהע מאַטע-ריאַלען, און די ארבייטער קאָנען ניט צוריק קויפּען מיט זייער געהאַלט דאָס וואָס זיי האָבען פּראָדוצירט פאַר'ן אונטערנעהמער, ווי אזוי קאָנען זיי לעבען? איך וויל מעהר ענטוויקלען מיין פּראַגע; דאָ איז נויטיג אַריינצוגעהן אין פּרטים.

אויב דער ארבייטער קריגט אין דורכשניט 3 פּראַנק אַ טאָג פאר דער ארבייט, מוז זיין בעל-הבית (כדי צו פּערדינען, אַחוץ

זיינע אייגענע שכירות, אפילו נאָר דעם פּראָצענט) פּערקויפּען דעם אַרבייטער'ס טאָג אַרבייט, אין דער פּאַרם פּון סהורה, פאַר מעהר ווי דריי פּראָנט. דער אַרבייטער קאָן אַלזאָ נישט צוריקקויפּען דאָס, וואָס ער האָט פּראָדוצירט פאַר זיין בעל־הבית. און אזוי איז עס ביי אַלע פּאַכען אָהן אויסנאָהמע. דער שניידער, דער היטעל מאַכער, דער טישלער, דער שמייער, דער גאַרבער, דער מויערער, דער גאַלדשמייער, דער דרוקער, דער געהילף אין אַ געשעפט, א. א.וו., ביו צום ערד־אַרבייטער און וויינבויער: קיינער פּון זיי קאָן נישט צוריקקויפּען זיין פּראָדוקט; וואָרים פּראָדוצירנדיג פאַר אַ בעל־הבית, וועלכער ציהט דערפון, אין איין פּאַרם אָדער אין אַן אַנדערער, פּראָפּיט, מוז יעדער פּון זיי צאָהלען פאַר זיין אייגענער אַרבייט טהייערער וויפיעל מען האָט איהם געצאָהלט.

20 מיליאָן אַרבייטער, פּערשפּרייט אין אַלע צווייגען פּון דער אינדוסטריע, קונסט און וויסענשאַפט, פּראָדוצירען אין פּראַנקרייך אַלע נעגענשטענדע וואָס דער מענש דאַרף האָבען צום לעבען. עס איז אויסגערעכענט געוואָרען, אַז זייער יעדליכע שכירות בעטרעפט 20 מיליאָרד אַ יאָהר; אָבער, אַלס רעזולטאַט פּון די אייגענטומס־רעכטע און די פּיעלפּאַכיגע פּאַרמען פּון צינו, פּרעמיען, שטייער, פּראָצענט, פּראָפּיטען, מעשר און דיר־הגעלד, פּאַכט־רענט, הכנסות און געווינסען פּון פּערשיידענע סאַרטען, זיינען זייערע פּראָדוקטען געשאצט פּון די אייגענטימער און בעל־הבתים אויף 25 מיליאָרד. וואָס וויל דאָס בעדייטען? אַז די אַרבייטער, וועלכע זיינען געצוואונגען צוריקצוקויפּען טאַקע די אייגענע פּראָדוקטען כדי צו לעבען, מוזען צאָהלען 5 פּאַר דאָס, וואָס זיי האָבען פּראָדוצירט פאַר 4, אָדער זיי מוזען פּאַסטען יעדען פינפטען טאָג.

אויב עס איז דאָ אַן עקאָנאָמיסט אין פּראַנקרייך, וואָס איז פּעהיג צו בעווייזען, אַז די דאָזיגע רעכענונג איז פּאַלש, פּערלאַנג איך ער זאָל זיך מעלדען און איך בין זיך מתחייב צוריקצוציהען אַלץ דינג וואָס איך האָב כּטעות און מיט אַ בייזער כּונה אַרויסגעזאָגט אַנטקעגען אייגענטום.

לאָמיר איצט בעטראַכטען די פּאַלגען פּון די דאָזיגע פּראָפּיטען. ווען דער לויין וואָלט געווען גלייך פאַר אַלע פּראָפּעסיאָנען און אַרבייטען, וואָלט זיך דער רעפּיציט, וואָס איז פּעראַורזאַכט געוואָרען פּון דעם אייגענטימער'ס שטייער, גלייך געלאָזט פּיהלען

אומעטום; דאן וואָלט אָבער אויף די אורזאָך פון דעם ליידען געווען אזוי קלאָר, אז מען וואָלט עס גלייך דערזעהן אין אָבערשאַפט. אָבער אזוי זיי צווישען די געהאַלטען פונ'ם גאָסענקעהרער ביז צום מיניס-טער, איז פאַראַן דויעלבע אונגלייכהייט ווי צווישען די אייגענטומער, פאַלט די אויסבייטונג צוריק פון דעם שטאַרקערן אויפ'ן שוואַכערן, אזוי אז דער אַרבייטער, וואָס שמעהט אויף דער נידריג-סטער מדרגה פון דער געוועלשאַפט, ליידעט אַם מייסטען, און אָט דער נידריגסטער קלאַס פון'ם פאַלק ווערט בוכשמעבליך אויפגענע-סען לעבעדיגעהרייט פון די אַנדערע.

די אַרבייטער קענען ניט קויפֿען די שטאָפֿען וואָס זיי וועבען, ניט די מעבל וואָס זיי מאַכען, ניט די מעטאַלען וואָס זיי שמעל-צען, ניט די שמייער וואָס זיי שלייפֿען, ניט די גראַווירען וואָס זיי קריצען. זיי קענען זיך ניט פֿערזאָרגען מיט'ן ווייץ וואָס זיי זעען, מיט דעם וויין וואָס זיי פֿרעסען, און ניט מיט'ן פֿלייש פון די בהמות וואָס זיי האָדעווען. עס איז זיי ניט ערלויבט צו וואוינען אין די הייזער וואָס זיי האָבען אויפגעבויט, ביצוואוינען די שווי-שפיעלען פֿאַר וועלכע עס ווערט בעצאָהלט מיט זייער אַרבייט, און ניט צו געניסען די רוה וואָס דער קערפֿער פֿערלאַנגט. פֿאַרוואָס? ווייל דאָס צינדערעכט דערלאָזט ניט, אז די אַלע זאַכען זאָלען קאָנען פֿערקויפֿט ווערן אויף קאָסטי-פֿרייז, און דאָס איז אַלעס, וואָס די אַרבייטער קאָנען צאָהלען.

אויף די שילדען פון די פֿראַכטפֿאַלע געשעפטען, וואָס דער קינדער בעוואונדערט, לייענט ער די אויפֿשריפטען אין גרויסע אותיות: ע ס א י ז ר ב י י א ר ב י י ט, אָ ב ע ר ד ו וועסט עס ניט האָבען. אייערס, אָבער ניט פֿאַר א י י ד!

יעדער פֿאַבריקאַנט, וועלכער בעשעפֿטיגט 1000 אַרבייטער און פֿערדיענט פון יעדען אפילו נאָר איין סענט אַ טאָג, טרייבט זיי ביסלעכווייז אין אַ צושטאַנד פון עלטער. יעדער איינער, וואָס לעבט פון פֿראַפֿיטען, האָט אַריינגעטראַטען אין אַ פֿערשווערונג מיט'ן היינער. אָבער דאָס פֿאַלק האָט אפילו ניט גענוג אַרבייט, דורך וועלכער דער אייגענטומער הונגערט איהם אויס. פֿאַרוואָס? ווייל דער האַפֿער לויף צווינגט די אַרבייטער צו פֿערכאַפֿען וואָס מעהר אַרבייט, און איידער זיי ווערען אויסגעצעהרט פון גויט, פֿערצעהרען

זיי איינע די אנדערע דורך קאנקורענץ. לאַמיר מעהר וועגען אָט דעם אמת ניט רעדען.

אויב דעם אַרבייטער'ס לוינ קאָן ניט צוריקקויפּען זיין פּראָ-דוקט, איז דערפון געדרונגען, אז דער פּראָדוקט איז ניט געמאַכט פּאַר'ן אַרבייטער. פאַר וועמען דען? פּאַר'ן רייכערן פּערברוי-כער, דאָס הייסט נאָר פאַר אַ קליינעם טייל פון דער געזעלשאַפּט. אָבער ווען די גאַנצע געזעלשאַפּט אַרבייט, פּראָדוצירט זי פאַר דער גאַנצער געזעלשאַפּט; היינט אויב נאָר איין טייל פון דער געזעלשאַפּט פּערברויכט, מוז, פריהער אָדער שפעטער, איין טייל פון דער געזעלשאַפּט, געהן לעדיג. אָבער ליידיג געהן איז — אונטערנאַנג, פּאַר'ן אַרבייטער פונקט ווי פּאַר'ן אייגענטימער: פון דעם שלום קאָן מען זיך ניט אויסדרעהען.

דאָס טרויעריגסטע בילד וואָס מען קאָן זיך אויסמאַלען, איז צו זעהן, ווי די פּראָדוצירער קעמפּען אַנטקעגען אָט דער סיסטעמאַד-טישער נויטווענדיגקייט, אַנטקעגען אָט דער קראַפּט פון ציפּער, וועלכע זייערע פּאַראַורטיילען שטערען זיי צו זעהן.

אויב 100,000 זעצער קאָנען ליכערן גענוג לעזעשטאָף פאַר 34 מיליאָן מענשען, און אויב דער פרייז פון ביכער איז אזוי הויך, אז זיי זיינען צוגענגליך נאָר פאַר אַ דריטעל פון דער צאָהל, איז עס קלאָר, אז די 100,000 וועלען פּראָדוצירען דריי מאָל אזוי פיעל ווי די בוכהנדלער קאָנען פּערקויפּען. כדי די פּראָדוקצאַן זאָל קיין מאָל ניט איבערשטייגען דעם קאָנסום, מוזען די אַרבייטער רוהען 2 טעג. פון דריי, אָדער נאָר אַ דריטעל פון זיי זאָל אַרבייטען, דאָס הייסט, אַ דריטעל פון זיי זאָל ניט לעבען. אָבער די אינדוס-טריע, וואָס שטעהט אונטער'ן איינפלוס פון אייגענטימער, האַנדעלט ניט אזוי רעגעלמעסיג; זי זוכט צו פּראָדוצירען אַ סך אין וועניג צייט, ווייל וואָס גרעסער די סוכע פון פּראָדוקטען און וואָס קירצער די צייט זיי צו פּראָדוצירען, אלץ וועניגער קאָסט דער פּראָדוקט. ווי נאָר עס הויבט זיך אָן צו שפירען אַ פּאָדערונג, פילען זיך אָן די פּאַבריקען, יעדער איינער שטעלט זיך צו דער אַרבייט. די געשעפ-טען געהען דאָן גוט, די רעגירער ווי די רעגירטע זיינען צופרידען. וואָס מעהר אָבער מען אַרבייט היינט, אלץ מעהר לעדיג וועט מען געהן שפעטער; וואָס מעהר מען לאַכט, אלץ מעהר וועט מען וויינען, אונטער'ן רעזשים פון אייגענטום זיינען די בלומען פון אינדוס-

טריע ניט מעהר ווי קבר־בלומען: דער ארבייטער גראָבט זיין אייגע־
נעם קבר.

ווען די פאבריק איז געשלאָסען, מוז דער פאבריקאנט אַלין
איינס צאָהלען פראָצענט אויף זיין קאפיטאַל. ער זוכט דעריבער
אַנצוגעהן מיט דער פראָדוקצאַן, פערקלענערנדיג די אויסגאַבען.
עס קומט דאָן: נידעריגע שכירות, איינפיהרונג פון מאשינען,
בעשעפטיגונג פון פרויען און קינדער צו טהאָן די ארבייט פון מענער,
שלעכטע ארבייטער און שלעכטע ארבייט. מען פראָדוצירט נאָך,
ווייל די פערקלענערונג פון די פראָדוקצאַנס־קאָסטען שאפט א גרע־
סערן מאַרק; זיי קאָנען אָבער ניט אָנהאַלטען לאַנג, ווייל אזוי ווי
די פערקלענערטע פראָדוקצאַנס־קאָסטען זיינען געבויט אויף דער
גרויסער קוואַנטיטעט און שנעלקייט פון דער פראָדוקצאַן, איבער־
שטייגט די פראָדוקצאַנס־קראַפט נאָך מעהר ווי פריהער די קאָנסומ־
קראַפט. ערשט ווען די ארבייטער, וואָס זייער לויף קלעקט קוים
זיי צו דערהאַלטען ביים לעבען פון איין טאָג אויף דעם אנדערן,
האָבען גאָר קיין ארבייט ניט, ווערן די פאָלגען פון דעם אייגענטום־
פרינציפ העכסט שרעקליך. זיי האָבען ניט געקאָנט עקאָנאָמיזירען,
פון וואָס צו שפּאַרען איז ניט געווען, האָבען זיי ניט געקאָנט אָנקליי־
בען קיין קאפיטאַל, וואָס זאָל זיי קאָנען אויסהאַלטען אפילו איין
טאָג. היינט האָט זיך צוגעמאַכט די פאבריק. מאָרגען הונגערן
די מענשען אויפ'ן גאַס. איבערמאָרגען זועלען זיי אָדער שטאַרבן
אין שפיטאַל אָדער עסען אין טורמע.

נייע צופאַלען העלפען צו פערפלאַנטערן די דאָזיגע שרעקליכע
לאַגע. איבער דער שטאַרקער אָנזאַמלונג פון סחורות און די
אויסערסטע נידעריגע פרייזען, איז דער אונטערנעהמער שוין באַלד
ניט אין דער לאַגע צו צאָהלען די צינזען פאר די קאפיטאַלען, וואָס ער
עקספּלאַטירט; קומען דאָן די דערשראָקענע אַקציע־הערן און ציהען
צוריק זייערע קאפיטאַלען, די פראָדוקצאַן הערט אויף, די ארבייט
בלייבט שטעהן. דאָן וואונדערט מען זיך, וואָס דער קאפיטאַל ציהט
זיך צוריק פון דעם האַנדעל כּדי צו ספּעקולירען אויף דער בערזע;
און איך האָב שוין אַמאָל געהערט ווי בלאַנקי האָט בעוויינט מיט
ביטערע טרעהרען די אונוויסענהייט און נאַרישקייט פון די קאפיטאַל־
ליסטען. די סבה פון דער דאָזיגער בעוועגונג פון קאפיטאַלען איז
זעהר איינפאַך; אָבער טאַקע דערפאַר האָט עס אַן עקאָנאָמיסט ניט

נעקאנט בעמערקען, אָדער ניט געוואָלט זאָגען : די סכה איז אויס-
שליסליך : די קאָנקורענץ.

איך רופ אָן קאָנקורענץ ניט נאָר דעם קאמף צווישען צוויי
אינדוסטריען פון דעמועלבען סאָרט, זאָנדערן די אלגעמיינע און
גלייכצייטיגע שטרעבונג פון אלע אינדוסטריען צו איבערטרעפן
אינע די צווייטע. די דאָזיגע טענדענץ איז איצט אזוי שטארק,
אז דער פרייז פון סחורות קאָן קוים דעקען די קאָסטען פון פאָבריק-
קאָציאָן און פערקויף ; און ווען מען נעהמט אַרונטער די שכירות
פון די אַרבייטער, בלייבט מעהר נאָרנישט, אפילו ניט דער קאָפּ-
טאל-צינו פאר די קאָפיטאַליסטען.

די גרונד אורזאָך פון די האַנדעל און אינדוסטריע-קריזען איז,
אַזאָ, די פּראָצענטען אויפ'ן קאָפיטאַל — פּראָצענטען וועלכע די
פאַרצייטיגע האָבען איינשטימיג געבראַנדמאַרקט מיט'ן נאָמען
נ ו א ו כ ע ר, ווען מען האָט עס געצאָהלט פאַר דעם געברויך
פון געלד, אָבער וועלכען עס האָט קיינער ניט געוואַגט צו פערדאַמען
אין דער פאַרם פון דירה-געלד, פאַכטרענטע, אָדער פּראָפיט ;
פונקט ווי דער כאַראַקטער פון דער זאַך, וואָס מען לייחט, קאָן
בערעכטיגען דעם פרייז פאַר'ן לייחען ; עס איז רויבעריי.

לויט דעם ערך פון'ס צינו, וואָס דער קאָפיטאַליסט בעקומט,
אזוי אָפט און אינטענסיוו וועלען זיין די קאָמערציעלע קריזען. —
ווייס מען דאָס ערשטע, קאָן מען אלע מאָל בעשטימען די אַנדערע
צוויי, און אזוי אויך אומגעקעהרט. ווילט איהר וויסען, וואָס איז
דער רעגולאַטאָר פון א געזעלשאַפט ? געפינט אויס די סומע פון
אקטיווען קאָפיטאַל, ד. ה. דעם קאָפיטאַל, וואָס טראָגט צינוען, און
די געזעצליכע ראַטע פון פּראָצענט. דער גאַנץ פון די פאַסירונגען
וועט זיין א סעריע קראַכען, וואָס זייער צאָהל און העפטיגקייט
וועלען שטעהן אין א דירעקטער פּראָפּאָרציע צו דער טהעטיגקייט
פון קאָפיטאַל.

אין יאָהר 1839 איז די צאָהל פון באַנקראַטען אין דער שטאַט
פאַריז אליין געווען 1064 ; דיזעלבע פּראָפּאָרציע האָט אָנגעהאַלטען
אין די ערשטע מאָנאַטען פון 1840, און אין דער צייט, וואָס איך
שרייב אָט די שורות, האָט זיך דער קריזיס, ווי עס ווייזט אויס, נאָך
ניט געענדיגט. מען בעהויפטעט, אז די צאָהל פון געשעפטען, וואָס
האָבען ליקווידירט, איז גרעסער איידער די צאָהל הייזער, וואָס

האָבען זיך ערקלערט באַנקראַט. לויט דעם מביל קאָן מען פער-
שמעהן די ווינקראַפט פון דער וואַסער-רעהר.

די צושטערונג פון דער געזעלשאַפט איז מאַנכעס מאָל אונבע-
מערקבאַר און כראַניש, און מאַנכעס מאָל פּערזאָדיש און געוואַלטיג.
דאָס הענגט אָב פון דעם גאַנג, וואָס דאָס אייגענטום געהמט אָן.
אין אַ לאַנד, וואו דאָס אייגענטום איז כמעט גלייך פּערטיילט און
וואו וועניג געשעפטען ווערן געמאַכט — די רעכטען און פאָדערונג-
גען פון יעדען איינעם ווערן אויף דעם אופן באַלאַנסירט דורך די
רעכטען און פאָדערונגען פון אלע איבעריגע — איז דער כח פון
אָנגריף פּערניכטעט. דאָרט, קאָן מען ווירקליך זאָגען, עקזיסטירט
נאָר ניט קיין אייגענטום, וואָרים דאָס צינורעכט ווערט דאָרט כמעט
נאָר ניט אויסגעאיבט. דער מצב פון די אַרבייטער, וואָס איז שוין
דער זיכערקייט צו מאַכען אַ לעבען, איז כמעט דערזעלביגער, ווי
ווען עס וואַלט געהערשט אַבסאָלוטע גלייכהייט צווישען זיי. עס
פּעהלט זיי אלע פּאַרטיילען פון אַ פולער און פרייע אַסאָציאַציע, אָבער
זייער עקזיסטענץ שטעהט אַ האָר ניט אין געפּאָהר. מיט דער אויס-
נאהם פון עטליכע פּעראַיינצעלטע קרבנות פון דעם אייגענטום-רעכט
— פון דעם דאָזיגען אומגליק, וואָס קיינער זעהט ניט זיין הויפט
אורזאָך — רוכט זיך, אַז די געזעלשאַפט ליגט זיך רוהיג אין בוזים
פון אַט אַזאַ מין גלייכהייט. גיט אָבער אַכטונג! זי באַלאַנסירט
זיך אויפ'ן שאַרף פון אַ שווערד: ביים קלענסטען טרייסעל וועט
זי אַראָבפּאַלען און ווערן דער'הרג'עט.

געוועהנליך איז דער ווירבעל-שטראַם לאָקאַליזירט. פון איין
זייט די פּאַכט-רענטע מוז זיך אָבשטעלען ביי אַ געוויסען פונקט;
פון דער אַנדער זייט, צוליבער דער קאָנקורענץ און איבער-פּראָדוק-
ציאָן, שטייגט ניט צו הויך דער פרייז פון פּאַבריצירטע אַרטיקלען, —
אַזוי אַז די לאַגע פון'ם פויער ענדערט זיך קנאַפּ-וואָס און הענגט
נאָר אָב פון די סעזאָנען. די פּערצעהרענדע ווירקונג פון אייגענטום
פיהלט זיך דערהויפּט אויפ'ן האַנדעל. מען זאָגט געוועהנליך
קאָמערציעלע קריזען, ניט לאַנדווירט-
שאַפטליכע קריזען, ווייל בעת דער פּאַכטער ווערט
פּערצעהרט לאַנגזאַם דורך דעם צינורענט, ווערט דער פּאַבריקאַנט
איינגעשלונגען מיט איין קלאַפּ. דאָס פיהרט צו אַן אָבשטעל פון
געשעפטען, אַ פּערניכטונג פון פּערמעגענס און צו אַ צושטאַנד פון

ארבייטסלאָזיגקייט פאר די ארבייטער, וועלכע שטארבען פון הונגער איינער נאָכ'ן אנדערן אויף די גאסען, אין די שפיטאלען, אין די טורמעס און אויף די תליות.

מיר וועלען רעזומירען דעם זאץ : —

אייגענטום פערקויפט דעם ארבייטער די פראָדוקטען פאר מעהר וויפיעל עס צאָהלט איהם פאר זיי ; דעריבער איז עס אינער מעגליך.

צוזאץ צו דעם פינפטען זאץ.

1. געוויסע רעפארמאטאָרען, און אפילו פובליציסטען וואָס פערנעהמען זיך, הגם זיי געהערן ניט צו קיין ספעציעלער שול פון עקאָנאָמיק, מיט דער פראָגע ווי צו פערבעסערן די לאַגע פון דעם נרעסטען און אָרעמסטען קלאַס, לעגען היינטיגע צייטען געוויכט אויף אַ בעסערער אָרגאניזאָציע פון ארבייט. די תלמידים פון פ ר י ע כפרט הערען ניט אויף צו שרייען צו אונז : געהט אין פ א ל א נ ס ט ע ר ! און אין דערזעלבער צייט מאַכען זיי אַיט און בלאָטע פון די אנדערע סעקטען. זיי זיינען אַ האַלב רוצען אונער פערנגלייכליכע גאונים, וועלכע האָבען ענטדעקט אַז פ י נ ה א ון פ י ע ר א י ז נ י ין ; נ ע ה מ ט א ר ו נ ט ע ר צ ו ו י י , ב ל י י ב ט א ל י צ נ י ין , — און זיי בעוויינען די בלינדקייט פון פראַנקרייך, וואָס וויל ניט גלויבען אין אַזאַ ערשטווינענדע אַריפמעטיק.*

די פוריעריסטען שטעלען זיך פאַר פון איין זייט אַלס די פערט-טיידיגער פון אייגענטום און צינדערעכט, וועלכעס זיי האָבען פאַר-

(* פוריע, זאָגט מען, ווען ער האָט גע'כפּל'ט אַ גאַנצע צאָהל אויף אַ ברוך-טייל, פלעגט אַלעמאַל בעקומען אַ גרעסערע סומע איידער די וואָס ער האָט גע'כפּל'ט. ער האָט בעהויפטעט, אַז אונטער זיין סיסטעם פון האַרמאָניע וועט קוועקזילבער ווערן האַרט, ווען די טעמפּעראַטור איז העכער ווי נול. ער וואָלט פונקט אַזוי גוט געקאַנט זאָגען, אַז די האַרט מאַניע'מיטגליעדער וועלען קאָנען מאַכען ברענענדיגען אייז. איך האָב אַמאַל געפרעגט אַ אינטעליגענטען פאַלאַנסטריער, וואָס ער דענקט וועגען אַזאַ מין פיזיקע. „איך ווויס ניט“, האָט ער געענטפערט, „אַבער איך גלויב“. דערזעלבער מאַן האָט פונדעסטוועגען ניט געגלויבט אין דער לעהרע פון יעזוס'עס, „ווירקליכע אַנוועזענהייט.“

מאָלירט: יעדען לויט זיין קאָפיטאַל, זיין אַרבייט און זיין טאַלאַנט; פון דער אַנדער זייט ווילען זיי, אז דער אַרבייטער זאָל געניסען פון אַלע גיטער פון דער געזעלשאַפט; דאָס הייסט, מיט אַנדערע ווערטער, אז ער זאָל האָבען דעם גאַנצען גענוס פון זיין אייגענעם פּראָדוקט. איז עס ניט גלייך ווי זיי וואָלטען געזאָגט צו דעם אַרבייטער: „אַרבייטער, דו וועסט האָבען 3 פּראָנט אַ טאָג, דו זאָלסט לעבען אויף 55 סו, דאָס איבריגע זאָלסטו אוועקגעבען דעם אייגענטימער, און אָט אזוי וועסטו קאָנסומירען דריי פּראָנט“?

אויב די דאָזיגע ווערטער זיינען ניט דער גענויער סף־הכל פון דעם סיסטעם פון שאַרל פּוריע, וועל איך זיך אונטערשרייבען אויף אַלע פּאָלאַנסטערישע משוגעט'ן מיט אַ פּעדער איינגעטונקט אין מיין אייגען בלוט.

וואָס איז די פעולה צו רעפּאָרמירען די אינדוסטריע און די אַנריקולטור, וואָס איז די פעולה פון אַרבייטען איבערהויפט, אויב דאָס אייגענטום בלייבט, אויב די אַרבייט קאָן קיין מאָל ניט דע־קען די אויסגאָבען? אָהן דער אָבשאַפונג פון אייגענטום איז די אָרגאַניזאַציע פון אַרבייט אַ בעטרוג. און ווען מען זאָל פּעד־פיערפאַכען די פּראָדוקציע, און איך גלויב, יז דאָס איז ניט אונ־מעגליך, וועט עס אויך זיין אַן אומזיסטיגע טרחה: אויב די אי־בעריגע פּראָדוקטען וועלען ניט קאָנסומירט ווערן, זיינען זיי ווערטער לאָז און דער אייגענטימער וועט זיי ניט אָננעהמען פאַר צינז; ווערן זיי יאָ קאָנסומירט, קומען וויעדער ארויס אַלע שוועריגקייטען פון אייגענטום. מען מוז צוגעבען, אז די טהעאָריע פון ליידענ־שאַפטליכע אָנציהונגען שטעלט זיך דאָ אַרויס אַלס אַ פּעהלער, און ווייל ער האָט געוואָלט האַרמאָניזירען די ליידענשאַפט פון אייגענטום — אַ שלעכטע ליידענשאַפט, וואָס פּוריע זאָל ניט זאָגען — האָט ער אַליין געלעגט אַ באַלקען צווישען די רעדער פון זיין וואָנען.

די אבסורדען פון דער פּוריעריסטישער עקאָנאָמיע זיינען אזוי נראָב, אז ניט קוקענדיג אויף זיין רעספּעקט פאַר די אייגענטימער זיינען פיעלע איבערצייגט, אז ער איז געווען אַ בעהאַלטענער שונא פון אייגענטום. די דאָזיגע מיינונג קאָן אונטערשטיצט ווערן אויף'ן סמך פון גוטע גרינדע: דאָך איז עס ניט מיין מיינונג, ער וואָלט

בעדארפט דערצו זיין צופיעל שארלאטאן און צו וועניג איש נאמן. איך וויל בעסער גלויבען, אז ער איז געווען אונזיסענר, (ווי דאָס ווערט ככלל צוגעגעבען), איידער אז ער איז געווען ניט אויפריכטיג. וואָס אנבעלאַנגט זיינע תלמידים, מווען זיי, איידער זיי זאָגען אַרויס אַן אייגענע מיינונג, אַרויסקומען אָפען און קאטעגאָריש און ענטפערן צי זיי ווילען אויפהאַלטען דאָס אייגענטום אָדער ניט און וואָס זיי מיינען מיט זייער בעקאַנטען דעוויז, „י ע ר ע ן ל ו י ט ז י י ן ק א פ י ט א ל , ז י י ן א ר ב י י ט , א ו ן ט א ל א נ ט .“ אָבער אַ האַלב־בעקעהרטער אייגענטימער וועט בעמערקען, „אפּשר וואָלט געווען מעגליך, אָבשאַפענדיג די באַנקען, די רענטען, די פּאַכטען, די ציניזען, מיט איין וואָרט, דאָס אייגענטום אינגאַנצען, צו צוטיילען די פּראָדוקטען לויט די פּעהיגקייטען? דאָס איז געווען סען סימאָן'ס געדאַנק; אויך פּרויע'ס; עס איז דער וואונש פון דעם מענשליכען געוויסען, און קיין אַנשטענדיגער מענש וואָלט ניט געוואָנט צו זאָגען, אַז אַ מיניסטער זאָל לעבען ניט בעסער ווי אַ פּויער.“

אָה! מיראַם, ווי לאַנג דייע אויערען זיינען! וואָס! וועסטו טו קיין מאָל ניט פּערשטעהן, אַז אונגלייכע שכירות און צינדערעכט זיינען דייעלבע זאַך? געוויס, סען סימאָן, פּרויע און זייערע נאָכ־פּאָלגער זיינען בענאַנגען אַ געפּעהרליכען פּעהלער, וואָס זיי האָבען געוואָלט פּעראייניגען, דער — אונגלייכהייט מיט קאָמוניזם, דער אַנדערער — אונגלייכהייט און אייגענטום. אָבער דו, אַ מענש פון ציפּער, אַ מאַן פון עקאָנאָמיע, דו, וואָס דו קענסט אויף אויסענוועניג די טאַבעלען פון די לַאָגאַריטמען, ווי אזוי קענסטו מאַכען אַזאַ נאַרישען פּעהלער? לערנט דיר ניט די פּאָליטישע עקאָנאָמיע גופּא, אַז דער פּראָדוקט פון איין מענשען, וואָס פאַר פּערזענליכע פּעהיגקייטען ער זאָל ניט האָבען, איז קיינמאָל ניט ווערטה מעהר איידער זיין אַרבייט, און אַז אַ מענשענ'ס אַרבייט איז ניט מעהר ווערטה וויפּיעל זיין פּערברויך? דו דערמאָנסט מיך אָן יענעם גרוי־סען מאַכער פון קאָנסטיטוציעס, דעם אָרעמען פּינעיר אָפּערעליראַ, דער סיעיעס פון 19טען יאָרהונדערט, וועלכער האָט איינגעטיילט די נאַציאָן אין צוועלף קלאַסען, אָדער אויב דו ווילסט, אין צוועלף ראַנגען, און האָט בעשטימט פאַר דער ערשטער 100,000 פּראַנק יעהרליך, פאַר דער צווייטער 80,000;

דאָן 1,000, 15,000, 10,000 א. א. ו. ביו צו 1,500, און 1,000 פראַנק אלס דעם מינימום לוינ פאַר אַ בירגער. פינערידאָ האָט ליעב געהאַט אָבשטופונגען און האָט ניט געקאָנט זיך פאַרשטעלען אַ שטאַט אָהן גרויסע לייט, ווי ער האָט ניט געקאָנט בעגרייפֿען אַן אַרמעע אָהן אַ הויפּט־פייקלער; און אזוי ווי ער האָט אויך ליעב געהאַט, אָדער ווי עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען אז ער האָט ליעב געהאַט, די פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט, האָט ער צונויפגעמישט דאָס גוטע און דאָס שלעכטע פון אונזער אַלטער געזעלשאַפֿט אין איין עקלעקטישע פילאָזאָפֿיע, וועלכע ער האָט פֿער־קערפֿערט אין אַ קאָנסטיטוציע. וואונדערבארער פינערידאָ! פריי־הייט אפילו ביו צו פאסיווען געהאָרען, ברידערליכקייט אפילו ביו צו אַן איינהייט פון שפראַכען, גלייכהייט אפילו ביו אין זשוריקאַמער און אויף דער גילאָטין — אָט דאָס איז געווען זיין אידעאַל פון אַ רעפובליק. ניט אַנערקענטער זשעניע, וואָס דער איצטיגער יאָהר־הונדערט איז איהם ניט ווערטה געווען, אָבער די צוקונפֿט וועט זיך אָברעכענען פאַר איהם.

הער אויס, אייגענטימער. עס איז אמת, עס עקזיסטירט אַן אונגלייכהייט פון פעהיגקייטען; יורדיש איז עס ניט אַנערקענט, האָט ניט קיין ממשות, ווערט ניט גענומען אין אנבע־טראַכט. איין ניוטאָן אין אַ יאָהרהונדערט קאָן זיך פֿערגלייכען צו 30 מיליאָן מענשען; דער פּסיכאָלאָג בעוואונדערט די זעלטענ־הייט פון אזאַ שעהנעם זשעניע, דער געזעצגעבער זעהט נאָר די זעלטענהייט פון דער פונקציען. אָבער די זעלטענהייט פון דער פונקציען גיט ניט קיין פריווילעגיע דעם, וואָס בעזיצט די פונקציען; און דאָס איז אזוי צוליעב עטליכע טעמים, וועלכע זיינען אלע גלייך שטאַרק.

1. די זעלטענהייט פון דעם זשעני איז אין דעם בעשאַפֿער'ס כונה ניט געווען געמיינט, אַז די געזעלשאַפֿט זאָל פאַלען אויף די קנייה פאַר דעם גרויסען טאַלאַנט, נור עס איז צוליעב דעם, כדי יעדער מענש זאָל אויסאיבען זיינע פעהיגקייטען צום גרעסטען פאַרטייל פון אַלעמען.

2. דער טאַלאַנט איז גיכער אַ ווערק פון דער געזעלשאַפֿט איידער אַ נאָבע פון דער נאַטור; עס איז אַן אָנגעזאָמעלטער קאַפּי־טאַל, און דער וואָס קריגט איהם איז בלויז זיין שומר. אָהן דער

געוועלשאפט, אָהן דער ערציהונג, וואָס זי גיט, און אָהן איהר קרעפֿט טיגער הילף וואָלט די שעהנסטע נאָטור געווען נידעריגער, איידער די איינפֿאַכסטע פֿעהיגקייטען, אפילו אין דעם פרט, וואו זי דארף אזוי גלענצען. וואָס גרעסער עס זיינען די קענטיכע פֿון א מענשען, וואָס שעהנער זיין פֿאַנטאַזיע, וואָס רייכער זיין טאַלאַנט, — אַלץ טהייערער האָט געקאָסט זיין ערציהונג, אַלץ גלענצענדער און צאָהל־רייכער זיינען געווען זיינע לעהרער און וועג־ווײַזער, און אַלץ גרעסער איז זיין חוב. דער פֿויער פֿראָדוצירט כמעט פֿון ערשטען טאָג, וואָס ער פֿערלאָזט זיין וויגעלע, ביז צום קבר; די פֿרוכט אָבער פֿון קונסט און וויסענשאַפט זיינען שפעטע און זעלטענע, אָפטמאָל שטאַרבט אָב דער בוים איידער די פֿרוכט ווערן רייף. ווען די געוועלשאַפט קולטיווירט אַ טאַלאַנט, ברענגט זי אַן אָפּפֿער צוליב אַ האָפּנונג.

3. עס איז גאָר ניט פֿאַראַן קיין מאָס, נאָך וועלכער מען קאָן פֿערגלייכען פֿעהיגקייטען: אונטער גלייכע בעדינגונגען פֿון ענטוויקלונג איז די טאַלאַנטען־אונגלייכהייט בלויז אַ טאַלאַנטען־פֿעציאַליטעט.

4. די אונגלייכהייט פֿון לוי, פֿונקט ווי דאָס צינז רעכט, איז עקאָנאָמיש אונמעגליך. נעהמט דעם גינסטיגסטען פֿאַל, ווען יעדער אַרבייטער האָט פֿראָדוצירט דעם מאַקסימום. כּדי די אויס־טיילונג פֿון די פֿראָדוקטען צווישען זיי זאָל זיין אַ גערעכטע, מוז יעדענ'ס טייל זיין גלייך צו דער צאָהל וואָס בלייבט, ווען מען צו־טיילט די נאַנצע פֿראָדוקציע אַוּיף דער צאָהל אַרבייטער. איז וואָס בלייבט דאָן איבער אויף צו צאָהלען העכערע בעלוינונגען? אַבסאָ־לוט גאָרנישט. וועט מען אפֿשר זאָגען, אז מען דאַרף אַרויפֿלעגען אַ שטייער אויף יעדען אַרבייטער? וועט דאָך דאָן זייער קאָנזום ניט זיין גלייך מיט זייער פֿראָדוקציע, דער געהאַלט וועט ניט בעצאָהלען פֿאַר זייער פֿראָדוקטיווער אַרבייט, דער אַרבייטער וועט ניט קענען צוריק־קויפֿען זיין פֿראָדוקט און מיר וועלען צוריק־פֿאַלען אין דעם אַלטען עלענד פֿון אייגענטום. איך רעד שוין ניט וועגען דער אונגערעכטיגקייט, וואָס מען וועט דערמיט טהאָן דעם בערויב־טען אַרבייטער, וועגען דער קנאה וואָס עס וועט אַרויסרופֿען, די אַמביציעס וואָס מען צוהיצט, דעם האָס וואָס מען צינרט אָן —

זיי זיינען אלע וויכטיגע פונקטען, אבער האָבען ניט קיין דירעקטע שייכות צו דער זאך.

אזוי ווי, פון איין זייט, יעדען ארבייטער'ס אויפגאבע וועט זיין לייכט און קורץ און די מיטלען דאָס דורכצופיהרען מיט ערפאלג, וועלען זיין גלייך אין אלע פעלען, איז ווי אזוי וועלען קאָנען זיין גרויסע און קליינע פראָדוצירער? פון דער אנדער זייט וויעדער, ווען אלע פונקציאָנען זיינען גלייך, סיי מחמת אַ ווירקליי-כען אויסגלייך פון טאלאָנטען און פעהיגקייטען, סיי מחמת דער געזעלשאַפטיכער קאָאָפּעראַציע, איז ווי אזוי וועט אימיצער קאָנען מאַהנען אויפ'ן גרונד פון זיינע אויסגעצייכענטע פעהיגקייטען, פון זיין געניאליטעט, אַ גרעסערן לוינ?

אָבער, וואָס זאָג אײַך? אין דער גלייכהייט איז דער לוינ שטענדיג פראָפּאָרציאָנעל צו די פעהיגקייטען. וואָס איז די עקאָנאָ-מישע בעדייטונג פון לוינ? דעם ארבייטער'ס פערברויך, וואָס רעפראָדוצירט. דער אַקט גופא, דורך וועלכען דער ארבייטער פראָ-דוצירט, איז שוין דער פערברויך, און איז גענוי גלייך צו דער פראָדוקציאָן, פון וועלכער מיר רעדען. ווען דער אַסטראָנאָם פראָ-דוצירט בעאַבאַכטונגען, דער פּאָעט פערזען אָדער דער וויסענ-שאַפטס מאַן עקספּערימענטען, פערברויכען זיי אינסטרומענטען, ביכער, רייזען א. א. א. וו. היינט, אויב די געזעלשאַפט שטעלט צו אַט דעם פערברויך, איז וואָס נאָך קאָן דער אַסטראָנאָם, דער וויסענשאַפטסמאַן אָדער דער פּאָעט פערלאָנגען? מיר מוזען, אַלזאָ, קומען צום שלום, אז סען סימאָן'ס מאָטאָ: „י ע ד ע ן ל ו י ט ז י י ן פ ע ה י ג ק י י ט, י ע ד ע ר פ ע ה י ג ק י י ט ל ו י ט א י ה ר ע ר ע ז ו ל ט א ט ע ן“ קאָן נאָר אין גלייכהייט געפינען איהר גאַנצע און פאַלשטענדיגע אָנווענדונג. די גרויסע צרה, די ירעקליכע שטענדיגעקוויסטירענדע צרה, וואָס שטאַמט פון אייגענטום, איז די — וואָס וויפיעל די בעפעל-קערונג זאָל ניט ווערן געמינערט כל זמן אייגענטום עקזיסטירט, איז זי, און מוז אימער זיין, צוגרויס. אין אלע צייטען האָט מען זיך געקלאָנגט אויף אַן איבערפלוס פון בעפעלקערונג; דאָס אייגענ-טום איז אין אלע צייטען געווען אין אַ פערלעגענהייט צוליב דער עקזיסטענץ פון דעם פּאָפּעריזם, ניט איינזעהענדיג אז די אורזאָך ליגט אין איהם, דעם אייגענטום, אַליין. דערצו, איז ניטאָ קיין

מעהר קוריאָזע זאָך, איידער די פערשיידענארטיגקייט פון די פלעך-נער, וואָס ווערן פאַרגעשלאָגען ווי אזוי אויסצוראָטען דעם פּאָופּער ריזם. זייער גרויזאמקייט קאָן זיך נאָר פּערגלייכען מיט זייער אונזיניגקייט.

די פארצייטיגע האָבען זיך נעמאכט א מנהג אוועקצורואַרפּען זייערע קינדער. דאָס אויס'הרג'ענען די שקלאַפּען איינציגווייז אָדער אין מאַסען, די בירגער־קריעג און די מלחמות מיט פרעמדע פעלקער האָבען מיטגעהאָלפּען דערצו. אין רוים (וואו אייגענטום האָט געהערשט ביד חזקה) זיינען אָט די דריי מיטלען בענוצט געוואָרן אזוי גרינדליך און פאַר אַזאַ לאַנגער צייט, אז דאָס לאַנד איז ענדליך געבליבען אָהן איינוואוינער. ווען די באַרבאַרען זיינען געקומען, האָבען זיי קיינעם ניט געפונען: די פעלדער זיינען ניט מעהר בעאַקערט געוואָרן; דאָס גראַז איז געוואַקסען אין די גאַסען פון די איטאַליענישע שטעט. אין כינאַ איז די הונגער־נויט זינט ימים קדמוניות געווען דער בעזים פאַר אויסקעהרען די אָרעמע לייט. אַזוי ווי רייז איז די איינציגע נאָהרונג פון דעם אָרעמען פּאָפּל, איז גענוג, אז איין צופאַל זאָל איהם פּערדאַרבען אויפ'ן פעלד, און אין אייניגע טעג טויטעט דער הונגער מיליאָנען מענשען. און דער מאַנדאַרין, וואָס שרייבט די געשיכטע, שרייבט דערנאָך, אז אין דעם און דעם יאָהר פון דעם און דעם קיסר האָט אַן אונגער־רעמעניש אוועקגע'הרג'עט 20, 30, 50 אָדער 100 טויזענד מענשען. די טויטע בערגאַכט מען, מען פּראָדוצירט נייע קינדער, ביז וואַנען אַן אַנדער הונגער טהוט ווידער דיזעלבע אַרבייט מיט דעם זעלבען רעזולטאַט — אזוי הפנים איז אייביג געווען די קאָנפּוצישע עקאָנאָמיע.

איך נעהם פּאָלגענדע איינצלעהייטען פון אַ מאָדערנעם עקאָנאָמיסט:

„זינט דעם 14טען און 15טען יאָרהונדערט איז ענגלאַנד פּערצעהרט געוואָרן פון דעם פּאָפּעריזם. בלוטיגע געזעצען זיינען איינגעפיהרט געוואָרען געגען די בעטלער.“ (און דאָך איז איהר בעפעלקערונג דעמאָלט גיט געווען אַ פּערטעל פון דעם וואָס זי איז היינט.) „עדואַרד האָט פּערבאַטען צו געבען נדבות און געראַהט דערפאַר מיט געפענגניס־שטראַף... די געזעצען פון 1547 און 1656 שרייבען פאַר אַן עהנליכע שטראַף פאַר די וואָס זיינען עובר דעם געזעץ אַ צווייטען מאַל. — עליזאַב־עט בעט בעפעחלט, אז יעדער בעצירק זאָל שטיצען זיינע פּאָפּערס. אָבער וואָס איז אַ פּאָפּער? טשאַרלוז דער צווייטער בעשטימט, אז אויב איינער

וואוינט אין א פלאץ 40 טאג און קיינער דיספוטירט נישט דעם פאקט, דער בענט זיך אויפדער פאר א תושב אין דער געמיינדע; ווען אָבער דער פאקט ווערט דיספוטירט, מוז ער זיך אָבמאָרגען פון דאָרטען. דזשיימס דער צווייטער האָט דעם דאָזיגען בעשלוס אביסעל געענדערט. דאָסעל' בע אויך וויליאַם. צווישען די אונטערזוכונגען. רעפארטען, ענדערונג גען, ווערט די אַרעמקייט גרעסער, דער אַרבייטער שמאַכטעט און שטאַרבט אַוועק.

„די אַרמענשטייער אין 1774 שטייגט אַריבער 40 מיליאָן פראַנק; אין 1783, 1784, 1785 האָבען זיי געגרייכט 58 מיליאָן א יאָהר; אין 1813, מעהר פון 187 מיליאָן, אין 1816, 250 מיליאָן; אין 1817, שעצט מען זי אויף 317 מיליאָן.

„אין 1821 איז די צאָהל אַרעמע וואָס זיינען איינגעשריבען אין זייערע בעזירקען געווען געשאצט אויף פיער מיליאָן. כמעט אַ דריטעל פון דער בעפעלקערונג.

„פראַנקרייך. אין 1544 האָט פראַנסואַ דער ערשטער אייניג געפיהרט אַ געצוואונגענע אַרמענשטייער. אין 1566 און 1586 דער מאַנט מען זיך אין דעם דאָזיגען פרינציפ אין מען ווענדט איהם אַן איבער'ן גאַנצען קעניגרייך.

„אונטער לואיס דעם 12טען האָבען 40,000 פאַופערס פערפעסטעט פאָרזי. (פראַפּאַרציאַנעל — פונקט ווי היינט) מען האָט געשאפּען שווערע געזעצען געגען די בעטלער. אין 1749 האָט דער פאָרווער פאָר-לאַמענט אָנגעווענדעט די צוואַנגס-ינדבאָ.

„די קאָנטינענטאַלישע פערזאָמלונג האָט זיך דערשראָקען פאַר דער גרויס פון דער נויט און דער שוואַריגקייט זי גובר צו זיין אין בעפעהלט דעם סטאַטוס קוואַ, ד"ה, אַז עס זאָל אַזוי בלייבען, ווי עס איז. די קאָנווענציען פראַקלאַמירט אַלס אַ נאַציאָנאַלען חוב די אונטערשטיצונג פון די אַרימע. — איהר געזעץ בלייבט נישט דורכגעפיהרט.

„נאַפּאַלעאָ וויל אויך היילען די וואונד; זיין פלאַן איז — פער-שאַרען די קבצנים אין טורמע. 'דערמיט', האָט ער געזאָגט, 'וועל איך די רייכע בעוואַרענען פון דער צודרינגליכקייט פון די בעטלער און פון דעם העסליכען ביהד פון עלענדער אַרימקייט'. אָה, וואונדערבאַרער מענטש!"

פון דיזע פאקטען, וועלכע איך וואָלט געקאָנט פערמעהרען נאָך ווייטער, זיינען צוויי זאַכען געדרונגען. ראשית, אַז אַרעמקייט איז נישט אָבהענגיג פון דער צאָהל פון דער בעפעלקערונג; און צווייטענס, אַז אַלע מיטלען וואָס מען האָט פרוּבירט אויסצובעסערן די לאַגע זיינען געבליבען אָהן ערפאַלג.

דער קאמפּאָליציום האָט געגרינדעט האָספיטעלער, מאַנאַסטירען און האָט געהייסען נעכען צדקה; דאָס הייסט, ער האָט ערמונטערט

בעטלעריי: זיין גייסט, ווי ער איז געווען אויסגעדריקט פון די גייסטליכע, האָט ווייטער ניט געגרייכט.

די וועלטליכע מאַכט פון די קרויסטליכע נאַציאָנען האָב איינמאָל אַרויפגעלעגט אַ שטייער אויף די רייכע, דאָס אַנדערע מאָל פּרוּבירט אַרויסטרייבען און פאַרשפּאַרען די קבצנים; דאָכ הייסט, פון איין זייט, אַ פּערברעכען געגען רעכט פון אייגענטום, פון דער צווייטער זייט, בירגערליכער טויט און מאָרד.

די מאָדערנע עקאָנאָמיסטען בילדען זיך איין, און דער גרונד פון אָרעמקייט איז אויסשליסליך דער איבערפּלוס פון דער בעפעל־קערונג און זיי בעמיהען זיך דערפאַר זי צו בעשרענקען. אייניגע פּאָדערן, און מען זאָל פּערבאַטען די אָרימע חתונה צו האָבען; דאָכ הייסט, נאָכדעם ווי זיי האָבען פּערדאַמט דעם רעליגיעזען צעליבאַט, ווילען זיי איינפיהרען אַ צוואַנגס־צעליבאַט, וועלכער וועט מווען ווערן אַ צעליבאַט פון זנות.

אָנדערע שטימען ניט איין מיט דעם דאָזיגען מיטעל, ווייל זיי מיינען, אַז עס איז צו ברוטאַל און נעהמט צו ביים אָרימאָן דאָס איינציגע פּערגניגען וואָס ער האָט אויף דער וועלט. זיי וואָלטען איהם נאָר רעקאָמענדירט, ער זאָל זיין אויסגערעכענט; דאָס איז די מיינונג פון מאלטוס, סיסמאָנדי, סעי, דראָז, דיושאַטעל א. א. וו. אָבער אויב מען וויל, אַז דער אָרעמאָן זאָל זיין אויסגערעכענט, מוז דער רייכער איהם געבען דעם ביישפּיעל. פאַרוואָס זאָל דאָס אלטער פאַר חתונה האָבען זיין בעשטימט צו 18 יאָהר פאַר איינעם און צו 30 יאָהר פאַר דעם אַנדערן?

דאָן וואָלט שוין געווען צייט, צו געבען אַן אָפּענע ערקלערונג, וואָס זיי מיינען מיט דער הייראַט־אויסגערעכענטקייט, וועלכע זיי רעקאָמענדירען אזוי צודרינגליך דעם אַרבייטער; ווייל אין דער הינזיכט קאָן מען מיט רעכט מוראַ האָבען פאַר געפעהרליכע מיס־פּערשטענדניסע, און איך האָב אַ פּערדאַכט, אַז מען פּערשטעהט ניט גענוג, וואָס די עקאָנאָמיסטען ווילען. אייניגע האַלב־אויפגע־קלערטע גייסטליכע דערשרעקען זיך, ווען מען רעדט פון אויסנע־רעכענטקייט אין דעם פאַרהייראַטעטען לעבען; זיי האָבען מוראַ, אַז מען וועט זינדיגען געגען דעם הייליגען געבאָט, פּרובירט זיך אַזוי פּערמעהרען. אויב זיי וואָלטען געווען

קאנסעקוענט, וואָלטען זיי געדארפט אַריינצואַרפּען אַלע בחורים אין חרם (ז. דראָז, „פּאָליטישע עקאָנאָמיע“).
 דראָז איז צו אַן עהרליכער מענש און צוועוועניג טעאָלאָג אים צו פּערשטעהן די שרעק פון די פּלפּוליסטען, און די נאַאיווע אונזער סענהייט איז דער שעהנסטער בעווייז פון דער ריינקייט פון זיין נשמה. די רעליגיאָן האָט קיינמאָל ניט ערמוטיגט פריהע חתונות און זי פּערדאמט נאָר דעם סאָרט פּאַרויכטיגקייט, וואָס איז אויס-געריקט אין דעם פּאָלגענדען לאַטיינישען זאָץ פון סאַושען.
 An licet ob metum liberorum semen extra vas ejicere?
 („צו מעגען פּערניסען אונפּרוכטבאַרע זרע אויס מורא פאַר קינדער האָבען“).

דעסמוט דע מראסי איז ניט איינפּערשטאַנען מיט קיינע פון ביידע סאָרטען פּאַרויכטיגקייט. ער זאָגט: „איך בין מודה, אז איך טייל פונקט אזוי וועניג דעם פּערלאַנג פון די מאָראַליסטען, וועלכע ווילען פּערמינדערן און שטערן אונזער פּערגניגען, ווי דעם פּערלאַנג פון אונזערע פּאָליטיקער, וועלכע ווילען מיר זאָלען זיין מעהר פּרוכטבאַר און זיך וואָס גיכער פּערמעהרן“.

זיין מיינונג איז, אַלזאָ, אז מען זאָל לייעבען און חתונה האָבען ווען און ווי מען וויל. די פּאָלגען פון לייעבע און חתונה פּערגרעסערן דעם דלות, אָבער דאָס אַרט אונזער פּילאָזאָפּאָ גאַנץ וועניג. ער גלויבט פּעסט און טריי אין דער דאָגמע פון דער נויטווענדיגקייט פון ליידען, און ער ערוואַרט, אז דאָס ליידען וועט לעזען אַלע פּראָבלעמען. ער זאָגט בפּירוש: „אזוי ווי די פּער-מעהרונג פון מענשען געהט פאַר אין אַלע שיכטען פון דער געזעל-שאַפט, ווערט דער איבערפּלוס פון די העכערע קלאַסען אויסגע-האַלטען דורך די נידעריגע קלאַסען, און דער איבערפּלוס פון די נידעריגע ווערט פּערניכטעט דורך אַרימקייט“. די דאָזיגע פּילאָזאָפּיע האָט וועניג אָנהענגער; אָבער איהר גרויסער פּאַרציוו איבער יעדער אַנדער איז דאָס, וואָס זי ווערט בעוויזען פון דער פּראַקטיק. דאָס איז אויך די פּילאָזאָפּיע, וועלכע פּראַנקרייך האָט ניט לאַנג צוריק געהערט אין דער דעפּוטירטען-קאַמער, ווען מען האָט דיסקוטירט איבער דער וואַהל-דעפּאַרם. „ע ס ו ו ע ל ע ן ש ט ע נ ד י ג ז י י ן אַ ר י מ ע“; דאָס איז דער פּאָליטישער אַפּאַרזום, מיט וועלכען דער מיניסטער האָט מכטל געווען די אַרגו-

מענטשן פון אַראַנאָ-עס וועלען שטענדיג זיין אַרימע! אַרדאי, כל זמן ס'איז דאָ אייגענטום!

די פּוריעריסטען, — די ערפינדער פון אזוי פיעל וואונדערבארע זאכען, האָבען אויך ביי דער געלעגענהייט ניט געקאָנט פארליקענען זייער כאַראַקטער, און האָבען ערפונדען פיער מיטלען, ווי אזוי אָבצוהאלטען, מיט'ן אייגענעם ווילען, די פּער-מעהרונג פון דער בעפעלקערונג.

1. שטארק-קערפטיגע פרויען. די ערפאָה-דונג איז געגען זיי אין דעם פונקט; וואָרים אויב אפילו געזונדע פרויען זיינען וועניגער עלול צו ווערן תיכף שוואַנגער, געבוירען זיי אָבער די געזונדסטע קינדער, אזוי און זיי האָבען דעם פּאַרטייל פון מוטערשאַפט.

2. אינטעגרעלע איבונגען, אָדער גלייכע ענטוויקלונג פון אלע פיזישע אייגענשאַפטען. אויב די ענטוויקלונג איז גלייך, ווי אזוי וועט דאָס פערמינדערן די פּראָדוקטיווע קראַפט?

3. דער גאָסטראָאָפישישער רעזשים, אויף פשוטען לשון, די פּילאָאָפּיע פון דער קישקע. די פּוריעריס-טען בעהויפטען, און די שטארקע און פייעע נאָהרונג וואָלט געמאכט די פרויען אונפרוכטבאר, פונקט אזוי ווי אן איבערפלוס פון זאָפטען מאַכט די בלומען שעהנער און רייכער, אָבער עס פּער-ניכטעט זייער רעפּראָדוקטיווע קראַפט. אָבער די אַנאַלאָגיע איז אַ פאַלשע. די בלומען זיינען עקרות, ווען די שטויב-בעכער ווערן פּערוואַנדעלט אין בלומען-בעכער, ווי מען קען זיך איבערצייגען, ווען מען בעטראַכט אַ רויז, און ווען דער פּרוכטבארער שטויב האָט פּערלוירען זיין קראַפט צוליב צופיעל פייכטקייט. אַלאָ, כדי דער „גאָסטראָאָפישישער רעזשים“ זאָל ברענגען די געווינשטע רעזולטאַט-טען, איז ניט גענוג פעט צו מאַכען די פרויען, מען מוז אויך מאַכען אימפּאָטענט די מאַנסבילען.

4. פאַנעראָגאָמישע זיטען, אָדער אַלגעמיינע פּראָסטיטוציע. אויך ווייס ניט וואָרום די פּוריעריסטען געברויכען נייכישע ווערטער פאַר אידעען, וואָס מען קאָן זעהר גוט אויס-ריקען אין אַ פּראָסטער שפּראַך. די מעטאָדע ווי די פּריהעדיגע, איז אַ נאָכאָהמונג פון דאָס, וואָס געשעהט שוין אין דער ציווילי-זירטער וועלט: פּוריע אליין ציטירט — אַלס ביישפּיעל — די

עפענטליכע פרויען, אָבער די פאקטען וואָס ער פיהרט אָן זיינען נאָך נאָר ניט אזוי זיכער. אַזוי זאָגט גאַנץ קלאָר דיושאַטעל אין זיין בוך „אויבער פראַסטיטו צי אָן“.

לויט אלע ידיעות, וואָס איך האָב געקאָנט זאַמלען, געפין איך, אז אלע מיטלען אַנטגעגען פּאָפּעריוום און פּרוכטבאַרקייט, וואָס זיינען סאַנקציאָנירט געוואָרן דורך דער אַלגעמיינער פּראַקטיק, פון דער פּילאָזאָפּיע, פּאָליטישער עקאָנאָמיע און פון די נייעסטע יעפּאַראַטאַרען, קאָן איבערגעגעבען ווערן בקיצור אין דעם פּאָלגענע יען צעטעל: מאַסטרבאַציע, אָנאַניזם, משכב זכר, לעזבישע ליבע, פּיעל־מענעריי, פּראַסטיטוציע, קאַסטראַציע (סריסות), אָבאַהאַלטען זיך פון געשלעכטליכען פּערקעהר, מאַכען אַבאָרציעס און קינדער־מאָרד*.) אַזוי ווי אָבער עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז אָט די אלע מעטאָדען פּערפּעהלען זייער צוועק, בלייבט נאָר איבער דער פּערבאַט צו קינדלען.

ליידער פּערקלענערט טאַקע דער פּערבאַט די צאָהל פון די אָרימע, אָבער ער פּערגרעסערט זייער פּראָפּאַרציע. אַזוי די צינזען, וואָס דער אייגענטימער רעכענט אַרויף אויף'ן פּראָדוקט, איז גלייך נאָר צו אַ 20 טייל פון דעם פּראָדוקט, (לויט'ן געזעץ איז עס אַ צוואַנציגסטעל פון קאַפיטאַל), קומט אויס, אז 20 אַרבייטער פּראָדור צירן נאָר פאַר 19, ווייל עס געפינט זיך צווישען זיי איינער, דער אייגענטימער, וואָס עסט אויף דעם חלק פון צוויי זייערע. לאָמיר אָננעהמען, אז דער 20 יגסטער אַרבייטער, דער קבצן, ווערט געטויט טעט: די פּראָדוקציע פון נעקסטען יאָהר וועט זיין קלענער מיט אַ צוואַנציגסטעל; פּאָלגליך וועט דער ניינצעהנטער מווען אוועק־געבען זיין חלק און אונטערגעהן. ווייל אזוי ווי עס איז ניט דאָס

(* קינדער־מאָרד איז אונלענגסט עפענטליך פּערטידיגט געוואָרן אין ענגלאַנד, אין אַ בראַשור געשריבען פון מאַלטוס'ס אַ תלמיד. ער שלאָגט פאַר אַ „יעהריכע הריגה פון די אונשולדיגע“ אין אלע פּאַמ־ליען, וועלכע האָבען מעהר קינדער איידער דאָס געזעץ ערלויבט; און ער פּאַדערט מען זאָל כּעשומען אַ ספּעציעלען בית־עולם, בעפּוצט מיט ספּאַטועטען, פּאַנטאַנען און בלומען, פאַר די דאָזיגע איבערפּליסיגע קינדער. כּוּטערס וועלען בעזוכען דעם דאָזיגען פּראַכטפּאַלען פּלאַץ צו פּאַנטאַזירען וועגען דער גליקזעליגקייט פון די קליינע מלאכיס'לעך, און אומקעהרענדיג זיך אַהיים געטרויסטע, וועלען זיי געבעהרען אַנדערע קינדערלעך — אויך בעגראַבען צו ווערן.

20טעל פון פראדוקט פון 19, וואָס מוז בעצאָהאַלט ווערן דעם אייגע-
טימער, נאָר אַ 20טעל פון פראדוקט פון 20 (זעה דריטער זאַץ),
איז עס אַ 20טעל פֿלום אַ 400טעל פון זיין פראדוקט, וואָס יעדער
איבערלעבענדער ארבייטער מוז אוועקגעבען; מיט אנדערע ווער-
טער, מען מוז טויטען יעדען 19טען מענשען. דערפון איז געדרונ-
גען, אז ביים סיסטעם פון אייגענטום וואָס מעהר קבצנים מען
הרנ'עט, ווערן זיי פראָפאָרציאָנעל אַלץ מעהר.

מאַלטום, וועלכער האָט אזוי גרינדליך איבערצייגט, אז די
בעפעלקערונג וואַקסט אין געאַמעטרישער פראָגרעסיאָן, בעת די
פראָדוקציאָן וואַקסט בלויז אין אַן אַריפמעטישער, האָט ניט
בעמערקט די פּאָפּעריזירונג קראַפט, וואָס דאָס אייגענטום בעזיצט.
ווען ער וואָלט דאָס בעמערקט, וואָלט ער פּערשטאַנען, אז איידער
מען געהט זוכען מיטלען צו פּערקלענערן די פּריה ורכיה, מוז מען
פּריהער אָבשאַפּען דאָס צינז רעכט. ווייל דאָרט וואו דאָס דאָזיגע
רעכט איז געדולדעט, מעג די ערד זיין ווי גרויס און רייך, וועלען
שטענדיג זיין צופיעל איינוואוינער.

מען וועט מיך אפּשר פּרעגען, וועלכען מיטעל איך וואָלט
פאָרגעשלאָגען אויפצוהאַלטען דעם גלייכגעוויכט צווישען דער
בעפעלקערונג און דער פראָדוקציאָן; ווייל פּריהער אָדער שפּעטער
וועט מען דאָס דאָזיגע פראָבלעם מוזען לעזען. דער לעזער מעג
מיר ערלויבען ניט אָנרופּען מיין מיטעל. ווייל, לויט מיין מיינונג,
איז דאָס זאָגען אָהן בעווייזען ווערטהלאָז. איך וואָלט געמוזט אָנ-
שרייבען אַ גאַנצע אָבּהאַנדלונג, כדי צו ערקלערען מיין מיטעל. עס
איז עפּעס אַ זאך, וואָס איז אי אַיינפאַך, אי גרויס, אזוי פשוט
אין דאָך אזוי אויסערגעווענהנליך, אזוי אמת און אזוי מיספּערשטאַ-
נען, אזוי הייליג און אזוי וואַכעדיג, אז גלאַט אַרויסזאָגען עס און
ניט ענטוויקלען און בעווייזען עס, וואָלט בלויז געפּיהרט צו פּער-
אַכטונג און צו צווייפּעל. לאָמיר זיך דערווייל בענגונגען מיט איין
זאך. לאָמיר איינפיהרען גלייכהייט און דאָס מיטעל וועט באַלד
קומען; וואָרים די אמת'ען פּאָלגען-נאָך איינער דעם אנדערן פינקט
אזוי ווי די טעות'ן און די פּערברעכען.

זעקסטער זאץ

אייגענטום איז אונטערגליך, ווייל עס איז די מוטער פון טיראניו.

1. וואָס איז רעגירונג? רעגירונג איז די עפענטליכע עקאָנאָמיע, די העכסטע פּערוואַלטונגס־קראַפּט איבער די עפענטליכע אַרבייט־טען און דעם נאַציאָנאַלען פּערמענען.

אַבער די נאַציאָן איז ווי אַ גרויסע געזעלשאַפּט, אין וועלכער יעדער בירגער איז אַן אַקציאָנער. יעדערער האָט שטימערעכט אין דעם ראַטה און אויב די אַקציעס זיינען גלייך, האָט ער איין שטימע. אַבער אונטער דעם רעזשים פון אייגענטום זיינען די חלקים פון די אַקציאָנערן זעהר ניט קיין גלייכע; אַזוי אַז איינער קאָן האָבען עטליכע הונדערט שטימען, און אַ צווייטער האָט נאָר איין שטימע. צום ביישפּיעל, אויב איך האָב אַ מיליאָן הכנסה, דאָס הייסט אויב איך בין דער אייגענטימער פון אַ פּערמענען פון 30, 40 מיליאָן, וואָס טראָגען גוטע צינזען, און אויב דאָס פּערמענען בילדעט אַ 30,000 טעל טייל פון דעם נאַציאָנאַלען קאַפיטאַל, איז עס קלאָר, אַז די עפענטליכע פּערוואַלטונג פון מיין פּערמענען מאַכט אויס אַ 30,000 טעל פון די פליכטען פון דער רעגירונג, און אויב די נאַציאָן צעהלט אַ בעפעלקערונג פון 34 מיליאָן, האָב איך אַליין אַזוי פיעל שטימען וויפיעל 1,133 פּשוטע אַקציאָנערען.

אַזוי, אַז ווען אַראַנאָ פּערלאַנגט דאָס וואַהלרעכט פאַר אַלע מיטגלידער פון דער נאַציאָנאַל גאַרד, איז ער פּאָלשטענדיג גערעכט, ווייל יעדער בירגער איז פּערשריבען לפחות פאַר איין נאַציאָנאַלע אַקציע, וועלכע גיט איהם דאָס רעכט אויף איין שטימע. אַבער דער בעריהמטער רעדנער האָט געזאָלט אין דערזעלבער צייט פּער־לאַנגען, אַז יעדער וועהלער זאָל האָבען אַזוי פיעל שטימען וויפיעל ער האָט אַקציעס, ווי מיר זעהן דאָס אין דער פּראַקטיק פון די האַנדעלס־געזעלשאַפּטען. ווייל אַנדערש וואָלט עס געהייסען בעהויפטען, אַז אַ נאַציאָן האָט אַ רעכט צו טהאָן וואָס זי וויל מיט די פּערמענעס פון די יחידים, ניט פּרעגענדיג קיין עצה ביי זיי, און דאָס איז דאָך גענען דעם אייגענטום רעכט. אין אַ לאַנד פון

אייגענטום איז די גלייכהייט פון שטימערעכט א פערברעכען געגען דעם אייגענטום.

אָבער, אויב די סאווערעניטעט דאַרף ניט און קאָן ניט גענע- בען ווערן צו דעם איינצעלנעם בירגער אַנדערש ווי לויט דער פּראָ- פּאַרציע פון זיין פערמעגען, פּאָלגט דערפון, אז די קלײנע אַקצײאָנערן זײנען אין גאַנצען אין די הענד פון די גרויסע, וועלכע קאָנען, וויבאַלד עס גלוסט זיך זיי, טהאָן מיט זיי וואָס זיי ווילען, מאַכען זיי פאַר שקלאַפּען, זיי חתונה מאַכען, אָדער אַוועקנעהמען זייערע ווייבער, מאַכען זייערע זיהן פאַר סריסים, פּראָסטיטואירען זייערע טעכטער, וואַרפּען זייערע זקנים אין וואַסער אַרײַן, — און לסוף וועלען זיי אפילו זיין געצוואונגען דאָס צו טהאָן צו זיך אַלײן, סײַדען זיי וועלען פּאַרצײהען צו בעשטייערן זיך אַלײן, כּדי אויס- צוהאַלטען זייערע דיענער. דאָס איז די לאַגע, אין וועלכער גרויס- בריטאַניען געפינט זיך הײַנט. דזשאַן בולל, וועלכער איז אַ קנאַ- פּער לײעבשאַפּער פון פּרייהײט, גלײכהײט, אָדער זעלבסטווירדע, ציהט פאַר צו דיענען און בעטלען; אָבער דו, פּריינד זשאַק?

אייגענטום געהט ניט צוזאַמען מיט פּאָליטישער און בירגערלי- כער גלײכהײט, פּאָלגליך איז אייגענטום אונמעגליך.

היסטאָרישער פירוש. 1. — ווען די גענעראַל- שטענדען האָבען אין 1789 בעשלאָסען די „פּערדאָפּלונג פון דעם דריטען שטאַנד“, ד. ה., אז דער דריטער שטאַנד זאָל האָבען די זעלבע צאָהל דעפוטאַטען ווי דער אדעל און די גייסטליכקייט צוזאַ- מען, האָבען זיי בעגאַנגען אַ פערברעכען געגען דעם אייגענטום. דער אדעל און די קירך האָבען געהאַט אין זייער בעזיץ דריי פערטעל פון דעם גרונד און באָדען פון פּראַנקרייך; האָבען זיי געוואָלט קאָנטראָלירען דריי פערטעל שטימען פון דער נאַציאָנאַלער פּער- טרעטונג. די „פּערדאָפּלונג פון דעם דריטען שטאַנד“ איז געווען גערעכט, זאָגט מען, ווייל דאָס פּאָלק צאָהלט כמעט די גאַנצע שטייערן. דאָס וואָלט געווען אַ גוטער גרונד, ווען עס וואָלט זיך כּלויז געהאַנדעלט צו שטימען וועגען שטייערן; אָבער די פּראַגע איז דאָן געווען וועגען רעפּאָרטירען די רעגירונג און די קאָנסטי- טוציע; פּאָלגליך איז די „פּערדאָפּלונג פון דריטען שטאַנד“ געווען אַ מאַכט־פּערבאַפונג און אַן אַנפאַל אויפ'ן אייגענטום.

2. ווען די איצטיגע פּערטרעטער פון דער ראַדיקאַלער

אפאזיציאָן וואָלטען בעקומען אין זייערע הענד די מאַכט, וואָלטען זיי דורכגעפיהרט אַ רעפּאָרם, דורך וועלכער יעדער נאַציאָנאַלער נאַרדיסט וואָלט געוואָרן אַ וועהלער, און יעדער וועהלער וועהלכאַר פאַר אַן אַמט, — וויעדער אַן אָנפאַל אויף דעם אייגענטום. זיי וואָלטען קלענער געמאַכט די פּראָצענטען-ראַטע אויף יטאַאַט-הלוואות: אַן אָנפאַל אויף דעם אייגענטום.

זיי וואָלטען, אין די אינטערעסען פּונ'ם כלל, געמאַכט געזעצען קעגען דעם אַרויספיהר פּון פיה און תּבואה: אַן אָנפאַל אויף דעם אייגענטום.

זיי וואָלטען געענדערט דעם אופן פון אַרויפלעגען שטייערן: אַן אָנפאַל אויף דעם אייגענטום.

זיי וואָלטען פּערשפּרייט בילדונג אָהן געצאָהלט צווישען פּאַלק: אַ פּערשווערונג געגען דעם אייגענטום.

זיי וואָלטען אָרגאַניזירט די אַרבייט, ד. ה., זיי וואָלטען גאַראַנטירט דעם אַרבייטער אַרבייט, און געמאַכט אַז ער זאָל האָבען אַ טייל פון די פּראָדוקטען: אַן אָבשאַפונג פון דעם אייגענטום. אָבער דיזעלבע ראַדיקאַלען זיינען הייסע פּערטיידיגער פון דעם אייגענטום: און דאָס איז אַ גרינדליכער בעווייז, אַז זיי ווייסען ניט, וואָס זיי טהוען און וואָס זיי ווילען.

3. אַזוי ווי דאָס אייגענטום איז די הויפּט אורזאַך פון פּריוויר-לעגיען אין דעםפּאַטיום, וואָלט די פּאַרמולע פון דער רעפּובליקאַ-נישער שבועה געדאַרפט געביטען ווערן. אַנשטאַט: אַ יך שווער האַס צו דעם קעניגטום, וואָלט דער וואָס טרעט אַרײַן אין אַ געהיימער געזעלשאַפט געדאַרפט זאָגען: אַיך שווער האַס צו דעם אייגענטום.

זיבעטער זאַץ

אייגענטום איז אונטעגליך, ווייל בשעת עס קאַנסומירט די צינזען, וואָס עס בעקומט, געהען זיי לאיבד פאַר איהם; ווען עס שפּאַרט זיי, פּער-ניכטעט עס זיי; און ווען עס קאַפיטאַליזירט דעם געוויין, מאַכט עס פון איהם אַ וואַפען געגען דער פּראָדוקצאַן.

1. ווען מיר בעטראַכטען, צוזאַמען מיט די עקאָנאָמיסטען, דעם אַרבייטער אַלס אַ לעבעדיגע מאַשין, מווען מיר קוקען אויף

דעם געהאלט, וואָס ער קריגט, ווי אויף די נויטווענדיגע הוצאות אויסצוהאלטען און רעפארירען די דאָזיגע מאַשינען. א פאבריקאַנט, וועלכער בעשעפטיגט אַרבייטער צו 3, 5, 10 און 15 פראַנק אַ טאָג, און וועלכער רעכענט 20 פראַנק אַ טאָג פאַר זיך אַלס הויפּט-אויפּזעהער, בעטראַכט ניט די שכירות, וואָס ער צאָהלט אויס, אַלס פּערלוסטען, ווייל ער ווייס, אַז זיי וועלען זיך צוריקקעהרען צו איהם אין דער פּאַרם פּון פּראָדוקטען. פּאַרליאָמאַנט אַרבייט און רעפּראָדוקטיווער קאָנסומ דיזעלבע זאך.

וואָס איז אַן אייגענטימער? עס איז אַ מאַשין, וועלכע פונקציאָנירט ניט; אָדער, אויב זי פונקציאָנירט יאָ פאַר איהר אייגענעם פּערגניגען און נאָר ווען עס ווילט זיך איהר, פּראָדוצירט זי נאָרנישט.

וואָס הייסט קאָנסומירען אַלס אַן אייגענטימער? דאָס הייסט קאָנסומירען ניט אַרבייטענדיג, קאָנסומירען ניט רעפּראָדוצירענדיג. ווייל, מיר וועלען עס נאָך אַמאָל ווידערהאַלען, וואָס דער אייגענטימער קאָנסומירט אַלס אַרבייטער, קעהרט זיך איהם אום צוריק; ער גיט ניט זיין אַרבייט אַלס אויסטויש פאַר זיין אייגענטום, ווייל אויב ער וואָלט דאָס געטהאָן, וואָלט ער דערמיט אויפּגעהערט צו זיין אַן אייגענטימער. ווען ער קאָנסומירט אַלס אַרבייטער, פּער-דענט דער אייגענטימער, אָדער לבל הפחות, ער פּערלייט ניט, ווייל ער קריגט עס צוריק; קאָנסומירט ער אָבער אַלס אַן אייגענטימער — ווערט ער אָרימער. כדי צו געניסען פּון אייגענטום, מוז מען עס פּעריכטען; כדי צו זיין אַ ווירקליכער אייגענטימער, מוז מען אויפהערן צו זיין אַן אייגענטימער.

דער אַרבייטער, וועלכער קאָנסומירט זיין לוין, איז אַ מאַשין, וואָס פּעריכטעט און רעפּראָדוצירט; דער אייגענטימער, וואָס פּערצעהרט זיין איינקונפט, איז ווי אַ תּהום אָהן אַ גרונט — זאַמד וואָס מען בעניסט, אַ יטטין אויף וועלכען מען זעמט. דאָס איז אזוי ריכטיג, אַז דער אייגענטימער, וועלכער וויל ניט אָדער קאָן ניט פּראָדוצירען, און וועלכער פּיהלט, אַז אין דער מאַס, וואָס ער געברויכט זיין אייגענטום, פּעריכטעט ער עס אויף אייביג, האָט זיך בעוואָרענט, אַז אימיצער אַנדערש זאָל פּראָדוצירען פאַר איהם. דאָס איז וואָס די פּאָליטישע עקאָנאָמיע, רעדענדיג אין נאָמען פּון

דער אייביגער גערעכטיגקייט, רופט אָן: פּראָדוצירען דורך זיין קאפיטאל, פּראָדוצירען דורך זיין אינטרומענט. דאָס זאָל מען אייגענטליך אָנרופען: פּראָדוצירען דורך אַ שקלאַף, פּראָדוצירען אַלס אַ גנב און אַ טיראָן. ער, דער אייגענטימער פּראָדוצירט! ... אזוי קאָן אויך דער גנב זאָגען: „איך פּראָדוציר“.

דער קאָנסום פון דעם אייגענטימער איז אָנגערופען געוואָרען לוקסוס אין געענזאָץ צו דעם נוצליכען קאָנסום. פון דעם, וואָס מיר האָבען פריהער געזאָגט, קאָן מען זעהן, אז אין אַ נאַציאָן קאָן עקזיסטירען אַ גרויסער לוקסוס און ס'זאָל נאָר ניט זיין קיין סימן פון איהר רייכטום; אז די אַרימקייט קאָן אַפילו ווערן גרעסער מיט'ן לוקסוס, און פערקעהרט. די עקאָנאָמיסטען (מיר מווען זיי געבען קרעדיט וועניגסטענס דערפאַר) האָבען איינ-געפלאַנצט אזאָ האָס געגען לוקסוס, אז ס'איז היינט פאַראַן אַ גרויסע צאָהל אייגענטימער, אויב ניט כמעט אַלע, וואָס שעחמען זיך מיט זייער פּוילקייט, אַרבייטען, שפּאַרען און קאַפיטאַליזירען. דאָס הייסט געשפּרונגען פון דער פּאַן אין פייער אַריין.

איך קאָן עס ניט אָפט גענוג איבער'חזר'ן: דער אייגענטימער, וואָס גלויבט, אז ער פּערדיענט זיין הכנסה דורך אַרבייט, און וואָס קריגט שכירות פאַר זיין אַרבייט, איז אַן אָנגעשמעלטער, וועל-כער לאָזט זיך בעצאָהלען דאָפּעלט; דאָס איז דער גאַנצער אונטער-שייד צווישען דעם אייגענטימער וואָס אַרבייט, און דעם וואָס אַרבייט ניט. דורך זיין אַרבייט פּראָדוצירט דער אייגענטימער נאָר זיין געהאַלט, ניט זיין איינקאָמען. און אזוי ווי זיין לאַגע ניט איהם די מעגליכקייט זיך צו פּערנעהמען מיט די בעסט-בעצאָהלטע בעשעפטיגונגען, קאָן מען זאָגען, אז דעם אייגענטי-מער'ס אַרבייט איז מעהר שערליך ווי נוצליך פאַר דער געזעלשאַפט. וואָס דער אייגענטימער זאָל ניט טהאָן, איז דער קאָנסום פון זיינע הכנסות אַן אמת'ער פּערלוסט, וועלכע זוערען ניט ערזעצט אָדער פּערענטפּערט דורך זיינע בעצאָהלטע אַרבייטען, און וועלכע וואָל-טען דאָס אייגענטום פּערניכטעט, ווען עס וואָלט ניט שטענדיג ערזעצט געוואָרען דורך פּרעמדע פּראָדוקציען.

2. דער קאָנסומירענדער אייגענטימער פּערניכטעט, אַלזאָ, דעם

פראדוקט: און עס איז נאך ערגער, ווען ער נעהמט זיך צום שפאך רען. די זאכען, וואָס ער לענט אָב אַן אַ זייט — געהען אוועק אין אַן אנדער וועלט; מען זעהט זיי קיינמאָל נישט מעהר צוריק, אפילו נישט די מיסט וואָס פערבלייבט. ווען מיר וואָרטען געקאָנט ווי עס איז זיך דערשלעפען צו דער לבנה, און ווען עס וואָלט זיך די אייגענטימער מיט אַמאָל פערנלוסט אַריבערפיהרען אַהין זייערע אַבשפּאַרונגען, וואָלטען זיי אין אַ צייט אַרום אַריבערגעטראָגען אונזער גאַנצען פּלאַנעט אויף איהר בעגלייט־פּלאַנעט, די לבנה!

דער אייגענטימער, וואָס שפּאַרט, הינדערט אנדערע צו געניסן ען און געניסט אליין נישט. פאַר איהם איז עס נישט קיין בעזיץ, און נישט קיין אייגענטום. זיי אַ גייציגער זיצט ער אויף זיין אוצר און געברויכט איהם נישט. ער קאָן הנאה האָבען קוקענדיג אויף איהם; ער קאָן זיך לעגען מיט איהם; ער קאָן זיך אַרומכאַפען מיט איהם אין שלאָף; אָבער וואָס ער זאָל נישט טהאָן, מטבעות גערן נישט קיין מטבעות. עס איז נישטאָ קיין פּאַליטענדיגער אייגענ־טום אָהן גענוס, קיין גענוס אָהן קאָנסום, קיין קאָנסום אָהן פערלוסט פון אייגענטום; דאָס איז דער אייזערנער געזעץ, מיט וועלכען גאָט האָט געשטראַפט דעם אייגענטימער. אַ פּלוץ אויפ'ן אייגענטום!

3. דער אייגענטימער, וועלכער קאַפיטאַליזירט זיינע איינ־קונפטען אַנשטאַט זיי צו געניסען, געברויכט זיי גענען דער פּראָדוקט ציאָן און מאַכט דערמיט אינבעגלייך דאָס אויסאיבען פון זיין אייגען רעכט. זייל וואָס העכער ער ירויפטראַיף דעם צינז, איז ער אַלץ מעהר געצוואונגען צו פערקלענערן די שכירות; אָבער וואָס מעהר ער פערקלענערט די שכירות, דאָס הייסט, וואָס מעהר ער עקאָנאָמיזירט ביים אויסהאַלטען און רעפּאַרירען די מאַשינען, פערמינדערט ער אויך די קוואַנטיטעט פון אַרבייט, און מיט דער קוואַנטיטעט פון אַרבייט, די קוואַנטיטעט פון פּראָדוקט, און דערמיט שוין דעם קוואַל פון זיינע איינקונפטען. דער פּאַלגענ־דער ביישפיעל וועט דאָס ערקלערען.

לאָמיר זיך פאַרשטעלען אַ גוט, וואָס בעשטעהט פון אַקער פּעלדער, לאָנקעס, וויינגאַרטענס, די הייזער פון דעם בעל־הבית און דעם פּאַכטער, וואָס איז ווערטה צוזאַמען מיט'ן אינוועסטאר 100,000 פראַנק און די צינדראַטע איז 3 פּראָצענט. אויב דער אייגענטימער וואָלט אַנשטאַט צו פערברויכען זיין איינקאַמען, דאָס

נעברויכט, ניט אויף צו פערגרעסערן זיין גוט, נאָר צו פערשעהר-
נערן איהם, וואָלט ער געקאָנט פערלאַנגען פון פאכטער 90 פראַנט
מעהר אַ יאָהר פאַר די 3,000 פראַנט, וואָס ער האָט אריינגעלעגט
אין דעם גוט? געוויס ניט; וואָרים אונטער די אומשטענ-
דען וואָלט דער פאכטער, וועלכער קאָן ניט פראָדוצירן מעהר ווי
פריהער, באַלד געמוזט אַרבייטען פאַר גאָרנישט, — וואָס זאָג איך?
ער וואָלט פאקטיש געמוזט פערלירען כּדי אָנצוהאלטען די פאכט.

און ווירקליך, די הכנסה קאָן זיך פערגרעסערן נאָר מיט דער
פערגרעסערונג פון פראָדוקטיווען כאָרען. מויערן אַ מאַרמאָרנע
וואַנט און אַקערן מיט אַ גאָלדענעם אַקער־אייזען ברענגען קיין
נוצען ניט. אָבער אזוי ווי עס איז אונמעגליך צו זאַמלען אָהן
אויפהער, צולייגען איין נחלה צו דער צווייטער, „פאַרטצוועצען
דעם בעזיץ“, ווי די לאַטיינער פלעגען זאָגען, און אזוי
ווי דער אייגענטימער האָט אלע מאָל גענוג מיטלען מיט וואָס צו
קאָפיטאַליזירען, איז די פּאָלגע דערפון, אז די אויסאיבונג פון זיין
רעכט ווערט סוף כל סוף אונמעגליך פאַר איהם.

אָבער טראָץ דער אונמעגליכקייט, קאָפיטאַליזירט זיך דאָס
אייגענטום דאָך און דורך דער קאָפיטאַליזירונג זואַקסען זיינע
פראָצענטען. איך וויל זיך ניט אָבשטעלען אויף די ספעציעלע
פעלען, וואָס קומען פאַר אין מסחר, פאַבריקאַציע און באַנק־געשעפֿ-
טען, נאָר איך וועל ברענגען אַ וויכטיגערן פאקט, וועלכער גרייפט
דירעקט אָן אלע כּירנער: איך מיינ דעם אונענדליכען וואַקסען
פונ'ם בודזשעט.

די שטייערן ווערן יעדעס יאָהר העכער. עס וואָלט געווען
שווער צו זאָגען אין זעלבען רעגירונג דעפאַרטאַמענט די אויסגאַבען
וואַקסען; וואָרים ווער קאָן זיך בעריהמען, אז ער פערשטעהט עפעס
אין אַ בודזשעט? די פעהיגסטע פינאַנסיסטען שטימען ניט איין
אין דעם פונקט. וואָס זאָל מען, פּרעג איך אייך, דענקען וועגען
דער וויסענשאַפט פון רעגירונג, ווען אפילו די מייסטערס פון דער
דאָזיגער וויסענשאַפט פערשטעהען ניט איינער דעם אנדערן? וואָס
עס זאָל ניט זיין די דירעקטע אורזאַף פון דעם וואַקסען פון דעם
בודזשעט, אָבער עס איז זיכער, אז די שטייערן שטייגען אלץ העכער
און העכער, ביז צו פערצווייפּלונג. יעדער זעהט עס, יעדער אַנער

קענט עס, אָבער קיינער הפנים זעהט ניט די הויפט זאך. איך זאָג, אז דאָס קאָן ניט זיין אנדערש, אז עס מוז אזוי זיין, און מען קאָן עס ניט אויסמיידען.

אַ נאַציאָן איז דער פאַכטער פון אַ גרויסען אייגענטימער, וואָס מען רופט אָן די רעגירונג, וועמען זי צאָהלט פאַר דער בענוצונג פון באַדען אַ פאַכט־רענטע, וואָס מען רופט אָן שטייערן. יעדעס מאָל, וואָס די רעגירונג מאַכט אַ מלחמה, פערלירט אָדער געווינט אַ שלאַכט, בייט איבער די אויסשטאַמונג פון דער אַרמעע, שטעלט אויף אַ מאָנומענט, גראַבט אַ קאַנאַל, שניידט דורך אַ וועג אָדער בייט אַן אייזענבאַהן, באַרגט זי געלד, פאַר וועלכען די בירגער צאָהלען פראַצענט; דאָס הייסט, די רעגירונג, ניט פערגרעסערנדיג איהר פראָדוקטיווע מעגליכקייט, פערגרעסערט איהר אקטיווען קאפיטאַל, — מיט איין וואָרט, זי קאפיטאַל־ליזירט אויפ'ן זעלבען אויפן ווי דער אייגענטימער, פון וועלכען איך האָב אקאַרשט גערעדט.

איינמאָל אז די רעגירונג'ס הלואה איז שוין גע'חתימ'עט און די צינזען זיינען בעשטימט, קאָן דער בורזשעט ניט ווערן קלענער. ווארים כדי דאָס צו פועל'ן, וואָלטען ענטוועדער די קאפיטאַליסטען געמוזט שענקען זייערע פראַצענטען, וואָס קאָן ניט געשעהן אָהן אַן אַבזאָגען זיך פונ'ם אייגענטום; אָדער די רעגירונג מוז באַנקראַך טירען, און דאָס וואָלט געווען אַ שוידערליכע פערנייגונג פון פאָלי־טישען פרינציפ; אָדער זי מוז בעצאָהלען די הלואה, און דאָס קאָן זי טהאָן נאָר דורך אַ נייע הלואה; אָדער זי מוז פערקלענערן די אויסגאַבען, וואָס איז אונמעגליך, ווארים די הלואה איז דאָך געמאַכט געוואָרן דערפאַר, ווייל די געוועהנליכע הכנסות זיינען ניט געווען גענוג; אָדער די געלדער, וואָס די רעגירונג האָט אויפ'געגעבען, מוזען ווערן רעפראָדוקטיוו, און דאָס קאָן נאָר פאַרקומען דורך אַ פערגרעסערטער פראָדוקטיווער פעהיגקייט — אַ תנאי, וואָס איז אָבער געגען דער השערה; אָדער, ענדליך, די שטייער־צאָהלער מוזען נעהמען אויף זיך אַ נייעם שטייער כדי צו בעצאָהלען די הלואה — אַן אונמעגליכע זאך. וואָרים אויב דער נייער שטייער וועט אַרויפגעלעגט ווערן אויף אלע בירגער גלייך, וועלען אַ העלפט אָדער מעהר ניט זיין כח צו צאָהלען; אויב נאָר די רייכע וועלען עס באַרפען טראַגען, וועט עס זיין אַ צוואַנגס־שטייער — אַן אַנגריף

אויף אייגענטום. אַ לאַנגע פינאַנץ-ערפאַהרונג האָט בעוווּזען, אַז די מעטאָדע פון הלוואות, הנם זעהר געפעהרליך, איז דאָך דער בעקוועמסטער, זיכערסטער און ביליגסטער פון אלע מעטאָדען; פּאָליטיק טהוט די רעגירונג און באַרגט — דאָס הייסט, זי האַלט אין איין קאפיטאַליזירן — און פּערגרעסערט דעם בודזשעט.

אַלזאָ, אַנשטאָט ער זאָל ווען עס איז קלענער ווערן, מוז דער בודזשעט על פי נויט שטענדיג גרעסער ווערן. עס איז אַ וואונדער, וואָס די עקאָנאָמיסטען מיט זייער גאַנצער געלעהרזאַמקייט האָבען ניט געקאָנט איינזעהן אזא פשוט'ן און קלאָרען פאַקט. אויב זיי האָבען עס יאָ איינגעזעהן, איז וואָרום האָבען זיי עס ניט פּערזאַמט?

ה י ס ט אַ ר י ש ע ר פ י ר ו ש . מען אינטערעסירט זיך די צייטען זעהר שטאַרק מיט אַ פינאַנציעלער אָפּעראַציע, פון וועל-כער מען דערוואַרט, זי זאָל פּערקלענערן דעם בודזשעט. עס האַנדלעט זיך וועגען דעם, אַז מען זאָל ענדערן די היינטיגע צינדראַטע פון 5 פּראָצענט. מיר וועלען לעגען אָן אַ זייט די פּאָליטיש-לעגאלע פּראָגע און בעטראַכטען בלויז די פינאַנציעלע זייט. איז עס ניט אמת, אַז ווען מען וועט האָבען קאָנווערטירט די 5 פּראָצענט אין 4 פּראָצענט וועט מען שפּעטער דורך דערזעלבער נויטווענדדיגקייט מוזען קאָנווערטירען די 4 אין 3, די 3 אין 2, נאכהער די 2 אין 1, נאכהער, ענדליך, אַבשאַפען יעדען סאָרט צינו? אָבער דאָס וואָלט געהייסען איינפיהרען די גלייכהייט פון אומשטענדען און די פּערי-ניכטונג פון אייגענטום. איך מיין, אַז עס וואָלט געווען ווירדיגער פאַר אַן אינטעליגענטער נאַציאָן פּרייוויליג בעגעגענען האַלב-וועגס אַן אונפּערמיידליכע רעוואָלוציאָן, איידער זיך צו לאָזען שלעפען נאָכ'ן וואָגען פון דער אייזענער נויטווענדדיגקייט.

אַכטער זאַץ

אייגענטום איז אונטעגליך, ווייל איהר אַנזאַמלונגס-קראַפט איז אונטער-ליך, אין קאָן אַנגעווענדט ווערן בלויז אויף בעשרענקטע קוואַנט-טימעטען.

אויב מענשען, וואָס לעבען אין גלייכהייט, זאָלען בעוויליגען איינעם פון זיי דאָס אויסשליסליכע רעכט אויף אייגענטום; ווען

דער דאָזיגער איינציגער אייגענטימער וואָלט אויסגעליהען דער מענשהייט הונדערט פראַנק מיט פראַצענט-אויף-פראַצענט, וואָס זאָל אויסגעצאָהלט ווערן צו יורשים פון פיער און צוואַנציגטען דור, — וואָלט די דאָזיגע סומע פון הונדערט פראַנק, אויף פינף פראַצענט, מיט זעקס הונדערט יאָהר שפעטער, בעטראַפּען 107,854,010,777,600 פראַנק; צוויי טויזענד זעקס הונדערט זעקס און ניינציג און איין דריטעל מאָל אזוי פיעל וויפיעל עס בעטרעפט פראַנקרייך'ס קאָפיטאַל (ווען מיר זאָלען אָננעהמען אז זי פערמאָגט 40,000,000,000), אָדער מעהר ווי צוואַנציג מאָל אזוי פיעל וויפיעל עס איז ווערטה דער ערדקוגעל!

לאָמיר זיך פאַרשטעלען, אז אַ מענש האָט געבאָרגט אין דער צייט פון דעם הייליגען לאַויס הונדערט פראַנק און האָט זיי ניט צוריקגעצאָהלט, — ניט ער און ניט זיינע יורשים, — און עס קאָן בעווייזן ווערן, אז זיי האָבען עס געטהאָן מיט אַ שלעכטער כונה. לויט אונזערע געזעצען וואָלט זיין לעצטער יורש געקאָנט פעראורטיילט ווערן צו בעצאָהלען די הונדערט פראַנק מיט'ן פראַ-צענט, מיט פראַצענט אויף די פראַצענטען, וואָס וואָלט צוזאַמען בעטראַפּען, ווי מיר האָבען עס געזעהן, אַן ערך הונדערט און אַכציג טויזענד ביליאָן.

מיר זעהען יעדען טאָג, ווי פערמעגענס וואַקסען נאָך שנעלער. לויט דעם פריהערדיגען ביישפיעל קומט אויס, אז די פראַצענטען בעטרעפען אַ צוואַנציגטעל פון קאָפיטאַל; עס איז אָבער היינט גאָר ניט קיין זעלטענהייט, אז פראַצענטען זאָלען בעטרעפען אַ צעהנטעל, אַ פינפטעל, אַ העלפט וויפיעל דער קאָפיטאַל, און אַמאָל אויך וויפיעל דער גאַנצער קאָפיטאַל.

די פּוריעריסטען, — די ביטערסטע פיינד פון דער גלייכהייט, וועמעס אָנהענגער זיי בעטראַכטען ווי ה י י פ י ש, — זיינען זיכער, אז די פערפיערפאַכונג פון דער פראָדוקציע וואָלט בעפרי-דיגט אלע פאָדערונגען פון קאָפיטאַל, אַרבייט און טאַלאַנט. אָבער אפילו ווען די פראָדוקציע זאָל פערפיערפאַכט, פערזעהנפאַכט, פעהונדערטפאַכט ווערן, וואָלט דאָס אייגענטום, דורך איהר אָנזאַמלונגס-קראַפט און דורך איהרע קאָפיטאַליוויציאָנס-ווירקונגען, גאנץ נישט פערשלונגען אי די פראָדוקטען, אי די קאָפיטאַלען, אי דאָס לאַנד, און אפילו די אַרבייטער. וועלען די פּוריעריסטען פער-

באָטען צו זאמלען קאפיטאלען און זיי אויסליהען אויף פראָצענט?
 דאָן זאָלען זיי ערקלערן, וואָס זיי פערשטעהען אונטער אייגענטום.
 איך וועל זיך מעהר ניט אָבגעבען מיט די דאָזיגע השבנות,
 וועלכע מען קאָן דרעהען ווי מען וויל; און עס וואָלט געווען קינדיש
 פון מיין זייט זיך צו האַלטען ביי זיי. איך פרעג נאָר, לויט וואָס
 פאַר אַ רעגל בעשטימט אַ ריכטער די פראָצענטען, אין אַ בעזויג-
 פראָצעס, וועלכען ער דאַרף ענטשיידען? און ענטוויקלענדיג די
 דאָזיגע פראָגע ווייטער, פרעג איך:

האָט דער געזעצגעבער, ווען ער האָט איינגעפיהרט אין דער
 רעפובליק דעם פרינציפ פון אייגענטום, אָבגעוואוינען אַלע קאָנ-
 זעקווענצען? האָט ער געוואוסט פון דעם געזעץ פון מעגליכקייטען?
 אויב ער האָט געוואוסט, פאַרוואָס איז ער ניטאָ אין קאָדעקס?
 פאַרוואָס האָט ער איבערגעלאָזט אזוי פיעל פלאַץ פאַר דעם אייגענ-
 טימער צו פערמעהרען זיין אייגענטום און דעם רעכט צו פאָדערן
 פראָצענטען; פאַר דעם ריכטער — צו אַנערקענען און בעשטימען
 דעם רעכט פון אייגענטום; און פאַר דעם שמאַט — די מאַכט
 אַרויפצולעגען כסדר נייע שטייערן? ביי וועלכען גראַד איז בערעכ-
 טיגט די נאַציאָן זיך צו ענטזאָגען פון בודזשעט, דער פעכטער פון
 דער אַרענדע, און דער פאַבריקאַנט פון די פראָצענטען אויפ'ן קאַפּי-
 טאַל? ווי ווייט מעג דער לעדיג-געהער עקספּלאַטירען דעם אַרביי-
 טער? וואו הויבט זיך אָן דאָס רעכט פון אויסבויוונג, און וואו
 ענדיגט זיך עס? ווען מעג דער פראָדוצירער זאָגען צום אייגענ-
 טימער: „איך בין דיר מעהר גאַרנישט שולדיג“? ווען ווערט
 דאָס אייגענטום צופרידענגעשטעלט? ווען מוז עס אויפהערן
 גנב'ענען?

אויב דער געזעצגעבער האָט געוואוסט פון דעם געזעץ פון
 מעגליכקייטען און האָט זיך וועגען איהם ניט געקומערט, וואָס קאָן
 מען דענקען פון זיין גערעכטיגקייט? האָט ער ווידער ניט גע-
 וואוסט פון איהם, וואָס קאָן מען דענקען פון זיין קלוגקייט? אָדער
 ער איז געווען נאַריש אָדער שלעכט, ווי אזוי קאָנען מיר אַנערקענען
 זיין אויסאָרטיעט?

אויב אונזערע כאַרטעס אין אונזערע קאָדעקסען זיינען בעגריי-
 דעט אויף אַ נאַרישער היפּאָטעזע, וואָס לערענט מען עס אין די
 געזעץ-שולען? וואָס פאַר אַ בעטרעף האָט די ענטשיידונג פון אַן

אפעלאציאָנס-געריכט? איבער וואָס דיסקוטירט מען דאָרט אין אונזערע פארלאמענטען? וואָס איז אזוינס פּאָליטיק? וואָס הייסט ביי אונז אַ שטאַטסמאַן? וואָס איז דער מיין פון יוריספרודענץ? וואָלטען מיר עס ניכער ניט געדארפט רופען יוריסאינגאראנץ?

אויב אלע אונזערע אינסטיטוציעס זיינען באזירט אויף אַ טעות אין חשבון, פאָלגט דען ניט דערפון, אז די דאָזיגע אינסטיטוציעס זיינען דורכאויס שווינדעל? און אויב דער גאַנצער סאָציאלער בנין איז געבויט אויף אַט דער אַבסאָלוטער אונמעגליכקייט פון אייגענטום, איז עס ניט אמת, אז די רעגירונג, אונטער וועלכער מיר לעבען, איז אַ געשפענסט און אונזער היינטיגע געזעלשאַפט אַן אַוטאָפּיע?

ניינטער זאץ

אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס איז מאַכטלאָז געגען אייגענטום.

1. לויט דער דריטער שלום-פאָלגע פון אונזער גרינד-זאץ, ווירקען די פּראָצענטען קעגען דעם אייגענטימער ווי קעגען דעם פרעמדען. דער דאָזיגער עקאָנאָמישער פּרינציפּ איז אלגעמיין אנערקענט. קיין זאך איז ניט אזוי איינפאַך אויפ'ן ערשטען בליק; און פונדעסטוועגען איז ניטאָ אזא זאך וואָס זאָל זיין נאַרישער, מעהר אין ווידערשפרוך צו זיך אליין און אַבסאָלוט אונמעגליכער. דער פאַבריקאַנט, זאָגט מען, צאָהלט זיך אליין די צינזען פאַר זיין הויז און קאַפיטאַל. ער צאָהלט זיך אליין; דאָס הייסט, ער לאָזט זיך בעצאָהלען פון דעם עולם פאַר זיינע פּראָדוקטען. וואָרים לאָמיר אָננעהמען, אז דער פאַבריקאַנט, וואָס מאַכט כלומרשט דעם פּראָפּיט אויף זיין אייגענטום, וויל אויך מאַכען פּראָפּיט אויף זיין סחורה; קאָן ער דען זיך אליין בעצאָהלען אַ פּראָנק פאַר דעם וואָס קאָסט איהם ניינציג סאַנטים, און פּערדיענען געלד ביי דעם מסחר? ניין: אזא מין מסחר וואָלט געהייסען, אז דאָס געלד פון דעם סוחר געהט איבער פון דער רעכטער האַנד אין דער לינקער, אָבער עס שטעלט זיך איהם דערפון גאַרנישט ניט אָב.

נון, איז דאָס וואָס איז אמת וועגען דעם יחיד, וואָס מאַכט
מכהר מיט זיך אליין, אויך אמת וועגען דער געשעפטס-וועלט
בכלל. שטעלט צונויף אַ קייט פון צעהן, פופצעהן, צוואַנציג פּראָ-
דוצירער; וויפּיעל איהר ווילט אליין. אויב דער פּראָדוצירער א'
האָט געמאַכט אַ פּראָפּיט פון פּראָדוצירער ב', מוז ב', לייט די
פּרינציפּען פון עקאָנאָמיע, דעקען זיין פּערלֹוסט פון פּראָדוצירער ג',
ג' — פון ד' און אזוי ווייטער ביז צו ת'.

פון וועמען אָבער וועט ת' קריגען בעצאָהלט פאַר דעם פּער-
לֹוסט וואָס איז איהם פּעראַרוואַכט געוואָרען דורך די פּראָפּיטען
וואָס א' האָט זיך פון אָנהויב גענומען? פון דעם געברויר
כער — ענטפּערט סעי. וואָס פאַר אַ מיאוס'ע נאַרעריי! איז
דען דער פּערברויכער עמיצער אַנדערש, ווי א', ב', ג', ד' אָדער ת'?
ווער וועט ת'ן בעצאָהלען? אויב א' וועט איהם בעצאָהלען, מאַכט
קיינער קיין פּראָפּיט ניט; פּאָלגליך איז ניטאָ קיין אייגענטום.
אויב אָבער פּערקעהרט, ת' טראָגט אליין די לאַסט, הערט ער אויף
צו זיין אַ מיטגליעד פון דער געוועלשאַפט; ווייל זי ענטזאָגט איהם
פון דעם רעכט אויף אייגענטום און פּראָפּיט, וואָס זי נאַראַנטירט
די איבעריגע מיטגליעדער.

אין אזוי ווי אַ נאַציאָן, פונקט ווי די גאַנצע מענשהייט, איז
אַ גרויסע אינדוסטריעלע פּעראַייניגונג, וואָס קאָן ניט ווירקען
אויסערהאַלב פון זיך אליין, איז עס קלאָר, אַז קיין מענש קאָן ניט
ווערן רייך, ניט פּעראַרימענדיג דערביי אַ צווייטען. וואָרים כּדי
דאָס רעכט אויף אייגענטום, דאָס רעכט אויף הוספה זאָל קאָנען
רעספּעקטירט ווערן אין דעם פאַל מיט א', טאָר מען דעמוזעלכען
רעכט ניט אַוועקנעהמען ביי ת'; אויף אזאַ אופן זעהן מיר, ווי
די גלייכהייט פון רעכט, אָבגעזונדערט פון דער גלייכהייט פון
בעדינגונגען, קאָן זיין אַ וואַהרהייט. די אונטערעכטיגקייט פון
דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע אין דעם הינזיכט איז בעקאַנט. „ווען
איך, אַ פּאַבריקאַנט, קויה די אַרבייט פון דעם אַרבייטער, רעכען
איך ניט אַריין די שכירות אין דעם ריינעם פּראָדוקט פון מיין
געשעפט, אין געגענטייל, איך רעכען עס אַרונטער. דער אַרבייטער
אָבער רעכענט עס יאָ אַריין אין זיין ריינעם פּראָדוקט...“ (סעי,
„פּאָליטישע עקאָנאָמיע“).

דאָס מיינט, אַז אלץ וואָס דער אַרבייטער פּערדיענט איז

ר י י נ ע ר פ ר א ר ו ק ט ; אָבער דאָס וואָס רער פאבריקאנט פערדיענט איז נאָר יענער טייל ר י י נ ע ר פ ר א ר ו ק ט, וואָס בלייבט איבער נאָכדעם ווי ער רעכענט אַרונטער זיין געהאַלט. אָבער פאַרוואָס געהערט דאָס רעכט אויף פּראָפּיט נאָר צו דעם פאבריקאנט ? פאַרוואָס געהמט מען אַוועק ביי דעם אַרבייטער אָט דעם רעכט, וועלכער איז אין גרונד גענומען דאָס רעכט אויף אייגענטום גופא ? לויט דער טערמינאָלאָגיע פון עקאָנאָמישער וויסענשאַפט, איז דער אַרבייטער קאָפיטאַל. נון, יעדער קאָפיטאַל, א חוץ די קאָסטען פון אויסהאַלטען און פערריכטען איהם, מוז טראָגען פּראָצענט. דער אייגענטימער גיט שוין אַכטונג אויף דעם, אַז ער זאָל קריגען פאַר ביידען, פאַר זיין קאָפיטאַל און פאַר זיך גופא. איז פאַרוואָס טאָר דער אַרבייטער ניט רעכענען אַן עהנליכען פּראָצענט פאַר זיין קאָפיטאַל, וואָס ער איז עס אַליין ?

אייגענטום איז פּאָלגליך די אונגלייכהייט פון רעכט ; וואָריום ווען אייגענטום זאָל ניט זיין די אונגלייכהייט פון רעכט, וואָלט עס געווען די גלייכהייט פון פערמעגען, — מיט אַנדערע ווערטער, עס וואָלט ניט עקזיסטירט. און אזוי ווי דאָס קאָנסטיטוציאָנעלע געזעץ גאראנטירט די גלייכהייט פון רעכט ; פּאָלגליך איז אייגענטום אונמעגליך.

2. איז א', דער אייגענטימער פון אַ גוט, דורך דעם פאָקט וואָס ער איז אַן אייגענטימער, בערעכטיגט אַוועקצונעהמען דאָס פעלד, וואָס געהערט צו זיין שכן ב' ? „ניין — ענטפערן די אייגענטימער. — אָבער וואָס האָט דאָס צו טהאָן מיט דעם רעכט אויף אייגענטום ?“ איך וועל דאָס אייך בעווייזען דורך אַ רייה פון עהנליכע הנחות.

האָט דער היטעלמאַכער ג' דאָס רעכט צו צווינגען זיין שכן ד', וועלכער איז אויך אַ היטעלמאַכער, ער זאָל צומאַכען זיין גע' וועלב און אויפגעבען זיין געשעפט ? ניין, פאַר קיין פאל ניט. ג' וויל אָבער פערדינען אַ פּראָנט אויף יעדען היטעל, בעת ד' בעגנוגענט זיך מיט בופציג סאַנטים. עס איז קלאָר, אַז די מעסיג קייט פון ד' איז שעדליך פאַר די פערשווענדערישע אַנשפּרוכען פון ג'. האָט דער לעצטער אַ רעכט צו שמערן ד', ער זאָל ניט פערקויפען ? זיבער ניט.

אזוי לאַנג ווי ד' איז פריי צו פערקויפען זיינע היטלען מיט

פופציג סאנטים ביליגער ווי ג', האָט ג' פון זיין זייט אַ רעכט צו שטעלען דעם פרייז פון זיינע היטלען מיט אַ פראַנק ביליגער. איז אָבער ד' אָרים און ג' איז רייך; אזוי אז נאָך אַ יאָהר אָדער צוויי ווערט ד' אינגאנצען רואינירט פון אזא קאָנקורענץ, וואָס איז ניט פאַר זיינע כחות, און ג' בלייבט דער איינציגער קירושנער אויפ'ן מאַרק. קאָן דער אייגענטימער ד' האָבען טענות צו אייגענטימער ג' ? קאָן ער איהם קלאָגען דערפאַר וואָס ער האָט רואינירט זיין געשעפט און זיין אייגענטום ? ניין; וואָרים ד' וואָלט געקאָנט טהאָן דאָס אייגענע, ווען ער וואָלט געווען רייכער.

פונקט אזוי קאָן דער גרויסער גרונדבעזיצער א' זאָגען צו דעם קליינעם גרונדבעזיצער ב': „פערקויף מיר דיין לאַנד, אויב ניט וועסטו ניט קאָנען פערקויפֿען דיין תבואה“, — ער קאָן עס טהאָן אויף אַ גאַנץ געזעצליכען אופן, אזוי אז ב' זאָל איהם ניט קאָנען פערקלאָגען; דאָס הייסט, אז א' קאָן איינשלינגען ב', אויב ער וויל, נאָר דערפאַר וואָס א' איז שטאַרקער פון ב'. פאַלגליך איז עס ניט דאָס רעכט אויף אייגענטום וואָס מאַכט מעגליך אז א' און ג' זאָלען בערויבען ב' און ד', נאָר דאָס רעכט פון מאַכט. מיט דעם רעכט פון אייגענטום וואָלטען די צוויי שכנים א' און ב', ווי אויף די סוחרים ג' און ד', ניט געקאָנט שעדיגען איינע די אנדערע. זיי וואָלטען ניט געקאָנט בערויבען און פערניכטען איינע די אנדערע און ניט וואַסען אויפ'ן צווייטענ'ס הישבון, די מאַכט פון אָנגריף ליגט אין דעם גרעסערן כח.

עס איז אויך נאָר דער גרעסערער כח, וואָס גיט די מעגליכקייט דעם פאַבריקאַנט אַרונטערצוזעצען דעם לויז פון זיינע אַרבייטער, און דעם רייכען סוחר און דעם מיט סחורה אָנגעפאַקטען אייגענטימער צו פערקויפֿען זייערע פראָדוקטען אויף דעם פרייז וואָס זיי ווילען. דער פאַבריקאַנט זאָגט צום אַרבייטער: „איחר האָט דאָס רעכט צו געהן מיט אייער אַרבייט צו אַ צווייטען, פונקט ווי איך בין פריי אייך צו בעשעפטיגען. אַזוי פיעל וועל איך אייך צאָהלען.“ דער סוחר זאָגט צום קונה: „קויפט עס יאָ אָדער קויפט עס ניט; איחר זייט דער בעל הבית אויף אייער געלד, ווי איך אויף מיין סחורה. אַזוי פיעל פערלאַנג איך.“ ווער וועט זיך אונטערגעבען? דער שוואַכערער.

אייגענטום אָהן נואַלד איז דעריבער מאַכטלאָז קעגען אייגענטי-

טום, ווייל אָהן גוואַלד איז עס ניט ככה זיך צו פערמעהרען;
פאָלגליך איז אייגענטום אָהן גוואַלד ווערט האַלף.

ה י ס ט א ר י ש ע ר פ י ר ו ש : די פראַגע פון דעם קאָלאָר
ניאַלען און היימישען צוקער גיט אונז דעם בעסטען ביישפּיעל פון
דער אונטערגליכקייט פון אייגענטום. לאַזט די ביידע אינדוסטריען
צורה, און דער היימישער פאָבריקאַנט וועט רואינירט ווערן דורך
דעם קאָלאָניאַלען. צו דערהאַלטען די בוריקעס, מוז מען בעשטייערן
דעם צוקער־ראָהר : כדי צו בעשיצען די אינדוסטריע פון איינעם,
מוז מען שעדיגען די אינדוסטריע פון דעם צווייטען. דאָס מערקט
ווירדיגסטע ביי דעם נאַנצען עסק איז גראַד דאָס, אויף וואָס מען
האַט זיך גאַרנישט אומגעקוקט ; נעמליך, אז דאָס אייגענטום מוז
אויף איין וועג אָדער דעם אַנדערן, פּערגוואַלטיגט ווערן. לעגט
ארויף אויף יעדער אינדוסטריע אַ פּראָפּאַרציעאָנעלען שטייער, כדי
אויפצוהאַלטען אַ גלייכנעוויכט אויפ'ן מאַרק, און איהר בעשאַפט
א מ א ק ס י מ ו ס פ ר י ז , — איהר גרייפט אָן דאָס אייגענ־
טיט פון צוויי זייטען. פון איין זייט איז אייער שטייער אַ שטערונג
פאַר דעם פרייען האַנדעל ; פון דער אַנדער זייט אַנערקענט ער
ניט די גלייכהייט פון די אייגענטימער. שיצט איהר די בוריקעס,
פּערגוואַלטיגט איהר דאָס אייגענטום פון די שטייער־צאָהלער.
קולטיווירט די צוויי פּערשיידענע סאַרטען צוקער אויף דעם חשבון
פון דער נאַציאָן, פונקט ווי מען קולטיווירט די פּערשיידענע סאַרט
מען טאַבאַק, — און איהר שאַפט אָב איין סאַרט אייגענטום. דער
לעצטער מיטעל וואָלט געווען אַן איינפאַכער און אַ בעסערער ;
אָבער כדי צו בעוועגען די נאַציאָן, אז זי זאָל איהם אָננעהמען,
פאָדערט זיך אזא צוזאַמענווירקונג פון רעכטדענקענדע און גוט
הערציגע מענשען, פון וועלכער מען קאָן גאָר היינט ניט רעדען.
די קאָנקורענץ, וואָס מען רופט אָפּט פרייהאַנדעל, — מיט
איין וואָרט, דאָס אייגענטום און אויסטויש, — וועט נאָך פאַר אַ
לאַנגע צייט זיין דער באַזיס פון אונזער קאָמערציעלער געזעצגעבונג,
וועלכע נעהמט ארום, פון דעם עקאָנאָמישען שטאַנדפונקט, אלע
בירגערליכע געזעצען און יעדע רעגירונג. היינט וואָס איז קאָנקור
רעכנ'ן? אַ דעל אויף אַ געשלאָסענעם פעלד, וואו דאָס רעכט
ווערט ענשידען דורך די וואַפען.

„ווער איז דער ליגנער, — דער קלענער אָדער דער אָנגער-

קלאַנטער " — האָבען געפרעגט אונזערע באַרבאַרישע אורעלטערן.
 „זאָלען זיי דאָס אויסקעמפען“, האָט געענטפערט דער נאָך באַרבאַר-
 רישערער ריכטער, „דער שטאַרקערער איז דער גערעכטער.“
 ווער פון אונז ביידען זאָל פערקויפען בשמים צו אונזער שכן ?
 „זאָלען ביידע פערקויפען“, רופט אויס דער עקאָנאָמיסט; „דער
 וואָס איז מעהר געשפיצט אָדער מעהר כיטרע, איז דער בעסערער
 און אָרענטליכערער סוחר.“
 אַט דאָס איז דער ריכטיגער גייסט פון דעם נאַפאָלעאָנישען
 קאָדעקס.

צעהנטער זאַץ

אייגענטום איז אונמעגליך, ווייל עס איז די אַבליקענונג פון דער
 גלויכהייט.

די ענטוויקלונג פון דעם דאָזיגען זאַץ וועט זיין דער סך-הכל
 פון די פריהערדיגע.

1. עס איז אַ פּרינציפּ פון עקאָנאָמישער גערעכטיגקייט, אַז
 פּראָדוקטען קאָנען געקויפט ווערען נאָר
 פאַר פּראָדוקטען. אַזוי ווי אייגענטום קאָן נאָר פּערטיי-
 דיגט ווערן אויפ'ן גרונד וואָס עס שאַפט ניצליכעס, איז אַזוי ווי
 עס שאַפט גאָרנישט, איז עס אויף אייביג פּעראַורטיילט.

2. עס איז אַן עקאָנאָמישעס געזעץ, אַז אַרבייט מוז
 אויסגעגליכען ווערן דורך כ'ן פּראָדוקט.
 מיט אייגענטום איז עס אַ פאַקט, אַז די פּראָדוקציען קאָסט מעהר
 וויפּיעל עס איז ווערט.

3. אַ צווייטער געזעץ פון עקאָנאָמיע: ווען עס ווערט
 אַריינגעטאָן אַ קאַפיטאַל, ווערט די
 פּראָדוקציען געמאַסטען, ניט לויט דער
 סומע פון קאַפיטאַל, נאָר לויט דער פּראָ-
 דוקציעןס-קראַפט. דאָס אייגענטום וואָס פּאַדערט אַז אַ
 הכנסה זאָל שטענדיג זיין פּראָפּאָרציעאַנעל צו דעם קאַפיטאַל, ניט
 קימערנדיג זיך וועגען דער אַרבייט, אַנערקענט ניט די גלויכהייטס-
 פּערהעלטניס צווישען ווירקונג און אורזאך.

4 און 5. אזוי ווי דער וואָרעם וואָס שפינט דעם זייד, אזוי פראָדוצירט אויף דער ארבייטער קיינמאָל ניט פאר זיך אליין. דאָס אייגענטום פאָרערט טאָפּעלע רעוולטאַטען, און אזוי ווי זי קאָן עס ניט קריגען, בערויבט זי דעם ארבייטער און דער'הרג'ט איהם.

6. די נאַטור האָט געגעבען יעדען מענשען איין שכל, איין האַרץ, איין ווילען. דאָס אייגענטום, וואָס גיט איין מענשען מעהרער שטימען, נעהמט אויף אָן אז ער בעזיצט מעהרערע שכל'ען. 7. יעדער פערברויך, וואָס שאַפט ניט צוריק קיין ניצליכעס, איז אַ צושטערונג. דאָס אייגענטום, סיי ווען עס פערברויכט, סיי ווען עס זאַמעלט אָן אָדער מאַכט צו קאַפיטאַל, שאַפט און נישט איינעם, — די סיבה פון אונפרוכטבארקייט און טויט.

8. די צופרידענשטעלונג פון אַ נאַטירליכען רעכט ברענגט תמיד אַן אויסגלייך; מיט אַנדערע ווערטער, דאָס רעכט אויף אַ זאך ווערט נויטווענדיגער ווייזע אויסגעגליכען דורך דעם בעזיץ פון דער זאך. אזוי איז פאַראַן אַ גלייכגעוויכט, אַן אויסגלייך, צווישען דאָס רעכט אויף פרייהייט און די בעדינגונגען פון אַ פרייען מענשען; צווישען דעם רעכט צו זיין אַ פאָטער און דער פאָטער-שאַפט; צווישען דעם רעכט אויף זיכערהייט און די סאָציאַלע נאראַטיען. אָבער צווישען דעם רעכט אויף הוספה און דעם קריגען די הוספה איז קיינמאָל ניטאָ קיין אויסגלייך; וואָרים יעדע נייע הוספה ברענגט מיט זיך דעם רעכט צו אַ צווייטער הוספה, די צווייטע צו אַ דריטער, און אזוי ווייטער אָהן אַ סוף. דאָס אייגענ-טום, וואָס איז קיינמאָל ניט בכח צו דערגרייכען איהר ציעל, איז אַ רעכט כנגד הטבע און כנגד השכל.

9. ענדליך, אייגענטום האָט ניט קיין זעלבסטעקזיסטענץ. פאַר איהר לעבען און ווירקען איז נויטיג אַן אויסערליכע אורזאך — אָדער מאַכט אָדער שווינדעל. מיט אַנדערע ווערטער, אייגענטום איז ניט גלייך צו אייגענטום, עס איז אַן אַבליי-קענונג, אַ ליגען, אַ גאָר נישט.

V קאפיטער

א פסיכאלאגישע ערקלערונג פון דער אידעע פון גערעכטיגקייט און אונגערעכטיגקייט, און א בעשטימונג פון דעם פרינציפ פון רעגיע-רונג און פון רעכט.

אייגענטום איז אונמעגליך; גלייכהייט עקזיסטירט ניט. מיר האסען דאָס ערשטע, און דאָך ווילען מיר עס בעזיצען; די צווייטע בעהערשט אלע אונזערע געדאַנקען, און דאָך ווייסען מיר ניט ווי אזוי עס צו דערגרייכען. ווער וועט אונז ערקלערן דעם דאָזיגען טיעפען ווידערשפרוף צווישען אונזער בעוואוסטזיין און אונזער ווילען? ווער וועט אונז אָנווייזען די אורזאַכען פון דעם דאָזיגען פערדערבליכען טעות, וועלכער איז געוואָרען דער הייליג-סטער פרינציפ פון גערעכטיגקייט און געזעלשאפט?

איך בין דרייסט גענוג זיך צו אונטערנעהמען די דאָזיגע ארבייט, און איך האָף אז עס וועט זיך מיר איינגעבען.

אַבער איידער איך ערקלער פאַרוואָס דער מענש האָט איבער-טראָטען די גערעכטיגקייט, איז נויטיג צו בעשטימען וואָס איז גערעכטיגקייט.

ע ר ש מ ע ר מ י י ל

§ 1. וועגען דעם מאַראַל־געפיהל ביי מענשען און ביי חיות.

די פילאָזאָפֿען האָבען זיך אָפֿט בעמיהט פעסטצושטעלען די גרעניץ־ליניע, וואָס טיילט־אָב דעם מענשליכען שכל פון דעם פער-שטאַנד פון די חיות; און לויט דער אלגעמיינער געווענהייט האָבען זיי אַרויסגעזאָגט אַ סך נאַרישקייטען איידער זיי האָבען זיך ענטשלאָסען אויף דעם איינציגען מעגליכען אויסוועג, — די בעאַכטונג. עס איז געווען בעשערט פאַר אַ בעשיידענעם געזעלשאַפֿט, — וועלכער האָט זיך פֿילייכט גאָר ניט איבער-גענומען מיט זיין פֿילאָזאָפֿיע — צו מאַכען אַ סוף צו דעם אונ-

ענדליכען ויכוח דורך אן איינפאכער אונטערשיידונג; אָבער איינע פון יענע ליכט־ברענגענדע אונטערשיידונגען, וואָס זיינען ווערטע מעהר ווי סיסטעמען. פּרעדערק קיוויע האָט געמאכט אן אונטערשייד צווישען אינסטינקט און אינטעליגענץ. אָבער קיינער האָט נאָך ביז איצט ניט געשטעלט די פּראַגע: איז דער אונטערשייד צווישען דעם מאָראַל־געפיהל ביי דעם מענשען און ביי דער חיה אן אונטערשייד אין עצם, אָדער בלויז אין מדרגה?

אויב אימיצער וואָלט ביז אהער געוואָגט צו כּעוויפטען דאָס לעצטע, וואָלט זיין טעאָריע כּעטראַכט געוואָרען אלס אַ סאָנדראַל, אַ חילול־הישם, אַ בעליידיגונג געגען דער מאָראַל און דער רעליגיאָן. די קירכליכע און וועלטליכע געריכטען וואָלטען איהם איינשטימיג פּעראַורטיילט. און כּערוקט דעם טאָן מיט וועלכען זיי וואָלטען געבראַנדמאַרקט דעם אונמאַראַלען פּאַראַדאָקס!

„דאָס געוויסען“ — וואָלטען זיי געשריען — „דאָס געוויסען, די קרוין פון דעם מענשען, איז געגעבען געוואָרן צו איהם אויס־שליסליך; דער בעגריף פון גערעכטיגקייט און אונגערעכטיגקייט, פון מצוות און עבירות, איז זיין נאָבעלע פּרווילעגיע; בלויז דער מענש, — דער בחיר היצורים, — כּעזיצט די ערהאַבענע קראַפט צו ווידערשטעהן די ערדישע נייגונגען, אויסצוקלייבען צווישען גוטס און שלעכטס און זיך צו מאַכען מעהר און מעהר עהנליך צו נאָט דורך פּרייהייט און גערעכטיגקייט... ניין; דאָס הייליגע בילד פון טוגענד איז אויסגעקריצט נאָר אויף דער מענשליכער האַרץ.“

ווערטער פול מיט געפיהל, אָבער אָהן אַ כּרעקעל זין.

דער מענש איז אַ רעדענדיגע און געזעלשאַפטליכע חיה — „יאָאָן לאָגיקאָן קאָי פּאָליטיקאָן“ — האָט געזאָגט אַריסטאָטעל. די דאָזיגע דעפיניציאָן איז ווערט מעהר ווי אלע דערקלערונגען וואָס מען האָט פון דעמאָלט אָן געגעבען. איך מאַך אפילו קיין אויסנאָהם ניט מיט דע־כּאָנאַלד'ס כּעריהמטע דעפיניציאָן — „דער מענש איז אַן אינטעליגענץ, כּעדיענט פון אַראַגען“, אַ דעפיניציאָן וואָס האָט דעם טאָפּעלעטען פּעהלער, דערמיט וואָס זי ערקלערט דאָס כּעקאַנטע דורך דאָס אונכּעקאַנטע; דאָס הייסט, דאָס לעבעדיגע וועזען דורך דער אינטעליגענץ; און

וואָס זי פּערשווייגט די גרונד־אייגענשאַפט פון דעם מענשען, — די טהיערישקייט.

דער מענש איז אַלזאָ אַ חיה וואָס לעבט אין געזעלשאַפט. געזעלשאַפט מיינט דער סך־הכל פון בעציהונגען; מיט איין וואָרט, אַ סיסטעם. יעדע סיסטעם אָבער עקזיסטירט אויף געוויסע בעדינג־נינגען; טאָ וואָס זשע זיינען די בעדינגונגען, די ג ע ז ע צ ע ו, פון דער מענשליכער געזעלשאַפט?

וואָס זיינען די ר ע כ ט ע ן פון די מענשען און זייערע בעציהונגען; וואָס איז ג ע ר ע כ ט י ג ק י ט?

דאָס זאָגען, — צוזאמען מיט די פּילאָזאָפּען: „עס איז אַ געטליכער אינסטינקט, אן אונשמערבליכע און הימעלשע שטים, אַ וועגווייזער וואָס די נאַטור האָט אונז געגעבען, אַ ליכט וואָס ענטפלעקט זיך צו יעדען מענשען ווען ער קומט אויף דער וועלט, אַ געזעץ וואָס איז איינגעקריצט אין אונזערע הערצער; עס איז דער קול פון געוויסען, דער בעפעהל פונ'ם שכל, די בעגייסטערונג פון דעם געפיהל, די נייגונג פון די חושים; עס איז די לייעבע צו זיך און אנדערע; עס איז אַן אויפגעקלערטער זעלבסט־אינטערעס; אָדער גאָר עס איז אַן אייגענבאָרענער בעגריף, אַ קאטאָגאָרישער אימפּעראַטיוו פון פּראַקטישען פּערשטאַנד, וואָס האָט זיין מקור אין די אידעען פון דער ריינער פּערנופּט; עס איז אַ ליידענשאַפט־ליכע אָנציהונג“ א. א. וו. — וועט צו גאָרנישט ניט פיהרען. דאָס אלעס מעג זיין אזוי אמת, פונקט ווי עס קלינגט שעהן; אָבער עס האָט לחלוטין קיין בעדייטונג ניט. ווען מיר זאָלען אפילו אויס־ציהען דעם דאָזיגען פּזמון אויף צעהן זייטען (מען האָט איהם שוין דורכגעזייהט אין אַ טויזענד ביכער) וועלען מיר אַלץ ניט קומען נעהנטער צו דער לעזונג פון דער פּראָגע.

„גערעכטיגקייט איז אַלגעמיינע ניצליכקייט“ — זאָגט אַריס טאָטעל. דאָס איז אמת, אָבער עס איז ניט מעהר ווי איבערגעקייט דיזעלבע ווערטער. „דער פּרינציפ, אַז דער אַלגעמיינער וואוילזיין מוז זיין דער צוועק פון דעם געזעצגעבער“ — זאָגט שאַרל קאָמט אין זיין „טראַקטאַט איבער געזעצגעבונג“ — קאָן ניט אומגעוואָרפען ווערן. אָבער דערמיט וואָס מען זאָגט עס און מען בעווייזט עס, מאַכט מען די געזעצגעבונג ניט פּאַרמנעשריטענער, פונקט ווי מען

טהוט גארנישט אויף פאר דער מעדיצין ווען מען זאגט, אז צו היילען דעם קראנקען איז די אויפגאבע פון דעם דאקטאר.

לאָמיר נעהמען אן אנדער גאנג. רעכט איז דער סך-הכל פון די פרינציפען וואָס רעגירען אַ געזעלשאַפט. גערעכטיגקייט ביים מענשען איז די אַכטונג און אָבהיטונג פון די דאָזיגע פרינציפען. אויסאיבען גערעכטיגקייט הייסט, געהאָרענען דעם סאָציאל-לען אינסטינקט; בעגעהן אַ גערעכטע טהאַט הייסט, בעגעהן אַ סאָציאלע טהאַט. דעריבער, ווען מיר בעטראַכטען ווי מענשען פיהרען זיך אויף צווישען זיך אונטער פערשיידענע אומשטענדען, קאָנען מיר לויכט דערקענען צי עס איז דאָ ביי זיי אַ געזעלשאַפט אָדער ניט; און פון דעם רעזולטאַט וועלען מיר קאָנען אינדוקטיוו ארויסברענגען דעם געזעץ.

לאָמיר אָנהויבען מיט די איינפאַכסטע און די אַם וועניגסטען צווייפעלהאַפטע פאַלען.

די מוטער, וואָס פערטיידיגט איהר זוהן, איינשטעלענדיג איהר אייגענעם לעבען, און ענטזאגט זיך פון אַלעס כדי איהם מפרנס צו זיין, בילדעט מיט איהם אַ געזעלשאַפט — זי איז אַ גוטע מוטער. פערקעהרט, די וואָס פערלאָזט איהר קינד, איז ניט גערריי דעם סאָציאלען אינסטינקט, פון וועלכען די מוטער-ליעבע איז איינע פון די פיעל פאַרמען, — זי איז אַ ניט-נאַטירליכע מוטער.

אויב איך ווארף מיך אריין אין וואסער צו ראטעווען אַ מענשען וואָס טרינקט זיך, בין איך זיין ברודער, זיין חבר; אויב, אָנשטאָט איהם צו ראטעווען, שיק איך איהם צום גרונד, בין איך זיין שונא, זיין מערדער.

דער וואָס גיט צדקה, בעהאַנדעלט דעם אָרימאָן ווי זיין חבר; אמת, ניט ווי אַ ריכטיגען חבר, נאָר אויף אַזויפיעל אויף וויפיעל ער טיילט זיך מיט איהם. דער וואָס נעהמט מיט גוואלד אָדער מיט כּיטרעקייט דאָס וואָס ער האָט ניט געשאַפען דורך זיין אַרבייט, פערניכטעט זיין סאָציאלען כאַראַקטער — ער איז אַ גאַסען-דרייבער.

דער באַרמהערציגער ברודער, וועלכער העכט אויף פון שטויב דעם מירען וואַנדערער, פערבינדט איהם זיינע וואונדערן, מאכט איהם בעקוועם און בעזאָרגט איהם מיט געלד, ערקלערט זיך דערמיט אַלס זיין חבר — זיין שכן. דער גייסטליכער, וואָס געהט אַריבער

אויף דער צווייטער זייט און מאכט זיך ניט זעהענדיג, בלייבט איהם פרעמד און איז זיין שונא.

אין אָט די אַלע פאַלען ווערט דער מענש בעוועגט דורך אַן אינערליכער צוציהונג צו זיין מיטמענשען, דורך אַ געהיימער סימל פאַטיע וואָס מאַכט איהם אַז ער זאָל לייעבען, זיך פּרעהען און ליידען מיט דעם צווייטען; אַזוי אַז צו ווידערשטעהן די דאָזיגע צוציהונג, מוז ער זיך אָנטהאָן אַ כּוח צו קעמפּפּען קעגען זיין נאַטור.

אַבער אין דער הינזיכט איז ניטאָ קיין שאַרפּער אונטערשייד צווישען מענשען און חיות. ביי די חיות, אַזוי לאַנג ווי זיי זיינען קליין און שוואַך, זיינען זיי לייעב זייערע מוטערס, — מיט איין וואָרט, זיי זיינען צוגעבונדען צו זיי, — וועלען די מוטערס פּער-טיידיגען זייערע קינדער, איינשטעלענדיג זייערע לעבענס, מיט אַזאַ מוטא, וואָס דערמאָנט אונז אַן די העלדען וועלכע שטאַרבען פאַר'ן פּאַטערלאַנד. געוויסע מינים פּעראַייניגען זיך צוליבע יאָגר, זוכען זיך איינע די אנדערע, רופּען זיך (אַ פּאַעט וואָלט געזאָגט, זיי פּאַדען זיך איין איינע די אנדערע) צו צוטיילען מיט זייער רויב; ווען זיי זיינען אין געפּאַהר, העלפען זיי זיך, פּערטיידיגען זיי זיך און וואַרען זיך איינע די אנדערע. דער עלעפּאַנט ווייט ווי אַזוי צו העלפען זיין קאַמעראַד אַרויסצוראַטעווען זיך פּון אַ גרוב וואו ער איז אַריינגעפּאַלען. קיה, ווען זיי ווערען אַנגעגריפען פּון הונד געריגע וועלף, שטעלען זיך אויס אין אַ קרייז, געהמען אַריין די קעלבלעך אין מיטען, און מיט די אויסגעשטעלטע הערנער פּער-טיידיגען זיי זיך. פּערד און הורים, ווען זיי דערהערען אַ הילפּס-רוף פּון איינעם פּון זיי, לאָזען זיך אַוועק צו דעם אָרט פּון וואָנען דער געשריי קומט, כדי צו קומען צו הילף. גאַנצע בעשרייבונג גען וואָלט איך געזאָגט געבען פּון זייערע הייראַטען, פּון די צערטל ליכקייטען פּון די זכרים צו די נקבות, און פּון דער טרייהייט פּון זייער לייעבע! לאַמיר אָבער צוגעבען, — כדי צו זיין אינגאַנצע גערעכט, — אַז דער אַרויסווייזען די דאָזיגע צערטליכקייטען פּון געזעלשאַפּטליכקייט, ברידערליכקייט און נעכסטען-לייעבע, שטערט פּונדעסטוועגען ניט די חיות פּון קריעגען זיך, שלאָגען זיך, און שרעקליך צו מיטהאַנדלען איינע די אנדערע בעת עס האַנדעלט זיך

אום זייער חיונה אָדער ליעבשאפטען; די עהנליכקייט צווישען זיי און אונז איז פאָלקאָמען.

דער סאָציאלער אינסטינקט, ביי דעם מענשען און ביי דער חיה, אונטערשיידעט זיך נאָר אין גראַד, — בטבע איז ער דער אייגענער. דער מענש נויטיגט זיך מעהר אין דער געזעלשאַפטליכ-קייט, און ער בענוצט זיך מיט איהר מעהר; די חיה, ווי עס ווייזט אויס, קאָן מעהר פערטראָגען די איינזאמקייט. ביי דעם מענשען זיינען די סאָציאלע נויטען מעהר דרינגענדיג, מעהר קאָמפּליצירט; ביי דער חיה זיינען זיי, ווייזט אויס, שוואַכער, וועניגער קאָמפּליצירט, און ניט אזוי דרינגענדיג. מיט איין וואָרט, ביי דעם מענשען האָט די געזעלשאַפטליכקייט דעם צוועק אויפצוהאלטען די ראַסע און דעם אינדיווידואַם; ביי דער חיה האָט זי מעהר דעם אויסשליסליכען צוועק פון אויפהאלטען דעם מין.

לעת עתה האָבען מיר נאָך ניט אָנגעטרראָפּען קיין זאָך, וואָס דער מענש זאָל קאָנען זאָגען, אז נאָר ער האָט עס. אַ געזעלשאַפטליכען אינסטינקט און אַ מאָראַלען געפיהל האָבען אויף די חיות; און אויב ער מיינט, אז דאָס ביסעל וואוילטהעטיגקייט, גערעכטיגקייט און טרויהייט מאַכט איהם עהנליך צו גאָט, זעהט ער ניט איין, אז בעת ער האַנדעלט אזוי, פאָלגט ער פשוט אַ אינסטינקט, וואָס ליגט שוין אין דער נאַטור פון דער חיה. ווי מיר זיינען גוט, לייער בערפּול, באַרמהערציג, גערעכטיג, אזוי זיינען מיר ליידענשאַפטליך, גייענדיג, תאוה'דיג און פול מיט נקמה; דאָס הייסט, מיר זיינען, ווי די חיות זיינען. אונזערע העכסטע מעלות ווייזען זיך אַרויס, אין לעצטען אַנאָליז, אַלס בלינדע, אימפּולסיווע אינסטינקטען. די ריכטיגע סוביעקטען איינצווויקלען אין קדושה און פּערגעטערן!

עס איז, על כל פנים, יאָ פאַראַן אַ חלוק צווישען אונז צוויי פּיסיעג און די איבעריגע לעבעדיגע בעשעפעניסען — וואָס איז עס? אַ פּילאָזאָפּישער חקרן וואָלט זיך געאייגלט צו ענטפּערן: „דער אונטערשייד בעשטעהט אין דעם, וואָס מיר זיינען בעוואוסטזיניג פון אונזער געזעלנדיקייט און די חיות זיינען ניט בעוואוסטזיניג פון זייערער; וואָס מיר טראַכטען איבער און דענקען נאָך וועגען די אויסערונגען פון אונזער סאָציאלען אינסטינקט, בעת די חיות הויבן בען עס נאָר ניט אָן צו טהאָן.“

איך וועל געהן נאָך ווייטער: עס איז דורך אונזער כח פון

איבערדענקען און טראַכטען, מיט וועלכען, ווי עס ווייזט אויס, מיר אליין זיינען בעגאבט; וואָס מיר ווייסען, אז עס איז שעדליך, ערשט טענס פאַר אנדערן און דאן פאַר אונז אליין, צו ווידערשטרעבען דעם סאָציאַלען אינסטינקט, וועלכער רעגירט אונז, און וועלכען מיר רופען גערעכטיגקייט. עס איז אונזער שכל, וואָס לערנט אונז, אז דער עגאָאיסט, דער רויבער, דער מערדער, מיט איין וואָרט, דער פעררעטער פון דער געזעלשאַפט, זינדיגט אַנטקעגען דער נאַטור, און בענעהט אַ שולד געגען אַנדערע און זיך אליין ווען ער טהוט בעוואוסטזיניג שלעכטס. עס איז ענדליך אונזער געזעלשאַפטליך געפיהל פון איין זייט, און אונזער פערשטאַנד פון דער אַנדער זייט, וועלכע מאַכען אונז צו דענקען, אז יעדער מענש מוז טראַגען די פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר זיינע טהאַטען. דאָס איז דער פּרינציפּ פון געוויסענסכייט, פון נקמה און פון דעם שטראַף־רעכט.

אַבער דאָס בעווייזט נאָר אַ פּערשיידענקייט אין אינטעליגענץ צווישען מענטשן און חיות, ניט קיין פּערשיידענקייט פון נייגונגען. וואָרטן אויב מיר רעזאָנירען איבער אונזער פּערהעלטניס צו אונזערע מיטמענטשען, רעזאָנירען מיר אויך וועגען אונזערע אַלטעגליכע טהאַטען, ווי טרינקען, עסען, אויסוועהלען אַ פּרוי, אָדער אויסקלייבען אַ וואָוינונג. מיר רעזאָנירען איבער זאַכען פון דער ערד און איר בער הימעלשע זאַכען: עס איז ניט פאַראַן קיין איין זאַך, אויף וועלכער מיר זאָלען ניט קאָנען אָנווענדען אונזער דענ־קונגס־קראַפט. אַבער פונקט אזוי ווי דאָס ווייסען וואָס מיר געדענקען פון די אויסערליכע ערשיינונגען, האָט ניט קיין איינפלוס אויף זייערע געזעצען און אורזאַכען, אזוי האָט אויך אונזער דענקען, וואָס קלערט אונז אויף וועגען אונזערע חושים קיין שום מאַכט ניט, זיי צו ענדערן. עס איז אונז מסביר אונזער מאַראַל, אַבער ענדערט זי ניט און מאַדיפּיצירט זי ניט. די אונצופריעדענהייט וואָס מיר פיהלען מיט זיך אליין נאָכדעם ווי מיר האָבען געמאַכט אַ פּעהלער, די עמפּערונג וואָס פלאַקערט אויף אין אונז, ווען מיר זעהען אַ אונגערעכטיגקייט, דער געדאַנק פון פּערידענטער שטראַף און דער געהעריגער אַבעזאַהלונג, זיינען די ווירקונגען פון דענקען, און ניט די דירעקטע רעזולטאַטען פון אינסטינקט און פון געמיטה. אונזער אַנערקענונג (איך זאָג ניט אַויסשליסליכע אַנער-

קענונג, וואָרום חיות פיהלען אויך, ווען זיי זיינען בעגאנגען א פער-
לער, און ווערען אויפגערעגט, ווען איינע פון זיי ווערט אָנגעריר-
פען), אונזער אונענדליך העכערע אנערקענונג פון אונזערע
כאַציאלע פליכטען, אונזער בעוואוסטזיין פון גוט און שלעכט, בילד-
דעט, בנוגע צו מאַראַליטעט, אַ וועזענטליכען אונטערשייד צווישען
מענשען און חיה.

§ 2. וועגען דער ערשמער און צווייטער מדרגה פון געזעל- שאַפטליכקייט.

איך בעשמעה אויפ'ן פאקט, וואָס איך האָב נאָר וואָס אָנגע-
דייטעט, ווי אויף איינעם פון די וויכטיגסטע פאַקטען פון דער
אַנטראָפּאָלאָגיע.

די סימפּאַטישע אָנציהונג, וועלכע ברענגט אונז מיט צו לע-
בען געזעלשאַפטליך, איז צוליעב איהר בלינדער, ניט־גערעגעלטער
נאַטור, אלעמאָל רעגירט פון צייטווייליגע אימפּולסען, ניט נעהר
מענדיג אין אַכט די העכערע רעכטען און ניט מאַכענדיג קיין חלוקה,
וואָס עס האָט מעהר פּערדינסט אָדער דאַרף קומען צוערשט. דער
נאַסען־הונד לויפט נאָך יעדען איינעם, וואָס רופט איהם; דאָס
זויג־קינד קוקט אויף יעדען מאַן ווי אויף זיין פאָטער און אויף יעדער
פרוי, ווי אויף זיין אַם; יעדע לעבעדיגע בעשעפעניס, וואָס איז
אַבגעריסען געוואָרן פון דער געזעלשאַפט פון די חיות פון איהר מין,
זוכט חבר'שאַפט אין איהר איינזאַמקייט. אַט דער גרינדליכער
כאַראַקטערישטריך פון דעם געזעלשאַפטליכען אינסטינקט מאַכט
אזוי אונערטרעגליך די פריינדשאַפט פון לייכטזיניגע פּערזאָנען.
וועלכע זיינען גרייט איינצוליעבען זיך אין יעדען נייען פנים, מאַכען
זיך געפּעליג צו אלעמען, צי זיי זיינען גוטע, צי שלעכטע, און וועלען
צוליעב אַ „פּערבינדונג“ אויף אַ וויילע אָפּפּערן די עלטסטע און
עהרענהאַפטעסטע ליעבעס־נעפיהלען. אַט דער חסרון פון די
מענשען ליעגט ניט אין האַרצען — עס ליעגט אין דער אורטייל־
קראַפט. די געזעלשאַפטליכקייט איז אויף דער מדרגה אַ מין
מאַננעטיזם, וואָס ווערט דערוועקט אין אונז, דערועהענדיג אַ בעשע-
פעניס וואָס איז עהנליך צו אונז, זי געהט אָבער ניט ווייטער ווי

דער מענש, וועלכער פיהלט עס; דער געפיהל קאָן ארויסרופען געגענזייטיגקייט, ער גיט זיך אָבער ניט איבער צו דעם אנדערן. ליעבע, וואוילטעהעטיגקייט, רחמנות, סימפאטיע, — רושט עס וואָס איהר ווילט — עס ליעגט אין דעם גאָרנישט, וואָס פערדיענט אכטונג, גאָרנישט וואָס דערהויבט דעם מענשען איבער דער חיה. די צווייטע מדרגה פון געזעלשאַפטליכקייט איז גערעכטיג-קייט, וואָס קאָן דעפינירט ווערן אַלס די אַ נ ע ר ק ע נ ו נ ג, אַז דעם אַ נ ד ע ר נ'ס פּ ע ר ז ע נ ל י כ י י ט א י י ז ג ל י י ד צו א ו נ ז ע ר ע. דער געפיהל פון גערעכטיגקייט איז ביי אונז דערזעלביגער, ווי ביי די חיות; מיר אַליין קאָנען נאָר האָבען אַ גענויע אידעע וועגען דעם; אָבער, ווי מיר האָבען שוין פריהער געזאָגט, אונזער אידעע קאָן ניט ענדערן זיין נאַטור. מיר וועלען באַלד זעהן, ווי אזוי דער מענש דערהויבט זיך צו אַ דריטער מדרגה פון געזעלשאַפטליכקייט, צו וועלכער די חיות קאָנען ניט דערגרייכען. אָבער איך מוז פריהער בעווייזען על פי חקירה, אַז געזעלשאַפט, גערעכטיגקייט און גלויב-הייט זיינען דריי גלויכווערטיגע טערמינען — דריי אויסדרוקען, וועלכע מיינען דאָסזעלבע און קאָנען תמיד מיט פולען רעכט געברויכט ווערן איינער אַנשמאָט דעם אנדערן.

ווען אין דער כהלה פון אַ שיפ־ברוך האָב איך זיך גערעטעט אין אַ שיפעל מיט אַביסעל פּראָוויאַנט, און האָב בעמערקט אַ מענשען וואָס קעמפט מיט די כוואַליעס, וואָלט איך געווען פערפליכטעט איהם צו געבען הילף? יא, איך בין פערפליכטעט, ווייל אויב ניט, קאָן איך פּעראורטיילט ווערן אין מאָרד און פּעראַטא אַנטקע-גען דער געזעלשאַפט. אָבער בין איך אויך פערפליכטעט צו טיילען מיט איהם מײן פּראָוויאַנט?

כדי צו ענטשיידען די פּראַגע, מוז מען איבערבייטען די פאָרם פון אויסדרוק. אויב די געזעלשאַפט לעגט אַרויף אַ חוב בנוגע צום שיפעל, לעגט זי אויך אַרויף אַ חוב בנוגע צום פּראָוויאַנט? גאַנץ געוויס. די פליכט פון אַ חבר אין אַן אַבסאָלומע. די בעזיי-ערגרייפונג קומט ביים מענשען שפּעטער ווי זיין סאָציאַלע נאַטור און איז אונטערגעאָרדנעט צו איהר. דער בעזיי קאָן ווערן אויס-שליסליך, נאָר ווען די ערלויבנים צו בעזיצען איז געגעבען אַלעמען גלײַך. דאָס, וואָס פּערטונקעלט דאָ אינזער פליכט, איז אונזער

פעהיגקייט פאַראויסצוזעהן, וועלכע טרייבט אונז, אויס מורא פאַר א מעגליכער סכנה, צו פערקאַפּען פרעמדעס און מאכט אונז פאַר רויבער און מערדער. די חיות בערעכענען ניט די פליכטען פון אינסטינקט, פונקט ווי זיי בערעכענען ניט די אונבעקוועמליכקייט טען, וואָס קאָנען דערפון ענטשטעהן פאַר די וואָס האַנדלען לויט דעם אינסטינקט. עס וואָלט געווען זעהר מערקווירדיג, ווען די אינטעליגענץ וואָלט געוואָרן פאַר דעם מענשען, — דעם געזעל־שאַפּטליכסטען צווישען אלע חיות, — א גרונד ניט צו געהאַרען דעם געזען. דער וואָס נוצט אויס די געזעלשאַפּט בלויז צו זיין אייגענעם פארטייל, פערראַטה די געזעלשאַפּט; עס וואָלט בעסער געווען, אז גאָט זאָל צונעהמען ביי אונז דעם שכל, אויב דער שכל זאָל דיענען ווי אַ מיטעל פאַר אונזער ענאָאיום.

איהר וועט זאָגען: „וואָס, איך זאָל טיילען מיין ברויט, דאָס ברויט וואָס איך האָב פערדיענט, וואָס איז מיינס, מיט'ן פרעמד דען, וועלכען איך קען ניט, און וועל קיינמאָל ניט זעהן וויערער, און וועלכער וועט מיר אפשר דערפאַר אַבצאהלען מיט שטיינער! ווען מיר וואָלטען פערדיענט דאָס ברויט צוזאַמען, ווען אָט דער מענש וואָלט עפעס וואָס געטהאָן כדי עס צו קריגען, וואָלט ער געהאַט אַ רעכט צו פערלאַנגען זיין חלק, וואָרים זיין מיטאַרבייטען וואָלט איהם בערעכטיגט דערצו. אָבער איצט, וואָס פאַר אַ טענה האָט ער צו מיר? מיר האָבען ניט פראָדוצירט צוזאַמען און וועלען ניט עסען צוזאַמען.“

דער פעהלער פון אָט דעם אַרגומענט ליגט אין דער פאַלשער פאַראויסזעצונג, אז יעדער פראָדוצירער איז ניט נויטווענדיגער־ווייזע פערבונדען מיט יעדען אַנדערן פראָדוצירער.

ווען צוויי אָדער עטליכע מענשען האָבען אויף אַ רעגעלמעסיגען אויפן אָרגאַניזירט אַ געזעלשאַפּט, ווען די קאָנטראַקטען זיינען אָב־געמאַכט געוואָרן, זיך אָבגעשריבען און גע'חתמ'ט, — דאָן איז קיין פראַגע ניט וועגען דער צוקונפט. יעדערער ווייס, אז ווען צוויי מענשען האָבען זיך פעראַייניגט, למשל, צו כאַפען פיש, איז אפילו ווען איינער כאַפט ניט, האָט ער דאָך אַ רעכט אויף די פיש וואָס זיין שותף האָט געכאַפט. ווען צוויי געשעפטסלייט מאַכען אַ האַנדלעם געזעלשאַפּט, איז אזוי לאַנג ווי זייער שותפות האַלט אָן, טיילען זיי זיך גלייך מיט די פערלויסטען און פערדיענסטען; וואָ-

רים וויבאלד אז יעדערער פראדוצירט ניט פאר זיך, נאָר פאר דער געזעלשאַפט, איז דעריבער, ווען עס קומט די צייט פון צוטיילען, נעהמט מען ניט דעם פראדוצירער אין אנבעטראַכט, נאָר דעם ישותא. דאָס איז דער גרונד, פארוואָס דער שקלאַף, וועמען דער פלאַנטאַטאָר גיט שמרוי און רייו; די ציוויליזירטע אַרבייטער, וועמען דער קאפיטאַליסט צאָהלט שטענדיג אַ צו קליינעם נעהאלט, ווערען ניט מיטגערעכענט ביים פערטיילען פון דעם פראָפּיט, ווייל זיי זיינען ניט קיין שותפים פון די בעלי־בתיים, כאָטש זיי פראָדוצירען מיט זיי אינאיינעם. אַזוי אויך דאָס פערד וואָס שלעפט אונזערע וואָגענס, און דער אָקס וואָס ציהט אונזער סאָכע, פראָרדוצירען אינאיינעם מיט אונז אָבער זיינען ניט אונזערע שותפים; מיר נעהמען זייער פראָדוקט, אָבער מיר טיילען זיך ניט מיט זיי. די חיות און די אַרבייטער, וואָס מיר בעשעפטיגען, שטעהען צו אונז אין דערזעלבער שייכות. יעדע זאך, וואָס מיר טהוען פאר זיי, טהוען מיר עס ניט אויס גערעכטיגקייט, נאָר אויס ריינער צדקה.*

אָבער איז עס מעגליך, אז מיר זיינען ניט אלע פערבונדען? לאָמיר זיך דערמאָנען וואָס איז געזאָגט געוואָרן אין די פריהעריגע צוויי קאפיטלען, אז אפילו ווען מיר זאָלען ניט וועלען זיין פערבונדען, פערזאָנליך זיך צוזאַמען די מאַכט פון אומשטענדיגען, די נויט פון קאָנסום, די געזעצען פון פראָדוקצאַן און דער מאַטעמאַטישער פרינציפ פון אויסטויש און צווינגען אונז צו זיין פערבונדען. עס איז דאָ איין איינציגע אויסנאַהמע פון דיעזער רעגעל: דער אייגענטימער, וואָס פראָדוצירט נאָר דורך זיין צינד־רעכט, איז מיט קיינעם ניט פערבונדען און איז דערפאר ניט געצוואונגען צו טיילען זיין פראָדוקט מיט וועמען עס איז; פונקט אַזוי ווי קיינער איז ניט מחויב זיך צו טיילען מיט איהם. מיט דער אויסנאַהמע פון דעם אייגענטימער, אַרבייטען מיר אלע איינער

(* טהאָן אַן אָקט פון פילאַנטראָפיע האָט אויף העכערע אַיש געהויבן סען: טהאָן צדקה, ד. ה. גערעכטיגקייט; אויף גריכיש: טהאָן רחמנות; אויף לאַטייניש: טהאָן אַ ווערק פון ליעבע; אויף פראַנצויזיש: געבען אַ נדבה. מען קאָן שוין אין די אויסדרוקען אַלויז זעהן די ערנידערי־גונג פון דעם פרינציפ: דער ערשטער בעצויבענט דעם חוב, דער צווייטער כּוונז די סימפּאַטיע, דער דריטער — די נייגונג, דער פערטער: אַ קאַפּריז.

פאר'ן אנדערן; מיר קאנען נאָרנישט טהאָן אליין אָהן דער הילף פון אנדערע, נאָר טוישען נאָכאנאנד פּראָדוקטען און דיענסט־לייט טונגען איינע מיט די אנדערע. אויב דאָס זיינען ניט קיין גער זעלשאַפטליכע טהאַטען, איז וואָס דען זיינען זיי? אָבער קיין קאָמערציעלע, אינדוסטריעלע אָדער אַגריקולטורעלע געזעלשאַפט קאָן ניט געמאַלט זיין אָהן גלייכהייט; גלייכהייט איז איהר עקוויטענידניטווענדיגקייט. אזוי אז אין אלע פּראַגען, וואָס האָבען אַ שייכות צו דער געזעלשאַפט איז אונטריי זיין דער געזעלשאַפט די אייגענע זאָך ווי אונטריי זיין דער גערעכטיגקייט און דער גלייכהייט. ווענדעט אָן אַט דעם פּרינציפּ אויף דער מענשהייט בכלל. נאָך דעם וואָס איז דאָ געזאָגט געוואָרן, דענק אײַך, אז דער לעזער זעהט די זאָך גענוג קלאָר, צו קאָנען זיך בעגעהן אָהן מיין הילף.

לויט אַט דעם פּרינציפּ וועט דער מענטש, וואָס נעהמט אין בע־זיך אַ פעלד און זאָגט „דאָס פעלד איז מיינס“, ניט זיין אומגע־רעכט, אזוי לאַנג ווי יעדער אנדער מענש האָט פונקט אזא רעכט פון בעזיך; און ער וועט אויך ניט זיין אומגערעכט, אויב ער וויל ענדערן זיין פּלאַץ און בייט אויס דאָס פעלד פאַר עפעס, וואָס האָט אַ גלייכען ווערט. אויב אָבער, ווען ער זעצט אַריין אַנאַנד דערן אויף זיין פּלאַץ, זאָגט ער צו איהם, „אַרבייט פאַר מיר בעת אײַך וועל אַרומגעהן לעדיג“, דאן ווערט ער אומגערעכט, ניט חב־שאַפטיק, אונגלייך. ער איז אַן אייגענטימער.

פון דער אנדער זייט, דער פּוילענצער, אָדער דער אויסגעלאַסע־נער, וועלכער געניסט ווי אלע, און אָפטמאַל פיעל מעהר, און טהוט ניט די מינדסטע סאָציאַלע אַרבייט, מוז פּערפּאָלגט ווערן אלס אַ גנב און פאַראַזיט. מיר זיינען עס שולדיג צו זיך אליין, איהם ניט צו געבען נאָרנישט, אָבער אזוי ווי ער מוז דאָך לעבען, מוזען מיר איהם שטעלען אונטער אויפזיכט און איהם צווינגען צו אַר־בייטען.

די געזעלשאַפטליכקייט איז די אַנציהונג, וואָס עמפינדענדע בעשעפענישען פיהלען איינער פאַר דעם אנדערן. גערעכטיגקייט איז דיעלכע אַנציהונג, בעגלייט פון איבערלענגונג און וויסען. אָבער אונטער וואָס פאַר אַ אלגעמיינער אידעע, אונטער וועלכער קאָטעגאָריע פון פּערזנלעכע זיינען מיר משיג די גערעכטיגקייט? אונטער דער קאָטעגאָריע פון גלייכע קוואַנטיטעטען. פון דאָנען שטאַמט

די אלטע דעפיניציע פון גערעכטיגקייט: „דאָס גערעכטע איז דאָס גלייכע, דאָס אונגערעכטע דאָס אונגלייכע“.

וואָס הייסט דאָן אויסאיבען גערעכטיגקייט ? דאָס מיינט, געבען יעדען אַ גלייכען טייל אונטער דער בעדינגונג פון גלייכער אַרבייט: עס מיינט, האַנדלען געזעלשאַפטליך. אונזער ענאָאָיזם מעג זיין אונצופירען; מען קאָן זיך ניט בעהאַלטען פון דאָס, וואָס איז אזוי קלאָר און נויטווענדיג.

וואָס איז דאָס רעכט פון אַקופאַציאָן (בעזיצטום) ? דאָס איז אַ נאַטירליכע מעטאָדע צו צוטיילען די ערד, דורכדעם וואָס מען פערקלענערט יעדען אַרבייטער'ס חלק, אזוי שנעל ווי עס מעלדען זיך גייע אַרבייטער. דאָס דאָזיגע רעכט פערשווינדט אויב די עפענט ליכע אינטערעסען פאָדערן עס, ווייל וויבאַלד זיי זיינען די געדזעלשאַפטליכע אינטערעסען, זיינען זיי אויך די אינטערעסען פון דעם בעזיצער.

וואָס איז דאָס רעכט פון אַרבייט ? עס איז דאָס רעכט צו בעקומען אַ חלק פון רייכטום, נאָכקומענדיג די נויטיגע בעדינגונג גען. עס איז דאָס געזעלשאַפטליכע רעכט, דאָס רעכט פון גלייכ-הייט.

גערעכטיגקייט, וואָס איז אַ פראָדוקט פון דער פערבינדונג פון אַן אידעע און אַ אינסטינקט, בעווייזט זיך אין דעם מענשען אזויבאַלד ווי ער הויבט אָן פיהלען און פאָרמירען געדאַנקען. פאָלג-ליך, האָט מען עס געהאַלטען פאַר אַ מיטגעבוירענעם און אורשפרינג-ליכען געפיהל; די מיינונג איז אָבער לאָגיש און כראָנאָלאָגיש פאַלש. די גערעכטיגקייט, וועלכע איז אין איהר צונויפשטעל אַ געמיש פון צוויי קוועלען — אַ היבריד, אויב איך מעג זיך אזוי אויס-דריקען — די גערעכטיגקייט, וואָס איז געבוירען פון געמיטה און אינטעלעקט אינאיינעם, זעהט מיר אויס אַלס איינער פון די שטאַרקסטע בעווייזען פאַר דער אינהייט און איינפאַכקייט פון דעם געאָג; וואָרים דער אָרנאַניזם קאָן פון זיך אַליין ניט פראָדוצירען אזא געמיש. אזוי זוי די פעראייניגטע עמפינדונגען פון געהער און פון זעהן קאָנען ניט פאָרמירען אַ צווייאַגען חוש, וואָס זאָל זיין האַלב געהער און האַלב זעהן.

אַט די צווייענדיגע נאַטור פון גערעכטיגקייט גיט אונז דעם קלאָרבעשטימטע באַזיס פאַר אַלע בעווייזען (הוכחות) אין די

קאפיטלען II, III און IV אזוי ווי פון איין זייט איז די אידעע פון גערעכטיגקייט דאָסזעלביגע וואָס די אידעע פון געזעלשאַפט, און געזעלשאַפט שליסט נויטיגערֱוויז איין גלייכהייט, מוז די גלייכ־הייט ליגענען אין גרונד פון אַלע סאָפּוזמען, וואָס זיינען אויסגעקלערט געוואָרן פאַר דער פערטידיגונג פון אייגענטום. וואָרים היות ווי אייגענטום קאָן פערטיידיגט ווערן נאָר אַלס אַ גערעכטע און געזעל־שאַפֿטיכע אינסטיטוציע, און אזוי ווי אייגענטום איז אונגלייכ־הייט, איז כדי צו בעווייזען, אַז אייגענטום האַרמאָנירט מיט גע־זעלשאַפט, מוז בעווייזען ווערן אַז אומגערעכטיגקייט איז גערעכ־טיגקייט און אונגלייכהייט איז גלייכהייט — אַ ווידערשטרובֿ אין זיך אַליין. פון דער אַנדער זייט, אזוי ווי די אידעע פון גלייכהייט — דער צווייטער עלעמענט פון גערעכטיגקייט — קוועלט אַרויס פון די מאַטעמאטישע פּראָפּאָרציע פון זאכען; און אזוי ווי די אונגלייכע פערטיילונג פון רייכטום צווישען די אַרבייטער צער־שטערט דעם נויטיגען גלייכגעוויכט צווישען אַרבייט, פּראָדוקצאַן און פערברויך, — מוז אייגענטום זיין אונמעגליך.

אַלע מענשען זיינען, הייסט עס, פּעראַייניגט, אַלע זיינען בע־רעכטיגט צו דערזעלבער גערעכטיגקייט, אַלע זיינען גלייך. איז אפשר דערפון געדרונגען, אַז ליבע און פריינדשאַפט, וואָס גיבען איינעם אַ פּאַרצוג איבער דעם צווייטען, זיינען אומגערעכט ? דאָס פּאָדערט אַן ערקלערונג.

איך האָב פריהער אָנגענומען דעם פאַל פון אַ מענשען, וואָס געפינט זיך אין אַ סכנה, בעת איך בין אין אַ לאַגע, וואָס איך קאָן איהם העלפען. איצטער וויל איך זיך פּאַרשטעלען דעם פאַל, ווען צוויי מענשען, וואָס געפינען זיך אין אַ סכנה, אַפּעלירען צו מיר אין דערזעלבער צייט. איז מיר ניט ערלויבט — ניין, בין איך ניט מחויב אַפילו — אַ לאָז טהאָן זיך העלפען צוערשט דעם, וואָס איז מיר טהייער צוליב בלוט־פּערזוואַנדשאַפט, פריינדשאַפט, בעקאַנטשאַפט אָדער אַכטונג, ריזיקירענדיג דערמיט צו לאָזען דעם אַנדערן אומ־קומען ? יאָ. און וואָרום ? וויל אין דער אַלגעמיינער געזעל־שאַפט עקזיסטירט פאַר יעדען איינעם פון אונז אַזויפיעל ספּע־ציעלע געזעלשאַפטען וויפיעל יחידים עס זיינען פאַראַן; און מיר זיינען מחויב, לויט דעם פּרינציפֿ פון געזעלשאַפֿטליכקייט גופּא, צו ערפילען אונזערע התחייבות'ן, וואָס די דאָזיגע געזעלשאַפטען לע־

גען אויף אונז אַרויף, לויט די אינטימע בעציהונגען, וואָס מיר האָבען מיט זיי. דערבער מוזען מיר געבען אונזער פּאָטער, מוטער, קינדער, פריינד, קרובים א. א.ז. וו. דעם פּאַרצוג איבער אַלע אַנדערע. אין וואָס אָבער בעשטעהט אָט דער פּאַרצוג?

אַ ריכטער האָט אָבצוגעבען זיין אורטייל אין אַ פּאַל, אין וועל-
כען איינער פון די צדדים איז זיין פריינד און דער אנדערער זיין
פיינד. זאָל ער אין דעם פּאַל געבען דעם יתרון זיין אינטימען
חבר לגבי זיין ווייטען חבר, און פּסק'ענען לטובת זיין פריינד,
טראָץ דעם וואָס די בעווייזען זיינען געגען איהם? ניין, וואָרים
אויב ער וואָלט געהאַלטען מיט זיין פריינד'ס אומגערעכטיגקייט,
וואָלט ער געוואָרן זיין מיטהעלפער אין זיין אָנגריף אויף דעם גע-
זעלשאפטליכען אָביאָד; ער וואָלט געמאַכט מיט איהם צוזאַמען
אַ מין פּערשווערונג אַנטקעגען דער געזעלשאפטליכער קערפער-
שאַפט. אַ פּאַרצוג מעג געגעבען ווערן בלויז אין פּערזענליכע
זאַכען, ווי ליבע, אַכטונג, צוטרויען אָדער אינטימע נעציהונגען,
זען מען קאָן עס ניט געבען אַלעמען מיט אַמאָל. אַזוי, צום ביי-
שפּיעל, אין פּאַל פון אַ פייער, דאַרף דער פּאָטער ראַטעווען זיין
אייגען קינד, איידער ער קאָן טראַכטען וועגען זיין שכנ'ס קינד;
ווען עס האַנדעלט זיך אָבער וועגען דער אַנערקענונג פון אַ רעכט,
וואָס איז ניט אָבהענגיג פון דעם ריכטער'ס ווילען, איז ער ניט
פריי צו בעגינסטיגען איין מענשען צום שאָדען פון דעם אנדערן.

די טעאָריע פון די ספּעציעלע געזעלשאַפטען — וואָס ווערן
פּאַרמירט אזוי צו זאָגען קאָנצענטריש און יעדערער פון אונז איז
אינעוועניג פון דער הויפט קערפערשאַפט, ווי אַ רייה קרייזען אַרום
איין מיטעלפונקט — גיט דעם שליסעל צו די אַלע פּראָבלעמען
וועלכע וואַקסען אַרויס פון דעם געגענזאַץ און קאַמפּף פון די פּער-
שיידענע סאָרטען געזעלשאַפטליכע פליכטען — פּראָבלעמען, אויף
זעלכע די אוראַלטע טראַגעדיען זיינען געבויט.

די גערעכטיגקייט וואָס ווערט פּראַקטיצירט צווישען חיות,
איז אין אַ געוויסען גראַד אַ נעאַטיווע גערעכטיגקייט. מיט דער
אויסנאַהמע פון דעם בעשיצונג, וואָס זיי גיבען זייערע יונגע, זייער
נעהן אייף געיעג און רויב אין מהנות, זייער פּעראַייניגען זיך פאַר
געמיינשאַפטליכער פּערטיידינג און אַמאָל אייך כדי צו העלפּען
אין איינצעלנע, בעשטעהט זייער גערעכטיגקייט מעהר אין פּער-

היטען איידער אין טהאָן עפעס אַקטיוו. אַ קראַנקע חיה, וואָס קאָן זיך ניט אויפהויבען, אָדער אַ ניט־פאַרזיכטיגע, וועלכע איז אַרונטערגעפאַלען פון אַ משופּע'דיגען פעלז, קריגט ניט קיין רפואות אָדער שפּייז. אויב זי קאָן זיך אַליין ניט היילען אָדער העלפען פון אַ צרה, איז איהר לעבען אין סכנה, וואָרים קיינער וועט איהר ניט פלעגען אין בעט, אָדער געבען עסען אין איהר געפענגניש. זייער גלייכגילטיגקייט צו זייערע חברים נעהמט זיך פונקט אזוי פיעל פון זייער שוואַכען פערשטאַנד, ווי פון זייערע אָרימע מיטלען. דאָך זיינען די שטופען פון אינטימע בעציהונגען, וואָס קומען געווענהליך פאַר צווישען מענשען, ניט אונבעקאַנט ביי די חיות. זיי דאָבען פריינדשאַפטען אויס געווענהייט און אויס אייגענעם וואַהל, נאַכבאַרשאַפטיכע פריינדשאַפטען און פאַמיליען־פריינדשאַפטען. אין פערגלייך מיט אונז האָבען זיי שוואַכע זכרון'ס, פוילע, אונטער בעוועגליכע געפיהלען, און האָבען כמעט נאָר קיין אינטעליגענץ ניט. אָבער דער עצם פון דיזעלכע פעהיגקייטען געפינט זיך ביי זיי ביז אַ געוויסען גראַד, און אונזער העכערקייט אין דעם פרט נעהמט זיך אינגאַנצען פון אונזער פערשטאַנד.

עס איז דער כח פון אונזער זכרון און די דורכדרינגליכקייט פון אונזער אורטייל־ס־קראַפט, וואָס ניט אונז די מעגליכקייט צו פערפיעלפאַכען און קאָמבינירען די טהאַטען, וועלכע אונזער סאָ־ציאַלער אינסטינקט טרייבט אונז צו טהאָן; זיי לערנען אונז אויך, ווי צו טהאָן די זאַכען ווירקזאַמער און ווי אזוי צו פערטיילען זיי אויף אַ גערעכטען אופן. די חיות, וועלכע לעבען אין אַ געזעל־שאַפט, פראַקטיצירען גערעכטיגקייט, אָבער זיי ווייסען עס ניט און הענקען דעריבער ניט נאָך; זיי פאַלגען זייער אינסטינקט אָהן הקירות און אָהן פילאָזאָפיע. זיי ווייסען ניט ווי אזוי צו פער־אייניגען דעם סאָציאַלען געפיהל מיט דעם בעגריף פון גלייכהייט, וועלכען זיי האָבען ניט, ווייל ער איז אַן אבסטראַקטער בעגריף. מיר, אין גענענטייל, וועלכע געהען אַרויס פון דעם פרינציפ, אז די געזעלשאַפט שליסט איין אין זיך גלייכהייט, קאָנען דורך אונטער זער אורטייל־ס־קראַפט זיך צונויפערדען וועגען דער איינאָרדנונג פון אונזערע רעכטע. מיר האָבען אַפילו געברויכט אונזער אורטייל־ס־קראַפט אין אַ גרויסען ערך. אָבער אין דעם אלעם שפיעלט אונזער געוויסען אַ קליינע ראַליע, ווי מען קאָן עס זעהן פון דעם פאַקט,

אז די אידעע פון רעכט — פון וועלכער מיר קאָנען דערזעהן אַ שטראַהל ביי געוויסע חיות, וועלכע גרייכען נעהענטער איידער די אַנדערע צו אונזער מאַסשטאַב פון אינטעליגענץ — שיינט צו וואַקסען פון דעם נידעריגען שטאַנד, ווי זי געפינט זיך ביי די ווילדע, ביז דער ערהאַבענער הויך, וואָס זי גרייכט ביי אַזאַ מענ-שען ווי פֿלאַטאָן אָדער פֿראַנקלין. ווען מען אונטערזוכט די ענטוויקלונג פון דעם מאַראַלישען זין ביי יחידים, און דעם פֿראַג-גרעס פון די געזעצען ביי נאַציאָנען, וועט מען זיך איבערצייגען, אַז די אידעע פון רעכט און פֿאַלקאָמענהייט פון געזעץ שטעהען איבעראַל אין אַ דירעקטער בעציהונג צו דער אינטעליגענץ. דער בעגריף פון גערעכטיגקייט, וועלכען די פֿילאָזאָפֿען האָבען זיך אויסגעמאַלט אַזוי איינפאַך, איז באַמט זעהר קאָמפּליצירט. ער שטאַמט אָב פון איין זייט פון דעם סאָציאַלען אינסטינקט און פון דער אַנדערער זייט פון דער אידעע פון דער גלייכבערעכטיגונג פון אַנדערן; פונקט אַזוי ווי דער בעגריף פון פֿעראַנטוואָרטליכקייט שטאַמט פון דעם געפיהל פון פֿערלעצטער גערעכטיגקייט און פון דער אידעע פון פֿרייען ווילען.

דער שלום איז, אַז דער אינסטינקט ווערט ניט געענדערט דורכדעם וואָס מיר ווערן בעקאַנט מיט זיין נאַטור; און אַז די פאַקטען פון געזעלשאַפֿטליכקייט, וועלכע מיר האָבען ביז אַהער בעאָבאַכטעט, קומען פֿאַר ביי חיות אַזוי גוט ווי ביי מענשען. מיר ווייסען די בעדייטונג פון גערעכטיגקייט; אין אַנדערע ווערטער — פון געזעלשאַפֿטליכקייט, בעטראַכט פון שטאַנדפונקט פון גלייכ-הייט. מיר האָבען קיין זאַך ניט אָנגעטראַפֿען, וואָס טיילט אונז אָב פון די חיות.

§ 3. די דריטע מדרגה פון געזעלשאַפֿטליכקייט.

דער לעזער האָט אפשר ניט פֿערגעסען, וואָס איך האָב געזאָגט אין דעם דריטען קאַפיטעל איבער די טיילונג פון אַרבייט און די ספּעציאַליזירטע פֿעהיגקייטען. דער סך הכל פֿון די טאַלאַנטען און פֿעהיגקייטען פון דער מענשליכער ראַסע איז אלעמאַל דער זעלביגער און זייער נאַטור איז אַלע מאָל אַן עהנליכע. מיר זייגען

אלע געבוירענע פאָעטען, מאַטעמאַטיקער, פּילאָזאָפּען, קינסטלער, האַנדווערקער אָדער אַקערבויער, אָבער מיר ווערן ניט געבוירן אלע גלייך בענאכט מיט די דאָזיגע פּעהיגקייטען; און צווישען איין מענשען און דעם אנדערן אין דער געזעלשאַפט, אָדער צווישען איין פּעהיגקייט און אַנאַנדערער אין דעם זעלבען אינדיווידום, איז פאַראַן אַן אונגענדליכער אונטערשייד. אַט דער חלוק אין גראַד צווישען דיזעלבע פּעהיגקייטען, דאָס וואָס דער טאַלאַנט וועגט אַריבער אין אַ געוויסער ריכטונג, איז, ווי מיר האָבען געזאָגט, דער פּונדראַמענט פּון אונזער געזעלשאַפט. די אינטעליגענץ און די געבוירענע גאונות זיינען פּערטיילט געוואָרן פּון דער נאַטור מיט אזאָ עקאָנאָמיע און דאָך אזוי רייכליך, אז עס איז קיין געפאַהר ניט, טאַמער וועט די געזעלשאַפט האָבען צו פּיעל אָדער צוּרוענגי פּון געוויסע טאַלאַנטען, און אז יעדער אַרבייטער, ווען ער גיט זיך איבער צו זיין אַרבייט, קאָן שטענדיג גרייכען דעם גראַד וויסען וואָס איז נויטווענדיג צו פּראָפּיטירען פּון די אַרבייטען און ענטדעקונגען פּון זיינע חברים. דורך אַט דער איינפאַכער און קלוגער פּאַרוזיכט פּון דער נאַטור, בלייבט דער אַרבייטער ניט אָבגעזונדערט ביי זיין אַרבייט; ער שטעהט דורך זיינע געדאַנקען אין בעריהונג מיט זיינס גלייכען, נאָך איידער ער ווערט מיט זיי פּערבונדען דורכ'ן האַרץ, אזוי אז ביי איהם ווערט די ליַעבע געבוירען פּון דעם פּערשטאַנד.

עס איז ניט אזוי אין די געזעלשאַפטען פּון חיות. אין יעדען מין זיינען די פּעהיגקייטען פּון אלע איינצעלנע — הגם זעהר בעשרענקט — גלייך אין צאָהל און (אויב זיי שטאַמען ניט פּון דעם אינסטינקט) אויך גלייך שטאַרק. יעדער טהוט אזוי גוט ווי אלע אנדערע, דאָס וואָס אלע טהוען: ער בעזאָרגט זיך מיט שפּיז, פּערהיט זיך פּון שונא, גראָבט זיך אין דער ערד, בויט אַ נעסט א. א. וו. קיין חיה, אין אַ פּרייען און געזונדען צושטאַנד, דער- וואַרט ניט אין פּערלאַנגט ניט קיין הילף פּון איהר שכן, וועלכער איז פּון זיין זייט פינקט אזוי אונאַבּעהענגיג.

די געזעלשאַפטליכע חיות לעבען איינע נעבען די אנדערע אָהן יעדער געדאַנקען געמיינשאַפט, אָהן נאָהענטע בעציהונגען. זיי טהוען אלע דאָסזעלבע, האָבען ניט וואָס צו לערנען און צו געדענקען; זיי זעהען זיך, פּיהלען זיך, שמעקען איינער דעם אנדערן,

אָבער זיינען ניט קיין סאָציאַלער אָרגאַניזם. דער מענש' שטעהט אין שטענדיגען אויסטויש פון אידעען, געפיהלען, פראָדוקטען און דיענסט־לייסטונגען מיט זיינע מיטמענשען. אַלעס וואָס מען לערנט און פיהרט דורך אין דער געזעלשאַפט איז נויטווענדיג פאר איהם; אָבער פון אַט דעם אונגעהייערן סכום פון פראָדוקטען און אידעען, איז דער חלק, וואָס יעדער איינציגער בעזונדער קאָן אויפטהאָן אזוי פערשווינדענד קליין, ווי למשל אַן אַטאָם אין פער־גלייך מיט דער זון. דער מענש איז מענש נאָר דורך דער געזעל־שאַפט, וועלכע האַלט זיך, פון איהר זייט, נאָר דורך דעם גלייכ־געוויכט און דער האַרמאָניע פון די קרעפטען, פון וועלכע זי איז צוזאַמענגעזעצט.

די געזעלשאַפט ביי חיות איז א י נ פ א ד; ביי די מענשען איז עס ק א מ פ ל י צ י ר ט. דער מענש איז פּעראַייניגט מיט'ן מענשען דורכ'ן זעלבען אינסטינקט, וואָס פּעראַייניגט די חיה מיט דער חיה; אָבער דער מענש איז אַנדערש פּעראַייניגט ווי די חיה; און אין דעם דאָזיגען אונטערשייד פון אַסאָסיאַציאָן ליגענט דער גאַנצער אונטערשייד פון מאַראַל.

איך האָב בעוויוזען — אפשר אביסעל צו פיעל באַריכות — אי דורך דעם גייסט פון די געזעצען, וואָס שטעלען אוועק דאָס אייגענטום פאר דעם באַזיס פון דער געזעלשאַפט, אי דורך דער פּאָלי־טישער עקאָנאָמיע, אז די אונגלייכהייט פון לעבענסבעדינגונגען קאָן ניט בערעכטיגט ווערן, ניט דורכ'ן פּאַקט פון פריהערדיגען בעזיץ, ניט דורכדעם, וואָס איינער האָט מעהר טאַלאַנט, לעגט אַרײַן מעהר אַרבייט, פלייס און פעהיגקייט. אָבער אַבוואָהל די גלייכהייט פון בעדינגונגען איז אַ נויטווענדיגע פּאָלגע פונ'ם נאַטיר־ליכען רעכט, פון דער פרייהייט, פון די פראָדוקציאָנס־געזעצען, פון די כחות פון דער פיזישער נאַטור, און פון דעם פרינציפ פון דער געזעלשאַפט גופא — קאָן די דאָזיגע גלייכהייט דאָך ניט אַבהאַלטען דעם סאָציאַלען געפיהל פון אַריבערצוטערטען די גרעניצען פון דעביט און קרעדיט. די פּעלדער פון וואוילטהאַט און ליעבע שפּריי־טען זיך אויס פיעל ווייטער; און ווען די עקאָנאָמיע האָט שוין געמאַכט איהר בילאָנס, הויבט אָן דער גייסט צו פּראָפּיטירן פון זיין אייגענער גערעכטיגקייט און דאָס האַרץ צוגעהט זיך אין דער גרענעצ־אַזינקייט פון זיין ליעבע.

דער סאציאלער געפיהל נעהמט דאן אן א נייעם כאראקטער, וועלכער איז פערשיידען ביי פערשיידענע מענשען. ביים שטארקען איז עס דאס פערנניגען פון גרויסמוטיגקייט; צווישען גלייכע איז עס די אפענע און אמת'ע פריינדשאפט; ביי דעם שוואכען, איז עס דאס גליק פון בעוואונדערונג און פון דאנקבארקייט.

דער מענש וואָס שטעהט העכער אין קראפט, טאלאַנט אָדער מוסה ווייסט, אז ער האָט דאָס אַלץ צו פּערדאַנקען דער געזעלשאַפט, אָהן וועלכער ער וואָלט נישט געקאָנט עקזיסטירען. ער ווייס, אז ווען די געזעלשאַפט בעהאַנדעלט איהם פונקט אזוי ווי דעם לעצטען פון איהרע מיטגלידער, איז זי זיך נוהג מיט יושר. אָבער ער אונטערשעצט נישט זיינע פּעהינגקייטען; ער איז פונדעסטוועגען בעוואוסטזיניג פון זיין קראַפט און זיין גרויסקייט. און עס איז אָט די פּרייוויליגע אַכטונג, וואָס ער גיט אָב דער מענשהייט, אָט די געשטעהונג, אז ער איז בלויז אַן אינסטרומענט אין די הענדר פון דער נאַטור — די איינציגע וואָס פּערדיענט פּערהערליכונג און לויבגעזאַנג — עס איז, זאָג איך, אָט דער וידוי, וואָס קומט אין דערזעלביגער צייט פון קאַפּ און פון האַרצען, אָט די אמת'ע פּער-עהרונג פון דעם „גרויסען וועזען“, וואָס עס שיידט אונטער און דערהויבט דעם מענשען, און שטעלט איהם אויף אזא הויכע שטופע פון געזעלשאַפטליכער מאָראַל, צו וועלכער די חיה האָט קיין כח נישט צו דערגרייכען. הערקולעס, וואָס פּערניכטעט די מאַנסטערס און בעשטראַפּט די רויבער צום וואויל פון גריכענלאַנד; אַרפעאוס, וואָס האָט געלערנט די גראָבע און ווילדע פּעלאַסגען — נישט פּער-לאַנגענדיג קיין שכר פאַר זייערע לייסטונגען — זיי זיינען די ערלסטע שעפּפונגען פון דער פּאָעזיע, דער העכסטער אויסדרוק פון גערעכטיגקייט און טונענד.

די פריידען פון זעלבסטאַפּפּערונג קאָנען נישט איבערנעגעבען ווערן אין ווערטער.

ווען איך וואָלט געוואָלט פּערגלייכען די מענשליכע געזעלשאַפט צו די אלטע גריכישע טראַגעדיעס, וואָלט איך געזאָגט, אז די גרופע נאָבעלע גייסטער און ערהאַבענע ניטמיט טאַנצט די ס ט ר א פ ע, און די נעמיינע מאַסע טאַנצט די א נ ט י י ס ט ר א פ ע. בעלאַסטעט מיט שמערצליכע און אינאַנגענעעהמע אויפגאַבען, אָבער אַלמעכטיג דורך זיין צאָהל און דער האַרמאָנישער איינאַרדנונג פון

זייערע פונקציעס, ביהרט די מאַסע דורך, דאָס וואָס יענע פלאַנירען. זיי ווערן געפיהרט פון זיי און זיינען זיי גאָרנישט ניט שולדיג. אָבער זיי אַכטען זיי און בעשיטען זיי מיט אַפלאַדיסמענטען און לויבגעזאַנגען.

דאָנקבאַרקייט רופט אַרויס אין מענשען התפעלות און ענטוויאַזם.

אָבער די גלייכהייט דערפּרעהט מיין האַרץ. וואוילטהאַט דעגע- נערירט אין טיראַניי, בעוואונדערונג אין זעלבסט־ערנידעריגונג. פריינדשאַפט איז די טאָכטער פון גלייכהייט. אַה, מינע פריינד, איך וואָלט לעבען צווישען אייך אָהן דער שטרעבונג אַריבערצו- שטייגען און אָהן רוהם; זאָל די גלייכהייט אונז פּעראייניגען; זאָל דער גורל בעשטימען יעדענס פּלאַץ. איך וואָלט שטאַרבען און ניט וויסען, וועמען פּין אייך איך מוז אַם מייסטען אַכטען!

פריינדשאַפט איז אַ טהייערער אוצר פאַר די הערצער פון די מענשען־קינדער.

גרויסמוטיגקייט, דאָנקבאַרקייט (איך מיין דאָ גאָר די, וואָס שטאַמט פון דער בעוואונדערונג פון אַ העכערער קראַפט) און פריינדשאַפט זיינען דריי פּערשיידענע ניואַנסען פון דעם געפיהל, וועלכען איך וועל אָנרופען יושר (עקוויטע) אָדער סאַציי- אַלעפּראָפּאָרצייאָנאַליטעט*). יושר ענדערט ניט די גערעכטיגקייט; אָבער ווען דער יושר איז איהר יסוד, דאַן קומט צו די אַכטונג, און עס בילדעט זיך ביי דעם מענשען אַ דריטער גראַד פון געזעלשאַפּטליכקייט. דורך דעם יושר ווערט עס פאַר אונז אַ פליכט און אַ תּענוג צו העלפען די שוואַכע, וואָס נויטיגען זיך אין אונז, און זיי מאַכען פאַר אונזערע גלייכע; צו נעבען דעם שטאַרקען אַ גערעכטע אַנערקענונג פון דאָנקבאַרקייט און עהרע און דאָך ניט צו ווערן זיין שקלאַף; צו ליבען אונזערע נעכסטע, אונזערע פריינד און אונזערע גלייכע, פאַר דאָס וואָס מיר בעקומען

(* אונטער „עקוויטע“ מיין איך דאָ, וואָס די לאַטיינער האָבען אָנגע- רופען „הומאַניטאַס“, — ד. ה. דער סאַרט געזעלשאַפּטליכקייט, וואָס גע- פינט זיך גאָר ביי מענשען. די מענשהייט, וועלכע איז עדעל און העפליך צו אַלעמען, ווייס צו אונטערשיידען ראַנגען, טוגענדען און פּעהיגקייטען. ניט שאַדענדיג קיינעם. עס איז די גערעכטע פּערטיילונג פון געזעלשאַפּט- ליכער סימפּאַטיע און אַלגעמיינער ליבע.

פון זיי אפילו אין אויסטויש. גלייכהייט איז געזעלשאפטליכקייט, וואָס ווערט דערהויבען פון פערנונפט און גערעכטיגקייט ביז צום אידעאל; איהר געווענהליכסטער כאראקטערצוג איז די אידעאלקייט און העלפליכקייט, וועלכע איז ביי געוויסע פעלקער כולל אין זיך אליין אלע פליכטען פון געזעלשאפטליכקייט. דאָס דאָזיגע געפיהל איז די חיות אונבעקאנט. זיי ליבען, בינדען זיך צו איינע צו די אנדערע און צייגען געוויסע נייגונגען, אָבער זיי פערשטעהן ניט וואָס הייסט אכטונג, און מיר בעמערקען ביי זיי ניט קיין גרויסמוטיגקייט, בעוואונדערונג אָדער העפליכקייט. אָט דער געפיהל שטאַמט ניט פון דער אינטעליגענץ, וועלכע בערעכענט, מעסט אויס און וועגט איבער, אָבער ליבעט ניט; וועלכע זעהט, אָבער פיהלט ניט. אָזוי ווי גערעכטיגקייט איז א געמישטער פראָדוקט פון סאָציאלען אינסטינקט און פון איבערלעבונג, אָזוי איז יושר א געמישטער פראָדוקט פון גערעכטיגקייט און געשמאק, איך וויל זאָגען — פון אונזער פעהיגקייט צו אורטיילען און אידעאלזירען.

אָט דער פראָדוקט, די דריטע און לעצטע מדרגה פון געזעלשאפטליכקייט אין מענשען, ווערט בעשטימט פון אונזער קאָמפליצירטען אופן פון פערדייניגונג, אין וועלכער די אונגלייכהייט, אָדער בעסער געזאָגט, די פערשיידענהייט פון פעהיגקייטען און די ספעציאליזירונג פון פונקציאָנען — וואָס האָט די טענדענץ צו איזאָלירען די ארבייטער — פאָרדערט א מעהר אַקטיווע געזעלשאפטליכקייט.

און דאָס איז די סבה פאָרוואָס די קראַפט, וואָס אונטערדריקט בעת עס בעשיצט, איז אָזוי ענטזעצליך; פאָרוואָס די אידיאָטישע אונטוויסענהייט, פאָר וועלכער די וואונדער פון קונסט און די פראָדוקטען פון דער גרעבסטער אינדוסטריע שטעהט אויף דערזעלבער מדרגה, רופט אַרויס א טיעפע פעראכטונג; פאָרוואָס די שטאַלצע מיטעלמעסיגקייט, וועלכע טריאומפירט זאָגענדיג: איך האָב דיר בעצאָהלט, איך בין דיר גאָר נישט נישט שולדיג, איז ספעציעל העסליך.

געזעלשאפטליכקייט, גערעכטיגקייט, יושר, אָט דער חוט המשולש איז די גענויע דעפיניציאָן פון דער אינסטינקטיווער פעהיגקייט, וואָס פיהרט אונז צו זוכען דעם פער-

קעהר מיט אונזער גלייכען און וואָס קאָן אויסגעדריקט ווערן בנוגע צו דער אויסערליכער אַרט פון איהר ערשיינונג אין דער פאָרמולע :
ג ל י י כ ה י י ט א י ן ד י פ ר אָ ד ו ק ט ע ן פ ן ן
 נ א ט ו ר א ן א ר ב י י ט .

די דאָזיגע דריי מדרגות פון געזעלשאַפטליכקייט שטיצען און גרינדען זיך איינע אויף די אנדערע. יושר קאָן ניט עקזיסטירען אָהן גערעכטיגקייט; געזעלשאַפט אָהן גערעכטיגקייט איז זינלאָז. און ווירקליך, אויב כדי צו בעלזינען דעם טאַלאַנט, נעהם איך די פּראָדוקטען פון איינעם און גיב זיי אוועק דעם אנדערן, בערויבענדיג דיג דערמיט אונגערעכטערווייזע דעם ערשטען, שעין איך ניט זיין טאַלאַנט אזוי ווי איך וואָלט בעדאַרפט. אויב איך נעהם פאַר זיך אין אַ געזעלשאַפט אַ גרעסערן טייל ווי מיין חבר, זיינען מיר ניט קיין אמת'ע חברים. גערעכטיגקייט איז געזעלשאַפטליכקייט, וואָס ווייזט זיך אַרויס אין דער צולאָזונג צו אַ גלייכער בעטייליגונג אין די מאַטעריאַלע זאַכען, וואָס מען קאָן וועגען און מעסטען; יושר איז גערעכטיגקייט, וואָס איז בעגלייט פון בעוואונדערונג און עהרע, זאַכען, וואָס מען קאָן ניט מעסטען.

דערפון קאָן מען ציהען מעהרערע שלוסען.

1. אויב מיר זיינען פריי איינעם צו עהרען מעהר איידער דעם אנדערן, און אויף אלע מעגליכע אופנים, זיינען מיר אָבער ניט פריי איהם צו געבען אַ גרעסערן חלק פון די אלגעמיינע גיטער, ווייל די פליכט פון גערעכטיגקייט איז אויף אונז מוטל פריהער פאַר דער פליכט פון יושר, און דעריבער קומט גערעכטיגקייט תמיד פאַר יושר. די פרוי, וואָס די אלטע האָבען בעוואונדערט, וועלכע כעת אַ טיראַן האָט זי געצוואונגען זיך אויסצוקלייבען צווישען דעם טויט פון איהר ברודער און דעם טויט פון איהר מאן, האָט געלאָזט טויטען דעם מאן, אויס דעם גרונד וואָס זי קאָן געפינען אַן אנדער מאן, אָבער ניט אַנאָנדער ברודער, — יענע פרוי, זאָג איך, פאַלגענדיג דעם געפיהל פון יושר, וואָס האָט געלעבט אין איהר, איז געווען אונטריי דער גערעכטיגקייט און האָט בעגאַנגען אַ שלעכטע טהאַט, ווייל די חבר'שאַפט פון דער עהע איז על פי רעכט אַן ענגערע איידער די ברודערליכע, און ווייל דאָס לעבען פון אונזער נעכסטען איז ניט אונזער אייגענטום.

לויט דעמזעלכען פרינציפ, טאָר די אונגלייכהייט פון לוי,ן,

אויפ'ן גרונד פון אונגלייכהייט פון טאלאנט, ניט ערלויבט ווערן פון דער געזעצגעבונג, וואָרים די גערעכטע פּערטיילונג פון גיטער איז די אויפגאבע פון דער עקאָנאָמיע און ניט פון ענטוויאָזם.

און ענדליך, וואָס איז שייך צו מתנות, צואות און ירושות, מאָר די געזעלשאַפט, וואָס מוז פּערהיטען אי די פּאַמיליען ליבע, אי איהרע אייגענע רעכטע, ניט ערלויבען, אז ליבע און פּאַוואָריר טיזם זאָל פּערניכטען די גערעכטיגקייט; און אפילו ווען זי איז גענייגט צו גלויבען, אז דער זעהן, וואָס איז געווען אַ לאַנגע צייט פּערבונדען מיט'ן פּאַטער אין געשעפט, איז פּעהיגער אידער אַנאַנד דערער ווייטער צו פיהרען דעם געשעפט; און אז דער בירגער, וועמען דער טויט האָט איבערראַשט ביי דער פּערענדיגונג פון זיין ווערק, ווייס בעסער וועמען אויסצוקלייבען אַלס זיין ווירדיג סטען נאָכפּאַלגער; און הגם דער יורש דאַרף האָבען דאָס רעכט אויסצואוועהלען צווישען פּערשיידענע ירושות, — פון דעסטוועגען קאָן די געזעלשאַפט ניט דערלאָזען קיין קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַלען און אינדוסטריען צו גונסטען פון אַן איינציגען מענשען, קיין מאָנאָפּאָל פון אַרבייט, קיין הסגת גבול (*).

(* גערעכטיגקייט און יושר זיינען קינמאָל ניט ריכטיג פּערשטאַנען געוואָרן.

„אָנגענומען אז געוויסע רויבשטיקער, 12 אין צאָהל, דאַרפּען צו-טוילט ווערן צווישען אַכילעס און אַזשאַקס. ווען די צוויי מענשען וואָל טען געווען גלויך, וואָלטען זייערע חלקים אויך געדאַרפט זיין אַריפּמעטיש גלויך: אַכילעס זאָל האָבען 6 און אַזשאַקס 6. און ווען מיר וואָלטען דורכגעפיהרט אַט די אַריפּמעטישע גלויכהייט, וואָלט טערעזיעס געדאַרפט קריגען אַזוי פּיעל וויפּיעל אַכילעס, אָבער דאָס וואָלט געווען העכסט אומגערעכט. כדי אויסצומיידען אַזאָ אונרעכט, דאַרף מען אַבשאַצען דעם ווערט פון די מענשען און צוטיילען דאָס רויב לויט יעדערנ'ס ווערט. נעהמט אָן, אז אַכילעס'עס ווערט איז נאָכאַמאָל אַזויפּיעל ווי אַזשאַקס'עס, דאַרף דער ערשטער קריגען 8 און דער צווייטער 4. עס איז ניטאָ קיין אַריפּמעטישע גלויכהייט, נאָר אַ פּראָפּאָרציאָנעלע גלויכ-הייט. אַט דעם פּערגלויך פון די ווערטען — ראַציאָנאָם — רופט אָן אַריסטאָטעל פּערטיילענדע גערעכטיגקייט. עס איז אַ געאַמעטרישע פּראָפּאָרציע.“ — (טוליער, „פּראָנציוזיש געזעץ לויט דעם קאַדעקס“).

זיינען אַכילעס און אַזשאַקס חברים, אָדער זיי זיינען ניט קיין חברים? ענטפּערט איהר דעם פונקט, פּערענטפּערט איהר די גאַנצע פּראָגע. ווען אַכילעס און אַזשאַקט, אַנשטאַט חברים, וואָלטען ביידע געדיענט

2. יושר, גערעכטיגקייט, געזעלשאפט קאָנען עקזיסטירען נאָר צווישען אינדיווידועלע פון דעמזעלבען מין. זיי זיינען ניט קיין טייל פון די בעציהונגען צווישען פערשיידענע ראסען, — צ.ב.ש., צווישען אַ וואָלף און אַ ציג, אַ ציג און אַ מענש, אַ מענש און אַ גאָט, און נאָך וועניגער צווישען גאָט און מענש. די אַטריבוטען פון גערעכטיגקייט, יושר, ליכענע וואָס מען שרייבט צו צו גאָט, זיינען אַ דיינער אַנטראָפּאָמאָרפיזם; און די לויבווערטער: גערעכט, מיט־ליידיג, גוט און כּרומה מווען אויסגעמעקט ווערן פון אונזערע תּפּילות. גאָט קאָן ניט בעצייכענט ווערן אַלס גערעכט, יושר־דיג און גוט, סיידען אין שייכות צו אַנאָנדער גאָט; אָבער גאָט האָט ניט קיין חבר, פּאָלגליך קאָן ער ניט פּיהלען קיינע סאָציאלע פּערבינדונגן צו ווי גוטסקייט, יושר און גערעכטיגקייט. זאָגט מען דען, אַז דער פּאַסטור איז גערעכט צו זיינע שאַף און הינד? ניין; און ווען ער וואָלט געוואָלט אָבשערן פון אַ זעקס מאָנאַטליכען שעפעלע אַזויפיעל וואָלט ווי פון אַ צוויי־אָהריגען שעפּס; אָדער ווען ער וואָלט געפּאָדערט פון אַ יונגען הונד ער זאָל טהאָן אַזוי פּיעל

ביי אַגאַמעמאָן פאַר געצאָהלט, קאָן מען גאַרנישט ניט אויסזעצן אַנטקער גען אַריסטאָטעל'ס מעטאָדע. דער שקלאָפּען־האַלטער, וועלכער קאָנטראָלירט זיינע שקלאָפּען, קאָן געבן אַ טאָפעלע פּאַרציע שטאַפּס דעם וואָס כּהוט אַ טאָפעלע אַרבייט. דאָס איז דאָס געזעץ פון דעספּאָטיזם, דאָס רעכט פון שקלאָפּעריי. אויב אָבער אַכילעס און אַזשאַקס זיינען חברים, זיינען זיי גלייך. וואָס איז די נפּקא מינה, צי אַכילעס'עס כּח איז 4 און אַזשאַקס'עס איז נאָר 2? אַזשאַקס קאָן אַלעמאַל ענטפּערן, אַז ער איז פּריי; אַז אויב אַכילעס איז שטאַרק פאַר 4, וואָלטען 5 איהם געקאָנט הרג'נען; און ענדליך, אַז וויבאַלד ער געהט פּערזענליך אין דיענסט, נעהמט ער פונקט אַזאַ גרויסע ריזיקע ווי אַכילעס. דערזעלבער אַרגומענט איז גוט אויך פאַר טערעזיטעס. אויב ער טויג ניט אין שלאַכט, זאָל ער זיין אַ קובער, אַ צושטעלער אָדער אַ משרת. אויב ער טויג צו קיין זאַך ניט, גיט איהם אַרײַן אין אַ שפיטאַל. אויף קיין פּאַל טהוט איהם ניט קיין אונרעכט, אָדער הענגט אויף איהם ניט אַן קיינע געזעצען.

אַ מענש מוז לעבען אין איינעם פון צוויי צושטענדען: אָדער אין געזעלשאַפט, אָדער אין איינעם פון געזעלשאַפט. אין געזעלשאַפט זיינען די אַוטשטענדען נויטיג־טרוויי גלייכע, אַחוץ בנוגע דער מדרגה פון אַכטונג און אַנועהן, וואָס יעדער איינער קאָן בעקומען. אויסער דער געזעלשאַפט איז אַ מענש ניט מעהר ווי אַ געוויסע סומע רוי־המאָטעריאַל, אַ קאַפיטאַליזירטער ווערקצייג, און אַפּטמאַל אַן אומגעלומפּערטער און נוצלאָזער קלאָז.

ארבייט ווי אן אלטער הונד, וואָלט מען ניט געזאָגט, אז ער איז אוננערעכט, נאָר מען וואָלט געזאָגט, אז ער איז אַ נאַר. עס איז דערפאַר, ווייל צווישען מענש און חיה איז ניטאָ קיין געזעלשאַפט, אָבוואויל עס קאָן זיין ליעבע. דער מענש ליעבט חיות ווי זאָבען, ווי פיהלענדע זאָבען אויב איהר ווילט, אָבער ניט ווי פֿער-זאָנען. נאָכדעם ווי די פילאָזאָפיע האָט אַרויסגעוואָרפֿען פֿון דער אידעע פֿון גאָט די לידענשאַפטען, וואָס דעם מענשענעם אָבער-גלייבן האָט איהם צוגעשריבען, וועט זי נאָך דאַרפֿען אויסמעקען יענע טוגענדען, וועלכע אונזער פֿרייגעביגע פֿרומקייט האָט איהם צוגעשריבען*).

ווען גאָט וואָלט אַרונטערגעקומען אויף דער ערד און געלעבט צווישען אונז, וואָלט מען מיר איהם ניט געקאָנט ליעבען, סידען ער וואָלט געוואָרן אונזער גלייבן; מיר וואָלטען איהם גאָרנישט געקאָנט געבען, סידען ער וואָלט עפעס פֿראָדוצירט; מיר וואָלטען איהם ניט אויסגעהערט, סידען ער וואָלט בעוווּזען, אז מיר נאַרען זיך; מיר וואָלטען ניט געדיענט צו איהם, סידען ער וואָלט אונז בעוווּזען זיין מאַכט. אַלע געזעצען פֿון אונזער נאַטור — די נע-פיהלס-געזעצען ווי די עקאָנאָמישע און אינטעלעקטועלע, וואָלטען אונז ניט דערלאָזט איהם צו בעהאַנדלען ווי מיר בעהאַנדלען אונזערע מיט-מענשען, דאָס הייסט, לויט פֿערנונפט, גערעכטיגקייט און יושר. אַיף ציה פֿון דאָנען דעם שלום, אז ווען גאָט וואָלט אַמאָל געוואָלט זיך שטעלען אין דירעקטער פֿערבינדונג מיט'ן מענשען, וואָלט ער אַליין געמוזט ווערן אַ מענש.

* צווישען פֿרוי און מאַן קאָן עקזיסטירען ליעבע, לידענשאַפט, צובונדען פֿון געווענהייט און דערגלייכען, עס איז אָבער ניטאָ צווישען זיי קיין ווירקליכע געזעלשאַפט. מאַן און פֿרוי זיינען ניט קיין חברים. דער געשלעכטליכער אונטערשייד שטעלט אויף צווישען זיי אַ באַריער, ווי דער באַריער, וואָס שטעהט צווישען חיות דורך דעם ראַסען-אונטער-שייד. פֿאַלגליך, אַנשטאָט צו פֿערטיידיגען וואָס מען רופֿט היינטיגע צייטען די עמאַנציפּאַציע פֿון דער פֿרוי, וואָלט איך גיכער געווען גענויגט, אויב עס וואָלט ניט געווען קיין אַנדער אויסוועג, גאָר אויסשליסען זי פֿון געזעלשאַפט.

די רעכטען פֿו דער פֿרוי און איהרע בעציהונגען צום מאַן דאַרפֿען נאָך ערשט בעשטימט ווערן. די חויראַמליכע געזעצענעכונג, ווי די ציוויל-געזעצענעכונג, וועט די צוקונפט דאַרפֿען בעשליסען.

אויב די קעניגע זיינען גאָט'ס עבענבילדער און די שלוחים פון זיין ווילען, קאָנען זיי ניט בעקומען פון אונז ליבע, רייכטום, געהאָרכזאָמקייט און פערעהרונג, סיידען זיי זיינען מרוצה צו אַרבייטען ווי מיר און אַריינטרעטען אין אונזער געזעלשאַפט — סיידען זיי פראָדוצירען וויפיעל זיי פערברויכען, רעדען זיך דורך מיט זייערע אונטערטאָנען און טהוען וואונדערבארע זאכען. און אויב זיי זיינען, ווי אַנדערע בעהויפטען, עפענטליכע בעאַמטע, מעסט זיך די ליבע, וואָס מען איז זיי שולדיג, לויט דעם ערך פון זייער פערזענליכער ליבענסווירדיגקייט; אונזער פליכט זיי צו פאַלגען — לויט דער פערנינפטיגקייט פון זייערע בעפעהלען, און זייער רשימה פון ציוויל־אויסגאבען, לויט דעם סך הכל פון דער געזעל־שאַפטליכער פראָדוקציע, צוטיילט אויף דער צאָהל בירגער.

מיר זעהען, אַלזאָ, אז די יוריספרודענץ, פאַליטישע עקאָנאָמיע און די פסיכאָלאָגיע שטימען אַלע איין אויפ'ן געזעץ פון גלייכהייט. רעכט און פליכט — די געהעריגע בעלוינונג פאַר טאַלאַנט און אַרבייט, די אויסגוסען פון ליבע און ענטוויאָזם — אַלע ווערן רעגולירט אפריהער דורך אַ שטענדיגען מאַסשטאַב; אַלעס הענגט אָב פון דער צאָהל און דעם באַלאַנס. גלייכע בעדינגונגען איז דאָס געזעץ פון דער געזעלשאַפט, און אַלגעמיינע סאָלידאַריטעט איז די בעשטעטיגונג פון אַט דעם געזעץ.

די גלייכהייט פון בעדינגונגען איז קיינמאָל ניט רעאַליזירט געוואָרן צוליב אונזערע ליידענשאַפטען און אונזער אַנוויסענהייט; אָבער אונזער ווידערשטאַנד צו דעם געזעץ מאַכט עס אַלץ מעהר פאַר אַ נויטווענדיגקייט. די געשיכטע איז אַ שטענדיגער עדות פאַר דעם פאַקט, און מיר זעהען עס אַרויס פון דעם לויף פון די פאַסירונגען. די געזעלשאַפט געהט פון איין גלייכונג צו דער אַנדערער גלייכונג. די אומוועלצונגען פון מלוכות ערשיינען דעם עקאָנאָמיסט אַמאָל ווי די פערקירצונג פון אַלגעבראַאישע צאָהלען, וועלכע ס'קוק'ן איינע די אַנדערע; אַמאָל ווי די ענטדעקונג פון אונבעקאַנטע סומען, מיטעבראַכט דורך דעם נויטווענדיגען איינפלוס פון דער צייט. צאָהלען זיינען די השגחה פון דער געשיכטע. געוויס זיינען פאַראַן אויך אַנדערע עלעמענטען אין דעם מענשליכען פראָגראַם; אָבער אין דער גרויסער מאַסע פערבאָרגענע אורזאַכען, וואָס בעוועגען די פעלקער, איז ניטאָ קיין מעכטיגערע, קיין רעגעל־

מעסינערע, קיין וועניגער־פערשטעלטע אורזאך איידער די פּעריאָד־דישע אויפשטענדע פון דעם פּראָלעטאריאט אנטקעגען אייגענטום. דאָס אייגענטום, וואָס בענוצט זיך מיט די מיטלען פון אויסשליסען און פּערכאַפּען, כּעת די בעפעלקערונג פּערגרעסערט זיך, איז געווען די פּרינציפּיעלע און הויפט אורזאך פון אלע רעוואָלוציעס. די רעליגיעזע מלחמות און די מלחמות צוליב עראָבערונג, ווען זיי האָבען ניט געפיהרט צו אַן אויסראַטונג פון גאַנצע פעלקער, זיינען נאָר געווען צופּעליגע שטערונגען, וואָס זיינען באַלד גוט געמאַכט געוואָרען דורך דעם מאַטעמאַטישען פּאָרטשריט פון דעם לעבען פון די פעלקער. די ירידה און טויט פון פעלקער קומט פון דעם כּח פון אַקומולאַציע, וואָס אייגענטום בעזיצט.

פּאַר'ן מיטעלאַטער נעהמט פּלאָרעניז — אַ רעפּובליק פון סוחרים און מעקלער, שטענדיג צוריסען דורך איהרע פּאַרטייען, די גומ־בעקאַנטע געלפּען און גיבעלינען, וועלכע זיינען סוף כל סוף געווען ניט מעהר ווי דאָס פּאָלק און די אייגענטימער, וואָס האָבען געקעמפט איינע אַנטקעגען די אַנדערע, — פּלאָרעניז איז רעגירט געוואָרן פון באַנקירען און איז ענדליך צוזאַמענגעפאַלען אונטער דער משא פון איהרע חובות*.) אין אַלטערטום נעהמט רוים, וואָס דער וואוכער האָט איהר געגעסען פון איהר געבוירענס־טאָג אָן; זי האָט טראָץ דעם געבליהט, אַזוי לאַנג ווי די רעמאַלט־בעקאַנטע וועלט האָט צוגעשטעלט איהר שרעקליכען פּראָלעטאריאט מיט אַרבייט, זי האָט זיך אָכער בעדעקט מיט בלוט פון בירגער קריעג אין יעדער פע־ריאָדע פון אויסערער רוח, און איז געשטאַרבען פון ערשעפונג, ווען דאָס פּאָלק האָט צוזאַמען מיט זיין אַמאָליגער ענערגיע, פּערלאָרן דעם לעצטען פונק פון מאַראַלישען זין. נעהמט קאַרטאַגאַ, די שטאַדט פון האַנדעל און פינאַנץ — שטענדיג צוריסען דורך איהר אינער־ליכער קאַנקורעניז. נעהמט צור און צידון, ירושלים, נינוה, בבל — יעדע איינע פון זיי רואינירט דורך האַנדעלס־אויפּערזוכט אין, ווי מיר וואָלטען היינט געזאָגט, דורך אַ מאַנגעל אין מערק — צייגען ניט אָט די בעריהמטע ביישפּיעלען קלאָר גענוג, וואָס פאַר

(* „די אויזערנע קאַסע פון קאַסטאָ דע מעדיטי איז געווען דער כּכר פון דער פּלאָרענטישער פּרויהויט“, האָט געזאָגט מ. מישעלע אין דעם קאלעזש דע פּראַנס.

א צוקונפט עם דערווארט די מאָדערנע נאַציאָנען, אויב דאָס פּאָלק, אויב פּראַנקרייך וועט ניט, מיט אַן אויסגעשריי פון איהר מעכטיגען קול, פּראַקלאַמירען אין דונער־טענער די אָבשאַפונג פון דעם רעזשים פון אייגענטום?

דאָ וואָלט אייגענטליך זיך געוואָלט ענדיגען מיין אויפגאַבע. איך האָב בעוויזען דאָס רעכט פון די אַרימע; איך האָב בעוויזען די רויבעריי פון די רייכע. איך פּאָדער גערעכטיגקייט; עם איז ניט מיין זאַך מקיים פסק צו זיין. אויב מען וועט טענה'ן — כדי צו פּערלענגערן אויף נאָך עטליכע יאָהר די אונגעזעצליכע פּרוויר־לעגיען — אז עם איז ניט גענוג צו בעווייזען די גלייכהייט, נאָר אז מען מוז זי אויך אָרגאַניזירען, און פּאַר אַלעם אָרגאַניזירען זי אָהן צושטערונגען, וואָלט איך געווען בערעכטיגט צו ענטפּערן: דאָס וואוילזיין פון דעם אונטערדריקטען איז וויכטיגער איידער די פּערלענענהייט פון די מיניסטאַרען. די גלייכהייט פון בעדינגונגען איז אַן עלעמענטאַר געזעץ, אויף וועלכען עם זיינען געבויט די אַלגעמיינע עקאָנאָמיע און די יוריספרודענץ. דאָס רעכט אויף אַרבייט אין דער פּרינציפּ פון גלייכער פּערטיילונג פון רייכטימער טאָר זיך ניט בויגען פאַר די מוראַגעפיהלען פון דער מאַכט. עם איז ניט דער פּראַלעטאַריע, וואָס דאַרף מאַכען אַ פּשרה צווישען די פּערשיידענע סתירות פון'ם קאָדעקס, און נאָך וועגיגער, צו ליידען פון די פּעהלערן פון דער רעגירונג. פּערקעהרט, עם איז דער חוב פון דער ציווילער און אַרמיניסטראַטיווער מאַכט זיך צו רעפּאַרמירען נאָך דעם פּרינציפּ פון עקאָנאָמישער און פּאָליטישער גלייכהייט. דאָס וואָס איז בעקאַנט אַלס שלעכט, מוז פּעראורטיילט און פּערניכטעט ווערן. דער געזעצנעכער קאָן ניט אָנגעבען זיין אונטערענהייט אַלס אַ תירוץ, פאַרוואָס ער האַלט אויף אַ שרייענדע אונגערעכטיגקייט. די צוריקצאָהלונג פון אַ חוב טאָר ניט אָבנע־לעגט ווערן. גערעכטיגקייט, גערעכטיגקייט! די אַנעקדענע פון רעכט! צוריק בערעכטיגען דעם פּראַלעטאַריאַט! — ווען איהר וועט דאָס דורכפיהרען, איהר ריכטער און קאָנסולען, וועט איהר מעגען זיך אָבגעבען מיט אייער פּאָליציי און וועט בעוואַרגען אַ רעגירונג פאַר דער רעפּובליק!

איבריגענס, גלויב איך ניט, אז אפילו איין איינציגער פון מייע לעזער וועט מיר פאַרווארפען, אז איך קאָן נאָר צושטערן און

ווייס ניט ווי אויפצובויען. דורך דעם וואָס איך האָב בעוויזען דעם פּרינציפּ פּון גלייכהייט, האָב איך געלענט דעם פּונדאָמענט פּון דעם סאָציאלען געבוי. איך האָב נאָך מעהר געטהאָן. איך האָב געצייגט אויף וואָס פאַר אַ וועג מען זאָל געהן, כדי צו דער גרייכען די לעזונג פּון די פּראָבלעמען פּון פּאָליטיק און געזעצגעבונג. וואָס געהערט דער וויסענשאַפט אליין, ערקלער איך, אז איך ווייס ניט מעהר ווי איהר פּרינציפּ און איך קען קיינעם ניט, וועלכען קאָן זיך בעריהמען, אז ער איז אַריינגעדונגען ווייטער. אַ סך מענשען שרייען: „קומט צו מיר און איך וועל אייך לערנען דעם אמת!“ די דאָזיגע מענשען נעהמען אָן אַלס אמת זייער געליעבטע מיינונג, זייער הייסע איבערצייגונג, וועלכע איז געוועהנליך גאָר ניט דער אמת. די וויסענשאַפט פּון דער געזעלשאַפט, ווי אלע מענשליכע וויסענשאַפטען, וועט אייביג בלייבען ניט געענדיגט. די טיעפּקייט און פּערשיידענהייט פּון די פּראָגען, וואָס זי נעהמט אַרום, זיינען אונענדליך. מיר זיינען קוים ביי דעם א"ב פּון דיזער וויסענשאַפט. והראיה, אז מיר זיינען נאָך ניט אַרויסגעוואַקסען פּון דער פּעריאָדע פּון סיסטעמען, און מיר האָבען נאָך ניט אויפגעהערט אַוועקצור שטעהען די אויטאָריטעט פּון מעתרהייטס־בעשליסע אויף דעם פּלאַץ פּון פּאָקטען. אַ געוויסע פּילאָלאָגישע געזעלשאַפט האָט בעשלאַסען שפּראַכליכע פּראָגען דורך אַ מעהר־צאָהל פּון שטימען. די דעבאַטען פּון אונזערע פּאַרלאַמענטען וואָלטען געווען נאָך מעהר לעבערליך, ווען די רעזולטאַטען וואָלטען ניט געווען אזוי שעדליך. די אויפגאַבע פּון אמת'ן פּובליציסט, אין דער צייט אין וועלכער מיר לעבען, איז צו פּערמאַכען די מוילער פּון די בעריהמער און שאַרלאַטאַנעס און לערנען דאָס פּובליקום צו פּאַדערן בעווייזען און ניט צופּירדענשטעלען זיך מיט סימבאָלען און פּראָגראַמען. איידער מען נעהמט זיך דיסקוטירען די וויסענשאַפט, מוז מען צוערשט קלאָר בעשטימען איהר צוועק און געפינען די מעטאָדע און דעם פּרינציפּ. מען מוז אַברייניגען דעם פּלאַץ פּון די פּאַראָרטיילען, וואָס פּערשטעלען איהם. אַט דאָס מוז זיין די אויפגאַבע פּון דעם ניינצעהנטען יאָרהונדערט.

וואָס מיך אנבעלאַנגט, האָב איך געגעבען אַ שבועה צו זיין טריי צו מיין אַרבייט פּון צערשטערונג און איך וועל ניט אויפהערן צו זוכען דעם אמת דורך די חורבנות און רואינען. איך האָס אַ

האלבע ארבייט; און מען מעג מיר גלויבען, אפילו ווען איך וואָלט
 עס ניט געזאָגט, אז אויב איך האָב געוואָנט צו לעגען מיין האַנד
 אויף דעם ארון קודש, וועל איך זיך ניט צופרידענשטעלען בלויז
 מיט אַראָבדרייסען פון איהם דעם פרויכט. מען מוז אויפדעקען די
 מיכטעריען פון דעם מיטן פון אונגערעכטיגקייט, מען מוז צוברע-
 כען די אלטע לוחות הברית, און אלע כלים פון דעם אלטען קולט
 מוזען אַרויסגעוואָרפען ווערן פאר די חורים. מען האָט אינז געגע-
 בען אַ כאַרטע, אַ רעזומע פון דער גאַנצער פּאָליטישער וויסענ-
 שאַפט, אַ סימבאָל פון צוואַנציג געזעצגעבונגען. אַ קאָדעקס איז
 געשריבען געוואָרן — דער שטאַלץ פון אַ זיעגער, און דער סף־הכל
 פון דער אלטער חכמה. יאָ! פון אָט דער כאַרטע און פון אָט
 דעם קאָדעקס זאָל איין אַרטיקעל ניט בלייבען שטעהן אויף דעם
 אַנדערן. די געלעהרטע מעגען זיין געפאַסט דערויף און זיין גרייט
 פאַר דער איבערבויאונג.

אָבער אזוי ווי יעדער פּערניכטעטער טעות זעצט נויטיגער-
 ווייז פאַראויס אַן ענטקעגענגעזעצטען אמת, וועל איך ניט ענדיגען
 אָט דעם ווערק, אידער איך וועל לעזען דעם ערשטען פראבלעם
 פון דער פּאָליטישער וויסענשאַפט — דעם פראבלעם, וואָס בעשעפ-
 מיגט היינט צו טאָג אלע דענקענדע מענשען.

ווען דאָס אייגענטום איז פּערניכטעט,
 וואָס פאַר אַ פאַרם וועט די געזעלשאַפט
 אַננעהמען? וועט עס זיין קאָמוניזם?

צווייטער טייל.

§ 1. די אורזאכען פון אונזערע טעות'ן. דער אורשפרונג
 פון אייגענטום.

די אמת'ע פאַרם פון דער מענשליכער געזעלשאַפט קאָן ניט
 בעשטימט ווערן, ביז וואַנען עס איז ניט פּערענטפערט געוואָרן די
 פּאָלגענדע פראגע:

וויבאלד אז דאָס אייגענטום איז ניט אונזער נאַטירליכער
 צושטאַנד, איז ווי אזוי האָט עס זיך בעפעסטטיגט? ווי קומט עס,
 וואָס דער געזעלשאַפטליכער אינסטינקט, וועלכער איז אזוי אונז-

פעהלבאר ביי חיות, איז פעראירט געוואָרן ביי מענשען? פארוואָס איז דער מענש, וואָס איז געבוירן געוואָרן צו לעבען אין געזעלשאַפט, נאָך ניט געזעלשאַפטליך פּעראַייניגט?

איך האָב געזאָגט, אז דער מענש איז פּעראַייניגט אויף אַ קאָמפּליצירטען אופן. דער אויסדרוק מעג אפילו זיין ניט אזוי גענוי, אָבער דער פּאַקט, וועלכען ער האָט מיר געהאַלפּען כאַראַקטעריזירען, איז דאָך ריכטיג; דאָס איז די קלאַסיפּיצירונג פון טאַרלאַנטען און פּעהיגקייטען. ווער זעהט ניט איין, אז די דאָזיגע טאַלאַנטען און פּעהיגקייטען, מחמת זייער אונגענדליכער פּערשיידענהייט, ווערן פון זייער זייט די אורזאַך פון אַן אונגענדליכער ווילען-פּערשיידענהייט; אז דער כאַראַקטער, די נייגונגען און — אויב איך מעג געברויכען דעם אויסדרוק — די פּאַרם פון דעם איך, מוז צוליעב דעם ווערן געענדערט: אזוי אז אויף דעם געביט פון פּריוויהייט, פּונקט ווי אויפ'ן געביט פון שכל, זיינען פאַראַן אזוי פּיעל טיפּען וויפּיעל אינדיווידומען, אזוי פּיעל כאַראַקטערן וויפּיעל קעס, וועלכע מוזען קומען אין אַ צוזאַמענשטויב, ווייל זייער געשטאַק, זייערע נייגונגען און שטימונגען ווערן געענדערט דורך אונגעהענליכע אידעען? דער מענש איז לויט זיין נאַטור און זיין אינסטינקט בעשטימט צו לעבען געזעלשאַפטליך, אָבער זיין פּערזענליכקייט, וועלכע ענדערט זיך שטענדיג, און איז פּיעל-פּאַרטיג, איז געגען דעם.

אין די געזעלשאַפטען פון חיות טהוען אלע איינצעלנע גענוי דיזעלבע זאַכען. איין גייסט פּיהרט זיי, איין גלייכער ווילען בעוועגט זיי. אַ געזעלשאַפט פון חיות איז אַ קאָלעקציע פון אַטאָמען, רונדע, פּערבויגענע, קובישע אָדער דריי-עקיגע, אָבער אלעמאָל פּאָלשטענדיג גלייכע. זייערע פּערזענליכקייטען ענדערן זיך ניט, און כּען קאָן זאָגען, אז אַן איינציגער איך רעגירט זיי אלעמען. די אַרבייטען, וואָס די חיות טהוען, סיי אליין, סיי אין געזעלשאַפט, גיבען איבער שטריך פאַר שטריך זייער כאַראַקטער. פּונקט ווי אַ ביהן-שטאַק איז צונויפגעשטעלט פון איינצעלנע ביהנען, וואָס זיינען גלייך אין זייער נאַטור און האָבען אלע איין ווערט, אזוי זיינען אייך די וואַקס-קעמערלעך געבויט פון איינצעלנע צעלען, וואָס וויעדערהאַלען זיך שטענדיג אָהן אַ פּערענדערונג. אָבער דער מענשליכער שכל, וואָס איז צוגעפאַסט צו זיין

געזעלשאפטליכען גורל און זיינע פערזענליכע נויטען, איז פון א גאנץ אנדער שניט און גיט דעריבער ארויס אזא וואונדערליכע פערשיידענהייט פון מענשליכע ווילענס. אין דער ביהן איז דער ווילען בעשטענדיג און איינפארמיג, ווייל דער אינסטינקט, וואָס פיהרט זי, איז אונבעוועגליך, און ווייל דער דאָזיגער איינציגער אינסטינקט איז זייער לעבען, זייער גליק און זייער גאנצעס וועזען. אין מענשען איז דער טאלאנט פערשיידענארטיג, דער געדאנק איז אונבעשטימט, און דעריבער איז אויך דער ווילען פיעל-פארמיג און אונבעשטימט. ער זוכט די געזעלשאפט, אָבער קאָן נישט פערטראָגען קיין צוואַנג און איינטעניגקייט; ער איז אַ נאָכאָהער, אָבער האָט אויך ליב זיינע אייגענע אידעען און איז ליידענשאפטליך פער-ליעבט אין זיינע אַרבייטען.

ווען יעדער מענש וואָלט, ווי די ביהן, געבוירען געוואָרן מיט אַ פאַרטיגען טאלאנט, מיט פּאָלקאָמענע קענטניסע פון אַ געוויסען באַרט, מיט איין וואָרט, מיט אַ מיטגעבוירענעם וויסען פון די פונקציען, וועלכע ער וועט דאַרפֿען דורכפיהרען, נאָר ער וואָלט נישט געהאַט די פעהיגקייט צו דענקען און זיך איבערלעגען, וואָלט זיך די געזעלשאפט אָרגאַניזירט פון זיך אליין. מען וואָלט געזעהן איין מענשען אַסערן, דעם אַנדערן בויען אַ הויז, אַ דריטען שמידען מעטאלען, אַן אַנדערן נעחען קליידער און נאָך אַנדערע אויפשפיי-כערן די פראָדוקטען און אַכטונג געבען אויף דער פערטיילונג. יעדער איינער, נישט קלערנדיג וועגען דעם צוועק פון זיין אַרבייט, און נישט איבערטראַכטענדיג צי ער טהוט מעהר אָדער וועניגער איידער זיין חלק, וואָלט געפּאָלגט דעם בעפעהל, געבראַכט זיין פראָדוקט, בעקומען זיין געהאַלט, און גערוהט געוויסע שטונדען; ער וואָלט נישט געפיהרט קיין חשבונות, קיינעם נישט מקנא געווען און וואָלט צופרידען געווען מיט דעם פערטיילער, וועלכער וואָלט קיינמאָל נישט בעגאַנגען קיין אונגערעכטיגקייט. די קעניגע וואָלטען געפיהרט, אָבער נישט רעגירט, ווייל רעגירען מיינט זיין אַן „אייגענ-טימער מיט צינזען“, ווי באַנאַפאַרט האָט געזאָגט; און אזוי ווי זיי וואָלטען נישט געהאַט וואָס צו בעפעהלען, ווייל יעדער וואָלט געווען אויף זיין פּלאַץ, וואָלטען זיי גיבער געדעענט ווי צוואַמענ-קונפּט-צענטערס, איידער ווי אויטאָריטעטען אָדער ראַטהעגעבער. עס וואָלט געווען אַ צושטאַנד פון אַ רעגולירטען קאָמוניזם, אָבער

ניט קיין געזעלשאפט, אין וועלכער מען טרעט אריין איבערלעגטער-
הייט און מיט'ן פרייען ווילען.

אָבער דער מענש שרוערכט זיך פעהיגקייטען נאָר דורך
בעאַבאכטונגען און עקספערמענטען. פּאָלגליך, דענקט ער נאָך,
וואָרים בעאַבאכטען און עקספערמענטירען מיינט טראכטען; ער
דענקט ווייל ער מוז דענקען; אין טראכטענדיג מאכט ער זיך
אילוויזעס; דענקענדיג מאכט ער פעהלערן, און אזוי ווי ער מיינט,
אז ער איז גערעכט, האַלט ער זיך פעסט אָן זיינע טעות'ן. ער
טרעט ניט אָב פון זיינע מיינונגען; ער שעצט זיך און פּעראכטעט
די אנדערע. פּאָלגליך, אינאָלירט ער זיך, וואָרים ער קאָן זיך ניט
אונטערוואַרפען צו דער מעהרהייט, סיידען ער זאָגט זיך אָב פון
זיין ווילען און זיין פּערשטאַנד, דאָס הייסט, סיידען ער זאָל זיך
אַליין פּערלייקענען, און דאָס איז אונמעגליך. די דאָזיגע אינאָלי-
רונג, דער דאָזיגער אינטעלעקטועלער ענאָאָזום, און די אינדיווי-
דואַליטעט פון זיין מיינונג, דויערט אזוי לאַנג ביז דער אמת ווערט
איהם ענדליך געוויזען דורך בעאַבאכטונג און ערפּאָהרונג.

אָ לעצטער פּערגלייך וועט אָט די אַלע פּאקטען מאכען נאָך
קלערער.

אויב צו די בלינדע אָבער ציעל־שטרעבענדע און האַרמאָנישע
אינסטינקטען פון אַ ביה'־שטאָק וואָלט פּלוצלינג צוגעגעבען גע-
וואָרען די פעהיגקייט פון דענקען און אורטיילען, וואָלט די קליינע
געזעלשאַפט ניט געקאָנט לענגער עקזיסטירן. קודם כל וואָלטען
די ביהנען געוויס גענומען אויספרובירען אַ נייעם אינדוסטריעלען
פּראָצעס; צום ביישפּיעל, צו מאַכען זייערע צעלען רונד אָדער
פיערעקיג. אַלערליי סיסטעמען און ערפינדונגען וואָלטען אויס-
פרובירט געוואָרן, ביז וואַנען אַ לאַנגע ערפּאָהרונג מיט דער הילף
פון געאַמעטריע, וואָלט זיי בעוויזען, אז די זעקס־עיקיגע פּאָרם איז
די בעסטע. דאָן וואָלטען פּאָרגעקומען אויפּשטאַנדען: די זכרים
וואָלט מען געזאָגט, זיי זאָלען זיך אַליין פּערוואַרנען, די קעניגין
נען — זיי זאָלען ארבייטען; די ארבייט־ס־ביהנען וואָלטען געוואָרן
אייפּערזוכטיג איינע אויף די אנדערע, עס וואָלטען ענטשטאַנען
מחלוקות; באַלד וואָלט יעדערער געוואָלט פּראָדוצירען אויף זיין
אייגענעם רעכענונג און ענדליך וואָלט דער שטאָק פּערלאָזען געוואָרן
אין די ביהנען וואָלטען צו־גרינד גענאָגען. דער שטן, ווי אַ שלאַנג

בעהאלטען צווישען בלומען, וואָלט זיך אריינגע'ננב'עט אין דער האַניג־פּראָדוצירענדער רעפּובליק דורך דעם כּח פּון דענקען — די פּעהיגקייט, וואָס וואָלט זיי געדאַרפּט מאַכען גרויס.

אויף דעם אופן קאָן דאָס מאַראַלישע שלעכטס, אָדער אין דעם פּאַל, די אונאַרדנונג אין דער געזעלשאַפּט, ערקלערט ווערן נאַטירליך דורך אונזער כּח פּון דענקען. די מוטער פּון אַרימקייט, פּערברעכען, אויפשטאַנדען און מלחמות איז געווען די אונגלייכהייט פּון בעדינגונגען, וועלכע איז געווען די טאַכטער פּון אייגענטום, וועלכע איז געבוירן פּון עגאָאיזם, וואָס איז געשאַפען פּון פּערזענ־ליכער מיינונג, וועלכע שטאַמט אָב אין דירעקטער ליניע פּון דער אויטאָקראַטיע פּון פּערנופּט. דער מענש האָט ניט אָנגעהויבען ניט מיט פּערברעכען, ניט מיט ווילדקייט, זאָנדערן מיט בלינדקייט, אונוווּסענהייט, אונערפּאַהרונג. בענאַכט מיט אימפּעראַטיווע אינסטינקטען, אָבער געשטעלט אונטער דער קאָנטראָל פּון זיין דענק־קראַפּט, דענקט ער צוערשט צו ווענען און שלעכט; שפּעטער, אָנגעלערנט דורך די פּעהלערן, בעסערט ער אויס זיינע אידעען און פּערפּאַקט זיין פּערנופּט. ער איז אין אָנהויב דער ווילדער, וואָס אָפּפּערט אַן עסען פאַר אַ שפּיעלצייג און דערנאָך פּערדריסט איהם און ער וויינט; עס איז עשו וואָס פּערקויפט זיין בכורה פאַר אַ טאַפּ לינזען און האָט שפּעטער חרטה אויף דעם געשעפט; עס איז דער ציוויליזירטער אַרבייטער, וואָס איז ניט זיכער מיט'ן מאַרגען און האַלט אין איין פּערלאַנגען אַ העכערונג אין לויף, ווייל ניט ער, ניט זיין בעל־הבית פּערשטעהען, אַז ווען עס איז ניטאָ קיין גלייכהייט, איז יעדער לויף, ווי גרויס ער זאָל ניט זיין, קיינמאַל ניט געניגענד. דאָן איז עס אַ נבות, וועלכער שטאַרבט כּדי צו פּערטיידיגען זיין ירושה; קאַטאָ, וועלכער רייסט זיך אויס די געדעריס, כּדי ניט צו ווערן קיין שקלאַף; סאַקראַטעס, וואָס טרינקט דעם גיפּט־בעכער, כּדי צו פּערטיידיגען די פּרייהייט פּון דענקען; עס איז דער דריטער שטאַנד פּון '89, וואָס מאַהנט־אויף זיין פּריי־הייט, און באַלד וועט עס זיין דאָס פּאַלק, וואָס פּאַדערט די גלייכ־הייט פּון לויף און די גלייכע צוטיילונג פּון די פּראָרוקציאָנס־מיטלען.

דער מענש ווערט געבוירען אַ געזעלשאַפּטליכע בעשעפעניס, — ד. ה. ער זוכט גלייכהייט און גערעכטיגקייט אין אַלע זיינע

בעציהונגען, אָבער ער ליעבט זעלבסטשטענדיגקייט און לויב. די שוועריגקייט צופריערען צו שטעלען אָט די פערשיידענע פערלאַנגען אין דערזעלבער צייט איז די הויפט אורזאַך פון דעם דעכפאַך טיזם פון ווילען און פון דער איינפיהרונג פון אייגענטום, וואָס איז אַ רעזולטאַט דערפון. פון דער אַנדער זייט, מוז דער מענטש אַלע-מאָל האָבען אַ מאַרק פאַר זיינע פּראָדוקטען. אַזוי ווי ער קאָן ניט פּערגלייכען די פּערשיידענע ווערטען, בענוגענט ער זיך מיט אַ מעהר אָדער וועניגער אָבשאַצונג, ווי זיין ליידענשאַפט אָדער קאַפּריז טראָגט אויס, און ער נעהמט זיך צו אונעהרליכען מסחר, וועלכער פיהרט אלעמאָל צו רייכטום אויף איין זייט און אַרימקייט אויף דער אַנדער זייט. די גרעסטע צרות, וואָס דער מענטש ליידט, נעהמען זיך אויף דעם אױפן פון דעם שלעכטען געברויך פון זיין געזעלשאַפטליכער נאַטור, פון דערזעלבער גערעכטיגקייט, מיט וועלכער ער שטאַלצירט אַזוי, און וועלכע ער ווענדעט אָן מיט אַזאַ קלענליכער אונזיסענהייט. די פּראַקטיק פון גערעכטיגקייט איז אַ וויסענשאַפט, וואָס דאַרף נאָר ענטדעקט און פּערשפּרייט ווערן, וועט זי פּריהער אָדער שפּעטער מאַכען אַ סוף פון געזעלשאַפטליכער אינאָרדנונג, דורך דעם וואָס זי וועט אונז לערנען אונזערע רעכטען און פליכטען.

אָט די פּראָגרעסיווע אָבער פיינליכע ערציהונג פון אונזער אינסטינקט, אָט די לאַנגזאַמע און אונבעמערקליכע אומבילדונג פון אונזערע נאַטורגעבוירענע עמפּינדונגען אין אַן איבערלעגטען וויסען, קאָן מען ניט בעמערקען ביי די חיות, ביי וועמען דער אינסטינקט בלייבט פּערהאַרטעוועט און ווערט קיינמאָל ניט אויפֿגעקלערט.

„לויט פּרעדריק קיוויע, וועלכער האָט אַזוי קלאַר בעשריבען דעם הלוק צווישען אינסטינקט און שכל ביי חיות, קומט אויס, אַז „אינסטינקט איז אַ נאַטירליכע און מיטגעבוירענע פּעהיגקייט, ווי עמפּינדונג, רייז-באַרקייט און פּערשטאַנד. דער וואָלף און דער פּוקס, וועלכע דערקענען די פּאַסטקע, וואו זיי זיינען אַרײַנגעפּאַלען און מיידען זי אויס; דער הונד און דער פּערד, וועלכע פּערשטעהען די בעדייטונג פון אייניגע ווער-טער אונזערע און פּאַלגען אונז — וויזען דערמיט אַרויס פּערשטאַנד. דער הונד, וואָס בעהאַלט די רעשטען פון זיין מיטאָג, די ביהן וואָס אַר-בײַט אויס איהר צעל, דער פּויגל וואָס בײַט זיין נעסט, טהוען עס נאָר על פּי אינסטינקט. אַפילו דער מענטש האָט אינסטינקטען: עס איז

א בעזונדער אינסטינקט, וואָס זאָגט אונטער דעם קינד צו נעהמען זויגען גלויך ווי עס קומט אויף דער וועלט. ביי דעם דערוואַקסענעם מענשען ווערט אָבער כמעט יעדע זאך געטאָן מיט'ן שכל, און דער שכל ערגענצט דעם אינסטינקט. ביי די חיות איז פונקט פערקעהרט: דער אינסטינקט איז זיי געגעבען ווי אַן ערגענצונג צו זייער פערשטאַנד. — (פלוראן, אַנאָליטישע רעזומע פון די בעאַבאַכטונגען פון פ. קיוויע.)

„מיר קאָנען זיך ניט מאַכען קיין קלאָרען בעגריף וועגען דעם אינסטינקט, סײַדען מיר גיבען צו, אַז די חיות האָבען אין זייער געהירן בילדער אָדער אינערליכע און שטענדיגע עמפונדונגען, וועלכע בעאיינפלוסן סען זייערע האַנדלונגען אויפ'ן זעלבען אופן ווי די געווענהליכע און צו מעליגע עמפונדונג. עס איז אַ מין חלום, אָדער וויזיאָן, וואָס פאַלגט זיי שטענדיג נאָך, אין אין אַלץ וואָס איז שייך צום אינסטינקט קאָנען זיי בעטראַכט ווערן ווי שלאָפּוואַנדלעך.“ (פ. קיוויע, „איינלויטונג צו דעם מהיערען־רייך“.)

וויבאַלד אַז שכל און אינסטינקט זיינען געמיינזאַם, הגם אין פערשיידענע שטופען, ביי חיות און ביים מענשען, איז וואָס איז דער כאַראַקטעריסטישער צייכען, וואָס אונטערשיידעט דעם מענשען? לויט פ. קיוויע איז עס דאָס נאָכדענקען, אָדער די קראַפט צו בעטראַכטען פערנינפטיג אונזערע אייגענע פערענדערונגען דורך זעלבסט־בעאָבאַכטונג.

דאָ פעהלט קלאַרקייט און עס בעט זיך אַן ערקלערונג.

אויב מיר גיבען צו, אַז חיות האָבען פערשטאַנד, מוזען מיר אויך צוגעבען, אַז זיי דענקען ביז אַ געוויסען גראַד; וואָרים דאָס ערשטע קאָן ניט עקזיסטירען אָהן דאָס אַנדערע, ווי קיוויע אַליין האָט עס בעוווּזען דורך פיעלע ביישפיעלען. בעמערקט אָבער, אַז דער דאָזיגער געלערנטער בעאַבאַכטער דעפינירט דעם סאָרט דענקען, וואָס פּיילט אונז אָב פון די חיות אלס די פּע הי ג קיי ט צו בעטראַכטען אונזערע אייגענע פערענדערונגען. איד וועל זיך בעמיהען צו פערטייטשען און ענטוויקלען אזוי גוט ווי איד קאָן דעם לאַקאָנישען זאַץ פון דעם פּילאָזאָפּישען נאַטור־פּאַרשער.

דער פערשטאַנד, וואָס די חיות האָבען ערוואַרבען, ענדערט קיינמאַל ניט די אַרבייט, וואָס זיי מהוען מיט'ן אינסטינקט: ער דינעט זיי נאָר ווי אַ רעזערוו פאַר אונערוואַרטעטע צופאַלען, וועלכע קאָנען שטערן די דאָזיגע אַרבייטען. ביים מענשען, אין גענענטייל, ענדערט

בייט זיך שמענדיג די אינסטינקטיווע טהאט אין אן איבערלעגטער טהאט. אזוי איז דער מענש געזעלשאפטליך אינסטינקטיוו, און ווערט נאכאנאנד געזעלשאפטליך דורך דענקען און אויסוואהל. צוערשט האט ער געשאפען זיינע ווערטער על פי אינסטינקט*; ער איז געווען א ריכטער דורך אינספיראציע, היינט מאכט ער פון גראמאטיק א וויסענשאפט און פון דער פאָעזיע א קונסט. זיין בעגריף פון נאָט און עולם הבא איז איהם געקומען פון זיך, וואָס איך וואָלט אָנגערופען אינסטינקטיוו; און זיינע אויסדרוקען פון בעגריף זיינען אין פּערשיידענע צייטען געווען כסדר שוידער־האַפּטע, ווילדע, שעהנע, טרויסטפולע און שרעקליכע. די אַלע פּער־שיידענע אמונות, וואָס דער לייכזיניגער אונגלויבען פון דעם 18טען י. ה. האָט אויסגעלאַכט, זיינען אויסדרוק־פּאַרמען פון דעם

* „דאָס פּראַבלעם פון דעם אורשפּרונג פון שפּראַך איז געלעזט דורך דעם אונטערשייד, וואָס קיוויע האָט געמאַכט צווישען שכל און אינסטינקט. די שפּראַך איז ניט אַן אויסגעטראַכטער, אייגענטיגער אַדער קאַנ־ווענציאָנעלער פּאַרטעל; זי איז אויך אונז ניט געגעבען געוואָרן אַדער ענטפּלעקט געוואָרן פון גאָט. די שפּראַך איז אַ אינסטינקטיווע, ניט אויסגעקלערטע שעפּונג פון מענשען, פונקט ווי דער ביהן־שטאַק איז די שעפּונג פון דער ביהן. אין דעם זיין קאָן מען זאָגען, אַז די שפּראַך איז ניט דעם מענשענ'ס ווערק, וואָרים עס איז ניט דאָס ווערק פון זיין שכל. דער מעכאַניזם פון דער שפּראַך, ווידער, קומט פאַר מעהר וואונדערבאַר און געניאַל, ווען מען בעטראַכט עס ניט אַלס רעזולטאַט פון דענקען. אָב דער פּאַקט איז איינער פון די זאַנדערבאַרסטע און זיכערסטע, וואָס די פּילאָלאָגיע האָט בעאַכטעט. זעה צווישען אַנדערע ווערק אַ לאַטייני־שע שריפט פון פ. נ. בערגמאַן (שטראַסבורג, 1889), אין וועלכער דער געלעהרטער פּערפאַסער ערקלערט, ווי אזוי דער פּאַנעטישער קערן קומט פון דער עמפּינדונג; ווי אזוי די שפּראַך מאַכט דורך דריי כסדר'דיגע שטופּען פון ענטוויקלונג; פאַר וואָס דער מענש, וואָס בעזיצט די אינסטינקטיווע פּעהיגקייט צו שאַפען אַ שפּראַך בעת ער ווירט געבוירן, פּער־לירט די דאָזיגע פּעהיגקייט אזוי שנעל ווי זיין גיוסט ענטוויקעלט זיך; און ער בעווייזט, אַז די שפּראַך־לעהרע איז אַן אמת'ע נאַטור־געשיכטע, פּאַקטיש אַ וויסענשאַפט. פּראַנקרייך האָט היינט אייניגע ערשטער קלאַס פּילאָלאָגען, וועלכע בעזיצען זעלטענע פּאַלאַנטען און אַ מינע־פּילאָלאָגישע יסען בליק — בעשיידענע געלעהרטע, וואָס ענטוויקלען אַ וויסענשאַפט כמעט אַהן דעם עולם'ס וויסען, זיך אַבגעבענדיג מיט שטודיען, אויף וועלכע אַלע קוקען אַראָב מיט פּעראַכטונג, און עס זעהט אויס, אַז זיי ענטלויפען פון כבוד, פונקט אזויפיעל ווי אַנדערע לויפען נאָך איהם נאָך.“

רעליגיעזען געפיהל. דער מענש וועט זיך נאָך אַמאָל אויפקלערן דעם באַראַקטער פון דעם נאָט, וועמען זיינע געדאַנקען זוכען, און וואָס ער האָן דערוואַרטען פון יעדער וועלט, צו וועלכער זיין גייסט שטרעבט.

אַלץ וואָס דער מענש טהוט אינסטינקטיוו פּעראַכט ער; אָדער, אויב ער בעוואונדערט עס יאָ, בעוואונדערט ער עס אַלס די אַרבייט פון דער נאַטור, ניט אַלס זיין אייגענע אַרבייט. דאָס ערקלערט פאַרוואָס די נעמען פון די ערשטע ערפינדער זיינען איינגעהילט אין פינסטערניש; עס ערקלערט אויך אונזער גלייכניש־טיגקייט צו די ענינים פון אמונה און פאַרוואָס מען לאַכט אָב די רעליגיעזע מנהגים. דער מענש שעצט נאָר די פּראָדוקטען פון דענקען און פון שכל. די העכסטע וואונדערבארע ווערק פון אינסטינקט זיינען אין זיינע אויגען בלויז גליקליכע צופאַלען; ער האַלט דעם נאָמען ע ר פ י נ ד ו נ ג — איך האָב כמעט געזאָגט שעפּונג — פאַר די ווערק פון'ם שכל. אינסטינקט איז דער קוואַל פון ליידענשאַפט אין ענטוויאָום; עס איז דער פּערשטאַנד, וואָס רופט אַרויס די פּערברעכען און טוגענרען.

פאַר דער ענטוויקלונג פון זיין שכל בענוצט זיך דער מענש ניט נאָר מיט זיינע אייגענע בעאַבאַכטונגען, נאָר אויך מיט אַנדערע מענשענ'ס בעאַבאַכטונגען. ער פיהרט אַ רעכענונג פון זיינע ערפאַהרונגען און האַלט די בעשרייבונגען, אַזוי אַז די ראַסע, אַזוי גוט ווי דער יחיד, ווערט אַלץ מעהר פּערשטענדיג. די חיות גיבען ניט איבער זייער וויסען; וואָס יעדער אינדיווידום זאַמעלט אָן, געהט פּערלוירען מיט איהם.

עס איז דעריבער ניט גענוג צו זאָגען, אַז מיר אונטערשיידען זיך פון די חיות נאָר דורכ'ן דענקען, סידען מיר מיינען דערביי די ש ט ע נ ד י ג ע ט ע נ ד ע נ י פ ו ז א ו נ ז ע ר אינסטינקט צו ווערן פּערשטאַנד. כל זמן דער מענש איז רעגירט פון אינסטינקט, האָט ער ניט קיין בעוואוסט־זיין פון דאָס, וואָס ער טהוט. אויב דער אינסטינקט וואַלט געווען, ווי ביי די חיות, זיין איינציגער פיהרער, וואַלט ער זיך קיינמאָל ניט געאירט און וואַלט קיינמאָל ניט געליטען פון טעות'ן, שלעכטע טהאַטען און אונאַרדנונגען. דער בעשאַפּער אָבער האָט אונז בעשענקט מיט דענקען, כדי אונזער אינסטינקט זאָל ווערן פּער-

שטאנד; און אזוי ווי דאָס דאָזיגע דענקען און דאָס וויסען, וואָס קומט דורכדעם, געהען דורך פּערשיידענע שטופּען, קומט עס פאַר, אַז אין אָנפאַנג ווערט אונזער אינסטינקט מעהר געשטערט איידער געפיהרט פון אונזער דענקען; אַז אונזער דענק קראַפט פיהרט אונז צו ווירקען להיפּף צו אונזער נאַטור און אונזערע צוועקען; אַז אירענדיג זיך טהוען מיר שלעכטס און ליידען שלעכטס, ביז וואַנען דער פּלאַץ פון אינסטינקט, וואָס פיהרט אונז צו גוטען, און פון דענקען, וואָס מאַכט אונז פּערקריכען אין שלעכטס, ווערט פּערנומען דורך דער וויסענשאַפט פון גוטס און שלעכטס, וועלכע ברענגט אונז שטענדיג מיט צו זוכען דאָס גוטע און אויסמיידען דאָס שלעכטע.

אַט אזוי איז דאָס שלעכטע, אָדער די פּעראַרונג מיט איהרע פּאָלגען, די ערשטע פּרוכט פון דער פּעראַייניגונג פון די צוויי געגענער געזעצטע פּעהיגקייטען, אינסטינקט און דענקען; דאָס גוטע אָדער די וואַרהייט מוז אונבעדינגט זיין דאָס צווייטע קינד. אָדער, אויב מיר ווילען פאַרטזעצען דאָס בילד, דאָס שלעכטע איז די פּרוכט פון בלוט־שאַנדע צווישען פּינדליכע מעכטע; דאָס גוטע וועט פּריהער אָדער שפּעטער זיין דאָס געזעצליכע קינד פון זייער הייליגער און געהיימיספולער פּעראַייניגונג.

דאָס אייגענטום, וואָס איז געבוירן פון דער דענק־פּעהיגקייט, פּערפּעסטיגט זיך הינטער דעם שוין פון פּערגלייכונגען. אָבער פונקט ווי דאָס דענקען און דער שכל קומען נאָך דער זעלבסט־טהעטיגקייט, ווי די בעאַבאַכטונג קומט שפּעטער ווי די עמפּינדונג און די ערפּאָהרונג שפּעטער ווי דער אינסטינקט, אזוי קומט דאָס אייגענטום נאָך דעם קאָמוניזם. דער קאָמוניזם, אָדער די איינפאַכע פאַרם פון פּעראַייניגונג, איז דער נויטווענדיגער צוועק און די ערשטע שטרעבונג פון דער געזעלשאַפּטליכער נאַטור, די נאַטור־מעסיגע בעוועגונג, דורך וועלכער זי ווייזט זיך אַרויס און אָרדענט זיך איין. עס איז די ערשטע פּאָזע פון דער מענש־ליכער ציוויליזאַציע. אין דעם געזעלשאַפּטליכען צושטאַנד — וואָס די יוריסטען האָבען אָנגערופּען „נעאַטיווען קאָמוניזם“, נעהענטערט זיך דער מענש צום מענשען און טיילט זיך מיט איהם די פּרוכטען פון דער ערד און די מילך און פלייש פון די היות. אַט דער קאָמוניזם, וואָס איז נעאַטיוו, כל זמן דער מענש פּראָדוצירט

ניט, ווערט ביסלעכווייז אלץ מעהר פאָזיטיוו און אָרגאַניש דורך דער ענטוויקלונג פון אַרבייט און אינדוסטריע. דאָן אָבער קומט די ממשלה פון געדאַנק, און די שרעקליכע דענק־פּעיהיגקייט לערנט דעם מענשען, לאָגיש אָדער ניט לאָגיש, אז אויב גלייכהייט איז די סינע קוואַ נאָן (די נויטווענדיגע בעדינגונג) פון געזעלשאַפט, איז קאָמוניזם דער ערשטער מין פון שקלאַפּעריי.

ווען מען זאָל וועלען אויסדריקען אָט די אידעע אין אַ העגע־ליאַנישע פּאַרמולע, וואָלט אײַך געזאָגט:

קאָמוניזם — דער ערשטער אויסדרוק פון דער געזעלשאַפט־ליכער נאַטור — איז דער ערשטער זאַץ פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג, דער טעזיס; אייגענטום, דער היפּף פון קאָמוניזם, איז דער צווייטער זאַץ — דער אַנטי־טעזיס. ווען מיר וועלען האָבען ענטדעקט דעם דריטען זאַץ, דעם סינטעזיס, וועלען מיר האָבען די נויטיגע לעזונג. דער דאָזיגער סינטעזיס מוז נויטיגער־ווייז אַרויסקומען פון דעם וואָס מען קאָדערט דעם טעזיס דורך דעם אַנטי־טעזיס. עס איז דעריבער נויטיג צו מאַכען אַן ענדליכע אונטערזוכונג פֿין זייערע כאַראַקטעריסטישע צייכענס און אויס־לאָזען יענע שטריכען, וועלכע זיינען פֿינדליך צו געזעלשאַפטליכ־קייט. די פּעראַייניגונג פון די צוויי רעשטען וועט אונז געבען די אמת'ע פּאַרם פון מענשליכער פּעראַייניגונג.

§ 2. די גרונדציגע פון קאָמוניזם און אייגענטום.

אײַך דאַרף ניט פּערדעקען דעם פּאַקט, אז אייגענטום און קאָמוניזם זיינען אלע מאָל בעטראַכט געוואָרן אַלס די איינציג־מעגליכע פּאַרמען פון געזעלשאַפט. דער דאָזיגער טרויעריגער טעות האָט מעגליך געמאַכט די עקזיסטענץ פון אייגענטום. די חסרונות פון דעם קאָמוניזם זיינען אזוי בולט, אז די קריטיקער האָבען קיינ־מאָל ניט בעדאַרפט אָנווענדען אַ סך רעדנער־קראַפט, כדי איהם נאַס צו מאַכען ביי מענשען. די אונגערעכטיגקייטען, וועלכע ער פּעראַורזאַכט, די פּערגוואַלטיגונג פון די סימפּאַטיען און אַנטיפּאַ־טיען, דער אייזערנער יאָך, וואָס ער צווינגט אַרויף אײַך דעם ווילען, די מאַדאַלישע יסורים, וואָס ער פּערשאַפט דעם געוויסען,

דער נאנצער אומעט, וועלכען ער ווארפט ארויף אויף דער געזעל-
שאפט; בקיצור, די פרומע און איריאטישע איינפארמיגקייט, וואָס
ער צווינגט ארויף אויף דער פרייער, אקטיווער דענקענדער און ניט
אונטערווארפליכער פערזענליכקייט פון מענשען, האָבען אויפגע-
בראכט דעם געזונדען פערשטאנד און פערארטיילט דעם קאָמוניזם
אויף אייביג.

די אויטאָריטעטען און ביישפילען, וואָס מען ציטירט צו
גונסטען פון קאָמוניזם, ווייזען אַקוראַט דעם היפּף. די קאָמוניסטישע
רעפובליק פון פלאטאָן נעהמט אָן שקלאַפּעריי; די רעפובליק פון
ליקורגוס האָט געהאַלטען העלאָטען, וועלכע האָבען געמוזט אַלעס
פראָדוצירען פאַר זייערע בעליבתיים, און האָבען זיי געגעבען די
מעגליכקייט צו בעשעפטיגען זיך אויסשליסליך מיט גימנאַסטישע
איבונגען און מיט מלחמה. אַפילו זש. זשאָס רוסאָ, — וואָס האָט
צונויפגעמישט קאָמוניזם מיט גלייכהייט, האָט ערגעץ וואו געוואָגט,
אַז אַהן שקלאַפּעריי קאָן ער זיך ניט פאַרשטעלען די גלייכהייט פון
בעדינגונגען. די געמיינשאַפטען פון דער פרימיטיווער קירך
האָבען ניט געקאָנט אויסהאַלטען ביז צום סוף פון דעם ערשטען
יאָרהונדערט און זיינען דעגענערירט געוואָרן אין מאָנאַסטירען.
אין דער קאָמוניסטישער געמיינדע פון די יעזואיטען אין פאַראַגוואַי
איז די לאַגע פון די נעגער, לויט די בעשרייבונגען פון די רייזענדע,
געווען פונקט אזוי טרויעריג, ווי די לאַגע פון די שקלאַפּען; און
עס איז אַ פאַקט, אַז די „גוטע פאַטערס“ האָבען זיך געמוזט אַרומ-
רינגלען מיט מויערן און גרובען, כדי זייערע גרים זאָלען
ניט אנטלויפען. די אָנהענגער פון באַכער, וואָס זיינען געווען
נעפיהרט מעהר פון אַ פאַנאַטישער מורא פאַר אייגענטום, איידער
פון אַ קלאָר-פאַרמולירטען גלויבען, זיינען געפאַלען צוליב דער
איבערטרייבונג פון זייערע פרינציפען; די סעןסימאָניסטען וואָס
האָבען צוזאַמענגעוואָרפען אינאיינעם קאָמוניזם און אונגלייכהייט,
זיינען אַראָב פון דער ביהנע ווי אַ מאַסקענצוג. די גרעסטע געפאַהר
וואָס שטעהט פאַר דער געזעלשאַפט היינט, איז נאָך אמאָל צו
ליידען שיפּ-ברוך אויף אַט דעם פעלז.

מערקווירדיג, דער סיסטעמאַטישער קאָמוניזם — די קלאָר-
אויסגעשפראַכענע פערנייגונג פון אייגענטום — איז געשאַפען גע-
וואָרען אינטער דעם דירעקטען איינפלוס פון דעם אייגענטום-פאַר-

אירטייל; און דאס אייגענטום איז דער באזיס פון אלע קאמוניסטישע טעאָריען.

עס איז אמת, אז די מיטגלידער פון אזא געמיינדע האָבען ניט קיין פריוואַט אייגענטום; אָבער די געמיינדע איז דער אייגענטימער, און אַן אייגענטימער ניט נאָר פון די גיטער, נאָר אויך פֿין די פֿערזאָנען און זייער ווילען. אַלס אַ פּועל יוצא פֿון אַט דעם פֿרינציפֿ פֿון אַבסאָלוטען אייגענטום, ווערט די אַרבייט, וואָס דאָרף נאָר זיין אַן אומשטאַנד, וועלכען די נאַטור האָט אַרויפגעלעגט אויפֿ'ן מענשען, אַ מענשליכער געבאָט אין אַט די אלע געמיינדען, און דערײַכער אזוי פֿערהאַסט. פֿאַסיווע געהאַרכזאַמקייט, וואָס קאָן ניט געהן צוזאַמען מיט אַ דענקענדען ווילען, ווערט שטרענג אַרויפֿגעצוואַנגען. יעדערער מוז געטריי פֿאָלגען די רענעלען, וועלכע זיינען אַלעמאָל פֿעהלערהאַפֿטיג, וויפֿעל מען זאָל פֿון זיי ניט האַלטען, און קיינער טאָר זיך ניט קלאַגען. דאָס לעבען, די טאַלאַנטען אין אלע פֿעהליגקייטען פֿון מענשען זיינען דאָס אייגענטום פֿון שטאַט, וועלכער האָט דאָס רעכט זיי צו געברויכען, ווי עס געפֿעלט איהם פֿאַר דער טובה פֿון כלל. פֿריוואַטע פֿעראַייניגונגען זיינען שטרענג פֿערבאָטען, ניט אַכטענדיג אויף די סימפּאַטיען און אַנטײַפּאַטיען פֿון די פֿערשיידענע נאַטורען, ווייל זיי דולדען מיינט איינפֿיהרען קליינע געמיינדען אינערהאַלב פֿון דער גרויסער געמיינדע און ממילא פֿריוואַט אייגענטום. די שטאַרקע אַרבייטען אויף די שוואַכע, אָבוואויל דאָס דאָרף איבערגעלאָזט ווערן צו זייער גוט־הערציגקייט, און ניט אַרויפגעצוואַנגען ווערן דורך ראַטה און בע־פֿעהל; די פֿליסיגע אַרבייטען אויף די פּוילע, אָבוואויל דאָס איז אומגערעכט; די קלוגע אַרבייטען אויף די נאַראָנים, אָבוואויל דאָס איז אַן אונזין; און ענדליך, אוועקוואַרפֿענדיג זיין פֿערזענליכ־קייט, זיין זעלבסטטהעטיגקייט, זיין גייסט און זיינע נייגונגען, מוז דער מענש זיך מבטל זיין מיט עניוות צוליעב דער מאַיעסטעטישער אין שטרענגער קאָמונע!

קאָמוניזם איז אונגלייכהייט, אָבער ניט אויפֿ'ן זעלבען אופן ווי אייגענטום. אייגענטום איז די עקספּלואַטאַציע פֿון די שוואַכע דורך די שטאַרקע; קאָמוניזם איז די עקספּלואַטאַציע פֿון די שטאַרקע דורך די שוואַכע. אין אייגענטום איז די אונגלייכהייט פֿין בעדינגונגען אַ רעזולטאַט פֿון באַבב, אינטער וועלכען נאָמען

דאָס זאָל ניט זיין פּערדעקט: פּיוישע און גייסטגע מאַכט; די
 מאַכט פון עראייגנישען, פון צופאַל, מול; די מאַכט פון אָנגער
 זאַמעלטען אייגענטום א. א. וו. אין קאָמוניזם קומט אַרויס די
 אונגלייכהייט פון דעם וואָס ער שטעלט אַוועק די מיטעלמעסיגקייט
 אויף איין פּוס מיט דער העכסטער פּעהיגקייט. אָט די שעדליכע
 אויסגלייכונג קאָן דער געוויסען ניט פּערטראָגען און טאַכט די
 פּעהיגע זאָלען זיין אונצופריעדען; וואָרים אויב אַפילו עס איז
 די פליכט פון די שטאַרקע צו העלפּען די שוואַכע, ווילען זיי עס
 טהאָן אויס גוטהערציגקייט, אָבער זיי וועלען קיינמאַל ניט פּער-
 ליידען די אויסגלייכונג. גיט זיי גלייכע געלעגענהייטען צו אַרביי-
 טען און אַ גלייכען לויט, אָבער דערלאָזט קיינמאַל ניט, עס זאָל זיך
 דערוועקען ביי זיי אַ קנאה דורך דעם וואָס זיי וועלען איינער דעם
 אַנדערן חושד זיין אין אונטרייהייט ביים דורכפיהרען אַן אלגעמיינע
 אויפגאַבע. - *עלעמענטן פון די פּראָבלעם פון די פּראָבלעם* 1982

קאָמוניזם איז אונטערדריקונג און שקלאַפּעריי. דער מענש
 איז זעהר גערן צו פּאָלגען דאָס געזעץ פון פליכט, דיענען זיין
 פּאַטערלאַנד און טהאָן געפּעליגקייטען זיינע פּריינד; ער וויל אָבער
 אַרבייטען ווען איהם געפּעלט, וואו איהם געפּעלט און אזוי פיעל
 ווי איהם געפּעלט. ער וויל זיין דער בעל־הבית איבער זיין אייגע-
 נער צייט; ער וויל רעגירט ווערן נאָר ווען די נויט פון דער זאך
 פּאָדערט עס; ער וויל אַליין אויסקלייבען זיינע פּריינדשאַפּטען,
 זיינע פּערגעניגענס און זיין דיסציפלין; ער וויל טהאָן זיין אַרבייט
 מיט'ן שכל, ניט אויף בעפּעהל; זיך אָפּפּערן דורך זיין ענאָאיום,
 ניט דורך אַ שקלאַפּישער פליכט. דער קאָמוניזם איז בעצם געגענ-
 געזעצט צו דער פּרייער אויסאיבונג פון אינזערע פּעהיגקייטען, צו
 אונזערע דערלעסטע מאַטיווען, צו אונזערע טיעפּסטע געפיהלען.
 יעדער פּלאַן וואָס וואָלט אויסגעקלערט געוואָרן צו פּעראייניגען דעם
 קאָמוניזם מיט דעם אינדיווידועלען פּערשטאַנד און ווילען, וואָלט
 זיך נאָר אויסגעלאָזט מיט אַן איבערבייט פון דער עיקר זאך, איבער-
 לאָזענדיג דעם אַלטען נאָמען. אויב אָבער מיר זוכען דעם אמת
 אין ערנסט, וועלען מיר זיך ניט שפּאַרען איבער ווערטער.

אָט אזוי פּערלעצט דער קאָמוניזם די סואווערעניטעט פון דעם
 געוויסען און דער גלייכהייט: פון דעם ערשטען דורכדעם וואָס

ער בעשרענקט די ספאנטאניטעט פון'ס גייסט און פון הארצען, די פרייהייט פון דענקען און פון האנדלען; פון דער צווייטער, דורכדעם וואָס ער שטעלט אוועק גלייך, אין בעצוג צו בעקוועמד ליכקייט, די ארבייט אין די פוילקייט, די געלערנטקייט און די דומ-הייט, און אפילו די אויסגעלאסענקייט און די טוגענד. איבריגענס, אויב אייגענטום איז אונמעגליך צוליעב דעם בענעהר אָנצוואַמלען, וואָלט דער קאָמוניזם באלד געוואָרען אונמעגליך צוליעב דעם וואונט אַרומצוגעהן לעדיג.

2. דאָס אוגענטום, פון זיין זייט, פערלעצט די גלייכהייט דורך די רעכטען אויף הוספה און אויסשליסליכקייט, און די פריי-הייט דורך דעספאָטיזם. די פריהערדיגע ווירקונג פון אייגענטום איז שוין גענוג פונאָדעררגעוויקעלט געוואָרן אין די לעצטע דריי קאָפיטלען; דאָ וועל איך זיך בענגוגענען דורך אַ לעצטען פער-גלייך, פעסטצושטעלען אז אייגענטום איז פאָלשטענדיג איינס-און-דאָסזעלבע וואָס גנבה.

די לאַטיינישע ווערטער פאר גנב זיינען „פור“ און „לאַטראָ“; דער ערשטער איז גענומען פון גריכישען „פאָר“, פון „פּוראָ“, אין לאַטיין „פּעראָ“, — איך טראָג אוועק; דער צווייטער פון „לאַטראָ“, איך שפּיעל די ראָלע פון אַ גאַסענרויבער, וואָס קומט אַרויס פון „לעמאָ“, אין לאַטיין „לאַטעאָ“, איך בעהאַלט זיך. די גריכען האָבען אויך די ווערטער „קלעפטוס“, פון „קלעפטאָ“, איך נעהם צו, די אותיות פון דעם שורש זיינען די אייגענע ווי אין „קאַליפטאָ“, איך דעקצו, איך בעהאַלט. אין די דאָזיגע שפראַכען איז אַלואָ דער בעגריף וועגען אַ גנב, ווי פון אַ מענשען וואָס בעהאַלט, טראָגט-אוועק, אָדער נעהמט-צו אויף אירגענד וועלכען אופן אַ זאַך, וואָס געהערט ניט צו איהם.

ביי די אידען ווערט דער דאָזיגער בעגריף אויסגעדרוקט אין דעם וואָרט „גנב“, — פון דעם פּועל „גנב“, וואָס מיינט פּערבע-האַלטען, פּערלעגען אָן-אַזייט. דער „לאַ תּגנב“ אין די עשרת הברות מיינט, — דו זאָלסט ניט צוריקהאַלטען, דו זאָלסט ניט אוועקלעגען עפעס אָן-אַזייט פאַר זיך. דאָס איז די טהאַט פון אַ מענשען וואָס טרעט אַריין אין אַ געזעלשאַפט מיט דער איינפּער-שטענדיג, אז ער ברענגט מיט זיך אַלצרינג וואָס ער האָט, בעת

אין געהיים פעהאלט ער א טייל פאר זיך, ווי עס האָט געטהאָן
חנינה, דער בעריהמטער תלמיד פון יעזוס.

די אָבשטאַמונג פון דעם פראַנצויזישען פּועל „וואָלע“ איז
נאָך בערייטענדער. „וואָלע“ אָדער „פּעיר לאַ וואָלע“ (פון לאַטיי-
נישען „וואָלאַ“, די האַנד־פלאַך) מיינט אַרײַנגעהמען אַלע שטיף
אין קאָרטענשפּיעל; אַזוי אַז „לע וואָלעיר“, דער גנב, איז דער
קאַפיטאַליסט וועלכער נעהמט־צו אַליז, וועלכער קריגט דעם לייבען-
חלק. גאַנץ מעגליך אַז אָט דער פּועל „וואָלע“ האָט געהאַט זײַן
אורשפּרונג אין דער פּראָפּעסיאָנעלער גנבים־שפּראַך, פון וועלכער
ער איז אַריבערגעגאַנגען אין דער אַלגעמײנער אומגאַנגס־שפּראַך,
און פּאָלגליך אויף אין דער פּראַזעאַלאָגיע פון דעם געזעץ.

גנבות ווערן בעגאַנגען אויף פּערשיידענע אופנים, וועלכע די
געזעצגעבער האָבען גאַנץ קלוג אײַנגעטיילט און קלאַסיפּיצירט לויט
זייער נירערטרעכטיגקײט אָדער פּערדיענסט, כדי אײַניגע גנבים
זאָלען קאָנען געהערט ווערן, בעת אַנדערע ווערן בעשטראַפּט.

מען גנב'עט: (1) דורך מאָרד אויפ'ן פּרייען וועג; (2) אַליין
אָדער בחברותא מיט אַנדערע; (3) אַרײַנברעכענדיג זיך אין אַ הויז
אָדער אונטערגראָבענדיג זיך אונטער אַ וואַנט; (4) מיט כּיטרע-
קײט; (5) מיט פּאַלישע באַנקראַטען; (6) מיט פּעלשען חתימות
פון עפענטליכע בעאַמטע אָדער פּריוואַט־מענשען; (7) דורך פּאַב-
ריצירען פּאַלשע געלד.

דער דאָזיגער מין גנבות שליסט אײַן אַלע גנבים, וועלכע
פּראַקטיצירען זייער פּראָפּעסיע מיט דער אײַנציגער הילף פון מאַכט
און אָפענעם שווינדעל. באַנדיטען, גולנים, פּיראַטען, רויבער אויפ'ן
ים און אויף דער יבשה, — אָט די אַלע נעמען זײַנען פּערהערליכט
נעוואָרן פון די אַלטע העלדען, וועלכע האָבען געדענקט, אַז זייער
פּראָפּעסיע איז פּונקט אַזוי נאַבעל ווי אײַנברענגליך זי איז. נמרוד,
טהעסעאוס, יאַזאַן און זײַנע אַרגאַנאַטען; יפתח, דוד, קאַסיוס,
ראַמולוס, קלאָווײַס און אַלע זײַנע מעראָווינישע נאַכפּאָלגער;
ראַבערט גיסקאַר, מאַנרעד דע האַטווייל, באַהעמאַנד און די
מיסטע נאַרמאַנישע העלדען, זײַנען אַלע געווען גנבים און רויבער.
דער העלדישער כאַראַקטער פון דעם רויבער ווערט אױסגעדריקט
אין דער פּאָלגענדער שורה פון האַראַץ, וואָס בעציהט זיך אויף

אכילעס : "Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis,"*
 און דורך דעם „אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי“, וואָס איז
 אַרויסגעזאָגט געוואָרען פון דעם שטאַרבנדען יעקב (בראשית מ"ח),
 און דעם „וידו יהיה בכל“, וואָס די אידען ווענדען אָן אויף דור'ן און
 די קריסטען אויף זייער קריסטום. אין אונזערע צייטען ווערט דער
 דויבער פערפאָלגט מיט דער שטאַרקסטער קראַפט. זיין פראָפּע-
 סיאַן, אין דער שפראַך פון געזעצבוך, ברענגט מיט זיך שענדליכע
 און קערפערליכע שטראַפּען, פון געפענגניס ביז תליה. ווי טרויעריג
 די מיינונגען בייטען זיך דאָס אַלץ ווייטער !

מען גנב'עט : (8) דורך אָבנארען ; (9) דורך בעשווינדלען ;
 (10) דורך מיסברויכען דעם צוטרויען ; (11) דורך שפיעלען אין
 לאַטערען.

אָט דער צווייטער טייל גנבות איז ערמוטיגט געוואָרען דורך
 די געזעצען פון ליסזארג, כדי צו שאַרפען דעם שכל פון דער יוגענד.
 דאָס זיינען די מעשים טובים וואָס זיינען פראַקטיצירט געוואָרען
 פון אַליכעס, סאָלאָן און סינאָן ; פון די אַלטע און מאַדערנע
 אידען, פון יעקב'ן ביז אַרונטער צו דויטש ; פון די ציגיינער, די
 אַראַבער און אַלע ווילדע שבטים. אונטער לודוויג דעם 13טען און
 לודוויג דעם 14טען האָט מען ניט בעטראַכט אַלס אונאַרענטליכ-
 קייט דעם שווינדלען אין קאַרטען-שפיעל. דאָס איז בעטראַכט גע-
 וואָרען אַלס אַ טייל פון דער שפיעל ; און אַ סך ווירדיגע מענשען
 האָבען זיך ניט געקווינקעלט צו פערריכטען די קאַפּריזען פון
 צופאַל דורך קונקעל-מונקעל. אַפילו היינט-צוטאָג ווערט עס
 בעטראַכט, אין אַלע לענדער, אַלס אַ צייכען פון פעהינגקייט ביי
 פויערים, סוהרים און קרעמער, ווען איינער ווייסט ווי צו
 האַנדלען אַ מיצי אַה, ד.ה. אָבנארען אימיצען. דאָס
 איז אזאַ אַלגעמיינ אַנערקענטע זאַך, אז דער אָבגענאַרטער צד נעהמט
 עס גאָר ניט פאַר אומנוט. עס איז בעקאַנט מיט וואָס פאַר אַ שוואַ-
 כען חשק אונזער רעגירונג האָט זיך ענטשלאָסען אָבצושאַפּען די
 לאַטערען. זי האָט געפיהלט, אז זי גיט דערמיט אַ שטאָך דאָס

* „מיין רעכט איז מיין שפיעז פון פאָנצער“. גענעראַל דע בראַ-
 סאַר האָט אויך געזאָגט ווי אַכילעס : „מיט מיין פאָנצער און שפיעז
 קריג איך ווין, ווייב און גאָלד“.

אייגענטום. דער קעשענעגנב, דער בייטעלשניידער און דער שארלאטאן מאכען איבערהויפט געברויך פון זייער גרינגער האנד, פון זייער איבערנעשפיצטען מוח, פון דער שווארצער גבורה פון זייער געשליפענעם צונג און פון זייער בריה'שקייט אויף ערפינדונגען. אַפּטמאַל רייצען זיי דעם קרבן'ס גיזיגקייט. דערפאַר האָט דער שטראָף־געזעצבוך — וועלכער ציהט מעהר פאַר שבל'־דיגקייט איידער שטאַרקע מוסקולען — געמאַכט פון די פיער אויבען אויסגערעכענטע אופנים, א צווייטע קאַטעגאָריע, וועלכע אונטער־וואַרפט בלויז צו אן אויסבעסערונגס־שטראָף, ניט צו קיין שאַנד־שטראָף.

זאָלען זיי איצט בעשולדיגען דעם געזעץ, אז ער איז מאַטעריאַל־ליסטיש און אַטעאיסטיש.

(12) מען גנב'עט דורך וואוכעריי.

דער דאָזיגער מין גנבה, וואָס איז אזוי פּערהאַסט און ווערט־אזוי שטרענג בעשטראָפּט זינט דאָס עוואַנגעליום איז פּערעפּענט־ליכט געוואָרן, איז דאָס פּערבינדונגס־רינגעלע צווישען דער פּער־באַטענער און ערלויבטער גנבה. אַ דאַנק זיין צוויידייטיגען כאַראַקטער־זיינען ענטשטאַנען אַ מאַסע ווידערשפּרוכען אין די געזעצן און אין דער מאָראַל, — ווידערשפּרוכען וואָס ווערן זעהר גוט אויסגענוצט פון אַרוואַקאַטען, געלד־מענשען און סוחרים. אַזוי צום ביישפּיעל, ווערט דער וואוכערער, וואָס לייהט געלד אויף אַ משכן אויף צעהן, צוועלף און פּופּצעהן פּראָצענט שווער בעשטראָפּט, ווען מען כאַפּט איהם; כּעת דער באַנקיר, וועלכער נעהמט די־זעלבע פּראָצענטען (אמת, ניט אויף הלאות, נאָר דורך אויסוועקס־לען אָדער דיסקאָנטירען, — דאָס הייסט דורך פּערקויף), ווערט געשיצט פּון דער קעניגליכער פּריווילעגיע. דער אונטערשייד צוויי־שען דעם באַנקיר און דעם וואוכערער איז אָבער ניט מעהר ווי אין נאָמען. פּונקט ווי דער וואוכערער לייהט אויף בעוועגליכען אָדער אונבעוועגליכען אייגענטום, אזוי לייהט דער באַנקיר אויף געשעפּט־פּאַפּירען; ער נעהמט זיינע פּראָצענטען אין פּאַראַויס פּונקט ווי דער וואוכערער; פּונקט ווי דער וואוכערער קאָן ער מאַהנען פון דעם בעל־חוב, אויב דאָס אייגענטום ווערט פּערניכטעט (ד. ה. אויב דער וועקסעל ווערט ניט בעצאָהלט), — אן אומשטאַנד וואָס מאַכט איהם פאַר אַ געלד־לייהער, ניט אַ געלד־פּערקויפּער. דער באַנקיר

לייזט בלויז אויף אַ קורצער צייט, בעת דער וואוכערער פערלייחהט מעגליך אויף אַ יאָהר, צוויי, דריי אָדער מעהר. אָבער דער אונטער-שייד אין צייט, אָדער אין דער פּאַרם ווי אַזוי די הלואה ווערט געמאַכט, ענדערט ניט דעם כאַראַקטער פון דעם מסחר. וואָס איז שייך די קאַפיטאַליסטען, וועלכע לעגען אַרײַן זייער געלד ביים שטאַט, אָדער אין קאַמערציעלע אָפּעראַציעס אויף דריי, פיער און פינף פּראָצענט, — ד. ה. וועלכע לייזען אויף פּראָצענט אויף אַביסעל אַ קלענערער ראַטע ווי די באַנקירען און וואוכערער, — זיינען זיי די בלומען פון דער געזעלשאַפט, די שטעמענע פון דער אָרענטליכקייט! ניט איבערכאַפּען די מאָס אין גאַנצען, איז די הויכקייט פון טונגענד! (*).

(* עס וואָלט געווען אינטערעסאַנט און ניצליך אויסצוהערן די מחברים וואָס האָבען געשריבען וועגען וואוכעריי, אָדער געברויכענדיג אַ מילדערן אויסדרוק, ווי מאַכע ציהען-פּאַר, וועגען באַרגען אויף פּראָ-צענט. די טעאָלאָגן האָבען תמיד בעקעמפט וואוכעריי; אָבער אַזוי ווי זיי האָבען תמיד אַנערקענט די געזעצליכקייט פון רענט, און אַזוי ווי ס'איז קלאַר אַז רענט איז אוינס-און-דאָסזעלבע ווי פּראָצענט, האָבען זיי זיך פּערלאָרן אין אַ לאַבירינט פון די איידעלסטע אונטערשיידונגען ביז זיי האָבען ענדליך דערגרייכט צו אַן אַרויסגאַנג, וואו זיי וויסען ניט מעהר וואָס צו דענקען וועגען וואוכעריי. די קירך — די פרעדיגערין פון מאַראַל, וואָס איז אַזוי אויפּעריג און אַזוי שטאַלץ אויף דער רייני-קייט פון איהר לעהרע — איז שטענדיג געווען אוננוויסענד וועגען דעם ווירקליכען כאַראַקטער פון אייגענטום און וואוכעריי. זי האָט זאָגאַר פּראָקלאַמירט דורך איהרע כהנים די קלעגליכסטע טעות'ן. „רענט — זאָגט באַסעט — איז אַזוי ווייט פון וואוכעריי, ווי דער הימעל פון דער ערד.“ ווי קאָן מען, אויף אַזאַ לעהרע, פּערדאַמען דעם לייזען אויף פּראָצענט? ווי בערעכטיגט מען דאָס עוואַנגעליום, וואָס פּערבאַט אויס-דריקליך וואוכעריי? די פּערלעגענהייט אין וועלכער די טעאָלאָגן גע-פינען זיך איז אַ גאַנץ ערנסטע. ניט זייענדיג ביכולת צו בעשטרייטען דעם עקאָנאָמישען בעווייז, וועלכער פּערגלויבט גערעכטערווייזע פּראָצענט צו רענט, וואָגען זיי מעהר ניט צו פּערדאַמען פּראָצענט, און זיי קאָנען נאָר זאָגען, אַז עס מוז זיין אַזאַ זאַך ווי וואוכעריי, אַזוי לאַנג ווי דאָס עוואַנגעליום פּערבאַט עס. אָבער וואָס-זשע איז וואוכעריי? ס'איז ניטאָ קיין אַמוזאַנטערע זאַך ווי צו זעהן די דאָזיגע לעהרער פון די נאַציאָנען בלויבען שטעקען צווישען דער אויטאָריטעט פון עוואַנגעליום, וועלכער קאָן קיינמאַל ניט רעדען אומ-זיסט, ווי זיי זאָגען, און דער אויטאָריטעט פון די עקאָנאָמישע בעווייז-

(13) מען גנב'עט דורך פאכט־רענט, הויז־רענט און אלערליי אנדערע ארענדעס.

דער מחבר פון „פראווינציאל־וויסענשאפטען“ האָט אַמוזירט די עהרליכע קריסטען פון זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט אויף דעם חשבון פון עסקאבאר דעם יעזואיט און דעם „מאָהאָטראַ“ קאָנטראַקט. „דער מאָהאָטראַ קאָנטראַקט — האָט געזאָגט עסקאבאר — איז אַ קאָנטראַקט, מיט וועלכען מען קויפט סחורה, אויף אַ הויכען פרייז און אויף קרעדיט, כדי עס גלייך ווידער צו פערקויפֿען צו דער אייגענער פערזאָן, פאַר גרייטען געלד און אויף אַ נידעריגען פרייז.“ עסקאבאר האָט געפונען אַ מיטעל צו בערעכ־טיגען אָט דעם מין וואוכעריי. פאַסקאַל און די אַלע זשאַנסאָניטען האָבען פון איהם געלאַכט. אָבער וואָס וואָלטען געזאָגט דער סאַטיר־ריקער פאַסקאַל, דער געלערנטער ניקאָל און דער אונכוינזאַמער אַרנאָ, ווען דער פּאָטער אַנטואַן עסקאבאר דע וולאָדאָליד וואָלט זיי געגעבען אזא ענטפער: „אָן אַרענדע איז אַ קאָנטראַקט דורך וועלכען מען קויפט אונבעוועגליכעס אייגענטום, אויף אַ הויכען פרייז און אויף קרעדיט, כדי עס ווידער צו פערקויפֿען נאָך דעם

זען. קיין זאַך, לויט מין מיינונג, רעדט נישט אַזוי פאַר דעם כבוד פון עוואַנגעליום ווי די דאָזיגע אַלטע אונטרייהייט פון זיינע אַזויגערופֿענע לעהרער. סאַלאַמאַסיוס, וועלכער האָט פערגליכען פראָצענט צו רענט, איז בישטריטען געוואָרען פון גראַציוס, פופֿענדאָרף, בורלאַמאַי, וואָלף און העינעציוס; און וואָס נאָך זאָגדערבאַרער, סאַלאַמאַסיוס האָט צוגעגעבען זיינע טענות. אָנשטאַט צו דרינגען פון סאַלאַ־מאַסיוס'עם לעהרע, אַז יעדע הוספה איז אונגעזעצליך, און געהן ווייטער גלייך צו בעווייזען די גלויכהייט פון דעם עוואַנגעליום, זיינען זיי דער־גאַנגען צו דעם פונקט פערקעהרטען שלום; נעמליך, אַז אַזוי ווי יעדער איינער אַנערקענט אַז רענט דאַרף זיין ערלויבט, איז אויב מיר גיבען צו אַז פראָצענט אונטערשיידט זיך נישט פון רענט, איז נישט אַזאָ זאָך וואָס מען זאָל קאָנען אַנרופֿען וואוכער, און פאַלגליך איז דאָס געכאַט פון יעזוס קריסטוס אָן אַי ל ו ז י ע און האָט נישט קיין בעטערע, — וואָס איז גאַר נישט קיין פרומער שלום.

ווען דאָס דאָזיגע ווערק וואָלט ערשינען אין די צייטען פון באַסעט, וואָלט דער גרויסער טעאָלאָג בערנאָרד מיט דער ביבעל, די פאַטערס, די טראַדיציעס, קאָנסילס און פויפּסטען, אַז אייגענטום עקזיסטירט דורך אַ געטליכען רעכט, בעת וואוכעריי איז אַן ערפינדונג פון מיינוועל; און דאָס אַפיקורסיש ווערק וואָלט פערברענט געוואָרן, און דעם מחבר וואָלט מען אַריינגעזעצט אין געפּענגניס.

משך פון א געוויסער צייט, צו דער אייגענער פערזאן, פאר א נידע-
ריגען פרייז; נאך כדי צו מאכען איינפאכער דעם עסק, איז דער
קונה צופרידען צו בעצאָהלען דעם אונטערשייד צווישען דעם
ערשטען פערקויף און דעם צווייטען. אָדער איהר לייקענט אָב די
עהנליכקייט צווישען דער ארענדע אין דעם מ אָ ה א ט ר א
קאָנטראַקט, און דאָן פערניכט איך אייך אין אַ מינוט; אָדער,
אויב איהר גיט-צו אז זיי זיינען עהנליך, טאָ גיט אויך צו די אויס-
געהאלטעננקייט פון מיין לעהרע: זאָנסט פערדראַמט איהר ביידע,
ארענדע און פראָצענט, מיט איין קלאַפּ?

ענטפערנדיג אויף דעם דאָזיגען איבערוועלטליגענדען אַרגומענט
פון דעם יעזואיט, וואָלט דער הערר פון מאָנטאָלטאָ געצויגען דעם
שטורם-גלאַק און וואָלט געשריען, אז די געזעלשאַפט איז אין גע-
פאָהר, — אז די יעזואיטען גראָבען-אונטער איהרע סאַמע יסודות.
14) מען גנב'עט דורך קאָמערץ, ווען דער פראָפיט פון דעם
קאָמערציאַנט שטייגט-איבער זיין געזעצליכען געהאַלט.

אַלע ווייסען דעם טייטש פון קאָמערץ — די קוּנסט צו
קויפֿען פאַר דריי פראַנק דאָס וואָס איז
ווערט זעקס, און פערקויפֿען פאַר זעקס
פראַנק דאָס וואָס איז ווערט דריי. די
איינציגע נפאָמינה צווישען קאָמערץ, ווי מיר האָבען עס דאָ פער-
טייטשט, און דעם גנב'ענען 'אויפ'ן אַ מעריקאַ-
נער שטייגער איז נאָר אין דער פעהעלטיסמעסיגער
פראָפאָרציע פון די אויסגעטוישטע ווערטמען, — אין קורצען, אין
דער גרויס פון דעם פראָפיט.

15) מען גנב'עט דורך מאַכען פראָפיט אויף אונזערע פראַך-
דוקטען, דורך נעהמען געהאַלט ניט אַרבייטענדיג דערפאַר, און
ארויספערעסענדיג צוהויכע שכירות.

עס גנב'עט דער פערמער, וועלכער פערקויפט א געוויסע מאָס
קאָרן צום פערברויכער, און בעת ער מעסט שטעקט ער אַריין די
האַנד אין דער מאָס און שעפט אַרויס אַ הויפּען קערנער; עס
גנב'עט דער פראָפעסאָר, וועלכער קריגט בעצאָהלט פון שטאַאַט
פאַר זיינע לעקציעס, און פערקויפט זיי דערנאָך צום עולם אַ צוויי-
טען מאָל, מיט דער הילף פון אַ בוכהענדלער; עס גנב'עט דער
לעדינגעהער וואָס קריגט אין אויסטויש פאַר זיין פוסטען שטאַאַץ

אן איננעהויערן געהאלט; עס גנב'עט דער בעאמטער, דער אר-
בייטער, ווער דאָס זאָל ניט זיין, וועלכער שאַפט בלויז איינס און
קדינט דערפאַר בעצאָהלט פיער, הונדערט אָדער טויזענד; עס
גנב'עט דער פערלעגער פון אָט דעם בוך, אין אויך אײַ, דער
מחבר, — דערמיט וואָס ער רעכענט פאַר איהם צוויי מאָל אזוי
פיעל וויפיעל ער איז ווערט.

אין קורצען ווידערהאַלט:

די גערעכטיגקייט, אַרײַנטרעטענדיג אין דעם צושטאַנד פון
נעגאַטיווען קאָמוניזם, וועלכען די פּאָעטען פון אַלטערטום האָבען
גערופען דער גאָלדענער צײַט־אַל־טעג, פאַנגט
זיך אָן אַלס דאָס רעכט פון דעם שטאַרקסטען. אין אַ געזעל־
שאַפט, וואָס זוכט זיך צו אָרגאַניזירען, רופט די אונגלייכהייט
פון פעהיגקייטען אַרויס דעם בעגריף פון פערדיענסטליכקייט;
יִוִּשֶׁר גיט־אײַן דעם פּלאַן אײַנצוטיילען ניט נאָר כבוד, נאָר אויך
מאַטעריעלע בעקוועמליכקייט, לויט דעם פערזענליכען פערדיענסט;
אין אזוי ווי די העכסטע און כמעט די איינציגע פערדיענסט־
ליכקייט, וואָס מען האָט דעמאָלט אַנערקענט, איז געווען די פיזישע
קראַפט, איז דער שטאַרקסטער, דער „אַריסטאָס“, און פּאָלגליך
אויך דער בעסטער, בערעכטיגט צו דעם גרעסטען חלק; און אויב
מען וויל עס איהם ניט געבען, נעהמט ער עס נאַטירליך אַליין מיט
כה. פון דעם ביז צו דעם אָננעהמען דאָס רעכט אויף אײַגענטום
אין אַלע זאַכען, איז ניט מעהר ווי אײַן שריט.

אַזוי איז די גערעכטיגקייט פון דעם העראָאישען צײַט־אַל־טער
אויפגעהאַלטען געוואָרן, לבל הפחות אין דער טראַדיציע, ביי די
גריכען און רוימער ביז צו די לעצטע טעג פון זייערע רעפּובליקען.
פּלאַטאָ אין זײַן „געאָרגיאָס“ שטעלט־פאַר אַ כאַראַקטער מיט דעם
נאָמען קאַליקלעס, וואָס פערטיידיגט שטאַרק דאָס רעכט פון דעם
שטאַרקסטען, וועלכען סאָקראַטעס, דער פערטיידיגער פון דער
גלייכהייט, בעקעמפט מיט ערנסט. עס ווערט דערצעהלט פון דעם
גרויסען פאָמפּעאָיס, אַז ער פלעגט לייכט רויט ווערן, און דאָך האָר
בען זיך ביי איהם אַרויסגעכאַפט פון די ליפּען די ווערטער: „פאַר־
וואָס זאָל איך רעספּעקטירען די געזעצען, בעת איך האָב וואַפען
אין דער האַנד?“ דאָס צײַגט אונז, אַז ער איז געווען אַ מענטש,
אין וועמען דער מאַראַלישער הויש און די אַמביציע האָבען געקעמפט

פאר דער אויבערהאנד, און וועלכער האָט געזוכט צו פערטיידיגען די געוואַלט דורך דער מאַטאָ פון דעם העלד און דעם רויבער.

פון דעם רעכט פון שטארקסטען שפרינגט ארויס די עקספּלואַז-טאציע פון מענש דורך מענש, אָדער די שקלאַפּעריי; די וואוכעריי, אָדער די קאָנטריבוציע וואָס ווערט אַרויפגעלעגט אויף דעם בעזיעגער טען דורך דעם זיעגער; און די גאַנצע גרויסע משפּחה פון שטייערן, אַבצאָהלונגען, מאָנאָרכישע פּריווילעגיעס, אַרענדעס אויף הייזער און פּאַכטען א. א. וו.; מיט איין וואָרט, — דאָס אייגענטום.

די מאַכט איז בעגלייט געוואָרן פון דער כיטרעקייט, די צוויי-טע אויסערונג פון גערעכטיגקייט, וואָס איז געווען פּעראַכט ביי די העלדען פון אַלטערטום, וועלכע, ניט קאָנענדיג זיך אויסצייכענען אין דער ריכטונג, האָבען שטאַרק פּערלאָרען דערביי. מען האָט נאָך אַלץ אָנגעווענדט מאַכט, אָבער שוין גייסטיגע אָנשטאַט פּיזישע מאַכט. די געשיקטקייט אַבצונאַרען אַ שונא דורך פּעררעטערישע איינפּעלע האָט געשיינט צו פּערדיענען אַ בעלוינונג; פונדעסטוועגען האָבען זיך די שטאַרקע תּמיד איבערגענומען מיט זייער עהליכקייט. שבעות און פּערשפּרעכונגען האָט מען אין יענע צייטען אָבגעהיט מעהר אין דעם בוכשטעבליכען זין ווי אין דעם גייסטיגען זין: „ווי די צונג האָט גערעדט, אזוי מוז זיין דאָס רעכט“ — זאָגט האָס געזען פון די צוועלף לוחות. כיטרעקייט, אָדער ריכטיגער פּאַלשקייט, איז געווען דער הויפּט־עלעמענט אין דער פּאַליטיק פון דעם אַלטען רוים. צווישען אַנדערע ביישפּיעלען ברענגט וויקאָ דעם פּאַלגענדען, וואָס איז אויך ציטירט פון מאַנטעסקי: די רוימער האָבען פּערויכערט די קאַרטאַגער, אז זיי וועלען זיי לאָזען אויפהאַלטען זייערע גיטער אין זייער שטאָרט, — געברויכענדיג אַבזיכטליך דאָס וואָרט „ציווי-טאַס“, דאָס הייסט, די געזעלשאַפט, דעם שטאַאַט; די קאַרטאַגער, פּערקעהרט, האָבען פּערשטאַנען אז זיי מיינען די ממשות'דיגע שטאַרט, „אורבס“, און זיי האָבען דעריבער זיך גענומען אויפבויען פון דאָס ניי די ווענט. זיי זיינען אָבער באַלד אָנגעגריפען געוואָרן פאַר איבערטרעטען דעם אָבמאַך פון די רוימער, וועלכע האָבען געהאַנדעלט לויט דעם אַלטען העראַאישען בעגריף פון רעכט, און עס איז זיי גאָר ניט איינגעפאַלען, אז דורך דעם וואָס זיי בענוצען זיך מיט צוויידייטיגע ווערטער, פיהרען זיי אַן אונגערעכטען קריעג. פון דער כיטרעקייט זיינען אַרויסגעוואַקסען די פּראָפּיטען פון

פאבריקאציען, מכהר און באנקגעשעפט, סוחר'ישע שווינדלען און פרעטענזיעס, וואָס ווערן געהערט מיט די שעהנע נעמען ט א ל א נ ט און ז ש ע נ י, וועלכע האָבען אָבער געדארפט בעטראַכט ווערן אַלס די לעצטע שטופע פון שווינדלען און בעטרוג; און צולעצט, אַלערליי סאָרטען סאָציאַלע איינגלייכהייטען.

צווישען די פאַרמען פון גנבה, וואָס דאָס געווען פערבאָט, ווערן מאַכט און כיטרעקייט אָנגעווענדט רוהיג און ניט־פערשטעלט; צווישען די פאַרמען וואָס ווערן ערלויבט, פערבאָרגען זיי זיך אין אַ ניצליכען פראָדוקט, וועלכען זיי געברויכען אַלס ווערקצייג צו בערויבען זייערע קרבנות.

דער דירעקטער געברויך פון גוואַלט און כיטרעקייט איז שוין לאַנג איינשטימיג פערדאַמט געוואָרן; אָבער ביז היינט האָט נאָך קיין נאַציאָן זיך ניט בעפרייט פון דעם מין גנבה, וואָס ווירקט דורך טאַלאַנט, אַרבייט און בעזייג, און וואָס איז אויך דער קוואַל פון אַלע שוועריגקייטען אין געוויסענס־פראַגען און די אונזעהליגע ווידער־שפּרוכען פון דער יוריספרודענץ.

דאָס רעכט פון מאַכט און דאָס רעכט פון כיטרעקייט — פער־הערליכט פון די פאָלקס־זינגער אין די געדיכטען פון דער „איליאַדע“ און דער „אָדיסעי“ — האָבען בעאיינפלוסט דער געזעצגעבונג פון די גריכען און רוימער, פון וואַנען זיי זיינען אַריבערגעגאַנגען אין אונזער מאָראַל און אונזערע געזעצ־ביכער. דער קריסטענטום האָט עס ניט געענדערט. דעם ברית־החדשה קאָן מען דערפאַר ניט בלאַ־מירען, ווייל די פריסטער, וואָס זיינען געווען אזוי דום ווי די געזעצ־קענער, זיינען געווען אונפעהיג עס צו פערשטעהן און צו ערקלערן. די אונוויסענהייט פון די קירכע־ראַטהען און די פויפסטען איבער די אַלע פראַגען פון מאָראַל איז געווען אזא, וואָס האָט זיך געפאַסט צום מאַרק־פלאַץ און די געלד־וועקסלער; און עס איז אַט די דאָזיגע אונוויסענהייט וועגען רעכט, גערעכטיגקייט און געזעלשאַפטיכקייט, וואָס דער־הרג'עט די קירך און דיסקרעדיטירט איהרע לעהרען אויף אייביג. די אונטרייהייט פון דער רוימישער קירך און אַנדערע קריסטליכע קירכען איז בעקאַנט; אַלע האָבען זיי ניט אָבגעהיט די תורה פון יעזוס; אַלע האָבען זיי פערבראַכען אין דער מאָראַל און אין פונקטען פון זיין לעהרע; אַלע זיינען שולדיג אין לערנען פאַלישע און נאַרישע דאָגמען, וועלכע פיהרען גלייך צו זינד און מאָרד.

זאל זי בעטען מחילה פון גאט און פון מענשען, — אָט די קירך, וואָס האָט זיך גערופען אונפעהלכאַר און איז געוואָרן אזוי מאַראַליש פערדאָרבען; זאָלען איהרע רעפאָרמירטע שוועסטער ווערן בעשיר-דענער... און דאָס פאָלק, וואָס עפענט די אויגען און איז נאָך אַכער אַליץ רעליגיעז און באַרמהערציג, וועט אָנהויבען צו דענקען.*

די ענטוויקלונג פון דעם רעכט האָט דורכגעמאַכט דעמזעלבען וועג, אין זיינע פערשיידענע אויסערונגען, ווי דאָס אייגענטום אין איהרע פאָרמען. אומעטום זעהען מיר ווי די גערעכטיגקייט פער-יאַנט נגיבה און בעשרענקט זי אין אַליץ ענגערע גרעניצען. ביז אהער זיינען די זיעגען פון גערעכטיגקייט איבער אונגערעכטיגקייט, פון גלייכהייט איבער אונגלייכהייט, געוואונען געוואָרן דורכ'ן אינסטיטיקט און דורך דער געוועהנליכער מאַכט פון די אומשטענדען. אַבער דער עפענטליכער טריאומף פון אונזער געזעלשאַפטליכער נאַטור וועט זיך נעהמען פון אונזער שכל, אָדער אויב ניט, וועלען מיר צוריק אריינפאַלען אין דעם פעאַדאַלען כאַאָס. ענטוועדער אָט די הערליכע הויכקייט איז בעשערט פאַר אונזער פערשטאַנד, אָדער

(* „איך פרעדיג דאָס נייע טעסטאַמענט, איך לעב דורך דעם טעסטאַ-מענט“, האָט געזאָגט דער אַפּאָסטעל; ער האָט דערמיט געמיינט, אַז ער לעבט פון זיין אַרבייט. די קאַטוילישע גיוסטליכע האָבען פאַרגעצויגען צו לעבען פון אייגענטום. די קעמפּע אין די קאַמוניעס פון מיטעל-אַלטער צווישען די גלחים און בישאָפּען און די גרויסע אייגענטימער און גרונדבעזיצער זיינען בעריהמט. די פויפּסטליכע חרמות, וואָס האָבען געדונערט אין דער פערטיידיגונג פון די קירכליכע הכנסות, זיינען ניט וועניגער בעריהמט. אַפילו היינט צו טאָג בעהויפטען נאָך אַליץ די אַר-גאַנען פון דער גאַליצישער קירך, אַז דאָס געזאַהלט וואָס די גיוסטליכע קריגען איז ניט קיין געהאַלט, נאָר אַ שאַדענערזאָץ פאַר די גיטער פון וועלכע זיי זיינען אַמאַל געווען די אייגענטימער, און וועלכע עס האָט ביי זיי אוועקגענומען אין 1789 דער דריטער שטאַנד. די גיוסטליכע ציהען בעסער פאַר צו לעבען אויף דעם רעכט פון הוספה איידער פון דער אַרבייט.

איינע פון די הויפט אורזאַכען פון אירלאַנד'ס אַרימקייט היינט פייגען טאָג איז די אונגעחוייערע הכנסות פון די ענגלישע גיוסטליכע. אַלזאָ, די אונגלויבער און די אַרטאָדאָקסען — די פראַטעסטאַנטען און די אַנתענגער פון פויפּסט — קאָנען ניט רעדען איינע אויף די אַנדערע. זיי האָבען אַלע אַבגעטראַטען פון וועג פון גערעכטיגקייט; זיי האָבען אַלע עובר געווען אויף דעם אַכטען געבאָט פון די עשרת הדברות: „לא תגנוב“.

דער דאָזיגער עלענדער אָבגרונד פאַר אונזער נידערטרעכטיגקייט.

די צווייטע פּאָלגע פון אייגענטום איז דעספּאָטיוזם. און אזוי ווי דער דעספּאָטיוזם איז ענג פּערבונדען מיט דער אידעע פון דער געזעצליכער אויטאָריטעט, וועט זיין גענוג צו דערקלערן די נאַטירליכע אורזאַכען פון דעם ערשטען, וועט זיך במילא אַרויסווייזען דער פּרינציפּ פון דער צווייטער.

וואָס פאַר אַ פּאַרם פון רעגירונג וועט זיין אין דער צוקונפּט? איך הער ווי איינער פון מיינע אינגערע לעזער ענטפּערט: „וואָס הייסט, ווי אזוי קאָנט איהר פּרעגען אזא פּראַגע? איהר זייט דאָך אַ רעפּובליקאַנער!“

— יאָ, אַ רעפּובליקאַנער; אָבער דאָס וואָרט זאָגט גאָרניט. רעספּובליקאַ, ד. ה. די זאַך פון פּובליקום. הייסט עס, יעדער איינער וואָס אינטערעסירט זיך אין עפענטליכע ענינים — קיין חלוק אונטער וואָס פאַר אַ פּאַרם פון רעגירונג — קאָן זיך רופּען רעפּובליקאַנער. אַפילו קעניגע זיינען רעפּובליקאַנער.

— גוט! זיינט איהר אַ דעמאָקראַט?

— ניין.

— וואָס! איהר וואָלט וועלען האָבען אַ מאַנאַרכיע?

— ניין.

— זיינט איהר אַ קאָנסטיטוציאָנאַליסט?

— גאָט בעהיט.

— זיינט איהר, אַלזאָ, אַן אַריסטאָקראַט?

— לנמרי ניט.

— איהר ווילט אַ געמישטע רעגירונג?

— אודאי ניט.

— איז וואָס זיינט איהר דען?

— איך בין אַן אַנאַרכיסט.

— אָה, איך פּערשטעה אייך; איהר זאָגט עס איראָניש. דאָס

איז אַ שטאָך דער רעגירונג.

— ניין, בשום אופן ניט. איך האָב אייך פשוט אויסגעדריקט

מיין ערנסטען און גוט-דיבערגעטראַכטען אני מאמין. אַבוואויל

איך בין אַ שטאַרקער פּריינד פון אַרדננג, בין איך דאָך (אין פּולער

קראַפט פּוּל'ס וואָרט) אַן אַנאַרכיסט. הערט מיר צו.

אין אלע מינים געזעלשאפטליכע חיות, איז די שוואכקייט פון די זינגע זייער פרינציפ פון פאלגען די אלטע, וועלכע זיינען שטארק; און אויס געוועהנהייט, וואס איז ביי זיי א מין געוויסען, בלויבט די מאכט ביי דעם עלטסטען, הגם ער ווערט ענדליך דער שוואכסטער. וואו נאך די געזעלשאפט איז אונטער דער הערשאפט פון א הויפט, איז דער דאזיגער הויפט כמעט אלעמאל דער עלטסטער פון דער מחנה. איך זאג כמעט אלעמאל, ווייל די אוינגעפיהרטע אַרדנונג קאָן אַמאָל ווערן געשטערט דורך געוואלטיגע אויפשטאנדען. די אויטאָריטעט געהט דאָן אַרױבער צו אַנאָר דערן; און ווי זי איז וויעדער אוינגעפיהרט געוואָרן דורך מאַכט, ווערט זי וויעדער אויפגעהאַלטען על פּו געוועהנהייט. ווילדע פּערד געהען אין סטאַדעס; זיי האָבען אַ הויפּט, וועלכער מאַרשירט אין פּאַראַויס בעת זיי פּאַלגען איהם געטרױ, און ער גיט דעם סיגנאַל ווען צו אַנטלויפּען און ווען צו געבען אַ שלאַכט.

„די שעפּס, וואָס מיר האָבען אויפגעהאַדעוועט, געהט אונז נאָך, אָבער זי געהט אונז נאָך צוזאַמען מיט דער סטאַדע, אין וועלכער זי איז געבוירן געוואָרן. זי בעטראַכט דעם מענשען אלס דעם הויפט פון איהר סטאַדע... די הויזליכע חיות בעטראַכטען דעם מענשען אלס אַ מיט גליעד פון זייער געזעלשאַפט. אַלץ וואָס ער דאַרף טהאַן, איז זעהען אַנט גענומען צו ווערן ביי זיי אַלס אַ חבר, דערנאָך ווערט ער שוין גלייך זייער הויפּט, מחמת זיין העכערן פּערשטאַנד. ער ענדערט, אַלזאָ, ניט דעם נאָם טיירליכען צושטאַנד פון די דאָזיגע חיות, ווי בופּאָן האָט געזאָגט. אין געגענטויל, ער געברויכט דעם דאָזיגען נאַטירליכען צושטאַנד פאַר זיינע אויגענע נוצען; מיט אַנדערע ווערטער, ער געפינט געזעלשאַפט - לויכע חיות און מאַכט זיי הויזליך, דורכדעם וואָס ער ווערט זייער חבר און הויפּט. אויף דעם אופן איז די הויזליכקייט פון די חיות בלויז אַ ספעציעלער אומשטאַנד, אַן אויפנאַכע ענדערונג, אַ בעשטימטע פּאַלגע פון זייער געזעלשאַפטליכקייט. אַלע הויזליכע חיות זיינען בטבע געזעלשאַפטליכע חיות...“ (פּלוראַן, „דער קיצור פון פ. קיעוויץ'ס באַכט אַכטונגען“).

די געזעלשאַפטליכע חיות פּאַלגען זייער פיהרער אינכטיניקטיוו; אָבער בעטראַכט נאָך דעם פּאַקט (וואָס קיוויע האָט אויסגעלאָזט), אַז די אויפנאַכע פון דעם פיהרער איז דורכאויס אַן אויפנאַכע פון שכל. דער פיהרער לערנט ניט די אַנדערע זיך צו פּעראייניגען, זיך צונויפצונעהמען אונטער זיין פיהרערשאַפט, פּאַרטצוועצען זייער מין, צו אַנטלויפּען אָדער זיך צו פּערטיידיגען. אויף אַט די אַלע פונקטען פּערשטעהען זיך זיינע אונטערטעניגע אַזוי גוט ווי ער אליין. עס איז אָבער דער פיהרער, וועלכער בעוואָרענט זיי, דורך זיין אַנגעד זאַמעלטער ערפּאַהרונג. אַנטקעגען צופאַלען. ער איז עס, וואָס אין

א שווערער לאגע פערשטארקט ער דורך זיין שכל דעם אלגעמיינעם אינסטינקט; ער איז עס, וואָס טראַכט איבער, בעשליסט און פיהרט. ער איז עס, מיט איין וואָרט, וועמעס אויפגעקלערטע פאָרויכט רענור פירט דעם געוועהנליכען סדר צום וואויל און בעסטען פאר אלעמען.

דער מענש (בטבע א געזעלשאפטליך וועזען) פאָלגט גאנץ נאָר טירליך דעם פיהרער. אין אָנפאנג איז דער פיהרער דער פאָטער, דער פאטריארך, דער עלטסטער; מיט אנדערע ווערטער: דער גוטער און קלוגער מענש, וואָס זיין אויפגאבע בעשטעהט אויסשליס־ליך אין זיין איבערלעגנהייט און אינטעליגענץ. די מענשען־ראסע, ווי אלע אנדערע ראסען פון געזעלשאפטליכע חיות, האָט איהרע אינסטינקטען, איהרע אייגענעווערענע פעהינקייטען, איהרע אלגעמיי־נע אידעען, איהרע קאטעגאָריען פון געפיהל און פערזנלעכע. איהרע פיהרער, געזעצגעבער און קעניגע האָבען קיינמאָל גאָרנישט ערפונדען. גאָרנישט געאהנט, גאָרנישט פאָרגעפיהלט; זיי האָבען נאָר גע־פיהרט די געזעלשאפט לויט זייער ערפאָהרונג, אָבער שטענדיג אין איינקלאנג מיט די אָנגענומענע מיינונגען און גלויבענס.

די פילאָזאָפֿען (אריינטראָגענדיג אין דער מאָראַל און געשיכ־טע זייער פינסטערע און דעמאָגאָגישע שטימונג), וועלכע בעהויפ־טען, אז די מענשליכע ראסע האָט אין אָנפאנג ניט געהאט ניט קיין פיהרער, ניט קיין קעניגע, פערשטעהען גאָרנישט וועגען דער נאָטור פון מענשען. קעניגטום, אבסאָלוטעס קעניגטום איז פונקט אזוי גוט ווי די דעמאָקראַטיע, א פרימיטיווע פאָרם פון רעגירונג. איינע הענדיג, אז אין די עלטסטע צייטען האָבען העלדען, גולנים, אוואַנ־טיריסטען געוואונען קרוינען און זיך געמאַכט פאר קעניגע, האָבען זיי צונויפגעמישט דיזע צוויי זאַכען, קעניגטום און דעספאָטיזם. אָבער קעניגטום הויבט זיך אָן מיט דער בעשאַפונג פון מענשען; עס האָט עקזיסטירט אין דער צייט פון גענאָטיווען קאָמוניזם. דער אלטער העראָאִיזם (און דער דעספאָטיזם וואָס ער האָט מיטגעבראַכט) האָט ערשט אָנגעפאָנגען מיט דער ערשטער ערשיינונג פון דער אידעע פון גערעכטיגקייט, דאָס הייסט מיט דער געוועלטיגונג פון מאַכט. אין דעם מאָמענט וואָס האָט מען אָנגעהויבען צו פערגלייכען די מעלות, און דער שטאַרקער איז געוואָרען דער בעסטער, האָט דער עלטסטער איהם געמוזט אָבטרעטען זיין פלאַץ און דאָס קעניגטום איז געוואָרען דעספאָטיש.

דער ספּאַנטאַנער, אינסטינקטיווער און אזוי צו זאָגען פּיזיאָ-
לאָגישער אורשפּרונג פון דעם קעניגטום, האָט איהם געגעבען שוין
פון אָנפאַנג אָן אן איבערמענשליכען כאַראַקטער. די פעלקער האָ-
בען דאָס צוריקגעפיהרט צו די געטער, פון וועלכע זיי האָבען גע-
מיינט, אז די ערשטע קעניגע שטאַמען אָב. פון דאָנען נעהמען זיך
די געטליכע יחוס-בריעף פון די קעניגליכע פאַמיליען, די געטליכע
פערקערפערונגען, די משיחים-פאַבעלען. פון דאָנען שטאַמט די
דאָקטרין פון געטליכען רעכט, וועלכע האָט נאָך איצטער מאָדנע
פערטיידיגער.

די קעניגע זיינען אין אָנפאַנג געווען געוועהלט, ווייל אין אַ
צייט ווען דער מענש האָט וועניג פּראָדוצירט און גאָרנישט פּער-
מאַנט, איז דאָס אייגענטום געווען צו שוואַך צו שאַפען דעם געראַנק
פון ירושה און צו גאַראַנטירען דעם זוהן זיין פּאַטער'ס כּסא המלוכה.
אַבער אזוי שנעל ווי די פּעלרער האָבען אָנגעהויבען בעאַרבייט צו
ווערן און שטערט זיינען אויפגעבויט געוואָרן, איז יעדע פּונקציע,
ווי אַלעס אַנדערע, געוואָרן אַן אייגענטום, און דאָס ירושה-קעניגטום
און ירושה-כהונה איז געווען דער רעזולטאַט. דער פּרינציפּ פון
ירושה איז אַרײַנגעטראַגען געוואָרן אפילו אין די געוועהנליכסטע
פּראָפּעסיאָנען — אַן אומשטאַנד, וואָס האָט געפיהרט צו קלאַסען-
איינטיילונג, צו דעם שטאַלץ פון ראַנג און די ערנידערונג פון פּראָס-
טען פּאַלס. און דאָס בעשטעטיגט מיין בעהויפטונג וועגען דער
פּערערבונג פון פּאַטער'ס זייט, אז דאָס איז אַ מעטאָדע, וועלכע
קומט בדרך הטבע, ווען עס פּאָדערט זיך אָנצושטעלען אַ ממלא
מקומו אין געשעפט און פּערענדיגען די אַרבייט, וואָס ער האָט
געלאָזען.

פון צייט צו צייט האָט די אמביציע אַרויסגעבראַכט אוורופּא-
מאַרען (מאַכט-פּערכאַפּער) און טהראָן-רויכער, און פּאַלגליך זיינען
אייניגע אָנגערופען געוואָרן קעניגע דורך רעכט, לעגיטימע קעניגע,
און אַנדערע — טיראַנען. אַבער מיר דאַרפען זיך ניט לאָזען נאַרען
פון די נעמען. יעס זיינען געווען אבשייליכע קעניגע און זעהר
ערטרעגליכע טיראַנען. קעניגטום, ווען דאָס איז די איינציג-מעגליכע
פּאַרם פון רעגירונג, מעג אַלעמאָל זיין גוט; געזעצליך איז עס קיינ-
מאָל ניט. ניט ירושה אָדער וואהל אָדער אַלגעמיינע שטיס-דעכט,
אָדער די גוטסקייט פון הערשער און ניט די הייליגונג פון רעליגיאָן

און צייט האָנען מאַכען דאָס קעניגטום געזעצליך. וואָס פאַר אַ פּאַרם עס זאָל ניט אָננעהמען — די מאָנאַרכישע, אַליגאַרכישע אָדער דעמאָקראַטישע — דאָס קעניגטום אָדער די רעגירונג פון מענש איבער מענשען איז אונגעזעצליך און אונזיניג.

כדי צו בעקומען אזוי שנעל ווי מעגליך די העכסטע צופרידענ־שטעלונג פון זיינע בעדערפענישען, זוכט דער מענש אַ לייטונג, אַ פיהרערשאַפט. אין אָנפאַנג איז די דאָזיגע לייטונג פאַר איהם לעבעדיג, אָנזיכטיג, ממשות'דיג. עס איז זיין פּאַטער, זיין האַרד, זיין קעניג. וואָס מעהר אונזוויסענר אַ מענש איז, אַליץ מעהר גע־וואָרכזאָם איז ער און אַליץ מעהר פּאַלישטענדיג איז זיין פּערטרויען אין זיין פיהרער. אָבער אזוי ווי עס איז אַ געזעץ פון דעם מענשען'ס נאַטור צו פּאַלגען די רעגעלען פון פיהרער — דאָס הייסט, צו ענטדע־קען זיי דורך זיין כח פון געדאַנק און שכל — טראַכט ער איבער די געבאָטען פון זיינע פיהרער. אַזא איבערטראַכטונג איז שוין אַ פּראָ־טעסט אנטקעגען אויטאָריטעט, אַן אָנפאַנג פון ניט פּאַלגען. אין דעם מאַמענט, ווען דער מענש זוכט נאָך די מאַטיווען, וואָס לייטען דעם ווילען פון זיין הערשער, — אין דעם מאַמענט רעוואָלוציערע. ווען ער פּאַלגט ניט מעהר דערפאַר ווייל דער קעניג הייסט, נאָר ווייל דער קעניג בעווויזט דעם שכל פון זיינע געבאָטען, דאַן קאָן מען זאָגען, אַז ער אַנערקענט שוין מעהר ניט קיין אויטאָריטעט, און אַז ער איז שוין געוואָרן זיין אייגענער קעניג. וועה צו דעם, וואָס וועט וואַגען איהם צו בעפעהלען און אָנגעבען אַלס זיין אויטאָריטעט בלויז די שטימע פון אַ מאַיאָריטעט; וואָרים פריהער אָדער שפע־טער וועט די מינאָריטעט ווערן די מאַיאָריטעט, און דער אונפאַר־זיכטיגער דעכפּאַט וועט אַרונטערגעוואָרפען ווערן און זיינע געזעצען וועלען פּעריכטעט ווערן.

אין דעם ערך וואָס די געזעלשאַפט ווערט אַליץ אויפגעקלערטער, ווערט די קעניגליכע אויטאָריטעט אַליץ וועניגער. דאָס איז אַ פּאַקט, וואָס ווערט בעשטעטיגט פון דער גאַנצער געשיכטע. בעת די פּעלקער ווערן ערשט געבוירן, דענקען און טראַכטען די מענשען אָהן ערפּאָלג. אָהן מעטאָדען, אָהן פּרינציפען און ניט־וויסענדיג ווי צו געברויכען זייער פּערשטאַנד, קאָנען זיי ניט אורטיילען אויף וויפיעל זייערע שלוסען זיינען גערעכט. דאַן איז די אויטאָריטעט פון די קעניגע געוואַלדיג גרויס, ווייל זיי האָבען ניט ערוואָרבען קיין וויסענ־

שאפט, מיט וועלכער צו שטעלען זיך אנטקעגען. ביסלעכווייז
 אָבער ברענגט זייער ערפאָהרונג געוועהנהייטען, וועלכע ענטוויקלען
 זיך אין מנהגים; די מנהגים ווערן דאָן פאָרמולירט אין כללים,
 וואָס ווערן אויפגעשטעלט אַלס פּרינציפען — אין קורצען, זיי קריגען
 די פאָרם פון געזעצען, צו וועלכע דער קעניג, דאָס לעבעדיגע געזעץ,
 מוז זיך בויגען. עס קומט אַ צייט ווען די מנהגים און געזעצען
 זיינען אזוי צאָהלרייך, אז דער ווילען פון הערשער איז אזוי צו
 זאָגען אַרומגעפלאַכטען פון דעם פאָלק'ס ווילען; און בעת ער
 נעהמט אויף די קרוין מוז ער שווערן, אז ער וועט רעגירן אין אייני-
 קלאַנג מיט די איינגעפיהרטע מנהגים און זיטען, און אז ער איז ניט
 מעהר ווי די עקזעקוטיווע מאַכט פון דער געזעלשאַפט, וואָס איהער
 געזעצען ווערן געמאַכט אונאַבהענגיג פון איהם.

ביז צו דעם פונקט ווערט אלץ געטהאָן אינסטינקטיוו און אזוי
 צו זאָגען אונבעוואוסטזיניג; זעהט אָבער וואו אָט די בעוועגונג
 מוז זיך ענדיגען.

דורך זעלבסט־בעלעהרונג און דער ערווערבונג פון אירען בע-
 קומט ענדליך דער מענש די אידעע פון ווי ס'ענשאַפט, ד. ה.
 פון אַ סיסטעם פון וויסען, וואָס איז אין האַרמאָניע מיט דער ווירק-
 ליכקייט פון די זאכען, און וואָס ווערט גענומען פון בעאַבאַכטונג.
 ער זוכט נאָך די וויסענשאַפט אָדער דעם סיסטעם פון די אונבעלעבטע
 זאכען, דעם סיסטעם פון אָרגאַנישע קערפער, דעם סיסטעם פון
 מענשליכען גייסט און דעם סיסטעם פון דעם אַניווערזום — איז
 פאַרוואָס זאָל ער אויך ניט זוכען דעם סיסטעם פון דער געזעלשאַפט ?

ווען אָבער ער האָט געגרייכט די דאָזיגע הויך, בעגרייפט ער, אז די
 פאָליטישע וואַרהייט, אָדער די וויסענשאַפט פון דער פאָליטיק,
 עקזיסטירט גאַנץ אונאַבהענגיג פון דעם ווילען פון די הערשער,
 ווי פון די מיינונגען פון מאַיאָריטעטען און די פאָלקסטימליכע גלויב-
 בענס — אז די קעניגע, מיניסטאַרען, מאַגיסטראַטען און פעלקער,
 אַלס ווילענס, האָבען קיין פערבינדונג ניט מיט דער וויסענשאַפט
 און האַרפען ניט גענומען ווערן אין אָנבעטראַכט. ער בעגרייפט אין
 דערזעלכער צייט, אז אויב דער מענש ווערט געבוירן אַ געזעלשאַפט
 ליך וועזען, הערט די אויטאָריטעט פון זיין פאָטער אויף אין דעם
 טאָג, ווען זיין גייסט איז שוין אויסגעבילדעט און זיין ערציהונג
 איז פערענדיגט, און ער ווערט זיין פאָטער'ס חבר; אז זיין אמת'ער

פיהרער און זיין קעניג איז די בעוויזענע ווארהייט; אז פאליטיק איז א וויסענשאפט, ניט א ביטרער שפיצעל; און אז די אויפגאבע פון דעם געזעצגעבער ווערט רעדוצירט אין א לעצטען אנאליז צו דעם מעטאדישען זוכען נאך דער ווארהייט.

אָט אזוי שטעהט אין א געגעבענער געזעלשאפט די אויטאָ-ריטעט פון מענשען איבער מענשען אין א אומגעקעהרטער פראָפאָר-ציע צו דער שטופע פון אינטעלעקטועלער ענטוויקלונג, צו וועלכער די געזעלשאפט איז געקומען; און דער וואהרשיינליכער דויער פון דער דאָזיגער אויטאָריטעט קאָן אויסגערעכענט ווערן לויט דעם מעהר אָדער וועניגער אַלגעמיינעם פערלאַנג נאָך אַן אמת'ער רעגירונג, ד. ה. נאָך אַ וויסענשאַפֿטליכער רעגירונג. און פונקט אזוי ווי דאָס רעכט פון מאכט און דאָס רעכט פון כיטרעקייט טרעט צוריק פאַר דעם שטענדיגען אַנקומען פון גערעכטיגקייט און מוז ענדליך אויס-געלאָשען ווערן אין גלייכהייט, אזוי אויך גיט נאָך די הערשאַפט פון ווילען דער הערשאַפט פון פערשטאנד און מוז ענדליך זיך פער-לירען אין דעם וויסענשאַפֿטליכען סאָציאַליזם. אַייגענטום און קעניגטום צופאַלען אין שטיקלעך פון זינט די וועלט האָט זיך אָנגע-פאַנגען. אזוי ווי דער מענטש זוכט גערעכטיגקייט און גלייכהייט, אזוי זוכט די געזעלשאַפט אָרדנונג אין דער אַנאַרכיע.

א נ א ר כ י ע — אָהן אַ האַרר, אָהן אַ הערשער*) — דאָס איז די פאָרם פון רעגירונג, צו וועלכער מיר דערנעהנטערן זיך יעדען טאָג, און וועלכע מיר שטעלען זיך פאַר, מחמת אונזער געוועהנ-הייט אָנצונעהמען אַ מענשען פאַר אונזער רעגעל און זיין ווילען אַלס געזעץ, אַלס די העכסטע אונאַרדנונג און דעם אויסדרוק פון כאָאָס. מען דערצעהלט, אז אַ פאַריזער בורזשואַ, אין 17טען י. ה., האָט זיך אזוי פער'חרושט, ווען ער האָט געהערט, אז אין ווענעדיג איז ניטאָ קיין קעניג, אז ער איז שיער ניט געשטאַרבען פאַר געלעכטער, הערענדיג נאָר וועגען אַזאַ משונה'לעכערליכער זאַך. אָט אזוי שטאַרט איז אונזער פאַראורטייל. אַלע, וויפיעל מיר זיינען, ווילען מיר אַ פיהרער אָדער פיהרערס; און אָט האַלט אידן אין האַנד אַ בראָ-

*) געוועהנליך ווערט פערטוישט דאָס וואָרט „אַנאַרכיע“ אַלס אָהן פרינציפען, אָהן רעגעלען; דעריבער איז עס בעטראַכט געוואָרן ווי עס וואָלט געהאַט דיזעלבע בעדייטונג ווי „אונאַרדנונג“.

טיר, וואָס איהר פערפאַסער, אן אייפריגער קאָמוניסט, טרוימט ווי אַ צווייטער מאַראַט, פון אַ דיקטאַטור. די פּאָרטגעשריטענסטע צוויי-שען אונז זיינען די, וועלכע ווילען די מעגליך־גרעסטע צאָהל הער-שער — זייער הייסעסטער וואונש איז, אז די גאַנצע נאַציאָנאַל-גוואַרדיע זאָל קיניגען איבער אונז. באַלד וועט איראָי אימיצער, וואָס איז אייפערזוכטיג אויף דער בירגערליכער מיליז, זאָגען אז יעדער איז אַ קעניג. אָבער ווען ער וועט האָבען אָנגערעדט, וועל איך פון מיין זייט זאָגען: „קיינער איז ניט קיין קעניג; מיר זיינען, צי מיר ווילען עס, צי ניט, אלע הברים.“ יעדע פראַגע פון דער אינערליכער פּאָליטיק מוז בעשלאָסען ווערן דורך דער סטאַטיסטיק פון די לאַקאַלע ראַיאָנען; יעדע פראַגע פון אויסערליכער פּאָליטיק איז אַ זאַך פון אינטערנאַציאָנאַלער סטאַטיסטיק. די וויסענשאַפט פון רעגירונג געהערט מיט רעכט צו איינער פון די סעקציעס פון דער אַקאַדעמיע פון וויסענשאַפטען, און איהר בעשטענדיגער סעק-רעטער דאַרף זיין דער פרעמיער־מיניסטער; און אזוי ווי יעדער בירגער מעג אַררעסירען אַ מעמבאַר צו דער אַקאַדעמיע, איז יעדער בירגער אויף דעם אופן אַ געזעץ־געבער. אָבער אזוי ווי קיינעמס מיינונג האָט ניט קיין ווערטה, ביז וואָגען עס ווערט ניט בעוויזען, אז זי איז דער אמת, קאָן קיינער ניט אויפשטעלען זיין ווילען אַנשטאָט דעם פערשטאַנד — איז קיינער ניט קיין קעניג.

אַלע פראַגען פון געזעצגעבונג און פּאָליטיק זיינען פראַגען פון וויסענשאַפט, ניט פון סתם אַ מיינונג. די געזעצגעבענדע מאַכט געהערט נאָר דעם פערשטאַנד, וואָס געפינט אויס די וואַרהייט מעטאָדיש און בעוויזט עס. ערלויבען אירגענד וועלכער מאַכט דאָס רעכט צו וועטאָאירען אָדער סאַנקציאָנירען אַ געזעץ איז דער לעצ-טער גראַד פון טיראַניי. גערעכטיגקייט און געזעצליכקייט זיינען זאַכען, וואָס זיינען פונקט אזוי אונאַבהענגיג פון אונזער צושטי-מונג, ווי אַ מאַטעמאַטישע וואַרהייט. צו קאָנען אונז צווינגען זיי אָנצונעהמען, דאַרפען זיי נאָר אונז ווערן בעקאַנט; כדי זיי זאָלען זונז ווערן בעקאַנט, דאַרף מען זיי נאָר בעטראַכטען און שטודירען. וואָס, אַלזאָ, איז דאָס פּאָלק, אויב עס איז ניט דער הערשער — אויב עס איז ניט דער קוואַל פון דער געזעצגעבענדער מאַכט? דאָס פּאָלק איז דער בעשיצער פון געזעץ — דאָס פּאָלק איז די ע ק ז ע ק ו ט י ו ו ע מ א כ ט. יעדער בירגער מעג זאָגען:

דאָס און דאָס איז ריכטיג; דאָס און דאָס איז גערעכט; אָבער זיין מיינונג קאָנטראַלירט קיינעם ניט א חוץ איהם אליין. כדי אז די וואַרהייט, וואָס ער פראַקלאַמירט, זאָל ווערן א געזעץ, מוז עס אנערקענט ווערן. און וואָס מיינט עס אנערקענען א געזעץ? דאָס מיינט צו בעשטעטיגען א מאַטעמאָטישע אָדער פילאָזאָפישע רעכע־נונג; דאָס מיינט, וויעדערהאַלען אן עקספּערימענט, בעאַבאַכטען אן ערשיינונג, פעסטשטעלען א פאַקט. נאָר דאָס פאַלק האָט א רעכט צו זאָגען: „זאָל עס ווערן בעקאַנט און אזוי בעשטימט“.

איך בין מודה, אז דאָס איז אן איבערקעהרעניש פון די אַנ־גענומענע אידעען, און אז עס זעהט אויס ווי איך פרוביר רעוואָלוציאָנירען אונזער פאַליטישען סיסטעם; איך בעט אָבער דעם לעזער איינזעהן, אז וויבאַלד איך האָב אָנגעפאַנגען מיט א פאַראַדאָקס, מוז איך, אויב איך דענק לאַגיש, בעגעגענען פאַראַדאָקסען אויף יעדען טריט, און מוז ענדיגען מיט פאַראַדאָקסען. איבעריגענס זעה איך ניט, ווי אזוי די פרייהייט פון די בירגער קאָן געשטעלט ווערן אין געפאַהר, ווען מען גיט איבער אין זייערע הענט, אַנשטאָט די פּעדער פון געזעצגעבער, דעם שווערד פון געזעץ. אַזוי ווי די עקזעקוטיווע מאַכט געהערט אייגענטליך צו דעם ווילען, קאָן עס ניט אָנפּערטרויט ווערן צו צופיעלע בעפאַלמעכטיגטע. דאָס איז די אמת'ע הערשאַפט פון פאַלק*.)

(* אויב אזוינע אידעען וועלען ווען עס איז אַרױנגעשפּאַרט ווערן אין די מוחות פון פאַלק, וועט עס זיין דורך דער יעפרעוואַנטאָטיווער רע־גירונג און דער טיראַניו פון די רעדנער. אַמאָל זיינען וויסענשאַפּט, געדאַנק און רייד בעצױבענט געוואָרן דורך דעמוקלעכען אויסדרוק. כדי צו בעצױבענען א געדאַנקען־רייכען און געלעהרטען מענשען, פּלעגט מען זאָגן: „ער איז אַ מענטש, וואָס איז פּלינק אויף רעדען און מעכטיג אין בעשפּרעכען א ענין.“ אַ לאַנגע צױט איז רעדען געווען אונטערשיידט אויף אַן אַבסטראַקטען אופן פון וויסענשאַפּט און פּערזאָנפּט. ביסלעכווייז ווערט די דאָזיגע אַבסטראַקציע אַ ווירקליכקױט, ווי די לאַגיקער זאָגען, אין געזעלשאַפּט; אַזוי אַז הױנט האָבען מיר פּערשיידענע סאַרטען גע־לעהרטע, וועלכע רעדען ווינציג־וואָס, און רעדנער, וועלכע זױנען אַפּילו ניט קױן געלעהרטע אין דער וויסענשאַפּט פון רעדען. אַזוי איז אַ פּילאָזאָף ניט מעהר אַ געלעהרטער, ער איז אַ רעדנער. געזעצגעבער און פּאַעטען זױנען אַמאָל געווען טיעפּווינגע און ערהאַבענע באַראַקטערען, איצט זױנען זײ רעדנער. אַ רעדנער איז אַ קלױנגענדער גלאַק, וואָס דער קלענסטער שטױם איז גענוג צו מאַכען זײ זאָל זיך בע־

דער אייגענטימער, דער רויבער, דער העלד, דער הערשער — די אלע טיטלען האָבען אין בעדייטונג — צווינגט אַרויף זיין ווילען ווי אַ אנגעזיג און ליידיג נישט קיין ווידערשפרוך און קיין קאָנטראָל; דאָס הייסט, ער פּרעטענדירט צו זיין די געזעצגעבענדע און עקזעקוטיווע מאַכט אין איינעם. דערײַבער קאָן די אויפשטעלונג פון דעם וויסענשאַפטליכען און אמת'ן געזעץ אנשטאָט דעם קעניגליכען ווילען, נאָר דורכגעפיהרט ווערן דורך אַ שרעקליכען קאָמפּ. נאָך דעם פּאַקט פון אייגענטום איז אָט דער איבערבייט דער שטאַרקסטער עלעמענט אין געשיכטע, דער פּרוכטבאַרסטער קוואַל פון פּאַרליטישע בעוועגונגען. די ביישפּיעלען דערצו זיינען צופיעל און ציראויפּפאַלענד, מען זאָל זיי דאַרפּען דאָ אויסרעכענען.

אַלזאָ, אייגענטום מוז נויטיגערווייז אַרויסברענגען דעספּאַרטיזם — די רעגירונג פון קאַפּריו, די הערשאַפט פון אויסגעלאַסענע תענוגים. עס איז אזוי קלאָהר, אז דאָס איז דער עצם פון אייגענטום, אז כדי צו זיין איבערצייגט דעריין, דאַרף מען נאָר געדענקען וואָס אייגענטום איז און בעמערקען, וואָס עס קומט פּאַר אַרום אונז. אייגענטום איז דאָס רעכט צו געבן און נעמען און מיט אַ ברויכען. אויב, אַלזאָ, רעגירונג איז עקאָנאָמיע — אויב איהר ציוועק איז די פּראָדוקציע און דער קאָנום און די פּערטיילונג פון אַרבייט און פּראָדוקטען — איז ווי אזוי איז מעגליך רעגירונג כל זמן עס עקזיסטירט אייגענטום? און אויב גיטער זיינען אייגענע-מום, איז פּאַרוואָס זאָלען די אייגענטימער נישט זיין קיין קעניגע, און דעספּאַטישע קעניגע דערצו — קעניגע לפי ערך פון זייער פּער-מענען? און אויב יעדער אייגענטימער איז אַ הערשענדער פּריץ אין דעם קרייז פון זיין אייגענטום, אַן אַבסאָלוטער קעניג איבער זיין גאַנצער טעריטאָריע, איז ווי אזוי קאָן אַ רעגירונג פון אייגענ-טימער זיין עפעס אַנדערש ווי כאָאָס און אַנאָרדנונג?

וועגען אַהן אויפּהער. ביים רעדנער איז דער פּלוס פון ווערטער אַלע מאָל אין אַ דירעקטער פּראָפּאָרציע צו דער אַרומקייט פון געדאַנק. די רעדנער רעגירען די וועלט; זיי פּערטומלען אונז, זיי לאַנגוויילען אונז, זיי ערגערן אונז. זיי זויגען אונזער בלוט און לאַכען פון אונז. וואָס געהערט די געלעהרטע — זיי שוויגען: ווען זיי ווילען עפעס זאָגען, האַקט מען זיי גלויב אָב. זאָלען זיי שרייבען.

§ 3. בעשטימונג פון דער דריטער סאציאלער פארם. שלום.

קאמוניזם זוכט גלייכהייט און געזעץ. אייגענטום, וואָס איז געבוירן פון דער הערשאפט פון שכל און פון דעם געפיהל פון פערזענליכען ווערט, וויל מעהר ווי אלץ זעלב-שטענדיגקייט און לסייערד'דיגע איינטיילונג.

דער קאמוניזם אָבער, וואָס געהמט אָן על פי טעות די איינטיילונג פארמיגקייט פאר געזעץ און די ניוועלירונג פאר גלייכהייט, ווערט טיראניש און אומגערעכטיג. דאָס אייגענטום מיט זיין דעספאָטיזם און זיינע אָנגרייפונגען צייגט זיך באַלד אַרויס אַלס אַן אונטער-דריקענדע און אַנטי-געזעלשאַפטליכע מאַכט.

די כּונות פון קאמוניזם און אייגענטום זיינען גוטע, זייערע רעזולטאַטען זיינען שלעכטע. פאַרוואָס? ווייל זיי זיינען ביידע בעגרעניצט און יעדער פון זיי לאָזט אויס פון בעטראַכט צוויי עלע-מענטען פון געזעלשאַפט. קאמוניזם פּערוואַרפט די זעלבסטשטענדיגקייט און די לפייערד'דיגע איינטיילונג; אייגענטום שטעלט ניט צופריעדען די גלייכהייט און דעם געזעץ.

ווען מיר זאָלען זיך אָבער פאַרשטעלען אַ געזעלשאַפט, וואָס איז געבויט אויף אָט די פיער פּרינציפען: גלייכהייט, געזעץ, זעלבסטשטענדיגקייט און לפייערד'דיגקייט, דאן וועלען מיר גע-פינען: —

1. אַז די גלייכהייט, וועלכע בעשטעהט נאָר אין גלייכהייט פון בעדינגונגען, ד.ה. פון די מיטלען, און ניט אין גלייכהייט פון וואוינלויין — וואָס

עס איז די אויפגאבע פון די ארבייטער זיך אליין צו פערשאפען, ווען זיי האָבען גלייכע מיטלען — פערלעצט בשום אופן ניט די גערעכטיגקייט און דעם יושר.

2. אַז געזעץ, וואָס קומט אַרויס פון וויסען די פאַקטען און, וואָס איז פאַלגליך בעגרינדעט אויף דער נויטווענדיגקייט פון דער זאך גופא, קומט קיינמאָל ניט אין אַ צוזאַמענשטויס מיט זעלבסטשטענדיגקייט.

3. אַז די אינדיווידועלע זעלבסטשטענדיגקייט, אָדער די אויסגאַמיע פון דעם אייגענעם פערשטאַנד, וואָס נעהמט זיך פון דעם אונטערשייד אין טאַלאַנט און פעהיגקייט, קאָן אָהן געפאַהר עקזיסטירען אין די גרעניצען פון געזעץ.

4. אַז די לפי-ערך'דיגע איינטיילונג, וואָס איז ערלויבט נאָר אין דעם קרייז פון שכל און געפיהל, אָבער ניט כּנוגע מאטעריעלע זאַכען, קאָן אָכגעהיט ווערן ניט פערלעצענדיג די גערעכטיגקייט און סאַציעלע גלייכהייט.

אַט די דריטע פאַרם פון געזעלשאַפט, דעם סינטעז פון קאָמוניזם און אייגענטום, רופען מיר אָן פרייהייט. (ליבערטי*)

בעשטימענדיג די נאַטור פון פרייהייט, פערזאייניגען מיר ניט קאָמוניזם און אייגענטום, ווי עס וואָלט נאָר קיין חלוק ניט געווען צווישען זיי; דאָס וואָלט געווען אַן אונזיניגער עקלעקטיציזם. מיר זוכען על פי אַנאַליז אין יעדערן פון זיי יענע עלעמענטען, וועלכע זיינען אמת און האַרמאָניזירען מיט די געזעצען פון דער נאַטור און פון דער געזעלשאַפט, אויסלאָזענדיג די איבעריגע נאָר איינציג נאַנצען; און דער רעזולטאַט גיט אונז דעם געהעריגען אויסדרוק פון דער נאַטירליכער פאַרם פון דער מענשליכער געזעלשאַפט, מיט איין וואָרט — פרייהייט. - 15/1 זי גרוס האלף זי 21/11/11

(* ליבערטאַט, ליבערראַיע, ליבראַטיאָ, ליבראַ — פרייהייט, בעפרייען, גלייכגעוויכט, וואָג, זיינען ווערטער וואָס האָבען איין אָבשטאַמונג. פרוי-הייט איז דאָס גלייכגעוויכט פון רעכטען און פליכטען. מאַכען אַ מענשען פרוי, הייסט באַלאַנסירען איהם צוגלייך מיט אַנדערע, שטעלען איהם אויף זייער גראַד.

Handwritten notes at the bottom of the page, including the word "self" and various symbols and numbers.

געזעלשאפט, און ווען עס איז ניטאָ קיין נלייכהייט, איז ניטאָ קיין געזעלשאפט.

פרייהייט איז אנארכיע, ווייל עס לאָזט ניט צו די רענירונג פון ווילען, נאָר בלויז די אויטאָריטעט פון געזעץ, ד. ה. פון נויט ווענדיגקייט. *צו פון - גלייכע פרייהייט און*
פרייהייט איז אונענדליכע פערשיידענארטיגקייט, ווייל זי רעספעקטירט אלע ווילענס אין די גרעניצען פון געזעץ.

פרייהייט איז לפי-ערך-דינגיקייט, ווייל זי דערלאָזט דעם מענש-ליכסט-גרעסטען רוים פאר דער אמביציע פון פעהיגיקייט און דעם וועט-אויפער נאָך רוהם. *גוטע זאכן פון געזעץ און אונזער*

מיר קאָנען איצטער זאָגען מיט די ווערטער פון מ. קווען: „אונזער פרינציפ איז אמת; ער איז גוט, ער איז געזעלשאפטליך; לאַמיר זיך ניט שרעקען צו ציהען פון איהם אלע קאָנסעקווענצען.“

די געזעלשאפטליכקייט אין מענשען, וואָס ווערט גערעכט-טיגיקייט דורך רענקען, יושר דורך אַ צונויפשטעלונג פון פעחיגיקייטען, און וואָס האָט פרייהייט פאר איהר פאָרמולע, איז דער אמת'ער יסוד פון מאָראַל — דער פרינציפ און דער רענ-לאַטאָר פון אלע אונזערע מעשים. דאָס איז די אוניווערזאלע בעוועגיקראַפט, וועלכע די פילאָזאָפיע זוכט, וואָס די רעליגיאָן פערשטאַרקט, וואָס דער ענאָאיזם גראַבט אונטער, און וועמעס פלאַץ די ריינע פערנונט קאָן קיינמאָל ניט פערנעהמען. פליכט און רעכט ווערן געבוירן פון נויט, וועלכע איז בנוגע צו אויסערליכע זאַכען אַ רעכט און בנוגע צו אונז אליין אַ פליכט.

עסען און שלאָפען איז פאר אונז אַ נויט. עס איז אונזער רעכט צו בעמוכטען די דאָזיגע זאַכען, וואָס זיינען נויטיג פאר אונזער נאהרונג און רוה. עס איז אונזער פליכט צו געברויכען זיי, ווען די נאַטור פאָדערט עס.

מיר האָבען נויטיג צו אַרבייטען כדי צו לעבען. אַרבייטען איז אַי אונזער רעכט, אַי אונזער פליכט. *און אונזער פליכט - און אונזער*
עס איז נויטיג ליַעב צו האָבען אונזערע ווייבער און קינדער. עס איז אונזער פליכט זיי צו בעשיצען און אויסהאַלטען. מיר האָבען אַ רעכט נעליַעבט צו ווערן מעהר איידער אלע אַנדערע.

עהעטרייהייט איז גערעכטיגקייט. אונטרייהייט איז א געזעל-
שאפטליכער פערברעכען. - *האן נישט געטאן נישט נישט?*

מיר האָבען נויטיג אויסצוטוישען אונזערע פראָדוקטען אויף
אנדערע פראָדוקטען. עס איז אונזער רעכט אז אָט דער אויסטויש
זאָל זיין אָן אויסטויש פון גלייכווערטהיגע פראָדוקטען (פון עקווי-
וואַלענטען), און אזוי ווי מיר קאָנזומירען איידער מיר פראָדוצירען,
דאָרף עס זיין אונזער פליכט, אויב מיר זאָלען קאָנען קאָנטראָלירען
די זאך, אַכטונג צו געבען, אז אונזער לעצטער פראָדוקט זאָל פאָל-
גען אונזער לעצטען קאָנזום. זעלבסטמאָרד איז אַ שווינדלערישער

באנקראַט. - *וויסן דו לויט די געזעצן פון אונזער*

עס איז אונז נויטיג צו לעבען לויט די געבאָטען פון אונזער
שכל. עס איז אונזער רעכט אויפצוהאלטען אונזער פרייהייט. עס
איז אונזער פליכט צו רעספעקטירן די פרייהייט פון אנדערע.

מיר נויטיגען זיך אין דער אנערקענונג פון אונזערע מיט-
מענשען. עס איז אונזער פליכט צו פערדיענען זייער לויב. עס
איז אונזער רעכט געארטיילט צו ווערן לויט אונזערע טהאטען.

פרייהייט איז ניט געגען די רעכט פון ירושה און אַבזאָגען
בצואה. זי בענוגענט זיך מיט ניט דערלאָזען קיין פערלעצונגען
פון דער גלייכהייט. זי זאָגט אונז: „קלייבט זיך אויס פון צוויי
ירושות, אָבער נעהמט ניט צו ביידיען“. אונזער גאנצע געזעצנע-
בונג בנוגע די איבערגעבונגען, אַבזאָגונגען און אננעהמונגען פון
נחלות, מוז איבערגעארבייט ווערן.

פרייהייט העלפט דעם אייפער אריבערצושטייגען דעם אנדערן,
אנשמאָט צו פערניכטען אזא אייפער. אונטער געזעלשאַפטליכער
גלייכהייט בעשטעהט דער דאָזיגער אייפער אין דורכפיהרען זאָכען
אונטער גלייכע בעדינגונגען; דער שכר פון דער אייפריגער

ארבייט איז די ארבייט גופא. קיינער לייזט ניט פון דעם נצחון. 7.

פרייהייט אַפלאָדירט די זעלבסטאַפּפערונג און שעצט זי מיט
איהרע שטימען, זי קאָן אָבער אויסקומען אָהן איהר. גערעכטיג-
קייט אַליין איז גענוג אויפצוהאלטען דאָס געזעלשאַפטליכע גלייכ-
געוויכט זעלבסטאַפּפערונג מיינט טהאָן מעהר וויפיעל די פליכט

פאָדערט, טהאָן לפנים משורת הדין. גליקליך פונדעסטוועגען איז דער מענש, וואָס קאָן זאָגען: „איך אָפּפער זיך“*).

פרייהייט איז בעצם אַן אָרגאַניזירענדע קראַפּט. כדי צו זיכערן די גלייכהייט צווישען מענשען און פריעדען צווישען מעלקער, מוז די אַגריקולטור און אינדוסטריע, די צענטערס פון בילדונג, מסחר און פאַרראַטה זיין פערטיילט לויט דער קלימאַטישער און געאָגראַפֿישער לאַגע פון לאַנד, לויט דער נאַטור פון די פּראָדוקטען, דעם כאַראַקטער און נאַטירליכע פּעהיגקייטען פון די איינוואוינער א. א. וו. אין אַזוינע גערעכטע, קלוגע, האַרמאָנישע פּראָפּאַרציעס, אַז עס זאָל אין ערגעץ קיינמאַל ניט זיין ניט קיין איבערפלוס און ניט קיין דוחק, סיי אין בעפעלקערונג, סיי אין פּערברויך און פּראָדוקטען. אַט דאָ פּאַנגט זיך אָן די וויסענשאַפּטליכקייט פון עפענט־ליכען און פּריוואַטען רעכט, די אמת'ע פּאָליטישע עקאָנאָמיע. די יוריסטען, וועלכע זיינען שוין בעפרייט פון די פּאַלשע פּרינציפען פון אייגענטום, מוזען פון איצט אָן בעשרייבען די נייע געזעצען און ברענגען פריעדען אויף דער ערד? קיין וויסען און זשעניע

(* אין אַ מאַנאַטליכער שריפט, וואָס איז ניט לאַנג ערשינען אונטער נאָמען „ל'עגאַליטער“, ווערט די זעלבסטאַפּפּערונג אויסגעשטעלט אַלס אַ פּרינציפּ פון גלייכהייט. דאָס איז אַ פּערווירונג פון אידעען. זעלבסטאַפּפּערונג, פאַר זיך גענומען, איז די לעצטע שטופּע פון אונגלייכהייט. זוכען גלייכהייט אין זעלבסטאַפּפּערונג מיינט מודה זיין, אז די גלייכהייט געהט להיפּך צו דער נאַטור. גלייכהייט מוז זיין געבויט אויף גערעכטיגקייט. אויפ'ן שטרענגען רעכט, אויף די פּרינציפען, אויף וועלכע דער אייגענטימער אַליווין שטיצט זיך, אַנדערש וועט זי קיינמאַל ניט עקזיסטירען. זעלבסטאַפּפּערונג איז העכער פאַר גערעכטיגקייט; מען קאָן זי אָבער ניט אַרויפלעגען ווי אַ געזעץ, ווייל די נאַטור פון דער זאַך איז, אַז עס קאָן דערמאָר ניט זיין קיין בעלויבונג. עס איז אמת טאַקע ווייניגענסווערט, אַז יעדער איינער זאָל איינזעהן די נויטיגקייט פון זעלבסטאַפּפּערונג, און די אידעע פון „ל'עגאַליטער“ איז אַ פאַרטרעפליכער ביי־שפיעל. ליידער קאָן עס אָבער ניט האַבען קיין ווירקונג. וואָס אין דער אמת'ן וואָלט איהר געקאָנט ענטפערן, ווען איינער זאָגט אויך: „איך וויל זיך ניט אָפּפערן“? דאַרף מען איהם צווינגען צו אָפּפערן זיך? ווען זעלבסטאַפּפּערונג איז געצוואונגען, ווערט עס אונטערדריונג, שקלאַפּעריי, עקספּלואַטאַציע פון איין מענשען דורך דעם אַנדערן. אַט אַזוי האָט דער פּראָלעטאַריאַט זיך געאַפּפּערט צום אייגענטום.

פעהלט זיי ניט; דער פונדאמענט איז שוין פאר זיי אויסגעלעגט*). אײך האָב געענדיגט מיין אויפגאבע; דאָס אייגענטום איז בעזיענט און וועט שוין קיינמאָל ניט אויפשטעהן קיין תּחית המתים. וואו נאָר אָט די אָבהאַנדלונג וועט געלעזען און דיסקוטירט ווערן,

* פּוריע'ס תּלמידים האָבען מיר שוין לאַנג אויסגעוויזען צו זיין די פּאַרטנעריטענסטע פּון אַלע מאָדערנע סאָציאָליסטען, און כּמעט די איינציגע וואָס פּערדינענען דעם נאָמען. ווען זיי וואָלטען פּערשטאַנען דעם כאַראַקטער פּון זייער אויפגאבע, וואָלטען גערעדט צום פּאַלק, געוועקט זייערע סיסטעמען, און געשוויגען ווען זיי האָבען ניט פּערשטאַנען; ווען זיי וואָלטען ניט געהאַט אזוינע משונה'דיגע פּרעטענזיעס און וואָל-טען אַרויסגעצייגט מעהר אַכטונג פּאַר דעם פּאַלק'ס פּערשטאַנד — דאָן וואָלט אפשר, א דאנק זיי, די רעפּאַרם געמאַכט פּאַרטשריט. פּאַרוואָס אָבער בויגען אָט די ערנסטע רעפּאַרטער זייערע קעפּ צו מאַכט און רייכ-טום — ד. ה. צו אַלץ, וואָס איז אַנטי-רעפּאַרמאַטאָריש? ווי אזוי זעהען זיי ניט, אין אַ צייט-אלטער פּון דענקען, אָו די וועלט מוז בעקעהרט ווערן דורך בעווירטען, ניט דורך לעגענדען און אַלעגאָריען? זיי, די טויט-פּינד פּון ציוויליזאַציע, פּאַרוואָס געהמען זיי פּון איהר די שעדליכ-סטע פּון איהרע פּרובּמען — אייגענטום, אונגלויכהייט און פּערמעגען און ראַנג, דאָס פּרעסען און זויפען, קעבס-זוויבעריי, פּראַסטיטוציע, און אײך ווייס וואָס נאָך, די שוואַרצע קונסט, מאַגיק און כּשוף? פּאַרוואָס פּערדאָ-טען זיי נאָכאַנאַנד די מאַראַל, די מעטאָפּיזיק און פּסיכאָלאָגיע, ווען זייער גאַנצער סיסטעם בעשטעהט פּון דעם מיסברויך פּון די דאָזיגע וויסענשאַפֿט-טען, וועלכע זיי פּערשטעהען ניט? פּון וואָנען געהמט זיך זייער מאַניאַ צו פּערגעטערן אַ מענטשען אין די שטאַרקסטע אויסדרוקען, וואָס זיינען ווען עס איז געברויכט געוואָרען, וועמעס הויפט פּערדיינעסט בעשטעהט אין דעם, וואָס ער רעדט אונזיין וועגען זאַכען, וועמעס נעמען ער ווייס אַפּילו ניט? ווער עס גלויבט אין דער אונפעהלכאַרקייט פּון אַ מענטשען, ווערט דערמיט אַליין אונפעהיג צו לערנען אַנדערע. יעדערער וואָס פּערלויקענט זיין אייגענעם פּערשטאַנד, וועט כּאלד פּערבאַטען דעם פּרינציפּ געדאַנק. די פּאַלאַנסטעריער וואָלטען עס געוויס געמאַן, ווען זיי האָבען די מאַכט. זאַלען זיי מוחל זיין אַנהויבען דענקען, זאַלען זיי פּאַרטויערן סיסטעמאַ-טיש, זאַלען זיי אונז געבען בעווויזען אַנשטאַט „ענטפּלעקונגען“, וועלען מיר זיין גערן זיך צוצוהערן. זאַלען זיי דאָן אַרגאַניזירן די אינדוסט-ריע, אַגריקולטור און קאָמערץ; זאַלען זיי מאַכען די אַרבייט אַנציהענד און די נידעריגסטע מלאכות געשיצט, וועלען זיי האָבען אונזער גאַנצען בייפּאַל. פּריהער ווי אַלץ אָבער, זאַלען זיי אַראַבּוואַרפען פּון זיך דעם אילומיניזם (די פּרעטענזיע אויף אויפקלערונג), וואָס גיבט זיי דעם אויס-זעהן פּון שווינדלער אָדער בעשווינדעלמע, אַנשטאַט פּון גלויבער און אַפּאַסטאַלען.

וועט אוועקגעלענט ווערן די וריעה פון מייט פאר דעם אייגענטום ; פריהער אָדער שפעטער וועט דאָרט שוין פערשווינדען די פרוויר- לעניען און די שקלאַפּעריי, און דער דעספּאָטיזם פון ווילען וועט מאַכען פּלאַץ פאַר דער ממשלה פון פּערשטאַנד. אין דער אמת'ן, וועלכע סאָפּיזמען, וועלכע פּאַראָרטיילען (ווי האַרטנעקיג זיי זאָלען ניט זיין) קאָנען האָבען אַ קיום לנבי דער איינפאַכקייט פון די פּאָלגענדע זאַצען :

1. דער אינדיווידועלער בעזיץ* איז דער בעדינג פון סאָציאַלען לעבען ; פינף טויזענד יאָהר פון אייגענטום בעווייזט עס. איינענס און דער זעלבסטמאָרד פון דער געזעל-שאַפט. בעזיץ איז אַ רעכט ; אייגענטום איז אַ היפּף פון רעכט. שאַפט אָב אייגענטום און לאָזט דעם בעזיץ, וועט איהר, דורך אַט דער איינפאַכער ענדערונג פון דעם פּרינציפּ, רעוואָלוציאָנירן געזען, רעגירונג, עקאָנאָמיע און אינסטיטוציעס ; איהר וועט פּערטרייבען דאָס ביזע פון דער איבערפּלעך פון דער ערד. — זאָר 222 ?

2. אַזוי ווי אַלע האָבען אַ גלייכען רעכט פון אָקופּאַציאָן (פּערנעהמען אַ שטיק פּלאַץ פאַר'ן אייגענעם געכרויך) ענדערט זיך דער בעזיץ לויט דער צאָהל פון די בעזיצער ; אייגענטום האָט קיין פּלאַץ ניט.

3. אַזוי ווי די פּאָלגען פון אַרבייט זיינען פאַר אַלעמען די זעלבע, מוז דאָס אייגענטום זיך פּערלירן אין דעם אַלגעמיינעם וואוילשטאַנד.

4. אַזוי ווי יערע מענשליכע אַרבייט איז דער רעוולטאַט פון קאָלעקטיווער קראַפט, מוז פּאָלגליך דאָס נאַנצע אייגענטום

* דער אינדיווידועלער בעזיץ איז ניט קיין שטער פאַר עקספּענסיו- ווער בעאַרבייטונג און פּעראַיוויגיטער ציהונג פון נוצען. אויב איך האָב גאַרנישט געזאָגט וועגען די חסרונות פון קלוינע פּאַסעסיעס, איז עס דער פאַר, ווייל איך האָב געהאַלטען פאַר איבעריג צו וויערעהאַלען וואָס אַזוי פיעל אנדערע האָבען שוין געזאָגט און וואָס די גאַנצע וועלט מוז שוין בוי דער צייט וויסען. איך וואונדער זיך אָבער, וואָס די עקאָנאָמיסטען, וועלכע האָבען אַזוי קלאָר בעוויזען די חסרונות פון קלוינ-בעטריעב, האָבען ניט איינגעזעהן, אַז דאָס איז אינגאַנצען אַ רעוולטאַט פון אייגענטום. און מעהר ווי אַלץ, וואָס זיי האָבען ניט געזעהן, אַז זייער פּלאַן פון סאָביליזירען דעם גרונד און באַדען איז אַן ערשטער שריט, וואָס מאַכט נעהענטער די אַבשאַפונג פון אייגענטום.

ענגליש
על זי יעדן
אויסצושפּילן

ניט
אויסצושפּילן

ווערן קאלעקטיוו און אייניג. גענויער געזאָגט — אַרבייט פערניכט
טעט דאָס אייגענטום. — *אין 1881 האָט זיך געפֿענעט דער פֿאַרשטאָל פֿאַר די אַרבייטער אין פֿאַרשטאָל*
5. אַזוי ווי יעדע אַרבייטס־פֿעהיגקייט איז, ווי יעדער
אַרבייטס־ווערקצייג, אַ געזאַמעלטער קאַפיטאַל און אַ קאַלעקטיוו
אייגענטום, איז דעריבער די אונגלייכהייט פון לוינ און פערמענען
(אויפ'ן גרונד פון אונגלייכהייט און פעהיגקייטען) אַן אונרעכט
און אַ רויבעריי.

6. די נויטיגע תנאים פון מסחר זיינען די פרייהייט פון
די ביידע צדדים און די גלייכווערטעהיגקייט פון די אויסגעטוישטע
פראָדוקטען. איז אַזוי ווי דער ווערט דריקט זיך אויס דורך דער
סומע צייט און אויסלאָג, וואָס יעדער פראָדוקט קאָסט, און אַזוי
ווי קיינעמס פרייהייט קאָן ניט פערלעצט ווערן, מווען די שכירות
פון די אַרבייטער (פונקט ווי זייערע רעכט און פליכטען) זיין גלייך.
7. פראָדוקטען קאָנען געקויפט ווערן נאָר פאַר פראָדוקט
טען. איז וויבאַלד דער תנאי פון יעדען אויסטויש איז די גלייכ־
ווערטעהיגקייט פון פראָדוקטען, איז יעדער פראָפיט אונמעגליך און
אומגערעכט. האַלט אָט דעם עלעמענטאַרען פרינציפ פון עקאָנאָמיע,
— און אַרימקייט, לוקסוס, אונטערדריקונג, אויסגעלאָסענקייט,
בערבעכען און הונגער וועלען פערשווינדען פון צווישען אונז.

8. מענשען זיינען פעראייניגט דורך די פיזישע און
מאַטעמאַטישע געזעצען פון דער פראָדוקצאַן איידער זיי פער־
אייניגען זיך פרייוויליג על פי בחירה. גלייכהייט פון בעדינגונג
איז דעריבער אַ פאַרערונג פון גערעכטיגקייט; ד. ה. פון דעם
שטרענג־געזעלשאַפטליכען געזעץ: אַכטונג, פריינדשאַפט, דאַנק־
באַרטייט, בעוואַונדערונג, געהען אלע אריין אין דעם געביט פון
יושר אָדער אין דעם געזעץ פון ל פּי ערף ד' די ג ק י ט.

9. פרייע פעראייניגונג, פרייהייט — וואָס איז נאָנצע
אויפנאָבע איז אויפצוהאַלטען גלייכהייט אין די פראָדוקצאַנס־מיטל־
לען און גלייכווערטעהיגקייט אין אויסטויש — איז די איינציג־
מעגליכע, די איינציג־גערעכטע, די איינציג־אַמת'ע פאַרם פון געזעל־
שאַפט.

10. פאָליטיק איז די וויסענשאַפט פון פרייהייט. די רעני־
רונג פון איין מענשען איבער דעם אנדערן (אונטער וואָסער נאָמען
דאָס זאָל ניט זיין פערמאַסקירט) איז אונטערדריקונג. די געזעל־

שאפט געפינט איהר העכסטע פאלקאמענהייט אין דער פעראייניגונג פון אָרדנונג מיט אנאָרכיע.

די אלטע ציוויליזאציע האָט אָבגעלעבט איהרע יאָהרען. אַ נייע זון געהט אויף און וועט באלד בענייען דאָס געזיכט פון דער ערד. זאָל דער היינטיגער דור אונטערנעהן, זאָלען די אלטע ליגנער אויסשטארבען אין דעם מרכב! די הייליגע ערד זאָל ניט צודעקען זייערע ביינער.

יונגערמאן, דו וואָס דו ביזט אויפגעבראַכט אנטקעגען דער קאָרופּציאָן פון היינטיגער צייט און ווערסט פערצעהרט פון דיין דורשט נאָך גערעכטיגקייט! — אויב דיין לאַנד איז דיר טייער, און אויב די אינטערעסען פון דער מענשהייט לייענען דיר אַס האַרצען, האָב דעם מוט אַיינצושטעלען זיך פאַר דער זאַך פון פרייהייט! וואַרף אַראָב פון זיך דעם אלטען ענאָאיזם און וואַרף זיך אַריין אין די שטייגענדע כוואַליעס פון פאַלקסטימליכער גלייכ-הייט! דיין נייגעבוירענע נשמה וועט דאָרט געפינען אַ ניי לעבען און פרישע כחות; דיין אָבגעשוואַכטער גייסט וועט צוריק בעקומען אַן אונבעזיענבאַרע ענערגיע, און דיין האַרץ, וואָס איז שוין אפּשר פּערוועלסט, וועט וויעדער יונג ווערן! אַלצדינג וועט קריגען אַ נייעם פנים אין דייע לעיכטענדע אויגען; נייע געפיהד לען וועלען געבעהרען נייע אידעען אין דיר; רעליגיאָן, מאָראַל, פּאָעזיע, קונסט, שפּראַך וועלען פאַר דיר ערשיינען אין מעהר נאָבעלע און שעהנערע פּאַרמען; און שטאַרק אין דיין גלויבען, ענטוואַסטיש אין דיין רענקען, וועסטו פאַר אַלע צייטען בעגריסען דעם אויפגאַנג פון אַלוועלטליכער וויעדערגעבורט!

און איהר, טרויעריגע קרבנות פון אַן אבשייליכען געזעץ! — איהר, וועמען אַ שפּאַטענדע וועלט בערויכט און בעליידיגט! — איהר, וואָס אייער אַרבייט איז שטענדיג געווען פּרוכטלאָז און אייער רוה איז געווען אָהן האַפּענונג — זייט געטרויסט! אייערע טרעהרן ווערן געצהלסט! די פּאַטערס האָבען געזעעט מיט פיין, די קינדער וועלען שניידען מיט פרייד! 272

אַה, גאָט פון פרייהייט! גאָט פון גלייכהייט! דו, וועלכער האָט אַריינגעלעגט אין מיין האַרצען דעם געפיהל פון גערעכטיג-קייט איידער מיין שכל האָט איהם געקאָנט בעגרייפּען, הער צו מיין הייס געבעט! דו האָסט דיקטירט אַלץ וואָס איך האָב געשרי-

בען; דו האָסט געשטאַלטעט מיין געדאַנק; דו האָסט דירעקטירט מיינע שטודיען; דו האָסט ענטוועהנט מיין גייסט פון ניינעריג-קייט און מיין האַרץ פון צוגעבונדענקייט, כּדי איך זאָל קאָנען פּערעפּענטליכען דיין וואַרהייט צום הערשער און צום שקלאַף. איך האָב גערעדט מיט וויפּיעל קראַפט און טאַלאַנט דו האָסט מיר געגעבען: עס איז דיין זאַך צו פּערענדיגען די אַרבייט. דו ווייסט צי איך זוך מיין טובה, צי דיין כבוד, גאָט פון פּרייהייט! אַך, מעג מיין זכר געהן פּערלאָרן, נאָר זאָל די מענשהייט זיין פּריי! לאָז מיך זעהן פון מיין פינסטערן ווינקעל, ווי די מענשהייט איז ענדליך אויפגעקלערט; לאָזען נאָבעלע לעהרער זיי אויפקלערן; לאָזען גרויסמוטיגע גייסטער זיי פיהרן! פּערקירץ, אויב מעגליך, די צייט פון אונזער ליידען; דערשטיק דעם שטאַלץ און די גייציג-קייט אין דער גלייכהייט; ראָט אויס די ליעבע צו כבוד, זואַס פּערשקלאַפט אונז; לערן אָט די אַרימע קינדער, אז אין דעם בוועם פון פּרייהייט זיינען ניטאָ קיין העלדען, קיין גרויסע מענשען! בעאיינפלוס דעם מעכטיגען מענשען, דעם רייכען מאַן, איהם, זועמעס נאָמען איך זועל פאַר מיין מויל ניט ברענגען אין דיין אָנוועזענהייט, מיט דער שוידערליכקייט פון זיינע פּערברעכענעס; לאָז איהם זיין דער ערשטער, זואַס בעט מען זאָל איהם אַרייג-נעהמען אין דער אויסגעלעזטער געזעלשאַפט; זאָל די שנעלקייט פון זיין חרטה זיין דער גרונד פאַר זיין פּערצייהונג! דאַמאָלסט וועלען גרויס און קליין, קלוגע און נאַרישע, רייכע און אַרימע, זיך פּעראייניגען אין אַן אונבעשרייבליכער ברידערליכקייט; און אלע צוזאַמען, זינגענדיג אַ נייע שירה, וועלען איבערבויען דיין מזבח, אַה גאָט פון פּרייהייט און גלייכהייט!

3 1761 0496 1662